

ALFONS RODRIGUEZ S. J.
KŘEŠŤANSKÁ
ASKESE

ŠKOLA A PRAKTICKÉ CVIČENÍ
V CTNOSTECH A KŘEŠŤANSKÉ
DOKONALOSTI

NĚBOLI

KŘEŠŤANSKÁ ASKESE.

NAPSAL: ALFONS RODRIGUEZ S. J.

PŘELOŽIL: DR. NORBERT
FRANTIŠEK HRACHOVSKÝ.

V HRANICÍCH 1929.

Tiskem a nákladem knihtiskárny „Snaha“ (Fr. Olšovský).

Nro. 580.

I m p r i m i p o t e s t .

Nová Říše, 1928.

Ferdinand Hotový,
opat.

Nro. 19.167.

I m p r i m a t u r .

V Olomouci, dne 22. listopadu 1928.

Josephus Vyvlečka,
Praeses a. e. Consistorii.

Předmluva autorova.

ČTENÁŘŮM.

Mým hlavním cílem při tomto díle bylo prospěti řeholníkům. Nicméně uspořádal jsem věci tak, jak již v prvním díle bylo vzpomenuáno, aby prospěch z toho měli všichni ostatní lidé snažící se po ctnosti. Tento druhý díl jest pro lidi světské více upraven, kteří touží vpravdě Bohu sloužiti. Tito lidé musí, když věc dobře uváží, nejprve jako dobří rolníci zemi svého srdce zorati a rozbrázditi umrtvením svých vášní a nezřízených žádostí. Musí jazyk svůj a ostatní smysly krotiti a před Bohem se pokořovati, aby získali vy-touženého užitku dobré setby, která vyseta byla v nich pro skutky dobré. Proto jednáme v prvních třech pojednáních o umrtvování, o skromnosti, mlčenlivosti a o pokoře. To jsou ctnosti, v nichž se musí cvičiti nejvíce křesťan od počátku svého obrácení. A po-něvadž, chceme-li se službě Boží věnovati, dle rady Duchu Svatého máme vždy žiti v bázni a připravení vždy pokušením odporovati, proto jednáme ve čtvrtém díle o dobrech a přednostech, které pocházejí z po-kušení a udáváme zároveň prostředky, jak je máme přemáhati. V pátém a šestém oddíle vysvětlujeme jednotlivé překážky a obtíže, které obyčejně se při-házejí služebníkům Božím. Pak také rozvádíme, jak je to důležitým na cestě ctnosti vždy žiti statečně, spokojeně a vesele. Dále ukazujeme podivuhodné pů-sobení v duši toho, který seznal poklad a největší dobrodiní, která máme v Ježíši Kristu, v našem Vy-kupiteli a v jeho svatém umučení. O tom mluvíme v sedmém oddělení. Tam také udán jest způsob, který máme zachovávat při rozjímání těchto vznešených tajemství a ovoce, které z toho můžeme čerpati. Ko-nečně ke konci tohoto druhého oddělení jest návod,

jak bychom se měli připravovati přijmouti nejsvětější Svátost Oltářní, a jaký prospěch bychom z ní měli míti. Toto všechno docela prakticky vykládáme, aby každý jakéhokoliv stavu to mohl provést. Neboť to je hlavním cílem tohoto díla našeho. Křesťanský čtenář ať laskavě přijme tuto chatrnou práci moji. Pomocí této knihy při dobré vůli milostí Boží posilněné může dosáhnouti vítězství nad svými vášněmi, obezřetnosti v řečech, skromnosti v konání, útěchy a pomoci ve svých pokušeních, velkého bohatství v Ježíši Kristu, zbožnosti ve své sebranosti a bohatého užitku pro svou duši.

Alfons Rodriguez.

PŘEDMLUVA PŘEKLADATELOVA.

Po ukončení prvního svazku přikročujeme k vydávání druhého stejně důležitého pro duchovní život v naší době. Rozšířením díla tohoto jistě by se náboženský život povznesl, což jest přáním všech dobře smýšlejících s budoucností našeho národa. Kéž nalezne tento svazek laskavého přijetí mezi čtenáři.

Překladatel.

SVAZEK II.

KNIHA PRVNÍ.

O UMRTVOVÁNÍ.

I.

Jest třeba s modlitbou spojovati umrtvování a tyto dvě ctnosti se navzájem musí podporovati.

1. „Modlitba s postem a s almužnou jest lepší, nežli schovávat poklady zlata“, pravil anděl Rafael¹⁾ k Tobiášovi, když se mu dal poznati. Slovem — půst — rozumí svatí otcové všeobecně každý způsob pokání a umrtvování těla. Umrtvení a modlitba jsou pro nás hlavními prostředky, které máme ke svému pokroku: musí však býti vzájemně spojeny a jeden musí druhý podporovati. Sv. Bernard praví na ona slova Velepísně:²⁾ „Co je to, co stoupá z pouště jako sloupec dýmu z vonného kadidla, myrrhy i prášku všech druhů voňavkářových?“ Následovně:

¹⁾ Tob. XII., 8.

²⁾ Velepíseň III., 6.

Myrrhou a kadidlem označují¹⁾ se umrtvování a modlitba. Tyto musí nás stále doprovázeti a k výši dokonalosti povznášeti a před Bohem nás příjemně vonícími činiti. Jedna bez druhého prospívá málo nebo nic: neboť obírá-li se člověk jen umrtvováním a ne i modlitbou zároveň, stává se pyšným. Tomu lze vším právem volati slovy prorokovými:²⁾ „Požívám snad masa býků, nebo piji kozelčí krev?“ Tyto oběti masa a krve se však nelíbily Bohu. Oddal-li by se někdo modlitbě a zapomenul by při tom na umrtvování, pak by musel uslyšeti od Krista, našeho Vykupitele, slovo: „Proč však říkáte mi: Pane, Pane a neučiníte, co pravím?“³⁾ A platilo by o něm ono slovo mudrcovo:⁴⁾ „Odvrací-li kdo uší, by neslyšel zákona, toho (i) modlitba bude ohavností“. Modlitba tvá se nemůže Bohu líbiti, když neplníš jeho vůle ve skutcích.

2. Sv. Augustin praví:⁵⁾ V chrámě, který vystavěl Šalomoun, byly dva oltáře zbudovány, jeden venku, na němž se zvířata obětovala a druhý uvnitř ve svatyni svatých, na němž se obětovalo kadidlo a všelijaké vonné

1) Serm. 91, De Diversis.

2) Žalm. II., 13.

3) Luk. VI., 46.

4) Přísloví XXVIII., 9.

5) Serm. 230, De Tempore (App.).

věci. Také v sobě musíme vybudovati dva oltáře, jeden uvnitř, v srdci, na němž se bude obětovati modlitba, jak Pán praví: „Když však ty se modlíš, vejdi do pokojíka svého, zavři dvěře a pomodli se k Otci svému ve skrytě“.¹⁾ Druhý oltář musí býti zřízen vně, na našem těle a na něm musí býti přinášena oběť umrtvování. Proto musí tyto dvě ctnosti vždy ruku v ruce jíti, jako dvě sestry. Umrtvování jest nutnou přípravou k modlitbě a modlitba jest prostředkem k dosažení dokonalého umrtvení.

3. Svatí otcové a všichni učitelé duchovního života učí, že umrtvování jest přípravou k modlitbě a nutným prostředkem k ní. Jako na pergamenu se nemůže psáti — říkají, — když není dokonale očistěn od tuku, právě tak není naše duše k tomu připravena, aby Bůh do ní svou moudrost a své Božské dary vtiskl a vyznačil, dokud nejsou z ní všechny tělesné sklony vykořeněny a vzdáleny. „Koho chce učit moudrosti a komu vykládati nauku svou? Odstavené od mléka, odtržené od prsů?“²⁾

Toho totiž, který z lásky k němu rozloučil se a nenávidí všechny radovánky a potěšení světa a všechny vášně a žádosti těla. Bůh žádá pokoj a klid, aby mohl vejíti do na-

¹⁾ Mat. VI., 6.

²⁾ Isaiáš XXVIII., 9.

šeho srdce a aby v naší duši vytvořil velký mír a spokojenost. „Neboť v Salemu je stánek jeho“.¹⁾

To znali již filosofové pohanští; neboť všichni jednomyslně vyznávají, že naše duše jen tenkrát jest moudrou, když se nachází v klidu a v pokoji, to jest, když vášně a tělesné žádosti jsou umrtveny a zeslabeny. Potom není již žádných silných vášní, které by pokoj a mír duše rušily svými neuspořádanými hnutími a oko rozumu zaslepovaly. Neboť nejvlastnější záležitostí vášně jest zaslepení rozumu a zotročení svobody vůle, jak to na rozhněvaném člověku můžeme pozorovati, jemuž hněv odnímá všechnu rozvahu a který si počíná jako zuřivec a šílenec. Otážeš-li se ho: „Jak můžeš tak mluvit a jednati?“ odpoví ti: „Nejsem sebe mocen“. Jsou-li vášně umrtvené a utišené, pak jest rozumu možno poznati jasně dobro, a vůle má svobodu by ho dosáhla, a tak přichází člověk k tomu, že jest moudrým a ctnostným. Tento pokoj a klid chce také Pán Bůh, aby mohl přijíti do duše a jí vštípití svou moudrost a své Božské dary. Prostředkem k dosažení tohoto klidu jest umrtvení našich vášní a nezřízených žádostí. Proto volá prorok: „Účinek spravedlnosti bude pokoj“.²⁾

1) Žalm LXXV., 3.

2) Isaiáš XXXII., 17.

4. „Spravedlnost s pokojem aby se líbala“. ¹⁾ Tato slova žalmisty vysvětluje takto svatý Augustin: ²⁾ „Konej spravedlnost, a budeš míti klid. Potom se spravedlnost s pokojem políbí. Nemiluješ-li spravedlnosti, nebudeš míti pokoje: neboť spravedlnost a pokoj se sprátelily a políbily. Nemáš-li lásky k přítelkyni spravedlnosti, nebude tě milovati přítel pokoj a nepřijde k tobě“. Válkou se dosahuje míru. Nechceš-li války, v níž by ses umrtvil, sobě odporoval a sebe přemohl, nedosáhneš nikdy potřebného klidu k modlitbě. „Kdo ti více překáží a kdož tě více obtěžuje, než-li neumrtvená vášnivost srdce tvého?“ ³⁾ praví Tomáš Kempenský. Vášně, žádostivosti a zlé náklonnosti, které máš, olupují tě o mír a nedovolují ti oddati se modlitbě. Znepokojují tě při modlitbě a ve tvé duši takový křik a hluk působí, že se probouzíš z onoho sladkého spánku, nebo dokonce, že ani nemůžeš k němu přijíti a jím se občerstviti.

5. Jestliže někdo večer příliš mnoho jedl, nemůže v noci ani spáti, ani odpočívat. Nestrávené pokrmy v žaludku a obtížné z toho vznikající výpary tak ho znepokojují, že sebou po celou noc sem a tam hází, aniž by klidu dosáhl. Právě tak to jde při modlitbě. Naše

¹⁾ Žalm LXXXIV., 11.

²⁾ Enarr. in ps. 84, n. 12.

³⁾ Následování Krista, I., 3., str. 30.

srdce jest velice zatížené. Neuspořádaná sebe-
 láska, snaha naše náklonnosti nasytiti, touha
 po uznání a ocenění, velká radost viděti svou
 vůli naplněnou, zabírá naše srdce a vytváří
 tak mnoho výparů a vzbuzuje tak mnoho
 rozmanitých obrazů v nás, že se nemůžeme
 sebrati a srdce k Bohu povznésti. Tak se
 obyčejně vysvětlují slova Krista Pána v evan-
 geliu: „Mějte se však na pozoru, aby vaše
 srdce neobtěžila se opojeností a opilstvím
 a péčemi tohoto světa“. ¹⁾ Tím se nemá roz-
 uměti jen opilství vínem, nýbrž opilství všemi
 věcmi tohoto světa, jak je to naznačeno pro-
 rokem: „Proto slyš to, chudšase opojený
 nikoli (však) vínem!“ ²⁾ Z neumrtveného srdce
 vystupuje černá mlha, která překáží přítom-
 nosti Páně v naší duši a vyhání ho z ní. To
 je to, co praví apoštol Pavel: „Ale člověk
 duševní nepřijímá těch věcí, které jsou Ducha
 Božího“. ³⁾ Neboť věci duchovní jsou příliš
 jemné, smyslové pak hrubé a musí teprve
 umrtvením býti zjemněny a zušlechtěny.

6. Z toho plyne rozřešení důležité záhady.
 Modlitba jest s jedné strany něčím tak milým
 a rozkošepným: je to ~~obcování~~ a rozhovor
 s Bohem a nemá v sobě jako obcování a
 rozhovor ničeho trpkého a protivného, nýbrž

¹⁾ Luk. XXI., 34.

²⁾ Isaiáš LI., 21.

³⁾ I. Kor. II., 14.

8/5/2

jen radost a rozkoš: na druhé straně jest něčím tak užitečným a nutným: a tu pak se tážeme: proč nám modlitba přichází tak za těžko, a proč nás stojí tolik námah, a proč jsou jí tak málokterí docela oddáni? Tak praví také svatý Bonaventura: „Jako mladí psíčkové uvázaní, jsme i my s odpornými pocity nuceni věnovati se Božským cvičením“.¹⁾ Důvod proto jsme právě udali. Modlitba sama o sobě nemá ničeho obtížného: ale umrtvení, tato tak potřebná příprava k modlitbě jest tak těžká, a poněvadž nám tato příprava schází, proto nám připadá modlitba tak těžkou a namáhavou.

Vidíme to v přirozených věcech. Obtíž není ve vměstnání hmoty do určité formy, nýbrž v přípravě její pro formu. Na příklad jen syrové dřevo. Jakou námahu má s ním oheň, aby je vysušil, jaký kouř se valí, jak to dlouho trvá, než jest dřevo připraveno, aby shořelo! Když jest přiraveno, pak vzplane v okamžiku a oheň je bez obtíži stráví. Tak je tomu i při modlitbě. Obtíž jest v odstranění našich vášní, v umrtvení našich nezřízených žádostí, v našem odtržení se od světských věcí a v umrtvení vši lásky k nim. Když se to stalo, pak blíží se duše s největší lehkostí a radostí k Bohu a má radost z obcování a rozhovoru s ním.

¹⁾ XIII., De profectu Religiosor. L. 1, c. 16.

Každý člověk se raduje, může-li se se sobě rovným stýkati a mluvit. Je-li člověk docela umrtven, stává se tím umrtvením duchovním a Bohu podobným, má pak radost z obcování s Bohem a z rozhovoru s ním. „Rozkoš majíc v pokolení lidském“.¹⁾ Je-li člověk pln vášní a nezřízených žádostí, hledá-li v tom ještě čest, uklidnění svého sklonu, radost, zábavu a veselí, pak cítí ještě velké obtíže ve styku a v obcování s Bohem. Jest v celé své podstatě Bohu velmi nepodobný a má radost z obcování se sobě rovnými a z věcí pozemských a nízkých. „Staly se z nich ohavy jako to, co milovali“.²⁾

7. Jeden z oněch starých Otců praví:³⁾ „Jako nemůžeme v zakalené vodě viděti svůj obličej a vůbec nic jiného, právě tak nemůže srdce plné pozemských náklonností, které je trápí a znepokojují, dokonale vyčistěno býti, a v němž ješitné a nepatřičné starosti ještě nejsou utlumeny, nemůže v modlitbě patřiti na tvář Boží, to jest hloubku jeho tajemství, a Pán se mu také nezjeví“. „Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou“.⁴⁾ Modlitba jest duchovní patření na Boží tajemství a díla. Abychom dobře a jasně viděli,

1) Přísloví VIII., 31.

2) Oseáš IX., 10.

3) Vit. Patr. L. 5, libell. 12, n. 13.

4) Mat. V., 8.

musíme mít jasné a čisté oči tělesné, právě tak, abychom díla Boží očima duše správně nahlíželi, potřeba jest čistého srdce. O uvedených slovech Spasitelových praví svatý Augustin: „Chceš-li Boha viděti a o něm uvažovati, hled' nejprve své srdce očistiti a ode všeho odtrhnouti, co se mu nelíbí“. ¹⁾

Starý otec Izák vysvětluje to, jak Kassian nám dochoval, následujícím přirovnáním: ²⁾ „Naše duše jest jako pápeří. Není-li mokré a nevisí-li nic jiného na něm, je-li čisté a prosté každé špíny, povznáší se při každém, i nejmírnějším věterku od země, vystupuje do výše a poletuje sem a tam ve vzduchu. Je-li však mokré, nebo visí-li na něm nějaká špína, pak mu nedovoluje tato tíž vystupovati a povznésti se, nýbrž ho zdržuje při zemi a do bláta je strhuje. Tak je to i s naší duší. Je-li čistá a nevinná, povznáší se snadno a vystupuje působením jemného a příjemného vánku uvažování a rozjímání k Bohu. Je-li upoutána láskou a náklonností k pozemským věcem, je-li obtížena vášněmi a nezřízenými žádostmi, tyto ji zatěžují a tlačí dolů, že se nemůže povznésti k nebeským věcem a modlitba jest jí nemožnou“. Svatý opat Nilus praví: ³⁾ „Když Mojžíšovi bylo

1) Serm. 177, in Ascens, Dni 2, n. 3.

2) Cassian. Collat. 9, c. 1.

3) De Oratione, c. 4.

zakázáno blížiti se k hořícímu keři, dokud by nezul obuvi své, jak chceš ty k nazírání na Boha a k důvěrnému styku s ním dojíti, když jsi pln vášní a náklonností k tomu, co ti smrt přináší?“

8. Ve IV. knize Královské máme příklad, který nám dokonale osvětluje klid a pokoj od svých náklonností a vášní, jaký máme míti v modlitbě a v obcování s Bohem. Když Joram, král israelský, a Josafat, král judský, a král edomský vytáhli do boje proti králi moabskému, došla jim cestou po poušti voda, a celé vojsko mělo žízní zahynouti. Obrátili se v této bídě na proroka Elisea. Zlý a modlářský král israelský řekl: „Běda! shromáždil nás tu Hospodin tři krále, aby nás vydal v ruce Moabovy!“ Eliseus mu odpověděl: „Co mně a tobě jest? Jdi ku prorokům otce svého a matky své... Jakože živ jest Hospodin zástupů, před jehož tváří stojím! Kdybych si nevážil Josafata, krále judského, tebe bych si nevšiml, aniž popatřil (na tebe)! Ale nyní přiveďte mi hudce!“¹⁾ Prorok vytýkal mu ve svaté horlivosti a odvaze jeho hříchy a modloslužbu. Ke konci však chtěl z ohledu na dobrého a svatého krále Josafata zjeviti jim milosti, které jim ještě téhož dne Pán uděliti chtěl, když jim dal dostatek vody

¹⁾ IV. Král. III., 10, 13, 14, 15.

a vítězství nad nepřítelem. Prorok byl touto, i když svatou horlivostí poněkud znepokojen a vyrušen. Proto dal zavolati hudce, aby se upokojil a uklidnil a mohl přijati odpověď od Pána. A teprve až tento přišel a svým zpěvem ho uklidnil, počal prorok divy Boží vyprávěti, které se na nich měly zjevit. Když tedy svatý muž po dobrém a svatém rozhoření nejprve se musel uklidniti, aby s Bohem mluvit a od něho odpověď obdržeti mohl: co teprve bude nutno při nepokoji a zmatku, který není svatý a dobrý, nýbrž plný nedokonalosti a zlý jest?

9. Co se druhého týká, že totiž modlitba jest prostředkem k dosažení umrtvení, o tom jsme se již vyslovili obšírně v pojednání o modlitbě. Umrtnění jest ovoce, kterého máme dosáhnouti modlitbou, a modlitbu, která umrtvení nemá za sestru a družku, svatí měli v podezření. A to vším právem: neboť jako k zpracování železa změknutí jeho v ohni nestačí, nýbrž teprve kladivem a údery se mu tvar dává, právě tak nestačí, když my své srdce ohněm modlitby a pobožnosti změkčíme, ale zároveň kladivem umrtvení se neobrátime k přípravě své duše, aby se od svých nezřízeností osvobodila a sobě potřebné ctnosti si vtiskla. Sladkost modlitby a rozkoš Božské lásky mají nám polehčiti námahy a obtíže, které umrtvení sebou

přináší, a tím nás mají k zapření své vlastní vůle a k přemožení svých přirozených nezřízeností posílit. Proto nesmíme ustati v modlitbě, dokud s pomocí Boží nedosáhneme dokonalého umrtvení svých vášní: neboť ono jest nám bez výjimky potřebno a je nám od všech svatých Božích a celým Písmem sv. doporučováno.

10. Sv. Augustin se táže¹⁾ při slovech první knihy Mojžíšovy: „Chlapec pak rostl a byl odstaven: v den jeho odstavení učinil Abraham velké hody:“²⁾ „Proč vypravuje Písmo sv. že ne při narození hochy Isáka, syna to zaslíbení, a dlouho očekávaného, v němž měly býti požehnány všechny národy, vystrojil hostinu, že také ne při obřezání osmého dne, které je totéž jako u nás slavný den křtu, že však potom, až dítě odstaveno bylo, když prs matky natřeli aloí, a když dítě plakalo nad odepřením mateřského mléka, otec vystrojil velké hody? Co to má znamenati?“ Sv. učitel praví, že k rozřešení této otázky musíme vzíti duchovní smysl tohoto místa na pomoc.

Duch svatý chce nás poučiti tímto vypravováním, že můžeme duchovní hody teprve tehdy zařídit, když jsme již povyrostli a dokonalými muži se stali: a ne hned jako

¹⁾ Quaest. in Heptateuchum L. 1, quaest. 50.

²⁾ Gen. XXI., 8.

děti, které požívají mléka, jak apoštol praví ke Korintským. Když to tedy na sebe tak obrátíme, má pak ono místo tento smysl. Řád a představení, tito naši duchovní otcové, nemohou se radovati a jásati, když ty vstupem do řádu pro ně se rodíš, ani ne tenkrát, když tě po noviciátě do řádu přijímají, nýbrž teprve, když vidí, že jsi odstaven a přestals býti dítětem, že již nemáš radosti na jídle dětském a dětských zábavách, nýbrž sám tvrdou kůrku jísti dovedeš, a smíš býti považován za duchovního a umrtveného muže.

11. Modlitba má mimo to ještě zvláštní spojitost a příbuzenství s umrtvováním. Ona není jen prostředkem k dosažení umrtvení, nýbrž obsahuje v sobě výtečné umrtvování těla. To vyslovuje Duch Svatý na tomto místě: „Mnoho přemýšlení unavuje tělo“.¹⁾ Totéž naznačuje Písmo sv. také oním bojem, který bojoval Jakob celou noc s andělem, a z něho, jak Písmo praví, vyšel kulhavý. Také zkušenost nám ukazuje, že z těch, kteří se těmto cvičením duchovním pilně oddají, mnozí mdlí, bledí a nemocní bývají: neboť tato cvičení zeslabují a umrtvují jako tupý pilník tělo a šírají sílu a zdraví. A tak modlitba pomáhá rozmanitým způsobem umrtvování.

¹⁾ Kazatel XII., 12.

II.

V čem spočívá umrtvení a jak jest potřebno.

1. Abychom dokonale věci rozuměli, musíme především jako první zásadu stanoviti pravdu, že naše duše ze dvou částí se skládá. Theologové nazývají jednu část vyšší a druhou nižší. My máme dvě význačnější pojmenování: rozum a smyslovou žádostivost. Před hříchem dědičným, v onom stavu původní nevinnosti a spravedlnosti, v němž Bůh člověka stvořil, byla nižší část dokonale podrobena vyšší části, žádostivost smyslná jako něco nižšího byla poslušna rozumu jako něčeho vznešenějšího, jako otrok od narození svého pána poslouchal. „Bůh učinil člověka správného“¹⁾ a ne v nepořádku, v jakém se nyní nachází. Bez obtíží a odporu poslouchala žádostivost rozumu, a všechno v člo-

¹⁾ Kazatel VII., 30.

věku toužilo po lásce svého Stvořitele a oddalo se jeho službě bez překážky nebo brzdění. Smyslová žádostivost byla tak rozumu poddána, že nemohlo povstati žádné hnutí a pokušení těla, leč tenkrát, když člověk sám přivolil k tomu. Nebylo žádného pokušení ke hněvu, k závisti, obžerství, k nečistotě, ani k jiné hříšné tužbě, leč by člověk sám dobrovolně to chtěl.

2. Avšak hříchem se nejprve rozum postavil proti Bohu a potom následovala vzpoura smyslové žádostivosti proti rozumu. Apoštol Pavel¹⁾ praví: „Vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci“. Proti tvé vůli, kdyby ti to bylo sebe více obtížným, povstávají ve tvém smyslovém žádání protivná hnutí a sklony. Ba ještě více. Kdyby člověk nebyl zhřešil, bylo by tělo bývalo ochotno ke každému dílu, které chtěla duše vykonati, a nebylo by žádné překážky. „Neboť smrtelné tělo obtěžuje duši!“²⁾ a velmi často má duše vůli a rozhodnost, avšak tělo staví se proti. Je to jako bychom na koni jeli, ale na špatném, který sem tam sebou zmítá, každou chvíli klopýtne, brzy jest unaven, pak zase nedá se vůbec řídit, leká se každého stínu, a kde by to nejlépe mělo jíti, tam padá. Takové jest naše tělo. To byl trest a spra-

1) Řím. VII., 19.

2) Moudrost IX., 15.

vedlivý soud Boží, jak sv. Augustin praví:¹⁾ „To je nad neposlušným člověkem trest vůči němu samému vyřknutý, že jemu od něho samého se poslušnost odpírá“. Tak člověka neposlouchá jeho vlastní tělo a vášně, a v sobě samém nalézá stálý boj a vzpouru.

3. Theologové²⁾ říkají, že člověk není hříchem jen oloupen o původní spravedlivost a milost a o nadpřirozené dary, které s původní spravedlností spojeny byly, nýbrž také v darech přirozených poraněn jest a škodu utrpěl. Rozum jest zatemněn pro poznání Božských věcí. Svoboda vůle jest zeslabena, vůle k dobrému téměř bezmocnou, vášně silné a nezkrocené, paměť zapomětlivá, tvůrčí síla tak neklidná a proměnná, že sotva jediný Otčenáš pomodliti se můžeme s upřesněnými myšlenkami na Boha: ba, oddaluje nás od vnějšího světa nepozorovaně, pobíhá s námi sem tam a nemůže se klidně zastaviti. Smysly jsou všetečné, tělo nečisté a ke zlému nakloněné. Zkrátka, naše přirozenost jest hříchem tak zraněna a vyčerpána, že nyní nekráčí přímo, jak dříve, že sama nemůže, co dříve mohla. Zatím co dříve Boha více milovala než sebe, miluje po pádu sebe

¹⁾ *Contra adversarium Legis et Prophet.* L. 1, c. 14, n. 18.

²⁾ Thom. Aquin. 1. 2, quaest. 85, art. 1 et 3. — Bonaventura XIII., *De profectu Religiosor.* L. 1, c. 8.

více než Boha. Nyní jest sama do sebe zamilovaná a předpojatá, plná touhy svou vlastní vůli konati, vždy nakloněna svým vášním hověti a dáti se voditi náruživostmi a žádostmi, jakkoliv tyto často jsou proti rozumu a proti Bohu.

4. A ačkoliv dědičný hřích, tato příčina nepořádku onoho v nás, křtem smázan bývá, přece, jak dobře pozorujeme, tato vzpoura a protivení se našich vášní proti rozumu a proti Bohu v nás zůstala. Theologové a svatí učitelé jmenují to podnětem hříchu.¹⁾ Pán Bůh chtěl dle svého spravedlivého soudu a dle svého moudrého zařízení, aby tato vzpoura a odpor v nás zůstal, aby naše pýcha byla pokořena a jako trest za ni. V pohledu na svou bídu a ubohost máme vždy pokorní býti. „Ano, člověk jsa vážen, to nechápe, jest jak zvíř nemoudrá, která je pro nůž“.²⁾

Bůh stvořil člověka ve velké cti a slávě. Ozdobil ho a okrášlil mnohými nadpřirozenými dary a milostmi: člověk to však nechtěl uznati a jemu za to děkovati. Tak si zasloužil, že ho Pán toho zbavil a oloupil a on pak podobnosti se zvířaty žádá, když pozoruje v sobě zvířecí hnutí a zvířecí pudy. Z toho se má naučiti sebepoznání a pokoře a žádného podnětu nenalézati k marné chvále. Kdy-

¹⁾ Concil. Trident. sess. 5 De Peccato originali.

²⁾ Žalm IIL., 21.

bychom měli pravé poznání, pak bychom nenalezli žádného důvodu k pýše, ale za to mnoho důvodů k svému zahanbení a pokoření.

5. Druhý důvod, který následuje z tohoto prvního, jest tento: Naše převrácené a nezřízené vášně, zlá a hříšná náklonnost těla našeho jest pro nás v životě na cestě k ctnosti největší překážkou a největší brzdou. Říkáme všeobecně: naším největším nepřítelem jest naše tělo: neboť od něho přicházejí všechna pokušení a všechny naše porážky. Apoštol praví:¹⁾ „Odkud (vznikají) boje a půtky mezi vámi? Ne-li odtud, od vašich chťíčů, které bojují ve vašich údech?“ Tato naše smyslcnost a žádostivost, naše nezřízená láska k sobě samým jest příčinou všech našich půtek, všech našich hříchů a všech našich chyb a nedokonalostí. Ona také jest příčinou největších obtíží na cestě ctnosti.

Již filosofové pohanští přirozeným světlem rozumu totéž poznali. Aristoteles praví:²⁾ „Co dobrým býti a ctnostným jedině těžkým činí, jest na uzdě se držeti a krotiti se v radosti i v žalu“. Epiktet celou filosofii shrnuje ve dvou slovech: „Trp a zdrž se!“ Neboť všechny obtíže ctnosti spočívají v těchto dvou věcech, v převzetí a ve vydržení námah a ve zdrženlivosti od rozkoší a radovánek. To známe

¹⁾ Jak, IV., 1.

²⁾ Ethicor. L. 2, c. 2.

ze zkušenosti všichni: neboť žádný člověk nehřeší, než aby unikl nějaké těžkosti, nebo námaze, nebo aby dosáhl nějaké rozkoše, nebo požitku, kterého se nemůže zdržeti. Jeden hřeší z lásky a touhy po majetku, jiný ze ctižádosti, opět jiný, aby dosáhl tělesného a smyslného požitku: zde jiný, aby se vyhnul obtížím a námahám, které nachází v plnění příkazů Božích a církevních. Neboť stojí ho to námahu svého nepřítele milovati, postiti se, své tajné hříchy vyznati. Všechny hříchy mají v tom svůj kořen, a nejen všechny hříchy, nýbrž i všechny chyby a nedokonalosti, kterých se dopouštíme na cestě ctnosti, jak dokážeme ve 12. hlavě.

6. Nyní se dá snadno pochopiti, v čem umrtvování záleží, totiž v uspořádání a v ovládnutí svých vášní, zlých náklonností a vlastní nezřízené samolásky. „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj každodenně a následuj mne“.¹⁾

Sv. Jeroným praví:²⁾ „Ten sám sebe zapírá a bere kříž svůj na sebe, který před tím čestně nežil, nyní však čistě a čestně žije, který dříve žádné míry a žádného cíle neznal a nyní jest docela umírněný, který dříve lenivý a nečinný byl a nyní se ukazuje silným

¹⁾ Luk. IX., 23.

²⁾ Epist. 121, ad Algasiam. c. 3.

a statečným. „Býti jiným člověkem, než dříve jsem byl, to znamená sebe zapříti.

To jest pro nás tak nutné umrtvování. Sv. Basil poznamenává k tomu:¹⁾ „Pozoruj dobře, že se nejprve praví: zapři sebe sám a pak teprve: a následuj mne. Neboť nečiníš-li toho prvního, nezapíráš-li a nelámeš-li své vlastní vůle, neumrtvuješ-li svých zlých náklonností a vášní, pak se potkáš s mnohými překážkami a podněty, které tebe zdrží v následování Krista. Musíš nejprve cestu urovnati umrtvením. Proto prohlašuje Pán umrtvení za základ nejen dokonalosti, nýbrž křesťanského života vůbec. „Povždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle“.²⁾ To je kříž, který musíme vždy na svá ramena bráti, když Krista následovati chceme. Proto praví Job:³⁾ „Bojování jest život člověka na zemi“. A apoštol Pavel praví:⁴⁾ „Neboť tělo žádá proti duchu, duch pak proti tělu: ti totiž jsou proti sobě, abyste nečinili to, co byste chtěli“. To je ustavičný boj, který musíme vésti sami proti sobě. Čím kdo bude větším vítězem nad tělem a vášněmi a sobě je podrobí, tím výbornějším, statečnějším a silnějším bojovníkem Kristovým bude. Proto také nazývají

1) Reg. fus. tract. Interrog. 8, n. 1.

2) II. Kor. IV., 10.

3) Job. VII., 1.

4) Gal. V., 17.

slavní otcové a učitelé církve, Řehoř¹⁾ a Ambrož,²⁾ toto pravou statečností služebníků Božích. Neboť ona nespočívá v síle ramene tělesného, nýbrž v síle ducha, ve vítězství nad tělem, v boji proti vášním a žádostem, v pohrdání rozkošemi tohoto světa, v ochotném přijímání obtíží a protivenství, které na nás přicházejí. Sebe ovládati a býti pánem nad sebou, svými vášněmi a smysly, jest více, než jiné řídit, nebo si podrobovat. Tak mluví také mudřec:³⁾ „Lépe jest být trpělivým nežli obrem: lépe ovládati sebe než dobýti města“.

7. Důvod k tomu podává sv. Ambrož:⁴⁾ „Daleko větší nepřáteli jsou pro nás naše zlé náklonnosti a vášně, než nepřátelé vnější“. Tam, kde tento učitel mluví o velké moci, ke které se dostal patriarcha Josef, vysvětluje, že Josef se více vyznamenal a více učinil v ovládnutí sebe sama, když nesouhlasil s cizoložnou žádostí oné ženy, než když později vládl celé zemi egyptské.⁵⁾ A sv. Jan Zlatoústý praví:⁶⁾ „David více vykonal v onom

1) Moral. L. 7, c. 21, n. 24.

2) De Offic. L. 1, c. 36.

3) Přísloví XVI., 32.

4) Serm. 87 de Eliseo (Hic sermo, utpote spurius et in Edit. Migne Praetermissus nonnisi in antiquis Editionibus Ambros. exstat.

5) Lib. de Joseph patriarch. c. 5.

6) Homilia 1, de Davide et Saule n. 1.

sebepřemáhání a v onom umrtvení sebe, když se nemstil Saulovi, zatím co ho mohl v jeskyni zabít; tím vykonal více než přemožením Goliáše. Co v tomto boji ukořistil, to nepověsil v pozemním Jerusalemě, nýbrž v onom nebeském Jerusalemě. Tu také mu nevyšly se zpěvem dívky israelské naproti, jako po jeho vítězství nad Filištinskými, avšak radovaly se nad ním zástupy andělů nebeských v nebi a divily se jeho ctnosti a statečností.

III.

K největším trestům Božím náleží to, když člověka vydá jeho vášním a žádostem a nechá ho běžeti za nimi.

1. K lepšímu pochopení nutnosti umrtviti své tělo se všemi jeho vášněmi, a k vybídnutí, abychom se chopili zbraně proti tomuto nepříteli, prospěje velice důkladná znalost zloby tohoto nepřítele. Tento nepřítel jest takový, že svatí ho považovali za jeden z největších trestů Božích a za nejhroznější projev jeho hněvu, když on hříšníka vydal v ruce tohoto nepřítele a vydal ho vášním a náruživostem, což jest stejným, jako vydati ho v ruce nejkrutějšího kata. Na důkaz toho uvádějí mnoho míst z Písma sv., také ono slovo prorokovo: „Nedbal však lid můj hlasu mého, Israel si mne nepovšimnul. Nechal jsem je tedy choutkám srdce, podle svých

nápadů mohli choditi“.¹⁾ A apoštol Pavel popisuje nám soud Boží nad pohanskými filosofy pyšnými, když praví: „Neboť ač poznali Boha, neoslavili ho jako Boha, ani mu nepoděkovali, nýbrž zmarněli ve svých myšlenkách a zatemnilo se nemoudré srdce jejich: říkajíce, že jsou moudří, stali se pošetilci: zaměniliť slávu neporušeného Boha za podobu obrazů porušitelného člověka a ptactva i čtvernožců a plazů. Proto Bůh je vydal v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých“.²⁾ Trest, kterým je Pán káral, byl ten, že je vydal jejich divokým vášním a žádostem, jako rukam nejhroznějších mučitelů. Sv. Ambrož poznamenává zde:³⁾ Tomu „vydání“ se strany Boží, jak o tom píše častěji Písmo, nemá se tak rozuměti, jako by Bůh některého člověka ke zlému strhoval, nebo ho přímo hřešiti nechával, nýbrž on jen připouští, aby tyto vášně a zlé náklonnosti, které již v srdci zahrnuty jsou, na světlo přišly a pomocí a poštváním zlého ducha, aby je ve skutek uvedl.

2. Z následujícího uvidíme jasně, jak veliký tento trest jest. Apoštol ukazuje hrůzu

1) Žalm LXXX., 12, 13.

2) Řím. I., 21–24.

3) Commentar. in. Ep. B. Pauli ad Rom. c. 1, v. 24 (App.).

tohoto trestu na oněch pyšných filosofech, jak krutě s nimi zacházel onen jejich nepřítel, kterému je Bůh předal. Není možno vysloviti a slovy vyjádřiti, k jak hroznému vnější záhubě je nepřítel ten strhl. On je ponořil do všech druhů hříchů a neodpočinul, až je svedl do nejošklivějších, nejšerednějších a nevyslovitelných hříchů. „Vydal je Bůh ve smysl nevážený“. ¹⁾)

Běda tobě, jak bude s tebou zacházeti tento tvůj nepřítel, tato divoká a nezkrocená šelma, když se jí jednou poddáš! Sv. Ambrož praví: ²⁾) „Kdo neovládá svých chtíčů, ten bude jako divoký kůň smýkán, sem tam válen, shozen, roztrhán a trýzněn“. Mám ti říci, jak s tebou bude zacházeti a kam tě na konec zavede? Jako bezuzdný a splašený kůň jezdce z bláta do bláta, z kaluže do kaluže vleče, až se s ním do propasti zřítí, právě tak bude s tebou zacházeti tvoje vášeň, když jí nezkrotíš, neumrtvíš a neovládneš. Bude tě smýkati z jednoho hříchu do druhého, z jedné mrzkosti do druhé a neustane, až tě zapletě do nejtěžších zločinů a do nejhlubšího pekla uvrhne. Proto stojí v Písmě sv.: „Po svých žádostech nechod a od své vůle odvracej se. Vyplníš-li duši své žádosti

¹⁾ Řím. I., 26.

²⁾ De Virginibus L. 3, c. 2.

její, učiní tebe radostí nepřátelům tvým“.¹⁾ Není větší slavnosti pro zlé duchy, naše nepřátele, než když nás vidí poddávati se svým vášním a náruživostem: neboť tyto mohou nám větší záhubu připraviti, než celé peklo dohromady.

3. Proto vzdychá tak plačtivě mudřec k Bohu, aby ho ušetřil této metly a trestu. „Pane otče a Bože života mého, nenechávej mne jejich zvůli . . . Odejmi ode mne chtíče klínu, touhy po souloži ať mne nejmají a smýšlení nestoudnému (a nevázanému) neoddávej mne“.²⁾ Právem tvrdí svatí otcové, že není žádného jistějšího znamení Božího hněvu, než když nechává hříšníka choditi podle libosti a přání jeho žádostivosti, vášní a náruživostí. Nechá-li lékař nemocného již všechno jísti a píti, co jen chce, jest to již znamením smrti: lékař ho tím prohlašuje za ztraceného. Tak jedná Bůh s hříšníkem, když je právem rozhněván na něho: nechá ho činiti, co chce. Co bude chtíti tak slabý člověk ke zlému nakloněný jiného, než co mu škodí a smrt přivodí? Z toho možno usuzovati, jak nešťastný a nebezpečný je stav těch, jejichž největším štěstím a radostí jest všestranné vyplnění jejich vlastní vůle.

1) Sir. XVIII., 30, 31.

2) Sir. XXIII., 4. 6.

IV.

O svaté nenávisti sebe sama a z toho pramenícím duchu umrtvení a pokání.

1. Když vážně uvážíme, co řečeno, stačí to, aby v nás splodilo onu svatou nenávist a ošklivost vůči sobě samým, kterou Kristus Pán, náš Vykupitel, ve sv. evangeliu tak velice doporučuje a bez níž my jeho následovníky nemůžeme býti.¹⁾ Nebo co ještě potřebujeme vědět k tomu, než že naše tělo jest největším odpůrcem a nepřítelem, kterého míti můžeme? Ono jest naším úhlavním nepřítelem, největším zrádcem, jakému vůbec není rovného: ono vychází z toho, že uvádí do smrti toho, jenž mu pokrm dává a vše potřebné a to do věčné smrti. Za opatření nějakého požitku se nerozpakuje Boha urazití a duši na věky do pekla zatratiti.

¹⁾ Luk. XIV., 26.

Řekněme někomu: Věz, že jeden z tvých domácích, který s tebou jí a pije, zradou se zabývá proti tobě, aby tě usmrtil: jak hrozný strach ho pojme! A kdybychom mu dále řekli: Věz ještě více, tento člověk má takovou nenávist k tobě a tak velké nepřátelství, že on vlastní život v nebezpečnosti vystavuje, aby tě usmrtil: on ví, že ho ihned chytnou a usmrtí a přece toho nedbaje vystavuje svůj život nebezpečí, aby svůj úmysl provedl: v jaké hrůze a úzkosti bude takto ohrožený při jídle i ve spaní a v každou dobu, že tento vrah přijde a dýkou ho o život oloupí? Kdyby však byl vypátrán, jaký hněv by se ho musel zmocnit a jak hrozně by se chtěl pomstít na něm? Tímto zrádcem jest naše tělo, které s námi jí, spí a docela dobře ví, že všechno zlo, které duši způsobí, také sobě připravuje a že musí duši následovati, když ji do pekla uvrhne. Ale na to všechno ono nic nedbá a nepovažuje to za nic, jen když může uklidnit své touhy.

2. Uvaž nyní, zda není oprávněna nenávist proti takovému nepříteli! Jak často již tento tvůj nepřítel tě peklu vydal? Jak často tě zpracoval, abys Boha a jeho dobrotu urazil? O kolik nekonečných dober tě již oloupil? Jak často uvádí tvou spásu do nebezpečnosti okamžitého? Kdo by nepojal svaté úvahy pln nadšení proti tomu, který mu tolik zla

natropil, o tolik dober oloupil a vystavil tak velkým nebezpečenstvím? Když my ďábla nenávidíme pro jeho boje a škody, které nám připravuje, a za svého největšího nepřítele ho máme, pak je naše tělo ještě větším nepřítelem, neboť ono způsobuje daleko hroznější a delší boj: a sami ďáblové by mnoho nezmohli proti nám, kdyby naše smyslnost a naše tělo nebylo na jejich straně, a oni pomocí jeho nás nemohli překonati.

3. Proto svatí s takovou nenávistí a odporem naplnění byli sami proti sobě, a z toho u nich povstal onen ohnivý duch umrtvování a pokání, jímž se mstili svému nepříteli, aby si ho podmanili a v poddanství uvedli, a nikdy bez bázně neposkytli tělu svému potěšení nějakého a občerstvení, poněvadž měli za to, že by to nebylo ničím jiným, než podporováním nepřítele, to by totiž znamenalo, jemu zbraň do ruky dáti, kterou by ještě více síly a moci nabýti mohl k naší škodě. Sv. Augustin praví:¹⁾ „Nepodporujme svého těla a nedávejme mu žádné moci, aby ono nevyovědělo válku duchu“. Snažme se ho trýzniti a umrtvovati, aby se proti nám mocněji nemohlo postaviti, jak nás varuje mudřec:²⁾ „Kdo si změkčile vychová od dětství sluhu, pocítí potom, jak je zpuřný“.

¹⁾ Lib. de salutaribus Documentis. c. 35. (App.)

²⁾ Přísloví XXIX., 21.

4. Svatí poustevníci s největší pilností od-
dávali se tomuto cvičení a vždy hleděli moc
tohoto nepřítele zničití a zeslabiti. Nevystačo-
valy-li jiné prostředky, brali na sebe nad-
měrné tělesné práce, aby tělo zkrotili a jeho
převahu zlomili. Tak vypravuje Palladius
o jistém mnichu, který byl neobyčejně su-
žován ješitnými a pyšnými myšlenkami, a
nebyl s to od nich se odtrhnouti, že vzal
koš a naplnil jej hlinou a nosil ho sem tam.
Když se ho tázali, co to dělá, odpověděl:
„Trápím a unavuji toho, který mne trápí a
unavuje. Mstím se svému nepříteli“. Totéž
se vypravuje v životě sv. Makaria.¹⁾ A o sv.
Dorotheovi čteme,²⁾ že tuhé pokání činil a
své tělo velice trýznil. Když ho jednou jiný
viděl tak těžce pracovati a tázal se ho, proč
své tělo tolik trápí, odpověděl Dorotheus:
„Protože mne usmrcuje“. Rozplameněn svatou
nenávistí a horlivostí proti svému tělu jakožto
největšímu svému nepříteli, volá slavný a
svatý Bernard: „Povstaň Bože k naší pomoci,
a bude potřen tento nepřítel, tento rouhač
Boží, tento milovník světa a sebe, tento otrok
a sluha ďáblův. Vpravdě řekneš se mnou,
když správně budeš souditi: „Je smrti hoden,
má zemřítí, tento zrádce: má býti pověšen,
ukřižován!“

1) Vit. Patr. Historia Lausiaca cap. 19 et 20, pag. 1118.

2) Ibid. c. 2.

5. S takovou odvahou a s takovou silou musíme také my své tělo umrtvovati a sobě je podmaňovati, aby se mocně nebouřilo a ducha a rozum sebou nestrhovalo, a to obzvláště z toho důvodu, poněvadž s tímto nepřítelem jest zároveň přemožen ďábel. Jako zlí duchové pomocí našeho těla s námi válčí a nás přemoci chtějí, právě tak musíme také my umrtvením a přemožením těla boj vésti proti duchům zlým a je přemoci. Výtečná jest poznámka sv. Augustina ke slovům apoštolovým:¹⁾ „Já tedy běžím nikoliv tak, jako na nejisto, zápolím ne jako do vzduchu bije, nýbrž trestám tělo své a podrobuji v služebnost, abych snad kázav jiným, sám nebyl zavržen“. O tom praví svatý učitel:²⁾ „Následujeme také my apoštola, trestejme své tělo a uvádějme je v poddanství, když chceme zvítěziti nad světem a mocnostmi temnoty“.

Když nějaký vojevůdce na hranici turecké do boje táhne, zavře Turka, kterého jako zajatce u sebe má, do vězení a dá ho do pout, aby se proti němu nevzbouřil a nepřátelům pomoci neposkytl. Tak musíme i my své tělo podmaniti a umrtviti, aby se nespojovalo s našimi nepřáteli proti nám.

1) I. Kor. IX., 26, 27.

2) Lib. de Agone Christiano c. 6.

V.

Náš pokrok a naše dokonalost jest v umrtvení.

1. Tato úvaha vedla světce a učitele duchovního života k vyjádření: všechn náš pokrok a všechna naše dokonalost je v umrtvování. Tomáš Kempenský učí: „Tolik prospěješ v dobrém, co sám sebe přemůžeš“.¹⁾ Svatý Jeroným praví na slova:²⁾ „Nelze jí najít v krajích, kde lidé žijí“:³⁾ „Pravá moudrost a dokonalá bázeň Boží nenalezne se v zemi těch, kteří rozkošně to jest podle své vůle žijí“. Jak se říkává o úhoru, když se na něm rodí, co chce, totiž trní a hloží, že odpočívá, a jako léta, v nichž plodí obilí všeho druhu, nazýváme pracovitými, právě tak říkáme o člověku, který docela podle své libosti žije a

1) Následování Krista I., 25, 11, str. 101.

2) Commentar. in lib. Job. 28, 13.

3) Job. XXVIII., 13.

podle svých nálad, pečuje o svůj klid a spokojenost, že žije pro své potěšení. V takové však zemi se nenachází pravá moudrost, jak praví sv. Jeroným, nýbrž jen u těch, kteří se snaží své vášně přemoci a umrtviti.

2. Toto jest míra, kterou měřili svatí ctnost a duchovní pokrok každého člověka. Chceš-li věděti, jaké pokroky jsi učinil ve ctnosti, pozoruj, jak daleko ses umrtvil, své vášně a náklonnosti přemohl a spoutal, jak to u tebe jde s pokorou a trpělivostí, zda v tobě odumřela láska k věcem tohoto světa, k tělu a krvi. Potom můžeš poznati, zda pokračuješ, nebo ne, ale nikoliv podle útěch a radostí, kterých tobě se při modlitbě dostalo.

Tak čteme o sv. Ignáci,¹⁾ že u něho více platilo umrtvení než modlitba a podle něho pokrok každého posuzoval. Když jednou v přítomnosti svatého Františka Borgiaše nějakého člověka jako světce a dokonalého vynášeli, pravil:²⁾ „Může to býti, je-li umrtvený“. Ludvík z Blois³⁾ srovnává umrtveného sluhu Božího s hroznem zralým, krásným, vonným, chutným: neumrtveného však srovnává s hroznem nezralým, tvrdým, trpkým a nepoživatelným, jak to jest psáno u Isaiáše:⁴⁾ „Proč, když jsem

1) Ribadeneira Vita S. Ignatii L. 5, c. 10.

2) Schott. Vita S. Francisci Borg. L. 4, c. 5.

3) Institutio spirit. c. 2, § 5, n. 1.

4) Isaiáš V., 4.

čekal, že ponese hrozny, plodila pláňata?“ To je rozdíl mezi dítkami Božími a dítkami tohoto světa, že tyto se dají řídit smyslnými sklony a o umrtvení se nestarají: „Ti však, kteří jsou Kristovi, ukřižovali tělo své i s vášněmi a žádostmi“.¹⁾ Nedají se vésti vášněmi, nýbrž duchem a rozumem.

3. Naše dokonalost podle své podstaty není v umrtvení, nýbrž v lásce k Bohu, a čím více je člověk spojen s Bohem, tím je dokonalejším. Jako kámen na vysokém místě upevněný, jakmile překážky jsou uvolněny, ihned padá k zemi, svému to přirozenému místu, právě tak spěchá duše, tato duchovní bytost Bohem stvořená, jakmile překážky a brzdy řád rušící vášně a zlé náklonnosti, které ji k zemi poutají, zmizí, pomocí Božské milosti k svému centru a cíli, to jest k Bohu, aby se s ním v lásce spojila.

Sv. Augustin praví velmi dobře o tom: „Všechny věci mají pohyb odpovídající své tíži. Lehká tělesa, jako oheň a vzduch, touží po výšce: těžká však, jako země a voda, klesají dolů“. Čím váha jest v živlech a v tělesech přírody, tím jest láska v rozumných tvorech. Jako se přirozené věci podle své váhy pohybují, právě tak pohybují se rozumné bytosti podle lásky v nich vládnuocí: neboť láska jest jejich tíže. Je-li v nás láska

¹⁾ Gal. V., 24.

ke věcem pozemským, žádost po cti a významání, snaha své vůli sloužiti, svých radovánek vyhledávati, pak budou naše hnutí a žádosti smyslné a světské. Osobodíme-li se umrtvením lásky ke všemu pozemskému, převládá-li v nás láska ke Stvořiteli, pak je tato láska také naším těžištěm, a naše srdce povznáší se lehčeji k Bohu, než kámen padá ke středu. Proto volá svatý Augustin: „Ty, ó Pane, stvořils nás pro sebe, a nepokojné jest naše srdce, dokud nespočine v tobě“. ¹⁾ Proto měří světci náš pokrok a naši dokonalost mírou umrtvení, poněvadž člověk tím více lásky k Bohu a tím více dokonalosti má, čím více jest umrtven.

4. „Jako práhne jelen po bystřinách, tak dychtí duše moje po tobě, Bože“. ²⁾ Na tato slova praví sv. Augustin: ³⁾ „Jelen usmrcuje hady, a když je pošlapal, dostává žízeň a spěchá velkou rychlostí a lehkostí k pramenům vody“. Pak to obrací na umrtvení. Víš ty, proč nemáš velké žízně a žádné velké touhy po dokonalosti a žádné větší lásky k Bohu? Poněvadž nezabíjíš hady, jako jelen. Hadi jsou tvé vášně a řádu protivné nárůživosti. Usmrcuj a zabíjej tyto hady hříšnosti, a pak dostaneš velkou žízeň po ctnosti a

¹⁾ Confess. L. 1, c. 1.

²⁾ Žalm XLI., 2.

³⁾ Enarratio in ps. 41, 2.

dokonalosti: brzy bude duše tvá Boha milovati a po něm toužiti, jako jelen po prameni vody. Stejným krokem jde tvé umrtvování s dokonalostí a láskou Boží.

Na jiném místě praví světec:¹⁾ „Rozmnožení lásky k Bohu jest zmenšení žádostivosti: dokonalost jest tam, kde není již žádné žádostivosti“. Jako zlato bývá tím krásnější a čistější, čím více v ohni vypáleno a vyčistěno jest: právě tak svatá láska k Bohu tím dokonalejší a vyšší jest, čím více podmaňuje a ničí nezřízenou lásku k sobě samým a ke všem pozemským věcem. Je-li zvrácená láska mrtva docela, pak jest svatá láska k Bohu docela čistou a dokonalou.

5. Kassian vypravuje o opatovi Janovi toto:²⁾ Byl blízek smrti. Jako se v takovou hodinu shromáždují děti kolem otce svého, tak se shromáždili jeho učedníci a prosili ustavičně, aby jim něco k útěše a pro jejich pokrok duchovní řekl. Aby jim zanechal nějaký pozoruhodný předpis jako poslední vůli, jímž by jako krátkým návodem brzy vrcholu dokonalosti dosáhli. Umírající opat povzdechl a pravil: „Nikdy jsem svojí vůle nečinil. A ještě něco chci říci, co právě tak důležitým jest: Nikdy jiného jsem neučil něčemu, čeho jsem dříve sám ve skutek neuváděl“.

¹⁾ De Diversis Quaestionibus Octoginta Tribus quaest. 36. ²⁾ De Coenobior. Institutione. L. 5, c. 28.

VI.

**Umrtnení zvláště jest velmi potřebno
řeholníkům, když se s jinými stýkají.**

1. Cvičení v umrtvování jest vlastním všem služebníkům Božím, a jest také všem nutným, aby den ode dne větší sjednocenosti s vůlí Boží dosáhli. Obzvláště to má býti vlastním řeholníkům: neboť za tím účelem jsme svět opustili a do řádu vstoupili. Proto také praví sv. Benedikt: „Býti řeholníkem neznamená nic jiného, než mravy své měniti a zlepšiti“. A proto říkají jeho synové v řádě při skládání slibů slavných: „Já slibuji změnu a zlepšení mravů“. To slibujeme v řádě a toho také chceme dosáhnouti umrtvením, „neboť jste svlékli se sebe člověka starého s jeho skutky a oblekli jste nového (člověka), jenž se obnovuje ku poznání podle obrazu Stvořitele svého“.¹⁾

¹⁾ Kol. III., 9, 10.

Jak apoštol praví. Proto pravil sv. Bernard těm, kteří do řádu vstupovali: „Uvažte, že sem jen duch vstoupiti může, tělo musí zůstat venku“. Tím jim naznačil, že v řádě nesmějí pomýšleti na pěstování těla, na život podle vášní a náklonností, nýbrž že musí všechnu svoji péči vynaložiti na duši a ducha, jak apoštol poroučí:¹⁾ „Podle ducha žijte, a žádostí těla nevykonáte“. Tento život v duchu, který jest tak doporučen služebníkům Božím a od nich žádán, je život podle lepší naší stránky, to jest podle ducha a rozumu, a ne podle nižší stránky, to jest podle těla a smyslnosti. Kassian praví:²⁾ že jest to všeobecnou zásadou a dědictvím oněch svatých poustevníků, vyzkoušené zkušeností života, že člověk v řádě žádných pokroků nečiní, ba že v něm ani nemůže zůstat, když nepracuje s celou vážností o umrtvení své vůle a svých vášní: neboť toto jsou největší odpůrcové všeho, co k řádu náleží.

2. To se týká všech řeholníků, zvláště ale těch, kteří dle svých pravidel jsou nuceni se stýkati s bližními. Sv. Jan Zlatoústý dokazuje výborně,³⁾ že umrtvení vášní těm nutným jest nejvíce, kteří s bližními se stýkají a s nimi žijí. Neboť ony šelmy, jak on

1) Gal. V., 16.

2) De Coenobior. Instit. L. 4, c. 8.

3) De Sacerdotio L. 3, n. 14.

nazývá naše vášně, v mnohých příležitostech ve světě více potravu dostávají, kterou se mohou nasytiti. Vojín, který netáhne do pole, může svoji slabost ukrýti, jakmile vytáhne do pole, ihned se zjeví, jaký jest. Právě tak může člověk, který ve svém koutku sedí, své chyby zakrývat: má-li však vyjít do světa a dát se do boje a býti světu na odiv, pak se musí vyznamenávat ctností a umrtvením.

3. Ještě více. Abychom ty získali, se kterými se stýkáme, musíme se podle nich řídit a jim, pokud to jde, podobnými se stali, jak apoštol o sobě praví:¹⁾ „Slabým jsem se stal (jako) slabý, abych získal slabé“. Z toho viděti, jak je potřebné umrtvení. Znalci praví, že zřítelnice, ona část, kterou rozmanité barvy vnímáme, a kde povstává vidění, nemá žádné barvy. To je nutno, aby mohla všechny barvy přijati a je viděti tak, jak jsou. Kdyby sama měla nějakou barvu, pak by mohla jen tuto přijati. Kdyby byla zelená, tak by všechno jevilo se zeleným, jak se o tom přesvědčíme, když se díváme zeleným sklem. Kdyby byla červená, pak by nám všechno zdálo se červeným. Tak musíš i ty všechno svoje vlastní odložit, své vášně docela utlumiti, a plné vlády nad sebou dosíci, aby všichni se svými

¹⁾ I. Kor., IX., 22.

vlastnostmi v tobě se mohli nalézt, a ty byls s to, se všemi se stýkati, podle všech se řídit a je s apoštolem získati.

4. Není to podle ducha řádu a dokonalosti stýkati se s lidmi stejného smýšlení a svého temperamentu, jako kdybys jsa cholericem jen s cholericem ses chtěl stýkati, nebo že tobě jako flegmatikovi jest choleric protivným. Ještě horším by bylo, kdyby se chtěl někdo jen na své krajany omeziti. Neměl bys to za velké neštěstí, kdyby někdo měl oči, kterými by jen jednu barvu viděti mohl? Ještě větší jest neštěstí, kdyby někdo tak úzkou a tak špatně upravenou vůli měl, že by cítil náklonnost jen ke svým krajanům, nebo k lidem svého temperamentu. Svatá láska objímá všechny: neboť ona miluje bližního v Bohu a pro Boha a proto nedělá rozdílu mezi barbarem a Scythem, mezi otrokem a svobodným, ale všechno a všem jest Kristus.¹⁾ Všechny by chtěla uzavříti do svého srdce: neboť všechny poznává jako dítky Boží a bratry Kristovy. Z toho poznáváme jasně, jak důležitým jest umrtvování.

5. Mimo to jest umrtvení velice nutným k zachování bratrské jednoty a lásky, kterou nám Kristus Pán, náš Spasitel, tak velice doporučoval, že podle ní chtěl nás co své uřed-

¹⁾ Kol. III., 11.

níky poznati. Co ruší tuto bratrskou lásku a jednotu, jest sebeláska, v níž se hledá jen své zalíbení, pohodlí, čest a vyznamenání. Pohlédni každý do sebe a poznáš, že po každé, kde svatá láska trpí, jen proto se tak stává, že něco takového pro sebe hledáš a po něčem takovém toužíš, nebo že se nechceš vzdáti něčeho, abys nebyl zkrácen. Umrtnění však oddaluje tak všechno a rovná cestu láskou, „která svého nehledá“. Proto praví sv. Ambrož:¹⁾ „Kdo se všem ve všem zalíbiti chce, ten nehledá ve všech věcech svůj prospěch, nýbrž prospěch mnohých, jak to apoštol konal a jak nás napomíná konati: „Ne tak, abyste hleděli každý věci svých, nýbrž tak, abyste hleděli každý také toho, co jest jiných“.²⁾

1) De Offic. L. 3, c. 3.

2) Filip. II., 4.

VII.

O dvou druzích umrtvování a pokání. Jak oba Tovaryšstvo plní.

1. „Ale od časů Jana Křtitele až dosud království nebeské násilí trpí a ti, kteří násilí činí, uchvacují je“. ¹⁾ Sv. Augustin praví na tato slova: „Jest dvojí umrtvování a dvojí kříž: tělesný totiž a duchovní“. ²⁾ První nazýváme vnějším pokáním: ono týrá tělo bičováním, postem, kajícím pásem, tvrdým ložem, špatnou stravou, hrubým šatem a jinými podobnými věcmi, co tělo mrtví a týrá a odnímá mu jeho pohodlí a požitky. Je však také duchovní umrtvení a pokání, které vyniká nad první a mnohem vyšší jest. Světec praví: „Tento druhý druh jest cennější a vznešenější“: ono spočívá v ovládnutí hnutí naší žádostivosti a v jeho vedení, v denních

¹⁾ Mat. XI., 12.

²⁾ Serm. 196. In Natali Joannis Bapt. I., n. 7 (App.).

bojích proti vášním a v tvrdém ctností naporučeném chování se k sobě samým. Vnitřní člověk musí býti stále v boji proti vášním a zlým náklonnostem, v ustavičném zapírání své vlastní vůle, v zřikání se svého úsudku, v krocení hněvu, v potlačení netrpělivosti, v krocení mlsnosti, očí, jazyka a všech jiných smyslů a hnutí. Kdo tak jedná, ten poráží zdi těla a jeho vášní a náklonností, a vniká silou, prací do nebe. To jsou ti, co užívají násilí, kteří uchvacují nebe pro sebe. Tak jest toto umrtvování výtečnější než první: neboť ducha krotiti, čest a přednost nohama šlapati, jest něco většího, než tělo týrati, bičovati a pásu užívati. Takovéto pokání jest proto, poněvadž je výbornější a cennější, také těžší a stojí nás více: neboť co větší cenu má, to také vyžaduje více námahy. Tyto pravdy dokazuje na mnohých místech svatý Řehoř,¹⁾ právě tak svatý Dorotheus²⁾ a jiní svatí.

2. Oba tyto druhy pokání zná a užívá Tovaryšstvo Ježíšovo. Co se týká prvního, tělesného, nechtěl sv. Ignác zanechatí pevná a pravidly předepsaná cvičení pokání, která by se musela jako povinná konati: neboť vnější způsob života v Tovaryšstvu má býti obyčejný podle dobře uvážených ohledů.

¹⁾ Moral. L. 32, c. 20, et L. 6, c. 27 et 28.

²⁾ Doctrin. 1, de renuntiatione.

Nicméně také v této příčině, jak brzy ukážeme, učinil moudrá zařízení. Měl dobře odůvodněné ohledy, kterými určil vnější život za obyčejný: neboť prostředky musí vždy odpovídati svému cíli. Účel Tovaryšstva nespěšuje jen k vlastnímu pokroku, nýbrž také ke spáse a pokroku bližních. Proto zcela odpovídalo, když jsme obdrželi šat, který všichni čestní duchovní ve světě nosí, abychom ke všem lidem přístup našli. Tak jsme s řeholníky řeholníky, se světskými kněžími světskými kněžími, s laiky se stýkáme v šatu, který se neliší od světských kněží. Mimo to byl náš řád založen v době Lutherově, kdy rozkolníci se štítili řeholníků a řeholního šatu.

3. Než náleží k účelu našeho řádu, rozkolníky poučovati a je o pravdě přesvědčovati. Abychom k nim přístup měli, nesmíme míti jiného šatu lišícího se od světských hodných kněží: neboť pak bychom byli od pobloudivců již pro oděv nenáviděni, než bychom s nimi mohli začíti rozhovor. Tak by byla jedna částka hlavní účelu, pro který Pán Tovaryšstvo založil, zmařena.

Ba ještě více. Kdybychom nosili drsné roucho, pak by se mnozí hříšníci neodvážili k nám se přiblížiti, z bázně, že bychom také s nimi drsně jednali. Oblek tedy musí býti obyčejný, abychom u všech druhů lidí snadný přístup měli, a aby žádný se nestránil styku

s námi. Sv. Ignác chtěl také, abychom co do šatu všem byli vším, abychom snadněji všechny získali. Máme i zde následovati příkladu Páně, o němž mluví sv. Augustin¹⁾ a sv. Tomáš:²⁾ který, aby měl více styku a společnosti s lidmi a jim větší prospěch mohl přinést, volil pro vnějšek střední míru, než drsnost a přísnost, jakou zvolil Jan Křtitel.

4. Co se týká jiných vnějších cvičení kajících, nezanechal žádných přesných a pravidly žádaných: avšak my máme živá pravidla, a tím jest náš představený, který pro každého nařídí a určí, co mu nutným jest. Sv. Ignác praví:³⁾ I tato kající cvičení rozpadají se ve dva díly, v takové, které jednotlivec s povolením představeného svobodně na sebe bere k podpoře svého ducha: a na takové, ke kterým ho představený k témuž účelu zaváže. On to považoval za přiměřenější, než společnosti pravidly předpisovati cvičení kající, předně, poněvadž mrtvá pravidla pro všechny nemají stejné platnosti: neboť nemají všichni stejné síly k převzetí těchto kajících cvičení. Kdyby bylo pro všechny stejně předepsáno, pak by musel na duchu

1) Lib. 16, contra Faustum c. 32.

2) Summa Theol. p. 3, q. 40, art. 3.

3) Inst. S. J. II., Exam. c. 1, n. 6 et III., Summar. Const. Reg. 4, pag. 3.

klesnouti ten, který jich zachovávati nemůže, že nemůže stejného kroku držeti s ostatními.

Jako jeden lék, jedno ošetřování a vedení nehodí se pro všechny nemocné, tak nemohou také hoditi se pro všechny tytéž úkony pokání. Jedny se hodí pro mladého člověka, druhé pro starce, jedny jsou přiměřené pro nemocné, druhé pro zdravé: jedny pro toho, který nevinny do řádu vstoupil, druhé pro toho, který s mnohými jizvami po ranách přišel. Tak praví také svatí Augustin¹⁾ a sv. Basil,²⁾ že nemáme se diviti, když v řádě nepozorujeme u všech tentýž způsob, když jedni více se kají než druzí: neboť stejnost v těchto věcech by byla velkou nerovností. Tato rozmanitost a různost jest nejen pro různé členy potřebnou, nýbrž také pro jednoho a téhož v různých potřebách a poměrech života. Tak může býti nějaký úkon pokání docela dobrým v čase pokušení a suchoparnosti: jiný opět jest nutným v době pokoje a pobožnosti. Jiný úkon pokání slouží k zachování zbožnosti, jiný k dosažení jejímu, když jsme ji ztratili.

5. Proto nechtěl sv. Ignác pro všechny v Tovaryšstvu stanovití pevnou, určitou míru

1) D. Augustini Regula c. 4 de jejunio et refecti-one. Cf. Ugonis et Umberti Commentar. in hoc. caput.

2) Constit. monast. c. 4, n. 7 et Reg. fus. tract. interrog. 19.

vnějších úkonů pokání, nýbrž chtěl to přenechat představenému, duchovnímu lékaři pro všechny. Tento může podle sil a podle potřeby jednomu každému uložit více, nebo méně. To úplně souhlasí s pravidly, které anděl¹⁾ podle rozkazu Božího Pachomiovi předal. Tam se poroučí,²⁾ aby představený tímto způsobem určoval ony úkony pokání, které každý jednotlivý mnich přijmouti musí. Když tedy Tovaryšstvo Ježíšovo nemá pravidly předepsaných obyčejných úkonů pokání, jako ostatní řády obyčejně mají, pak se to nemá brát tak, jako by v Tovaryšstvu žádných úkonů pokání tělesného nebylo a jako by k nim nebylo stejné úcty a vážnosti, jako v jiných řádech, v nichž podle pravidel a jako povinnost konány jsou. Již tato rozmanitost byla by ozdobou církve Boží:³⁾ avšak náš zakladatel byl toho názoru, že hodí se to lépe pro náš řád a že to podporuje více jeho cíle a úmysly a souhlasí se starým učením světců, když přenechává způsob a míru takových úkonů pokání moudrosti a lásce představeného.

Bez ohledu na toto zařízení jest v Tovaryšstvu ne méně, ale více úkonů pokání a

1) S. Hieronymi Translatio Latina Regulae S. Pachomii, Praefatio n. 1.

2) Ibidem, Exordium. Praeceptorum n. 133.

3) Cf. Žalm XLIV., 10.

vždy se přijímají s ochotou a se zbožností. Ba, my vidíme, — díky za to dobrotě a milosrdenství Božímu, — že v Tovaryšstvu více pokání se pěstuje a koná, než by se mohlo předepsati nějakým pravidlem. Dej Bůh, aby tato dobrá a svatá v církvi vždy žijící horlivost a tento duch vždy rostl, takže by nutné bylo ne vzpružovati ji, nýbrž krotiti, jak to doposud, díky Bohu, ze zkušenosti pozorovati můžeme.

6. Druhý druh pokání, umrtvení vášní a sebelásky, považuje Tovaryšstvo zásadně za nejdůležitější. A to byl jeden ohled, proč sv. Ignác obyčejné úkony pokání pravidlem neurčil. On chtěl, abychom především oko své obrátili na vnitřní umrtvení svých vášní a náruživostí, to že má býti nejhlavnějším naším úkonem pokání, poněvadž, jak praveno, daleko cennějším a výtečnějším jest. Sv. Ignác, zakladatel Tovaryšstva ve stanovách a pravidlech předpisuje mnoho úkonů vyšší dokonalosti, k nimž velkého umrtvení a sebezapření se vyžaduje. On chce, aby naše hlavní snaha odnášela se na tento nevýslovitelný sebezápor a umrtvení a na vzrůst v pravých a základních ctnostech a v dokonalosti.

Sv. Ignác mohl míti odůvodněnou obavu: Předepíši-li jim určité úkony pokání, pak by mohli snadno při nich zůstatí a spokojiti se výmluvou: Pravidla předpisují mi tolik

postu a bičování a nošení pásu kajícího: to mi dostačí. Tak by mohli opomenouti to nejhlavnější a nejdůležitější, totiž umrtvování svých vášní a cvičení se v pravých a základních ctnostech. Proto chtěl nám jen ctnost a vnitřní umrtvení jako naši záchranu zanechat. Náš život na venek má být obyčejný, uvnitř však zvláštní a výtečnější, se základními ctnostmi a s přísným umrtvením a sice na ten způsob a v tom stupni, že se také na venek projevuje a nás představuje jako pravé řeholníky.

Toho potřebujeme více, než všichni ostatní řeholníci. Jiné vyznamenává již jejich drsný oděv a jejich tvrdý způsob života před jinými a způsobuje jim úctu v lidu. V Tovaryšstvu, kde tohoto není, poněvadž to k našemu zařízení se dobře nehodí, musí to být nahrazeno vnitřní hodnotou. Musíme pěstovati takovou pokoru, skromnost, lásku, horlivost pro duše a tak vnitřní spojení s Bohem, že každý, který nás vidí a s námi se stýká, říci musí: v pravdě to jest řeholník z Tovaryšstva Ježíšova. „Tito jsou plémě, jemuž Hospodin žehná!“¹⁾

Proto jest to vnitřní umrtvení, k němuž musíme my vždy všechnu svoji pozornost obracet a v němž se musíme především cvičiti. V ten den, kdy toto cvičení zanecháme,

¹⁾ Isaiáš LXI., 9.

musíme pevně věřit, že jsme přestali jako řeholníci v Tovaryšstvu Ježíšovu žít. Vnější umrtvení, které cvičíme, považujeme jen za prostředek k dosažení vnitřního, jak nás tomu učí apoštolský muž, náš sv. František Xaverský, a jak také zní učení sv. Bonaventury.¹⁾

7. V tom také jest onen základ, o němž často slyšíme a o čem se díky Bohu sami přesvědčujeme, že Tovaryšstvo ve svém celém zjevu má něco přitažlivého do sebe. Tato přitažlivost Tovaryšstva nespočívá v tom, že by v něm nebylo těžkostí, nebo v tom, že by se naši představení museli řídit naším dobrým zdáním: při tom by žádný řád neobstál. Jsou obtíže a velké obtíže, o nichž brzy budeme mluvit: přitažlivost však spočívá v tom, že všichni členové Tovaryšstva cvičí pravé umrtvení a sebezapírání a při tom docela lhostejni a plni odevzdanosti musí býti, ať je představený k jakékoliv práci určí. Tato jeho dobrá nálada, tato stejnomyslnost a odevzdanost jest důvodem, proč Tovaryšstvo něco zvlášť přitažlivého v sobě má, ve vládě a řízení představených právě tak, jako v poslušnosti podřízených. Všichni kladou do rukou představeného svoje schopnosti jako kousek hlíny do rukou hrnčíře, aby z nich učinil, co sám chce.

¹⁾ Inst. S. J. II., Exam., c. 4, n. 45 et Const. p. 3, c. 1, n. 27.

To bylo umění a podivuhodný Duchem svatým podaný plán našeho sv. Ignáce, podle kterého se staral tak výtečně o toto umrtvení a sebezapření. Tak se může říci: V Tovaryšstvu jsou věci těžké a trudné; a aby všichni k nim ochotni a připraveni byli, a představení je bez obtíží a myšlení ukládati mohli, stavíme jako základní pravidlo požadavek umrtvení a sebezapření: všichni musí uznati, že se toutéž stejnomyslností a s toutéž odevzdaností předávají se v ruce představeného k libovolnému jeho použití, jako kousek hlíny v ruce hrnčířově, jako kousek sukna v ruce krejčího, který z toho stříhá podle své vůle, jak chce, kousek na rukávy, kousek na límec a opět kousek na záplatu. Každý kousek sukna jest jako druhý, protože jsou z jednoho sukna. A hlína, ze které náčení kuchyňské se zhotovuje, jest také dobrá a taková, z jaké se hotoví nádoby stolní: neboť všechno jest vzato ze stejné massy, jak sv. apoštol Pavel praví: Stejně byli všichni v tu dobu spolužáci v Tovaryšstvu, a snad měl právě tolik schopností ten, který se nyní musí učiti začátkům řečí, jako onen, který přednáší theologii a filosofii. Hlína a sukno, nebudou si naříkati a volati: „Proč si mne udělal takto?“¹⁾

¹⁾ Řím. IX., 20.

8. Základ a kořen všeho přitažlivého v Tovaryšstvu musí býti v tobě a v skutku je v tvém umrtvení, v tvé odevzdanosti a v tvé stejnomyslnosti ke všemu: poněvadž totiž v tobě není žádné snahy, žádného vnitřního nebo vnějšího odporu proti něčemu, co tobě nařídili tvoji představení. Nenalezneš-li v sobě onu lehkost a onu přitažlivost ve cvičeních poslušnosti a ve všech svých poměrech, pak nesmíš viniti z toho své představené a na ně naříkati, nýbrž jen sám nad sebou, že nemáš oné ochoty a umrtvenosti, kterou míti máš. Představený činí svou povinnost a předpokládá, že jsi řeholník stejnomyslný a jako takový umrtvený ke všemu. On myslí, že nemusí se tebe nejprve tázati po tvé vůli a tvém souhlasu, protože musíš býti vždy připraven a ochoten ke všemu, co ti pod poslušností bude naporučeno. Představený ti prokazuje čest; když tě za takového považuje a tak s tebou jedná a poroučí ti. Když je kámen dobře otesaný, snadno ho zedník umístí. Je vhodný, jen se musí umístiti. Když tomu tak není, pak ještě dlouho je nutno jej otesávat, spracovávat a tlouci, aby se hodil.

9. Odtud také ještě jiná podivuhodná okolnost, o níž také mluví svatý Bonaventura:¹⁾ Ačkoliv totiž toto vnitřní umrtvení,

¹⁾ De prof. Relig. L. 1, c. 3.

jak řečeno bylo, daleko těžší jest, než vnější úkony kajícího, přece máme daleko lehčí omluvu co do posledního, kdežto nemůžeme uvést pro vnitřní umrtvení žádné omluvy. Neboť o vnějších úkonech pokání může snadno každý říci: já nemám dostatečné síly k tomu, abych se postil, abych pás nosil, abych se bičoval a bos chodil, nebo o půlnoci vstával. Žádný však nemůže říci: nemám potřebného zdraví a síly, abych mohl býti pokorným a trpělivým, abych mohl dokonale poslouchati. Sice můžeš říci, že nemáš síly ctnosti k cvičbě v pokoře, poslušnosti a odevzdanosti, jak se v Tovaryšstvu vyžaduje. Ale nemůžeš říci: já k tomu nemám dostatečného zdraví: neboť k tomu nepotřebuješ tělesné síly, nýbrž duchovní. Silný i slabý, zdravý i nemocný, veliký i malý — všichni to mohou dokázat, když jen chtějí.

10. To je velkou útěchou pro mnohé, kteří jsou pokoušeni malomyslností a bázlivostí, když jim přichází myšlenka, že jim scházejí vlohy a síla k dosažení tak vznešeného cíle a účelu, jak v Tovaryšstvu Ježíšovu se nám předkládá. V I. knize královské čteme, že král Saul vzkázal Davidovi, že mu dá svou dceru za manželku. Na to odpověděl David: ¹⁾ „Zdá se vám to maličkovitostí, státi se zetěm

¹⁾ I. Královská XVIII., 23.

královým? Jať jsem člověk chudý a nepatrný“. Král mu na to vzkázal: Takto mluvte k Davidovi: „Nepotřebuje král snubného, než toliko sto filišťinských předkožek, aby byla vykonána pomsta nad královými nepřáteli“. ¹⁾ Totéž bychom mohli také my odpověděti. Pán nepotřebuje tvého jmění, tvé zručnosti a tvých talentů, jak si myslíš. Královský prorok praví: „Bůh můj jsi ty: nemám dobra mimo tebe“. ²⁾ On chce jen, abys tyto Filišťinské, totiž své vášně a zlé náklonosti umrtvil.

To také od nás Tovaryšstvo Ježíšovo žádá a chce. Chceš-li to také, pak bys mu byl docela dobrým. Snaž se dokonale pokorným býti, plným odevzdanosti a stejnomyslnosti ke všemu, co by se kdykoliv od tebe mohlo žádati, a to dostačuje. Bůh tě chraň před ješitností a pýchou a ochraň tebe od vší příchylnosti k zábavám a pohodlí, od vší touhy po požitcích, od vší dvojakosti a neupřímnosti vůči představeným tvým: neboť kdyby něco takového bylo v tobě, pak by pro tebe nebylo přísnějšího řádu. Pokornému a v pravdě umrtvenému, který opravdu chudý duchem jest a plný lhostejnosti a resignace, který nemá už žádné vlastní vůle,

1) I. Královská XVIII., 25.

2) Žalm XV., 2.

takovému bude v Tovaryšstvu všechno docela snadné a milé.

11. Proto musíme uznati vděčně a ochotně děkovati za velikou milost a dobrodiní, které nám Pán ukázaI tím, že věci o sobě těžké a namáhavé v Tovaryšstvu nám příjemnými a lehkými učinil. Neboť co se týká vnějších úkonů pokání, díky Bohu, koná se u nás více než by pravidla mohla předpisovati. Co se však týká vnitřního umrtvení a pokání, které dle vysvětlení sv. Augustina mnohem důležitější jest a cennější, máme ve svých zařízeních a pravidlech tak dokonalé a přísné zařízení, že daleko převyšuje všechny vnější úkony pokání a přísnosti.

Zkoumejme to! Musíme svému představenému, nebo vrchnímu počet vydati ze svého duchovního života, ze všeho, co se v duši děje, ze všech hnutí, pokušení a zlých sklonů, ze všech chyb a nedokonalostí. Toto se v Tovaryšstvu přísně žádá¹⁾ a provádí, a patří to k podstatě jeho. Tu každý vidí, že je to samo v sobě mnohem těžší, než všechny posty, bičování a pásy žíněné. Pravidla poroučejí:²⁾ „Pro větší duchovní prospěch a zvláště pro sebeponížení a pokoření musí všichni býti spokojeni, že všechno

¹⁾ Inst. S. J. II. Can. 17 Congr. Gen. 5 et III. Reg. 40 Summar. Const. ac. Reg. 4 Commun.

²⁾ Ibid. III. Reg. 9 Summar. Const.

pobloudění a chyby a vše, co se na nich pozoruje a čeho o nich ví, musí býti zjeveno představeným a sice od každého, který mimo zpověď o tom se dověděl“. To vyžaduje mnoho pokory a umrtvení: neboť si nesmíš ani jednou naříkati na to, že tě dříve neupozornili a že chybu větší dělají, než ve skutečnosti je. To však není ještě všechno. Musíš také připraven býti, veřejné pokárání přijati a to nejen, kde nějaký důvod k tomu jest, nýbrž také bez důvodu. Dokonce, když křivá svědectví proti nám předvedena jsou, chce náš zakladatel, abychom si to dali líbiti a z toho se radovali, když jsme k tomu žádné příčiny nedali. Jak se světští lidé radují ze cti a z vyznamenání, tak se máme radovati my z pohrdání, hanobení a z nenávisti. Z toho všeho viděti, jaká síla ctnosti se zde vyžaduje.

A ještě více! Musíme býti docela stejnomyslní k úřadům, službě a zaměstnání, které nám pod poslušností přiděleny jsou, i také k druhu slibů, k němuž v Tovaryšstvu jsme připuštěni. Protože jsou v Tovaryšstvu rozmanité úřady a stupně, z nichž jedny jsou vyšší než druhé, pak patří jistě velká dokonalost k tomu, abychom v tom ohledu byli zcela stejnomyslní, která spočívá na přísném umrtvení a právě tak byli spokojeni

s nízkým úřadem, jako kdyby nám vyšší přidělen byl.

12. Zároveň musíš býti vždy připraven, ochoten a docela stejnomyslný k tomu, abys vložené úřady kdekoliv na světě obstarával, nejen v jiné koleji, nýbrž také v jiné provincii, v docela cizím kraji, ve Východní Indii nebo Západní, v Římě nebo v Německu, v Anglii nebo v Sedmihradsku, kde nebudeš moci viděti svých příbuzných a známých a oni nebudou míti více žádné naděje, že tebe opět spatří.

Co do chudoby hlásí se Tovaryšstvo k takové přísnosti a přesnosti, že žádný ani daru přijati, nebo ve svém pokoji podržeti nesmí. To neplatí jen o věcech k jídlu, nýbrž i o každé knize. Nikdo nesmí nějaké znamení si do knih udělati, neb ji vzíti s sebou, když je přeložen do jiného kolegia. Budeme o chudobě ještě ve zvláštním pojednání mluvit. Tak prosti a odloučení ode všech věcí musíme býti, že nesmíme nic míti zamčené v nějaké skříni, nebo v pultě, vše musí býti otevřeno a na očích všem býti, jako bychom chtěli říci: vezmi z toho, když chceš, neboť nic mi nenáleží.

13. Toto a podobné věci, které se zachovávají v Tovaryšstvu, přesahují zjevně všechny vnější úkony pokání a přísnosti co do dokonalosti, jako i do těžkosti. Kdo je pří-

sností vůči sobě nadšen, kdo chce se zvláště umrtvovati a velké úkony kající na sebe vzíti, což jistě od ducha dobrého pochází, ten má v Tovaryšstvu vždy ruce plné pobídek k tomu. Byli někteří, kteří byli pokoušeni co do svého povolání. Tito zakrývali a zahalovali své pokušení výmluvou, jako by chtěli v jiném řádě vyšší dokonalost a přísnější pokání cvičiti: avšak ve skutečnosti nebyl takový důvod a účel, nýbrž oni nemohli snést umrtvení a dokonalosti, k níž se hlásíme v Tovaryšstvu. Máme o tom zkušenosti a vlastní doznání od takových horlitelů.

Ale to bylo prohlášeno od samé Apoštolské Stolice. Jeho Svatost papež Pius V., sám z řádu sv. Dominika, v oné bule, kterou vydal proti odštěpencům Tovaryšstva, docela jasně o tom se vyslovuje.¹⁾ Jeho vysvětlení platí všem, kteří se do světa vracejí nebo do jiného řádu vstupují. Jen ti jsou vyňati, kteří vstupují ke Kartusiánům.²⁾ Nejprve vykládá tento svatý papež o dokonalosti, velké těžkosti a namáhavou práci, kterou žádá život v našem Tovaryšstvu: pak označuje ony kořeny pokušení, kterým mnozí byli napadeni,

¹⁾ Inst. S. J. I. Bulla Pii V. „Aequum reputamus“ contra Apostatas Societatis 17. Jan. 1566, pag. 38.

²⁾ Po vydání nového církv. zákoníka 1918 se vyžaduje i k přestupu ke Kartusiánům povolení sv. Stolice.
Pozn. překl.

aby vystoupili z řádu a vstoupili do jiného, těmito slovy: „Z lehkomyšlnosti a z odporu k práci, které členové řádu jsou ustavičně vydáni k spáse duší, dali někteří přednost nerozvázně vlastnímu zájmu před dobrem a blahem Tovaryšstva a užitkem křesťanství, pod zdánlivou a vybájenou záminkou, jako by chtěli dosáhnouti větší dokonalosti a přísnější pokání konati a tvrdili, že mohou přestoupiti k jinému řádu, také k žebravým řádům“. Takové vystoupení nemá vpravdě důvodu v touze po větší dokonalosti, nebo po přísnějším pokání, nýbrž chtějí se jen práci a obtížím vyhnouti. Takoví lidé nenacházejí v sobě schopností a síly k vyžadované dokonalosti v Tovaryšstvu a k umrtvení, k potřebné lhostejnosti a odevzdanosti. Proto zdůrazňoval tolik svatý Ignác toto umrtvování a žádal, abychom jen jemu všechno svoje snažení věnovali.

VIII.

Umrtvení není nenávist, nýbrž láska, nejen k duši, nýbrž i k tělu.

1. Ve čtvrté hlavě jsme vysvětlili odpor a nenávist k sobě samým jako učení svatých otců vzaté z Písma sv. Protože to mohlo by se zdáti příliš tvrdé a docela nepřirozené, proto chceme nyní ukázati, aby nikdo při slyšení tohoto učení se nelekal a podnět nebral, aby stál se malomyslným a neza-
nechal umrtvování, že to není odpor a ne-
návist, kterou bychom si chtěli škoditi, nýbrž, že to je láska pravá k naší duši a dokonce i k našemu tělu: že proto vynechání umrtvo-
vání se představuje jako skutečná nenávist a odpor nejen proti duši naší, nýbrž i proti tělu našemu. „Neboť tělo žádá proti duchu“. ¹⁾ Na tato slova praví sv. Augustin: ²⁾ „Nemysli,

¹⁾ Gal. V., 17.

²⁾ Serm. 155. De Scripturis n. 15.

můj bratře, že duch ve svém boji proti tělu tělo nenávidí“. Co jest předmětem nenávisti? To jsou vášně těla, jeho úskočnost, jeho zlé náklonnosti, jeho rozhořčení a nepřátelství, které jest v těle proti rozumu: to je předmět nenávisti. Duch miluje tělo v umrtvování a v bojování proti němu, jako lékař nemá žádný odpor a nenávist vůči nemocnému, nýbrž vůči nemoci a tuto poráží, nemocného však miluje.

2. Svatý učitel podává důkaz toho takto:¹⁾ „Někoho milovati znamená podle vysvětlení filosofa,²⁾ jemu dobře chtíti a dobro přátí. Někoho nenáviděti, znamená přátí mu něco zlého“.³⁾ Kdo své tělo umrtvuje a na uzdě drží v jeho vášních a nezřízených žádostech, ten přeje a činí svému tělu to nejlepší a největší dobro, to jest věčný klid a slávu. Takový vpravdě miluje své tělo. Kdo však svého těla neumrtvuje, nýbrž mu popouští ve vášních, zlých náklonnostech, ten přeje a činí svému tělu největší zlo, které mu vůbec může přátí a připravití, to jest peklo pro věčnost. Takový opravdu nenávidí své tělo. Tak píše také prorok:⁴⁾ „Do duše nemá rád toho, jenž miluje špatnost:“, neboť on ji zra-

1) De Moribus Ecclesiae L. 1, c. 26.

2) Aristoteles Rhetoricor L. 2, c. 4.

3) Augustin. De Trinitate L. 14, c. 14.

4) Žalm. X., 6.

zuje a odevzdává na věky do pekla. Z téhož důvodu můžeme říci: „Nenávidí také své tělo, poněvadž ho vystavuje téže bídě“, praví sv. Augustin. A tak milují podle vysvětlení teologů¹⁾ spravedliví a dobří sebe samy daleko více než hříšníci a zlí, nejen vzhledem na duši svou, nýbrž také na tělo: neboť oni přejí a připravují mu pravé dobro, blaženost, které také tělo svým způsobem účastno bude. A sv. Tomáš z toho důvodu ještě přidává,²⁾ že spravedlivý nemiluje jen tak všeobecně svého těla, nýbrž miluje je největší a nejvznešenější, svatou láskou.

3. Na příkladě dvou nemocných můžeme to učiniti jasným. Jeden jí a pije všechno, co mu chutná. Nechce ničeho slyšeti o pouštění žílou, o pročisťování a nechce také žádných léků užívat. Druhý si činí násilí, nejí ničeho, ačkoliv má hlad a žízeň, bere určené léky, ačkoliv mu chutnají velmi trpce, dá si pustiti žílou, ač mu to bolest působí. Tento miluje jistě svůj život, své tělo a své zdraví více, když chce trpěti něco pro zachování a udržení života dietou a léky. O prvním říkáme, že se sám zabíjí, poněvadž se vzpírá trochu žízeň trpěti nebo bolesti snášeti. Tak tomu je také při umrtvování našem. Když se někteří světší lidé poza-

¹⁾ Thom. II., 2, qu. 25, art. 5 et 7.

²⁾ Ibid. art. 5 ad 2.

stavovali nad tím, že mniši sv. Bernarda své tělo tak přísně drží na uzdě a jako se smrtelnou záští se na ně vrhají, odpověděl jim světec: Právě ti, co tak mluvili, jsou to, co svá těla opravdu nenávidí: neboť tím, že mu dávají okusiti špetku rozkoší smyslných, vydávají je věčným mukám. Mniši však milují opravdově svá těla: neboť oni je na krátkou dobu krotí, aby jim zjednali věčný klid.

4. Této pravdě nás učí náš Vykupitel ve sv. Evangeliu. Neboť praví:¹⁾ „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sám sebe a vezmi kříž svůj a následuj mne“ a zároveň uvádí jako důvod této nauky slova:²⁾ „Kdo miluje život svůj, ztratí jej a kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej“. Sv. Augustin praví o tom:³⁾ „To je veliké a podivuhodné slovo, jako by mohl člověk život svůj milovati a jej proto ztratit, a zase ho nenáviděti, aby nezahynul. Miluješ-li zvráceně, pak je to opravdová nenávist: nenávidíš-li v pravé míře, pak je to pravá láska: neboť tak zachováš duši pro věčný život, jak to Pán vyslovil: „Kdo nenávidí život svůj na tomto světě, k životu věčnému zachová jej“. „Přešfastní ti,“ volá svatý učitel,

¹⁾ Mat. XVI., 24.

²⁾ Jan XII., 25.

³⁾ Tract. 51 in Joannis Evang. n. 10.

„kteří rozuměli tomu, tito svou nenávistí zachovali si život, takže láskou k němu nezahynuli. Nemiluj (svůj život) v tomto životě, abys ho neztratil na věčnosti“.

5. K utvrzení této nauky uvádí sv. Augustin ještě jiné dobré důvody:¹⁾ „Proto nepřestává někdo něco milovati, poněvadž jedno miluje více než druhé“. Uvádí k tomu dva příklady. Nemocný nepřestane milovati svou nohu, nebo ruku, když si ji dává odejmouti, poněvadž je to nutným k zachování jeho života. Ba, má velkou lásku k této noze a ruce, avšak má ještě větší ke svému životu. Proto vydává menší za lepší. Tak má lakomec lásku ke svému zlatu a chce si ho zachovati všemožně. Přes to se ho zbaví a vydá z domu, aby si chleba a potřebných věcí k živobytí opatřil. Jakkoliv velice miluje zlato, přece jen více miluje svůj život a proto chce to malé obětovati, aby vyzískal to lepší. Rovněž nepřestává člověk tělo své milovati, když je umrtvuje: ale ještě více miluje svou duši a život věčný. Poněvadž je nutným k zachování duše a k dosažení dokonalosti a věčného života umrtvování a trýznění těla, proto činí on oboje, aby tohoto cíle dosáhl. Není to nenávist a odpor, ani nedostatek lásky, nýbrž je to větší láska k Bohu, k duši a k dokonalosti.

¹⁾ De Doctrina Christiana L. 1, c. 25.

IX.

Kdo se neumrtvuje, ten nežije nejen duchovním, nýbrž ani ne rozumným životem.

1. Sv. Augustin praví:¹⁾ „Něco jiného jest život nerozumných zvířat, něco jiného život andělů a opět něco jiného život lidí. Život zvířat obírá se jedině věcmi pozemskými a ukojením jejich pudů. Život andělů jest ustavičným obcováním s Bohem a nebeskými věcmi. Život lidí jest cosi prostředního mezi oběma. Člověk má podíl na přirozenosti andělů a na přirozenosti zvířat. Žije-li podle ducha, činí se podobným andělům a jest jejich společníkem. Žije-li podle těla, je podoben zvířatům a stává se jejich druhem“. S tím souhlasí slovo sv. Ambrože:²⁾ „Kdo žije podle vášní těla, jest tělo, kdo podle

¹⁾ Tract. 18, in Joannis Evang. n. 7.

²⁾ Expositio in Ps. CXVIII., Serm. 4, n. 7.

přikázání Božích žije, jest duchem“. Kdo totiž podle žádného jiného pravidla nežije, než podle toho, které mu žádostivost dává, ten se může k nerozumným tvorům počítati, a jen toho můžeme nazývati člověkem duchovním, jenž své konání a jednání do souhlasu uvádí s vůlí Boží.

Člověk, který se řídí vášněmi těla, nežije duchovní, ba ani ne rozumný život, nýbrž spíše nerozumný život zvířat. Již toto mohlo by postačiti, aby nás vážně přinutilo k umrtvování. Nebo co je nedůstojnějšího šlechtice, vysoké hodnosti člověka, který podle obrazu a podobenství Božího stvořen jest, aby se z něho věčně radoval, než podobným se státi zvířatům, učiniti se otrokem a sluhou tak zvířecí věci, jako je tělo a smyslnost, tomuto tělu se poddati, od něho se dáti řídit a dáti se docela zničiti nějakým prudkým zvířecím pudem? Sv. Bernard praví:¹⁾ „Veliký nepořádek a nerozum jest, když otrok jest pánem a poroučí, to jest když rozum, tento pán, který právem má poroučeti, musí býti otrokem“. O tomto zlořádu mluví také Šalomoun, když praví:²⁾ „Viděl jsem služebníky na koních, kdežto knížata chodí pěšky jako služebníci“.

¹⁾ Meditat. de humana conditione c. 3, n. 8 (suppos).

²⁾ Kazatel X., 7.

2. Blahoslavený P. Avila praví:¹⁾ „Nebylo by nic méně nepřirozeného a pro ty, kteří by to viděli, nic méně hrozného, kdyby nějaké zvíře člověka spoutaného vodilo, a hotáhlo, kamkoliv by chtělo, a tak ovládalo toho, který jemu by měl vládnouti. Přece jest mnoho takových, kteří na uzdě jsou voděni zvířecími vášněmi, prostých i urozených, které, nevím, zda proto, že je jich mnoho, nikdo nepozoruje“. O Diogenovi se vypravuje, že o poledni na náměstí hledati šel s lucernou, a když se ho ptali, koho hledá, odpověděl: „Jdu hledati člověka“. Když mu odpověděli: „Nevidíš plné náměstí lidí?“ odpověděl: „To nejsou lidé, to jsou zvířata: neboť oni nežijí život člověka, nýbrž život zvířete, ježto se svými vášněmi zvířecími vésti a řídití dávají“.

3. Sv. Augustin²⁾ má k tomu jiný příměr a velmi přiměřený. „Čím by byl v očích lidí ten, který by nohama vzhůru choditi se zdál, to je v očích andělů ten, kterého vlastní tělo ovládá“. Jako bychom toho prvního považovali za kejklíře a nám ta věc jako póza, jako něco směšného připadala, tak jest v očích Božích a andělů člověk, v němž tělo vládne a rozum jako otrok slouží. Toutéž převráceností to jest, jako hlavou dolů choditi. Kdo

¹⁾ Avila – Schermer, Audifilia, 11. Kap.

²⁾ Serm. 50, Ad Fratres in Eremo (App.).

by se za to nehanbil? Sám Seneka¹⁾ poznal to a řekl vznešené slovo: „Jsem příliš veliký a k větším věcem narozen, než abych mohl býti otrokem svého těla“. To je slovo, které každý řeholník a každý křesťan hluboce ve svém srdci vryto míti má. Když již pohan světlem rozumu k takovému náhledu přišel, a za to by se styděl, jak mohl by křesťan, osvícen světlem víry, a řeholník, jemuž Bůh tolika milostmi na pomoc přišel, jinak jednati a mysliti? Kdo se za to nestydí a tento náhled nemá, ten má docela převrácený rozum a je sám podivuhodným stvořením: on se stal nerozumným zvířetem a ani toho nepoznává.

4. Filosof Galenus²⁾ vypravuje, že jako hoch viděl člověka, který s velkým spěchem klíčem chtěl otevřít dveře. Šlo mu to špatně. Čím více se snažil, tím méně mohl dveře otevřít. Spěchal co nejvíce a přece nemohl ničeho dosáhnouti. Na to dostal takovou zlost, že chtěl zuby rozkousati klíč a stále bušil na dveře. To mu ještě nebylo dosti. Počal se rouhati Bohu, slintal jako blázen, a oči jeho plály hněvem. Když toto uviděl, vypravuje filosof, dostal takový odpor a nenávist k vášni hněvu, že ho nikdo od té doby neviděl hněvivého: neboť nechtěl míti nic společného s bláznem.

¹⁾ Epist. 65. ²⁾ Galenus de cognoscendis curandisque animi morbis. Vol. V., c. 4, pag. 16.

Toto všechno nás má přivést k rozhodnutí, abychom jako rozumní lidé žili a abychom se nedali strhovat vášněmi těla. „Byl muž v zemi Hus, jménem Job“. ¹⁾ Svatý Jeroným praví na tato slova: ²⁾ „Byl opravdu muž: neboť ne tělo ze země vzaté mělo vládu a poroučelo, nýbrž činil všechno podle úradků ducha, který vládl“, proto sám praví: ³⁾ „Uložil jsem závazek svým očím, na pannu že ani nepomyslím“.

¹⁾ Job. I., 1.

²⁾ Commentar. in librum Job, c. 1.

³⁾ Job XXXI., 1.

X.

Zanechati umrtvení stojí více námahy než je konati.

1. Mohlo by se říci: uznávám sice užitek a nutnost umrtvování: avšak obtíže a námahy, kterých vyžaduje, odstrašují mne. Takovému odpovídám se sv. Basilem:¹⁾ k vůli zdraví tělesnému běžeme trpké léky a necháváme lékaře a chirurga dle libosti řezati a páliť. Pro peníze a statky přijímají lidé tak mnohé těžkosti a nebezpečnosti na vodě i na zemi. Mělo by to býti něco velkého, za duchovní dobro duše naší a za dosažení věčných statků slávy, vzíti na sebe nějakou těžkost a námahu?

Poněvadž my již od přirozenosti utíkáme před obtížemi, a dokonce, když někde musíme něco trpěti, co možná nejméně na sebe

¹⁾ Reg. fus. tract. Interog. 52.

béřeme, pravím za druhé: Stojí to více námahy vyhnouti se umrtvování, než samo umrtvování. Svatý Augustin praví:¹⁾ „Ty, ó Pane, naporučils a je to tak, že každý nepořádaný požitek jest sobě trestem“. Tento nepořádek, v němž žádostivost stojí vůči rozumu a rozum vůči Bohu, a který každý v sobě chová, je příčinou velkého nepokoje a trápení v každém ohledu. Neboť kde jest něco ve světě v nepořádku, aby se daleko nešířil nepokoj a nespokojenost? Vymkne-li se kost z kloubu, jaká je to bolest? Je-li živel mimo svou přirozenou polohu, jaké násilí trpí? Rozumnému člověku jest docela vlastním a přirozeným podle rozumu žíti. Začne-li život proti pořádku rozumu, jak mocně se musí bouřiti proti tomu jeho celá bytost, a jak hlasitě svědomí se protiviti? Zcela správně zvolal Job:²⁾ „Kdo mu kdy odporoval a zdráv vyšel?“ Žádný, který tak žije, nemůže míti pokoje a klidu. Tak praví také sv. Jan ve Zjevení:³⁾ „A nebudou míti odpočinku ve dne ani v noci ti, kteří se klaněli šelmě a obrazu jejímu“. Pokud svému tělu a své smyslnosti sloužíš, tomu zvířeti, nebudeš míti pokoje a klidu.

2. Podle výkladu lékařů spočívá zdraví a

1) Confess. L. 1, c. 12.

2) Job IX., 4.

3) Zjevení XIV., 11.

dobrá nálada těla v pravém poměru a míře šťáv. Přijdou-li ze svého přirozeného poměru a míry, způsobují nemoce a bolesti. Jsou-li pravidelně rozdělené, jest zdraví v pořádku a také na venek působí veselost a svěžest. Právě tak pozůstává zdraví duše a dobrá její nálada v rovnováze a krocení vášní. To jsou šťávy duše. Nejsou-li dostatečně skroceny a umrtveny, způsobí duchovní nemoci. Jsou-li v pořádku, pak je duše zdravou a v dobré náladě, a to působí tomu, který takový jest, velkou radost a spokojenost.

Vášně našeho srdce přirovnáváme ještě vhodněji k vichrům na moři. Jako vítr moře rozčeřuje a bouří, právě tak rozčeřují vášně naše srdce svými nezřízenými sklony a náklonnostmi a udržují je v neklidu. Zde povstává náruživost hněvu a poplete a znepokojí nás. Zde věje vítr pýchy a ješitné ctižádosti: zde nás strhuje netrpělivost, zde je závist. Proto praví prorok Isaiáš:¹⁾ „Bezbožní jsou však jak rozbouřené moře, které nemůže se upokojiti“. Jakmile větry ustanou, pak je opět milý klid na moři. „Potom vstal a přikázal větrům a moři, a nastalo ticho velké“.²⁾ „Umíš-li poroučeti větrům vášní a náruživostí svých a je uklidniti, tím, že je umrtvíš a rozumem je držíš na uzdě, pak bude brzy

¹⁾ Isaiáš LVII., 20.

²⁾ Mat. VIII., 26.

velký klid a pokoj. Pokud tomu nebudeš rozumět, bude trápení“.

3. Abychom ještě názorněji to ukázali, že ten větší námahu má a těžší kříž nese, který uniká umrtvování, než ten, který se umrtvuje, musíme do jednotlivostí se dát, jak nás tomu denní zkušenost učí. Pomysli jen, v jaké náladě ses nalézal, když na sebe připustils vášeň hněvu nebo netrpělivosti, svému bratru vhodils tvrdé slovo, nebo učinils něco nevhodného a nepřiměřeného. Jak byls pak smutným, nespokojeným, jak neklidným a zkormouceným? Řekni mi, není ona tíže a utrpení, které cítíš, větší než ono, kterého bys byl potřeboval na umrtvení této vášně? O tom není pochybnosti.

Dále, uvaž strach a úzkost, ve které ne-umrtvený řeholník musí žít, dokud není lhostejný a pln odevzdanosti ve všem, co mu poslušnost vždy předpisuje. Jediná věc, proti které cítí odpor, dostačí, aby stále pociťoval neklid a trápení: neboť ji má stále před očima. Byť by představení nemyslili na to, aby mu něco takového přidělili, přece by bylo možným, že by mu to uložili. On jistě neví, že se to nestane, a tak zůstane stále ve strachu a v úzkosti, že by se mu mohl takový úkol dát. Je to tak, jako kdyby někdo měl bolestnou ránu na noze. Bojí se stále, aby mu na ni někdo nestoupl. Tak jest také

neumrtvený vždy ve starostech, aby mu něco nenapporučili, co by mu za těžko připadalo: Umrtvený řeholník naproti tomu jest stejnomyslný a plný odevzdanosti pro všechno: vždy je spokojený a veselý, a ničeho se nemusí báti.

4. Uvažuj dále, jaký kříž a nepokoj pyšný člověk sebou vleče, když se cítí odstrčeným a zapomenutým a myslí, že ho nectí dle zásluh, a že se mu nesvěřují záležitosti vynikající a čestné, jak by si přál. Uvaž obavu a úzkostlivost, která ho přepadá, když dostává návrhy a má někde veřejně vystoupiti. Jak se mu to zdaří? Neodnesu si něco nečestného, odkud chci bráti čest? S těmito a takovými starostmi ho trápí a sužuje pýcha. Nešťastný stav! A tak je tomu ve všem. Tvé vášně jsou tvými katany a tyrany. Trápí tě stále, až se rozhodneš, že je umrtvíš. Je to docela stejným, zda se stane, co si přejeme, nebo zda se to nestane. Pokud se to neděje, trápí a sužuje duši zpozdilá touha. „Naděje, která prodlévá, mučí duši“.¹⁾ Stane-li se, co jsme chtěli a žádali, budí samo splnění opět trápení a soužení: neboť pak se musíme rozpakovati: ty máš nyní, cos chtěl: tvé vůli se stalo za dost, ale ty nemáš žádné zásluhy na tom, neboť ty to konáš jen podle své

¹⁾ Přísloví XIII., 12.

libosti, poněvadž to tak chceš. A tak se ti všechno obrací v trpkost.

5. K tomu přijdou ještě výčitky svědomí, kterým neunikneme, když se necvičíme v umrtvování a nečiníme, co povinni jsme. Jak může řeholník spokojen býti, aniž by se umrtvoval? On přece proto vstoupil do řádu, aby pokroky činil a dosáhnouti dokonalosti se snažil. Zjevně může jen v bolesti a v trápení žíti. Totéž můžeme o každém člověku říci, když nekoná, co jest povinen. Hlodající červ svědomí, který nás nikdy neopouští, když nečiníme, co jsme povinni, hlodá ustavičně v našem srdci. Ctihodný Avilla praví:¹⁾ „Polož na jednu misku vah námahy, které snáší ten, jenž pilným jest, má horlivost a snaží se o umrtvování: na druhou misku polož ony, které strhují lenivé a neumrtvené, poněvadž jich nechtějí snášeti, a shledáš, že námahy lenivých a neumrtvených tisíckrát větší jsou, než námahy těch, kteří jsou rozohněni vznešenou horlivostí“.

Je to opravdu úžasná věc, jak člověk, který se vší péčí ve bdění a modlitbě slouží Pánu a všechny své námahy a umrtvování jemu obětuje, více požitků a radosti má, než lenivý a vlašný ve svém žvanění a jalovém tlachání, kde osvěžení hledá a podle své vůle jedná.

¹⁾ Avilla – Schermer, Briefe I., 67, Br.

Tento se na venek sice směje, uvnitř však se trudí, naproti tomu spravedlivý na venek pláče, v srdci však má plno radosti. „Cesta lenivých jest zatarasena takřka trnům“. ¹⁾ A skrze proroka Oseáše praví Pán: ²⁾ „Já oplotím cestu tvou trnům, ohradím ji plotem“. V radovánky nasel Pán bolestné výčitky svědomí, a hořkost do každé kratochvíle. Do vyplnění vlastní vůle vložil bolest a trápení. Tam nalezne vlažný a lenivý ostny, které ho bodají a jeho srdce zraňují. Ale „trpělivý vzbuzené krotí“. ³⁾

6. Jaký pokoj, jakou radost má pravý umrtvený řeholník, který pečlivě pokračuje a vždy činí, co řádný řeholník konati povinen jest! Není žádné jiné radosti, která by se mohla této rovnati. O tom se přesvědčujeme denně. Žijeme-li horlivě ve službě Boží, jsme veselí a radostní: žijeme-li lenivě a bezstarostně, jsme smutní a bezútěšní. Tato vlažnost je často příčinou našeho smutku a bezútěšnosti, jak později ukážeme. Chce-li někdo uniknouti malým námahám, zapletá se ihned do větších. „Které hrozně zakaleny jsou jíním, do nichž se sřítíl tající sníh“. ⁴⁾ Říkáš-li, že zanechals umrtvení, abys unikl námahám, pak ti od-

1) Přísloví XV., 19.

2) Oseáš II., 6.

3) Přísloví XV., 19.

4) Job. VI., 16.

povídám: právě proto měls v umrtvení pokračovati, abys v pokoji a klidu žil, kdybys i jiného dobra tím nedosáhl. A kterých dober velkých nemůžeš jím dosáhnouti?

XI.

Počíná poučení o tom jak umrtvování prováděti.

1. Hlavním prostředkem, kterým s naší strany můžeme získati umrtvení a vítězství nad sebou, jest časté cvičení v popírání vůle, v boji proti vášním, když tělu svému odpíráme jeho požitky a nedovolíme mu prosaditi jeho vůli. Takto přijdeme pomalu k tomu, že přirozenost překonáme, vášně a náruživosti vykořeníme, a ctnost uvedeme a zasadíme. Sv. Dorotheus¹⁾ podává výtečné poučení o tom: Jsi-li obtěžován nějakou vášní nebo zlou náklonností, a povoluješ-li jí ve své slabosti a chceš-li ji vykonati, uvaž dobře a věř pevně, že tím se tato vašeň a zlá náklonnost daleko hlouběji zakoření a daleko mocnější bude: že ti pro budoucnost větší

¹⁾ Doctrin. 11, n. 2, 3.

boje způsobí a tebe ještě více zarmoutí. Postavíš-li se mužně na odpor vášni a zlé náklonnosti, tím bude zeslabena, ztratí denně na síle, aby tebe ovládala a obtěžovala, až konečně její síla bude zlomena, a ona ti již nezpůsobí obtíží ani nesnází. Toto je také výtečné poučení vzhledem k pokušení, a sice z téhož důvodu, jak později vysvětlíme. Mnoho na tom záleží, abychom hned na počátku odpírali, aby zlá příležitost pozvolna větších těžkostí nám nezpůsobila.

2. Sv. učitelé praví, že musíme se svým tělem tak zacházeti, jako jezdec s divokým a nezkroceným koněm. Jen silou a pečlivostí může ho učiti a vésti cestou a krokem, jak chce. Musíš vždy uzdu držeti a ostruhy mítí připravené: jen tak můžeš býti pánem těla svého a s ním činiti, co se ti líbí. Pak ho můžeš řídit, kam chceš a krokem, jaký se ti bude líbiti. Neužiješ-li obratnosti a síly na jeho řízení a ovládání, pak tě přemůže a do záhuby přivede. Má-li kůň nějakou vadu, pak se jí zbaví, když se mu v ničem nepovolí. Toho prostředku musíme i my použítí, abychom se osvobodili od převrácených a zlých náklonností našeho těla. Nesmíme touhám těla povolití, musíme proti němu bojovati a jednati proti všem jeho vášním a žádostem.

3. K povzbuzení pro toto cvičení slouží

nám zcela zvláště připomenout onen základ na počátku uvedený, pravdy to totiž, že vnější člověk, toto tělo naše a smyslnost naše jest naším největším odpůrcem a nepřítelem a jako takový vždy na naši záhubu myslí, když nás svádí proti duchu, rozumu a Bohu. Svátí otcové říkají, že sebepoznání jest nejpůsobivějším prostředkem k překonání pokušení. Jako hlavní důvod pro toto tvrzení uvádějí tento důvod: Kdo s jasným poznáním své slabosti a své bídy vzhledem na přivolení ke zlým myšlenkám a žádostem dává se do tohoto cvičení, ten pozoruje ihned, že toto pokušení od jeho nepřítele pochází, který za ním jde a chce ho zničit a proto si dává pozor před ním, nedůvěřuje mu v ničem a neposlouchá ho. Kdo však nemá žádného sebepoznání a proto se také o nic nestará, nedbá pokušení, když přichází a nepoznává ho za takové, když právě jest podle jeho náklonnosti a chuti. Co jest pokušením, to se mu zdá býti rozumným, co je smyslností, zdá se mu jako nutnost a tak bude snadno pokušením přemožen. Toto sebepoznání poskytuje ti tytéž samé služby také v umrtvování sebe. Uvaž jen, že ty svého největšího nepřítele sebou nosíš a nezapomínej, že všechny vášně a pokušení na tebe přicházející z tvého těla a ze smyslnosti pcvstávají, že tento úhlavní nepřítel chce tvou zhoubu

a k tomu pracuje. Tak se budeš snadno umrtvovati a svého nepřítele ničiti. Neboť kdo by chtěl důvěřovati svému nepříteli?

4. Sv. Bernard¹⁾ činí toto výborné rozjímání o tom. Musíme sebe a své tělo jako nemocného opatrovati, který nám je svěřený. Všechno mu musíme odepříti, co by mu škoditi mohlo, jakkoliv by za to prosil a po tom toužil. Co jest mu ku prospěchu, to mu musíme dáti, jinak třebas mu to málo chutnati bude, přece musíme však působiti, aby to vzal. Opravdu, když se vždy budeme považovati za nemocné a vždy se budeme obíratí myšlenkou, že povstalé vášně a náruživosti jsou jen klamy a záludy našeho nepřítele, který nás chce zničiti, snadno tyto vášně odmítneme a přemůžeme. Nepovažuješ-li se za nemocného, nýbrž za zdravého, nemáš-li svého těla za nepřítele, nýbrž za přítele, pak jsi ve velkém nebezpečství. Neboť jak máš odporovati tomu, kterého nepovažuješ za zlého, nýbrž za dobrého, a potírati to, co tobě se nezdá býti podvodem, nýbrž pravdou?

5. Dorotheus měl jednou, jak sám to vypravuje,²⁾ na starosti duchovní záležitosti řádu a tu přicházeli všichni mniši k němu se svými pokušeními. Jednoho dne přišel

¹⁾ (Guignonis) Epist. ad Fratres de Monte Dei c. 7.

²⁾ Doctrin. 11, n. 8.

jeden s pokušením k nestřídmosti. Ale jak jedna vášeň druhou za sebou táhne, tak šlo také toto pokušení dále a mnich ten přišel tak daleko, že kradl věci k jídlu. Dorotheus ptal se ho docela přátelsky, proč to činil. Mnich odpověděl, že hlad ho k tomu dohnal, neboť co u stola obdrží, to mu nestačí. Nyní mu poradil Dorotheus, aby šel k opatovi a jemu svou bídu vyznal. To však přišlo mnichovi za těžko. Privil, že se stydí v této záležitosti jíti k opatovi. Tak počkej, já ti pomohu, pravil Dorotheus a šel k opatovi a vypravoval mu o hladu mnicha. Opat mu přenechal, aby vše zařídil, co uzná za dobré, aby mu pomohl. Dorotheus zavolal kuchaře k sobě a naporučil mu, aby v každou dobu onomu mnichu dal snídání, nebo večeři a sice tolik, kolik bude chtít.

Kuchař poslechl a dal mu všecko s největší laskavostí. Nyní bylo všechno dobře a uplynulo několik dní, v nichž mnich nekradl. Brzy však vrátil se ke svému zlému zvyku. Pak přišel znovu k Dorotheovi s pláčem a vyznal své provinění a prosil za pokání. Dorotheus považoval toto rychlé vyznání viny za dobré znamení a za nejpůsobivější prostředek proti zatvrzení v hříchu. Ptal se mnicha: Nedává ti kuchař, čeho si přeješ? Odepřel ti něco? Velmi rád to koná, odpověděl mnich a dá mi všechno, zač po-

žádám, ale já se stydím tak často k němu choditi. Na to se ptal Dorotheus: budeš se také stydět ke mně choditi, když tvé pokušení znám a ty mi ho zjevils? Mnich odpověděl: „Ne!“ Nyní mu uložil Dorotheus, aby po každé k němu přišel: on mu dá všecko, co bude chtít, jen nesmí v budoucnosti ničeho krásti. Dorotheus, který tehdy zároveň i nemocné opatroval, zásobil mnicha bohatě. Tak se zdržel několik dní od krádeže, ale brzy se vrátil ke svému zlému návyku. Za velkého pláče přišel opět k Dorotheovi a vyznal svou chybu a prosil za odpuštění a pokání. Dorotheus řekl k němu: Můj bratře, nestojí ti přece nic v cestě, abys mne poprosil a já ti dám všechno, co žádáš: proč kradeš tedy? Mnich odpověděl: „Můj otče, nevím, jak to je a k čemu krađu. Vášeň a zlý zvyk mne k tomu strhuje. Nemám nedostatku, také nejím toho, co ukradnu, nýbrž dávám to oslu.

A tak to ve skutečnosti našli. Přišli do jeho cely. Tam měl fíky, hrozny, jablka a kusy chleba pod postelí ukryté, kde je nechal ležeti až zhnily. Nyní když již nevěděl, co s tím má dělati, nosil to do stáje a předkládal to oslům. Z toho viděti, praví Dorotheus sv., do jakého ubohého a bezútěšného stavu uvede člověka vášeň a zlý návyk a kolik máme příčin k tomu, abychom se

považovali za nemocné a své nepřátele. Onen mnich nahledl pak, že tím zhřešil, plakal a rmoutil se nad tím, co se stalo: a přes to se nezdá, že se zdržel, aby to ne- učinil opět. Proto praví opat Nischyron plným právem: Kdo se nechá vésti svými vášněmi a zlými návyky, ten bude brzy jejich sluhou a otrokem.

XII.

Jak se musí cvičení v umrtvování ve skutek uvést.

1. Cvičení v umrtvování jest hlavní prostředek, jímž se své strany můžeme dosáhnouti vítězství a vlády nad sebou, nad svými vášněmi a náruživostmi. Proto bude dobře, když my do jednotlivostí se dáme a ukážeme, jak se toto cvičení ve skutek uvádí. Toto jest všeobecný řád a pravidlo, které dáváme v podobných věcech, že my především na to hledíme, co nám jest nejnutnější, a že se snažíme tohoto nejprve dosíci. Nejprve začni toto cvičení s oněmi příležitostmi k umrtvení, které se ti naskytují maně: může to býti poslušnost, nebo styk s bratřími, nebo něco jiného. Vezmi tyto příležitosti ochotně a využítuj jich: neboť to jest právě tak pro tvůj pokoj a klid, jak pro dobrý příklad a pro vzdělání jiných potřebné. V tom

pro nás v tak důležitém umrtvení musíme býti tak horlivými, abychom prosbami a svatým naléháním na představené doléhali, abychom od nich obdrželi podněty k umrtvení se v té nebo v oné věci. Oni mají tajně i veřejně před všemi bratřími udělovati pokání a pokárání.

2. Nejsi-li ve své horlivosti tak daleko pokročilým, přijímej aspoň příležitosti k mrtvení, které se ti právě naskytují a které ti Bůh k tvému cvičení a prospěchu posílá, s trpělivostí a dobrou vůlí. Takových příležitostí se denně naskytuje množství a kdyby někdo opravdu na sebe dával pozor a kdyby toužil po umrtvení sebe, našel by ustavičně dosti látky k tomu. Neboť někdy se ti bude zdáti, že se ti poroučejí nejtěžší věci v poslušnosti a že musíš všechny obtíže nésti, zatím co jiní by zde byli, kteří by to snést mohli. Mimo to nalezne každý ve svém povolání dosti věcí, které mu obzvláštní námahu a umrtvení působí. Využítuj těchto příležitostí ke svému prospěchu, kde je máš v moci: připrav se na ně předem a pomysli, že každá taková obtíž jest tvým křížem, který na sebe vzítí musíš, abys Krista následoval.

Jednou nalezneš látku k umrtvení v jídle, v šatě, v bytě. Těš se z toho, když ti bude něco špatného přiděleno, jak to od nás žá-

dají pravidla.¹⁾ Někdy bude ti uloženo pokání, nebo domluvy se ti dostane a budeš mysliti, že nemáš žádné viny, nebo že tvoje vina není tak veliká a že se věc vykládá jinak, než se skutečně stala, nebo se chyba nad míru zvětšuje. Nad tím vším se máš radovati, neospravedlňovati se, nenaříkati, vinu od sebe neodvracet, ani brzy u toho a brzy u onoho se neospravedlňovati.

3. Přistoupíme-li nyní dále k příležitostem umrtvování, které se naskytují od našich bližních a našich bratří, s nimiž se stýkáme a žíti musíme, také zde nalezneme jich dosti. Někdy se takové příležitosti vyskytnou, aniž by to bratří chtěli a na to myslili, a bez jakékoliv viny s jejich strany. Někdy přijdou s jejich bezstarostnosti a nedbalosti, aniž by při tom byl nějaký zlý úmysl. Pak opět naskytnou se příležitosti, kdy se budeš domnívati, že jsi zneuznaný a že se žádný o tebe nezajímá. Posléze na nás přijdou příležitosti k umrtvení, které Pán bezprostředně na nás posílá, když totiž na nás přicházejí nemoce, pokušení, únavy, nebo když nás znepokojuje nerovné rozdělení přirozených a nadpřirozených darů Božích. Tu přicházejí příležitosti den ze dne bez počtu a míry, my jich nemusíme vůbec hledati.

¹⁾ Inst. S. J. III. Summar. Constit. reg. 25, pag. 6.

V příležitostech musíme nejprve sebe cvičiti. Poněvadž často přicházejí tato umrtvování nutně, a my je musíme snášeti, ačkoliv jich nechceme, musíme zde z nouze ctnost dělati, abychom z našeho utrpení měli prospěch. Vezměme je ochotně, a budeme míti při tom nejen duchovní prospěch, nýbrž ušetříme si také mnoho utrpení: neboť utrpení a těžkosti, které cítíme, není často ve věcech samých, jako v naší protivné snaze a odporu vůle. Proto ulehčujeme si utrpení velice, když je ochotně přijímáme.

4. Jsou však umrtvení, v nichž se máme cvičiti podle vlastní své vůle. Nazýváme je aktivním umrtvováním, na rozdíl od předcházejícího, které jmenujeme pasivním, poněvadž my poslední musíme trpěti, ačkoli ho nechceme. Také tato jsou nutná a proto je musíme k prvním počítati. Z těchto jsou některá, která jsou nutná každému křesťanu, aby byl dobrým a spasen. K tomu náleží ona umrtvování ve všem, co nás zdržuje od zachovávání Božích přikázání. Jiná jsou řeholníkům potřebna, aby se stali dobrými a dokonalými řeholníky. Sem náleží všechna umrtvení v těch věcech, které je zdržují v zachovávání pravidel a nedovolují jim konati řádným způsobem toho, co konati mají. Neboť jisto jest, že nejenom všechny hříchy, nýbrž také všechny chyby a nedokonalosti, kterých

se dopouštíme na cestě ctnosti, přicházejí z nedostatku umrtvení. Neboť všechny tyto hříchy a chyby povstávají buď z toho, že nesnášíme a utíkáme před nějakou obtíží, kterou nacházíme v konání dobra, nebo toho, co je lepší, nebo z toho, že se nechceme zbaviti radosti a požitku, který nacházíme ve vykonání zla, nebo nedokonalosti.

Když v jednotlivosti vnikneme, přijdeme na to. Chybíme-li na př. v poslušnosti, nebo v zachování řehole, nebo ve střídmosti, nebo v mlčení, nebo ve skromnosti, nebo v trpělivosti, nebo v jakémkoliv cvičení ctnosti, vždy se to stává z nedostatku umrtvení, když buď nechceme na sebe vzíti obtíž, která spojena jest se cvičením této ctnosti, nebo když se nechceme zříci radosti a požitku, který s protivnou věcí jest spojen.

5. Chceš-li býti dokonalým řeholníkem, a dokonalosti dosáhnouti, musíš se v těchto věcech umrtviti, jako ten, který chce býti pravým křesťanem a věčně blaženým, musí se umrtviti v tom, co jest proti zákonu Božímu. Proto praví Kristus Pán: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne“.¹⁾ Jestliže sebe nezapřeš a se neumrtvíš, nejsi dobrým křesťanem a nebudeš spasen. Abys byl dobrým řehol-

¹⁾ Mat. XVI., 24.

níkem a dokonalosti došel, musíš se ve všem umrtviti, co je ti překážkou k dokonalosti. Projdi nyní všechny svoje úkony od rána do večera a uvažuj, co ti překáželo v zachování řehole, v konání tvých denních děl dokonalým způsobem. Tuto námahu vezmi na sebe, a umrtvuj se v oné náklonnosti, která působí, že svou práci špatně konáš, nebo nedokonale: pak budou tvá díla den ode dne lepší a dokonalejší, a také budeš lepší a dokonalejší. Tajemství našeho pokroku v tom spočívá, že se konečně rozhodneme k tomuto cvičení.

6. Někdo nadhodí tuto otázku: „Proč mi dává Bůh dobré žádosti, a proč se nacházím, když se naskytne příležitost, tak vlašným a padám do chyb a nemohu to přivést k dokonalosti?“ Někteří dali na to odpověď: „To pochází odtud, že se nedostává rozjímání: kdybys o tom a o onom uvažoval, pak by ti bylo možno pomoci“. Radí mu mnoho úvah, ale ony mu nepomáhají v celku nic. Pak přišel ke zkušenému muži. Tento mu pravil: „Neschází rozjímání, nýbrž dobrá vůle“. To je základ, proč nepokračujeme a nejsme hotovi s vykořeněním svých chyb a nezřízeností. Rozhodni se pevně jednou, že se budeš umrtvovati, jak jsme o tom mluvili, a budeš dokonalým.

XIII.

Jak se musíme umrtvovati v dovolených a potřebných věcech.

1. Nemusíme již ničeho připomínati k uskutečnění cvičení v umrtvování, než že máme býti činnými oběma směry: neboť to dostačí, abychom byli řádnými řeholníky. Abychom se ještě více pro to rozhodli a připravili, učí nás sv. učitelé a otcové duchovního života ještě jinému cvičení umrtvování ve věcech, které konati můžeme dovoleným způsobem. Pravý křesťan se nespokojuje cvičením toho, co jest jeho přísnou povinností a k spasení nevyhnutelně jest potřebno, nýbrž on přibírá ještě jiné pobožnosti, které teologové nazývají nadbytečnými. Tak se nespokojujeme tím, že v naporučené dny mši svaté jsme přítomni, nýbrž také v týdnu chodíme na mši svatou. Modlíme se častěji sv. růženec k Panně Marii, častěji se zpovídáme a k sv.

přijímání přistupujeme. Tak nesmí také pravý řeholník býti spokojen tím, že zachovává řeholi, a umrtvuje se v tom, co k zachovávání řehole potřeba jest, nýbrž musí také ještě jiná umrtvení nadbytečná si uložit, ke kterým řeholí není vázán. Musí se umrtvovati ve věcech, které nevyhnutelně nejsou potřebné, a v nichž má úplnou volnost.

2. Podle učení sv. Dorotea¹⁾ nepomáhá nic tak k prospěchu v ctnosti a k dosažení pokoje a klidu, jako když svou vlastní vůli zlomíme. Doroteus zároveň také učí způsobu a míře, jak se ve věcech musíme umrtvovati, jichž svobodně můžeme používat. Jdeš na př. cestou, a přijde ti chuť hlavu obrátiti a sem, nebo tam se podívati, ty však se nepodíváš. Nebo mluvíš s jiným, a najednou ti přijde myšlenka, která se ti dobře hodí, a pro kterou by tě lidé považovali za člověka moudrého a vtipného: ty však té myšlenky neřekneš. To jsou příklady, které podává světec: on však jde ještě dále do jednotlivostí a praví: Přijde ti chuť zvědět, co budeš mít k jídlu: netaž se na to! Přijde něco nového do domu, rád bys věděl, kdo to poslal nebo přinesl, zda je to koupené, nebo darované: nedotazuj se po tom! Přijde host. Máš chuť se tázati, kdo to je a odkud při-

¹⁾ Doctrin. 1, de renuntiatione n. 14.

chází a kam jde a co dělá: netaž se po tom, umrtví se.

3. O tomto cvičení praví tentýž světec, že mnoho přispívá k tomu, že zapírání naší vlastní vůle stává se stálým. Neboť navykneme-li si v takových malých věcech svou vůli přemáhati, pak to brzy přivedeme k tomu, že také v jiných věcech nebudeme míti vlastní vůle. Tak se cvičí ti, kteří se na boj připravují v čase pokoje v tom, co v čase boje dělati musí. Cvičí se v tělocviku a v zápase, což jsou jen hračky. Avšak to je nutným, aby se zacvičili a připravili, když to jednou bude doopravdy. Tak se musí státi zvykem řeholníkovi v dovolených věcech se umrtvovati a vůli svou lámati, aby byl vycvičeným a připraveným k umrtvení ve věcech nedovolených.

Také sv. Bonaventura¹⁾ učí tomuto umrtvování v menších věcech, které samy o sobě jsou dovoleny, a při nichž máme plnou volnost. Ludvík z Blois²⁾ dává jako příklad na to kvítko, které můžeš utrhnouti, ty však, když do zahrady přijdeš, neutrhneš ho. Utrhnutí tohoto kvítka by nebylo žádným hříchem: avšak neutrhnutí k vůli umrtvení jest Bohu velice příjemné. Tak má sluha Boží často v srdci svém mluvit: z lásky k Tobě, o Pane,

¹⁾ XII. De gradibus virtutum, c. 18.

²⁾ Monile spirit., c. 2, n. 2, 3.

nechci tohoto viděti, onoho slyšeti, toho okusiti, toho občerstvení nyní právě použití.

4. O sv. Františku Borgiášovi se vypravuje,¹⁾ že měl ještě jako vévoda náklonnost k chytání ptáků, a tím se velmi bavil. Jednou se stalo, že měl právě uloviti volavku, ale právě v nejlepší chvíli a v okamžiku, kdy sokol svou kořist dopadal a rdousil, zavřel vévoda oči a odňal jim kořist, to jest oloupil je o požitek, který po celý den s velkou námahou hledaly. Sv. Řehoř²⁾ praví: „Jest vlastností služebníků Božích, že se odříkají věcí dovolených, aby nedovolenému ještě vzdálenější byli“. Proto oni staří poustevníci v poušti tak velice drželi na toto cvičení a své učeníky mu zvykali, tím že jim odníмали, co je nejvíce těšilo, a ukládali jim bezvýznamné věci, které jim byly nepříjemné a co mohli bez hřichu a bez nedokonalosti pominouti. Oni měli ve všech věcech svou vůli zlomiti a vždy pro větší věci býti připraveni. Když se některý vycvičil v těchto malých a lehkých umrtvováních, pak měli oprávněnou naději o něm, že dokonalosti dojde. Naopak měli špatné mínění o člověku, který byl opakem toho. Neboť byli toho názoru, že vůle, která zvyklá jest i v malých a nepatrných věcech podle své libovůle jednati,

¹⁾ Schott. Vita S. Franc. Borg., L. 1, c. 5.

²⁾ Dialog, L. 4, c. 11.

bude se protivit, když se bude jednat o sebeumrtvení.

Od těchto starých poustevníků převzalo Tovaryšstvo toto cvičení. Užívá ho výborně na počátku u noviců, když se jim naporoučejí nepatrné práce a cvičení, které se byvše započaty přerušují, hotové kazí, přerušené práce znovu ukládají. To všechno jest proto, aby novicové nebyli svéhlaví a umínění, nýbrž hned na počátku na to si zvykli svou vlastní vůli a svůj názor přemoci.

5. Světci šli dále v tomto cvičení umrtvování. Nespokojují se tím, že zapírali vlastní vůli ve věcech dovolených, které můžeme bez hříchu a bez nedokonalostí konati, ale radí nám, abychom také v těch věcech, které z povinnosti konati musíme, si zvykali na umrtvení a zapření své vůle. Tu by se mohl někdo tázati: Jak je to možné? Máme toho, co jsme povinni konati zanechat, abychom se umrtvili? Nikterak, neboť to bychom špatně udělali, neboť není dovoleno, „činiti věci zlé, aby vzešly dobré“. ¹⁾ Tak jak je to možno? Svatí otcové našli podivnou cestu k tomu a sice v učení sv. Pavla apoštola. Střež se, říkali, a viz, abys nikdy něco nekonal, nemyslíl, nemluvil, co směřuje k vyplnění tvého přání nebo vůle. Dříve než jdeš k jídlu,

¹⁾ Řím. III., 8.

umrtvi náruživost smlsnoty a nejez proto, že ti to chutná, nebo že ty chceš, nýbrž z poslušnosti k Bohu, který chce a poroučí, abys jedl k zachování svého těla. Tak to činil opat Isidor, jak Paladius vypravuje,¹⁾ že plakal, když šel k jídlu, a že jen z poslušnosti tam šel.

6. Dříve než jdeš ke svým studiím, umrtvi v sobě touhu po studiu, a pak konej to proto, že to Bůh chce a tobě poroučí, ne však dle své vůle a že se ti to líbí. Dříve než budeš kázati, nebo svou přednášku přečítati, umrtvi v sobě žádostivost a náklonnost, kterou k tomu máš a nečiň to proto, že se to tobě líbí, nebo tvému sklonu to odpovídá, nýbrž že se to tobě poroučí a že je to vůle Boží. Tak máš ve všech ostatních věcech svou vůli opustiti a pracovati, že to Bůh chce. Neboť jest nerozumným, kdyby nás práce jako zajatce s sebou vláčely: my je máme k sobě a k Bohu připoutati tím, že je čistě pro Boha konáme. To je to, co apoštol praví:²⁾ „Budžte tedy jíte, neb pijete, neb cokoliv jiného činíte, všechno ke slávě Boží čiňte“.

7. To jest jedna z hlavních věcí pro duchovní život. Máme svá díla a zaměstnání ne pro radost a náklonnost, kterou k nim máme, nýbrž jedině pro Boha konati, po-

1) Vit. Patr. Hist. Lausaica c. 1.

2) I. Kor. X., 31.

něvadž tak to chce a nám poroučí. Musíme si na to navyknouti v nich ne svou, nýbrž Boží vůli plniti, a máme na tom radost míti, ne že je nám to příjemné, že to odpovídá naší chuti a naší náklonnosti, nýbrž že my vykonáním toho plníme vůli Boží. Kdo tak žije, ten zvykne si nejen na umrtvení a zapření své vůle, nýbrž také na ustavičné plnění vůle Boží. A to je nejvznešenější cvičení lásky Boží a znamení velkého pokroku a vysoké dokonalosti, jak jsme již jinde dokázali.

8. Nyní jsme tomuto cvičení otevřeli nové pole. Jestli někdo chce zvláštní zpytování svědomí o umrtvení a popření své vůle konati, ač by jistě bylo velmi prospěšné, musí krok za krokem vystupovati po stupních a příčkách, o kterých jsme v těchto dvou kapitolách pojednávali. Tak můžeme nejprve zvláštní zpytování konati o svém umrtvení v příležitostech, které samy od sebe a nenuceně se naskytují. S tím máme několik dní co dělat, obzvláště když to chceme přivést k tomu, abychom to nejen s trpělivostí, nýbrž rádi a vesele přijímali. Tím dosáhneme, jak později ukážeme, již třetího stupně, nejdokonalejšího cvičení v umrtvování. Za druhé musíme svou vůli v tom umrtvovati, co nás ruší a překáží v dobrém vykonávání zaměstnání, kterým se musíme nutně obírat,

když chceme dobrými řeholníky býti, svá pravidla zachovávat i jiné vzdělávat. Takových zaměstnání jest mnoho. Za třetí musíme se umrtvovat v takových věcech, kde máme úplnou svobodu, abychom se tak uspůsobili a na to si zvykli, abychom svou vůli zapírali a ochotni byli a připraveni, když se nám předloží důležitější věci. Umiňme si v těchto věcech často dopoledne i odpoledne se cvičiti v umrtvování. Začněme s malým počtem a postupujme vždy úměrně k svému pokroku. Čím častěji se kdo umrtvuje, tím lepším jest, kdyby to i tak častým bylo, kolik je zrněk na růženci, jak jsme skutečně v Tovaryšstvu některé znali, kteří každého dne se všemi kaménky hotovi byli, tak se umrtvovali a při tom velmi prospívali. Za čtvrté můžeme zvláštní zpytování svědomí konati o tom, co z povinností konati máme, při čemž se namáháme, to nejen proto konati, že nás to těší a nám to radost působí, nýbrž že to je vůle Boží. Toto je cvičení, které, právě proto, že jest to dílo nejvyšší dokonalosti, může po celý život trvati.

9. Poznávám zde ještě, že toto zpytování v udaných 4 bodech může býti provedeno na způsob stejnomyslnosti s vůlí Boží, když totiž všechno, jak to z jeho ruky přichází přijímáme, jak to posílá jeho nejvřelejší otcovská láska k prospěchu naší spásy

a našeho pokroku. Mysleme si při tom, jako by Kristus Pán sám k nám mluvil: Můj synu, chci, abys ty nyní toto konal, nebo toto trpěl. Tak bude to daleko lehčí a příjemnější pro nás, daleko prospěšnější a účinnější a prospěje více naší dokonalosti: neboť takto se to stává cvičením lásky Boží, která všechno milým a příjemným činí. „Taková je vůle Boží. Právě nyní chce Bůh toto, a právě na tomto má své zalíbení“ — tento důvod jest přesvědčivý, jest mocným a dodává nohám i rukám nové síly.

10. O sv. Františku Borgiašovi¹⁾ čteme, že jednou velmi pozdě šel z Valladoidu do Simancas, kde byl dům probace. Sněžilo velice a vál studený a drsný vítr, a František přišel teprve pozdě v noci a sice v tu dobu, kdy novicové odebrali se k odpočinku. Stál delší čas před bránou volaje a sníh ho zasypával. Všechno bylo v prvním spánku, brána byla daleko od obydlí: proto nebylo nikoho, kdo by mu mohl odpověděti, konečně po dlouhém čase ho slyšeli a otevřeli bránu. Novicové se styděli velice, že svého otce tak dlouho nechali čekati venku, když ho zavátého a třesoucího se zimou viděli. Ale svatý otec řekl jim docela přátelsky a vesele: „Nermuťte se, moji bratři, neboť vás

¹⁾ Schot. Vita S. Franc. Borg., L. c. 12.

ujišťuji, že Pán mne odměnil bohatě za ten čas, co jsem musel čekat. Přemýšlel jsem totiž, že Pán háže na mne sněhové vločky a posílá mi studený vichor, že on to všechno koná s nekonečnou radostí a podle své vůle. Proto se musím radovati v úvaze nad radostí Boží a nad mým trestem a nehodou. Musím se radovati nad radostí, kterou on má na tomto díle. Vždyť lidé štvou lva, nebo jiné divoké zvíře před mocným knížetem, aby mu jen radost připravili“. Takto musíme všechny příležitosti k umrtvení přijímati: a to že se Bůh z toho raduje a má na tom zalíbení, musí býti také naše radost a naše zalíbení.

XIV.

Musíme především onu vášeň a náruživost umrtvovati, která více v nás převládá a do větších hříchů nás strhuje.

1. V první knize Královské vypravuje Písmo sv. toto: Bůh naporučil králi Saulovi prorokem Samuelem Amalekity vyhladiti tak, že nebude šetřiti nikoho, ani mladé, ani staré, ani muže, ani ženy, ani dobytka a stád neměl šetřiti. Písmo vypravuje nyní dále:¹⁾ „Ušetřil však Saul i lid Agaga i nejlepších stád ovec a skotu, (ušetřil) rouch i beranův a všeho, co bylo pěkného. Nechtěli toho pobíti: cokoliv však bylo špatného a bez ceny, to (ovšem) zničili“. Tak jsou mnozí, kteří se umrtvují v malých a snadných věcech: ale ve větších věcech, na kterých více záleží a které jim

¹⁾ I. Král. XV., 9.

více na srdci leží, tam povolují docela a ony zůstávají neskrocené a živé.

Těmto k výstraze pravím: Právě to nejcenější musíme mítí nejdříve na zřeteli, a bychom to umrtvili a Bohu v obět přinesli. Samuel se ihned odebral k Saulovi a káral ho ve jménu Boha vší přísností za to, co učinil a nechal zároveň Agaga, krále Amalekitů, přivéstí:¹⁾ „Přiveďte ke mně Agaga, krále amaleckého! . . . Pak ho rozsekal Samuel na kusy před Hospodinem v Galgale“. On ho přinesl v obět Pánu. A tak musí to býti to poslední, co umrtvením Pánu zabíjíš a obětuješ — totiž tento Agag tvé domýšlivosti a pýchy: neboť tento vládne v tobě nejvíce: tvoje žádost a vášeň po cti a významání, tvoje netrpělivost, tvá tvrdá a nepřátelská bytost atd.

2. Zdá se, že mnozí všechnu svoji péči, všechnu svoji svatost a dokonalost kladou do zevnějšku. Chtějí, aby se jen na venek zdálo, že něčím jsou a osvojují si jen mravní, spořádané a příkladné vzezření, že nikdo na jejich zevnějšku nenalezne žádné vady. O vnitřní umrtvení, které jest cennější a daleko vznešenější, se nestarají: zde jsou docela živí a neskrocení co do vlastní vůle, svého úsudku, své cti a své vážnosti. Těmto mů-

¹⁾ I. Král. XV., 32, 33.

žeme jejich způsobem volati, co Kristus zákoníkům a fariseům řekl:¹⁾ „Běda vám, zákoníci a fariseové, pokrytci, neboť čistíte číši a mísu po vrchu, uvnitř však jsou plny loupeže a nečistoty. Fariseji slepý, vyčist prve vnitřek číše a mísy, aby byl čist i povrch jejich“. Očisťuj a umrtvuj nejprve vnitřek, aby vnějšek byl čistý a krásný. Neboť jestliže tvoje vnější skromnost nevychází z vnitřka, z vnitřního pokoje a zralosti srdce: pak je to čisté pokrytectví a přetvářka. Kristus praví dále:²⁾ „Podobáte se hrobům obíleným, které zevně se jeví (lidem) úhlednými, uvnitř pak jsou plny kostí umrlčích a všeliké nečistoty“.

3. Ještě jedno pokárání, jež sem patří vyslovil Kristus:³⁾ „Běda vám zákoníci a fariseové, pokrytci, kteří desátky dáváte z máty a z kopru a kmínu a opustili jste to, co jest důležitější v zákoně: soud a milosrdenství a věrnost“. To se hodí sem doslova. Velmi mnozí starají se o věci nepatrné, které jich mnoho námahy nestojí a v těch se umrtvují: kde to však působí bolest a jde to do živého, tam se ničeho nechápou. To však musí prvním býti, kde se máme umrtvovati — ona vašeň totiž, ona náruživost, ona zlá náklonnost, nebo

¹⁾ Mat. XXIII., 25, 26.

²⁾ Mat. XXIII., 27.

³⁾ Mat. XXIII., 23.

zvyk, který nejvíce nás ovládá, strhuje, největším nebezpečím vystavuje a do největších chyb vhání.

Zkušenost nás učí, že každý má jednu, nebo dvě věci, které mu docela zvláštní boj působí, v pokroku ho zdržují a příčinou jsou jeho úpadku. Především na tuto věc musí každý, jak řečeno bylo, svou pozornost obrátiti, aby umrtvením ji odstranil a vykořenil. Proto našim vštěpme dokonale, že tím se musí zabývati hlavně při zvláštním zpytování svědomí a v modlitbě: neboť to jest pro každého to nejpotřebnější.

XV.

Také v malých věcech nesmíme zanechati umrtvování. Jak užitečným a bohumilým jest toto umrtvování v maličkostech.

1. Musíme vždy větší věci tak pojati, abychom při tom menších nepřehlíželi. Tato výstraha platí pro ty, kteří přehlížejí malá umrtvování a z nich si ničeho nedělají, právě, poněvadž jim jako maličkosti přicházejí a oni si myslí, že v tom nespočívá pokrok a dokonalost. To je velký omyl.

Také zde nás varuje Kristus Pán, náš Vykupitel. Kde kárá zákoníky a fariseje, kárá je ne proto, že se o maličkosti starají, nýbrž protože zanedbávají to, co důležité jest v zákoně. Hned přidává, že se musí dbáti také maličkostí. „Toto měli jste činiti a onoho neopouštěti“.¹⁾ To znamená, že máme sice

¹⁾ Mat. XXIII., 23.

také maličkosti konati, ale při tom nezapomínati na větší věci.

Velmi často zdůrazňujeme, jak důležité jest maličkých a nepatrných věcí si všímati a nikdy nebyti bezstarostný i vůči nim. A je to opravdu bod takové důležitosti, že si zaslouží, aby byl často vyslovován, aby se zde nějaké velké zlo nezakořenilo, jak ono obyčejně se malými štěrbinami vkrádá. Zde chceme zatím jen o tom mluvit, co se týká našeho předmětu a při tom dvě věci vysvětliti. Především ukážeme, jak velké dobro z těchto umrtvení pochází a pak vyložíme, jaké zlo a jaká škoda na nás může přijíti, kdybychom v této věci byli bezstarostnými. Začneme prvním.

2. Snadno nahlédneme, jak příjemné Bohu, jak mocné a záslužné jest toto umrtvování i v malých věcech. Při umrtvování nemá se jen tak na to hleděti, co se činí, nýbrž více na to se má hleděti, jak dalece my při tom svoji vůli přemáháme a lámeme. Neboť Kristus Pán, náš Vykupitel vlastně žádá jen, abychom se umrtvovali a sebe zapřeli. Vlastní vůle se však přemáhá a láme právě tak v malých věcech, jako ve velkých: ba někdy mnohem více v malých, když totiž jsou více protivné naší vůli. Zkušenost učí, že nacházíme více obtíží v malých věcech, než jsme našli ve velkých: neboť při umrtvo-

vání, jak se dobře říká, nejde o věci, v nichž se přemáhá víc, nýbrž o odpor naší vůle: tuto přemáháme a lámeme z lásky k Bohu. Tak dáváme mu to nejcennější, nepříjemnější a nejmilejší, co máme: neboť nemáme ničeho, co by mělo větší cenu, co bychom více milovali a si cenili, než svou vlastní vůli. Dáváme-li mu ji, pak mu dáváme všechno.

3. Sv. Ambrož¹⁾ velebí v tomto ohledu čin krále Davida. Když jednou táborem se položil proti Filištinským, trpěl žízeň a zvolal: „Kéž mi dá někdo vody z cisterny betlemské“. Tato cisterna byla za nepřátelským táborem. Když tři stateční hrdinové to slyšeli, prodrali se ležením nepřátelským a donesli nádobu vody z oné cisterny. Nyní vypravuje Písmo sv. o Davidovi: „On však nechtěl pít, ale raději vylil ji v obět Hospodinu“.²⁾ To bylo ve skutečnosti velké dílo a velká obět, když Pánu pohár vody v obět přinesl. Sv. Ambrož praví: Opravdu velká a Pánu nejvýš milá obět! Že se tu stalo velké dílo, za to nám ručí Písmo sv., které to jako dílo Davidovo vypravuje. Proč pak bylo velké? Viz, proč, praví sv. Ambrož“. David dosáhl vítězství nad přirozeností, když nepil, nýbrž snášel žízeň a dal zároveň příklad, aby se celé vojsko poučilo, jak snášeti žízeň“. On ne-

¹⁾ Apologia Prophetarum David c. 7, n. 34.

²⁾ I. Par. XI., 17.

obětoval jen pohár vody, nýbrž také svou vůli. To bylo to, co Pánu zasvětil a obětoval, když sebe umrtvil, byť by to i v malé věci bylo. A právě proto jest to oběť velké ceny a nejvýše milá Boží Velebnosti.

4. Sv. Řehoř¹⁾ uvádí téhož krále Davida jiný sem spadající příklad, o kterém se také zmiňuje sv. Ambrož.²⁾ Písmo sv. vypravuje,³⁾ že král David dal archu úmluvy v průvodu s velkou slávou přenést do svého hradu na Sioně. Stalo se to tak, jako nyní při Božím Těle v průvodu lid jde před Nejsvětějším... Tak se zdá, že i tam, jak sv. Řehoř poznamenává, lid tanče před archou Páně poskakoval. Nyní zapomenul mocný a statečný král David na své postavení a svou velikost, odložil královské roucho a připojil se k tancujícím lidu a počal tancovati a poskakovati, jako by byl mužem z lidu, nebo hráč na harfu, jak mu to potom jeho manželka Michol vyčítala. Sv. Řehoř nemůže se dosti vynadiviti tomuto skutku Davidovu a praví: „Nevím, co jiní o dílech a skutcích Davidových soudí“. Mohou si mysliti co chtějí: „Mne strhuje David daleko více v podiv, když ho vidím tančícího a skákajícího“ před archou, jako docela obyčejného člověka z nižší

¹⁾ Moral. L. 27, c. 46, n. 77.

²⁾ Apolog. Proph. David L. 6, n. 28.

³⁾ II. Král. VI.

třídy lidí, než kdybych slyšel, že medvědy a lvy roztrhal a pozabíjel. Ba ještě více, než kdybych slyšel, že prakem zabil obra Goliáše a Filištinské přemohl: neboť bojem podmanil si nepřátele, tancem porazil však sám sebe. A daleko větší jest vítězství nad sebou než nad jinými.

5. Taková umrtvování musí u nás mnoho platiti a musíme se střežiti je podceňovati, sice by nás stihl osud, jenž Michol zasáhl. Ona se styděla a nad oním činem Davidovým byla pobouřena a v duchu ním pohrdala a činila mu dokonce výčitky. Za to potrestal ji Pán neplodností, takže žádného syna neměla po celý svůj život. Hledte, aby toto nebylo také vám důvod neplodnosti a suchoparu, jak v modlitbě, tak ve styku s bližním. To by se stalo, kdyby se bližní nemohl k tobě připojiti a kdyby tvá slova na něho žádného vlivu neměla: neboť pak bys nikdy duchovních dětí neměl. To všechno přichází odtud, že se stydíš za taková malá umrtvování a považuješ to pod svou čest, k vůli maličkostem k představenému jíti, v bludném mínění, že takové věci sluší se mladým a novicům, pro tebe se však takové věci již nehodí. Ještě více ti mají se báti onoho trestu, kteří činí výčitky těm, kteří se v takových věcech přesně, svědomitě a dokonale chovají, vyčítají škrupulanství a

hnidopišství, nebo je dokonce vystavují za terč svého vtipu. Takovýmto jednáním může každý mnoho zla natropiti. Takový by si měl svědomí z toho dělati, neboť zdržuje jiné, pokud na něm jest, od ctnosti.

Výtečnou jest odpověď, kterou David dal Micholi: ¹⁾ „Před Hospodinem, který vyvolil mne raději než otce svého a nežli veškeren dům jeho, a který mi přikázal, bych byl vládcem nad lidem Hospodinovým v Israeli, budu hráti a ponižovati se více, nežli tentokrát: a budu opovrženým v očích ~~lidu~~ svých“. „Opravdu rozkošná podívaná, nad níž se Michol zlobila a Bůh se radoval“ volá sv. Bernard ²⁾, vznešená podívaná, jež lidem připadá směšnou, před anděly v nebi podivuhodnou. Také apoštol Pavel byl na odiv, jak sám praví: ³⁾ „Vdyť jsme se stali podívanou světu, jak andělům, tak lidem“. Kéž jsme také my tímto způsobem na odiv! Sv. Bernard praví: ⁴⁾ Hrejme tuto podívanou, aby svět o nás vtipkoval. Pak budeme podívanou, která svět podivem naplní, kterou budou andělé obdivovati a která bude nejmilejší Bohu.

1) II. Král. VI., 21, 22.

2) Epist. 87, n. 12.

3) I. Kor. IV., 9.

4) L. c. „Ludamus, ut illudamur“.

XVI.

O zlu a škodě, která pochází z podceňování umrtvování v maličkostech.

1. Z doposud řečeného můžeme snadno poznati, kolik zla a škody pochází z toho, když málo ceníme malá umrtvování a o ně se nestaráme. Nesmíme hleděti jen na malou věc, v níž se neumrtvujeme, nýbrž více na to, že nechceme svoji vůli v této malé věci z lásky k Bohu zapřítí a zlomiti. Jest však v tom ještě jiná, dost značná nevýhoda, totiž tímto způsobem dáváme vlastní vůli svobodu, aby také v jiných věcech podle libosti jednala a tak se staneme svou podajností a ochotností vůči vlastní vůli sobeckými a od-dáváme se svým vášním.

Nechápeme, jaké zlo a jakou škodu si tím působíme. Na počátku jest svévole lvíčetem: takovým způsobem však roste, stává se divočejší, nevázanější, že jí nemůžeš více

ovládati. Víme dobře, že vlastní vůle jest příčinou a kořenem všeho zla a hříchů a dokonce i pekla. Proto praví slavný sv. Bernard:¹⁾ „Kdyby nebylo svévole, nebylo by ani pekla. Takovými umrtvováními láme se všemožně vlastní vůle a odnímá se jí svoboda, aby ve všech věcech podle libosti jednala, což jest kořenem a příčinou všech hříchů. Tak se vyslovuje i Richard ze Sv. Viktora.²⁾ Dábel se namáhá malými hříchy nad námi zvítěziti. Jsme-li zde poddajní, pak nás přemůže také velkými hříchy. Proto musíme s velkou pečlivostí se přemáhati v maličkostech a umrtvovati, abychom ďáblu bránu uzavřeli, aby nás nemohl přemoci ve větších věcech.

Těmito malými věcmi musíme začít, jak duchovní učitel praví, abychom takovým cvičením nabyli síly a vítězstvím nad maličkostmi ponenáhlu došli tak daleko, bychom mohli zvítěziti také ve velkých věcech. Kasian podává totéž učení³⁾ a dokazuje na jednom příkladě. Rozlobíš se na péro, kterým píšeš, že nevyhovuje, nebo na nůž, poněvadž dobře neřeže, nebo nad něčím podobným. Pak musíš nespořádané toto hnutí přemoci a umrtviti, ačkoliv jest docela malé. Takovým

1) Serm. 3 in tempore Resurrectionis n. 3.

2) Expositio in Cant. Canticorum p. 2, c. 21.

3) De Coenob. Institut. L. 8, c. 18.

vítězstvím sluha Boží, když přijdou důležitější příležitosti k nespokojenosti a k hněvu se strany bližních posílí se v umrtvování sama sebe a v zachování lásky a pokoje ve svém srdci.

2. Z těchto malých mrtvení, která dobrovolně na sebe bereme, následuje pak ještě jiné dobro: neboť tím unikneme jiné škodě a jinému nebezpečení, jak vynikající světec Eusebius nás poučuje dle zprávy Teodoretovy.¹⁾ Tento světec se velmi cvičil v této věci a když se ho tázali, k čemu to má sloužiti, odpověděl: „Já se cvičím a ozbrojuji proti umění a lsti ďáblově a činím to, abych těžší pokušení, která mi může připravit co do pýchy, nečistoty, závisti atd. proměnil v lehká. V těchto malých pokušeních neztrácím mnoho, když budu i přemožen. Zvítězím-li, pak bude tím více ďábel zahánben a bude se stydět, poněvadž mne nemůže v tak lehkých věcech přemoci. Na to je třeba dáti pozor. Je to pravda, o níž sluhové Boží učinili velké zkušenosti. Mysli si: Zatím co se v tomto cvičení přemáháš, proměňuješ si pokušení ďáblovu v lehčí a v nepatrnější a všechna tvá pokušení jsou pak pro tebe jen tohoto menšího druhu. Kde se bude jednat jen to: Mám toto snadné

¹⁾ Historia religiosa IV.

umrtvování vykonati? Mám tento odpor přemoci, nebo ho nechati? Zde není mnoho ztraceno, když jednou i dvakrát budeš přemožen. Když ale zanecháš tohoto umrtvování, dáváš se v boj se zlým nepřítelem a s tělem v těchto lehkých věcech, pak oba pozdvihnou boj s většími pokušeními, v nichž budeš přemožen a svou záhubu tam nalezneš.

3. Sv. Augustin¹⁾ vypravuje, že pravověřící muž se jednou velice zlobil na mouchy ho obletující. Náhodou přišel k němu manichejský bludař. Tomuto vypravoval své trápení, že se nemůže uchrániti před mouchami a že jest od nich pokoušen velice. Manichejcovi se to zdálo výtečnou příležitostí, aby muži tomu své bludy vmluvil, že totiž jsou dva principy (prapočátky) věcí, jeden neviditelných věcí, to je Bůh: a jeden viditelných a tělesných věcí, a tím že jest dle nauky jejich ďábel. Proti tomuto bludu církev zavedla slova ve vyznání nicejském: „Stvořitele všech viditelných i neviditelných věcí“. Tím vyznáváme, že Bůh všechny věci stvořil nejen duchovní a neviditelné, nýbrž i tělesné a viditelné. Bludař viděl zde dobrou příležitost, by druhému svůj blud namluvil. Ptal se ho: „Kdo mouchy stvořil?“ Právověrný byl velice nazlobený na mouchy, které

¹⁾ Tract. 1 in Joannis Evang., n. 14.

se mu zdály býti velkým zlem, že se neodvážil říci: Bůh je stvořil. Manicheovec šel ihned dále a pravil: „Když Bůh mouchy nestvořil, kdo pak je mohl stvořiti?“ Onen odpověděl: „Myslím, že je stvořil ďábel“. Na to opět Manicheovec pravil: „Když ďábel, jak pravíš sám, mouchy stvořil, kdo stvořil včely, které jsou trochu větší?“ Ten druhý si netroufal říci, že Bůh stvořil včely, ale mouchy ne. Pozvolna přecházel od jednoho k druhému a hlásal: Když Bůh nestvořil mouchy, tak také nemohl stvořiti včely. Manicheovec stoupal vždy výše, od včel ke kobylice, od kobylinky k ještěrce, od ještěrky k vrabci, od tohoto k ovci a k volu, pak ke slonu a konečně k člověku a přemluvil ho, že Bůh ani člověka nestvořil.

Pohled, do jaké bídy upadl tento ubožák, poněvadž nechtěl umrtvení strpěti od několika uštípnutí much. Proto se varuj, pokračuje sv. Augustin dále, aby tě ďábel nepřelstil, když jsi znepokojován od much a zloben, jak toho ubožáka přelstil, kterého vtahl do své sítě mouchami. Ptáčníci obyčejně léčí mouchy na určité ptáky. Tak učinil to také ďábel s tímto nešťastným člověkem, kterého na mouchy chytil a spoutal. Varuj se, aby tě ďábel neošidil, když jsi zlostný a pokoušen, když na tebe připadá

smutek a trudnomyslnost pro nějaké malé a nepatrné věci: neboť těmito mouchami začíná obyčejně ďábel a velmi mnohé pozvolna svede do většího nebezpečství.

XVII.

Troje velmi důležité poučení o tomto předmětu.

1. Pro tři druhy lidí předkládáme zde troje poučení, jednomu k útěše, druhému k výstraze. Povahy lidské jsou rozdílny. Jsou někteří od přirozenosti velice těžkopádní. Takoví mají mnoho těžkostí, velký odpor a mnoho protivení se od svého těla, když se rozhodnou pro cestu ctnosti. Takoví jsou brzy bezradní a ihned myslí, že je všechno ztraceno. Jim platí první potěšující poučení, že to není hřích, nýbrž nedokonalost, když v sobě pozorujeme ještě odpor a hnutí proti rozumu a že hřích teprve tam začíná, kde se uposlechne tohoto odporu a podle něho se jedná, jako také při pokušení není hřích v pobouření a ve zlých a ošklivých myšlenkách, které nám proti sv. čistotě a víře a proti jiným ctnostem přicházejí, čímž se

mnozí velmi trudí a opravdu jsou bezútešní. Svatí učitelé se o této věci takto vyslovují:¹⁾ „Nenaříkej a nermuť se nad tím, neboť hřích není v cítění, nýbrž jen ve svolení. Jsou-li ti tyto věci obtížné a ty se namáháš jim odpor klásti a nic na to nedbáš, pak ti budou spíše předmětem a příležitostmi k větším zásluhám“.

2. Právě tak to je se zlými náklonnostmi a temperamentem, který od přirozenosti máme, a kterým více nebo méně musíme trpěti. Z těchto zlých náklonností a temperamentu povstává množství zlých hnutí v naší žádostivosti a nekonečně mnoho odporu a těžkostí pro ctnosti. Pro ně však člověk není ani zlý ani dobrý, ani dokonalý ani nedokonalý, neboť jest to něčím přirozeným a není to v naší moci. Zdělili jsme to s hříchem. Svatý Pavel cítil tento odpor a protivení se svého těla, proti sobě a praví: „Ale vidím jiný zákon v údech svých, který bojuje proti zákonu mysli mé a jimá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých“.²⁾ A přece byl to svatý Pavel. Sv. Augustin³⁾ dává vysvětlení o místě tomto:⁴⁾ „Jste-li roztrpčeni, nehřešte!“ Když i první hnutí žádosti se zdvihá, které jest trestem pro tebe a není do-

1) Blosius, Speculum spirit., c. 6, § 4.

2) Řím. VII., 23.

3) Ennar. in Ps. 4, n. 6.

4) Žalm IV., 5.

brovolné, ať souhlasí rozum a vůle s hnutím. Vůlí můžeme sloužiti Bohu, i když žádostivost a zákon hříchu v sobě cítíme. Bouří-li se ve tvé žádostivosti hnutí netrpělivosti a hněvu, nedovol mu vzrůst a nesouhlas s ním, pak nehřešíš. Bučice šly ony krávy, které Archu vezly, poněvadž jim telátka odebrali, která od přirozenosti milovaly. A přece šly, jak udává Písmo sv. stále dopředu, bez vyhýbání, napravo nebo nalevo. Běž přímo na cestu ctnosti, nedbej na křik svého těla a nestarej se o ně: pak dosáhneš dokonalosti.

3. Jest velký rozdíl mezi duchovními lidmi, kteří snaží se o dokonalost, a mezi tělesnými a smyslnými, kteří se o ni nestarají. Tento rozdíl není ve vnímání, nebo v nevnímání těžkostí a odporu těla, nýbrž v tom, že jedni se odtrhují od nich, druzí ne. Živá ryba pluje proti proudu, mrtva po proudě. Zda jsi ty duchovním člověkem, a zda v tobě žije duch, se z toho pozná, zda se proti proudu svých bouřlivých vášní ubíráš, nebo se po proudu od nich strhnouti dáváš. Duchovní člověk nedbá na křik a řev lakoty a smyslných vášní, a nedá se strhnouti jimi, jak to vyslovil Job:¹⁾ „Křiku honákova neslyší“. Břicho nazývá honákem, protože více žádá, než je nutným. Nedbati na hlas honáka

¹⁾ Job. XXXIX., 7.

znamená nesouhlasiti v silných hnutích pokušení, praví sv. Řehoř.¹⁾ Na tom všechno spočívá, že nedbáme na rozbouřená pokušení a vášně a s nimi nesouhlasíme.

Proto nesmíme ztráceti mysl, když zlé náklonnosti v sobě cítíme, nýbrž raději se vzmužiti musíme, abychom si z nich, jako z pokušení vydobyli krásnější koruny. Sv. Augustin²⁾ napomíná a povzbuzuje nás všechny, abychom s Kristem na nebe vstoupili. Mezi jinými prostředky, kterými se tam můžeme povznést, jmenuje také naše vášně a zlé náklonnosti. Vystupme za ním, volá k nám, svými chybami a vášněmi. Tážeš se! Jak můžeme použití svých vášní, abychom se dostali do nebe? Odpovídá: „Tím, že se namáháme se šlechetnou myslí si je podrobiti a udržeti v poddanství: neboť tím, že je nohama šlapeme, činíme své chyby řebřem. Takovým způsobem slouží nám naše vášně za řebř, po kterém vystupujeme nad sebe, zatím co ony jsou pod našima nohama. Položíme-li si je pod nohy, pak nám slouží jako stupně, po nichž my vystupujeme do nebe.

4. O sv. Ignáci čteme v jeho životě,³⁾ že od přirozenosti byl cholerik. Avšak tento temperament přemohl a umrtvil a změnil

¹⁾ Moral. L. 30, c. 18.

²⁾ Serm. 176, (in Ascens. Dom. 1.) n. 4. (App.)

³⁾ Ribadeneira, Vita S. Ignatii L. 5, c. 5.

s milostí Boží tak, že byl považován za flegmatika. O Sokratovi vypravuje Plutarch,¹⁾ že jednou fysiognomik, jménem Zopyrus, který poznával z postavy a z tahů ve tváři přirozené sklony každého člověka, vyjádřil se, když Sokrata viděl, že má velký sklon, k nečistotě, k lakotě a opilství a k mnoha jiným naruživostem. Žáci a přátelé jeho byli nanejvýše rozlobeni na něho a chtěli ho dokonce zbít. Avšak Sokrates tomu zabránil a pravil: „Buďte klidní, tento muž řekl pravdu: neboť já bych byl jistě takový, kdybych se nebyl oddal filosofii a cvičbě ve ctnosti“. Když tedy tento filosof přirozenými silami takové nadvlády a vítězství nad sebou dosáhl a svými zlými náklonnostmi, pak to může křesťan a řeholník s pomocí milosti Boží ke krásnějším vítězstvím provést: „neboť moudrý bude vládnouti nad hvězdami“:²⁾ a daleko mocnější než přirozenost jest milost.

5. Jsou také lidé jiného druhu, kteří od přirozenosti mají dobrou povahu. Oni, jak Písmo svaté praví:³⁾ „a došli duše dobré“. Skoro se zdá, jakoby tito v Adamovi nezhřešili, jak Alexandr Haleský o svém žáku Bona-

1) Conradi Lycostheni Apopthegmata pag. 604. De philosophiae utilitate.

2) Manilius, „Astromonica“ Carm. let. Scaliger Parisiis 1579..

3) Moudrost VIII., 19.

venturovi říkával. Mají tak dobré a mírné vlastnosti od přirozenosti, že se zdají být dokonalým lidem. Nic jim nepřipadá za těžko, necítí žádného odporu, žádné protivné hnutí ve svém těle, jako jiní lidé. Říkají: Jak mi může někdo říci, že jsou v řádě těžkosti: já nenalézám nic takového.

Pro tyto jest druhé poučení k jejich výstaze. Jestliže ti Bůh dal tuto dobrou povahu a přirozenou mírnost, tak že žádných obtíží necítíš a zároveň ani nevíš, co to jest pokušení, které by ti mohlo dělati bolest, nezpyšni a nebuď ješitný, neboť to není tebou vydobytá ctnost, nýbrž přirozený dar od narození. Ctnost a pokrok člověka neměříme podle výrazu tváře, a také ne podle zevnějšího zjevu, také ne podle mírného temperamentu, ani ne podle přirozené, milé vážnosti, nýbrž podle síly, kterou jednotlivec získal podle vítězství i sebeovládání, které nad sebou dosáhl. To je jistá a bezpečná míra pro pokrok u každého jednotlivce. A podle tohoto měřítko více vykonal ten, který jest ohnivého a cholerického temperamentu, než ty, který všechno již hotové nalezneš a nemáš co přemáhati. Proto zaslouží jistě větší odměny a chvály než ty.

6. Plutarch¹⁾ vychvaluje Alexandra Veli-

¹⁾ Moral. XXV. De Alexandri Magni Fortuna aut Virtute.

kého a vynáší ho nad všechny vladaře světa. „Neboť ti jiní, praví, narodili se vládci, tento dobyl si své monarchie svou rukou, zbraní a mnohými ranami, které v různých bojích si utržil“. Právě takovými jsou ti, kteří se zbraní v ruce — jak se říká — své vášně přemohli ustavičným umrtvováním sebe sama přísnou kázní, jsou hodni větší chvály a vyšší pocty, než ti, kteří se narodili s mírným temperamentem a s tímto pokojem již rozenými vítězi byli.

Proto nesmíš se vynášeti ješitně, nebo příliš mnoho na sebe držeti, když jsi takové povahy. A nemáš jiné podceňovati, poněvadž mají ohnivý temperament, těžko spoutatelný přirozený sklon. Naproti tomu máš příležitost stydět se a pokořit se, když vidíš, že to, co se v tobě zdá býti ctností, jí není ve skutečnosti, nýbrž je to přirozená vloha, a že na druhém všechno jest ctností, co koná. Tys neudělal žádného pokroku, poněvadž v žádné věci ses nepřemohl. Jiný ale udělal velké pokroky, poněvadž se v mnoha věcech krotil a nad sebou zvítězil. Takového činí tvrdý odpor a svádějící přirozená povaha, kterou musí překonati, daleko pozornějším na sebe, daleko opatrnějším a horlivějším v životě, a tak roste ustavičně ve ctnosti. Tobě však dobrá přirozenost jest příležitostí k bezstarostnosti a k vlažnému životu. Po-

něvadž nemáš žádných odpůrců a nepřátel, ztrácíš sílu a uspáváš se.

S velkým užitkem můžeš také uvážiti, jakým bys byl, kdyby tobě Bůh dal ohnivý temperament, nebo přirozenost těžko skrotitelnou, jako dal jinému, a jak musíš pevně za to míti, že bys více a větších chyb se dopustil, než onen. Jestliže již nyní při své dobré a klidné přirozenosti a temperamentu již tolika chyb ses dopustil, již tak vlažný a lenivý jsi, jak by to bylo s tebou, kdybys v sobě našel tolik odporu, jako jiní? Musíš tedy u sebe přemýšleti, jak již řečeno bylo, že když Bůh žádných pokušení na tebe nesesílá, je tomu tak, protože jsi slabý, poněvadž ti schází síla k tomu. Musíš to také uznati za zvláštní dílo Boží prozřetelnosti a jeho milosti, že ti dal tak dobrou přirozenou povahu a tak dobrý temperament, poněvadž bys neměl síly spoutati ohnivější temperament, jak jiní mají. Tak zachováš si jednak pokoru, jednak opět úctu před svým bratrem.

7. Třetí poučení slouží k výstraze lidem těm, kteří v sobě necítí ani odporu ani žádné vzpoury svého těla, o kterých se zdá, že mají stále pokoj. Tento pokoj však nespočívá na umrtvení ani na dobré jejich přirozené povaze a ani na jejich dobrém temperamentě, jak tomu u předešlých bylo, nýbrž jedině na tom, že ještě nikdy k tomu nedošli, aby

si násilí učinili, něco si odřekli a sebe přemohli. Oni naopak mají svůj klid v tom, že svým vášním a svým sklonům vyhovují, a tak nepozorují onoho odporu a hnutí. Na pohled zdají se býti klidnými: avšak není to pravý klid, nýbrž falešný a vemluvený pokoj. Oni vždy mluví: ¹⁾ „Pokoj, pokoj, a pokoje nebylo“.

Svatý Augustin²⁾ píše na slova apoštola Pavla: ³⁾ „Ale vidím jiný zákon v údech svých, který bojuje proti zákonu mysli mé a jímá mě pod zákon hříchu jenž jest v údech mých“. „Tento boj a odpor těla proti duchu a ducha proti tělu pociťují a zakoušejí jen ti, kteří se namáhají, aby ctnosti dosáhli a vášně vykořenili“. Tak shledáváme, že světští lidé vůbec nerozumí řeči o umrtvování: neboť oni jsou zvyklí poslouchati své vůle ve všech nápadech, a ona jest jejich pravidlem a zákonem. „Vůle místo důvodu“.⁴⁾ Neznají, co je to odporovati vášním a ovládati je. Tak nenacházejí žádného boje a odporu v sobě, neboť se nesnaží o nic proti své vůli. Kterí duchovně žijí a snaží se pravých ctností dosáhnouti a vášně se všemi zlými náklon-

¹⁾ Jerem. VI., 14.

²⁾ Lib. de continentia, n. 7.

³⁾ Řím. VII., 23.

⁴⁾ Juvenalis, 1, 2. Satira 6, v. 233. „Sit pro ratione voluntas“.

nostmi vykořeniti, cítí ihned boj a odpor těla. Pták toho necítí, že jest chycen, až se chce z osidla vymotati. Také člověk poznává moc svých vášní a zlých náklonností teprve tehdy, když se snaží je přemoci a jich se zbaviti. Teprve při rozhodnutí se pro ctnost zjevuje se odpor a proti ní bojující vášně.

8. V knize o činech poustevníků starých se vypravuje,¹⁾ že jeden mnich se tázal jednoho z poustevníků: „Co jest příčinou, že nenalézám ve své duši ony boje a překážky od pokušení, jak jiní je nalézají?“ Starý poustevník mu odpověděl: „Ty jsi jako velká brána, kde všechno dle libosti vyjíti a vejíti může, aniž bys to pozoroval a poznával, co se v tvém domě děje a přihází. Máš široké svědomí, málo pozornosti na srdce své, málo rozvahy při svých záležitostech a málo umrtvenosti ve smyslech svých. Proto se nediv tomu, nač ses dříve ptal. Kdybys měl úzká vrata a nedovolil bys zlým myšlenkám snadný vstup, pak bys brzy viděl, jaký boj by vyvolaly v tobě, aby mohly vniknouti. Necítíš-li tedy tento zápas, tento boj a půtku těla v sobě, podívej se kolem, zda nespočívá důvod v tom, že ty posloucháš ve všem své vůle. Pozoruj, zda to není proto, poněvadž se nesnažíš svým vášním odporovati a své náruživosti a zlé náklonnosti vykořeniti.

¹⁾ Vit. Patr. L. 5, libell. 11, n. 45.

XVIII.

**I když jsme učinili velké pokroky
ve ctnosti, přece se musíme stále
umrtvovati.**

1. Sv. Bernard praví:¹⁾ že musíme vždy se sekyrou umrtvení v ruce obcházeti, ustavičně pleti a mrtviti a že není žádného člověka, který by neměl co podstříhávati a řezati, i když se v umrtvení sebe déle cvičil a zdánlivě velké pokroky učinil. „Věřte mi, praví, že i to přistřižené opět roste, a co již bylo umrtveno, ba dokonce se zdálo býti mrtvo, obživne opět. Proto značí to málo, jednou podstříhnouti, to se musí dít často, ba ustavičně, poněvadž vždy jest něco, co musí býti přistřiženo. Nalezneš to snadně, když to nebudeš chtíti ukryti“.

Je to velmi případné přirovnání a něco,

¹⁾ Serm. 58, in Cant., n. 10.

co v zahradách vždy vidíme. Tu vidíš, jak z myrty, nebo z jiných rostlin zde postava lva, jinde muže na koni, opět jinde orla vyrůstá. Kdyby zahradník ihned neforemné výhonky neuřezával a neničil, pak bychom v málo dnech neměli žádných lvů a žádných orlů a žádného koně: neboť příroda žene vždy svým způsobem a rostliny rostou podle své přirozenosti. Kdybys byl i lvem, nebo orlem, kdybys i věřil, že jsi silný a pánem nad sebou, nebudeš přece žádným lvem a orlem, jestliže nebudeš stále na sobě stříhati a přistřihovati, budeš však příšerou. Jest totiž v nás jiný škodlivý kořen, který stále pučí a podporuje vzrůst odpovídající své přirozenosti. A tak máme vždy důvod k umrtvování. Jak dlouho zde žiješ a pokroky činíš, pak jsi přece ve velkém omylu, když myslíš, že vášně nejsou jen potlačeny, nýbrž docela usmrceny. Ať chceš, nebo nechceš, v tobě žije Jibusita, kterého sice podmanils, ale nemůžeš vykořeniti. I když sebe větší pokroky jsi učinil, vždy jest nepřítel při tobě. Můžeš ho potlačit, sobě podříditi, ale nemůžeš ho ze sebe úplně odstraniti.

2. Svatý Pavel praví:¹⁾ „Vím totiž, že ve mně, totiž v mém těle, nepřebývá dobré“. „Tím by bylo málo řečeno“, poznamenává

¹⁾ Řím. VII., 18.

zde svatý Bernard,¹⁾ „kdyby apoštol nebyl ihned přidal, že v jeho těle jest zlo, vášeň a převrácená náklonnost“. Proto hned dodává: „Vždyť nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci. Činím-li však právě to, čeho nechci, nedělám to já, nýbrž ten hřích, který přebývá ve mně“.²⁾ „Následkem toho, uzavírá sv. Bernard, musíš se buď nad Pavla povznést, neboť musíš s ním vyznati, že také v tobě jest vášeň a zlá náklonnost, a že se musíš stále umrtvovati“.

3. Svatý opat Efrem³⁾ potvrzuje toto, když praví: „Boj vojínů jest brzy u konce: boj mnicha trvá, až se k Pánu navrátí“. Daleko více námahy musíme obrátiti na umrtvení a spoutání svých náklonností a vášní, než kdybychom nejtvrďší kameny měli spracovati. Kámen se neprotiví dělníkovi, jako my v sobě vidíme: a je-li jednou zpracován, nebude nikdy již hrubý, jako byl před tím. Naproti tomu naše náklonnosti a vášně mění se znovu, obživují a vyráží: proto musíme vždy znova je ovládati.

Svatý Jeroným praví⁴⁾ na slova žalmu: „Hrajte Hospodinu na citaru“:⁵⁾ Jako citara

1) L. c.

2) Řím. VII., 19, 20.

3) II. Exhortatio ad pietatem paraen. 2.

4) Commentar in Is. I., 6, c. 16 (vers 11).

5) Žalm XCVII., 5.

jen tehdy milou a harmonickou hudbu vydává, když struny jsou dobře sladěny, a jako jedna jediná, když se přetrhne, harmonii ruší, právě tak nemůže naše duše líbezná hudby vydávati před Pánem, když jen jedna jediná vášně jest v nepořádku a není umrtvena. Proto musí všechny vášně býti překonány. Prorok volá: ¹⁾ „Děkujte Pánu ceterou, hrejte na harfu o desíti strunách“. Abychom to dovedli, musíme nezbytně, jak každý nahlédne, v tom se cvičiti.

4. Proto cvičili a zkoušeli se oni staří poustevníci, i ti nejdokonalejší, v různých druzích umrtvování a pokořování. Svatý Jan Klimakus ²⁾ podává nám o tom zprávu. Oni měli proto velmi vážný důvod a pravili: Často se stává, že dokonce ti, kteří se zdají nejdokonalejšími a v útrapách nejtrpělivějšími, když představený je zanechá jako dokonalé muže bez cvičení a zkoušení ve ctnosti, ponenáhlu svou skromnost a trpělivost, kterou měli, buď docela ztrácejí, nebo jen v nepatrném stupni zachovají. Neboť i když jest půda dobrá, úrodná a plodonosná, stane se brzy divokou a pustou, když se nedostane jí spracování a zavodnění. Pak nese brzy trní a hloží. Jak může někdo býti dokonalý, tak může se státi brzy divokým a neúrodným.

¹⁾ Žalm XXXII., 2.

²⁾ Scala parad. gr. 4, pag. 694.

když bude scházeti zavodnění a spracování umrtvením a cvičením v trpělivosti. Brzy ponese trní zlých a hanebných myšlenek a falešné a podvodné jistoty. A tak potřebyjeme všichni umrtvení, a nejen ti, kteří jsou zlé povahy, nýbrž i ti, kteří mají dobrou povahu: a nejen nedokonalí a počátečníci, nýbrž také starší a dokonalí: a nejen ti, kteří zhřešili, nýbrž také ti, kteří Boha nikdy neurazili. Jedni potřebují umrtvení, aby ctnost získali, druzí, aby si ji zachovali. Kdo sedí na koni, potřebuje uzdy a ostruhy, i když kůň je lepší a povolný, poněvadž přece jen koněm zůstává.

5. Oněm slovům Krista Pána:¹⁾ „Chce-li, kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a vezmi kříž svůj a následuj mne“ jest u evangelisty Lukáše přidáno „každodenně“. Nemá minouti žádný den, abys aspoň v jedné věci nezlomil své vůle. Uplyne-li ti nějaký den bez umrtvení, praví sv. Jan Klimakus,²⁾ považuj to za velkou škodu. Považuj takový den za ztracený, a věř pevně, že v ten den nebyls pravým řeholníkem. Tak to řekl jednou římský císař³⁾ o každém dni, v němž žádné milosti neudělil: „Tento den jsem ztratil“, to znamená dnes jsem nevládl, dnes nejsem

¹⁾ Luk. IX., 23.

²⁾ Scala parad.

³⁾ Suetonius De Vita Caesarum VIII., Titus.

králem ani císařem, poněvadž jsem žádnému milosti neprokázal. Řeholník má ještě více příčin, aby se umrtvoval a svou vlastní vůli přemáhal, než král nebo císař k udělování milosti. Neboť řeholníkem býti znamená činiti, co nechceme, a zanechati toho, co chceme.

6. Jako v mnohých jiných věcech, tak nám zanechal svatý František Borgiaš také zde vznešený příklad.¹⁾ On říkal, že docela jistě bude mu jídlo trpkým a nechutným v onen den v němž neumrtvil svého těla nějakým pokáním, nebo umrtvením. Bylo by to pro něho velice bezúspěšným, přidal dále, kdyby věděl, že ho má smrt překvapiti v den, v kterém nevykonal nějaké pokání a své smysly neumrtvil. Tak nenechal minouti žádného dne, aby se neumrtvil, a prosil s pláčem Pána, aby mu milost prokázal, by mu přeměnil všechny radosti v kříže a všechny námahy v osvěžení. To je třetí a nejdokonalější stupeň umrtvení. Proto zakázal si všechny příjemnosti, aby si je od Pána vyprosil. Vždy žil v ustavičné pozornosti, vždy bojoval proti svému tělu, a vždy našel důvod k umrtvování a k trýznění. Nazýval svými přáteli všechny okolnosti, které mu způsobovaly utrpení. Jestliže ho po cestě hodně slunce opalovalo, říkal: Jak výtečně mne podporuje

¹⁾ Schott, Vita s. Franc. B., L. 4, c. 5.

můj přítel v umrtvování. Totéž říkal o mrazu, větru a dešti v nejtuzší zimě, o nemocech srdce i dny, právě tak, jak o svých pronásledovatelích a pomluvačích. Všechny nazýval přátely, protože ho podporovali v přemáhání a v podřizování těla: neboť své tělo považoval za největšího nepřítele svého.

Nespokojoval se umrtvováním a utrpením, které na něho přicházela, on si nová vyhledával, aby se umrtvoval. Mnohdy si nasypal do obuvi písku a křemíneků, aby nohy při chůzi tím byly týrány. V létě chodil pomalu na slunci, v zimě sněhem a po ledě. Na spáncích byl docela holý, poněvadž si sám vlasy vytrhal. Nemohl-li se právě bičovati, své tělo týral štípáním a bodáním a i jiným způsobem. Musel-li léky přijati, tak je polykal pomalu, byť by byly i sebe trpčí, jako nejlepší polévku z talíře. Trpké pilulky rozkousal zuby a podržel dlouho v ústech. Tak umrtvoval a týral své smysly a křižoval své tělo. A tak se snažil po dokonalosti a svatosti, které také skutečně dosáhl.

XIX.

O dvou prostředcích, které usnadňují cvičení v umrtvování a je příjemným činí. — Milost Boží a jeho svatá láska.

1. Musíme ještě o několika prostředcích jednati, které nás ve cvičení v umrtvování, které nám tak nutným jest, takovým způsobem podporují, že ono nám nejen lehké a snesitelné jest, nýbrž dokonce příjemné. Prvním a nejlepším prostředkem jest vždy milost Boží. S ní nám jest všechno lehké a proveditelné.

Týrán pokušením prosil apoštol Pána naléhavě, aby je odňal od něho. „Pro něj jsem prosil třikráte Pána, aby odstoupil ode mne. Ale on mi řekl: Postačí ti moje milost: neboť síla v slabosti se zdokonaluje“. ¹⁾ S milostí Boží cítil se pak tak silným, že řekl: ²⁾ „Všechno

¹⁾ II. Kor. XII., 8, 9.

²⁾ Filip. IV., 13.

mohu v tom, který mne posiluje“. Ne však já, nýbrž milost Páně se mnou. Pán nás ne- nechá o samotě v těchto námahách umrtvo- vání: on nám pomůže jho nésti. Proto jest nazván jeho zákon jhem, poněvadž dva ho nesou. Kristus se spojuje totiž s námi, aby je nesl. Kdo by mohl v takové společnosti a při takové pomoci vypověděti? Nemělo by to obtížným býti, že tobě připadá to menší. Proto nazývá to Pán jhem, ale sladkým: ¹⁾ „Neboť jho mé jest sladké a břímě mé jest lehké“. Zákon jest sice obtíží vzhledem na naši přirozenost a na naše slabé síly a proto se také nazývá břemenem a jhem: milostí Boží stává se však lehkým a sladkým: neboť Pán sám jej činí lehkým, jak prorok před- pověděl: ²⁾ „Pozdvihl jsem takřka ohlavu na čelistech jejich“ a Isaiášem: ³⁾ „Praskne jho následkem tuku“. A tak objevuje se umrtvo- vání jako jho a těžké břímě: avšak tukem označená pomoc a milost Páně jest tak mocná, že se stává milým a měkkým tak, že tě ne- tíží, a že je sotva cítíš.

2. Sv. Bernard praví ve své první řeči o svěcení chrámu: ⁴⁾ Jako při svěcení chrámu jest starobylý zvyk, že se kříže na vnitřní

¹⁾ Mat. XI., 30. I.; Kor. XV., 10.

²⁾ Oseáš XI., 4.

³⁾ Isaiáš X., 27.

⁴⁾ Serm. 1 in Dedic. Eccles., n. 5.

stěně sv. olejem mažou, právě tak to činí Pán Bůh s dušemi řeholníků. Duchovním pomázáním jeho milosti maže a zmirňuje jim kříže pokání a umrtvování, aby se jim staly lehkými a sladkými. Mnozí se štítí tohoto svatého cvičení, poněvadž vidí jen kříž a ne také jeho pomázání. Vy však, kteří jste toto pomazání obdrželi, mluví k řeholníkům, — víte velmi dobře, že náš kříž pomazán jest a že on tímto mazáním jest nejen lehkým a snesitelným, nýbrž že nám s milostí Boží jest nejvýše milým a příjemným, co se lidem světa zdá býti trpkým a protivným. Je to naše vpravdě nejsladší trpkost.

Tak vypravuje také sv. Augustin¹⁾ o sobě, že nerozuměl slovu čistota a nevěřil také, že by byl takový člověk, který by ji zachovával, až se přesvědčil o síle milosti Boží. Neboť podepření milostí Boží může docela říci se sv. Janem:²⁾ „A přikázání jeho nejsou těžká“. Neboť přemíra milosti, kterou nám Pán dává k vyplnění přikázání svých činí nám je milými a lehkými. Sv. Řehoř³⁾ píše na slova Isaiáše:⁴⁾ „Ti, kteří doufají v Hospodina, nabývají sil nových a nových. „Jest dvojího druhu síla, síla spravedlivých, aby

1) Conf. L. 6, c. 11, n. 20.

2) I. Jan V., 3.

3) Moral. L. 7, c. 21, n. 24.

4) Isaiáš XL., 31.

mnoho trpěli a se umrtvovali k vůli Bohu, a síla bezbožných, aby velká namáhání na sebe brali pro svět, k dosažení cti a majetku a k upokojení vášní a náruživostí. Tuto poslední sílu zaměňují podle sv. Řehoře ti, kteří na Pána spoléhají, se silou spravedlivých.

3. Druhé, co nám činí lehkým cvičení v umrtvování a příjemným, jest láska Boží. Není ničeho působivějšího a ničeho, co by mohlo každou námahu tak lehkou a milou činiti, jako láska. Sv. Augustin praví:¹⁾ „Kdo miluje, nemá žádné námahy“, neboť láska působí, že námahy necítíme. Každá námaha jest něčím těžkým pro nemilující: láska pak jest tím, co nezná slova obtíže. Námahy milujících nejsou obtíží, nýbrž radostí jako těm, co rybaří, vystupují na hory a honí jejich zaměstnání není žádnou obtíží a nečiní námahy: ba naopak láskou a náklonností k tomuto zaměstnání se osvěžují velice. Co působí, že matka necítí téměř nevyslovitelných obtíží při výchování svých dětí, co je to jiného než láska? Co jiného, jako láska sílí ženu, že bez ustání, dnem i nocí opatruje nemocného muže? Co činí zvířata polní a ptactvo tak pečlivými při vyživování mláďat, co je určuje k tomu, že sama strádají, aby je mohla nasytiti, pro ně se namáhají, aby

¹⁾ De bono viduitatis c. 21, — Serm. 70 de Scripturis, n. 3.

pokoj měla a aby mohla s větší odvahou jich chrániti — co jiného, než láska.

Co učinilo Jakobovi obtíže sedmi let a čtrnácti let v létě, v zimě za Rachel podle zdání tak krátkými a snadnými, když ne láska? ¹⁾ „Sloužil tedy Jakob za Rachel sedm let, ale zdálo se mu to jako něco málo dní: tak velice ji miloval“. A sv. Bernard praví na slova nevěsty: ²⁾ „Milý můj jest mi myrhovou kyticí na prsou spočívající“. „Ona nepraví, kytici z myrhy, nýbrž kyticí, neboť v její velké lásce k milému zdají se jí všechny námahy docela malé a snadné“. ³⁾ Ještě pak k tomu poznamenává: nevěsta nepraví vůbec že milý jest kyticí myrhy. Když je ti ještě velkou a těžkou kyticí, pochází to odtud, že ještě nemiluješ. Nedostatek lásky jest příčinou toho. To ti musí býti znamením, zda máš málo, nebo mnoho lásky k Bohu. Námahy ctnosti jsou jen tenkrát velké, když naše láska jest malá, a jen z tohoto důvodu jsou velkými“. Měj velkou lásku a nebudeš cítiti žádné námahy, nýbrž jen potěšení pocítíš: neboť kde láska jest, tam není žádné námahy více, nýbrž jen potěšení“, praví tentýž světec. ⁴⁾

Jedna světice vysvětluje, že od té doby,

1) Gen. XXIX., 20.

2) Velepíseň I., 12.

3) Serm. 43 in Cant., n. 1.

4) Serm. 85 in Cant., n. 8.

co zapálena a poraněna jest láskou Boží, neví, co jest to vnější a vnitřní utrpení, co jest utrpěti od světa, od zlého nepřítele a od těla, nebo odkudkoliv, neboť čistá láska neví, co je to utrpení a obtíž. Tak vývyšuje mimořádně všechna díla láska a činí je nejdokonalejšími a způsobuje zároveň velkou odvahu a sílu k přijetí každé námahy a umrtvení. Ona činí konečně všechno lehkým a snesitelným a příjemným. „Vyplněním zákona jest tedy láska“.¹⁾ Tato slova vysvětluje takto sv. Jan Zlatoústý:²⁾ Apoštol nechce tím říci, že celý zákon a všechna přikázání jsou uzavřena v krátkém slově — láska —, nýbrž že láska nám činí zachování celého zákona a všech Božích přikázání lehkým.

4. Toto dochází svého potvrzení ve výpovědi mudrce:³⁾ „Ano! Jeť jako mocné milování“. Sv. otcové podávají dvojí výklad těchto slov, které oba sem patří a hodí se. Sv. Řehoř podává jeden,⁴⁾ který také od sv. Augustina⁵⁾ za lepší byl uznán. Praví: Víš, co těmi slovy chce říci: „Jeť jako smrt mocné milování?“ Jako smrt duši od těla odděluje, právě tak odděluje láska k Bohu duši od

¹⁾ Řím. XIII., 10.

²⁾ Hom. 20, in Epist. ad Rom. (13, 10).

³⁾ Velepíseň VIII., 6.

⁴⁾ Homil. in Evang. 11, n. 2.

⁵⁾ Epist. 67, ad Hieron., n. 11.

tělesných a smyslných věcí. A jako smrt člověka odděluje od styku se všemi věcmi světa, právě tak sílí láska k Bohu, když ji náš duch má, našeho ducha tak, že ho odděluje od všeho styku a spojení se světem a ode všech náklonností k tělu a ke smyslným věcem. Tak jest láska silná jako smrt. Nebo jako smrt tělo usmrcuje, právě tak usmrcuje a ničí v nás láska k Bohu náklonnost ke všem tělesným a smyslným věcem. Ona způsobuje, že člověk světu a samolásce umírá a žije jedině pro Krista Pána, našeho Vykupitele a s apoštolem Pavlem může říci:¹⁾ Žiji pak již nikoliv já, nýbrž žije ve mně Kristus“.

5. Jiné rovněž dobré vysvětlení podává sv. Augustin:²⁾ kde mluví na slova žalmu:³⁾ „Hleďte na jeho hradby, prohlížejte si paláce“. Láska k Bohu, praví, jest silná jak smrt. Neboť jako smrti, když jednou přijde, nemůžeme čeliti léky a uměními, a jako nikomu to nepomáhá, že jest biskupem, nebo králem, papežem, nebo císařem: jako smrt to všechno odhazuje a nenechá se tím zdržeti, právě tak se proti člověku nic nestaví, když doopravdy uchvácen jest láskou Boží. Všechno, co svět dáti může: čest, bohatství, štěstí a

¹⁾ Gal. II., 20.

²⁾ Enarr. in ps. 47, 14, n. 13.

³⁾ Žalm XLVII., 14.

neštěstí, to všechno ho nemůže oddělit od lásky Boží.

Že tomu tak jest, může každý poznati s milostí Pánem mu udělenou. Když tobě dal Pán jiskru oné lásky, nemůže tě nic více pohnouti, abys opustil zvolenou cestu dokonalosti a řeholního života, ani rodičové ani příbuzní, nikdo vůbec ve světě. Všechno zahodils a za nic nepovažuješ v příměru s tím, co ti uděleno bylo. Proto milujme opravdově Boha, pak nemůže býti nic proti nám, a my řekneme s apoštolem:¹⁾ „Kdo (tedy) nás odloučí od lásky Kristovy? Soužení-li aneb úzkosti neb hlad neb nahota neb nebezpečenství neb pronásledování neb meč? ... Neboť jsem přesvědčen, že ani smrt ani život, ani andělé, ani knížata ani mocnosti, ani věci přítomné ani budoucí, ani síla ani výška ani hloubka, ani které stvoření jiné nebude nás moci odloučiti od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši, Pánu našem“.

¹⁾ Řím. VIII., 35, 38, 39.

XX.

O jiném prostředku, který činí lehkým a příjemným cvičení v umrtvování, totiž o naději na odměnu.

1. Třetí prostředek, který nám činí lehkým a příjemným cvičení v umrtvování, jest velikost odměny, v níž doufáme. Takovouto naději se těšil a povzbuzoval svatý Job uprostřed mnohých a velkých protivenství, když pravil:¹⁾ „O, by napsána má slova byla, kéž by vyryta byla na tabulku železným rydlem na desku olověnou, nebo dlátem do skály vydlabána!“ Proč chceš, svatý muži, aby slova tvá tak dlouho trvala? Odpověď. Aby útěchy takové se dostalo všem, kteří se již narodili, nebo se teprve narodí, jako se mi dostalo ve všech mých obtížích. A co jsou to za slova? „Vím totiž, že můj Vykupitel živ jest, a že v poslední den ze země

¹⁾ Job. XIX., 23, 24.

vstanu: zase budu oblečen svou kůží, a ve svém těle uzřím Boha svého. Patřiti budu na něho já, týž, a ne jiný, mé oči uvidí ho, naděje tato je v nitru mém uložena“.¹⁾ (Mluví zde o Synu Božím a o budoucím, jako by to bylo minulé, nebo přítomné, poněvadž jest o tom co nejpevněji přesvědčen). A poněvadž opět povstal a žije, tak vím, že také v poslední den opět vstanu ze země a z prachu, v co jsem se proměnil, a že budu opět kůží svou oblečen a ve svém těle budu Boha mého viděti. Jeho budu sám viděti, mé oči ho budou viděti, a ne někdo jiný. Tato naděje jest uložena v mém srdci. Boha budu viděti, jeho, odměnu těch, kteří mu sloužili. Já, který nyní ještě v utrpení jsem, budu vzkříšen a těšiti se budu z Pána Boha svého. Tato naděje jest mi drahocenným pokladem, z kterého čerpám osvěžení a bohatou útěchu ve svých obtížích. Tím nadchl také Pán Abrahama, jemuž na jeho otázku: „Jakou odměnu mi dáš, o Pane, když jsem dle tvého rozkazu opustil svou vlast a své příbuzenstvo?“ dal odpověď: „Já jsem odměna tvoje velmi veliká“.²⁾

Toutéž nadějí se povzbudil, jak se vyslovuje sv. Pavel, také Mojžíš k zavržení pocty a k vyvolení potupy. „Věřou Mojžíš dospěv

¹⁾ Job. XIX., 25 – 27.

²⁾ Gen. XV., 1.

zřekl se, aby se nazýval synem dcery Faraonovy, a zvolil si raději trpěti protivenství s lidem Božím, nežli míti dočasný požitek z hříchu, pokládaje za větší bohatství pohanu Kristovu nežli poklady Egyptanů, neboť prohlédal k odplatě“. ¹⁾ Také prorok David rozněcoval se touto nadějí k plnění zákona a přikázání Božích, řka: „Nakloňuji své srdce, bych činil tvé rozkazy na věčné časy, abych odměněn byl“. ²⁾

2. Sv. Augustin ³⁾ poznamenává: Mohl bys něco namítati: to je velká práce a námaha, vždy se umrtvovati a svou vůli přemáhati, ale pohleď na to, co jest ti přislíbeno. Každé dílo jest obyčejně lehké, když uvážíme, jaký má význam, a naděje na odměnu jest útěchou v námahách. Vidíme to již na tomto světě, na práci kupců, rolníků a vojínů. Neboť když příšerná zuřivost moře a jeho hrozná vlny neodstraší lodě obchodníků, a deště a bouře rolníky nezbaví důvěry: když rány a nebezpečenství smrti vojíny neodstraší, rány a klesání bojovníků nepoleká je: když oni směřují svým okem jen k lidským nadějím toliko, aby dosáhli cíle vytknutého: jak by nebyl uchvácen člověk, který doufá v nebe,

¹⁾ K Židům XI., 24 – 26.

²⁾ Žalm CXVIII., 112.

³⁾ (Pelagii) Epist. ad Demetriadem, c. 28. (Append. epist. 17.).

k námahám a k umrtvení, jež žádá ctnost? Sv. apoštol Pavel praví: „Oni to činí, aby obdrželi věnec porušitelný, my však neporušitelný“.¹⁾

Ať děláme cokoliv, není to ničím v přirovnání s tím, v co tím doufáme. Co se od nás vyžaduje a za to, co se nám dává, je nic: dává se nám to darmo. Z toho, co se vyžaduje, není možno posouditi, zda nějaká věc je drahá nebo dobrá, nýbrž je nutno kupovanou věc si prohlédnouti. Táži se: Jest sto dukátů mnoho za nějakou věc? tak odpovíš: co je to za věc? Ona může býti za padesát haléřů drahou, ona ale může býti za tisíc dukátů ještě darovanou. Jestli vzácný a drahocenný drahokam, nebo celé město, někdo ti chce dáti za tisíc dukátů, pak je to tolik jako darované. Chceš-li posouditi, zda je to mnoho nebo málo, co Bůh po tobě žádá, pak uvažuj, co za to dostaneš. Pohleď na odměnu, která ti za to bude dána. Bůh sám bude ti za to odměnou. „Já budu odměna tvá“ praví Bůh. Tedy to mi bude dáno! To mi bude uděleno! Pak to ovšem není ničím, co se po mně žádá, když se klade podmínka, že se musím přemáhati a umrtvovati. Zadarmo mi to bude dáno. „Všichni, kteří žízníte, pojdte k vodám, kteří jste bez peněz, pospěšte, kupujte, jezte: pojdte, ku-

¹⁾ I. Kor. IX., 25.

pujte bez peněz, beze vší náhrady víno a mléko“.¹⁾

3. Tento prostředek doporučí také svatý Basil²⁾ velice. Pomysli vždy na velkou odměnu a slávu, v kterou doufáš, aby ses tím nadchnul na namáhavé cestě ctnosti. „Vždy uvažuj v srdci ona příslibení nebeská, aby tě pobádala na cestě ctnosti“. Tím povzbuzoval sv. opat Antonín³⁾ své učeníky k vytrvalosti v zachovávání přísnosti řeholní. Ustavičně podivuje se štědrotě Boží, často říkával: „V tomto životě jsou kupy, a smlouvy stejné s obou stran: neboť každý dává tolik, kolik přijal, a prodané stojí tolik, zač bylo koupeno. Avšak příslibení věčného života a věčné slávy se dává za nepatrnou cenu, neboť stojí psáno: „Let našich úhrnem bývá sedmdesát, a je-li při síle kdo, osmdesát: většina jejich je lopota a bolest, přikvačí slabost a odléáme“.⁴⁾ Žijeme-li osmdesát, nebo sto, nebo ještě více ve službě Boží, pak nám za to nebude dána blaženost o tolika letech, nýbrž za ta léta bude nám dáno, že budeme moci v blaženosti žítí, jak dlouho Bůh Bohem zůstane, to jest vždy a věčně.

¹⁾ Isaiáš LV., 1.

²⁾ Admonitio ad filium spiritual., c. 20. (Patrolog. lat. t. 103, pag. 698.).

³⁾ Vit. Patr. L. 1, Vita Beati Antonii Abbatis, c. 15.

⁴⁾ Žalm LXXXIX., 10.

Proto, mé milé děti, pokračuje světec, ať vás nezastrašují obtíže tohoto života a neděsí: neboť co my zde trpíme, nemůže se ani porovnat s odměnou a odplatou, v kterou doufáme. Za krátké utrpení bude nám dána velká míra blaženosti, která trvá po celou věčnost. „Neboť (nynější) soužení naše, které jest pomíjející, lehké, zjednává nám v míře přenesmírné slávu věčnou, jež vše převažuje, ježto my nehledíme k tomu, co jest viditelné, nýbrž k tomu, co jest neviditelné: neboť věci viditelné jsou pomíjející, neviditelné však (jsou) věčné“.¹⁾

4. Toto přirovnání hodí se sem výborně: Žádný rolník není tak pošetilý, aby mu příliš dlouho trval čas setby, kdyby on opravdu i dlouho trval: neboť každý ví velmi dobře, že žně budou tím větší čím déle trval čas setí. Právě tak nám nemá námaha tohoto života ani velikou ani dlouhou připadati, neboť to je čas setí. Čím déle sejeme a pracujeme, tím bohatší ovoce budeme jednou sklízeti. Sv. Bernard praví:²⁾ Také nepatrné rozmnožení semene, bude nepatrným rozmnožením žní. Vidí-li rolník v době žní, že z jedné míry pšenice, kterou vysel, dvacet, třičet sebral, tak by si přál, kdyby ještě více ji byl vysel.

¹⁾ II. Kor. IV., 17.

²⁾ Epist. 385, ad monachos Ecclesiae S. Bertini, n. 5.

Objasnění řečeného v minulé kapitole několika příklady.

1. O jednom z oněch poustevníků se vypravuje, že mnoho starostí a námah na sebe vzal a podjal se velkého pokání a umrtvování. Jeho soudruzi a učeníci ho přemlouvali, aby konečně od těchto námah a umrtvování ustal, nebo se v nich mírnil, neboť jsou příliš veliké. Na to odpověděl: Věřte mi, moji synové, kdyby místo a postavení, které blažení v nebi zaujímají, bylo schopno bólu a utrpení, pak by oni jistě cítili velkou bolest nad tím, že v tomto životě více netrpěli a neumrtvovali se. Neboť vidí vznešenou odplatu a odměnu, která by jim byla bývala dána za to, a jakého výtečného zisku na blaženosti mohli dosáhnouti za maličkou námahu. S tím souhlasí dokonale výpověď sv.

Bonaventury: ¹⁾ „Právě tolik blaženosti promárníme v každé hodině, kdy jsme nečinni byli, kolik jsme v ní dobrého mohli vykonati“.

2. Podobně se vypravuje o sv. panně Mechthildě. ²⁾ Ji navštěvoval často Kristus, její Vykupitel a snoubenec. Jemu se docela zasvětila a od něho přijala podivuhodná tajemství. Jednou slyšela hlas, v němž blažení jí řekli: „O jak šťastni a blaženi jste vy, kteří na zemi ještě žijete, kde tolik si můžete zasloužiti. Neboť kdyby uvažoval člověk, kolik si může denně zasloužiti, pak by byl již při probuzení ve svém srdci naplněn největší radostí a rozkoší, že opět nastal den, v němž pro svého Boha a Pána může žíti a s milostí Páně může rozmnožiti zásluhu svou pro čest a slávu Boží. Tato myšlenka dodala by mu síly a odvahy, aby všechno s největší radostí konali i trpěli“.

3. V životě poustevníků se vypravuje, ³⁾ že jistý mnich měl svou celu dvanáct mil od moře a jednoho dne, když jako obyčejně šel si pro vodu, padl na cestě unavou. Když se tak docela vyčerpán cítil, myslel si sám u sebe: Proč se mám tak velice namáhati? Chci si své bydliště udělati blíže vody a u ní si vystavěti svou celu. Když pak na to

¹⁾ De Profectu Religiosor. L. 1, c. 32.

²⁾ Tilman Bredembach Coll. sacrae L. 8, c. 30.

³⁾ VI. Patr. L. 5, libell. 7, n. 31.

opět se svou nádobou pro vodu šel, rozebíral již svůj plán, na kterém místě by jeho cela mohla státi nejvýhodněji, jak si ji postaví a jaký v ní bude vésti život. Když takto přemýšlel, uslyšel hlas za sebou, jako od nějakého člověka, který mu pravil: jeden, dva, tři atd. Pln údivu, že v poušti někdo měří a počítá, obrátil se, ale neviděl nikoho. Přemýšleje dále o svém plánu, šel dále cestou a opět slyšel za sebou totéž počítání. Opět se ohlédl, ale zase ničeho neviděl. Když se mu to po třetí opakovalo a opět se ohlédl, viděl velmi krásného a zářícího mladíka, který mu pravil: Neboj se, jsem anděl s nebe a přišel jsem počítati kroky, které ty cestou konáš, aby ani jeden nezůstal neodměněn a nezaplacen. Takto mluvil a vzdálil se. Mnich uvažoval a pravil sám k sobě: jak jsem já přece jen nešikovný, že bych se byl připravil o tak velké dobro a o takovou odměnu. A ihned se rozhodl, že svou celu ještě dále od vody postaví, než nyní stála, aby měl ještě více námah a obtíží.

4. V tomtéž životě se vypravuje¹⁾ o jistém poustevníkovi, který žil v poušti tebské a měl jistého hodného učeníka. Svatý stařec dával mu obyčejně každého večera ještě napomenutí, pomodlil se s ním a propustil ho

¹⁾ Ibid. n. 43.

pak k odpočinku. Jednoho dne přišli světší lidé, přivedení pověstí o velkém postu starého mnicha, na návštěvu. Bylo již pozdě, když propustil lidi: nedbaje na to, měl ještě obyčejné napomenutí. Tentokráte udělal ho tak dlouhé, že ho, starce již, spánek přemohl a on usnul. Dobrý mladík čekal na probuzení, aby se mohli společně pomodlit a potom se s ním rozloučiti. Když však se dlouho neprobouzel, napadly mladíkovi různé myšlenky netrpělivé, které ho chtěly spracovati, aby šel spáti. Odporoval jim, ale brzy přišly jiné. Sedmkráté útočily na něho tyto myšlenky: vždy jim odporoval statečně.

Když již půl noc byla, probudil se stařec. Když spatřil sedícího mladíka tam, kde na počátku napomenutí seděl, řekl mu: „Synu můj, proč jsi mne nevzbudil?“ Mladík odpověděl: Nechtěl jsem tě vyrušovati. Nyní se modlili ještě jitřní a po ukončení jejich dal mu požehnání a propustil ho k odpočinku. Stařec oddal se znovu modlitbě. Za této modlitby byl u vytržení: anděl mu ukázal nádherné a slavné místo a na něm zářící trůn a na hoře vznášelo se sedm korun. Stařec se ptal: Komu patří tyto koruny? Anděl odpověděl: „Tyto náleží tvému mladíkovi“. Toto místo a sídlo náleží mu za život, který žije, tyto koruny si zasloužil v poslední noci. Když nastalo ráno, tázal se mnich

mladíka: „Co se v noci stalo, když jsi byl u mně, když jsem spal? Dobrý mladík vypravoval všechno, co se stalo, jak sedmkrátě odporoval myšlence, že má jíti od něho pryč. Nyní poznal stařec, že těch sedm korun si zasloužil za ony boje.

5. O sv. Františku se vypravuje¹⁾ toto: jednou v zimě zastihl ho jeho vlastní bratr bez oděvu, docela skřehlého a jako mrtvého, chvějícího se zimou. Bratr se ho na posměch tázal, zda by mu neprodal nějakou kapku potu. Světec dal však docela přátelskou odpověď: „Řekněte mému bratru, že jsem všecek pot svůj již prodal svému Pánu a Bohu a to za velkou cenu“. Několik let potom byl sv. František navštíven zlou a vleklou nemocí a mimo to byl ještě zle pokoušen od ďábla a trápen, že by se již mohlo mysliti, že lidské síly nemohou již více snést. Tu slyšel hlas s nebe, který mu pravil:²⁾ „Raduj se, neboť za tyto námahy a trpkosti dosáhneš vznešeného pokladu v nebi, že kdyby celá země se proměnila ve zlato a všechny kameny ve vzácné drahokamy a perly, a všechna voda v balsám, to všechno by se nemohlo rovnati odměně a odplatě, která tobě bude

¹⁾ Thomas de Celano, Vita secunda s. Francisci Assis. p. 1, c. 7.

²⁾ Markus von Lisabon – Kurtz. Chroniken der Minderer Brüder I., T. I., B. 60. Kap.

za podíl“. Tím byl světec tak povznešen a posílen, že více žádných bolestí necítil. Ihned svolal své bratry dohromady a vypravoval jim s největší radostí o útěše, kterou mu Pán s nebe poslal.

XXII.

O jiném prostředku, který nám lehkým činí a posiluje nás ve cvičení umrtvování, totiž příklad Kristův.

1. Čtvrtý prostředek, který nás povzbuzuje a podporuje ke cvičení v umrtvování, jest příklad Krista, našeho Vykupitele a Mistra. Aby nás k tomu povzbudil, staví nám to před oči apoštol Pavel, když praví:¹⁾ „Proto i my, majíce kolem sebe tak veliký oblak svědků, odložme veškeré břímě a hřích (nás) obstupující a běžme s vytrvalostí běh o závod nám předložený, patříce na vůdce a dokonatele víry, na Ježíše, jenž pro radost sobě předloženou přestál kříž, nedbaje potupy a posadil se na pravici trůnu Božího. Pomyslete přec na toho, jenž takový odpor proti sobě

¹⁾ K Židům XII., 1–4.

nesl od hříšníků, abyste neustávali, ocha-
bující na mysli. Dosud jste neodporovali až
do krve ve svém boji proti hříchu“.

Na své cestě pouští přišli Israelité, jak
Písmo sv. vypravuje¹⁾ k vodám u Mara, které
tak trpké byly, že je nebylo možno pít. Mojžíš
se modlil k Bohu a Pán mu ukázal dřevo,
které měl hoditi do vody a jímž se měla
voda státi sladkou a chutnou. Toto dřevo,
praví svatí, znamená dřevo kříže. Jestliže je
ti trpké a těžké umrtvování, hoď toto svaté
dřevo do toho. Pomysli na kříž a na utrpení
Páně, na jeho bičování, trním korunování, na
žluč a ocet, který mu k osvěžení podávali:
a brzy ti bude všechno sladkým a chutným.

2. V dějinách řádu sv. Františka²⁾ čteme,
že vstoupil do řádu jejich velmi bohatý, ve-
lice vážený a v blahobytu vychovaný mladík.
Sotva pokušitel zpozoroval tuto velkou změnu
v jeho životě, vrhl se na něho a představoval
mu, jak přísný život musí v tomto řádě vésti.
Zde nalezne místo dobrých jídel a šatů
vzácných a místo měkké postele, jak byl ve
světě zvyklý, jen zeleninu, drsnou kutnu,
slamník místo postele, převelikou bídu místo
bohatství. Tato představa ho mocně dojí-
mala. S představou o tvrdosti všech těchto
věcí hnal ho pokušitel zároveň k tomu, aby

¹⁾ Exod. XV., 23 a násl.

²⁾ Histor. Minor. p. 2, L. 4, c. 10.

tento život opustil a opět do světa se vrátil. Pokušení dostoupilo vrcholu. Již se rozhodl vystoupiti z řádu tento mladý muž. S tímto rozhodnutím šel jednou sálem kapitolním. Zde se vrhl na kolena před obrazem ukřižovaného Spasitele a odporoučel se milosrdenství Božímu. Přišlo na něho vytržení, v duchu se povznesl a viděl Pána našeho a jeho Matku. Pán se ho tázal, proč chce z řádu vystoupiti. Mladý muž odpověděl s největší uctivostí: „Můj Pane, byl jsem ve světě na mnoho pohodlnosti zvyklý a nemohu přísnost řádu ve stravě a šatu snášeti“. Pán pozvedl svou pravici, ukázal mu své krví zbrocené rány a pravil k němu: „Napřáhni svou ruku a vlož ji sem a pomaž krví mých ran ji. Připadne-li ti něco jako přísné a tvrdé, tak pokrop to touto krví a všecko, ať je to sebe obtížnější, bude okamžitě lehké a milé“. Novic učinil, jak mu Pán naporučil: kdykoliv mu pokušení přišlo, vzpomenu na umučení Kristovo a ihned se mu všechno proměnilo ve velkou líbeznost a sladkost. Neboť co může připadnout člověku, tomu ubohému červíčku tvrdým, když přece vidí svého Boha z lásky k němu trním korunovaného a na kříž přibitého? Co by nechtěl takový za svoje vlastní hříchy trpěti a pykati, když vidí velebnost Boží za hříchy jiných tak mnoho trpěti?

3. Tento prostředek o příkladu Krista, našeho Vykupitele a o touze ho následovati, často s velkou horlivostí svatí na sebe obraceli. To není jen na nejvýše působivé, aby nás povzbudilo k umrtvování a k trpění, nýbrž vede nás to k nejvyšší dokonalosti a povznáší velice cenu našich skutků, poněvadž pak z horoucí lásky k Bohu prýští. O sv. Ignáci čteme:¹⁾ Na počátku svého obracení podjal se nejprísnějšimu pokání. Na své hříchy a na dostiučinění za ně obracel hlavní svůj zřetel. Brzy však pokročil dále. Trestal přísně své tělo, ne tak pro své hříchy, jako spíše z ohledu na příklad Kristův a jeho svatých.

Svatí ustavičně uvažovali, jak Kristus Pán touto cestou se ubíral, jak on námahy a kříž s takovou láskou a s takovou touhou přijal, že on teprve nemyslí na onu hodinu, v níž svou krev a svůj život za nás vydáti má. Jako sloni, když vidí v boji krév téci, stávají se statečnějšími, právě tak vzplanula ve svatých žhavá žízeň po mučednictví a po prolití krve za něho, který před tím za ně svou krev vylil. Když tato touha ve skutek nevešla, pak byli tvrdí vůči sobě, stali se mučiteli svého vlastního těla a mrtvili je pokáním a námahami. Mrtvili a přemáhali

¹⁾ Ribadeneira. Vita S. Ignatii L. 1, c. 3.

svou vlastní vůli a své vášně. Tímto způsobem dosáhli klidu, neboť jejich touha trochu splněna byla. Následovali Krista, jak jim jen bylo možno.

To je to, co praví sv. apoštol Pavel,¹⁾ když píše: „Povždy nosíme mrtvení Ježíše na svém těle, aby i život Ježíšův se zjevil na těle našem“. Tak musíme s našimi těly zacházeti a mrtviti je, aby se mrtvení Ježíše Krista odráželo v nás a aby se náš život podobal jeho. Sv. Bernard²⁾ praví: „Nehodí se, abychom byli pod korunovanou hlavou býti údy rozkoší oplývajícími, musí také údy tělo své umrtvovati a křížovati, aby své hlavě podobny byly.

4. Mohli bychom ještě mnohé jiné prostředky uvést. Všechno, co nám svatí radili, a všechny důvody, které uváděli, aby nás povzbudili k pokání, mohou také k tomu sloužit, aby nás nadchly k umrtvování. „Myslím totiž, že utrpení nynějšího času nejsou ničím proti budoucí slávě, která se zjeví na nás“.³⁾ O těchto slovech praví slavně svatý Bernard:⁴⁾ „Utrpení a muka tohoto světa nerovnají se a ihned zmizí před blažeností, kterou oče-

1) II. Kor. IV., 10.

2) Serm. 5 in festo OO. Sanctorum, n. 9.

3) Řím. VIII., 18.

4) Sermo de Conversione ad Clericos, c. 21, n. 37.

káváme, a před utrpením, kterého se bojíme, a před hříchy, kterých jsme se dopustili, a před dobrodiními, která jsme od Boha přijali“. Každý z těchto bodů dostačí, když jej zrale uvážíme, aby nás pohnul k umrtvení.

O třech stupních umrtvení.

1. Ke konci pojednání chceme ještě krátce pojednati o třech stupních umrtvení, které udává sv. Bernard,¹⁾ abychom po nich jako po příčkách vystoupili k dokonalosti. První stupeň jest označen sv. Petrem v jeho prvním listě, kde píše:²⁾ „Miláčkové, napomínám vás, abyste jakožto cizinci a poutníci zdržovali se tělesných žádostí, ježto ony bojují proti duši“. My všichni jsme cizinci na tomto světě a jdeme ke své nebeské vlasti, jak píše apoštol Pavel:³⁾ „Neboť nemáme zde města zůstávajícího, nýbrž vyhledáváme toho budoucího“. Pokud jsme v těle, žijeme daleko od Pána. Proto se musíme chovati jako poutníci. Sv. Bernard praví,⁴⁾ že poutník jde přímo po

1) Serm. 7, in Quadrages. 1.

2) I. Petrův II., 11.

3) K Židům XIII., 14.

4) Serm. 7, in Quadrages., n. 1.

své cestě a snaží se podle svých sil minouti všechny zatačky. Vidí-li na cestě jedny zápasiti, druhé hry, slavnosti a kratochvíle strojiti, nestará se o to a nedívá se na to, nýbrž jde přímo dále. Jest poutníkem a o ostatní věci se nestará, a nemá také důvodu, aby se o ně staral. Jeho záležitost a jeho zaměstnání spočívá v tom, že touží po vlasti, k ní se snaží přiblížiti a dojíti. Proto mu stačí lehký šat, strava taková, která pro cestování stačí. Nechce se obtěžovati jinými nepotřebnými věcmi, aby tím snadněji cestu konati mohl.

Právě tak musíme se chovati i my na své pouti. Věci tohoto světa musíme jen tak mimochodem vnímati. Jako poutníci a cestující musíme s sebou vzíti jen to, co jest potřebné k cestování. „Majíce pak živobyті a oděv, spokojíme se s tím“.¹⁾ Všechno chceme nenáviděti a odhoditi, co není potřebné, abychom takto docela lehce mohli putovati. Vždy chceme vzdychati po své nebeské vlasti a nezapírati bolestného pocitu svého zajetí. „Běda mně, pobyt můj v cizině že se dlouží!“²⁾ Sv. Bernard praví: „Šťastný a blažený jest ten, který se považuje na zemi za poutníka a jako takový se chová, když poznává své zajetí a s pláčem, s prorokem

¹⁾ I. Tim. VI., 8.

²⁾ Žalm CXIX., 5.

volá: „Vyslyš modlitbu mou, Hospodine, k volání o pomoc nakloň sluchu svého, nerač mlčeti k mým slzám, neboť cizinec jsem u tebe hoštěný, poutník jako všichni otcové moji“.¹⁾

2. Tento stupeň jest znamenitý, a není to malá práce, abychom ho dostoupili. Ale je ještě jiný vyšší a dokonalejší, jak tentýž světec praví. Pocestný se sice nespojuje s obyvatelstvem země a s obchodníky: avšak mnohdy se raduje přece, když vidí a slyší, co se děje na cestě. Rád o tom jiným vypravuje, a když i nezapomíná na svou pouť při tom, tak přece ho zdržuje tento neužitečný styk a opozďuje jeho návrat. Ba může míti na těchto věcech takové zalíbení a tak dlouho se při tom zdržeti, že mu mohou býti nejen příležitostí k opozděnému příchodu do vlasti, nýbrž že k vůli nim vůbec vlasti nedosáhne.

Kdo je ještě více odcizen těmto věcem světa, kdo je ještě více odpoután od nich, kdo je ještě volnějši než poutník? Víš, kdo? Mrtvý. Poutník může se přece více tím zabývati a při tom se zdržeti déle, než jest správně, i když jen to potřebné pro cestu hledá a žádá a tím se zatěžuje. Avšak mrtvý nestará se již o nic, ba ani ne o to, že mu odpírají pohřeb. Mrtvý naslouchá stejným způsobem tomu, co ho haní, jako tomu, co

¹⁾ Žalm XXXVIII., 13.

ho chválí, úlisníka i hanobitele: to jest on neslyší ani prvního ani druhého, poněvadž jest mrtvým. Proto jest ještě druhý, vyšší a dokonalejší stupeň umrtvení, než první.

3. Tento druhý stupeň označuje apoštol, když praví:¹⁾ „Neboť jste zemřeli, a život váš jest skryt s Kristem v Bohu“. Nesmí nám dostačiti, že my jako poutníci na zemi si počínáme: musíme se štarati, abychom jako mrtví na zemi žili. Jak je to možno? Odpověď nám dává učený a zbožný muž; kartusián Jan Justus z Lanspergu.²⁾ Uvažuj jen stav mrtvého. Jako hlavní znak, že někdo jest mrtvý, uznáváme, že nevidí, nemluví, necítí, nerozčiluje se, nehněvá se. Pokud tvé oko řídíš tak, abys viděl a soudil, co jiní dělají, co tvůj představený dělá, potud nejsi mrtvý. Pokud se vymlouváš a odporuješ tomu, co se ti z poslušností poroučí: pokud se ukazuješ citlivým, když ti někdo chyby předhazuje a tě kárá: dokud tě to bolí a ty se rmoutíš, když tě pokořují a tebe si neváží: dotud nejsi mrtvý, nýbrž příliš živý ve svých vášních, ve své ctižádosti a ješitnosti. Neboť mrtvý nepozoruje ničeho, i kdyby někdo na něho stoupl nohama, kdyby jím pohrdal a ho za nic nepovažoval. Sv. Bernard praví:³⁾

¹⁾ Kol. III., 3.

²⁾ Enchiridion Christianae militiae, c. 48.

³⁾ Serm. 7, in Quadrag., n. 2.

O, šťastný a blažený, který takto je mrtvý: neboť taková smrt jest pravým životem: ona nás chrání všech poskvrn tohoto světa a od-cizuje nás jemu docela.

4. Toto je vysoký stupeň, který svědčí o velké dokonalosti, avšak my nalezneme ještě snad něco vyššího a dokonalejšího. Kde to máme ale hledati, když ne u toho, který byl až do třetího nebe pozdvižen? Máš-li třetí, ještě vyšší a dokonalejší stupeň, pak ho můžeš právem třetím nebem nazvati. Může býti ještě něco většího než zemřítí? Možno ještě více než zemřítí? Ježíš Kristus náš Pán se ponížil až k smrti. Jest ještě něco nad to? Ano, svatý Pavel a církve k tomu ještě přidává na Velký Pátek:¹⁾ „A to k smrtu kříže“. Na kříži zemřítí jest více než zemřítí obyčejně: neboť smrt na kříži byla nejpotupnější a nejohavnější ze všech.

To je tedy třetí stupeň umrtvení, daleko vyšší a dokonalejší než předešlý. Proto můžeme jej právem nazvati třetím nebem, do něhož apoštol byl vytržen. Neříká jen, že světu odumřel, nýbrž že jest světu ukřižován. „Svět ukřižován jest mně a já světu“.²⁾ On chce tím říci: všechno, co svět miluje, všechny radosti těla, všechny pocty, všechna bohatství, všechna marná chvála lidská — to všechno

¹⁾ Fil. II., 8.

²⁾ Gal. VI., 14.

jest mi křížem a mukou, a všechno to nenávidím. A na tom jsem se upevnil a srdcem zavěsil, co svět považuje za kříž, muka a hanbu. To je to, co miluji a objímám. Jsem světu ukřižován, a svět jest mi ukřižován, to znamená tedy: svět má mi býti křížem, a já chci světu býti křížem.

5. Tento stupeň jest daleko vyšší a dokonalejší než první a druhý, praví svatý Bernard: ¹⁾ neboť poutník jde sice vedle věcí, které vidí, ale nezdržuje se při nich dlouho: ale přece poněkud se zdrží: mrtvý, který stojí na druhém stupni, bere štěstí i neštěstí, čest i pohanu stejně a nečiní žádného rozdílu mezi jedním a druhým: ale tento třetí stupeň jde ještě dále. On chová se nejen stejně a je nedotčen ctí a pozorností, jako umrtvený, nýbrž tomu, který jest na třetím stupni, jest to křížem a mukou, aby byl za něco považován a ctěn. On to nenávidí. Potupu a pohanu nejenom že nepocituje, nýbrž jsou mu slávou a radostí. „Ode mne však daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista, skrze něhož svět ukřižován jest mně a já světu“.²⁾ Proto je mu všechno, co svět miluje, křížem a všecko, co svět křížem jmenuje, jest mi slávou a

¹⁾ L. c., n. 3.

²⁾ Gal. VI., 14.

mou největší radostí. „Jsem naplněn útechou, překypuji radostí při všem soužení svém“.)

6. Toto jest třetí stupeň umrtvení, který svatý Bernard pro jeho velkou dokonalost právem nazývá třetím nebem. A ačkoliv on jej tak nazývá neprávem, je všeobecný názor učitelů duchovního života a svatých otců, že dokonalost umrtvení v tom spočívá, co my zde nazýváme třetím nebem. Filosofové udávají totiž jako znamení, že někdo dokonalosti v ctnosti dosáhl to, že on úkony ctnosti této s radostí a rozkoší na sebe bere, jak jsme dokázali v XVI. hlavě třetí knihy. Chceš-li tedy věděti, zda v umrtvování učinils pokroky, nebo zda dosáhls dokonalosti v něm, tak jen pohleď, zda se těšíš, když ti tvou vůli někdo láme, nebo odpírá ti, po čem toužíš: zda se raduješ, když tebou pohrdají a podceňují tě, a zda ti to trpkost působí, když tě ctí a velice cení a za mnoho tě považují. Sv. Bernard praví, zamysli se každý nad sebou a uvažuj a zkoušej pečlivě, na kterém stupni již jsi. Nechtějme odpočívati a se znaviti, až dosáhneme tohoto třetího stupně v nebi. Chceme se tedy snažiti, den ode dne pokračovati stále, neboť: „Ubírají se od hradby k hradbě, (až) uzří na Sionu Boha bohů, Hospodina“.²⁾ Proto pravil Pán

¹⁾ II. Kr. VII., 4.

²⁾ Žalm LXXXIII., 8.

k sv. Františku: „Chceš-li mne míti, přijímej to co trpké, jako sladké a sladké co trpké“.

7. Cesarius z Heisterbachu¹⁾ vypravuje, že v cisterciáckém klášteře byl bratr laik, jménem Rudolf, velký služebník Boží, kterému Bůh propůjčil mnoho zjevení. Jedné noci po jitřní zůstal v kostele. Tu patřil na Krista Pána, našeho Spasitele, na kříži a s ním ve spojení viděl patnáct mnichů svého řádu, každého z nich na zvláštním kříži, kolem Krista Pána, našeho Vykupitele. Byla noc a takové světlo a lesk zářil z přítomného Krista Pána, že Rudolf všech patnáct jasně mohl poznati. Znal je všechny, protože ještě byli na živu. Pět z nich byli bratři a deset bylo kněžími. Když byl nad tím viděním celý udivený, řekl mu s kříže Kristus Pán náš: „Rudolfe, znáš ty, kteří kolem mne jsou ukřižováni?“ Rudolf odpověděl: „Pane, znám je velmi dobře, ale neznám významu toho, co vidím kolem sebe“. Tu řekl mu Pán: „Tito jsou jediní z celého řádu, kteří se mnou jsou ukřižováni tím, že svůj život mému utrpení podobným učinili“.

¹⁾ Dialogus miraculorum distinct. 8, c. 18.

KNIHA DRUHÁ.
O MÍRNOSTI A MLČENLIVOSTI.

I.

Jak potřebná jest skromnost k vzdělání a prospěchu našeho bližního.

1. Skromnost, o které nyní máme mluvit, spočívá v tom, že naše tělesné chování a střežení našich smyslů, náš styk a obcování s jinými a všechny naše pohyby a pohledy všem těm k vzdělání sloužiti mají, kteří nás vidí a s námi se stýkají. „Ve všech vašich hnutích nebudiž ničeho, co by oko jiného mohlo pohoršovati, nýbrž vše budiž takové, aby to odpovídalo vašemu svatému povolání“. Těmito slovy shrnuje sv. Augustin krátce vše,¹⁾ co se o skromnosti dá říci. Také já se nechci dáti do jednotlivostí, v nichž musíme zachovati skromnost, ani nechci označiti opaku jejich. Stačí mi všeobecné pravidlo slavného sv. Augustina, které také od sv.

¹⁾ Regula ad Servos Dei c. 6. De habitu et exterioris hominis compositione.

otců a učitelů duchovního života se podává ve stejném způsobu, totiž: Starej se o to, aby všechno tvoje jednání a všechny pohyby takovým způsobem byly upraveny, aby se nikdo nad nimi nepohoršoval, ale každý se vzdělal. Ve tvém vnějšku, ať září pokora důstojností a svatou vážností: neboť jen takovým způsobem můžeš si uchovati krásnou skromnost. Chci zde jen vysvětliti, jak potřebná tato ctnost jest těm, jejichž úkolem a povoláním jest, nejen se starati o spásu a záchranu své vlastní duše, nýbrž také o spásu jiných.

2. Za prve je to nábožné a počestné chování, které bližního zcela zvláště vzdělává a získává: neboť lidé nevidí vnitřku, nýbrž jen vnějšek. To je, co je vzdělává a jimi hýbe. To je to, co více káže, než všecken zvuk a příval slov.

Tak se vypravuje o sv. Františku, že jednou řekl svým soudruhům: „Pojďme kázati“. Pak šel do města a opět se vrátil do kláštera. Tu se ho ptal jeho společník: „Otče, proč jsme nekázali?“ Tento odpověděl: „My jsme právě kázali. Ono chování a skromnost, s níž prošli město, bylo nejlepší kázání. Oni přivedli lidi ke zbožnosti, k pohrdání světem, k lítosti nad hříchy, k povznešení srdce a k touze po dobrech věčného života. To je:

kázání činem, které více působí než kázání slovem.

3. Za druhé však slouží nám a pomáhá nám tato skromnost, toto řádné chování navenek k našemu vlastnímu pokroku, jak se o tom ještě obšírněji vyslovíme. Jest zajisté vnitřní pouto mezi tělem a duší, mezi vnějškem a vnitřkem člověka, takže co se v jednom nachází, to se také druhému sděluje. Je-li duch dobře uspořádaný, řídí také dobře tělo: a naopak, je-li tělo v nepořádku a v neklidu, brzy také duch přijde do zmatku a neklidu. Proto jest skromnost a vnější stav jistým znamením a ukazatelem vnitřní sebranosti a skryté ctnosti a duchovního pokroku, jako ručička na hodinkách ukazuje pohyb a správný chod stroje.

4. Tím se také vysvětluje ještě více to první. To je také důvod, proč se lidé tolik vzdělávají skromností a vnějším chováním. Soudí a usuzují z toho na vnitřní v duši skrytou ctnost a proto cení a váží si tolik tohoto zevnějšku. Sv. Jeroným praví:¹⁾ „Tvář jest zrcadlo duše a oči prozrazují bez řeči, tajemství srdce; to jest skromné nebo rozpustilé a drzé oči odhalují vnitřek duše“. Duch Svatý praví totéž slovy mudrcovými: „Jako vidí ve vodě tvář svou, kdo do ní

¹⁾ Epist. 54 ad Furiam viduam n. 13.

hledí, tak jsou zřejmá srdce lidská bystrozrakým“.¹⁾ To znamená, že moudrý člověk poznává srdce lidí z projevu vnějška, který na nich vidí. Není žádného zrcadla, v němž bychom se tak jasně viděti mohli, jak poznáváme ctnost a vnitřní uzpůsobení v tomto vnějšku. „Po vzezření poznati lze muže a z výrazu tváře poznati lze rozumného. Oděv těla a smích zubů a chod člověka vypravují o něm“.²⁾

Tak podává mudřec také znamení člověka odpadlíka: „Pekelník jest a ničemný člověk, (ten, kdo) chodí s ústy lstivými, mrká očima, mluví nohama, prstem znamení dává“.³⁾ A sv. Řehoř Naziánský píše⁴⁾ o Juliánovi Odpadlíku: „Neznali vnitřního smýšlení Juliánova, až je sám zjevil svými činy a císařskou mocí, které dosáhl. Znal jsem jeho mravy, když jsem ho v Athénách viděl a s ním se stýkal. Nikdy jsem na něm neviděl nějakého znamení, z čehož by se mohlo na něco dobrého souditi. Jeho šíje byla neohebná, ramena jeho byla stále v pohybu, oči těkavé, vždy sem a tam se obracely, jeho pohled byl zpupný, nohy neklidné, jeho nos vždy připraven k posměchu a žertům, jazyk měl výtečnou

1) Přísloví XXVII., 19.

2) Sirach XIX., 26, 27.

3) Přísloví VI., 12, 13.

4) Casiodorus, Historia ecclesiastic. L. 7, c. 2.

zručnost v pichlavých a jízlivých řečech: smích jeho byl rozpustilý. Dovedl v týž čas věc připustiti a popříti. Všechno jeho jednání bylo bez pořádku a bez základu. Jeho otázky byly těkavé, jeho odpovědi bez promyšlení. K čemu mám tyto jednotlivosti v jeho bytosti dopodrobna vypravovati?

„Pravím ještě, že jsem ho znal před jeho veřejným vystoupením, že jsem ho tímto vystoupením ještě lépe poznal. Kdyby byli přítomni ti, kteří byli v mé společnosti, tak byli by mi jistě dokázali, že jsem při spatření takových znamení zvolal náhle: Ach, jakého jedovatého hada vychovává si římská říše! Když jsem toto vyslovil, přál jsem si, abych byl shledán lhářem. Ach, bylo by lépe se stalo, kdybych byl lhal, než aby země zachvácená byla pohromou, které ještě svět neviděl“. Jako vnější nepořádek a špatné chování jsou znamení vnitřní zloby, právě tak ukazuje mravnost a dobré chování vnitřní ctnost a lidi vzdělává a získává velice.

5. Proto máme docela zvláštní povinnost se vši pilností získati si tuto skromnost, poněvadž je to náš cíl bližnímu býti prospěšným kázáním, zpovídáním, předcítáním, poučováním, usmiřováním, návštěvou zajatců a nemocných. Skromnost a dobré chování navenek, to jest, jež tyto úkony posilňuje a působivými činí, že se rády přijímají a že mohou při-

nášeti užitek duším. Tím získáváme u bližního velké vážnosti a sice pro vnitřní ctnost a svatost, na kterou lidé usuzují. Oni to přijímají, co se jim říká, jakoby to s nebe přicházelo a vtiskuje se to velmi do jejich srdcí hluboko. Jednou navštívil, jak poznamenává Surius¹⁾ papež Innocenc II. za doprovodu více kardinálů klášter Clairvaux. K uvítání přišli všichni mniši v čele se sv. Bernardem, který se tam právě zdržoval, před klášter. Historie vypravuje, že pohled na ty mnichy takový dojem udělal na papeže a kardinály, že byli k slzám dojati. To působil jen pohled na skromnost těchto mnichů. Všichni žasli při pohledu na tuto úctyhodnou a svatou společnost, když při tak slavnostní a nezvyklé slavnosti a radosti, totiž při návštěvě papeže a kardinálů ve svém klášteře, s očima k zemi upřenými předstoupili a na nikoho zraku neupírali, zatím co oči všech na nich byly upřeny.

6. Tato skromnost a klášterní chování slouží nejen k získání a vzdělání těch, kteří jsou mimo klášter, nýbrž i členů řehole. Jistě vzdělává lidi ve světě, když vidí řeholníka, když po celou mši sv., při které ministruje neohlíží se sem a tam: nebo když ho vidí, jak on ve vší skromnosti a sebranosti po

¹⁾ Surius VIII. Vita S. Bernardi L. 2, n. 6.

ulici kráčí, aniž by očí zdvihl a dokonce ani nepatří na ty, které potkává. Jsou tím zahanbeni a k pokání nakloněni a smýšlejí o něm s velkou vnitřní úctou. Ale také nás řeholníky velice vzdělává takový, když mravně, klidně, v sebe pohroužen svou cestou jde. Tím vede všechny ke zbožnosti a ke svaté vážnosti.

Také sv. Jeroným¹⁾ uvádí mezi jinými užitky skromnosti a vnějšího chování ještě toto: Ptá se: „Víš, co takový mnich svým mlčením a svojí skromností působí? V mluvkách vzbuzuje lítost: v jiných vyvolává svatou touhu do řádu vstoupiti, žádosti obrací na nebeské věci. Takový jest silným a živým kázáním pro mnohomluvné a pro toho, kdo málo mravně a sebraně žije, neboť na něm vidí jiný vzor. Takoví plní kláštery a zachovávají je ve svatosti a ve ctnosti. Jejich příklad přitahuje také jiné ke zbožnosti a vznikají v nich nebeské žádosti“. To je, co žádá sv. Ignác po nás²⁾ když praví, že máme všichni společně ve zbožnosti růsti a chváliti Pána Boha našeho, i vzájemně se pozorujícíe.

7. O sv. Bernardovi³⁾ se vypravuje, že byl tak skromný a takové mravní vážnosti požíval, že pouhou svou přítomností všechny

1) Regula monachor.?

2) Inst. S. J. III., Reg. 29, Summ. pag. 6.

3) Surius V. Vita S. Bernardi Sen. n. 4.

svoje soudruhy k vážnosti přiváděl. Mohlo se jen říci: „Bernard přichází“ a všichni byli vážní. O svatém mučedníku Lucianovi vypravuje¹⁾ Metafrastes a Surius²⁾ v jeho životopise, že jen jeho pohledem byli pohané obráćeni a rozhodnuti ku přijetí křesťanství. To jsou výteční kazatelové a následovníci sv. Jana Křtitele, o němž sv. evangelium praví:³⁾ „On byl svící hořící a svítící“. On hořel láskou k Bohu a jeho příklad podivuhodného života byl také bližním světlem a leskem. A právě toto musí nám býti účinným důvodem, abychom vždy sebraně žili, abychom své bližní a své spolubratry vzdělávali a v nich působili s horou popsané užitky. Neboť co by znamenala ona horlivost a touha po větší cti a slávě Boží a po spáse duší, jež jest úkolem našeho řádu, kdybychom se nesnažili toho činiti, čím lidé se vzdělávají a lehce získání býti mohou?

1) Sym. Metaphrastes, Vitae Sanctor. Vita et Martyrium S. Luciani 7. Januar.

2) Surius I. Vita S. Luciani M. 7. Januar.

3) Jan V., 35.

II.

Jak potřebná jest skromnost k našemu vlastnímu prospěchu.

1. Podle všeobecného učení sv. otců jest skromnost a ostříhání smyslů jeden z hlavních prostředků pro náš vlastní duchovní prospěch, poněvadž mnoho přispívá ke střežení srdce, k vnitřní sebranosti a k uchování zbožnosti. Neboť smysly jsou dvěře, kterými všechno zlo do srdce vchází. „Zda se otevřely ti brány smrti, a dvěře temnosti jsi viděl?“¹⁾ Tato slova bere sv. Jeroným²⁾ v duchovním smyslu a praví: Brány smrti jsou naše smysly: neboť jimi vchází smrt hříchu do naší duše, jak to stojí u proroka Jeremiáše:³⁾ „Neboť smrt vchází našimi okny“. Job nazývá je branami temnosti, poněvadž se jimi vstupuje do tem-

1) Job XXXVIII., 17.

2) Commentar. in Job. 38, 17.

3) Jer. IX., 21.

nosti hříchu. Totéž praví sv. Řehoř.¹⁾ Vůbec všichni svatí otcové mluví stejně podle základní věty ve filosofii: „Nic není v rozumu, co dříve nebylo ve smyslu“. Jsou-li ve tvém domě dvěře dobře zavřeny a střeženy, jest všechno v pořádku. Jsou-li dvěře otevřené a nestřežené, takže každý může vejíti a odejíti, kdy a jak chce, pak dům není bezpečný: aspoň nemůže býti klidu a pořádku tam, kde tak mnoho lidí vychází a vchází. Tak je to také zde. Kdo dobře hlídá dvěře svých smyslů, žije sebraně a zbožně: kdo se o to nestará, ten nedosáhne klidu a pokoje ve svém srdci.

2. Proto napomíná nás mudřec:²⁾ „Veškerým úsilím opatruj své srdce, neboť z něho život vychází“: Slovem — veškerým úsilím — chce nám naznačiti, jak je nám to potřebné. Neboť střežením dveří smyslů jest chráněno srdce. Sv. Řehoř³⁾ praví: „Abychom dosáhli čistého a neposkvrněného srdce, musíme s velkou pečlivostí střežiti smysly“. A sv. Dorotheus⁴⁾ napomíná: „Navykni si své oči vždy ve skromnosti a sklopené držeti a neobracej jich na věci cizí a marné. Neboť tím všechny námahy řeholního života jsou marné. Co jsi

1) Moral. L. 29, c. 16.

2) Přísloví IV., 23.

3) Moral. L. 29, c. 16.

4) Přísloví IV., 23.

za dlouhý čas a s velkou námahou získal, unikne ti snadno dveřmi smyslů, jestliže jich nehlídáš s velkou opatrností a zůstaneš prázdný a bez všeho dobra“. O jak pravdivě řekl Tomáš Kempenský: „Brzo též nedbalostí můžeme pozbyti, čeho jsme sotva po mnohé práci dosáhli z milosti“. ¹⁾ Chraň se mnoho-mluvení, volá sv. Dorotheus, ²⁾ neboť to ničí svaté a rozumné myšlenky, které s nebe přicházejí. A o opaku praví svatý Bernard: ³⁾ ustavičné mlčení a trvalý klid, který jest prost všeho hluku světských věcí, uschopňuje ducha k rozjímání nebeských věcí. A kde mluví o střežení očí, praví: ⁴⁾ „Oči k zemi upřené pomáhají srdci, aby ustavičně žilo v nebi“. Vždy nabýváme zkušenosti, že jen tenkrát jsme sebrané mysli a ve zbožnosti můžeme vytrvati, když máme skromně oči sklopené.

3. To je důvod, proč oni otcové pouště egyptské podle zprávy Kassianovy ⁵⁾ tvrdili, že kdo zachovati chce dokonalou čistotu a neposkvrněnost srdce, pobožnost a sebranost, ten musí býti hluchý, slepý a němý. Neboť jsou-li dvěře smyslů takhle uzavřeny, pak

1) Moral. L. 21, c. 2.

2) Doctrin. 21, Respons. ad Interrog. 4.

3) Následování Krista I., 22, n. 6, str. 82.

4) Doctrina 24.

5) Epist. 78, ad Sugerium Abb., n. 4.

je také duše čistá, nezdržována a vždy připravena, aby se s Bohem stýkala a obcovala. Tu by mohl někdo namítnouti: Jak to možno býti němým, hluchým a slepým, když tak mnoho se musíme stýkati s bližními a nevyhnutelně tolik viděti a slyšeti, čeho bychom raději neviděli a neslyšeli? To musíme slyšeti, jako bychom toho neslyšeli: musíme to jedním uchem slyšeti a druhým vypouštět, aniž bychom k tomu srdcem přilnuli. Ihned musíme takové věci od sebe oddáliti a o to se nestarati.

Sv. Efrem vypravuje,¹⁾ že jistý mnich se ptal jiného otce: „Co mám činiti? Můj opat mne posílá do pekárny, abych pekaři pomáhal. Tam jsou mladíci, kteří nepatří ke klášteru a mluví o všelijakých neslušných věcech, což musím slyšeti, ač nerad. Jak se mám tu zachovati?“ Poustevník odpověděl: „Ještě jsi neviděl, jak hoši ve škole společně s větším nadšením čtou a úlohám se učí, z nichž musí odpovídati učiteli svému? Tu každý hledí na svůj úkol a ne na úkol jiných: neboť každý ví, že svému učiteli bude odpovídati ze své úlohy a nikoliv z úlohy jiných. Dělej také tak! Nevšímej si toho, co jiní dělají a říkají: konej svůj úkol, neboť jen z něho musíš Bohu skládati účty“.

¹⁾ T. 2, c. 73. De var. doctr.

4. O sv. Bernardovi se vypravuje,¹⁾ že jeho srdce bylo tak spojeno s Bohem, takže dívaje se, ničeho neviděl, slyše, ničeho neslyšel. Dělal dojem, jako by vůbec neužíval svých smyslů. Minul již rok noviciátu, a on ještě nevěděl, jaký jest strop v jeho cele zda klenutý nebo prkenný. V kostele byla 3 okna, ale myslil, že tam není více než jedno. Chodil téměř celý den u jezera, a když jeho soudruzi tolik o jezeře mluvili, ptal se jich, kdy je viděli, protože on ho ještě neviděl. O opatovi Eladiovi²⁾ se vypravuje, že prožil 20 let v jedné cele a že očí svých nikdy nepozvedl ke stropu. Tak bychom i my mohli býti hluší, slepí a němí, kdybychom si nevšímalí svého života ve světě a svého styku s bližními, pak ten lomoz, který slyšíme a vidíme nebude moci nás zdržovati v pokroku.

¹⁾ Surius VIII., Vita S. Bernardi, n. 19.

²⁾ Vit. Patr. L. 5, libell. 4, n. 16.

III.

O omylu těch, kteří si z těchto věcí málo dělají a říkají, že v tom nespočívá dokonalost.

1. Z toho, co dosud řečeno dá se usuzovati, jak se velice klamou ti, kteří nic nedbají na tyto vnější věci, na skromnost a mlčenlivost, a říkají, že v tom nespočívá dokonalost, nýbrž uvnitř v srdci a v pravých a skutečných ctnostech. Jan Moskus, autor — Duchovního palouku — uvádí velmi dobrý příklad o tom ve svém díle.¹⁾ Vypravuje se tam toto: Jistý poustevník, který žil v poušti skytské, přišel kdysi do města Alexandrie, aby tam koše prodal, které dělal. Tam viděl mladého mnicha, který šel do hospody. Stařec se zarmoutil nad tím velice a rozhodl se čekat, až mladý mnich vyjde, aby mu pak své

¹⁾ Vit. Patr. L. 10. Prat. spirit., c. 194.

mínění řekl. Jakmile vyšel, zavolal ho stranou a řekl k němu: „Můj bratře! nepomýšlíš na to, že jsi ještě příliš mladý, a že nástrah našeho nepřítele jest tolik? Nevíš jakou škodu má mnich z toho, když chodí po městech, pro obrazy a představy, které dorážejí na jeho sluch a zrak? Jak se můžeš odvážiti vejíti do hospody, kde jsou zlé společnosti mužů i žen, a kde tolik musíš viděti a slyšeti, co je ti protivné! Probůh nečiň tak, můj synu více: utec do pouště. Tam budeš s milostí Boží zachráněn a zajištěn“.

Mladý mnich odpověděl: „Ale otče, v tom nespočívá dokonalost, nýbrž v čistotě srdce. Zachovám-li srdce své čisté, mám to, co chce ode mne Bůh“. Nyní pozdvihl poustevník ruce své k nebi a pravil: Chválen a veleben budiž Pane! Již 50 let žiji v poušti skytské, a při vši sebranosti jsem nedosáhl čistého srdce. Tento však je našel ve styku a v obcování v hostincích a krčmách. Chci ti jen ještě toto říci. Dávám ti za pravdu, že dokonalost podstatně záleží v čistotě srdce a v jeho neposkvrněnosti a ve sv. lásce k Bohu, ne však v těchto vnějších věcech: avšak nedosáhneš této dokonalosti nikdy, když nebudeš s velkou pečlivostí ostříhati svých smyslů a nebudeš-li na venek sebraný.

2. Sv. Bonaventura¹⁾ praví totéž a udává

¹⁾ XIII. De profectu Relig. L. 2, c. 22.

také důvod, proč vnějškem vnitřek získává a zachováván bývá, poněvadž totiž vnějšek jest ochrannou zdí a baštou srdce. Tak vidíme, že v přírodě strom nikdy bez listí a kůry není a ovoce bez stupky. Příroda všechny věci vytváří s potřebnou ochranou a záštitou k jejich zachování a okrase. Právě tak působí milost, která shodně s přírodou, a pouze dokonalejším způsobem činná jest, a vytváří vnitřní podstatu ctnosti vždy jen prostřednictvím vnějšku. Vnějšek jest kůrou a stupkou, čím ctnost, vnitřní sebranost a čistota a neporušenost srdce se uchovává, a kde vnějšek schází, nedostává se brzy i vnitřku. Tělesné zdraví nebo nemoc nespočívá v tomto vnějšku, ne v tom, že někdo má dobrou, nebo špatnou barvu obličeje, nýbrž v úměrnosti, nebo v neúměrnosti šťáv, které jsou uvnitř. A přece říkáme ihned, když vidíme někoho se špatnou barvou tváře, že s tím člověkem to špatně stojí, že není úplně zdravý. Nevidíš, jakou má barvu, a jak žlutě vypadá, jaké oči zakalené má? Právě tak to je i se zdravím duševním.

3. Svatý Basil¹⁾ vysvětluje to přirovnáním. Poněvadž on je uvádí, můžeme ho i my uvést. Předpokládá všem světcům onen velmi běžný názor, že vnější smysly jsou zároveň okny,

¹⁾ Vit. Patr. L. 10. Pratum spir., c. 194.

kterými duše se projevuje na venek, aby vnímala vše, co se kolem ní děje. Mezi duší usebranou a roztržitou jest pak ten rozdíl, jako mezi vznešenou a nedbalou ženou. Počestnou ženu vidíme zřídka u okna a ve dveřích. Spustlá a zlá žena hledí však po celý den s okna nebo ze dveří, aby věděla, kdo jde. Prohlíží ty, kteří jdou vedle, jednoho volá dovnitř, s jiným mluví a baví se venku. Tentýž rozdíl jest, praví světec, mezi sebraným na mysli a roztržitým řeholníkem. Sebraného na mysli vidíš zřídka dívati se okny svých smyslů: jest sebraný v samotě svého srdce. Druhého však vidíš každého okamžiku oknem vyhlížeti. Vždy pozoruje, co se odehrává kolem, vždy poslouchá, co se mluví, vždy mluví s tím, nebo s oním a tak utrácí čas. Počestnost a zpustlost ženy nespočívá v tom, zda nahlíží oknem, nebo ne. Avšak taková žena oken a ulice, která jen s tím a oním chce tlachati a baviti se, podává tím dostatečný důkaz o své lehkomyšlnosti, a to již dostačí, aby ji zlou učinilo, i kdyby dosud zlá nebyla. Právě tak nespočívá dokonalost vpravdě v ostříhání jazyka a smyslů: ale taková duše oken a ulice, která chce viděti a slyšeti a mluviti, nikdy nedosáhne dokonalosti a čistoty srdce.

4. Musíme zde ještě upozorniti na jiný důležitý bod. Jak vnějšek přispívá k pořádku

a ke střežení vnitřku, právě tak upravuje vnitřek vnějšek. „Kde je Kristus, tam jest také skromnost“, praví sv. Řehoř Nazianský.¹⁾ Je-li základní a pravá ctnost uvnitř, pak je zároveň důstojnost a vážnost i v oku a v řeči, a vznešená odměřenost v chování a ve všech pohybech. Vnitřní důstojnost a vnitřní vážnost dávají také vnějšku vážné a ctihodné chování. To jest ona mírnost, nebo skromnost, které sv. Ignác od nás vyžaduje²⁾ a která vyvěrá z klidu a z pokory duše. Nejí to totiž uměle upravená a strojená skromnost, která nemá trvání a brzy ztrácí svou sílu, jako každé nepravé zboží, nýbrž ta, která z dobře upraveného, umrtveného a pokorného srdce vyrůstá, jako účinek ze své příčiny.

5. Z toho můžeme výtečné znamení čerpati k posouzení člověka, zda jest duchovní, nebo ne, zda pokroky činí a roste na duchu, nebo ne. Sv. Augustin vysvětluje to³⁾ přirovnáním. Jako mužové zřikáme se snadno, jak často vidíme, mnohých radostí a kratochvíle, kterým jsme byli oddáni jako děti. Kdyby nám tehdy byly vzaty, byli bychom velmi smutní. Nyní nepocítujeme této ztráty: neboť jsou to zábavy a hry pro děti, my jsme však již muži. Právě tak to jde i v du-

1) Epist. 232. Diocli.

2) Inst. S. J. III., Reg. 29, Summar, pag. 6.

3) De divers. Quaest. Octoginta Tribus quaest. 70.

chovných věcech. Když někdo začne na Bohu míti radost a na tom, co ke ctnosti náleží, a když se snaží státi se člověkem duchovním a dokonalým, pak nepocituje žádného smutku a bolesti, když se zříká smyslných radostí a potěch, z kterých se jako dítě ve své nedokonalosti co do ctnosti radoval a těšil. Neboť to jsou radosti a potěchy dětí, ale on se stal již mužem. „Když jsem byl dítětem, mluvil jsem jako dítě, smýšlel jsem jako dítě, soudil jsem jako dítě: když jsem však se stal mužem, odložil jsem, co bylo dětinské“¹⁾ praví apoštol.

Chceš-li se přesvědčiti, zda jsi již mužem, zda pokračuješ a rosteš v dokonalosti, nebo ještě jako dítě máš dětské způsoby, pohled, zda již odložils a zapomenul, co bylo dětinské. Neboť máš-li ještě zalíbení a radost na zábavách dětských, pak jsi ještě dítětem. Jestliže na dětských hrách máš zalíbení, svým smyslům si povoluješ, a očím dovoluješ pást se na novotách a marných věcech, když chceš všechno viděti a slyšeti a jazyku dopřáváš neslušných a neužitečných řečí a zábav, jsi ještě dítě nedokonalé: neboť máš ještě radost z hraček dětských a ze zábav nedokonalých. Duchovní člověk, který vyrostl v dokonalého muže a vzdělal se, nemá radosti na takových

¹⁾ I. Kor. XIII., 11.

věcech: on se směje a žertuje o takových věcech a styděl by se s takovými věcmi se zabývat, jako se stydí muž za dětské hračky a zábavy.

IV.

O mlčenlivosti a o velkých dobrech, jež obsahuje.

1. Jiným prostředkem, který náš pokrok v ctnosti a dokonalosti podporuje, jest krotiti a umrtvovati jazyk, zatím co bezstarostnost v tomto ohledu jest to, co nám nejvíce škodí a náš pokrok zdržuje. Oboje nám dokazuje apoštol Jakub ve svém listě, kde praví:¹⁾ „Jestliže kdo neklesá ve slově, jest to muž dokonalý“, a: „Domnívá-li se někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce své, toho nábožnost jest bez užitku“.²⁾ Sv. Jeroným³⁾ uvádí toto místo, aby doporučil mlčenlivost a praví, že mnoho poustevníků opíralo se o tento výrok a učení apoštola a s velkou pečlivostí mlčenlivost

1) Jak. III., 2.

2) Jak. I., 26.

3) Regula monachar., c. 22.

zachovávalo. On sám mnoho takových znal, kteří za 7 let s nikým nepromluvili ani slova. Proto také, jak Dionysius Kartusiánský poznamenává, všechny řády mezi svými pravidly o mlčení považovaly za nejhlavnější. Předpis tento vázal tak přísně, že někteří určili a zařídili, aby byl veřejným pokáním potrestán ten, který mlčení porušil.

2. Pátřejme nyní po příčině, proč toto cvičení bylo tak velice doporučováno! Je to něco tak těžkého pronést zbytečné slovo? Je to více než ztráta toho času, který ztratíme jeho vyslovením? To jest chyba, která se dá odstraniti svěcenou vodou. Musí to více býti, než jen maličká ztráta času a musí na tomto cvičení více záležeti, než se na pohled zdá, poněvadž nám to Písmo sv. velice na srdce klade. Duch svatý nezvětšuje a nepřehání těch věcí, a on tak neklade na nic většího důrazu, než je tomu ve skutečnosti. Svatí otcové a učitelé církve, jimž dal Bůh zvláštní dar osvícení, aby porozuměli a vysvětlovali tajemství Písma sv., vysvětlující velmi obšírně velké přednosti, které ze zachovávání mlčení vznikají, a velké škody, které opak toho s sebou nese.

3. Sv. Basil praví,¹⁾ že jest to pro začátečníky velmi užitečné v mlčení se cvičiti.

¹⁾ Reg. fus. Interrog. 13.

A sice nejprve proto, aby se naučili mluvit, jak se na ně sluší: neboť právě zde se mnoho vyžaduje a je to něco velmi těžkého. Když my mnoho let, které jsme vynaložili na to, abychom se naučili jiným vědám a uměním, uznáváme za dobře užité, když jsme toho cíle dosáhli, pak to jistě není mnoho, když my několik let věnujeme tomu, abychom se naučili vědě správně mluvit. Neboť jestliže nechceš zde býti učněm a nechceš se namáhavě učit, nebudeš nikdy mistrem. Řekneš proti tomu: tomu se naučíme mnohohlukem, jako vědám a umění se tím učíme, že se v nich stále cvičíme.

Na to dává sv. Basil tuto odpověď: Vědě správně mluvit se nikdo nenaučí bez těžkostí a bez dlouhého cvičení se v mlčení. Důvod jest tento. Správné mluvení závisí na mnohých okolnostech, my si na to tak těžko zvykáme, abychom z ohledem na tyto okolnosti mluvili. Mluvit jen tenkrát, když něco právě přichází, a co se nám dobrým zdá a mluvit tonem, jakým chceme bez pořádku a spojitosti, toť naše vlastnost: a tu nám mlčenlivost poskytuje dvě důležité služby. Za prvé zapomínáme dlouhým mlčením dřívější zvatlavost, kterou jsme si ze světa přinesli. To je velmi důležitým k tomu, abychom správně mluvit se naučili, jako zapomenutí toho, čemu jsme se špatně naučili mnoho

prospívá k pravému vědění. Za druhé získáváme mlčením mnoho času a příležitostí, abychom se naučili správnému způsobu mluvení. Neboť zatím máme vhodný čas, abychom pozorovali starší řeholníky, o nichž jsme přesvědčeni, že si již osvojili vědu správného mluvení. Od nich se můžeme zase my učit a jejich vážnost, klid a způsob, se kterým mluví, se nám vtiskne v duši.

4. Jako pozorně učeň se dívá, jak to jeho mistr činí, aby to také tak mohl konati a jak on se tímto způsobem učí, aby se stal mistrem, právě musíme také my pozorovati ty, kteří se tím vyznamenávají, abychom se od nich učili. Pozoruj své starší bratry, svého duchovního otce, jak výtečně umí mluvit, jak přátelský jest při všech svých pracích ke všem, kteří s ním mluví a ho oslovují a jak jim odpovídá, že se zdá, jako by jiné práce neměl, než právě na tyto odpovědi se připravovati. Vždycky jest ve stejné náladě, vždy má totéž vzezření: neboť on neodpovídá, jako ty, když si zaměstnán, nerád a nevrle. Pozoruj jiného, jak pod poslušností má něco naporučeno a jak přátelsky odpovídá: Jest mi to milé, s radostí to učiním. Pohleď, jak nepronáší žádných výmluv a neptá se, kdo poroučí, nebo zda by to nemohl jiný vykonati.

Pak pozoruj zase jiného, který neřekne

ničeho, co by jiného mohlo zarmoutiti, ani v čase zotavení, ani jindy, ani žertu, ani vtipu v jeho přítomnosti i nepřítomnosti. Se všemi a s každým mluví pln úcty a pozornosti. Od něho se uč právě tak mluvit. Pohled, jak zde opět jiný, když se řekne nějaké slovo, které by se ho mohlo dotknouti, neodpovídá stejným způsobem, ale ve vší laskavosti tak se chová, jako by toho neslyšel, podle slov Žalmisty:¹⁾ „Jsem jako člověk, který neslyší a který v ústech svých odmluvy nemá“. Jak výtečně dovede takový sobě bratra získati? Uč se od něho ve stejných okolnostech tak jednati. Z těchto dvou příčin, praví sv. Basil,²⁾ prospívá zachovávané mlčení velice: 1. působí, že zanechávájíce mluvení zapomínáme zlých řečí, a 2. dává nám čas, abychom se naučili tak mluvit, jak patří.

5. „Čas mlčení a čas mluvení“.³⁾ Při výkladu tohoto verše praví sv. Jeroným⁴⁾ a Ambrož⁵⁾ totéž a vzpomínají, že to bylo prvním naučením, které Pythagoras, onen starý filosof, svým žákům dával, že museli 5 let mlčeti, aby tak dlouhým mlčením zapomenuli špatné vědomosti a poslouchajíce

1) Žalm XXXVII., 15.

2) L. c.

3) Kazatel III., 7.

4) Off. I. 1, c. 10, n. 31.

5) Comment. in Ecclesiastae 3, 7.

ho naučili se tomu, co by v budoucnosti měli mluvit. Tak vyšli jako mistři z jeho školy. „Učte se také vy, praví ke konci sv. Jeroným, nejprve mlčeti, abyste pak mohli dobře mluvit. Zachovávejme nějaký čas mlčení: uvažujme o výrocích učitelů: Nic se nám nezdej být dobrým, než to, čemu jsme se slyšením naučili, abychom po dlouhém mlčení sami mistry byli“.

6. Tito světci především měli na zřeteli začátečníky: ale řečené platí pro všechny. Můžeš býti starý, nebo novic: vždy musíš dávat pozor na jazyk, jako novic a jako stařec. Vol, co chceš. Jsi-li novicem, nebo chceš-li býti za novice považován, pak musíš se nejprve mlčení učit, až se naučíš správně mluvit. Jsi-li starcem, nebo chceš býti považován za starce, pak musíš býti vzorem, na nějž se dívá novic a od něhož se musí začátečník učit. Bude ale lepší, když se budeš považovati za staršího než za novice, neboť postavení starého více vymáhá. Aby ses správně naučil mluvit, byl jsi tak dlouho novicem a tak dlouho jsi mlčel: nyní po tak dlouhém čase máš správně mluvit. Nebyl-lis nikdy novicem a nenaučil-li ses mluvit, pak musíš teprve nyní se novicem státi, aby ses naučil mluvit, co je správné, kdy jest to správné a jak je to správné.

V.

Mlčení jest výtečným prostředkem, abychom se stali muži modlitby.

1. Mlčenlivost nám pomáhá nejen k tomu, že se učíme mluvit s lidmi, ale jest také velice prospěšnou a nutnou, abychom se naučili s Bohem mluvit a stýkati a muži modlitby se stali. Tak učí sv. Jeroným,¹⁾ když praví: „Proto mlčeli svatí otcové na poušti, jež Bůh učil, tak vytrvale, poněvadž poznávali, že v tom je základ svatého nazírání“. A sv. Diadochus²⁾ praví ve svém pojednání o mlčenlivosti: „Cosi výtečného jest mlčení: jest matkou nejmoudřejších myšlenek“. Chceš-li tedy býti duchovním člověkem a mužem modlitby, chceš-li s Bohem v důvěrném styku býti, zachovávej mlčení. Chceš-li vždy míti

1) Reg. monachar. c. 22.

2) Marcus Diadochos, Capita centum de perfectione spirituali c. 70.

dobré myšlenky a přijímati vnuknutí Boží, zachovávej mlčenlivost a vnitřní sebranost.

Mnozí jsou hluchí, protože mají nějakou vadu sluchového orgánu, jiní neslyší ničeho pro veliký lomoz, který je kolem nich. Právě tak činí nás hluchými a neschopnými k tomu, abychom hluk a lomoz světských řečí, záležitostí a zaměstnání přijímali Boží vnuknutí, abychom slyšeli, co máme slyšeti. Aby mohl s duší mluvit, chce Bůh, aby v samotě byla. Prorok Oseáš praví:¹⁾ „Protož aj, já ji přivábím, vyvedu ji na poušť a mluvití ji budu k srdci“. Tím chce naznačiti požehnání a milosti, kterých Bůh uděluje duši, která se tak v sebranosti udržuje. Sv. Bernard praví:²⁾ „Bůh jest duch a ne něco tělesného. On chce duchovní sebranost, ne tělesnou“. Sv. Řehoř³⁾ praví: „Tělesná sebranost málo pomáhá, když to není sebranost a samota srdce“. Pán chce, aby sis vystavěl uvnitř ve svém srdci příbytek, nebo celu, aby ses tam s Bohem těšil a aby Božská velebnost se mohla radovati ze styku a z obcování s tebou. Pak můžeš s prorokem říci:⁴⁾ „Ano, daleko bych uletěl, v pustině bych zůstal“. Nemusíš k vůli tomu státi se poustevníkem a vyhýbati styku

1) Oseáš II., 14.

2) Serm. 40 in Cant., n. 4.

3) Moral. L. 30, c. 16.

4) Žalm LIV., 8.

a obcování s lidmi: máš jen mlčenlivost zachovávat, pak můžeš vždy ve zbožnosti a velké sebranosti žít a jsi vždy schopen a připraven, aby ses snadno modlitbě oddal.

2. Sv. Diadochus¹⁾ výborně praví: „Jsou-li dvéře koupelny často otevřené, vyjde teplo brzy ven. Když člověk mnoho mluví, právě tak všechno teplo zbožnosti ústy uniká. Brzy srdce bude pusté a duše o krásné myšlenky oloupena“. Lehce pozorujeme, jak rychle všechna vroucnost zbožnosti se ztrácí, kde se ústa k ustavičnému mluvení otvírají. Srdce ústy vybíhá. Chceš-li mít mnoho volného času, chceš-li získati a ušetřiti si mnohé a delší příležitosti k modlitbě, zachovávej mlčení a uvidíš, kolik času ti zbude k srdečnému styku s Bohem a sám se sebou. O, jak pravdivě mluvil Tomáš Kempenský:²⁾ „Vyhneš-li se zbytečným rozprávám i zahálčivým obchůzkám a nebudeš-li se sháněti po novinkách a klepech, vždycky najdeš dosti času i vhodnou chvíli, bys mohl nábožně rozjímati“. Jsi-li přítelem mnohomluvnosti a roztržitosti smyslů, se nesmíš diviti, že tě vždy čas předhoní a že nebudeš mít času i k svým obyčejným cvičením. Tak nemohli Israelité své denní dílo dokončiti

¹⁾ L. c.

²⁾ Následování Krista, přel. dr. Sedlák, I., 20, str. 5.

a proto museli tresty trpěti, poněvadž se po celé zemi egyptské rozběhli a sbírali slámu.¹⁾

3. Zde musíme obrátiti svoji pozornost na jiný hlavní bod svého duchovního života, totiž jak jest mlčenlivost základem svatého rozjímání, právě tak jest modlitba a rozjímání a styk s Bohem základem mlčenlivosti. Mojžíš řekl Pánu:²⁾ „Od té doby, co mluvíš k svému služebníkovu, jest můj jazyk velmi neohebný a těžkopádný“. A když prorok Jeremiáš počal s Bohem mluvit, řekl:³⁾ „Ach, Pane Bože, aj, neumím mluvit, nebo dítě jsem já“. Sv. Rehoř poznamenává k tomuto místu:⁴⁾ „Duchovní lidé, kteří ve styku a v obcování s Bohem žijí, jsou vždycky hluší pro světské věci, a připadá jim za těžko něco z toho slyšeti nebo o tom mluvit: neboť oni nechtějí ničeho slyšeti a mluvit, než co se jim líbí a co v srdci mají a všechno ostatní jim připravuje bolest a obtíže“. Tuto zkušenost můžeme vždy udělati. Pomysli jen, jak pln zbožnosti vracíš se domů, když ti Bůh milost v modlitbě udělil, jak nemáš žádné radosti z řeči s jiným, jak neobracíš svých očí ani napravo, ani nalevo a nemáš žádné radosti v poslouchání novinek. Při-

1) Exod. V., 15 a násl.

2) Exod. IV., 10.

3) Jerem I., 6.

4) Moral. L. 7, c. 13.

padá ti to, jako by sis dal zámek na svá ústa i na své smysly. Co je toho příčinou? Jsi ve svém nitru zaměstnán a v rozhovoru s Bohem. Proto nemáš žádné chuti vyhledávati vnější zábavy a vnější útěchu. Když naproti tomu někdo tlachá, roztržitý jest a navenek se vyčerpává, pak je to příčinou, že nemá ani ducha ani zbožnosti, ani se neumí se sebou uvnitř zaměstnávat.

4. Tomáš Kempenský praví:¹⁾ „Ale proč tolik rádi hovoříme a po společném hovoru toužíme, když přece tak zřídka bez úhony svědomí se opět vracíme k svému mlčení? Proto si tolik libujeme v rozprávkách, protože v společných hovorech hledáme navzájem útěchy a chceme uleviti srdci svému, znavenému všelijakými myšlenkami. A velmi rádi hovoříme o tom, co je nám zvláště milé, nebo po čem toužíme, anebo co nám je odporné a na vše to i často myslíváme. Ale bohužel často jen zbytečně a marně, neboť vnější, které se nám hovorem snad dostane, bývá na újmě vnitřní a Božské útěchy.

To je tedy důvod, že to v řádě s těmito a podobnými chybami tak přísně bereme a je přísně trestáme, ačkoliv samy o sobě jsou malé. Ty vnější chyby, toto porušení mlčenlivosti, maření času a jiné podobné chyby

¹⁾ Následování Krista I., 10, n. 1, str. 28.

jsou znamení malého pokroku a slabé ctnosti uvnitř srdce. Tím ukazuje člověk, že ještě nevníkl v ducha a ještě nezačal Boha okoušet, poněvadž ještě neumí býti sám v. cele a se sebou samým a Bohem se baviti. Nemá-li nějaká skříň klíče, soudíme, že žádného pokladu a nic cenného v ní není. Je-li ořech lehký a vyskakuje-li, je to znamení, že je prázdný a nemá jádra. To je to nejdůležitější, nač my v těchto věcech hledíme a proč na to tak držíme.

VI.

Mlčenlivost jest hlavní prostředek k duchovnímu pokroku a k dosažení dokonalosti.

1. Velmi učený a duchaplný muž, páter Natal, uvádí jemu docela zvláštní a velmi podivuhodný náhled o mlčenlivosti, čímž její velký význam stává se velmi jasným. Ať se to tomu, nebo onomu zdá příliš mnoho, nebo přehnáno, tož je to přece jen jasná pravda vzatá ze zkušenosti. On praví, aby se klášter, nebo celý řád reformoval, jest třeba jen reformu mlčení zavést. Jestliže v nějakém klášteře bude se zachovávat mlčení, pak prohlašuji ho za reformovaný. Větší chvály o mlčenlivosti nelze již vysloviti než těmito slovy.

Důvod jest tento: Jestliže bude v některém domě mlčenlivost zachována, pak podrží každý hlavní cíl před očima, pro který vstoupil

do kláštera, totiž péči o svůj duchovní prospěch. Nezachová-li se mlčení, povstávají žaloby, schůzky, zlé řeči, zvláštní přátelství, která takovými řečmi a důvěrnostmi jsou živena. Tak utrácíme čas a působíme, že také jiní ho utrácejí. Z toho pak jsou ještě jiné nepatřičné věci. Vidíme, že každý klášter, ve kterém se mlčenlivost nezachovává, nepodobá se klášteru, nýbrž světskému domu. Kde se však mlčenlivost zachovává, tam je dům klášterem a podobá se ráji. Sotva že do kláštera vkročíme, již dýcháme všude svatost. Osamocená, mlčící bytost povznáší ducha a přivádí vstupující k pobožnosti, takže volají: „Vpravdě Hospodin jest na tomto místě... Není tu nic jiného než dům Boží a brána nebeská“.¹⁾

Totéž tvrdím já o každém jednotlivci. Reformuje-li se někdo v mlčenlivosti, pak ho prohlašuji za dokonale zlepšeného. Tomu nás učí zkušenost. Když mnoho mluvíme, nalezneme vždy při zpytování svědomí, že jsme ve mnohých věcech chybili. „Ale kde mnoho slov, tam často bývá nouze“.²⁾ Zachováme-li přísně mlčenlivost, pak stěží nalezneme něco, z čeho bychom se zpytovali. Mudřec praví:³⁾ „Kdo hlídá ústa svá, ostříhá života svého“:

¹⁾ Genes. XXVIII., 16, 17. ²⁾ Přísloví XIV., 23.
³⁾ Přísloví XIII., 3.

Když se lidé ptali Charilaua, vznešeného a učeného muže lacedemonského, proč Lykurgus Lacedemonským tak málo zákonů dal, odpověděl:¹⁾ „Lidé, kteří málo mluví, jako Lacedemoňané, nepotřebují zákonů“. Vystačí tedy mlčenlivost k reformě jednotlivce, celého kláštera a celého řádu. To je také příčina, proč oni svatí poustevníci mlčenlivost tak velice cenili. A z tohoto důvodu mnohé řády celé učinili mlčenlivost mezi svými pravidly nejhlavnějším zákonem. Proto, praví Dionysius Kartusiánský, dí sv. apoštol Jakob:²⁾ „Jestli kdo neklesá ve slově, jest to muž dokonalý... Domnívá-li se pak někdo, že jest nábožný, ale nedrží na uzdě svého jazyka, nýbrž klame srdce, toho náboženství jest bez užitku“.

2. Tu viz a uvaž každý, jak málo žádáme, aby někdo byl dokonalým, a jaký snadný prostředek mu k tomu dáváme do ruky. Chceš-li ve ctnosti velké pokroky činiti a dosáhnouti dokonalosti, zachovávej mlčenlivost. Tím, jak apoštol praví, budeš dokonalým. Chceš-li býti duchovním člověkem a mužem modlitby, zachovávej mlčenlivost. Touto cestou podle ujištění svatých se jím staneš. Nevěnuješ-li však pozornosti mlčen-

¹⁾ Plutarch. Moralia XVIII., Lacaenarum Apophthegmata. Charislaus.

²⁾ Jak. III., 2, 1., 26.

livosti, nikdy nedosáhneš dokonalosti, ani nebudeš duchovním mužem ani mužem modlitby. Nebo řekni mi, zda viděls, že by povídavý člověk a mluvka zároveň kontemplativním a duchovním člověkem byl? Nenajdeš, že by takový pokračoval v dokonalosti. Job praví:¹⁾ „A člověk tlachavý má na vrchu míti?“ A sv. Řehoř²⁾ poznamenává k těmto slovům: „Jest jisto, že ten člověk, který mnoho mluví, nebude ospravedlněn a v dobrém velkého pokroku neudělá“. Aby toto tvrzení dokázal, uvádí více míst z Písma sv., mezi nimi slova prorokova:³⁾ „Hříšná ústa v zemi neobstojí“. Neporoste a nebude na sebe přibírat: takového musí zastihnouti prokletí proroka Jakuba:⁴⁾ „Kypíš (sice) jako voda, (avšak) neporosteš“. Tvé srdce jest vyprázdněno dveřmi úst a smyslů. Neporosteš a nebudeš přibírat, když přestřeluješ přijímaje marné myšlenky.

3. Svátí přirovnávají člověka, který neostríhá úst svých a nedovede jich uzavřených držeti, velmi dobře nádobě, která nemá zátky a která podle rozkazu Božího musí býti považována za nečistou. „Každá nádoba otevřená, která není svrchu zavázána, bude ne-

1) Job. XI., 2.

2) Moral L. 10, c. 2.

3) Žalm CXXXIX., 12.

4) Gen. II., 4.

čistá“.¹⁾ Neboť taková bere do sebe všechnu možnou nečistotu a je plná prachu a nečistoty. Právě tak jest duše plna nedokonalostí a hříchů, když ústa nezůstanou uzavřena. Proto poučuje nás opětovně Duch Svatý slovy mudrcovými: „Kdo mnoho mluví, škodí sobě sám“.²⁾ „A kde mnoho řeči, (tam i) bláznovství“.³⁾ „Mnohomluvnost nebývá bez hříchu: proto kdo zdržuje rty své, je rozumný“.⁴⁾ Je to zkušenost, kterou často děláme. Sv. Řehoř⁵⁾ ukazuje nám, jak to při tom bývá: „Začneš dobrými řečmi: pak přejdeš k marnému slovu. Za chvíli přeskočíš k žertům, pak k pichlavým řečem. Pozvolna se jazyk rozběhne a roste touha zvětšovati věci a pak za skutečnost vydávati to, co do tvých smyslů přijde. Tak nepozorovaně přejdeš na lži, na zlé a záhubné řeči. Začal jsi malými věcmi a končíš s velkými. Tak to přijde, že z počátečního zabíjení času na konec povstává utrhaní na cti.

4. Ještě více. Blahoslav. Albert Veliký praví:⁶⁾ „Kde není mlčenlivostí, tam vítězí nepřítel“.

1) Num. XIX., 15.

2) Sirach XX., 8.

3) Kazatel V., 2.

4) Přísloví X., 19.

5) Moral. L. 7, c. 17, n. 57, Reg. Past. p. 2, c. 14.

6) Trinum perfectissimum II. De veris perfectisque virtutibus, c. 31.

Na důkaz toho uvádí místo z Přísloví:¹⁾ „Jako město otevřené bez hradeb zděných, je muž, který neumí (v řeči) zdržeti své vášně“. A sv. Jeroným praví na tato slova: „Jako otevřené město bez hradeb, jest vystaveno vpádu a pustošení nepřítelovu, právě tak jest člověk, který se nehájí zdí mlčenlivosti velmi často vystaven nebezpečnosti, že bude překonán pokušením ďábelským“. Zde můžeme ještě jiný docela zvláštní důvod podati. Jako bezstarostní lidé, kteří se do všeho míchají, snadno se zmýlí, ten však, kdo jest opatrný, těžko se dopustí omylu, právě tak ďábel docela lehce dopadne člověka, který mlčenlivosti nemá, poněvadž se zabývá věcmi, které se ho netýkají a s nimiž se obírá a do nich zahloubává. Kdo však mlčenlivě a sebraně žije, ten je vždy opatrný a sebraný, a pak ho ďábel tak snadno nesvede ani do svých tenat nedostane.

¹⁾ Přisl. XXV., 28.

VII.

Žít vážně, mlčenlivě a sebraně není smutné, nýbrž je to velmi veselý život.

1. Z řečeného následuje něco, co má zde velkou důležitost. Kdo v takové sebranosti se sklopenýma očima jde svou cestou, jen to chce slyšeti a mluvit co je třeba, a z lásky k Bohu hluchý, slepý a němý je, ten nežije smutně samotářský život, nýbrž naopak vesele a radostně. Tento život je právě tak veselejší a radostnější, než každý jiný, jako styk s Bohem a obcování s ním, k němuž nás tato sebranost zve a povznáší, milejší jest než každý jiný styk. Sv. Jeroným praví o tom: ¹⁾ „Jiní mohou souditi, jak chtějí: neboť každý se nechá vésti svými názory. Co se mne týká, město mi připadá žalářem, poušť pak rájem“. A sv. Bernard ²⁾ praví: „Ten není

¹⁾ Ep. 125, ad Ructicum monachum, n. 8.

²⁾ Tract. ad Fratres de Monte Dei, c. 4, n. 10.

nikdy sám, s nímž jest Bůh: neboť tu mám největší společnost, největší radost a zábavu. Styk a obcování s Bohem mne opravdu uspokojuje, a mé srdce opravdu těší“. Jen takovým, kteří tohoto vnitřního styku neznají, o duchu a modlitbě ničeho nevědí a na duchovních věcech žádné radosti nenacházejí, zdá se, že tento život je smutný a melancholický, ne však pravému řeholníkovi.

2. Tím jest osvětlen také jiný blud. Zloděj považuje všechny lidi za sobě rovné. Tak myslí také mnozí, když vidí nějakého člověka zbožně, sebraně, uzavřenýma očima svou cestou jíti a nemluvíti s každým, koho potkají, jak oni činí, že takový člověk jest pokoušen, nebo smutným nebo melancholickým jest. Mnohdy se také tak vyslovují. Proto neodvažují se mnozí z bázně před takovými řečmi, tak mravně a mlčenlivě se pohybovati, jak by sami chtěli a měli. Musíme tedy v tomto ohledu býti opatrní, abychom svou neskromností v řeči a nedostatkem pravého ducha nezpůsobili škody. Myslíš snad, poněvadž ty sám v mlčenlivosti a v sebranosti žádné veselosti a radosti nenalézáš, že jiný jí také nemůže nalézt? Snad tě zahanbuje mravní vážnost jiného, snad je on ustavičným káráním tvé nevázanosti a malé sebranosti, a proto ho nemůžeš snést. Ponechej tedy jemu ono cvičení, z kterého větší radost

a rozkoš má, než ty: neboť to jest duchovní a pravá radost, o které apoštol praví:¹⁾ „Jako smutni, ale vždy se radujete“. I když se ti zdá, že jeho život jest smutný, tož je přece jen plný vnitřní radosti a rozkoše.

3. O tom poučuje Seneka²⁾ svého přítele Lucilia, an praví: „Pravá radost není ve vnějšku, nýbrž uvnitř v srdci. Jako nenacházíme zlata a jiného vzácného kovu na zemi na povrchu, nýbrž uvnitř v dolech a šachtách, právě tak není to pravou radostí a rozkoší, co se projevuje vně řečí a smíchem a ve styku s jinými: neboť toto nemůže duše nasytiti a uspokojiti: nýbrž to je pravou radostí, která jest ukrytá hluboko v šachtách nejvnitřnějšího srdce“. V tom spočívá pravá radost a rozkoš, abychom si uchovali dobré svědomí a vznešené srdce, které všechny věci tohoto světa neuznává a povznešeno jest nad celý svět.

1) II. Kor. VI., 10.

2) Epist. 23, ad Lucilium.

VIII.

O okolnostech, na které při řeči máme dbáti.

1. Postav, Hospodine, stráž k mým ústům, a bránu hradní před moje rty".¹⁾ Když svatí otcové a učitelé církevní, Řehoř²⁾ a Ambrož,³⁾ mluví o mnohých zlech a škodě, kterou jazyk působí, a s čehož Písmo sv., zvláště učebnice jsou plny, docela vážně doporučují zachovávat mlčenlivost, abychom se uchovali před mnohými zly a nebezpečnostmi. Dávají pak otázku: co máme konati? Máme býti tupými? Ne. Neboť ctnost mlčenlivosti nespočívá v tom, že nemluvíme vůbec. Jak ctnost střídmosti nespočívá v tom, že ničeho nejíme, nýbrž v tom, že jíme kolik je právě zapotřebí, a že se všeho přebytečného zdržujeme, právě

1) Žalm CXL., 3.

2) Moral. L. 7, c. 17, n. 57.

3) Offic. 11, c. 3.

tak nespočívá ctnost mlčenlivosti v tom, že vůbec nemluvíme, nýbrž v tom, že v pravý čas umíme mlčeti. Uvádějí na důkaz toho výrok Kazatelův:¹⁾ „Čas mlčení a čas mluvení“. Je třeba mít mnoho rozumu, abychom každou věc v pravý čas konali. Neboť jako mluvíti v nečas jest chybou, tak jest také zanechatí řeči tam, kde mluvíti máme, je chybou. Obojí podává nám podle výkladu jmenovaných učitelů prorok slovy, jež byla na počátku uvedena. „Postav, Hospodine, stráž k mým ústům“. Co za stráž žádá prorok? „A bránu hradní před moje rty“.

2. Jak sv. Řehoř poznamenává, neprosil David Pána za to, aby mu zeď postavil před jeho ústa a kamenem, nebo hlínou je uzavřel, aby jich nemohl otevřítí, nýbrž žádá hradní bránu, kterou můžeme v pravý čas otevřítí i zavřítí. Tím nám naznačuje, že musíme v pravý čas míti ústa zavřená a mlčeti a v pravý čas opět otevřená; a že v tom, tak tomu třeba rozuměti a v tom že je ctnost mlčenlivosti. O totéž prosí mudřec, když praví:²⁾ „Kéž je dán na má ústa zámek a na rty mé pečeť pevná, abych neklesl jimi a jazyk aby mne na zkázu nepřivedl!“ Mnohé okolnosti a příležitosti vyžadují, abychom bez chyby mohli mluvíti, mudřec právem.

¹⁾ Kazatel III., 7.

²⁾ Sir. XXII., 33.

praví, že by mohl do záhuby upadnouti jazykem, a že on s právem žádá za rozum, aby mohl ústa zavíratí a otevíratí, kdy je k tomu čas. Neboť když jen jedna okolnost chybí, dostačí to k tomu, že chybujeme. Rozdíl mezi dobrem a zlem, mezi ctností a vášní spočívá v tom, že u ctnosti všechny částky musí býti, a že, když jedna jediná schází, něco zlého jest tu. Bonum ex integra causa, malum ex quolibet defectu. Při dobru musí býti všechno dobré, zlým jest, kde něco potřebného schází.

3. Sv. učitelé Basil,¹⁾ Ambrož,²⁾ Bernard³⁾ a jiní uvádějí nutné podmínky, abychom správně mluvili. První, nač se musí dbáti jest to, že musíme uvážiti, co chceme říci. Přirozenost sama ukládá nám opatrnost, které musíme užítí zde. Jazyk není jen jedněmi dveřmi a jedním zámkem hlídán a ukryt, nýbrž dvěma, totiž zuby a rty. Hradba a předhradí její před jazykem, uši však nemají ani strážce, ani zámku. Z toho musíme poznati, jak těžce a opatrně musíme mluvití, a jak ochotni a připraveni musíme býti ke slyšení, dle vypovědi apoštola:⁴⁾ „Budiž

1) Reg. brev. Interrog. 208: Constit monast.

2) Offic. L. 1, c. 10.

3) De ordine vitae ac morum institutione, c. 4.

4) Jac. I., 19.

každý člověk rychlý ke slyšení, ale zdlouhavý k mluvení“.

Co jest vysloveno, musí ze srdce vycházeti a rozumem upraveno býti. Proto jako první pravidlo stanoví sv. Augustin¹⁾ ke správnému mluvení: „Každé slovo nejprve přejít pilníkem a pak zuby“. Slovo, dříve než vyjde z úst, musí býti nejprve uvnitř v srdci zkoušeno a pilníkem rozumu broušeno. Mudřec udává mezi moudrým mužem a bláznem tento rozdíl:²⁾ „V ústech mívají bláhoví svoje srdce: ale moudří mívají ústa svá v srdci“. Blázni mají své srdce na jazyku. Vydali je v libovůli jazyka a převrácené mnohomluvnosti. Proto říkají všechno, co jim slina na jazyk přinese. Tu souhlasí srdce ihned zároveň. Jazyk a srdce jsou jednou věcí. Moudří a rozumní naproti tomu mají svůj jazyk v srdci. Všechno, co mluvíti musí, vychází ze srdce a z rozumné úvahy. Oni jazyk srdci předali a podrobili, nepředali však srdce moci jazyka, jako blázni.

4. Sv. Cyprián praví: Jako člověk střídmy nepouští do žaludku nic, čeho dříve dobře nerozkousal, právě tak moudrý a rozumný člověk nepropustí žádného slova z úst, jehož dobře před tím v srdci neuvážil: neboť z ne-

¹⁾ Omne verbum prius veniat ad limam quam ad Linguam.

²⁾ Sirach XXI., 29.

rozvážného a nepozorného mluvení obyčejně povstávají hádky. Sv. Vincenc praví, že se máme tak těžko rozhodovati k tomu, bychom ústa otevřeli k mluvení, jako nám za těžko připadá peněženku otevřít k placení. Jak pomalu a pozorně otvírá mnohý peněženku, jak pečlivě uvažuje, zda je něco dlužen a kolik má platiti! Právě tak pozorně a nesnadno máš ústa otvírati k mluvení: máš si nejprve rozvážiti, zda musíš mluvití a co máš říci, abys více slov nepromluvil, než je právě zapotřebí, jak ten druhý více neplatí než jest dlužen. S tím souhlasí sv. Bernard,¹⁾ když praví: Je potřeba, bychom byli na slova tak opatrní a šetrní, jako lakomec na peníze.

5. Sv. Bernard²⁾ žádá ještě více. Praví: „Dříve než slova vyslovíš, mají dvakráte na pilník přijíti, teprve potom na jazyk“. Pilníkem jest mu uvažující rozum. Totéž praví také sv. Bonaventura,³⁾ a sv. Efrem⁴⁾ uvádí výpověď svatého opata Ammona: Dříve než promluvíš, porad se s Bohem, co mluvití máš, uvaž způsob a formu, jak máš mluvití, důvod, který tě k mluvení vede, a pak teprve mluv na rozkaz Boží, co podle jeho

¹⁾ XIII. De profectu Religios. L. 2, c. 10.

²⁾ Speculum monachor. (Arnulphi. monachi de Boeriis).

³⁾ XIII. Speculum disciplinae, c. 5.

⁴⁾ T. 2, pag. 181, c. 18.

vůle mluvití máš. Toto jest hlavní pravidlo správného mluvení. Zachovávejme to, pak ostatní lehce zachováme.

Druhé, co musíme při mluvení v úvahu bráti, je účel a úmysl, který nám mluvit velí: neboť nejen to, co mluvíme, musí býti dobré, nýbrž také účel. Mnozí mluví dobře, jak sv. Bonaventura praví, aby se zdáli býti duchovními: jiní, aby ukázali svůj ostrovtip, že jsou dobrými řečníky. To první jest pokrytectví, to druhé jest ješitnost a bláznovství.

6. Za třetí musíme při mluvení na to hleděti, kdo mluví, s kým a v čí přítomnosti se mluví. Sv. Basil¹⁾ podává v tomto ohledu výtečné ponaučení. Při tom vždy se opírá o výpovědi Písma sv.:²⁾ „Nebud' žvavý ve shromáždění starších“. Dvornost a úcta žádá, abychom mlčeli před staršími a kněžími. Sv. Bernard praví:³⁾ „Mladší ctí starší muže mlčením“. Jest to jistý druh úcty, uznání a přednosti jejich. Sv. Bernard udává jako důvod: „Mlčení jest nejvýbornější cvičení skromnosti, která mladým lidem tak dobře sluší“. Sv. Bonaventura vysvětluje to ještě jasněji a praví:⁴⁾ „Jako bázeň Boží člověka vevnitř pořádá a upravuje a ho v pravý

1) Reg. brev. Interrog. 218.

2) Sirach VII., 15.

3) De ordine vitae et mor. institutione, c. 4.

4) De institutione Novitior., p. 1, c. 18.

poměr k Bohu staví, právě tak skromnost ve vnějším vystupování člověka upravuje a zdobí mravností, způsobností a mlčenlivostí před lidmi“.

7. Za čtvrté musíme, jak sv. Ambrož¹⁾ praví, míti ohled na čas, v němž mluvit máme: neboť hlavní věc při prozíravosti spočívá v tom, že věc řekneme v pravý čas. „Člověk moudrý pomlčí do času, ale mluvka nerozumný přehlédá čas“.²⁾ O takovém muži, který na tuto okolnost dává pozor a v pravý čas mluví, praví Písmo sv.:³⁾ „Jablka zlatá na stříbrné půdě, — slova promluvená v pravý čas. „To líbí se všem a těší je. Naproti tomu také dobré slovo se nelíbí, když není v pravý čas proneseno. „Průpověď z úst blázna bývá zavržena, neboť nevyslovuje jí v čas“.⁴⁾

Sem patří, abychom nikomu do řeči nevpadali, což jest vždycky nezpůsob a znamením, že nemáme pokory. Za řeči jiného není nikdy vhodný čas k řeči. Počkej, až jiný svou věc ukončí, pak přijdi se svou. Sem spadá to, co mudřec praví: „Dokud nevyslechneš slova neodpovídej a prostřed mluvení nevskakuj do řeči“.⁵⁾ „Ten, kdo

1) Offic. L. 1, c. 2.

2) Sirach XX., 7.

3) Přísloví XXV., 11.

4) Sirach XX., 22.

5) Sirach XI., 8.

prve odpovídá nežli vyslechne, ukazuje, že je blázen a hanby hoden“.¹⁾ Takový neodpovídá na to, nač se ho ptají: myslí na to, co asi řeknou, avšak zatím se mu řekne něco jiného a on vždy pochybí. Sv. Basil dává ještě vzhledem na odpovědi poučení: Když se tážeme jiného, pak ty máš mlčeti. Jsou-li jiní na svůj náhled tázáni, pak by to byl nedostatek pokory, kdybys ty první vystoupil a za všechny chtěls odpovídati, kdybys k tomu nebyl určen zvláště. V takových případech mlč, až budeš vyzván, abys mluvil.

8. Za páté, co svatí ke správnému mluvení žádají, jest modus loquendi, to jest způsob, jak se má mluvit. O tom praví naše pravidlo:²⁾ „Všichni mají přitlumeným hlasem mluvit, jak sluší se na řeholníka“. Jest to podstatná věc, nebo lépe řečeno, hlavní věc při mlčenlivosti. V Písmě se vypravuje:³⁾ „A když to pověděla, odešla a zavolala svou sestru Marii potají řkouc: „Mistr jest zde a volá tě“. A sv. Augustin táže se zde:⁴⁾ „Proč se praví — potají — když přece pravila: Mistr je zde a volá tě? Potají znamená zde: přidušeným hlasem. Tak

1) Přísloví XVIII., 13.

2) Inst. S. J. III., Reg. 28 Commun., pag. 11.

3) Jan XI., 28.

4) Tract. 49 in Evangel. Joannis., n. 16.

říkáme i my, že když dva přidušeným hlasem mluví o vyřízení služebných věcí, že je mlčení v domě: když však naproti tomu se mluví silným hlasem byť i když o nutných věcech, přece říkáme, že mlčení se nezachovává. Tato přitlumená řeč je proto potřebná, aby ve všech místnostech mlčení bylo zachovááno, aby dům vypadal jako řádový dům a my abychom za řeholníky mohli býti považováni. Sv. Bonaventura praví,¹⁾ že jest velkou chybou u řeholníka, když silným hlasem mluví. Máš jen tak hlasitě mluvit, aby tě okolostojící mohli slyšeti. Chceš-li něco říci těm, kteří jsou daleko od tebe, běž k nim a řekni jim to: neboť jest to proti řeholní skromnosti, hlasitě, nebo do dálky křičeti. Sv. Bonaventura poznamenává zde ještě, že noc a doba odpočinku sebranosti vyžaduje zvláště, aby se více tlumeně mluvilo, aby v ten čas nebyli jiní vyrušováni. Totéž vyžadují některá místa jako sakristie, vrátnice klášterů a jídelna.

9. Sem patří — jak poznamenává sv. Bonaventura²⁾ také mluvení s rozjařenou tváří, aby se ústa příliš nerozvírala, aby se se rty příliš mocně nepracovalo tisknutím a rozevíráním jich, abychom očima netočili, ne-

1) XIII. Speculum disciplinae, p. 1, c. 31.

2) Ibid. p. 1, c. 5.

3) Offic. L. 1, c. 19.

svrašťovali čela a nosu, neházeti hlavou sem a tam a neházeti příliš rukama. Sv. Ignác nám také ukládá v pravidlech o skromnosti, abychom se také toho chránili. Sv. Ambrož¹⁾ a sv. Bernard²⁾ přidávají zde ještě, že hlas nemá být strojený, ne zženštilý, nýbrž má to být hlas mužně vážný. Jako způsob mluvení nemá být umělý a vyfintěný, tak také tito učitelé zakazují strohý a tvrdý hlas. Způsob řeči má být takový u řeholníka, aby řeč nikdy nepřestávala být laskavostí uhlazena.

10. Musíme se také vždy namáhati, pravým způsobem mluvit, neboť jest to zvláště potřebno, kde máme napomínati a kárati. Neboť neděje-li se to v pravé míře, ovoce není žádného. Sv. Bonaventura praví:³⁾ Jestliže někdo v rozčilení a nebo ve hněvu jiného kárá, nebo napomíná, zdá se, že to činí více z netrpělivosti a aby jiného zarmoutil, než z lásky a z horlivosti a to, aby se polepšil. Neboť ctnost nemůže z nectností povstati, trpělivost z netrpělivosti, pokora z pýchy. Bližní bude příkladem tvé trpělivosti a klidu daleko více vzdělán a k polepšení přiveden, než tvými všemi důvody. Proto praví sv. Ambrož:³⁾ „Napomenutí se má dít bez tvrdosti, varování bez urážky“. Jako doklad

1) De ord. vit. et mor. instit., c. 2.

2) De institutione Novit., p. 1, c. 36.

3) Offic. L. 1, c. 22.

k tomu uvádějí svatí slovo apoštolovo: ¹⁾ „Na muže staršího se neosopuj, nýbrž přimlouvej mu jako otci“.

Právě tak musí se kárati plným právem, kdo příliš strojeně mluví, aby se zdálo, že je moudrý a dobrý řečník. Tím jest vysloveno pokárání oněm kazatelům, kteří příliš květnatá a vysokým slohem psaná kázání mívají a tomu příliš mnoho pilnosti věnují: neboť tím se ubíjí duch a ztrácí se ovoce jejich kázání. Řeč má býti podobná vodě, která, má-li býti dobrá, nemá míti žádné chuti.

11. Abychom dobře mluvili, musíme mimo to ještě množství okolností na zřeteli míti, takže je to div, když proti žádné z nich se neprohřešíme. Proto jest nejlepší utéci se do přístavu mlčenlivosti: neboť jen mlčením jest jedině zajištěn člověk před tak mnohými nepřístojnostmi a nebezpečenstvími, která řečnění sebou přinášejí, jak mudřec praví: ²⁾ „Úst svých kdo ostříhá a jazyka svého, ostříhá od úzkosti své duše“. Tak mluví také jistý svatý otec: ³⁾ „Umíš-li mlčeti, pak na každém místě budeš míti klid“. A již Seneka ⁴⁾ vyslovil se takto: „Nic není tak spasného, jako klidně se chovati, s jinými co nejméně, se

¹⁾ I. Tim. V., 1.

²⁾ Přísloví XXI., 23.

³⁾ Vit. Patr. L. 5, libell. 11, n. 5.

⁴⁾ Epist. 105.

sebou co nejvíce mluvití“. Známy jest také výrok svatého opata Arsenia, který často, jak Surius¹⁾ v jeho životopise vypravuje, vyslovoval: „Mluvení mi často lítost způsobilo, mlčení nikdy“. Totéž nám vypravuje i Sokrates. Seneka uvádí jako důvod toto: „Co jest zamlčeno, možno vždy říci: co jest vysloveno, nelze učiniti nevysloveným“. A Horác praví:²⁾ „Neodvolatelně letí jednou vyslovené slovo“. Sv. Jeroným praví:³⁾ „Vyslovené slovo jest jako uvolněný kámen. Proto musíme věc uvážiti dlouho před tím, než slovo vyřekneme. Potom nemůžeme již ničeho učiniti, aby neškodilo: ho nemůžeš učiniti nevysloveným“. To je první naučení, které jsme zde chtěli uvést.

12. Proto musíme se rozhodnouti jazyk svůj dobře střežiti, říkájice s prorokem:⁴⁾ „Děl jsem si: Ostříhati budu slov svých, abych se neprohřešil jazykem: „Sv. Ambrož praví na tato slova:⁵⁾ Jsou cesty, po kterých jdeme, a jsou cesty, kterých se musíme střežiti. Cestami Božími musíme jíti a cesty své musíme ostříhati, abychom na nich neupadli a nezahynuli, upadnuvše totiž do hříchů.

1) VII., 19, Jul. Vit. S. Arsenii § 34.

2) Horat. Epist. I., 18.

3) Epist. de virginit.

4) Žalm XXXVIII., 2.

5) Offic. L. 1, c. 2.

Ostříháme je, když umíme mlčeti“. V církevních dějinách se vypravuje,¹⁾ že jistý mnich, jménem Pambo, neučený muž, přišel k jinému učenému mnichu, aby ho učil. Když od něho uslyšel verš: „Děl jsem si: Ostříhati budu slov svých, abych se neprohřešil jazykem“ nenechal ho více vysvětlovati onen verš, nýbrž sám řekl: „Tato lekce mně stačí. Kdybych jen to mohl zachovávat“. Když pak ho šest měsíců později jeho učitel káral, že k němu nechodí se učit, odpověděl Pambo: „Milý otče, ještě jsem první lekce neprovedl“. Když se pak po mnohých letech jistý jeho známý ptal, zda již je s tím veršem hotov, odpověděl Pambo: „Devětačtyřicet let jest tomu, co jsem jej slyšel a sotva se mohu odvážiti říci, zda jsem jej skutečně vyplnil“. Byť jej i byl vyplnil, přece ve své pokoře pochyboval o tom. Neboť Palladius²⁾ o něm vypravuje, že on tak dokonale tuto lekci pojal a přesně uskutečnil, že vždy nejprve srdce své k Bohu povznesl, než promluvil, nebo odpovídal na otázku, věc Bohu sdělil a s ním promlouval, jako když my se radíme. Pomocná ruka Boží byla s ním tak, že před smrtí mohl říci, že si nevzpomíná, že by byl vyslovil slovo, kterého by musel litovati.

¹⁾ Cassiodorus, *Histor. tripart.* L. 8, e. 1.

²⁾ Vit. Patr. L. 8 Hist. Lausiaca, c. 10.

V životě blahoslav. Marie z Oignies se vypravuje,¹⁾ že mlčela ustavičně od svátku Pozdvižení sv. Kříže až do vánoc, a sice tak, že v celém tomto čase ani jediného slova neřekla. To bylo tak milé Pánu, že jí zjevil, že tímto skutkem, zvláště však umrtvením jazyka toho dosáhla, že po smrti nemusí jíti do očistce.

¹⁾ AA. SS. 23. Juni. Vita B. Mariae Ogniacensis, L. 1, c. 4, n. 38.

IX.

O neřesti nactiutrhání a o pomluvě.

1. Apoštol praví: „Neutrhuje jeden druhému, bratří“.¹⁾ A apoštol Pavel praví:²⁾ „Jsouce pomlouvači, utrhači, nenávidci Boha“. Mudřec však vysvětluje:³⁾ „Ohavou u lidí jest posměvač“. „Ramenáři pak nenávidí a zášť i pohánění“.⁴⁾ Nactiutrhač a pomluvač, oba nespravedlivým způsobem dobrou pověst bližního poškozují, první tím, že vypravuje o skutečné chybě, druhý vypravováním vymyšlené chyby, jsou od lidí nenáviděni a opovrhováni, a kdyby je i na oko rádi lidé poslouchali, v srdci svém přece jen jimi opovrhují a varují se jich. Plným právem se obáváme, že tito lidé před jinými přítomnými právě

1) Jac. IV., 11.

2) Řím. L., 30.

3) Přísloví XXIV., 9.

4) Sirach V., 17.

tak budou mluvit, jako před těmito činí o jiných. To dostačuje k tomu, abychom opovrhovali touto neřestí a varovali se jí. Nebo jaká může býti větší bída, než býti nenáviděnu od Boha i od lidí? Avšak o tom nyní nechci jednati: zde chci vysvětlení dáti o velikosti a zlobě této neřesti a ukázati, jak snadno se můžeme těžce jí prohřešiti, abychom se jí se vší pečlivostí varovali a v tak velké nebezpečí se nevydávali.

2. Velikost a zloba neřesti této spočívá v tom, že čest bližního a úcta k němu se zatemňuje a ničí. To však jsou dobra daleko větší ceny, než časný majetek a bohatství, jak mudřec se vyslovuje: „Lepší jest jméno dobré než bohatství velké“. ¹⁾ „Péči měj o dobré jméno, neb to zůstane ti spíše, nežli tisíc pokladů velikých zlata“. ²⁾ Proto říkají učitelé, že nactiutrhaní a pomluva jest zlodějství tím větší a těžší hřích, než krádež, oč výše stojí pověst a dobré jméno v ceně a vážnosti než časný majetek. Jdou pak do jednotlivostí a říkají, kdy je nactiutrhaní a pomluva těžkým hříchem a kdy lehkým, a počítají obě k oněm hříchům, které obzvláště co do druhu smrtelnými hřichy jsou. Kde se jedná jen o velmi malou věc, může to býti i všední hřích, jako když někdo jablko, nebo haléř ukrade. Nacti-

¹⁾ Přísloví XXII., 1.

²⁾ Sirach XLI., 15.

utrhání a pomluva jsou co do druhu svého smrtelnými hříchy: může však něco, co se o druhém praví, býti tak malým, že to v tomto případě jest všedním hříchem.

3. Nic méně jest při posuzování tíže tohoto hříchu velice důležité, abychom nehleděli jen na věc, nýbrž také na osobní poměry napadeného a je oceňovali, totiž jeho pověst, v jaké stojí u lidí, a jeho postavení, kterým nad jiné vyniká. Neboť ten, který požívá bezúhonné pověsti a velké vážnosti, utrpí nactiutrháním a pomluvou daleko větší škody. Proto může býti mnoho škody způsobeno, když o někom i malou chybu vypravujeme, jako kdyby někdo o biskupovi vykládal, že je lhář. Naproti tomu může vypravování o velké chybě přece jen býti všední hřích nactiutrhání, když někdo o lehkomyšlném, mladém muži by vypravoval, že má milostné poměry, nebo že byl opilý. Neboť jistá vybočení přiházejí se u takových osob tak hromadně, že se obyčejně již předpokládají, a proto jejich pověst velice nepoškozují. Takové věci však vypravovati o knězi, byla by těžká vinna vzhledem k jeho postavení, které zastává, a k úctě, na kterou má nárok. Totéž platí o pomluvě, jen že ještě těžšího hříchu se dopouštíme pomluvou, než nactiutrháním.

4. Je-li někdo podle všeobecného mínění vynikajícím řeholníkem, rozšafně moudrým,

ty však pravíš: Může býti, ale může tomu také jinak býti dáváš rukou na srozuměnou, že ty málo na něho dbáš, vzal jsi mu tím mnoho: neboť nyní v mínění, které jsem měl o něm hluboce poklesl. Neboť přijde někdo z jiného domu řeholního a vypravuje o něm, nebo vybájí to a ono, a označuje někoho co pyšného, jiného co hrdého, opět jiného co nepokojného a bouřlivého. To nejsou maličkosti, nýbrž věci, které řeholníka do špatného světla staví. Uvažuj jen každý sám, kdyby jiný o tobě tak mluvil a byl příčinou, že tě za takového považují, jak bys to přijímal? Avšak jest zákon lásky, kterou k jinému zachovávatí máme, zvláště my, kteří po dokonalosti toužíme.

Abychom se vyhnuli pochybnostem a úzkostlivosti svědomí, budme nejen ve velkých věcech, ale i v malých opatrnými. V oboru nactiutrhaní a pomluvy jest tato opatrnost potřebná, poněvadž máme všichni náklonnost k tomu, a poněvadž pohotovost jazyka tak svůdná jest. Rozdíl mezi těmi, kteří se snaží po dokonalosti a těmi, kteří se k tomu nehlásí, jest ten, že ti první s velkou pečlivostí malých chyb se varují, kdežto ti poslední je mají ve zvyku.

5. O sv. Ignáci čteme,¹⁾ že zachovával přísné

¹⁾ Ribadeneira, Vita S. Ignatii L. 5, c. 6.

mlčení o chybách svých druhů v domě. Udělal-li některý něco, co nebylo ku vzdělání, toho neříkal žádnému, leč snad tomu, kdo to mohl napravit. Pak se to stávalo s největším ohledem úplnosti, opatrností a s velikým ohledem na dobré jméno chybu-jícího, že toho nikdy druhému neřekl, když k jeho polepšení stačilo, aby samotný o tom věděl. Z toho se máme učit, jak my také máme o svých bratřích mluvit. Když náš otec, který jako představený, mohl všechny chyby domácích veřejně k potrestání před jinými vysloviti a pokárati, sám i v malých věcech tak opatrný byl, oč více příčin máme my, abychom se také tak chovali? Svatý Bonaventura¹⁾ podává toto pravidlo o tom, jak mluví o nepřítomných: „Chraňme se říci o nepřítomném něco, čeho bychom s láskou před ním nemohli říci. Všichni mají věděti, že také krom očí budou bezpečni před vámi“. To je výtečné pravidlo, Obsahuje právě tak to, co je důležité, jak i to, co je méně významné v čem se my často však mýlíme, ježto ve skutečnosti není to tak malé, jak se nám to zdá. Nemůžeme se také tím vymluvit, že řekneme, že druzí si z toho také nic nedělají, nebo že jest to všeobecně známo. Dokonalost, jejímiž stoupenci jsme my, ne-

¹⁾ Speculum disciplinae p. 1, c. 20: De instit. Novit. p. 1, c. 23.

najde v takových výmluvách žádného uklidnění. Tak nás učí také sv. Ignác.¹⁾ On nikdy nemluvil o chybách jiných ve společnosti, když i všeobecně byly známy, a když se na ulicích o tom mluvilo. On chce, abychom my také tak činili. Všichni mají být prohlášováni od nás, když opak není dokázán, za dobré, ctnostné a čestné lidi, a celý svět to má vědět, že našimi řečmi nikdo ničeho neztratí nebo bude zmenšen.

6. Víš-li nebo slyšíš-li o jiném nějakou chybu, řiď se slovem mudrcovým:²⁾ „Slyšel-lis slovo (proti bližnímu svému), ať s tebou zemře: a věř, že tě neroztrhne!“ Duch Svatý činí zde narážku o takových, kteří něco jedovatého požili. Tito jsou v největších úzkostech a ustavičně naplnění ošklivostí, až je jed pryč. Berou ihned prostředky pomocné a léky proti tomu, neboť se bojí, že by pukli, kdyby jej nedostali ven. Mudřec uvádí ještě dvě porovnání zde:³⁾ „Ze slova blázen má bolesti jako rodička před porodem. Jako šíp tkvící v masitém stehně: tak je slovo v srdci blázna“. Nebudme takovými, jako tito. Žijme jako moudří a rozumní majíce dosti místa a široké srdce, abychom takové věci v něm

1) L. c.

2) Sirach XIX., 10.

3) Sirach XIX., 11, 12.

uzavřeli a pochovali, aby umřely a ukončeny byly.

7. Generál Klaudius Aquaviva¹⁾ ve spise, který nazývá: „Léčení duchovních nemocí“ — má důležitý odstavec o pomluvě. V sedmnácté hlavě dává radu, že kdo se v tom provinil, nemá býti klidný, dokud se z toho nevyzpovídá. Neboť kdyby se byl dopustil něčeho důležitého, což je velmi možné, nemá s tím jíti spáti, poněvadž máme jíti vždy tak spáti, jako bychom šli na smrt. Kdyby to nebylo těžkým hříchem, pak toto vyznání slouží jako prostředek spásy a jako ochranný lék, abychom po druhé do těžké chyby neupadli. Tato rada není jen pro jednotlivé případy, nýbrž také pro všechny podobné případy, které působí pochybností a nepokoj, a nad to jsou to rady od našeho otce.

¹⁾ Inst. S. J. III., *Industriae ad curandos animi morbos*, c. 17, n. 6, pag. 436.

X.

Že nesmíme poslouchati zlých řečí.

1. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Nemáme se jen stříci, abychom ničeho nemluvili, co se nesluší, nýbrž nemáme ani poslouchati něco takového: neboť kdo to s radostí poslouchá, ten vybízí jiné k řeči. Zároveň jest hanebné a ošklivé poslouchati zlé a hanebné řeči“. Svatý Basil²⁾ ukládá trest nejen pomluvači, nýbrž i tomu, který ho poslouchá. Praví, že jeden jako druhý mají býti vyobcováni ze společnosti. Určuje pro oba stejný trest: neboť kdyby jeden neměl žádné záliby při poslouchání pomluvy, pak by také druhý netěšil se z ní: neboť nikdo nemluví rád před jiným, když ví, že druhému je protivné to poslouchat.

2. Bohoslovci nadhazují otázku, když mluví

1) De ord. vitae et mor. inst., c. 2, n. 7.

2) Reg. brev. tract. Interrog. 26.

o nactiutrhání a pomluvě, zda ten těžce hřeší, kdo takové pomluvačné řeči poslouchá, aniž by proti tomu se ohradil, a uvádějí jednotlivé případy, v nichž toto chování skutečně těžkým hříchem jest.

Tak tomu bývá, když někdo jest příčinou toho, že jiný v důležité věci o bližním zle mluví, když veřejně otázkami k tomu podnět dává, nebo když, sám jsa v nepřátelském poměru s napadeným, se těší, že ho pomlouvají, nebo když vidíme, že pomluva bližnímu velkou škodu způsobí, kterou bychom mohli snadně odvrátiti. V takových případech láska nás zavazuje, abychom bližnímu v takové nouzi vypomohli. Nejedná zle jen ten, který v domě sousedově oheň zakládá, nýbrž také ten, který se škodolibě zahřívá na ohni, jenž jiný založil. Také tento má povinnost vodu nositi, aby oheň byl uhašen hned v počátku. Právě tak nehřeší jen nactiutrhač, nýbrž také ten, kdo mohl a měl nactiutrhačství zameziti, ale toho neučinil, nýbrž snad docela souhlasem a radostnou tváří podnět dal, aby pokračoval ve svém zlém počínání. Jsou mimo to případy, jak theologové říkají, v nichž neodporování jest jen malou chybou, když totiž netroufá si odporovati a do věci se míchat z ostýchavosti, nebo když pomluvači jsou osobnosti vysoce postavené. Zde se dotýkají něčeho, co se nás řeholníků do-

cela zvláštním způsobem dotýká. Má-li totiž někdo, který pomluvu slyší, zvláštní moc nad pomluvačem, pak jest více povinnen ohraditi se proti tomu a chrániti čest bližního. Tato povinnost jest tím větší, čím větší jest jeho moc. Tak se vyslovují theologové.

3. Z toho můžeme poznati, jak se máme chovati, když se ocítáme při takových rozhovorech, a jak velké nebezpečí jest v mlčení, když my následkem malého umrtvení a vzmužilosti všechno necháme běžeti. Pro naše hříchy jest dnes nactiutrhaní a pomlouvání něčím tak obyčejným, že světští lidé velmi zřídka začítí mohou rozhovor, aniž by nemluvili o životě jiných. Poněvadž s nimi v tak mnohonásobném styku žijeme, musíme často o tom přemýšleti, zda jsme nemohli něco překaziti a přece jsme tak neučinili: zda jsme nedali podnět k tomu, aby pokračovali v takové rozmluvě tím, že jsme se tázali, nebo ukázali, že nás to těší poslouchati: zda ukazujeme pomluvači přátelskou tvář a o jeho řeči souhlas projevujeme atd.

4. Nepustíme se dále do těchto úvah: neboť by mohl ne jeden namítnouti, že ví, jak daleko šel, kdy je to hříchem a kdy ne. Zůstaneme při naší základně a budeme mluvit k řeholníkům a k takovým osobám, kterým na ctnosti a dokonalosti záleží, kteří nejen smrtelných a všedních hříchů se chtějí

uvarovati, nýbrž bez ustání lepším býti, to konati chtějí, co bližnímu více jest ke vzdělání a k prospěchu. Když se tedy ocitáme v rozhovoru, v němž se na cti bližnímu utrhá a když při tom mlčíme, ač bychom měli povinnost a odporovati a to bychom mohli vykonati bez škody, nebo bez větší nepříjemnosti: jak se pak mají jiní na nás vzdělati? Jak by nebyli posilněni ve svém převráceném jednání, když vidí, že učený řeholník, služebník Boží, který nad jinými takovou moc má, přechází přes to, aniž by slovo proti tomu řekl? Jistě řeknou: to nemůže býti hříchem: neboť kněz k tomu mlčel. Věřili, že je to hřích a konají-li to přes to před tebou znova, pak hanobí tebe a tvůj řeholní stav, poněvadž se neštítí ve tvé přítomnosti vyslovovati se zle a hříšně. Ty se neodvažuješ jim odporovati a nemáš k tomu ani síly a odvahy.

5. Aby moru pomluvy odpomohl, dal sv. Augustin na jídelnu napsati následující verše:¹⁾ Quisquis amat dictis absentum rodere vitam, Hanc mensam vetitam noverit esse sibi. Kdokoliv miluje život nepřítomných slovy podrývá, tomu jest stůl tento zakázán. Vypravuje se však i následující o tomto světci:²⁾ Kdysi seděli s ním mnozí přátelští biskupové

1) Possidius in Vita S. Augustini, c. 22.

2) L. c.

a začali nevázaně a zle mluvit o životě jiných. Augustin je okamžitě pokáral a pravil: „Buď přestanete o tom mluvit, nebo musím ony verše odstranit, nebo se musíme od stolu vzdáliti“. Je tedy k tomu odvahy třeba, abychom přímo řekli: Milý pane, já se vzdám, jestliže nepřestanete zle mluvit. Sv. Jeroným chce,¹⁾ abychom tak mluvili, když praví: „Slyšíte-li pomluvačné řeči, utecte od něho a střežte se ho jako hada“. Jaká to pohana pro pomluvače! Se slovem v ústech musí se nechat od tebe opustiti, aby se zastyděl a poučil, jak sv. Jeroným praví, že má o jednání jiných v budoucnosti mlčeti zvláště. Nám se hodí tento prostředek, aby lidé od pomluvy se zdrželi, nebo abychom se vzdálili ze společnosti.

6. Kdybychom nemohli použití tohoto prostředku, poněvadž se nám zdá býti příliš tvrdým, a poněvadž lidé jsou vysoce postavení, pak dávají nám světci jiný, lehčí prostředek a snadnější, totiž toho, který tak mluví přísně pohledem napomenouti, aby viděl, že se nám to nelíbí a že my ho nemůžeme poslouchati. Tento prostředek nám radí také Duch Svatý slovy mudrcovými:²⁾ „Vítr od severu rozhání deště a tvář nelibá jazyk utrhuující“. A „Opleť uši své trním,

¹⁾ Regula Monachorum, c. 22.

²⁾ Přísloví XXV., 23.

(neslyš jazyka zlého), a ústům svým udělej dvěře a zámky“.¹⁾ Trní, jímž si máme oplésti uši, jest onen vážný pohled, svraštělé čelo, onen smutek, který projevuješ za zlé řeči jiného. Jsou to trny, které druhého bodají a jeho svědomí poraňují, takže nahlédne, jaké zlo to činí, když se životem jiných tak zachází. Mudřec nechce jen, aby sis jen bavlnou, nebo něčím měkkým uši uzavřel, nýbrž máš si je trním oplésti. Nejen nemáš se ze zlých řečí těšiti, a ony nejen nemají vcházet do tvých uší, nýbrž mají zároveň poraniti srdce pomluvačovo, aby se nad sebou zamyslíl a se polepšil“. Lepší jest mrzeti se nežli smáti se, neb tvář zasmušilá je prospěšná mysli“.²⁾ Tím přijde k poznání a k náhledu, že zle jedná.

O sv. Ignáci čteme,³⁾ že užíval velmi často tohoto prostředku. Někdy se stalo, že některému z našich v jeho přítomnosti nepozorovaně nějaké slovo vyběhlo, které se zdálo našemu otci nesprávným, nebo nevhodným. Tu měl vždy vážný výraz tváře a hleděl přísně. Z jeho pohledu poznali otcové, že se nějaká chyba stala a nepozorný byl tím učiněn pozornější a hned odkázán. To činil v malých a bezvýznamných věcech, kde totiž

¹⁾ Sirach XXVIII., 28.

²⁾ Kazatel VII., 4.

³⁾ Ribad. Vita S. Ignatii L. 5, c. 5.

chyba byla tak malá, že druzí jí ani nepozorovali, poněvadž neměli tak ostrého vjemu pro to. On totiž nebyl jen sám pro sebe sebraným na mysli, ale chtěl, aby také jeho stejně tak na mysli sebranými byli.

7. Jest ještě jiný prostředek proti pomluvě a nactiutrhaní. Obrátíme řeč, přejdeme k něčemu jinému, abychom přerušili nit pomlouvání. Zde není třeba dlouho čekati na vhodný okamžik a také věci tak vážně brati: neboť často je to nejvhodnější, co nejméně se hodí. Takovým způsobem nahledne mluvka a všichni okolní, že o tom neměl mluvit, o čem mluvil, a že ty mu ještě čest prokazuješ, že ho veřejně před jinými nekáráš a nezahanbuješ. Kdybys chtěl dlouho na vhodný okamžik čekati, nebo jeho slova uvážiti, pak nepochopí druhý tvého jemného pokynu a škodě nebude zabráněno. Řítí-li se proti člověku býk, hod' mu plášť, aby se jím zdržel a člověka nechal. Mluví-li někdo proti bližnímu svému neuctivě, pak je nejlepší nějaký plášť mu hoditi, to jest na jinou řeč přejíti, aby se zdržel a zlé řeči nechal. Jako se musí poděkovati za záchranu života tomu, kdo plášť hodil, právě tak se má děkovati za záchranu cti a dobrého jména tomu, jenž zlé řeči zadržel a přerušil.

XI.

Že se musíme každého druhu lži vyvarovati.

1. Mudřec praví:¹⁾ „Prve než cokoliv činíš, správně o věci promluv a před každým skutkem jistě se porad“. Mluvíti pravdu a nikdy nelhati, budiž tobě nade všechno. Řeholníku netřeba tento výrok zvláště odůvodňovati, on jest sám v sobě doložen. Již u lidí světských platí to za velkou nectnost, když někdo jest lhářem: a když o něm lidé říkají, že lže, pak je to pro něho velká pohana a škoda. Jak by to mohlo býti v řádě jinak, kde by takovou nectností každý více ztratil na cti a na dobrém jméně, než ve světě? Snadno se nahlédne, jak nízká a sprostá a řeholníka nedůstojná byla by lež. Lež musí býti daleko od jeho úst: a ani jednou nesmí si jí posloužiti ani při výmluvě a omluvě

¹⁾ Sirach XXXVII., 20.

svého nějakého poklesku: neboť ten, kdo lže, aby jeho chyba nevyšla na jevo, neb aby nebyl méně vážen, nic neví o umrtvení a pokoře. Máme hledati příležitosti k pokoření a k umrtvení a ty by si chtěl před nimi utíkat, kteří se ti nabízejí, a kterých bez hříchu nemůžeš odmítnouti? To by byl křiklavý rozpor s dokonalostí, k níž chceš dojíti. Ani abys záchranil celý svět není ti dovoleno užití lži, jak to vysvětlují theologové a světci. Jak by mohlo býti dovoleno užití lži, abychom nebyli v nějaké nepatrné věci zkráceni, nebo zahanbeni? Proto jmenuje Šalomoun¹⁾ mezi sedmi věcmi, které Bůh nenávidí, „lživý jazyk“ na druhém místě.

2. Jest zvláštní druh lži, který není docela úmyslný, když totiž něco vykládáme a věc zvětšujeme. Pravda jest něco nedělitelného. Co k tomu, co jest skutečným, neboť co jistě víme, ještě přidáme, je lež. A právě zde je velké nebezpečství: neboť chceme vždy, aby to bylo něco důležitého, co přinášíme a proto snažíme se věc zvětšiti. Proto musíme z tohoto důvodu zde velmi opatrnými býti.

3. Sv. Bonaventura k tomu přidává:²⁾ že se máme míti na pozoru před každým přeháněním a nadsazováním: neboť jest to proti

¹⁾ Přísloví VI., 17.

²⁾ XIII. Speculum disciplinae, p. 1, c. 20.

mravní vážnosti a proti skromnosti mnicha věci zvětšovati a přeháněti. Tvá pravdomluvnost jest tvou mravní vážností a musí tomu, co pravíš, dodávati důrazu, nikoliv však přemrštěná slova a přehánění. Tato nedávají žádného důrazu tvým slovům, která pronášíš, nýbrž ještě tebe připravují o vážnost. Důvod, proč takovými nadsázkami a nemírným zvětšováním svou vážnost a svou víru ztrácíš, jest tento: Poněvadž věci nad cenu svou se vynášejí, stává se řeč nepravdou, když věci nejsou takové, za jaké byly považovány. Takového mluvku, který rád přehání, nepovažuje nikdo za přítele pravdy. Takový ztrácí všechnu důvěru a vážnost. O sv. Ignáci¹⁾ se vypravuje, že velmi zřídka mluvil v superlativech: neboť v tomto nejvyšším stupňování bývají obyčejně věci hodně zvětšené. Vždy vypravoval docela jednoduše a správně, aniž by něco zvětšil, nebo zvláště ocenil. Zveličování a nadsazování bylo mu tak cizí, že, jak se o něm vypravuje, ani toho s jistotou netvrdil, co docela jistě věděl.

4. Svatí nám dávají o tom výtečné poučení. Sv. Bernard²⁾ praví: „Netvrd a nepopírej ničeho umíněně. Tvá tvrzení a popírání buďtež solí pochybování kořeněna. Přidávej vždy: Myslím, že to tak může býti: nebo,

1) Ribad. Vita s. Ignatii L. 5, c. 6.

2) Varia et brevia documenta pie vivendi.

jestli že se nemýlím. Myslím, že jsem slyšel. Když tak rozumně mluvíti umíme, pak je to řeč pokory, skromnosti, řeč řeholníka, který nikdy na sebe a svůj úsudek příliš nespo-
léhá, jak u pokorných vždy je zvykem. Právě, poněvadž svatí byli pokorní a na sebe ne-
spoléhali, mluvili takovýmto způsobem. Su-
rius¹⁾ vypravuje o sv. Dominikovi Lorikatovi,
když se ho někdo ptal, kolik je hodin, nikdy
s určitostí neodpověděl a neřekl: jest osm
nebo devět hodin, nýbrž: může býti asi osm
nebo 9 hodin. Když se ho ptali, proč tak
odpovídá, odpověděl: „Poněvadž tak jsem jist,
že nelžu, mohla již hodina odbít, nebo se
teprve bude bít“.

To je druhý důvod, proč moudrý a roz-
umný řeholník svá tvrzení s určitostí nepo-
dává, nýbrž všechno se solí pochybností
přednáší, jak se vyjádřil sv. Bernard. Tak
uniká nebezpečství pronésti nějakou lež,
kdyby tomu právě tak nebylo, jak se to
jemu zdálo, nebo jak mysli. Naproti tomu,
když se tvrzení podávají s velkou jistotou
a bezpečností, když se potom shledá, —
což často bývá, — že tomu tak není, jak
se mysli, pak má člověk škodu následkem
tak pevně pronešeného tvrzení a dokazo-
vané nepravdy. Tím by byl bližní velmi:

¹⁾ X., 14. Octob. Vita S. Dominici Loricati § 17.

špatně vzdělán, když pak věc jinak shledá. Dávám tato pravidla také pro ty případy, v nichž myslíme, že máme plnou pravdu: neboť jestli sám pochybuji o nějaké věci a přece to bezpodmínečně tvrdím, pak je to také lež, ačkoliv věc sama o sobě může být pravdivou, poněvadž tvrdím, co nevím, nebo poněvadž se vystavuji nebezpečství zjevné lži, což vždy jest hříchem.

5. Sv. Bonaventura praví:¹⁾ „Nemáš jen vždy pravdu říkati, nýbrž tvoje řeč má být vždy bez strojenosti“. „Tvé slovo říká jen pravdu a čistou jen pravdu“. Nemáš být dvojsmyslný, užívati dvojsmyslných slov, která mají mnoho významů: neboť to je proti otevřenosti a prostotě řeholní. Sv. Augustin praví:²⁾ „Každá ošemetnost a každé pokrytectví jest lží“. Jsou lidé, kteří na jedné straně nelhou, na druhé straně přece pravdy říci nechtějí, okolkují a vykrucují se tak, že věc bereš načisto jinak než oni myslí. V důležitých případech jest sice dovoleno použití dvojsmyslného vyjádření, abychom něco ukryli, co nemá být zjeveno: ale v obyčejném styku není to dovoleno. Jest to převrácenost pletichářů a pokrytců a přímý odpor k otevřenosti a prostotě nejen mnišské, nýbrž křesťanského a občanského života vůbec. Škodí

¹⁾ L. c.

²⁾ Serm. 134 de Scripturis, n. 4.

to vzájemné důvěře, styku a jednotě lidí právě tak, jako otevřená a nezahalená lež.

Kdyby takový způsob řeči byl všeobecně dovolen, pak by žádný člověk neodvážil se věřiti jinému. O tom nás poučuje také zkušenost. Ví-li se o lidech, kteří jinak jsou ctnostní, že tuto chybu mají, neodvažuje se žádný, který je zná, jim důvěřovati. Stýkáme se s nimi vždy se starostí a úzkostí, abychom nebyli od nich zaskočeni.

Proto praví mudřec:¹⁾ „Kdo mudruje v řeči, nenáviděný bývá“. Takového totiž považují lidé za dvojsmyslného, falešného a úskočného člověka. Proto se musíme varovati takového druhu řeči, aby se to o nás také nemohlo říkati, co se o mnohých takových říká: on sice nelže, ale pravdy také neříká.

¹⁾ Sirach XXXVII., 23.

XII.

Máme se varovati také šprýmů a vtipů a řečí smích budících.

1. Sv. Basil¹⁾ varuje svého duchovního syna před žerty a kratochvilnými řečmi: „Nesmíš vždy žertovati jak dítě: neboť se to nesluší na člověka, který po dokonalosti touží, jako dítě žertovati“. Světec také dále poznamenává: „Takové dětské zábavy činí člověka lhostejným a nedbalým ve službě Boží a olupují ho o zbožnost a skroušenost srdce. Obzvláště, praví dále, musíme se varovati řečí žertovných a čtveráckých, neboť tím se děláme šašky a čtveráky, což zjevně nesluší se na člověka snažícího se po dokonalosti.

2. Svatý Bernard²⁾ bere to velice vážně.

¹⁾ Admonitio ad Filium spiritualement c. 17, Migne Patr. lat. 103, pag. 696.

²⁾ De Consideratione L. 2, c. 13.

„Slova, která mezi světskými lidmi jsou jenom čtveráctvím, jsou v ústech kněžových rouháním. Tys zasvětil ústa svá evangeliu. Není ti dovoleno otvírati je k takovým věcem. Zvyknouti si na takové řeči, jest svatokrádež. Je to totéž, jako kdybys chrám zasvěcený Boží počtě, vydals k světským účelům“. Prorok Malachiáš praví:¹⁾ „Rty kněze totiž mají dbáti vědy, z úst jeho má býti hledána nauka“ a ne čtveráctví a bajky. Sv. Bernard nechce jen, aby se řeholník zdržoval od řečí čtveráckých a bájení, nýbrž žádá, aby se vzdaloval poslouchání jich a aby neměl na nich ani zalíbení. Kde jiní v naší přítomnosti takové řeči vedou, máme se právě tak zachováti jako při řečech nactiutrhačných. Máme se snažiti, abychom takové řeči přerušili a řeč obrátili na něco vážného, co slouží ke prospěchu. Aspoň se máme vážně při nich tvářiti. Když se již styděti musíme, když v naší přítomnosti takové řeči se vedou, jak bychom se teprve museli styděti je sami vyslovovati? Světec praví: „Již se dáti ke smíchů podrážditi, je ke škodě: ještě škodlivější jest jiné ke smíchu přiváděti“.

3. Klement z Alexandrie,²⁾ učitel velkého Origena, a s ním svatí učitelé Basil,³⁾ Bernard⁴⁾

1) Malachiáš II., 7. — 2) Paedagogus L. 2, c. 5.
3) Constit. monast., c. 12. — 4) De modo bene vivendi ad Sororem, c. 30. (Append.)

a Bonaventura¹⁾ praví: „Poněvadž všechna slova z myšlenky i mravů jako ze svých pramenů povstávají, proto nemohou býti nikdy vyslovována slova směšná, jež by nepocházela ze směšných mravů“. Slova vycházejí ze srdce, „neboť z hojnosti srdce mluví ústa“.²⁾ Ješitná a lehkomyšlná slova dávají vysvědčení o ješitnosti a lehkomyšlnosti srdce. Po zvuku poznáváme, zdá zvonek, nebo nádoba jest celá, nebo rozbitá, zda jest plná nebo prázdná. Právě tak poznáváme po hlasu a zvuku slov, zda vnitřek jest plný, nebo prázdný, zda jest dokonalý, nebo zlomený. Kdo takové věci mluví, má hlas jako zvon, který má trhlinu. „Žádné slovo špatné nevycházej z úst vašich“.³⁾ O těchto slovech praví svatý Jan Zlatoústý:⁴⁾ „Jak vypadá srdce člověko, taková jsou i slova, která mluví, a skutky, které činí“.

4. Když sv. Ignác mučedník byl mučen vyslovoval stále jméno Ježíš, a když se ho po příčině toho ptali, dal jim odpověď: Toto jméno nosím zapsáno ve svém srdci: proto nemohu přestat je vyslovovati. Po jeho smrti vyňali jeho srdce a rozdělili, a v každé části našli jméno Ježíš napsáno zlatými písme-

1) XIII. Speculum disciplinae p. 1, c. 20.

2) Mat. XII., 34.

3) Efes. IV., 29.

4) Homil. 14, in Epist. ad Ephes., n. 3.

nami. Kdo mluví žertovná a lehkomyšlná slova, nemá v srdci svém zapsáno jméno Ježíš, nýbrž svět a jeho marnost, a to také vychází z jeho úst. Tak vidíme, že lidé, kteří si na tom zakládají, že dělají vtipy a že jiné uvádějí ve smích svými řečmi a veselými šaškovinami, nejen že nejsou duchovními lidmi, nýbrž ani ne dobrými řeholníky.

Blažený učitel Avila vysvětluje slova apoštolova:¹⁾ „Prázdné tlachání neb vtipkování která se nesluší“ následovně: „Vtipkování a taškařství nejen že se nehodí pro sebranost řeholní, nýbrž stojí v rozporu s důstojností křesťanského životního řádu“. Čteme také v jeho životě, že nikdy vtipů nedělal. O sv. Janu Zlatoústém vypravuje Metafrastes,²⁾ že nikdy nevtipkoval, ani neposlouchal takových řečí, ani s nimi nesouhlasil. Staří otcové brali to tak přísně,³⁾ že za pokání dávali tomu, který taková slova pronášel vyloučení ze společnosti na celý týden. Byl to druh exkomunikace, jak ji mniši prováděli. Oddělili takové ze styku a z obcování s ostatními členy, aby jiných nenakazili a aby sami o sobě

¹⁾ Efes. V., 4.

²⁾ Simeon Metaphr. Vitae Sanctorum 27. Januar. Vita S. Joannis Chrysost. IV.

³⁾ S. Benedicti Abb. Anionensis Concordia Regularum, c. 30. De Excommunicatine Culparum § 3 (S. Pachomii), § 9 (S. Basilii).

uvažovali a k názoru došli, že člověk, který se nechová a nemluví jako řeholník, není také hoden, aby mezi jinými bratry žil.

5. Surius¹⁾ vypravuje v životě sv. Hugona, opata z Cluny o biskupu z Toulouse ve Francii, jménem Durandovi, který měl rád vtipy a rád poslouchal i mluvil směšně. Poněvadž Durandus před tím byl mnichem kláštera z Cluny, káral ho svatý Hugo, jako opat tohoto kláštera. Pravil mu, že nepolepší-li se v tom, bude museti zvláště v očistci trpěti. Arcibiskup zemřel krátce na to a zjevil se jistému mnichu, jménem Siguinovi. Tomuto ukázal napuchlá ústa a rty plné ran. Zároveň ho prosil se slzami v očích, aby požádal opata Hugona, by za něho byly konány modlitby: neboť za trest trpí velká muka v očistci za svá vtipná a taškařská slova, poněvadž se nepolepšil. Siguinus sdělil to opatovi Hugonovi. Tento naporučil sedmi mnichům, aby po 7 dní mlčeli k zadostiučinění za hříchy arcibiskupovy. Jeden z nich přerušil mlčení. Tu zjevil se arcibiskup Siguinovi opět a stěžoval si na tohoto mnicha, že mu vysvobození svou neposlušností oddálil. Siguinus vypravoval to Hugonovi, který shledal, že vskutku tomu tak bylo a jiného mnicha ustanovil, aby 7 dní mlčel. Když tyto dny mi-

¹⁾ IV. 29. April. Vita S. Hugonis, Abbatis Cluniacensis § 17.

nuly, zjevil se po třetí arcibiskup, děkoval opatovi a mnichům, ukázal se ve svém biskupském hávě s zdravou a veselou tváří a zmizel pak náhle.

6. Ještě zde zvláště upozorňujeme, že se musíme varovati pikantního vtipkování, které často jako vtip přednášíme, které však jest bodavé a bližního často hluboce zraňuje, když buď jeho stav, nebo nadání, nebo slabé nadání, nebo nějakou jinou chybu označuje. Jsou to daleko významnější a horší vtipy, než dříve uváděné: neboť ony škodí tím více, čím vtipněji byly pronešeny. Lépe se vtiskují posluchačům, a snadněji si na ně vzpomínáme. Ve světě se vedou takové řeči šprýmaři tak dlouho, dokud někoho neurazí a je to beze škody: je to zábava pro světské lidi: říká se pak o takových lidech, že jsou zábavní a že neuškodí nikomu. Avšak, když se stávají kousavými k druhým, pak je lidé opouštějí a na konec vede se jim zle: neboť vždy jsou jiní, kteří jim po zásluze odplatí. Poněvadž jsme již dříve o takových řečech mluvili, které svornost a lásku ruší, přestane o tom dále mluvit.

XIII.

Naše řeči a zábavy mají se obíratí Bohem. Některé prostředky, které nám k tomu pomáhají.

1. „Žádné slovo špatné nevycházej z úst vašich, nýbrž (jen takové), které jest dobré ke vzdělání (podle) potřeby, aby prokazovalo dobrodiní těm, kteří (je) slyší“.¹⁾ Posluchači naši mají býti naší řečí zapálení a rozplamenění k lásce Boží a k touze po ctnosti a dokonalosti. To je důležitý požadavek pro nás, ježto naším cílem a úkolem jest nejen přihlížeti k vlastnímu pokroku, nýbrž také k pokroku bližního. Řeči a zábavy, které vzdělávají jsou důležitým prostředkem pro ty, s nimiž se stýkáme, abychom je vzdělali a pomohli jim k bohatému užitku. Neboť nepřihlížejíce k prospěchu, který takové řeči

¹⁾ Efes. IV.. 29.

vytvořuje. budou lidé světští souditi, že se vždy takovými věcmi zabýváme. Mají pak úctu a vážnost před námi: neboť nahlízejí, že člověk, který s nimi obyčejně o Bohu mluví, sám Boha jest plný. A tak jsou služby, které ve styku s nimi konáme, velkého významu.

O sv. Františku Xaverském čteme v jeho životě, že více působil soukromými rozhovory, než kázáními. Když sv. Ignác ve stanovách jedná o prostředcích,¹⁾ kterých mají užívatí členové Tovaryšstva pro spásu duší, označuje tyto soukromé rozhovory za nejlepší. Odporoučí je všem v Tovaryšstvu, aby jich užívali, ba i bratřím laikům.

2. Abychom to lépe poznali a ve skutek uvedli, pomáhá nám za prve velice, že si na to zvykáme, abychom mezi sebou vždy jen o dobrých a duchovních věcech mluvili. O sv. Františku čteme,²⁾ že nechával své bratry spolu seděti a vypravovati navzájem o Božských věcech, aby se této řeči a tomuto styku naučili, když se světskými lidmi se stýkají. Vykládá se pak toto: Jednou, když jich více v takovém sv. shromáždění bylo, objevil se mezi nimi Pán v podobě krásného hochy a udělil jim svého požehnání. Tím

¹⁾ Instit. S. J. II., Const. p. 7, c. 4, n. 8.

²⁾ Markus von Lisabon — Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder I. T., I. B., 19 Kap.

dal jim na srozuměnou, jak je mu milé takové shromáždění. V našem řádě jest takové cvičení již od noviciátu. Novicové se často scházejí, aby mluvili mezi sebou o duchovních věcech. Pak po celý život máme konference mezi sebou, abychom v takových řečech měli pohotovost. Mimo to se nám odporoučí, abychom i v obyčejných rozhovorech a zábavách této řeči užívali.

3. Sv. Bernard¹⁾ vyslovuje v tomto ohledu spravedlivé a přísné pokárání několika řeholníků své doby, když jim zároveň před oči staví, jaké mravy a zvyky byly v oněch starých zlatých časech. „Ach jak daleko jsme my od oněch mnichů, kteří v čase sv. Antonína a sv. Pavla žili, oněch prvních poustevníků! Když se sešli a navštívili, týkala se jejich zábava nebe. Mluvíce o Božských věcech a o pokroku svých duší, přijímali duchovní potravu s takou touhou a hladem, že často zapomínali na tělesný hlad a po celý den ničeho nejedli mluvíce o Božských věcech. To byl pravý řád, poznamenává, kde se starali o důležitější část a ctihodnější o duši. Nyní však, když se sejdeme, nenajde se žádný, který by toužil po tomto duchovním pokrmu, neb jej rozdával. Brzy nebude vůbec zvyku při takových návštěvách

¹⁾ Apologia ad Gulielmum Abb., c. 9 et 8.

a zábavách o Písmu sv. a o spáse duše mluví. Nyní jen vtipy a žerty a slova do vzduchu se mluví, nebo abychom užili výrazu apoštolova: Když se sejdeme, „není to již slavení večere Páně“. ¹⁾ Nejhorší však je, praví světec, že to nazýváme vlídností, rozšafností a láskou, když někdo dovede lidi takto bavit, a opak toho nazýváme strohostí, nedvorností a vesnickým chováním. Ještě horší jest to, že takové lidi, kteří o Bohu mluví, považují za samotáře a vyhýbají se styku s nimi. Avšak tato láska ničí onu lásku, tato rozšafnost hubí onu rozšafnost. Nebo co je to za láska, kde se tělo miluje a duše zanedbává? Co je to za rozum, kde se tělu všechno dává, duši však nic? Tělo krmiti a duši hladem nechati umírat, to není ani rozšafnost ani láska, nýbrž největší krutost a převrácenost“.

Velký učitel Tauler²⁾ vypravuje, že se jednou Pán zjevil jistému svému věrnému služebníkovvi a přednesl mu s velkým zármutkem 6 žalob, které má proti svým služebníkům. Druhá žaloba byla, že při svých schůzkách a rozmluvách mluví jen o marných a nepřístojných věcech, o něm se však vůbec nezmíní. Pohleďme dobře, zda by nemohl

¹⁾ I. Korint. XI., 20.

²⁾ Joannis Tauleri Institutiones Divinae (spur), c. 28. Opp. Tauleri Coloniae 1548.

Pán tuto žalobu také proti nám vznésti, a zda by také nás nemělo zastihnouti ono pokárání.

4. Sv. Bernard¹⁾ a sv. Bonaventura²⁾ podávají druhý výtečný prostředek, jak snadno můžeme mluvit o vzdělavatelných věcech. Když vyjdeme, abychom se sousedem se pobavili, máme vždy v zásobě míti něco dobrého a užitečného, abychom to mohli říci. Jestliže on mluví o nepatřičných a marných věcech, máme my míti připravené jiné vzdělavatelné, abychom mohli přerušiti řeč a uvésti ji na něco jiného, jak nás tomu učí naše pravidla.³⁾ Není to nic velkého, když my jako řeholníci tohoto prostředku užíváme, abychom, jak naší povinností jest, o Bohu mluvili a se bavili, když vidíme, že světší lidé téhož prostředku užívají, aby se starali o světské řeči a zábavy. V tom má každý ukázati svou bystrost a svou duchovní převahu, aby vždy s obratností nepatřičné řeči dovedl přerušiti a odkázati a o Božských věcech byl schopen mluvit a je předváděti.

5. Třetí prostředek jest vnitřní a vřelá láska k Bohu a velká zvláštní láska k duchovním věcem. Máme-li ji, pak nám nebude protivno

1) Formula honestae vitae.

2) XIII. Speculum disciplinae ad Novitios, p. 1, c. 20 et c. 31.

3) Inst. S. J. III., pag. 15, Reg. 11, Sacerd.

a nemilo o Bohu mluvit, o něm slyšeti mluvit, nýbrž budeme z toho míti velkou radost a zálibu. Nikdo necítí obtíž v tom, aby mluvil o tom, co miluje, a čeho je srdce plné. Dělá mu to naopak radost a je to pro něho zotavením. Pohleď jen, jak rád mluví obchodník o svém obchodě a svých záležitostech. Při stole i po něm, všude rád slyší o tom, kde se dobře nakupuje a prodává. Rolník rád mluví o práci na poli a o žních, pastýři o svých ovečkách a telátkách. „Jak může moudrosti plný býti, kdo drží pluh, kdo se chlubí holí a pobádá hovězí dobytek ostnem, kdo se obírá takovou prací a mluví jen o telatech? Mysl svou soustřeďuje na to, jak proháněti brázdy a pilně pečuje o to, jak krmiti krávy“.¹⁾ Každý rád mluví o tom, co je jeho zaměstnáním. Když my nyní, kteří jsme svět opustili a dokonalostí se zabýváme, pravou lásku k Bohu a velké zalíbení pro duchovní věci máme, tak musí rozmluva o těchto věcech býti naší radostí a zotavením, a nesmí nám nikdy scházeti na námětech, abychom o takových věcech mluvili. Je dobrým znamením, když člověk rád o Bohu mluví a slyší, opak toho jest znamením zlým. Tak mluví také sv. Jan:²⁾ „Oni jsou ze světa: proto mluví ze světa: a svět je poslouchá“.

¹⁾ Sirach XXXVIII., 26, 27.

²⁾ I. Jan IV., 5.

6. „Místo toho andělským pokrmem živil jsi lid svůj a dávals jim bez práce hotový chléb s nebe, způsobilý, aby jakoukoliv rozkoš skýtal, jakékoliv chuti přiměřený“. ¹⁾ O těchto slovech praví sv. Augustin: ²⁾ „Nebeský pokrm, kterým, živil Bůh Israelity na poušti, chutnal každému tak, jak si přál, dokonale dle slov textu. To jest však jen o těch tak rozuměti, kteří se Boha báli: neboť bezbožným nechutnal tak, jak si přáli: neboť kdyby tomu tak bylo, nebyli by si něčeho jiného přáli a po tom toužili, jak toho skutečně žádali. Tito neshledávali, že by jim mana nechutnala, nýbrž se jim protivila, byli jí přejezeni a toužili po mase: neboť vzpomínali na hrnce masa v Egyptě. „Rozpomínáme se na ryby, které jsme v Egyptě zdarma jídali: na mysl nám přicházejí okurky, melouny, por, cibule a česnek. Duše naše je vypráhlá, nic jiného nevidí oči naše než manu“.³⁾ Bohabojní však byli spokojeni s manou. Neměli touhy po nějakém jiném pokrmu, ba ani myšlenky neměli na to: neboť oni našli v maně každou chuť, kterou žádali.

7. Jest velký rozdíl mezi dobrými a dokonalými a mezi vlažnými a nedokonalými

¹⁾ Moudrost XVI., 20.

²⁾ Epist. 54, c. 3. (Ad Inquisitiones Januarii L. 1.)
– Rextractat, L. 2, c. 20.

³⁾ Num. XI., 4, 6.

řeholníky. Dobří mají velkou radost z duchovních a Božských věcí. Těší jich o nich mluvit, o nich slyšet. Tu manu okoušejí ve všech věcech. Ve všech věcech okoušejí Boha a volají se sv. Augustinem a se sv. Františkem: „Bože můj, mé všecko“. Bůh je jim vším, a všechno, čeho žádají nalézají v něm. Vlažným a nedokonalým nepodává tato mana každou chuť. Jim se protiví a oškliví. Raději slyší nějakou bajku, než něco poučného. To není dobré znamení. „Blahoslavený jazyk, který jen o Bohu mluvit umí“. ¹⁾ Sv. Basíl praví: ²⁾ „Pravému sluhovi Božímu budou protivné marné a nepatřičné řeči: rozhovor a řeči o Bohu budou mu sladší a chutnější než med“.

Odtud to pochází, že duše opravdu Boha milující nepotřebuje k zotavení a posílení ve svých pracích i nemocech rozptýlení a nepatřičných taškařských řečí: nemá k nim žádné lásky, naopak, něco takového zvětšuje jen její utrpení a její námahy. Co jí opravdu útěchu a posilu přináší, je řeč o tom, nebo poslouchání toho, co miluje a po čem touží. Světec praví: Mluví-li Albernes, nedbej na to, dávej však pozor, když slyšíš něco z Písma sv. ke spáse duše v paměť uváděti. Nechutným ať je ti všechno, co se věcí světských týká:

¹⁾ Cf. Hieron. Ep. 130 ad Demetriadem, n. 14.

²⁾ Serm. ascet. de renunt. saeculi et spir. perf., n. 4.

jako med sladké ať jest všechno co se vypráví o zbožných mužích. Tak čteme o sv. Kateřině Sienské, že nikdy nebyla unavena, když o Bohu mluvila, ba bylo to její zotavení a prostředek, aby se pozdravila a posílila. Obzvláště bylo to jejím klidem a silou v nemocech a námahách. To též čteme také o jiných svatých.

XIV.

O jiném nanejvýše důležitém důvodu, proč naše řeči a zábavy s bližním mají míti za předmět Boha.

1. Nejen pro vzdělání a k prospěchu bližního, nýbrž také k našemu vlastnímu prospěchu a k zachování ducha mají naše řeči a zábavy často za předmět Boha míti. Kde o Bohu mluvíme, bude láskou k němu hořeti a pláti: neboť právě jest to vlastností takových řeči, jak to vidíme na těch dvou učenicích, kteří do Emaus šli a o takových věcech mluvili. „Zdali nehořelo v nás srdce naše, když mluvil k nám na cestě a vykládal nám Písma?“¹⁾ Sami jsme již zkusili, že odcházíme z takových rozprav daleko více dojatai a ke zbožnosti naladěni, než z kázání.

Surius²⁾ vypravuje o sv. Tomáši Akv., že:

¹⁾ Luk. XXIV., 32.

²⁾ III. 7. Martii, Vita S. Thomae Aqu. § 10.

všechny jeho řeči jednaly o svatých a spasitelných věcech. To bylo též příčinou, že on po takových řečech a styku s lidmi velmi snadno se oddával modlitbě a rozjímání o Božských věcech. Právě, že tyto řeči měly za předmět Boha a s rozjímáním spojeny byly, nikdy nerušily a nepřekážely modlitbě. Mezi podivuhodnými věcmi v životě sv. Františka Xaverského se vypravuje také toto: že dovedl spojit činnost a styk s lidmi výtečně s modlitbou. Musel na tolik věcí mysliti, byl přetížen rozmanitými pracemi, cestoval po vodě i souši a sice za mnohých obtíží a nebezpečností, byl v obcování se všemi nanejvýše milým a při tom všem žil vnitřním sebraným životem v přítomnosti Boží. Vždycky, když se uvolnil od svých prací a od styku s bližními, oddal se ihned s lehkostí modlitbě a svému nejdůvěrnějšímu styku se svým Bohem. Příčina toho byla v tom, že se nikdy v zaměstnání svém nerozptyloval, takže mohl snadno se vrátiti k tomu, čeho vlastně nikdy neopustil.

Nemá-li náš styk s bližním a naše řeči a zábavy s nimi žádného spojení s Bohem, pak jsme často v nebezpečnosti. Sv. Ignác¹⁾ praví: „Styk a důvěrné obcování s našim bližním přináší tomuto velký užitek a jest

¹⁾ Ribadeneira, Vita S. Ignatii 15, c. 11.

mu ke vzdělání, když je to takové, jak to našemu řádu odpovídati má. Neumíme-li však s bližním zacházeti, jak máme, pak je tento styk jemu na velkou obtíž a nám samým velmi nebezpečný“. Sv. Bernard¹⁾ praví: „Mar-nivé řeči poskvřňují velmi snadno srdce a co rádi slyšíme, to také snadno konáme“.

2. Někdy musíme v řečech a v zábavách s bližním jednati o tom, o čem on mluví. To se má však tak státi, jak sv. Ignác praví, aby on o tom jednal, co my mu odpovíme. Bližní nás nemá nikdy vtáhnouti do svých věcí, do nich nás zamotati a sebou vésti: my musíme na konec vždy k svému přijíti tím, že ho spasitelnými a vzornými řečmi upoutáme k sobě a k Bohu. K tomu nepotřebujeme vždy tu na nejpríhodnější dobu, nejvhodnější okolnost a příležitost čekati. Neboť kdybys chtěl na všechno toto čekati, pak bys o svém předmětu ani nezačal: bližní by zůstal na svém stanovisku. Všichni mají věděti, že my řeholníky jsme a že naše řeči jsou také podle toho. Všichni mají věděti, že nesmíme času mařiti a nepotřebnými řečmi mrhati, nýbrž že my o Bohu a o záležitostech spasení mluvit musíme. Jest-li se jim to nelíbí, pak je nutno, aby se vzdalovali styku s námi.

¹⁾ De modo bene vivendi ad Sororem, c. 30.

3. Tak čteme o sv. Ignáci, že začal s lidmi řeč o smrti, soudě a pekle. Když totiž někdo k němu přišel, s nímž musel čas ztráviti bez užitku, tak ho přijal jednou a podruhé přátelsky a mluvil s ním. Chtěl-li pokračovati v návštěvách bez duchovního prospěchu, pak začal sv. Ignác o vážných těchto věcech mluvit. Jestliže někdo tyto řeči nerád slyší, bude míti brzy dlouhou chvíli a nepřijde po druhé, pravil světec, slyší-li však rád, pak bude z toho míti prospěch pro svoji duši.

4. Potvrzení toho nalézáme u sv. Augustina,¹⁾ kde praví: „Musíme se namáhati, abychom všem dobře činili a všechny získali, jak apoštol²⁾ to učinil, když o sobě pravil: „Všem stal jsem se vším“. Se smutnými byl smutný: neboť jest to útěchou pro trpícího, když vidí, že druhý s ním má soucit a trpí s ním. S radujícími se radoval. Svatý učitel poznamenává přece, že řízení sebe podle bližního a tato účast pro něho musí býti takového druhu, aby trpícímu pomohla, ho posílila a povzbudila a z jeho bídy vytrhla, ne ale taková, aby s ním do téže bídy upadla. Vysvětluje to příkladem. Kdo ruku podává tomu, jenž upadl, ten se naklání sice, ale nepadá sám na zemi a nenechá se také

¹⁾ De diversis Quaestionibus Octoginta Tribus quaest. 71, n. 4 et 2.

²⁾ I. Kor. IX., 22.

druhým na zemi strhnouti. Ale raději se opře a podepře, aby ho druhý k zemi nestáhl. Proto se nakloňuje jen trochu, kolik je potřeba k tomu, aby mu pomohl. Stejným způsobem se musíme i my podle světských lidí řídit, abychom je získali. Avšak musíme pevně státi a se podpírat, aby nás nestáhli dolů a my si podrželi převahu.

Je to důležitá pravda, kterou musíme býti docela proniknutí. Mezi jiným vzdělává ty, s nimiž se stýkáme, nejvíce vjem, že naše řeči za předmět mají dobro a okolnosti spásy. I když na počátku mnoho zalíbení na tom nemají, pozvolna budou přivedeni k přemýšlení a budou vzděláni. My sami získáme si u nich uznání a vážnost, poněvadž na konec nahlédnou, že toto jest jedině důležité. Budou-li pozorovati, že my se s nimi pouštíme do světských řečí a na nich radost máme, jak oni budou nás, jako jiné světské lidi považovati za dobré přátele, ale nikdy nebudeme platiti za duchovní muže. Pak zaniká všechna síla a snaha přinésti užitek jejich duším. Snažme se dobré jméno našeho řádu povznést a příkladů starých otců následovati.

5. O sv. Františku Bor.¹⁾ čteme toto: Když ho navštívili lidé, jimž nemohl se vyhnouti

¹⁾ Schott, Vita S. Francisci Borg. L. 4, c. 4.

a počali mluvit nepatřičné řeči, nedával pozor na ně a jejich řeči, nýbrž zachoval své srdce sebrané před Bohem. Když ho někteří otcové upozornili, že v takové společnosti mluví nepřiléhavě říkáje něco, co se nehodí, odpověděl jim: Chci býti od takových lidí považován za popleteného, než tak utráceti čas. U něho byl čas ztracený, v němž pro Boha nepracoval, nebo s Bohem nebyl ve spojení. Podobně vypravuje Kassián¹⁾ o opatovi Machetesovi. Dostal od Pána milost ustavičnou modlitbou, že při duchovních rozmluvách, ať byly za dne, nebo za noci, nikdy ho netížil spánek. Mluvalo-li se o neužitečných věcech, pak spal ihned.

6. Uzavřeme toto pojednání všeobecným pravidlem, které sv. Bernard jistému řeholníku dal.²⁾ Naše chování buď vždy, zvláště v tomto bodě takové, že všichni, kteří nás vidí a slyší, se vzdělávají a vyznávají: To je řádný řeholník. To je to, co apoštol svému pomocníku Titovi píše:³⁾ „Ve všem prokazuj sám sebe jako vzor dobrých skutků: (prokazuje) v učení neporušenost, vážnost, slovo zdravé, bezúhonné, aby odpůrce se zastyděl, nemaje co zlého mluvit o nás“. Snažme se ve všech věcech všem vzorem býti a ke

1) De Coenob. Inst L. 5, c. 29.

2) Speculum Monachorum.

3) Tit. II., 7, 8.

vzdělání, aby ne jen naši přátelé na nás ničeho nenašli, nýbrž dokonce naši odpůrcové aby byli zahanbeni, když uvidí, že ničeho nenalézají, co by proti nám řekli, nebo z čeho by nás mohli vinit.

7. O jistém filosofovi se vypravuje, že odpověděl na sdělení, že se o něm zle mluví: „Budu tak žít, že žádnému mému pomluvači se nebude věřit“. Tak musíme i my žít a starat se o to, aby v našem jednání a řečech nebylo ničeho pokárání hodného, nýbrž aby náš život a jednání hodnověrnost našich pomluvačů zničilo. To je nejlepší způsob obhajování proti zlým řečem — totiž mlčeti ústy, ale skutky dávat odpověď.

KNIHA TŘETÍ.

O POKOŘE.

I.

O výtečnosti pokory, a jak by nám tato ctnost potřebnou byla.

1. „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a naleznete pokoj duším svým“. ¹⁾ Tak mluví Ježíš Kristus, náš Vykupitel a sv. Augustin ²⁾ praví: „Celý život Kristův na zemi byl co do lidské přirozenosti, kterou ráčil na sebe vzíti, školou pro nás a on sám byl všech ctností sám nejlepší učitel“. To však zvláště platí o pokoře. Tuto ctnost nám odporučoval k následování, když pravil: „Učte se ode mne...“ To jediné dostačí, abychom se mohli přesvědčiti o velké výtečnosti této ctnosti a její potřebnosti. Syn Boží přišel s nebe na zemi, aby nás ji naučil. Chtěl býti učitelem této ctnosti, a nejen slovy, nýbrž obzvláště skutkem: neboť celý

¹⁾ Mat. XI., 29.

²⁾ De Vera Religione c. 16, n. 32 et 31.

jeho život byl živý příklad a vzor pokory. Svatý Basil¹⁾ prochází celý život Ježíšův od narození a uvažuje a ukazuje, jak všechny jeho činy nás docela zvláště učí pokoře.

Chtěl se naroditi z chudé matky, praví, v chudičkém chlévě: jsa do chudičkových plenek zabalen a v jesle položen. Jako hříšný člověk podrobil se obřízce, jako bezmocný utíká do Egypta, uprostřed hříšníků a publikánů jako jeden z nich přijímá křest. V dalším životě chtěli ho sice uctíti a prohlásiti za svého krále: ale on se skryl. Když ho potom haněti a tupiti chtěli, byl tomu rád a vydal se jim. Lidé ho chválí a velebí, dokonce i posedlí propukají ve chválu, ale on zakazuje jim mluvit. Když se mu pak vysmívali a rouhali, neřekl ani slova. Aby nám tuto ctnost ještě více doporučil a ji jako odkaz v poslední vůli nám zanechal dotvrdil ji na konci svého života podivuhodným příkladem, který nám dal za vzor, umýváním nohou a svou bolestnou smrtí na kříži.

Sv. Bernard²⁾ praví: Syn Boží se ponížil a sám sebe zmařil, když naši lidskou přirozenost na sebe vzal a po celý svůj život chtěl býti vzorem pokory, aby nejprve skutkem nás učil, čemu nás pak chtěl také slovem učit. Opravdu, podivuhodná metoda vyučo-

1) Homil. 20. De Humilitate, n. 6.

2) Serm. 1 de Nativitate Domini, n. 1.

vací! Proč se Pán, nekonečná Boží Velebnost, tak velice pokořil? „Aby již neutlačoval smrtelník z hlíny“. ¹⁾ Bylo to vždycky bláznovství a drzost, když se člověk pýchou nadýmal. Nyní však Božská Velebnost tak hluboce se ponížila, proto by to byla nesnesitelná nestydatost, kdyby člověk, tento červíček, chtěl býti ctěn a oslavován. Syn Boží, Otci svému ve všem rovný, podobu sluhy na sebe bere a chtěl se ponížiti a vší úcty zbaviti: a já prach a popel, chtěl bych požadovati úctu a vážnost!

2. Vším právem se jmenuje Vykupitel světa učitelem této ctnosti, od něhož se jí máme naučiti: neboť této ctnosti pokory nemohl učiti ani Plato, ani Sokrates, ani Aristoteles. Pohanští filosofové mluví sice o jiných ctnostech, o statečnosti, střídmosti, spravedlnosti, avšak o pokoře neměli ani zdání, neboť ve všech svých skutcích a ve všech ctnostech chtěli hledati jen vážnost u lidí a svou památku chtěli zvěčniti. Byl sice Diogenes a jiní, kteří ve špatném šatě, v chudobě a samotě jako pohrdači světem se ukazují: avšak při všem tom měli velkou pýchu, neboť oni hledali tímto způsobem podiv a úctu lidí a ostatními pohrdali, jak to Plato²⁾ dobře dokázal o Diogenovi. Jednoho dne

¹⁾ Žalm IX., 39.

²⁾ Tertuliliani Apologeticus, c. 46.

pozval Plato k sobě mnoho filosofů a mezi nimi byl i Diogenes. Dům byl nádherně vyzdoben. Mnoho koberců a náradí bylo vystaveno na odiv, jak to bylo při takových hostinách zvykem. Diogenes vstoupil s umazanýma nohama do sálu a umazal koberec. Plato se ho tázal: Proč to děláš? Diogenes odpověděl: Šlapu se po pýše Platonově. Plato řekl na to: Ty šlapeš ho nohama, ale pýchou jiného druhu. Tím mu naznačil, že v umazání koberce je velká pýcha, ba větší než když je člověk jeho majitelem. Pravého pohrdání sebou, v čemž křesťanská pokora spočívá, neznali a po něm netoužili filosofové. Neznali ani jména pokory. Tato ctnost, jíž Kristus vyučoval jest nám vlastní.

3. Touto ctností začalo podle výkladu sv. Augustina¹⁾ ono nádherné kázání na hoře. „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské“.²⁾ Chudí duchem jsou podle sv. Augustina,³⁾ svatého Jeronýma,⁴⁾ sv. Řehoře⁵⁾ a jiných pokorní. Touto ctností začíná Vykupitel světa své kázání, s ní pokračujeme ve svém úřadě, s ní jej

1) Liber de sancta Virginitate, c. 32.

2) Mat. V., 3.

3) Serm. 69 de Scripturis, n. 2. De Sancta Virginitate, c. 35, 36.

4) Commentar. in Daniele, c. 3, vers 87.

5) Moral. L. 6, c. 16, n. 23, 24.

dokonává. Jí nás učí po celý život, jí se máme učit od něho podle jeho vůle. Sv. Augustin praví: „Pán neřekl: uče se ode mne svět stavěti, všechno viditelné i neviditelné stvořiti, mrtvé křísiti, nýbrž řekl: uče se ode mne, nebo jsem tichý a pokorný srdcem. Neboť daleko mocnější a jistější jest hluboká pokora, než větrná hrdost. To je rovná a jistá cesta, každá jiná jest plná překážek a nebezpečství.

4. Tato ctnost pokory jest nám tak potřebná, že my bez ní v duchovním životě ani o krok nemůžeme postoupiti. Slavně sv. Augustin¹⁾ praví: „Jestliže pokora není předchůdkyní, družkou a ochránkyní všech našich dobrých skutků, pak vydře nám pýcha brzy všechno z ruky, jakmile se chceme radovati z nějakého dobrého skutku, jež jsme vykonali“. Pomáhá nám málo, že skutek sám v sobě jest dobrý. Právě při dobrých skutcích máme se co nejvíce obávati nectnosti pýchy a marné ctižádosti. Ostatní neřesti, jako na př. závist, hněv, nečistota jen v hříšných věcech nám hrozí, ony pak jsou všechny patrné, abychom se před nimi chránili. Pýchy se musíme báti při dobrých skutcích, aby nezaniklo tužbou po chvále, co v sobě jako chvályhodné vykonáno bylo. Pýcha se staví za dobrý skutek

¹⁾ Epist. 118 ad Dioscorum, n. 22.

a chce ho zničit. Šel člověk docela přímou cestou. Měl srdce své k nebi povznesené: hned na počátku, jak zvykem měl, Bohu vše obětoval. Nyní najednou povstal vichr ješitnosti a zahnal ho na úskalí. Hleděl se lidem zalíbiti, u nich míti úctu a vážnost, neboť připustil, aby v něm povstala sebe-láska a všechno bylo ztraceno. Proto praví svatí, Řehoř¹⁾ a Bernard²⁾ docela dobře: „Kdo shromažďuje ctnosti bez pokory, ten seje prach ve větru. Všechno bude rozmetáno a odneseno“.

1) Expositio in sept psalm. poenit. ps. 3, v. 3.

2) De ordine vitae et mor. instit., c. 6.

II.

Pokora jest základ všech ctností.

1. Sv. Cyprian¹⁾ praví: „Pokora jest základ svatosti“. Sv. Jeroným²⁾ nazývá pokoru první ctností křesťana. Sv. Bernard³⁾ praví: „Pokora jest základ a ochránkyně všech ctností“. Všichni označují pokoru za základ svatosti a všech ctností. Sv. Řehoř⁴⁾ nazývá ji jednak učitelkou a matkou všech ctností, jednak označuje ji za kořen a počátek ctností. Přirovnání s kořenem jest velmi vhodné a vysvětluje vlastnosti pokory docela dobře.

„Jako totiž květina z kořene svůj pokrm bere, jako usychá, když jest od něho odříznuta, právě tak zasychá a zaniká každá ctnost ihned, když není zakotvena v kořenu pokory“ praví sv. Řehoř. Ještě více! Kořen.

1) Serm. de Nativ. Christi.

2) Epist. 108, ad Eustochium, n. 15.

3) Serm. 1, de Nativ. Domini, n. 1.

4) Moral. 1, 23, c. 13, n. 24, 127–146, n. 76..

jest pod zemí, jest šlapán a dupán, nemá žádné krásy, žádné vůně, a přece od něho přijímá strom svůj život. Právě tak jest i pod zemí, je nohama šlapán, za nic považován, zdá se, že nemá žádného lesku a významu, jest do koutka hozen a zapomenut: a právě to jest to, co mu výživu a vzrůst dává. Dále, aby strom rostl a sílil, a aby mnoho ovoce přinesl, musí se kořeny rozšířiti, a čím hlouběji do země kořeny zapustí, tím lepší ovoce strom nese a tím trvanlivějším bude, jak se to o domě Judově praví:¹⁾ „Co zbude z Judova lidu, zapustí kořen dolů a plod vydá vzhůru“. Právě tak závisí plodnost všech ctností a stav jejich na tom, aby byly na pokoře založeny. Čím pokornější jsi, tím více budeš přibíratí a růsti ve ctnosti a v dokonalosti. Jako konečně podle výpovědi mudrcovy²⁾ pýcha jest kořenem a počátkem všech hříchů, právě tak jak to vysvětlují svatí — pokora jest kořen a základ všech ctností.

2. Tu by se mohl někdo tázati: Jak jmenuješ pokoru základem všech ctností a celé duchovní budovy, když přece svatí všeobecně učí, že víra jest tímto základem? Praví také sv. Pavel:³⁾ „Neboť nikdo nemůže položití

¹⁾ IV. Král. XIX., 30.

²⁾ Sir. X., 15.

³⁾ I. Kor. III., 11.

základ jiný mimo ten, který jest položen, a tím jest Ježíš Kristus“. Na tuto otázku dává výtečnou odpověď sv. Tomáš Akv.,¹⁾ když praví: „Dvou věcí je potřeba, aby nějaká věc byla dobře založena. Za prve jest potřeba zemi vykopati a kyprou odstraniti až by se přišlo na pevný základ, na kterém se pak může stavěti. Je-li země vykopána a odstraněna, pak začíná druhé, to jest kladení kamenů základních. Tento kámen a na něm položené jsou pak hlavním základem celé budovy. Právě tak se to má s pokorou a vírou vzhledem na duchovní budovu ctností. Pokora kope jámy, a její povinností jest vykopávati jámy a všechno kypré, to jest všechnu slabost lidských sil vzdáliti a odstraniti. Nemáš stavěti základu na svých silách, ty jsou pískem. Je musíš docela odstraniti, sobě samému nedůvěřovati, a kopati až k tvrdé skále, až přijdeš na kamenný základ, kterým jest Kristus. On je základním kamenem. Abychom tento základní kámen mohli položiti, jest ještě jiného potřeba. A tímto druhým základem jest pokora, a proto se také nazývá základem. Kdo tedy v pokoře kope jámu, v sebepoznání hluboce kope a všechnu kyprost vlastní cti a sebedůvěry odstraňuje, až k pravému základu se dostane,

¹⁾ II. 2, quaest. 161, art. 5, ad 2.

kterým jest Kristus, ten postaví nádhernou budovu. Pak mohou vichrové se obořiti na ni a vlny jí hroziti záhubou, jí nezboří: neboť jest postavena na skále. Staví-li se bez pokory, pak se budova brzy zřítí: neboť na písku postavena jest.

3. Ctnosti, které nejsou založeny na pokoře, nejsou pravými ctnostmi, nýbrž jen zdánlivými a klamnými ctnostmi. Proto praví sv. Augustin:¹⁾ „Římané a starověcí filosofové neměli pravých ctností, nejen proto, že jim scházela láska, která jest duší a tím, co všem ctnostem jistotu a život uděluje, a bez níž nemůže býti žádné pravé ctnosti, nýbrž také proto, poněvadž jim základ pokory scházel. V jejich statečnosti, v jejich spravedlnosti, v jejich střídmosti byla snaha po cti u lidí a tím se chtěli zvěčniti. Byly to jalové ctnosti, bez vnitřního obsahu, byly to jen stíny ctností. Poněvadž to nebyly dokonalé a pravé ctnosti, nýbrž jen zdánlivé, proto odplatil jim Bůh dobrý tohoto světa, které také jen zdánlivými dobrými jsou. Chceš-li pravé ctnosti ve své duši vybudovati, pak starej se především o základ pokory. Svatý Augustin praví:²⁾ „Chceš něčím velikým býti? Začni od nejmenšího. Chceš velkou a nádhernou budovu vystavěti? Mysli především na základ po-

¹⁾ De Civitate Dei L. 5, c. 15, cf. Enarrat. in Ps. 31.

²⁾ Serm. 69, de Scripturis, c. 1, n. 2.

kory“. Každý vykopává základy tím hlubší, čím větší tíž stavebního kamení do něho chce vložit a čím větší má být stavba. Nemůže se jít do výšky, kde není žádné hloubky. Čím hlouběji kopáš a pevnější základ pokory kladeš, tím výše můžeš vystavět věž evangelické dokonalosti. Mezi mnohými průpovědmi sv. Tomáše Akv. jest také zachována tato o pokoře, která zní:¹⁾ „Kdo ještě jest žádostiv cti, kdo opovrženým býti nechce a bolí ho to, ten byť i divy činil, jest daleko od dokonalosti: neboť toto všechno jest ctnost bez základu“.

¹⁾ Fern. dell Castillo – Bottoni, Storia generalis e vita di San Dominico et dell suo Ordine p. 1, L. 3, c. 73.

III.

Bližší vysvětlení, jak pokora jest základem všech ctností s výpočtem nejvýznačnějších.

1. Abychom lépe poznati a nahlédnouti mohli pravdu výpovědi svatých, podle kterých pokora jest základem všech ctností, a jak nám tento základ pro všechny ctnosti potřebný jest, chceme zde krátce vytknouti nejpřednější z nich. Začneme Božskými ctnostmi. K víře jest pokory potřeba. Nemluvíme zde o dítkách, jímž víra na křtu bez jejich vlastního přičinění jest vlita, nýbrž o dospělých, kteří k užívání rozumu již přišli. Víra žádá pokorný a sebe podajný rozum. „Jímáme všelikou mysl v poslušenství Kristovo“.¹⁾ Pyšný rozum jest překážkou a na odpor přijetí víry, a proto pravil Kristus²⁾ fariseům:

¹⁾ II. Kor. X., 5.

²⁾ Jan. V., 44.

„Kterak můžete uvěřiti vy, kteří přijímáte čest jedni od druhých, a té cti, která jest od jediného Boha, nehledáte?“

A nejen k přijetí víry jest pokora potřebná, nýbrž také k její uchování. Podle všeobecné nauky učitelů bohosloví a svatých otců jest pýcha počátek všeho kacířstva. Člověk tak mnoho dává na své mínění a svůj úsudek, že mu dává přednost před společným míněním svatých a církve. Odtud pocházejí všechna kacířstva, jak apoštol praví:¹⁾ „Toto pak věz, že v posledních dnech nastanou časy těžké. Lidé totiž budou sobečtí, hrabiví, pyšní, rouhaví, rodičů neposlušní, nevděční, bezbožní“. Domýšlivosti a pýše připisuje sv. Augustin všechny bludy a kacířstva, a dokazuje to velice dobře.

2. Naděje bere svou potravu z pokory. Pokorný poznává svou bídu a nahlíží, že sám ze sebe ničeho nemůže. Přidrží se tedy s celou vroucností Boha a na něho skládá všechnu svoji naději. Svatá láska, láska k Bohu pokorou jest obživována a rozplameňována. Pokorný ví, že všechno, co má, z ruky Boží přichází, a že není s to si to zasloužiti, a tak rozněcuje se a zapaluje v něm svatá láska ještě více. Job praví:²⁾ „Co je člověk, že si ho tak vážíš, a že pozornost

¹⁾ II. Tim. III., 1–2.

²⁾ Job. VII., 17.

takovou mu věnuješ?“ Jak mi můžeš tolik dobròdiní a milostí udělití? Jsem tak zlý oproti Tobě, Ty jsi tak dobrým vůči mně. Jsem takovým, že Tě denně urážím a ty mi uděluješ každé hodiny nových milostí. To je hlavní důvod, o který se opírali světcí, aby láska Boží v nich ještě více se roznítla. Cím důkladněji o své nehodnosti a své bídě uvažovali, tím více uznávali, že jsou povinni Boha milovati, který očí svých obrátil na jejich nízkost. Tak volá královna andělů:¹⁾ „Velebí duše má Hospodina ... že vzhlédl na ponížení své služebnice“.

3. Jak potřebná jest pokora k milování bližního, lze snadno poznati. Cím totiž láska k našim bratřím obyčejně nejvíce ochabuje a chladne, to jest úsudek o jejich chybách a podceňování jich, jako by byli nedokonalí a chybuující. Od takových úsudků jest pokorný dalek: neboť on obrací očí své na vlastní své chyby; na jiných vidí jen ctnosti. Proto považuje všechny za dobré, sebe však považuje za zlého a nedokonalého a za nehodna, aby mezi bratřimi žil. Z toho vyrůstá pozornost a úcta ke všem a vroucí láska k nim. Ještě více. Pokorného to nermoutí, kdyby všem před ním byla dávána přednost, kdyby všichni ostatní byli ctěni a on sám

¹⁾ Luk. I., 46, 48.

byl zapomenut a neuznán, jen když ostatním se dostane důležitých úřadů a úkolů, jemu jen nízkých a bezvýznamných. Mezi pokornými není závisti, neboť závist vyrůstá z pýchy. Proto tam, kde jest pokora, není ani závisti a půtek ani ničeho, co by mohlo seslabiti lásku k bratřím.

4. Z pokory také vyrůstá trpělivost, která je tak důležitá v našem životě. Pokorný poznává totiž svou chybu a své hříchy, věří, že zasloužil trestu. Každé utrpení, které na něho přichází, považuje za menší, než jakého zaslouží za své viny. Proto mlčí a nenaříká, nýbrž mluví s prorokem Micheášem:¹⁾ „Hněv Hospodinův ponesu, neboť jsem se prohřešil proti němu“. Kdežto pyšný na všechno si naříká a myslí, že se mu děje křivda, ačkoliv mu daleko tak zle se nevede, jak by zasloužil, tu pokorný nemluví o bezpráví, kde se mu skutečně děje: on ho nepovažuje za takové. Nikdy nevěří, že by se jemu mohla státí urážka: ve všech věcech myslí, že se mu vede dobře, a jakkoliv se s ním zachází, vždy je spokojen: neboť myslí, že se mu daří lépe, než zasluguje. A tak jest pokora výtečný prospěšný prostředek pro trpělivost. Proto praví mudřec²⁾ k poučení těch, kteří Bohu sloužiti chtějí: „Stlač své srdce a buď

¹⁾ Micheáš VII., 9.

²⁾ Sirach II., 2–4.

statečný, (nachyl své ucho, přijmi rozumná slova) a neukvapuj se v čas dopuštění. (Strp, co Bůh ti ukládá) lpi na Bohu a vytrvej, bys vzrostl na konci života. Cokoli na tebe dolehne, přijmi, (a v bolesti buď statečný) a v tísní své měj trpělivost“. Jak ale možno jest to, co jest proti chuti a proti smyslnosti, ochotně přijati? Co mám činiti, abych toho necítil, nebo abych to lehce nesl, když to ucítím? Měj pokoru, pak máš také trpělivost, „v pokoře jest tato síla trpělivosti“.

5. Z pokory vyrůstá pokoj všem lidem tak potřebný a řeholníku tak nutný. Tak mluví sám Kristus Pán:¹⁾ „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a naleznete pokoj duším svým“. Jsi-li pokorný, máš pokoj se sebou i se svými bratry. Jako podle výpovědi mudrce²⁾ mezi pyšnými jsou nepokoje a nepřátelství a rvačky, právě tak mezi pokornými není hádek a nesvornosti. Jest tam jen svaté zápolení a svatá horlivost, kdyžtě každý se chce ještě hlouběji pokořiti a jinému přednost dáti. Takové svaté zápolení bylo mezi sv. poustevníkem Pavlem³⁾ a mezi opatem Antonínem při lámání chleba. Jeden druhého nutil, aby to činil, poněvadž je jeho hostem: druhý zase nutil tohoto, že je starší.

1) Mat. XI., 29.

2) Přísloví XIII., 10.

3) Vit. Patr. Hieronymus, Vita S. Pauli Erem., n. 11.

Každý chtěl dáti druhému přednost a sebe jemu podříditi. To jsou chvályhodné zápasy a spory. Ony mají svůj počátek v pravé pokoře, a neohrožují nikterak pokoje a bratrské lásky, nýbrž ji mnohem více posilují a zachovávají.

6. Chceme to také nyní dokázati o těch třech řeholníku docela vlastních ctnostech, ke kterým se zavazujeme třemi sliby chudoby, čistoty a poslušnosti. Chudoba jest tak spojena s pokorou a s ní tak příbuzná, že ji můžeme považovati za její sestru, nebo matku. Také někteří svatí rozumějí chudobou ducha, kterou Pán jako první blahoslavenství chválil, pokoru, jiní opět dobrovolnou chudobu, kterou jsme my jako řeholníci slíbili. Tato chudoba musí s pokorou ruku v ruce jíti, nebo jedna bez druhé jest věc nebezpečná. Docela snadno se může skrývati duch ješitné ctižádosti a pýchy pod bídným a špatným šatem a z toho povstává pohrdání jinými. Proto měl sv. Augustin odpor proti šatu špatnému a chtěl, aby jeho řeholníci se šatili slušně a stavu přiměřeně, aby se vyhnuli těmto chybám. Na druhé straně jest nám potřebna pokora, abychom nechtěli míti příliš velkého pohodlí a aby nám ničeho nescházelo: ale abychom ve všem byli spokojeni, co se nám dá, také s tím nejmenším, neboť jsme chudobni a chudobu jsme slíbili.

7. Jak potřebná jest pokora k zachování čistoty, o tom máme mnoho příkladů v dějinách poustevníků na poušti. Tak nalézáme nejhanebnější a nejbolestnější pády u mužů, kteří mnoho let přísné pokání v poušti konali, a všechny tyto pády měly svůj základ v nedostatku pokory a přílišné důvěře v sebe. Takové lidi trestá Bůh tím obyčejně, že je nechá klesnouti hanebným způsobem. Pokora jest takovou ozdobou čistoty a panenské nevinnosti, že sv. Bernard¹⁾ vysloviti mohl tvrzení: „Osměluji se říci: Bez pokory by ani Mariino panenství nebylo milé Bohu“.

Uvažujme nyní o poslušnosti, v níž se mají zvláštním způsobem vyznamenati otcové Tovaryšstva Ježíšova dle přání sv. Ignáce. Jest jasno, že člověk nemůže býti poslušným, když není pokorným: a kdo jest pokorným, ten musí býti také poslušným. Pokornému můžeme dáti každý návrh s důvěrou, ne však tomu, který není pokorným. Pokorný se nikdy nedrží pevně svého mínění: řídí se podle představených, proto nemá žádného odporu a nesází ani ve svém chtění, ani ve svém konání, ani ve svém rozumu.

8. Pohledme na modlitbu, o kterou se musí řeholník nebo duchovní člověk po celý život opírat, nemá žádné síly, když není

¹⁾ Homilia super „Missus est“, n. 5.

doprovázená pokorou. Modlitba pokorná proniká nebesa. „Modlitba poníženého oblaky proniká a dokud nedojde (cíle) neustane, aniž ustoupí, dokud Nejvyšší nepopatří“.¹⁾ Ona svatá a pokorná Judita volala hlasitě, uzavřena ve své komůrce, v kajícím rouchu a popelem jsouc posypaná a ležíc na zemi:²⁾ „Ale ponížených a ubohých vždycky se ti líbila modlitba“. A žalmista volá:³⁾ „Když shlédne na modlitbu chudásů a jejich prosbou nepohrdne“. „Ať chudás neodchází (od tebe) s hanbou, nuzák a utištěný nechť velebí jméno tvé“. On dosahuje, zač prosí: Pán vyslyší jeho modlitbu.

Uvaž nyní, jak příjemná byla modlitba onoho pokorného celníka v evangeliu, který se neodvažoval očí svých pozvednouti k nebi a k oltáři se přiblížiti, nýbrž ve vzdáleném koutku chrámu zůstal státi a v pokorném sebepoznání bil se v prsa:⁴⁾ „Ale celník stoje zdaleka, nechtěl ani oči pozdvihnouti k nebi, nýbrž bil se v prsa svá a říkal: Bože buď milostiv mně hříšnému. Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn, onen nikoliv“, to jest fariseus, který se považoval za spravedlivého. Tak mohli bychom všechny

1) Sirach. XXXV., 21.

2) Judita IX., 16.

3) Žalm CI., 18, LXIII., 21.

4) Luk. XVIII., 13, 14.

ctnosti projíti. Chceš-li poznati krátkou cestu, kterou jich můžeš dosáhnouti všech a stručný návod, jenž všechno v sobě obsahuje, abys rychle k dokonalosti přišel, buď pokorný!

IV.

Jak tato ctnost obzvláště těm jest potřebna, kteří jsou povoláni k tomu, aby pracovali o spáse bližních.

1. Čím jsi větší, (tím více) ponižuj se ve všech věcech i nalezněš před Bohem milost.¹⁾ My, jejichž povoláním jest Pánu duše získati, máme postavení velké. K svému zahanbení můžeme říci: Pán nás povolal k vysokému stavu: neboť naše povolání žádá od nás církvi svaté v nejvyšších a v nejvznešenějších úřadech sloužiti. Jsou to tytéž úřady, k nimž apoštoly si vyvolil, totiž zvěstování radostné noviny, přisluhování svatými svátostmi a jeho nejsvětější krve, takže můžeme s apoštolem zvolati:²⁾ „Bůh dal nám službu tohoto smíru“.

On označuje jako „službu smíru“ milost a zvěstování evangelia a přisluhování svá-

¹⁾ Sirach III., 20.

²⁾ II. Korinth. V., 18.

tostmi, kterými se milost uděluje. „Neboť Bůh to byl, který skrze Krista svět se sebou smířil nepřičítaje jim přestupků jejich a vloživ v nás slovo smíru. Na místě Kristově tedy konáme posláni, jakoby Bůh skrze nás napomínal: prosíme na místě Kristově: Smiřte se s Bohem“.¹⁾ Jsme vyslanci nejvyššího kněze Ježíše Krista, jazykem a nástrojem Ducha Svátého. Námi chce Pán k duším mluvit. Našimi tělesnými jazyky chce Pán srdce lidská pohnouti. K tomu potřebujeme ctnosti pokory daleko více, než všichni ostatní, a sice ze dvou důvodů. Za první jest nebezpečství a boj proti pýše a ješitnosti tím větší, oč vznešenější jest postavení a důstojnost našeho povolání. Nejvyšší hory, jak sv. Jeroným praví, nejprudšími větry jsou napadány. Jsme v nejvyšších úřadech, proto jsme od celého světa ctěni a váženi. Lidé nás považují za svaté a za nástupce apoštolů na zemi. Věří se o nás, že náš život je svatost sama a obětování se těm, s nimiž se stýkáme. Tu je pevný základ pokory nutným, aby se tak vysoká budova nezřítila. Velká síla a bohatý pramen ctností jest potřebný, abychom tuto tíži cti a všechno to, co s tím souvisí, snést mohli. Je to obtížná věc žít tak obklopen cti a srdcem k ní nepřilnouti. Nejsou všichni prosti závratě,

¹⁾ II. Korinth. 19, 20.

aby na nejvyšších místech mohli choditi. Ach, jak mnozí stali se ješitnými a s výše, na které stáli, se zřítili dolů, poněvadž jim scházel základ pokory. Jak mnozí jsou, o nichž se zdálo, že jako orlové nejvyšším letem ctnosti se cvičí a padli pak se svou pýchou jako netopýři k zemi! Onen mnich, o němž máme zprávu v životě sv. Pachomia a¹⁾ Palemona, působil zázraky. Přecházel ohnivě uhlí, aniž by se popálil. Proto byl pyšným, hleděl s opovržením na jiné a pravil: „Kdo přes žhavé uhlí může přejíti bez popálení se, ten jest svatým. Kdo z vás může to činiti?“ Sv. Palemon ho pokáral, poněvadž viděl, že zde jest pýcha domovem. Na konec bídne klesl tento muž a zahynul velmi smutně. Písmo sv. a dějiny světců vypravují mnoho takových příkladů.

2. Proto potřebujeme, abychom docela zvláště se upevnili v této ctnosti, poněvadž bychom byli stále v největším nebezpečení státi se ješitnými a do hříchu pýchy, upadnouti, a sice do nejzáhubnějšího druhu jejího, do duchovní pýchy. Sv. Bonaventura²⁾ praví, když vysvětluje tuto okolnost: „Jsou dva druhy pýchy. Jedna se opírá o časné věci a nazývá se pýchou tělesnou: druhá koření

¹⁾ Vit. Patr. Hieronymus, Vita S. Pachomii Abbatis c. 9.

²⁾ VI., p. I. De pugna spirituali. c. 13. De superbia.

v duchovních věcech a nazývá se duchovní pýchou. Tato je daleko horší a daleko větší hřích než první“. Důvod jest jasný. Každý pyšný jest lupičem, krade a honosí se cizím statkem proti vůli oprávněného majitele. Odnímá čest a slávu, která Bohu patří a kterou Pán nikomu jinému nepřenechá, nýbrž sobě podrží, jak se u proroka Isaiáše vyslovuje:’) „Cti své jinému nedám“. Pyšný chce to Bohu ukrásti, sebe ukradeným vynášeti a sobě to přivlastniti. Když někdo pyšný jest na přirozená dobra, na své šlechtictví, na svoji tělesnou postavu, pro své nadání, na svou učenost a na jiné podobné vlastnosti, je zlodějem. Taková loupež však není největší. Patří všechna tato dobra Bohu, ale to jsou jen smetí z jeho domu. Kdo však je pyšný na duchovní dary, na spásu duší a jejich prospěch, který jím Bůh dociluje, ten je větší zloděj, lupič Boží cti. Jest to arcilupič, protože Pánu bere nejvzácnější klenoty, které největší cenu mají před Bohem. Neboť ony u něho platí tolik, že za ně svou krev a život obětovati ráčil.

Sv. František Xaverský²⁾ byl vždy ve velkém strachu, že by mohl propadnouti pýše. Řekl Pánu: „Chceš-li mi, o Pane, něco dáti, uschovej to raději pro mne u sebe, neboť já sám sobě

1) Isaiáš XII., 11.

2) Cf. Tursellini, Vita S. Francisci Xav., L. 6, c. 9.

nedůvěřuji: jsem velký zloděj a bojím se, abych s tvými věcmi neprchl“. Žijme i my v takovém strachu. Potřebujeme ho daleko více, poněvadž nejsme tak pokorní, jak byl sv. František. Nepadejme do této tak nebezpečné pýchy a nepovyšujme se tímto Božím majetkem, který máme ve svých rukou a které nám Bůh s největší důvěrou svěřil. Ať nic z těch věcí na nás nezůstává, ničeho si nechceme sami připisovati, vše zase navracujme Bohu.

3. Kristus, náš Vykupitel, pokáral v den svého slavného zmrtvýchvstání, když se svým učeníkům ukázal, nejprve jejich nevěru a jejich tvrdost srdce. Potom však naporučil jim, aby šli do celého světa hlásati evangelium. Zároveň dal jim moc zázraky konati. V tom jest tajemství. Kristus dal tím na srozuměnou apoštolům, že kdo jest povýšen k velkým věcem, musí nejprve býti pokorným a sebe sama málo musí ceniti. Musí svou bídu a slabost dokonale znáti, aby pro budoucnost, když by i nad nebesa se povznesl a zázraky konal, vždy věrným zůstal v onom sebepoznání a pamětliv své nízkosti nic sobě jinému nepřipisoval, leč svoji nehodnost. Teodoret¹⁾ k tomu poznamenává, že právě z toho důvodu naporučil Bůh Mojžíšovi,

¹⁾ Quaestiones in Exod., c. 4, Interrog. 10.

kterého za vůdce a hlavu svého národa vyvolil a jím mnoho zázraků divů působiti chtěl, aby tutéž ruku, kterou později Rudé moře rozdělil a podivuhodné věci konati měl, za ňadra vložil a odtud ji plnou málo-mocenství vytáhl.

4. Druhý důvod, proč jest nám tak potřebná pokora, je v požehnané působnosti, kterou rozvinouti máme ve svých úřadech. Pokory nepotřebujeme jen pro nás samy, k našemu vlastnímu prospěchu, k ochraně před ješitností, pýchou a před záhubou, nýbrž také abychom získali bližního a požehnaně působili na něho. K tomu je pokora prostředkem nejvýtečnějším a nejúčinnějším: neboť sobě nedůvěřující neskládáme své důvěry v žádné věci na své síly, na svou činnost a moudrost, nýbrž jedině jen v Boha, kterému všechno připisujeme a ponecháváme, jak se vyslovil mudřec:¹⁾ „Doufej v Hospodina celým svým srdcem a nespolehej na svou opatrnost: „Příčina toho jest, jak později obšírně vyložíme, že když my sami v sebe nedůvěřujeme, ale všechnu svou důvěru přenášíme na Boha a jemu všechno připisujeme, jeho jakýmsi způsobem zodpovědným činíme za všechno a tak ho zároveň nutíme, aby sám pomocnou rukou nám přispěl.

¹⁾ Přísloví III., 5.

Tu jako bychom k němu volali ustavičně: čiň, o Pane, své dílo: obrácení duší jest tvá věc, ne má. Ach, jak nemohu k tomu pranicím přispěti! Budeme-li důvěřovati ve své prostředky, na své důvody, na své dílo, pak budeme si připisovati velkou část sobě a mnohé si připíšeme, a to všechno Bohu odnímáme. Je to jako dvě mísky na váze. Když jedna vystupuje, druhá klesá. Kolik sobě připisujeme, tolik odnímáme Bohu. Chceme se velkými činiti slávou a ctí, která jemu jedinému náleží. On však řídí to tak, že z toho ničeho není. Můj Bože! Kéž by nebylo to příčinou, že i my s takovým skrovným užitkem o spáse svých bližních pracujeme!

5. V životě sv. Ignáce čteme¹⁾, že v Římě, jsa málo zběhlý v jazyku vlašském, konal přednášky o křesťanské nauce, při nichž užíval často nepatřičných slov a nevhodných výrazů a přece tím tak blahodárně na duše působil, že po skončení přednášek posluchači nejupřímnějším bolem v srdci s pláčem vrhali se k nohám jeho jako zpovědníka a nemohli pro pláč a pohnutí ani promluvit. Ona síla jistě nespočívala ve světcových slovech, nýbrž v duchu, jak píše sv. Pavel:²⁾ „A řeč má i hlásání mé (neděly se) přemlouvacími slovy moudrosti (lidské), nýbrž dokazováním Ducha

¹⁾ Ribad. Vita S. Ignatii, L. 3, c. 2.

²⁾ I. Kor. II., 4.

a moci“. V sebe nedůvěřuje vložil všechnu svou důvěru na Pána, a Pán dal jeho slovům nevhodným a nesprávným takovou sílu a takového ducha, že to působilo, jakoby vhodil do srdcí posluchačů ohnivé šípy.

Že my tak málo úspěchu máme, může pocházeti odtud, že příliš důvěřujeme své moudrosti, že velmi spoléháme na své prostředky, na učenost a důvody, na jemnost a eleganci v řeči a při tom se sami sobě líbíme a jsme se sebou velmi spokojeni. Já však, praví Pán, způsobím, že ty právě zde nejméně vykonáš, kde věříš, že uvádíš nejkrásnější věci a nejvhodnější doklady, a kde jsi velice spokojen a kde si namlouváš Bůh ví co, mysle, žes působil nejvýborněji. Na tobě se vyplní slovo prorokovo:¹⁾ „Dej jim Hospodine — co bys jim měl dáti? — dej jim lůna bez dítek a vypráhlé prsy“. To znamená: Učiním tebe matkou neplodnou, že jen jméno máš a nic více. Ty budeš tím a tím kazatelem: tvé jméno sice zůstane, ale duchovních dětí nebudeš míti. Chci ti dáti vypráhlá prsa, že z nich dítky nebudou moci ssáti a že v nich žádné tvé slovo neutkví. To zaslouží ten, který si Boží věci přivlastňuje a tím se chce velikým činiti, který sobě přispisuje, co náleží Boží velebnosti.

¹⁾ Oseaš IX., 14.

6. Tím nepravím, že se kázání nemá vážně studovati a nemá se přemýšleti, co se bude kázati. Ale to samo nestačí. Musíme je s pláčem odporoučeti Pánu, a když studiem a uvažováním by se ti mohla hlava rozkočiti, musíš říkati: „Služebníci neužiteční jsme: co jsme měli učiniti, učinili jsme“. ¹⁾ Ach, co mohu konati? Když je toho mnoho, tak mohu svými slovy hluk dělati, jako z ručnice stříletí bez náboje. Srdce zasáhnouti můžeš jen Ty, o Pane! A jen ty to můžeš dáti. Ty jediný můžeš srdce poraniti a pohnouti. „Jako rýhy vodní je královo srdce v ruce Páně: kamkoliv jemu se zlíbí, zavede je“. ²⁾ Jak malý podíl máme my při tom! Co je za poměr mezi našimi slovy a všemi užitými prostředky a mezi tak vznešeným nadpřirozeným cílem, jako jest obrácení duší? Docela žádný. Jak můžeme tak ješitnými býti a tak sami se sebou spokojenými, když myslíme a věříme, že jsme něco vykonali, že naše působnost měla nějaký dobrý výsledek, jako bychom to sami byli provedli? Jak nás zasahuje slovo Páně skrze proroka: ³⁾ „Zda bude sekera chlubit se proti tomu, kdo jí seká, nebo zda bude pila se honositi proti tomu, kdo ji táhá? Jako kdyby se pozdvihl prut proti tomu,

¹⁾ Luk. XVII., 10.

²⁾ Přísloví XXI., 1.

³⁾ Isaiáš X., 15.

kdo jej zdvihá, a jako kdyby se vzeprěla hůl, která je přece jen dřevo“. Co sekera a pila jest v poměru k vykonané jimi lidské práci, to jsme my k poměru k duchovnímu a nadpřirozenému cíli, k obrácení duší. Jsme dřevem a nemůžeme se povznést a pohybovati, když nás nevezme Bůh do ruky. Proto máme mu všechno připisovati, neboť nemáme ničeho, čím bychom se mohli chlubit.

7. Na to hledí Pán tak velice, abychom nespoleháli na své síly a lidské prostředky, a abychom sobě ničeho nepřipisovali, nýbrž všechno jemu a jemu ve všem poctu vzdávali, anť apoštol Pavel praví:¹⁾ „Ale co pošetilé jest ve světě, to vyvolil si Bůh, aby zahanbil silné, a co neurozené jest ve světě a opovržené a čeho není, to vyvolil Bůh, aby zkazil to, co jest“. Nevyvolil si Ježíš Kristus učené a výmluvné muže k hlásání evangelia a k obrácení světa, nýbrž několik chudých rybářů, nevědomých mužů bez učnosti! Tak zahanbil moudré a mocné. A proč to? Apoštol Pavel dává odpověď:²⁾ „Aby se žádné tělo nechlubilo před Bohem, nýbrž aby (se stalo) co jest psáno: „Kdo se chlubí, v Pánu se chlub“.

Kdyby hlasatelé evangelia byli muži bohatí a mocní, kdyby s ozbrojenými zástupy do

¹⁾ I. Kor. I., 27, 28.

²⁾ I. Kor. I., 29, 31.

světa vytáhli, aby hlásali evangelium, pak by bylo možno připisovati obrácení světa násilné zbrani. Kdyby byl Pán k tomu vyvolil velké učence a výtečné světské řečníky, kteří by byli s to odporovati svou učeností a výřečností filosofům, pak se mohlo připisovati obrácení světa jejich výmluvnosti a jasným důkazům. Tím by byly zlehčeny vážnost a účinek moci Kristovy. Avšak tak nechtěl Pán světa obrátiti. Apoštol praví:¹⁾ „Nikoli moudrostí slovní, aby se nezmařil kříž Kristův“. A sv. Augustin²⁾ praví: Náš Pán Ježíš Kristus chtěl šíje pyšných zlomiti. Nehleděl rybáře získati řečníky, nýbrž rybáři získal samého císaře. Cyprian byl velký řečník, ale Petr byl před tím rybář, a tento rybář získal pro víru nejen řečníka Cypriána, nýbrž i císaře Konstantina.

8. Písmo sv. jest plné příkladů, jak Bůh slabé nástroje a prostředky vyvolil k provedení největších věcí. Chtěl nás naučiti tím té pravdě a našemu srdci chtěl hluboko vtisknouti, abychom ničeho neměli, čímž bychom se mohli chlubit, a ničeho, co bychom si mohli sami připisovati, a že všechna čest a moc patří Bohu. Tomu nás chce učiti ono vítězství, kterého dobyla Judita, slabá žena, nad vojskem 144.000 mužů.

¹⁾ I. Kor. I., 17.

²⁾ Tract. in Joannis Evangelium 7, n. 17.

Témuž nás učí dějiny pastýře Davida, kde chlapec bez zbraně se svým prakem obra Goliáše přemáhá. „Tak pozná všecka země, že Bůh je v Israeli. Tak poznají všichni tuto shromáždění, že ne mečem, ani kopím vysvobozuje Hospodin: jeho je totiž boj.“¹⁾ A aby se mohlo poznati, že bez zbraně může vítězství udělit.

Tomu nás také učí tajemná událost Gedeonova.²⁾ Vytáhl s 32.000 mužů proti Madianským, kteří více než 130.000 bojovníků měli. Tu pravil Pán ke Gedenovi: „Je příliš mnoho lidu s tebou a nebude vydán Madian do jeho rukou, aby se nemohl chlubití Israel proti mně“. Pán praví, nezvítězíš, neboť máš mnoho lidu. Kdyby byl řekl: ty nemůžeš zvítěziti, neboť ty máš málo lidu, a nepřítel jest mnoho, pak by se to mohlo pochopiti. To však by byl důvod, jak ho může člověk postaviti. Avšak načisto jiný jest důvod u Pána. „Nemůžeš zvítěziti, neboť máš mnoho lidu“, neboť Israel se nemá chlubití proti mně a honositi vítězstvím a pyšným býti v domnění, že svou silou vítězství dosáhl. Pán to zařídil pak tak, že Gedeonovi zůstalo jen 300 mužů. S těmito naporučil mu Pán bitvu svěsti s nepřitelem, a s těmito jemu udělil vítězství. K tomu nemuseli se ani do brnění oblékati

1) I. Král. XVII., 46, 47.

2) Soudců VII., 2.

ani meč tasiti: nýbrž zvukem polnic, které měli v rukou, a třeskem při rozbíjení stánů a světlem hořících pochodní, které v druhé ruce drželi, vyvolal Pán takovou hrůzu a takový zmatek mezi nepřáteli, že jeden proti druhému povstával a zabíjeli se a částečně na útěk se dali v domnění, že se celý svět řítí na ně. Nyní nemůžeš říci, žes svou silou zvítězil. To je to, co Bůh chtěl.

Ani v takových lidských a časných věcech nechce Bůh, kde naše prostředky vždy v nějakém poměru stojí k cíli, jako naše síla k vítězství, abychom si něco připisovali: nýbrž máme vítězství v bitvě, dobrý výsledek naší činnosti a všechno jen jemu připisovati. Dokonce také v přirozených věcech není ten něco, který sází a zalévá. Není to zahradník, který nechává růsti rostliny a stromům ovoce tvoří. Jak to teprve bude v duchovních a v nadpřirozených činech obrácení, prospěchu a vzrůstu duší v ctnosti, kde naše prostředky, naše síla a námaha tak nepatrnými a nic neznamajícími jsou, že není žádného poměru k cíli? Proto praví apoštol:¹⁾ „Proto není ničím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst“. Bůh jediný může hrůzu a ohromení v srdcích lidských způsobiti. Bůh sám může způsobiti,

¹⁾ I. Kor. III., 7.

že lidé svých hříchů nenávidí a zlého života zanechávají. My můžeme jen posoumem evangelia trochu hluku nadělati. Rozbijeme-li pak umrtvením džbány, naše těla totiž, aby naše světlo docela vzorným životem před lidmi svítilo, pak přičiňujeme k tomu nemálo: avšak vítězství propůjčuje jen Pán.

9. Vezměme si odtud dvoje ponaučení, které nás ve vykonávání našeho povolání jak vzhledem k sobě, tak k bližnímu velmi potěší a prospěti může. Za prvé nedůvěřujme sobě nikdy, ale plně důvěřujme Bohu. Připisujme každé ovoce a každý dobrý výsledek svých prací jedině Bohu. Sv. Jeroným praví:¹⁾ „Nebudme nikdy pyšní, nýbrž nazývejme se neužitečnými lidmi, abychom něco mohli působiti“. Sv. Ambrož²⁾ praví: „Chceš-li bližnímu mnoho prospěti, drž se předpisu, který nám dal apoštol Petr:³⁾ „Mluví-li kdo, (mluv) jako slova Boží: přísluhuje-li kdo, (přísluhuj) jako z moci, kterou Bůh uděluje, aby ve všem byl oslaven Bůh skrze Ježíše Krista, jemuž jest sláva a vláda na věky věkův, amen“. Nepřipisujme si ničeho sami, nevynášejme se a chraňme se ješitného zalíbení v sobě.

¹⁾ Homil. 38 ad populum Antiochen?

²⁾ Epist. 4. ad Demetriadem (epist. haec non est Ambrosii).

³⁾ I. Petr. IV., 11.

Druhé poučení, které z toho čerpati máme, jest, že nemáme býti malomyslní a nezříkati se práce, když svoji bídu a ubohost pozorujeme. To je nám často potřebno. Jsouce povoláni k tak vznešenému a nadpřirozenému cíli a dílu, totiž duše obracet, je vytrhovati z hříchů, z bludů a z nevěry, můžeme snadno upadnouti do malomyslnosti, když se při tom podíváme na sebe. Můj Ježíši! Jak jsem k tomu neschopným! Tato práce není pro mne: neboť já jsem nejbídnější a nejubožejší ze všech. Přece jsi v bludu. Tato práce jest pro tebe. Mojžíš si netroufal věřiti, že by mohl provésti tak velké dílo, jako je osvobození národa israelského ze zajetí egyptského a zpečoval se před Bohem, který ho k tomu posílal. Pravil: „Kdo jsem já, bych šel k faraonovi a vyvedl syny Israelovi z Egypta?“¹⁾ „Prosím, Hospodine, od jakživa jsem nebyl výmluvný: i od té doby, co mluvíš k svému služebníkovu, jest můj jazyk velmi neohebný a těžkopádný. Tu mu pravil Hospodin: Kdo stvořil ústa člověka? Nebo kdo učil němého a hluchého, vidoucího a slepého? Zdaž ne já? Jdi tedy a já budu v tvých ústech a budu tě poučovati, co ti bude mluvit. On však řekl: prosím, Hospodine, pošli si kohokoliv chceš“.²⁾ To

1) Exod. III., 11.

2) Exod. IV., 10–13.

samé stalo se proroku Jeremiášovi. Pán poslal ho národům kázati: on však se počal vymlouvati a pravil: „Ach, Pane Bože, aj, neumím mluvit, neboť dítě jsem já“.¹⁾ Jak mne chceš poslati k tak důležitému podniku? Právě to, že to tak nahlížíš, je správné: právě takového hledá Pán. Kdybys byl vynikajícím mužem, pak by tě nebyl k tomu vyvolil Pán. Tu se nemůžeš vynášeti a něco sobě připisovati. Bůh si vyvoluje pokorné lidi: chce největší věci vykonati skrze takové lidi, kteří sobě ničeho nepřipisují.

10. Evangelisté vypravují, že Ježíš Kristus, když apoštolové se vrátili z jejich kázání, vzhledem na ovoce a na veliké divy, které konali, v duchu zajásal, věčného Otce velebil a jemu děkoval slovy:²⁾ „Velebím tebe, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci před moudrými a opatrnými a zjevil jsi je nedospělým: ano, Otče, že tak se tobě zalíbilo“. Ó blažení maličtí, blahoslavení pokorní, kteří sobě ničeho nepřipisujete, vás povznáší Pán. Vámi působí on podivuhodné věci. Vás bere za nástroje, aby vykonal velké věci, neobyčejná obrácení a největší spásu duší.

Pročež ať nikdo není malomyslný a nikdo ať si nezoufá! „Neboj se, malé stádce, neboť

¹⁾ Jer. I., 6.

²⁾ Mat. XI., 25, 26.

se zalíbilo Otci vašemu dáti Vám království“.¹⁾
„Já budu s vámi“, pravil Kristus Pán k sv. Ignáci, když se mu na cestě do Říma zjevil.²⁾
Budu při vás státi. Budu ve vašem Tova-
ryštvu. Následkem toho divu a toho po-
divného zjevení dostal náš řád jméno Tova-
ryšstvo Ježíšovo, a bylo tak nazváno, abychom
věděli, že nejsme Tovaryšstvo nebo řád
Ignácův, nýbrž Tovaryštvem Ježíšovým: a
tím jsme ujištěni, že Ježíš nám bude vždy
pomáhati, jak to přislíbil sv. Ignáci, našemu
otci, Ježíše samého máme uznati za svého
vůdce, za svoji hlavu, a právě proto nemáme
umdlévati a ochabovati při velkém díle zá-
chrany duší, k němuž nás Pán povolal.

¹⁾ Luk. XII., 32.

²⁾ Ribad. Vita S. Ignatii, L. 2, c. 11.

V.

O prvním stupni pokory, na němž se za málo považujeme a málo o sobě myslíme.

1. Sv. Jan Klimak¹⁾ praví: „Pokora jest milost duše, která nemá jména a jen od těch může býti pojmenována, kteří ji znají ze zkušenosti“. Je to těžké poznání. V žádné věci se člověk tak neklame jako v poznání pravé pokory. Myslíš, že spočívá snad v tom, že někdo praví: Jsem opravdu ubohý, nebo jsem pyšný? Kdyby v tom spočívala, pak by byla lehká. Pak bychom byli všichni pokorní: neboť my všichni o sobě vyznáváme, že jsme takoví. Kéž bychom to také dokonale cítili a nejen ústy a ve dvorném způsobu mluvy to pronášeli. Neboť myslíš, že pokora spočívá v tom, že nosíme špatný a otrhaný oděv, nebo že se podjímáme nízkých a po-

¹⁾ Scala Paradisi gr. 25, pag. 990.

korných služeb? Také v tom nespočívá, neboť i v tom může býti velká pýcha. Je možno míti touhu právě pro tyto věci za něco býti považovánu a ctěnu, a je možno právě proto sebe za lepšího a pokornějšího míti, než jiné, a to by byla jemně ukrytá pýcha.

Tyto vnější věci přispívají mnoho k pravé pokoře, když je bereme tak, jak máme, jak později ukážeme: avšak v nich přece jen nespočívá pokora. Sv. Jeroným praví:¹⁾ „Mnozí mají stín pokory, o pravou pokoru málokterí se snaží. Pryč se slovy pokryteckými, pryč s tváří potměšilou, vpravdě pokorného vyzkouší trpělivost“. Jest snadno se skloněnou hlavou, se zavřenýma očima jíti, s tlumeným hlasem mluvit, častěji zavzdychati a častěji se nazývati hříšníkem a ubožákem. Dotkneš-li se takového jen slovíčkem, pak ihned poznáš, jak daleko jest vzdálen od pravé pokory. Proto pryč s podvodnou řečí, pryč s ošemetnou tváří a se všemi těmito zevnějšky! Sv. Jeroným praví: „V trpělivosti se zkouší pravý pokorný. To je zkušební kámen, na kterém se pravá pokora poznává“.

2. Sv. Bernard vysvětluje své stupně pokory a udává, v čem tato ctnost spočívá, a pojímá ji takto:²⁾ Pokora je ctnost, již člověk

¹⁾ Epist. 27, (apud Migne ep. 108?)

²⁾ Tract. de gradibus Humilitatis et Superbiae, c. 1, n. 2.

v dokonalém, pravém sebepoznání sám sebe málo oceňuje. Tato pokora nespočívá ve slovech a ve vnějšku, nýbrž ve vnitřním pocitu srdce, dle něhož sebe sama málo ceníme a upřímně si přejeme, aby také druzí nás málo cenili. A to všechno spočívá na důkladném sebepoznání.

3. Aby to vysvětlili a do jednotlivostí vnikli, rozeznávají svatí více stupňů pokory. Sv. Benedikt,¹⁾ kterého následuje sv. Tomáš²⁾ a jiní světci, udává jich 12. Sv. Anselm³⁾ rozeznává 7, sv. Bonaventura⁴⁾ stahuje je na tři. Jeho chceme pro krátkost následovati. Neboť jestliže toto učení v několika málo bodech shrneme, pak mu můžeme snadněji porozuměti. Na prvním stupni podle učení sv. Bonaventury považuje se člověk za maličkost a málo si o sobě myslí. Jediný prostředek vystoupiti na tento stupeň jest sebepoznání. Tyto dva body obsahuje také definice Bernardovy pokory, a proto označuje se jí jen první stupeň pokory. Pokora jest ctnost, kterou člověk sebe málo si váží. To je první její díl. K tomu se dospěje pravým poznáním sebe, své ubohosti a chyb. Z tohoto důvodu

1) Regula S. Benedicti, c. 7.

2) II. 2, quaest. 161, art. 6.

3) Liber de S. Anselmi Similitudinibus, c. 101 – 109.
(Eadmeri Monachi.)

4) De profectu Religios. L. I., 27, L. II., c. 18.

vysvětlují mnozí a sice právem, že sebezpoznání jest první stupeň pokory. My však, když se sv. Bonaventurou všechny stupně uvádíme na 3, považujeme malé oceňování sebe za první stupeň pokory, a sebezpoznání jest nám toliko prostředkem k dosažení tohoto stupně pokory. V podstatě jest to jedno a totéž.

4. Jsme všichni zajedno, že sebezpoznání jest počátek a základ k dosažení pokory a k tomu, že my se bē za to považujeme, čím jsme ve skutečnosti. Neboť jak můžeš nějakého člověka míti za to, čím je, když ho neznáš? To je nemožné. Nejprve musíš věděti, kdo to je, pak ho můžeš jako takového ctíti a vážiti si. Tak musíš nejprve poznati, kdo jsi ty, pak teprve můžeš a smíš sebe považovati za to, čím jsi. Považuješ-li se za to, čím jsi ve skutečnosti, pak jsi pokorným: neboť ty se za málo považuješ. Chceš-li se považovati za více, než ve skutečnosti jsi, pak jsi pyšný. „Člověk se nazývá pyšným, poněvadž se chce, aby se zdálo, že je více než jest ve skutečnosti“, praví sv. Isidor.¹⁾ To je jedna příčina, proč Bůh, jak někteří praví, pokoru tak miluje. Bůh miluje totiž pravdu. Pokora jest pravda. Pýcha naproti tomu jest vysokomyslnost, lež a podvod.

¹⁾ Etymologiarum L. 10, n. 248. „Superbus dictus est, quia super vult videri quam est“.

Neboť jako pyšný nejsi tím, za koho se máš, a nejsi ten, za jakého si přeješ, by tě jiní považovali. Chceš-li v pravdě a pokoře žít, pak se považuj za to, co jsi. Nežádáme mnoho opravdu, když chceme, že se máš za to považovati, co ve skutečnosti jsi, a také nemáš chtít, abys za něco jiného považován byl a většího: neboť to je slušno, aby se nikdo za více nepovažoval, než jest. Opak by byl klam a velmi nebezpečný. Člověk, který by se za jiného pokládal, než ve skutečnosti jest, ten by žil v největším klamu.

VI.

Sebepoznání jest kořen a jediný a potřebný prostředek k dosažení pokory.

1. Abychom ten nejcennější poklad našli, musíme tím začít, že kopeme a vnikáme do toho, co jsme, a do poznání naší bídy a naší slabosti. V naší nízkosti, v našich hříších a v naší bídě nalézáme dle sv. Jeronýma¹⁾ drahé perly pokory. Počneme tedy od svého těla. To bude první náš zákop, a vždy v paměti mějme dle sv. Bernarda tyto tři věci: Čím jsi byl? Čím jsi nyní? Čím budeš? Uvaž, čím jsi byl, než tě Bůh stvořil. Shledáš, že ses nebyl ničím a nebyls sto, dostati se z temnosti nicoty. Bůh tě ve své dobrotě a milosrdenství z nicoty vyvolal, tebe připočetl do řady svých tvorů a tobě pravé a skutečné bytí dal, které nyní máš. Pokud

¹⁾ Cf. Ep. 122 ad Rusticum. n. 3. „Drachma perit in fimo et tamen invenitur in stercore“.

na nás jest, jsme ničím, a proto musíme v tomto ohledu k věcem, které také ničím nejsou, se rovnati. Přednost, kterou nyní před věcmi máme, musíme Bohu připisovati. To je to, co praví sv. apoštol Pavel slovy:¹⁾ „Neboť domnívá-li se někdo, že jest něčím (velikým) nejsa ničím, sám sebe klame“. Zde se nám otvírají velké doly, abychom se mohli obohatiti pokorou. Co jsi podle těla? Křehká nádoba, která může býti rozbita na kousky, bytost, kterou mučí sta nemocí, nemoce pěti smyslů, nemoce plic, srdce, nemoce každého jednotlivého údu tvého těla, které nejen několik dnů, nebo týdnů, nýbrž často roky, nebo půl i celý život dávají cítiti tobě i jiným tvou tělesnou ubohost. Když opíraje se o zdraví chceš si namluviti, že od každé nemoci jsi chráněn, dej pozor, neboť zítra můžeš dostati ránu, úder, nebo bodnutí neočekávaně a můžeš býti mrzákem do smrti. A kdyby i to se nestalo, přijde onen neodvolatelný den, kdy tělo tvé bude tak slabé, tak bezmocné, že nebude moci duši udržeti přes všechno úsilí. Co potom bude z tvého těla? Mrtvola, která několik dní zde leží, nemá, bez hnutí, bez života, se sínalýma a zapadlýma očima, předmět hrůzy i pro tvé příbuzné, kterou rychle odnášejí z očí lidských a pochovávají do země. Co

¹⁾ Gal. VI., 3.

pak tam se stane s tvým tělem? Rozpadne se v hnilobě a stane se pokrmem červů. „Hnilobě“. „Můj otec jsi ty“ řeknu, „Matka má a sestra moje“ „červům“. ¹⁾ Nač tu můžeme býti pyšnými? „Proč se pyšní prach a popel?“ ²⁾ My nemáme zde ničeho, čím bychom se mohli pyšnit, naopak důvodů mnoho, abychom se pokořili a za málo se cenili. Vzpomínka na naši nízkost jest nejlepší strážkyní pokory. Pod tímto popelem se pokora udržuje.

2. Abychom své nic jasněji ještě poznali, představme si toto. Také po našem stvoření a po obdržení bytí, nezávisí na nás naše trvání a zachování. Není to s námi tak, jako když stavitel postaví dům a od něho odejde, poněvadž dům se již sám udrží a stavitele nepotřebuje. Tak to s námi není. I když jsme stvořeni, potřebujeme svého Boha každého okamžiku svého života, abychom toho bytí, které máme neztratili, a potřebujeme ho, abychom dosáhli toho, když my nejsme ničím. On nás vždy udržuje a drží nás ve své ruce, abychom neupadli v hlubokou propast nicoty, ze které nás na počátku vyvolal. Proto praví David: „Se všech stran mne obkličuješ, a svou ruku na mne kladeš“. ³⁾

¹⁾ Job. XVII., 14.

²⁾ Sirach X., 9.

³⁾ Žalm CXXXVIII., 5.

3. Tato tvá ruka, o Pane, kterou držíš nade mnou napřáženou, udržuje mne a zachovává, abych se opět nevrátil do nicoty, již jsem před tím byl. Vždy závisíme na této napřážené ruce Boží. Kdyby nás ona jen na okamžik uvolnila a nechala padnouti, v tom okamžiku zahyneme, přestaneme býti a opět v nic se vrátíme, tak jako na zemi světlo zmizí, když slunce zapadne. Proto praví Písmo sv.:¹⁾ „Všichni národové jakoby nebyli, tak jsou před ním, a za nic a prázdnotu je cení“. To je základ, proč my všichni každým okamžikem můžeme říci: Jsme nic. Ale my to říkáme často jen ústy, a já nevím, zda chápeme, co tím vyslovujeme. O kéž bychom to poznali a cítili, jak to poznal a cítil prorok, když praví:²⁾ „A věk můj jako nic je před tebou“.

Opravdu ničím nejsem sám od sebe: neboť ničím jsem nebyl, a bytí, jež mám, nemám od sebe, nýbrž od tebe, o Pane! Tys mi je dal, a tobě je musím připisovati. Nemám ničeho, čím bych se mohl chlubit, rač bych mohl býti pyšný: neboť nemám na tom žádného podílu. Ty udržuješ stále bytí, držíš mne a dáváš mi síly ke skutkům. Všechno bytí, všechna možnost, každá síla ke konání musí z tvé ruky přijíti. My se své strany

¹⁾ Isaiáš XL., 17.

²⁾ Žalm XXXVIII., 6.

nemůžeme ničeho a také ničeho nezmůžeme, poněvadž ničím nejsme. Co tedy máme, nač bychom mohli býti pyšnými? Snad toto své nic? Před tím jsme řekli: nač chceš býti pyšným, když nejsi ničím, ještě méně než prach a popel? Jaký důvod, jakou příčinu má nicota, aby se honosila, pyšnila a zakládala si na sobě? Jistě že žádnou.

VII.

Výtečný prostředek sebe poznati a pokory dosáhnouti jest uvažovati o svých hříších.

1. Postupme ještě dále, kopejme ještě hlouběji v základě našeho sebepoznání. Vezmeme jiný rýč do ruky. Avšak můžeme ještě něco vykopati? Může ještě něco hlubšího býti, než nicota? Vpravdě, jest ještě něco hlubšího. Je to hřích, kterýs k nicotě přidal. Ach, jak hrozná hloubka, daleko větší než nicota! Hřích je totiž velké zlo, větší než nicota. Lépe by bylo nebýti, než hřešiti. Tak mluví také Kristus Pán, náš Vykupitel, o Jidášovi, který ho právě chtěl zraditi:¹⁾ „Lépe by mu bylo, kdyby se byl nenarodil člověk ten“. Ze všeho, co je a co není, není ničeho, co by tak hluboko pod Bohem stálo, tak daleko od něho bylo a v jeho očích tak

¹⁾ Mat. XXVI., 24.

nenávisti hodno, jako člověk, který jest ve smrtelném hříchu. Takový jest z dědictví nebeského vyloučen, jest nepřítelem Božím, zavržený na věky. Snad nyní s milostí Boží nejsi si vědom smrtelného hříchu. Avšak, jak jsme si vzpomínali svého času při poznání své nicoty, že byla doba, kdy jsme neměli svého bytí, tak musíme také zde vzpomínati k poznání své nízkosti a bídy onoho času, kdy jsme žili v hříchu. Uvaž jen, v jaké bídě ses nalézal, když byls ošklivý a nemilý před tváří Boží, nepřítel Boží, dítě Božího hněvu, hoden věčného ohně. Tu se uč sebou pohrdati a co nejhlouběji se snižovati, jak jen nejvíce můžeš a konej to co nejdéle. Smíš jistě věriti pevně, kdyby ses nenáviděl a ponížil sebe více, tak přece nedosáhneš oné propasti ponížení, která tomu patří, který Boha, nekonečné, nejvyšší dobro urazil. Zde není žádného dna, zde je bezedná, nekonečná propast. Dokud v nebi nevidíme tváří v tvář, jaký Bůh je, nemůžeme dokonale poznati, jaké zlo je hřích, který proti Bohu bojuje a kolik zla zaslouží ten, který se ho dopouští.

2. O jak pokornými musíme býti, jak málo smíme na sebe dbáti, když v tomto rozjímání pokračujeme, když v dole svých hříchů a bídy hlouběji ještě kopeme. Jak bychom rádi snášeli pohrdání a posměch! Představ si ně-

koho, který se stal zrádcem Boha. Jaké poškození by nevzal nyní z lásky k němu na sebe? Pomysli si někoho, který svého Boha zapudil pro vášeň, pro žádostivost, pro okamžitou rozkoš, svého Stvořitele a Pána urazil a zasloužil si na věky býti uvrženu do pekla. Jaké pohanění, očernění a pohanu by nechtěl dobrovolně na se vzít, jako náhradu za urážky, které Bohu učinil? Prorok David praví:¹⁾ „Dříve než snížen jsem byl, já jsem zhřešil: proto (nyní) výroky tvých šetrím“. Dříve než pokárání od Boha na mne přišlo a mne ztrestalo a ponížilo, dal jsem příčinu tomuto pokárání: já jsem zhřešil. Proto mlčím nyní a neodvažuji se naříkati si: neboť to všechno jest mnohem méně, než co mne v poměru k velikosti mého hříchu zasáhnouti může. Ty, o Pane, nepokárals mne tak, jak jsem zasloužil. Všechno, co my v tomto životě trpěti můžeme, nelze ani přirovnati s tím, co jsme zavinili jediným hříchem smrtelným, kterého jsme se dopustili. Neboť nezaslouží ten pohany a pohrdání, který pohaněl Boha a pohrdl Bohem? Nezasloužil ten za nic býti považován, který Boha si nevážil? Jestliže svobodná vůle se odvážíla uraziti svého Stvořitele, zda nezasluhuje, aby za trest se nic podle její vůle a přání nedálo?

¹⁾ Žalm CXVIII., 67.

3. Zde vystupuje ještě proti nám zvláštní okolnost. Můžeme sice na milosrdenství Boží se spoléhati, že nám odpustil naše hříchy: avšak jistoty o tom žádné nemáme. Mudřec praví:¹⁾ „Aniž ví člověk, je-li lásky či ne-návisti hoden“. A sv. Pavel praví:²⁾ „Neboť ničeho nejsem si vědom, ale tím nejsem ospravedlněn“. Běda mi, nebudu-li ospravedlněn! I když jsem řeholníkem a jiné obracím, mi vše to málo pomůže. „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měd zvučící a jako zvonec znějící“.³⁾ Kdybych mluvil jazyky andělskými, kdybych měl dar proroctví, kdybych rozuměl všem vědám, kdybych dal všechno jmění chudým a obrátil celý svět, přece bych nebyl ničím a nepomohlo by mi nic to všechno, kdyby mi láska scházela, Běda mi, jestliže nemám lásky a milosti Boží! Pak nejsem ničím a méně než nic.

4. To, že nevíme, zda jsme ve stavu milosti nebo hříchu, jest mocný popud, aby člověk byl k tomu přiveden, aby se pokořil, vždy skromně o sobě myslil a sebe za nic nepovažoval. Vím jistě, že jsem zhřešil, ale zda jsem odpuštění dosáhl, to nevím jistě. Kdo se tu odváží vztýčiti hlavu? Kdo by

¹⁾ Kazatel IX., 1.

²⁾ I. Kor. IV., 4.

³⁾ I. Kor. XIII., 1.

se nevrhl k zemi zahanben a pokořen? Proto, dí sv. Řehoř, Pán Bůh skryl před námi stav milosti, abychom jednu milost měli, totiž pokoru. Tato bázeň a nejistota, v níž nás Bůh nechává, v níž nevíme jistě, zda v jeho přátelství jsme, nebo ne, jest ovšem pro nás velmi nepříjemná: a přece i toto jest jeho milostí a milosrdenstvím, neboť jest to pro nás velmi užitečné, abychom dosáhli pokory, nebo ji zachovali, a abychom žádným pro množstvím jeho hříchů nepohrdali, kterých se dopustil, nebo dopustiti mohl. Ať ten, nebo onen daleko více zhřešil, než já, snad již dosáhl od Boha odpuštění a stal se účasten jeho milosti, zatím co já nevím, zda jsem toho dosáhl. Tato nevědomost slouží nám jako ostruha k tomu, abychom dobro konali a nikdy nebyli bezstarostní, nýbrž abychom vždycky v bázni a v pokoře před Bohem žili a jeho vždy o odpuštění a smilování prosili, jak nám k tomu mudrlec radí:¹⁾ „Blaze člověku, který se vždycky bojí (Pána)“. „Pro hřích odpuštěný nebyvej bez bázně“.²⁾ Velmi účinné jest rozjímání o našich hříších k tomu, abychom se vždy málo cenili a vždy pokorně žili. V této příčině jest nám mnoho kopati a dolovati.

5. Když jen uvážíme zlé následky a škody,

¹⁾ Přísloví XXVIII., 14.

²⁾ Sirach V., 5.

které způsobil dědičný hřích v nás, nalezneme přebohatý zdroj, abychom se za málo cenili a pokořovali. Jak byla zpuštěna naše přirozenost hříchem! Jako kámen podle zákona přitažlivosti vždy do hloubky padá, právě tak máme zhoubou dědičného hříchu náklonnost ke všemu, co naše tělo, naši čest a náš prospěch zasahuje. Máme nejživější zájem zemské věci, které se nás dotýkají a jsme necitelní pro duchovní a Božské věci. To, co má poslouchati, poroučí nám a co by mělo poroučeti, poslouchá. Jsme tak ubozí, že pod lidským tělem zvířecí vášně a srdce skrýváme, které docela pohrouženo jest do pozemských věcí. „Záludné je srdce naše všecko, nevyzpytatelné, kdo je pozná?“¹⁾ Čím hlouběji v tomto směru budeš kopati, tím více ohavnosti bude zjevno, jak to Ezechielovi²⁾ obrazně ukázáno bylo.

6. Když pak přemýšlíme o svých vlastních chybách, hříších, shledáme, že máme jich plno. Toto je naším nejdokonalejším vlastnictvím. Jak jsme lehkomyšní co do jazyka! Jak bezstarostní v střežení srdce! Jak nestálí ve svých dobrých předsevzetích! Jak velice lpíme na svém zájmu a svém pohodlí! Jak jsme žádostiví ukojení svých žádostí! Jak plní sebelásky, svévole, umíněnosti! Jak živé

1) Jeremiáš XVII., 9.

2) Ezechiel VIII., 8.

jsou naše vášně, jak neoslabené jsou naše náklonnosti a jak snadno dáme se jimi strhovati! „Na listu větrem zmítaném moc svou chceš ukázati“. ¹⁾ O těchto slovech praví sv. Řehoř: ²⁾ „Docela vhodně jest člověk přirovnáván k listu na stromě. Jak se dává list každým větrem točiti a ohýbati, tak ohýbá se a točí se člověk při každém větru vášní a pokušení. Někdy hněv ho uchvacuje brzy nevázaná veselost. Tu opět uchvacuje ho vašeň závisti a ctižádostivosti, opět nečistota. Zde ho vynáší pýcha, tam ho nezřízený strach činí bezmocným zbabělcem“. Proto praví Isaiáš: ³⁾ „Zvadli jsme vesměs jako listí a nepravosti naše jako vítr nás unášely“. Nemáme žádné stálosti a pevnosti ve ctnosti a dobrých předsevzetích. Příčin ke svému pokoření a zahanbení máme dosti, nejen když své vlastní chyby a hříchy, nýbrž také díla pozorujeme, která se nám zdají dobrými. Uvažujme o nich a zkoušejme dokonale, pak nalezneme látky a příležitosti dosti, abychom se pokořili k vůli svým hříchům a nedokonalostem, které se neobyčejně rozmáhají, jak se vyslovil prorok: ⁴⁾ „Jako (člověk) nečistý byli jsme my všichni a jako roucho ženy

1) Job. XIII., 25.

2) Moral. L. 11, c. 44, n. 60.

3) Isaiáš LXIV., 6.

4) Isaiáš LXIV., 6.

krvotoké byly všechny spravedlnosti naše“. Takovými jsou naše činy, když uvažujeme o nedokonalostech, které obyčejně na nich nalézáme. O tom jsme již v prvním díle mluvili, proto se nemusíme o tom více zmiňovati.

VIII.

Jak se musíme chrániti málomyslnosti, když se cvičíme v sebepoznání.

1. Naše ubohost jest tak veliká a my máme tolik příčin, abychom se pokořovali díky naší vždy opakující se zkušenosti, že se zdá, jakobychom potřebovali spíše povzbuzení a síly, abychom při pohledu na tak mnoho svých chyb a nedokonalostí nezmalomyslněli a nezanechali činnosti, než pobídky, abychom prozkoumali tento stav. To je také dokonale pravdivé. Proto máme se pohroužiti podle učení svatých otců a učitelů duchovního života v poznání své bídy a své slabosti tak, abychom při tom nezůstali státi, aby duše neupadla do malomyslnosti a pochybností, když vnímá a pozoruje tolik ubohosti a nestálosti v dobrých předsevzetích. Máme se odtud povznést k poznání dobroty Boží a v ní míti všechnu svoji důvěru. Tak praví

také sv. Pavel:¹⁾ „By přílišným zármutkem nestrávil se ten, jenž jest takový“. Zármutek nad spáchanými hříchy nesmí býti takový, aby působil malomyslnost a skleslost. Má to býti smutek protchnutý nadějí a úměrný naději na odpuštění. Proto nesmíme zůstatí státi podle učení sv. otců při rozjímání o hříchu, při jeho ošklivosti a velikosti, abychom se nestali malomyslnými a neklesli na mysli úplně: nýbrž máme kopati v hlubokém a dokonalém sebepoznání tak, abychom přišli k nedůvěře k sobě, když vidíme, že v sobě nemáme žádné záchrany a opory. Pak musíme ale zároveň oči k Bohu obrátiti a k němu důvěru pojeti. Takto nezmalomyslníme, nýbrž budeme posilněni a povzbuzeni. Nebo jako pohled na nás k tomu slouží, abychom zmalomyslněli, právě tak působí pohled na Boha v nás sílu a povzbuzení. Čím dokonaleji znáš svou slabost a čím více ztrácíš důvěru zíraje na sebe, tím více síly nabudeš a posilnění získáš, když budeš patřiti na Boha, o něho se opíráti a na něho všechnu svou důvěru skládati.

2. Sv. učitelé dělají zde ještě velmi důležité poznámky. Nemáme zůstat při poznání své bídy a slabosti, abychom zoufalství a pochybnosti nepropadli, nýbrž máme se po-

¹⁾ II. Kor. II., 7.

vznést k poznání dobroty a milosrdenství a štědroty Boží a v něho máme vložit všechnu svoji důvěru — avšak nesmíme právě zde zůstatí státi, nýbrž svůj zrak musíme obracetí vždy na sebe, na svou slabost a svou ubohost. Neboť kdybychom zůstali státi při poznání dobroty Boží, jeho milosrdenství a štědroty a zapomenuh při tom na to, co jsme, pak bychom byli ve velkém nebezpečení, že propadneme domýšlivosti a pýše. Byli bychom v klamně jistotě, příliš důvěřiví a nedávali bychom se do práce s potřebnou opatrností a bázni. To by však byla hrozná propast, kořen a počátek nejhlubšího a nejstrašnějšího pádu do mnohých hříchů.

Ach, jak mnozí kdysi duchovně smýšlející lidé, o nichž se zdálo, že modlitbou a rozjímáním se až do nebe povznášejí, na této cestě se zřítíli do propasti! Jak mnozí opravdově svatí a velicí mužové tímto způsobem upadli do hanebných vášní! Poněvadž důvěřovali v přemíře přijatým od Boha milostem a zapomínali na sebe samy. Žili příliš jistě, jakoby pro ně již nebylo žádného nebezpečení a tak to přišlo u nich k tak smutnému konci. Dějiny jsou plné takových případů. Sv. Basil¹⁾ vysvětluje jako příčinu onoho smutného pádu krále Davida do hřichu

1) Homil. in ps. XXIX., v. 7.

cizoložství a vraždy, že si o sobě mnoho myslil, když z ruky Boží byl zasypán plností útěchy, takže zavolal:¹⁾ „Já tedy myslil jsem v štěstí svém: „Nikdy se nepohnu“. Však počkej jen trochu! Bůh odtáhne svou ruku. Přestanou mimořádné milosti a znamení přízně a uvidíš, jak to půjde. Bůh zanechá tě ve tvé ubohosti, ponechán budeš sobě samému a tu uvidíš po pádu ke své vlastní škodě, cos nechtěl poznati v čase přízně a milostiplného navštívení Božího. V takovém stavu volal prorok David:²⁾ „Pak jsi však odvrátil ode mne obličej svůj, i byl jsem všecek zkormoucený“.

Příčina pádu a zapření apoštola Petra byla, jak sv. Basil³⁾ vysvětluje, jeho domýšlivost a ješitná důvěra v sebe. Řekl:⁴⁾ „Bych měl umřítí s tebou nezapru tebe. Byť se všichni pohoršili nad tebou, já se nikdy nepohorším“.

Poněvadž s domýšlivostí a vypínavostí řekl, že se nepohorší, když by se všichni pohoršili, ale raději zemře, proto dopustil Pán pád jeho, aby se pokořil a přišel k sebepoznání. Proto nesmíme odvrátiti pozornost od sebe, nikdy se nesmíme v tomto životě považovati za jisté: vždy musíme uvážiti, čím jsme

1) Žalm XXIX., 7.

2) Žalm XXIX., 8.

3) Homil. XX. De humilitate, n. 4.

4) Mat. XXVI., 35, 33.

my, a vždy se musíme sebe báti a opatrnými býti a starati se, aby onen nepřítel, kterého s sebou nosíme, nás neučinil zrádci, proti nám se nevyzbrojil a nástrahy nám nekladl, čím by nás k pádu přivedl.

3. Jako nezůstaneme státi při poznání své slabosti a ubohosti, nýbrž povznést se musíme k poznání dobroty Boží, právě tak nesmíme zůstat při poznání Boha, jeho milosrdenství a prokazování milostí, nýbrž musíme stále oči obracet na sebe. To je řebřík Jakobův, který jednak na zemi našeho sebepoznání jest upevněn, jednak sahá až do nebe. Tu musíš vystupovati a sestupovati po něm, jako andělé na onom vystupovali a sestupovali. Vystup k poznání dobroty Boží: nezůstávej na hoře, abys nebyl pyšný, nýbrž sestup dolů k poznání sebe. A také zde nemáš zůstat, abys nezmalomyslněl a nezoufal si, nýbrž opět vystup k poznání Boha, abys důvěry k němu nabyt. Vždy musíš na tomto řebří vystupovati a sestupovati.

4. Na tento způsob užívala sv. Kateřina Sienská tohoto cvičení. Ona se tak zbavovala pokušení ďáblova, která proti ní vzbuzoval, jak sama vypravuje v Dialozích.¹⁾ Když ji chtěl ďábel zmásti a přemluvit, že celý její život jest pouhý sebeklam, pak vy-

¹⁾ Cf. Dialogi D. Catharinae L. 1, c. 43.

stoupila a pozvedla se ve vší pokoře k milosrdenství Božímu, při čemž pravila: „Vyznávám před svým Stvořitelem, že můj celý život byl temnota: já se skrývám do ran Ježíše Krista ukřižovaného a umývám se v jeho krvi, a tak zmizí mé špatnosti“: ¹⁾ „Omyj mne, abych byl nad sních zbílen“. Chtěl-li ji ďábel opačným pokušením svést k pýše, když ji našeptával: jsi dokonalá a Bohu milá: nepotřebuješ se mučiti a nad svými chybami plakati, tu se pokořila a odpověděla pokušiteli takto: „O, já ubohá! Jan Křtitel nikdy nezhřešil a byl posvěcen již v životě matky: a nedbaje toho cvičil se dále v přísném pokání. Já však mám tolik chyb a ještě jsem jich neoplakala a nepoznala, jak jsem vinou“. Taková pokora a taková důvěra v Pána byla ďáblovi nesnesitelná. Tu zvolal k ní: „Prokleta budiž ty i ten, který tě takovým věcem naučil. Já nevím více, jak bych ti mohl uškoditi. Neboť napadnu-li tě zmatkem, tak se povznášíš do výšek k milosrdenství Božímu. Pozdvihnu-li tě, tak sestupuješ ve své pokoře až do pekla a ještě v samém pekle mne pronásleduješ“. A tak ji opustil a vzdálil se zahanben nad svou porážkou.

Na takový způsob musíme i my tohoto cvičení používat. Na jedné straně musíme

¹⁾ Žalm L., 9.

žítí v bázni a opatrnosti, na druhé straně musíme být silnými a veselými: v bázni před sebou samými, plní síly a radosti v Bohu. Proto má Pán svým vyvoleným, jak Tomáš Kempenský praví, každého dne dvoje předčítání, jedno o jejich chybách a druhé o dobrotě Boží, který jim s takovou láskou jejich chyby odpouští.

IX.

O dobrech a velkých přednostech, které jsou ve cvičení sebepoznání.

1. Abychom se rozhorlili pro cvičení v sebepoznání, chceme upozorniti na některé důležité prostředky a přednosti, které v něm jsou. Na to nejdůležitější jsme již upozornili v hlavě 5. Ono jest základem a kořenem pokory a nezbytně nutným prostředkem, abychom tuto ctnost dosáhli a zachovali. Když jednou jeden z oněch poustevníků byl tázán, jak lze pravou pokoru si zjednati, odpověděl:¹⁾ „Když na očích máme své chyby a ne druhých“.

2. Takovýmto způsobem se duše velice láskou k Bohu rozplameňuje. Nikdy se nemůže dosti nadiviti svému Bohu, nikdy dosti děkovati, když vidí, jak Bůh člověka, který jest tak bídný a zlý, tak milostivě

¹⁾ Vitae Patr. L. 3, n. 171.

snáší a jemu tak mnoho dobrodiní uděluje. Ach, jak často jsme sami sobě nesnesitelnými, a dobrota a milosrdenství Boží je vůči nám tak veliké, že nás nejen snáší, nýbrž dokonce praví: ¹⁾ „Rozkoš majíc v pokolení lidském“. Co nalezls na lidech, že ty, o Pane, můžeš říci, že tvoje rozkoš jest býti s námi?

3. Aby k dokonalému poznání Boha a k vřelé lásce vůči božskému majestátu přišli, cvičili se svatí ustavičně v sebepoznání. Bůh jest vždy týž. O kéž přece jen poznám sebe, a kéž poznám tebe! To bylo rozjímání a modlitba sv. Augustina. To byla modlitba, s níž pokorný sv. František dny i noci prožil: Kdo jsi ty a kdo jsem já? Tak volal ustavičně. Po této cestě přišli svatí k dokonalému poznání Boha. Je to nejjistější a nejbezpečnější cesta k tomuto poznání. Čím hlouběji sestoupíš a budeš kopati na poznání sebe sama, tím výše vystoupíš a porosteš v poznání Boha, jeho nekonečné dobroty a milosrdenství. A čím výše vystoupíš, a přibereš v poznání Boha, tím hlouběji sestoupíš a pokroky budeš činiti v poznání sebe. Nebeské světlo osvíti nejtajnější koutky a učiní, že duše sama bude se styděti za to, co jí dříve v očích světa jako velice dobré přicházelo.

¹⁾ Přísloví VIII., 31.

Sv. Bonaventura praví: Když paprsky sluneční svítí do pokoje, pak jest ihned viditelným prach. Jestliže je duše poznáním Boha, paprsky onoho pravého slunce spravedlnosti osvícena, pak se jí objeví i to nejmenší. Nyní považuje ona něco za zlé a chybné, co jiný, který nemá takového světla, považuje za dobré. To je také důvod, proč svatí tak pokorní jsou a proč tak málo o sobě smýšlejí: a že tím pokornější jsou a sami sobě připadají tím nepatrnější, čím větší jsou ve svatosti. Neboť čím více světla a jasnějšího poznání Boha mají, tím lépe poznávají sami sebe a nahlízejí, že mimo svých hříchů nemají žádného majetku. A čím důkladněji sebe poznávají, a čím více chyb na sobě nacházejí, tím více věří, že mají ještě jiné, které ani nevnímají. Oni jsou toho názoru, že je to jen malá část hříchů, které znají: a proto považují sebe za tak nepatrné. Jak věří, že Bůh v nekonečně vyšším stupni jest dobrotivý, než oni poznávají, tak věří také, že jsou mnohem horší, než sami chápou. Kdybychom i sebe více poznali a pochopili o Bohu, tak přece nemůžeme ho nikdy dokonale poznati: neboť v něm jest vždy ještě nekonečně více k poznávání a k chápání. A jakkoliv sebe dokonale známe, a jakkoliv bychom se mohli pokořiti a sebou pohrdati, tož přece jen nemůžeme sestoupiti

v hlubokou propast naší bídy. To není žádné přehánění, nýbrž plná pravda. Neboť když člověk nemá žádného vlastnictví než svoje nic a své hříchy, jak by se mohl tak hluboce pokořiti a ponížiti, jak toho jeho nic a jeho hříchy vyžadují?

4. O jedné světici čteme, že prosila Boha o osvícení, aby se dobře mohla poznati. Pak viděla v sobě takovou ubohost a ošklivost, že toho nemohla snést. Proto opět Boha prosila: „Pane, ne tak mnoho, neboť si musím zoufati“. Blažený učitel Avila¹⁾ praví: že znal jednu osobu, která často Boha prosila, aby jí ukázal, co je. Na to jí Bůh oči otevřel trochu. Ale bylo by jí to draho přišlo. Neboť ona uviděla něco tak ošklivého a opovrženého hodného, že hlasitě vykřikla: Pane, pro milosrdenství své vezmi toto zrcadlo pryč ode mne. Nechci se dívat na svou postavu.

5. Proto povstává ve služebnících Božích onen svatý hněv a ošklivost před sebou samými, o němž jsme nahoře mluvili. Čím jasněji poznávají nekonečnou dobrotu Boží, a čím vroucněji ho milují, tím více sebe nenávidí, jako nepřítel a odpůrce Božího, jak to u Joba stojí:²⁾ „Proč jsi postavil mne sobě za terč, že jsem se stal na obtíž sám

¹⁾ Obras del P. M. Juan de Avila, Tercena Parte' Tract. V. del Espiritu Santo, pag. 140.

²⁾ Job VII., 20.

„sobě?“ Toto jedině mělo by nás uspůsobiti, abychom se vážně oddali tomuto cvičení, poněvadž k dosažení pokory nám tak potřebno jest.

Avšak svatí učitelé jdou ještě dále a praví: „Pokorné poznání sama sebe jest daleko jistější cesta dosáhnouti poznání Boha, než cvičení všech jiných věd“. O tom se vyslovuje sv. Bernard¹⁾ takto: „Sebepoznání jest daleko vznešenější a užitečnější než všechny ostatní vědy: neboť jím člověk přichází k poznání Boha“. Sv. Bonaventura praví, že podivuhodné jednání Kristovo v evangeliu při slepém od narození, označuje toto: Kristus potřel oči jeho blátem a tím mu dal tvářnost tělesnou, čímž sám sebe poznal, a zároveň duchovní tvářnost, pomocí které mohl poznati Boha a kláněti se jemu. „Tak osvěcuje také nás Bůh, kteří pro nepoznání sebe slepými jsme vůči Bohu. On potře blátem, z něhož jsme se zrodili, naše oči, abychom nejprve začali sebe poznávati, pak ale zároveň věřiti ve svého osvětitele, a před ním se vrhnouti na zemi a kláněti se mu“.²⁾

Toto nás také učí naše matka církev v oněch svatých obřadech, které zavedla na počátku postu, když naše hlavy posypává

¹⁾ Serm. 37 in Cant., n. 1, 2.

²⁾ De profectu Religios L 2, c. 29.

popel a praví: Pomni, člověče, že prach jsi a v prach se obrátíš. Máme tedy nejprve k poznání sebe samých přijíti, pak k poznání Boha a k lítosti nad tím, že jsme ho urazili a zároveň za naše hříchy pokání činiti. Tak jest poznání sebe, uvažování člověka v jeho prachu a jeho nízkosti prostředek, abychom přišli k poznání Boha. A čím více někdo svou ubohost zná, tím více může pochopiti a poznati velikost a vznešenost Boží. Protivy vrhají světlo, když se proti sobě postaví, a jeden extrém jest druhým lépe poznáván. Bělost na černém podkladě leskne se daleko jasněji. Člověk jest ve světě duchů tím nejnížším, Bůh jest nejvznešenějším. To jsou dva extremy. Čím se člověk lépe poznává, když nahlíží, že sám v sobě nic dobrého nemá, nýbrž jen hříchy, tím důkladnější poznání bude míti o dobrotě, milosrdenství a štědrotě Boží, který se snížil, aby naši nízkost miloval a s námi se stýkal. Oni vidí totiž, že oni sami v sobě kořeny všeho zla nosí, totiž zlé a převrácené náklonnosti těla svého, odkud všechny hříchy svůj počátek berou. V tomto poznání povstávají proti sobě a nenávidí se. Či nezdá se ti býti slušným toho nenáviděti, který tebe olupuje o tak veliké dobro, jako jest Bůh, a podvádí tě o to za rozkoš a požitek jednoho okamžiku. Nezdá se ti dobře odůvodněný onen hněv

proti onomu, který jest příčinou, že věčnou slávu ztratíš a zasluhuješ věčné peklo? Není takový vším právem nenáviděn? Tímto však jsi ty sám. Ty sám jsi odpůrce a nepřítel tvého vlastního dobra, tvé věčné spásy.

X.

Sebepoznání nezapříčiňuje málo- myslnost, nýbrž statečnost a sílu.

1. Ve cvičení sebepoznání leží ještě jiné dobro skryto. Ono nečiní málomyslným a zoufalým, jako by někdo mohl mysliti, nýbrž dává právě sílu a statečnost ke všemu dobrému. Důvod jest tento: Jakmile se člověk pozná, ihned nahlédne, že v sobě ničeho nemá, nač by se mohl spoléhati. Nedůvěřuje sobě, klade všechnu svou důvěru na Boha, a v něm nachází se vždy silným a statečným. Odtud to přichází, že takoví lidé se dávají do velkých věcí, a že je také provádějí a dokončují. Poněvadž totiž všechno Bohu připisují, a nic sobě, proto béře Bůh sám tu věc do své ruky, a přebírá všechno na sebe a chce tak slabým nástrojem a prostředkem podivuhodné a veliké věci provésti. Aby zjevil bohatství svého milosrdenství a

poklady, chce Pán slabými a ubohými nádobami a nástroji veliké a podivuhodné věci působiti. Do nejslabší nádoby umístí poklady své síly: neboť takto zjevuje se tím vznešeněji jeho sláva. To je to, co Pán sám k Pavlovi řekl, když pod obtížným tlakem pokušení Pána prosil, aby ho zbavil tohoto pokušení. „Postačí ti moje milost: neboť síla v slabosti se zdokonaluje“. ¹⁾ Síla Boží ukazuje se nejdokonaleji a nejsilněji tam, kde je největší ubohost a slabost. Jako lékař nejvíce cti si získá, kde nemoc je zlá a velice nebezpečná, právě tak ruka Boží odnáší si nejvíce cti odtud, kde největší slabost naše je. Tak vysvětlují to sv. Augustin ²⁾ a sv. Ambrož. ³⁾ Čím více se člověk zná a sobě nedůvěřuje a všechnu svou důvěru na Boha skládá, tím blíže jest mu božský majestát a pomáhá mu. Čím více naopak člověk důvěřuje sobě, svým prostředkům a své pili, tím opuštěnějším jest.

2. To je podle vysvětlení sv. Basila důvod, proč my o některých výročních slavnostech, kde bychom žádali a přáli si více horlivosti v modlitbě a ve vřelé zbožnosti míti, docela málo toho máme, poněvadž my totiž v důvěře na své prostředky, na svou píli a na

¹⁾ II. Kor. XII., 9.

²⁾ De Trinitate L. 4, c. 1.

³⁾ Commentar. in Ep. 2 ad Corinth., c. 12, v. 9.

naši přípravu tuto slavnost jsme začali. Jindy však, kde jsme méně na to myslili, jsme omilostněni mimořádným požehnáním Božské rozkoše, abychom nahlédli, že to všechno jest milost a milosrdenství Boží a ne naše píle a naše zásluha. Tak se člověk nestane málomyslným a zoufalým poznáním své slabosti a bídy, nýbrž daleko více bude povzbuzen a posílen: neboť určuje ho to k nedůvěře k sobě samému a k bezpodmínečnému důvěřování v Pána. Proto praví také sv. Pavel:¹⁾ „Neboť když jsem sláb, tehda jsem silný“. To znamená podle vysvětlení sv. Augustina²⁾ a sv. Ambrože:³⁾ Když se ponižuji, budu povýšen. Když poznávám, že sám ničeho nemohu a nejsem ničím, pak budu povýšen a povznešen. Čím více sebe poznám, svou slabost a nemoc nahlédnu a své oči na Boha obrátím, tím silnějším a statečnějším se shledám: neboť Pán jest moje jediná důvěra a síla.⁴⁾

3. Z toho se vidí, že málomyslnost a zoufalost nepatří k pokoře a také z ní nevyrůstají. Taková mínění nezdravá přicházejí nám někdy vzhledem k našemu pokroku duchovnímu. Zdá se nám, že nemůžeme docela

1) II. Kor. XII., 10.

2) L. c.

3) L. c., v. 10.

4) Srov. Jer. XVII., 7.

žádné ctnosti nabýti a nikdy přemoci zlou náklonnost a sklon, který v sobě máme. Někdy přichází taková málomyslnost vzhledem k našemu povolání a zaměstnání, které nám poslušnost určuje, nebo uložiti může. Myslíme, že se nehodíme za zpovědníka, nebo za misionáře, nebo k podobným úřadům. Takové nazírání má zdání pokory, velmi často to však pokorou není, nýbrž má to v pýše počátek: neboť místo toho, abychom obrátili zrak svůj k Bohu, od něhož všechna moc a statečnost přichází, obracíme své oko na sebe, zda s vlastní silou, námahou a pilností věc mohla by býti provedena.¹⁾ „Hospodin jest světlo mé a spása má, koho bych měl se báti? Hospodin jest ochránce mého života, koho bych se lekal?“ „Byť i tábor vojska proti mně povstal, neleká se mé srdce. Kdyby se zdvihla proti mně i válka, já přece jen doufám“.²⁾ „I když mi projít jest údolím stínu smrti, nebojím se zlého. Neboť ty jsi se mnou“.³⁾

Ve všech těchto rozmanitých výrocích praví prorok vždy to samé. Žalmy jsou plné takových míst, která vyjadřují nadměrnost lásky a důvěry, jak David ji měl a jak my ji také máme míti k Bohu. „Neb tebou vy-

¹⁾ Žalm XXVI., 1.

²⁾ Žalm XXVI., 3.

³⁾ Žalm XXII., 4.

trhuji se z pokušení a ve svém Bohu překročuji hradbu".¹⁾ Může být vysoká jakkoliv, mně nestojí v cestě. Pán může obra přemoci kobyilkami. V Bohu mém budu šlapati lvy a draky. S milostí a přispěním Božím jsme silnými. „Vycvičil mé ruce do zápasu, učinil takřka kovový luk z mých paží".²⁾

1) Žalm XVII., 30.

2) Žalm XVII., 35.

XI.

O jiných dobrech a velkých přednostech, které získati můžeme ve cvičení sebepoznání.

1. Hlavní prostředek, kterého můžeme užití z naší strany, aby nám Bůh milosti udělil a nám sdělil vznešené dary a ctnosti, jest pokoreň a poznání naší slabosti a ubohosti. Tak pravil apoštol Pavel:¹⁾ „Budu tedy (spíše) velmi rád se chlubiti svými slabostmi, aby síla Kristova ve mně přebývala“. A sv. Ambrož²⁾ praví na tato slova: „Chlubiti se bude svými slabostmi“ následující: Když se křesťan chce chlubiti, musí se chlubiti svou nízkostí a nepatrností: neboť to je cesta, na které před Pánem získáváme vzrůst a sílu. Sv. Augustin³⁾ uvádí k tomuto výrok prorokův: „Deštěm

1) II. Kor. XII., 9.

2) Commentar. in hunc locum.

3) De Trinitate L. 4, c. 1.

hojným skrápěl jsi, Bože, své dědictví, bylo zemdleno, tys však je občerstvoval“.¹⁾ Kdy však udílí Pán svému dědictví, t. j. duši, bohatého deště milostí a svých darů? Když je duše slabá a svou slabost a ubohost poznává, pak dělá ji Pán opět silnou a nechá dopadati na ni bohatý dešť milostí a svých darů. Jako ubozí žebráci bohaté a milosrdné lidi tím více k soucitu hýbají a tím bohatší almužnu dostávají od nich, čím více svou bídu a své vředy odhalují, právě tak hýbe a určuje člověk Boha tím více k milosrdenství a k soucitu s ním, čím upřímněji svou bídu odkrývá a uznává. Tu se Pán smilovává a dává dary svých milostí s tím bohatší plností: neboť:²⁾ „Je ten, který znavenému sílu dává a bezmocnému hojně zdatnosti a moci“.

2. Abychom sebrali dohromady dobra a přednosti tohoto cvičení, pravím zkrátka: Sebepoznání jest universálním prostředkem pro všechny případy. Můžeme na všechny otázky, které při duchovních konferencích o původu a spasném prostředku nějakého zla mohou býti nadhozeny, odpověděti. Pochází všechno z nedostatku sebepoznání, sebepoznání a pokoření sebe sama jest spasný prostředek proti tomu.

1) Žalm LXVII., 10.

2) Isaiáš XL., 29.

Tážeš se mne, odkud přichází náklonnost k posuzování bratří, tak řeknu ti: přichází to z nedostatku sebepoznání: neboť kdybys šel do sebe, tak by tě zaměstnal tento pohled a smutek nad vlastní bídou tak, že by ses nemohl starati o jiné. Tážeš se mne, odkud to přijde, že tvrdá slova a urážlivá pronášíš k bližnímu, tak pravím ti opět: to přichází z nedostatku sebepoznání: neboť kdybys sebe znal a sebe za nejmenšího považoval ze všech a každého považoval bys za představeného svého, pak by ses neodvážil tak s ním jednati.

Tážeš se po původě výmluv, žalob a reptání, poněvadž se ti to, neb ono nedává, nebo že s tebou tak, neb onak jednají, tak je to zase jen nedostatek sebepoznání. Tážeš se, odkud pomatenost a bezměrná zarmoucenost přichází, když tě toto, nebo jiné pokušení hodně trápí, nebo když vidíš, že tys do toho, nebo onoho hříchu upadls, z čehož melancholická a zadumčivá bytost přichází, pak je toho opět nedostatek sebepoznání příčinou. Kdybys měl pravou pokoru a kdybys poznal dokonale zlobu svého srdce, pak by tě něco takového nezmátlo, ani zadumčivým nečinilo: ty by ses naopak divil, že ještě horší věci nevycházejí z tebe na venek, a že tys ještě hlouběji nepadl. Ty bys Boha chválil a jemu děkoval, že tě ve své ruce drží a tebe nenechává tak hluboko klesnouti,

jak bys padnouti mohl, kdyby tě nedržel. Ach, co všechno může vyprýštiti z takového kanálu a kalužin hříchů! Z takového hnojiště musí očekávati takový zápach a od takového stromu takové ovoce. „Na paměti má, že prach jsme“.¹⁾ Na tato slova praví sv. Anselm:²⁾ „Je to něco velkého, když vítr prach rozvíří? Chceš-li míti spasný prostředek k dosažení vřelé lásky vůči bližnímu, k zachování poslušnosti, trpělivosti, k zachování vážné ochoty k pokání, pak nalezeš v sebepoznání spasný prostředek pro všechno“.

3. O sv. Františku Borgiášovi čteme,³⁾ že ho jednou potkal na cestě vzácný šlechtic, jeho dřívější přítel. Když ho viděl tak chudého a unaveného na cestě, měl s ním největší soucit a prosil ho, aby se více staral o svou osobu a své pohodlí. Sv. František mu odpověděl s veselou tváří a s dvorností: „Nedělejte si žádných starostí, můj pane, a nemyslete, že tak únavně cestuji, jak se na pohled zdá. Chci Vás jen upozorniti, že já vždy předem vysílám předchůdce svého, který mi byt obstará a o všechno pohodlí starati se musí“. Na otázku šlechtice, kdo je tím ubytovatelem, odpověděl: Je to po-

1) Žalm CII., 14.

2) Lib. de Anselmi Similitudinibus, c. 61.

3) Schott, Vita S. Francisci Borg. L. 4, c. 1, n. 21.

znání sebe sama a úvaha, co jsem za své hříchy zasloužil, totiž peklo. Přijdu-li s tímto poznáním sebe někam do hospody, pak mi přichází všechno, co by se zdálo i nepohodlným a zlým, daleko více pohodlným, než si zasloužím.

4. V dějinách kazatelského řádu vypravuje¹⁾ se o jedné královské dceři uherské, o sv. Margaritě, následující. Jednou měla rozhovor s řeholníkem, který byl pravým sluhou Božím a duchovním člověkem. Privil jí mezi jiným: „Již častěji jsem v modlitbě prosil Boha, aby mi ukázal cestu, na které oni poustevníci dosáhli jeho zalíbení v tak vysokém stupni a tak mnoho milostí z jeho ruky. Jednou v noci, když jsem spal, ležela přede mnou kniha zlatýma písmenama napsaná. Náhle probudil mne hlas a zvolal: Vstaň a čti! Povstal jsem a četl jsem několik opravdu nebeských a božských slov: Dokonalost poustevníků spočívala v tom, že Boha milovali, sebou pohrdali, nikým jiným nepohrdali a nikoho nesoudili. Na to kniha zmizela“.

¹⁾ Fern. dell Castillo (Lopez) – Bottoni, Storia dell Ordine dei Predicatori p. 1, L. 3, c. 4.

XII.

Jak důležitým jest cvičení v sebepoznání.

1. Z řečeného můžeme uzavřítí, jak důležitým jest cvičení v sebepoznání. Thales z Miletu, jeden ze sedmi filosofů, byl jednou tázán, co jest nejtěžší ze všech přirozených věcí se učití. On dal za odpověď:¹⁾ Sebe-poznání člověka: neboť naše samoláska jest ve skutečnosti tak veliká, že stěžuje vždy toto poznání a překází mu. Proto platí ono: „Poznej sama sebe“ u starých jako nejdůležitější výrok. Právě tak známým byl jiný výrok: Bydli sám u sebe! Však zanechejme těchto pohanských učitelů a tažme se našich, kteří jsou daleko lepšími učiteli v této věci. Sv. Augustin a sv. Bernard²⁾ praví, že věda

¹⁾ Lycosthenis Apopthegmata, pag. 123 et 124. De Cognitione sui.

²⁾ De interiori domo c. 10 et 15.

o poznání sebe jest nejvyšší a nejspasitelnější ze všech věd, které lidé vynalezli. Sv. Augustin¹⁾ praví: „Lidé vysoko cení vědu o nebeských i pozemských věcech, poznání hvězd a těles světových, poznání větrů, nebe a běhu planet, jejich vlastností a vlivu: avšak daleko výše a spasitelnější jest poznání sebe než všechny tyto vědy. Všechny ostatní nadýmají člověka a činí ho ješitným, jak sv. apoštol Pavel praví:²⁾ „Ale poznání nadýmá, láska pak vzdělává“. Proto svatí a učitelé duchovního života tak mnoho kladou na to, abychom se při modlitbě tímto cvičením zabývali a kárají velice onen klam, do kterého někteří upadli, kteří lehkomyšlně přes poznání svých chyb přešli a zabývali se jinými věcmi při rozjímání, poněvadž v tom nacházeli radost, rozjímání však o chybách a nedostacích se jim nezamlouvalo. Nedělá to jim dokonce žádnou radost, objeviti se sám před sebou jako nějaká ošklivá osoba, nemají žádné radosti na tom dívat se na sebe do zrcadla. Slavně svatý Bernard mluví ve jménu Božím k naší duši a praví: „O člověče, kdyby ses sám viděl a poznal, měl bys ošklivost nad sebou, ale líbil bys se mně a dělal bys mi radost. Naproti tomu jsi, dokud sám sebe nepoznáš a nepřestaneš

1) De Trinitate L. 4 in proemio.

2) I. Kor. VIII., 1.

se sobě líbiti, nemilým v mých očích. Přejde čas, kdy se ani sobě ani mně nebudeš líbiti — mně ne, poněvadž zhřešils, tobě ne, poněvadž ve věčných plamenech budeš hořeti.

2. Sv. Řehoř¹⁾ dále o tom uvažuje praví: „Jsou mnozí, kteří se ihned za dobré a svaté považují, jakmile začali trochu Bohu sloužiti a o ctnost se starati. Oni obracejí oči svých jen na to dobré, které konají a zapomínají na všechny své minulé hříchy a nepravosti, mnohdy také na takové, které ještě mají na sobě. Oni patří jen stále na to dobré a nepozorují a neuznávají zla vůbec, které páchají. Dobří a vyvolení činí pravý opak. Oni jsou plni ctností a dobrých skutků a přece obracejí svůj zrak na zlo, které na nich ještě je a mají vždy své chyby a nedokonalosti v paměti.

Jest snadno pochopiti, jak to přijde, jak při jednom, tak při druhém. Kterí ustavičně zlé před očima mají, kterého se dopustili, zachovají mnoho toho dobra a velké ctnosti, které mají, když bez přestání trvají v pokoře. Zlí patří jen na své dobro a ztrácejí ho, neboť oni jsou na to pyšní a ješitní. Dobrým prospívá dokonce i zlo, které na sobě mají, a mají z toho prospěch a zisk: zlí však mají dokonce z dobra, které mají, škodu a ne-

¹⁾ Moral. L. 22, c. 6: L. 34, c. 22, n. 40.

prospěch, poněvadž toho dobře neužívají. Tak to jde mnohdy i při jídle. Jídlo může býti docela dobré a zdravé: když však se jí bez míry a pořádku, pak se z toho onemocní. Naproti tomu jed může býti při pravém spojení a míchání jako protijed a lék. Sv. Řehoř¹⁾ praví: „Přidrží-li ti zlý nepřítel dobré, které vykonals, před očima, abys nad tím se pyšnil a něco si namluvil, pak mu ukaž to zlé na sobě“. Vzpomínej si svých spáchaných hříchů, jak apoštol Pavel činil, aby ho jeho velké ctnosti, jeho vyzvižení do třetího nebe a vznešená zjevení nepovznášela a ješitným nečinila. „Ač jsem byl dříve rouhačem a pronásledovatelem a násilníkem“.²⁾ „Nejsem hoden slouti apoštolem, poněvadž jsem pronásledoval církev Boží“.³⁾ Toto jest výtečná protiváha a protipodkop proti takovému pokušení.

„Pozor, synu člověkův!“⁴⁾ Na tato slova archanděla Gabriela píše sv. Jeroným:⁵⁾ Svátí proroci Daniel, Ezechiel a Zachariáš zdají se při vznešených a častých zjeveních, která jim byla udělována, již mezi chory andělů se nacházeti. Aby nezpyšněli a aby nemohli

1) Moral. L. 22, c. 5.

2) I. Tim. I., 13.

3) I. Kor. XV., 9.

4) Dan. VIII., 17.

5) Commentar. in Dan. VIII., 17.

mysliti, že již vyšší andělské přirozenosti jsou účastni, upozorňuje je jménem Božím anděl, aby pamětlivi byli křehkosti a slabosti své přirozenosti. On je jmenuje syny lidskými, aby věděli, že jsou slabými a ubohými lidmi, jako ostatní, aby se pokořili a zůstali při tom, čím ve skutečnosti jsou. V dějepisných knihách, ve světských právě tak, jako ve svatých, máme mnoho příkladů o svatých a vynikajících lidech, králech, císařích a papežích, kteří užívali tohoto prostředku, aby pokornými zůstali a nezpyšněli.

4. O sv. Františku Borgiašovi se vypravuje,¹⁾ že mu jeden svatý muž dal radu, když ještě byl vejvodou z Gandie, že nesmí nechat přejíti ani jediného dne, v němž by nemyslel na něco, co by ho mohlo zahanbiti a opovrženým činiti, když chce ve službě Boží velké pokroky činiti. Tuto radu si vzal tak k srdci vážně, že od počátku vroucích modliteb počínaje po všechny dny první hodiny věnoval na sebepoznání a pohrdání sebou. Co slyšel, četl nebo rozjímal, sloužilo mu k tomuto sebepohrdání a sebezahanbení. Mimo to měl ještě jemu velmi prospěšné cvičení. Denně při vstávání bylo jeho prvním zaměstnáním vrhnouti se na zemi a třikráte ji políbiti, aby si připomenul, že jest prach.

¹⁾ Schott, Vita S. Francisci Borg. L. 4, c. 1.

a popel a že tím opět bude.¹⁾ Zisk, který z toho měl, byl všeobecně zjevným: neboť věčně zůstal nám předobrazem v pokoře a svatosti.

Přijímejme tuto radu jako nám učiněnou a následujme ji. Žádný den nemá minouti, v němž bychom nějaký čas nemyslili na to, co nás zahanbuje a určuje k sebepohrdání. Nevzdávejme se tohoto cvičení a ať se nám při něm nestýská, až budeme viděti, že si naše duše vtiskla vzhledem na naši nízkost a ubohost důkladné pohrdání sebou a nejvřelejší pocit zahanbení před tváří božského majestátu. Potřebujeme toho velice: neboť naše pýcha a naše touha, za něco platiti a uznávanu býti, jest tak veliká, že my, když se v tom necvičíme, každé hodiny nalézáme se nad sebe povýšení, jako zátka na vodě: neboť jsme daleko lehčí a prázdnější než korek. Vždy musíme potlačovati v sobě povýšenost a pýchu, které ustavičně v nás se pozdvihují, a na úzdě je držeti. Vždy musíme vzhlížeti na nohy své hanebnosti a nízkosti, aby onen páví chvozd ješitnosti a pýchy sklapanul.

Vzpomeňme si na ono podobenství o fíkovém stromu v evangeliu.²⁾ Již tři léta nepřinesl žádného ovoce, a pán ho chtěl nechat.

¹⁾ Ibid. c. 4.

²⁾ Luk. XIII., 8.

vytnouti. Tu řekl zahradník: „Pane, ponechej ho i tohoto léta, až jej okopám a ohnojím: kdyby snad přinesl ovoce: pak-li ne, potom jej vykopáš“. Kopej také ty kolem planého a neplodného stromu své duše, pohnojme ho hnojem svých hříchů a béd, neboť toho máme dosti. Snad potom zarodí a užitek přinese.

5. Abychom se co nejvíce povzbudili k tomuto cvičení, a aby žádný ho nevynechával z nějakých příčin klamných, musíme zde upozorniti na dvě okolnosti. Za první nemá nikdo mysliti, že to cvičení jest jen pro začátečníky, neboť ono jest nutným všem: starým, pokročilejším a velmi dokonalým mužům. Vidíme, že i ti nejdokonalejší i sám apoštol Pavel ho používali. Za druhé musíme uvážiti, že toto cvičení nemá za následek smutek a melancholii, nebo snad zmatek a nepokoj. Ono naopak tvoří pokoj a klid, plnou spokojenost a radost, jakkoliv mnoho hříchů a béd na sobě pozorujeme, tak důkladně poznáváme a nahlížíme svou záhubu, že zasloužíme od každého pohrdání a nenávist. Neboť když toto pravé poznání pramení z pokory dokonalé, pak ono trpké jest spojeno s takovou rozkoší a spokojeností, že se bez toho nemůžeme obejít. Onen trpký a nepříjemný pocit, který mnozí pocífuji při pohledu na své chyby a nedokonalosti, jest

pokoušením ďáblovým, který nás z jedné strany chce přivést na myšlenku, že jsme pokornými, na druhé straně však co nejvíce pracuje k tomu, abychom ztratili svou důvěru v Boha a ve službě Boží abychom byli nedbalí a málomyslnými se stali.

Kdybychom zůstali státi při poznání své slabosti a bídy, pak bychom měli dosti důvodu ponořiti se do smutku a zároveň zoufati si a zmálomyslněti. Při tom však nesmíme zůstat. Musíme se ihned povznésti k uvažování dobroty a milosrdenství Božího a jeho štědroty, k nekonečné lásce, se kterou nás miluje a pro nás trpěl, a na ni musíme vložiti celou svou důvěru. Tak nám slouží totéž, co vzhledem na nás jest důvodem k zoufalství a málomyslnosti, k posile a povzbuzení se stává vzhledem na Boha a důvodem k větší radosti a bohatší útěchy. V pohledu na sebe nacházíme jen příčinu k pláči: v pohledu na Boha nabýváme důvěry a nemáme strachu, že budeme od Boha opuštěni pro množství hříchů, nedokonalostí a ubohostí, které na sobě pozorujeme. Neboť dobrota a milosrdenství Boží, na které oči svých srdcí obracíme, přesahuje a předstihá to všechno nekonečně. V tomto rozjímání pevně stoje v duši nedůvěřuje sobě člověk, této křehké třtině, a opírá se a důvěřuje

toliko v Boha, jak prorok Daniel se vyslovil:
„Neboť prostíráme prosby své před tebou
nedůvěřující se ve spravedlivé skutky své,
ale v milosrdenství tvá mnohá“.¹⁾

¹⁾ Dan. IX., 18.

XIII.

O dvou stupních pokory. Vysvětlení, v čem tyto stupně pozůstávají.

1. Touhu, abychom od jiných byli povrhováni, vysvětluje sv. Bonaventura,¹⁾ jako druhý stupeň pokory. „Měj radost, když lidé o tobě neví a za nic tě považují“. Je to touha, aby tě neznali, nevážili si tě a nic si z tebe nedělali. Kdybychom pevně stáli na prvním stupni pokory, pak bychom měli již dlouhou cestu ukončenu, abychom vystoupili na druhý stupeň. Kdybychom sami sebou pohrdali, pak by nám to nepřipadalo za těžko, když nás jiní málo cení: my bychom se z toho radovali. Chceš to opravdu poznati? ptá se sv. Bonaventura. Pohleď, my všichni máme radost z toho, když jiní s naším názorem souhlasí a právě tak smýšlejí, jako my. Když je tomu skutečně tak, proč se ne-

¹⁾ De profectu Religios. L. 2, c. 33.

těšíme, když jiní nás si málo váží? Proto se netěšíme, protože sami sebe za málo nepovažujeme, poněvadž my toho názoru nejsme.

„Zhřešil jsem, ano zkřivil jsem spravedlnost, ale dle zásluhy nedostalo se mně“.¹⁾ O těchto slovech praví sv. Řehoř:²⁾ Mnozí ústy mluví zle o sobě, jedni tak, jiní jinak: ale sami tomu nevěří. Neboť kdyby někdo jiný to samé, nebo i méně o nich řekl, tak to nesou. Kteří na tento způsob zle o sobě mluví, neříkají to pravdivě: neboť oni to ve svém srdci necítí, jak to cítil Job, když řekl: Zhřešil jsem a v pravdě jsem pochybil a Boha urazil a nebyl jsem potrestán tak, jak jsem zasloužil. Job to řekl opravdově a z celého srdce. Takoví však lidé se pokořují jen ústy a na venek, praví sv. Řehoř: ve svém srdci nemají žádné pokory. Oni chtějí se jen zdátí pokornými, ale ne býti: neboť kdyby chtěli opravdu pokornými býti, pak by to nebrali tak citlivě, když někdo jiný je káře, předhazuje jim nějakou chybu. Oni by se nevymlouvali tak velice, vždy o sobě opět nemluvili a tak ve zmatek nepřicházeli, jak tomu ve skutečnosti jest.

2. K opatovi Serapionovi přišel jednou

¹⁾ Job. XXXIII., 27.

²⁾ Dialog. L. 1, c. 5: Moral L. 24, c. 9: L. 22, c. 14, n. 29.

mnich jeden, jak Kassian¹⁾ vypravuje, který ukazoval v šatě, v chodu a řeči velkou pokoru a pohrdání sebou. On ani nemohl dosti zla o sobě namluviti. Privil, že je tak veliký hříšník a tak zlý, že nezasluhuje všem společný vzduch dýchat, ani země se dotýkati, na které stojí. Chtěl jen na zemi seděti a nechtěl připustit, aby se mu nohy myly. Po jídle začal opat Serapion podle zvyku mluvit o věcech duchovních. Tu obdržel také host svůj díl. S velkou láskou a laskavostí dal tomuto mladému a silnému muži radu, aby zůstal ve své cele a pracoval svýma rukama o svém živobytí, jak to předpisují mnichům pravidla, a aby nečinně nechodil po celách jiných. To napomenutí a poučení vzal tak citlivě mladý mnich, že nemohl skrýti více svoje rozčilení, ale zjevně ho ve své tváři projevil. Tu pravil k němu opat Serapion: „Cože, synu můj, tys právě tolik zlého o sobě řekl, tolik potupy a necti, a nyní se chceš rozčilovati a nerad býti nad prostým napomenutím, neobsahujícím žádnou pohanu, žádnou nečest, nýbrž jen lásku a přátelství, že to ani nedovedeš ukryti! Snad doufals, na ono zlo, cos o sobě vyřkl, že z našich úst uslyšíš výrok mudrce:²⁾ „Pravdu má, kdo první přijde a žaluje ve svém

1) Collat. 18, c. 11.

2) Přísloví XVIII., 17.

sporu“. Doufals snad, že budeme tě chváliti jako spravedlivého?“

„Můj Bože! to je dosti často, že my naším pokrytectvím a licoměrností chceme pokoru: a co se jako pokora hlásí, jest nejhorší pýcha“ praví sv. Řehoř. Neboť často se pokořujeme, abychom od lidí byli chváleni a za dobré a pokorné považováni byli. Neboť proč takové věci pravíš o sobě, co jiní nebudou věřiti o tobě? Kdybys to říkal od srdce, kdybys to za pravdu měl, pak musíš také chtíti, aby také jiní ti věřili a za takového tě vskutku měli, za jakého se vydáváš. Nechceš-li to, pak projevuješ jasně, že ty takovými řečmi nechceš býti pokořen, nýbrž že tím jen čest a pozornost vyžaduješ. To také praví mudřec:¹⁾ „Někdo se šibalsky koří, ale nitro jeho je plno lsti“. Kde jest větší podvod, než prostřednictvím pokory vyžadovati cti a pozornosti od lidí? A kde jest horší pýcha, než ona, která skryta leží v žádosti býti za pokorného považovánu? Sv. Bernard²⁾ praví: „z pokory chválu chtíti, není ctnost pokory, nýbrž zničení její“. Co jest převrácenějšího a nedůstojnějšího, než chtíti se zdáti lepším, než jsme, čímž objevujeme se horšími? K vůli zlu, které o sobě pravíš, chceš se objeviti dobrým a za dobrého

¹⁾ Sirach XIX., 23.

²⁾ Serm. 16, in Cant. n. 10.

býti považován? Sv. Ambrož¹⁾ vyslovuje nad tím své pohrdání, když praví: „Mnozí mají zdání pokory, a ctnosti pokory nemají“. Mnozí nosí ji na venek na podívání, uvnitř však proti ní bojují.

3. Naše pýcha a naše touha po cti a vážnosti je tak veliká, že tisíc prostředků vyhledáme a tisíc cest nastoupíme pro ni. Jednou jdeme oklikou, jindy přímo; vždy chceme vodu na svůj mlýn dostat. Sv. Řehoř²⁾ praví: „Jest vlastností pyšného, že prosí diváky nebo posluchače, aby jemu, když něco řekne, nebo učiní, oznámili chyby, které při tom uvidí neb uslyší. V základě však chtějí, aby chválili viděné a slyšené. Na venek mají zdání pokory, když se po svých chybách táží: ale není to žádnou pokorou, nýbrž je to pýcha, neboť chtějí tím býti chváleni“. Někdy začíná zle mluvit někdo o tom, co vykonal, a praví, že je tím nespokojený velice, aby jiní o tom slyšeli, co by rád slyšel: neboť on si přeje jen, aby tento to omluvil a řekl: Bylo to dobře řečeno, dobře to udělals, nemáš důvodu žádného se tím znepokojovali. To chtějí pyšní svými nářky.

Jeden velmi ctihodný a v duchovním životě zkušený muž našeho řádu nazývá to pokornou

¹⁾ Epist. 2, ad Constantium n. 18.

²⁾ Moral L. 26, c. 1. Bonaventura, de Inst. Novitior. p. 2, c. 6.

udicí chvály: neboť prostřednictvím této udice chceš od jiných chválu vytahovati. Na př. někdo kázal a je docela spokojen se sebou a uklidněn. Neohlížeje se na to táže se jiného, jaké chyby v tom našel. K čemu takové pokrytectví a licoměrnictví? Ty nemyslíš, žeš udělal chybu, a chceš jen, aby tvé kázání bylo chváleno a do toho mínění aby se přišlo, jaké ty sám o něm máš. Takové řeči bys rád slyšel. Jestli někdo otevřeně řekne chybu, pak ti to není příjemno. Pak se omlouváš a na konec pohrdáš tím, kdo tě na chybu upozornil, a říkáš, že věci nerozumí, že zde nemá žádného hlasu, poněvadž on chybou nazývá, co podle tvého mínění jest výborným. To však jest pouhá pýcha a sebevyvyšování. A tuto chceš ukojiti takovými pokryteckými pokořováními.

Mnohdy vyznáváme své chyby docela otevřeně, protože je více nemůžeme zakrýti. My to však děláme jen proto, abychom tímto pokorným vyznáním slávu si získali, kterou jsme chybou ztratili. Praví sv. Bernard.¹⁾ Pak ale zvětšujeme svůj hřích, říkáme daleko více, než pravda jest, aby jiní byli přesvědčení a toho mínění, že jest to nemožná a neuvěřitelná, že se žádná chyba nestala, a proto to všechno naší pokoře připsali.

¹⁾ De gradibus humilitatis et superbiae c. 18, n. 46, 47.

Zvětšením a přehnáním chceme to zakrýti. Tisícerými úskoky a oklikami chceme svou pýchu pod rouškou pokory ukrýti a maskovati.

4. Šv. Bernard praví: „Z toho časem můžeš poznati, jak výtečnou a cennou věcí jest pokora, a jak sprostou a nízkou jest pýcha“. Vznešenou věcí jest pokora, když sama pýcha do ní se chce ukrýti, aby nebyla podezřelou. A něčím sprostým a nízkým jest pýcha, že se ani neodvažuje otevřeným hledím se zjeviti, nýbrž se zahaluje a kryje šatem pokory. Jaká by to byla pohana a ponížení pro tebe, kdyby jiní nahlédli, že ty jen čest a chválu požaduješ a o ně se snažíš! Budou tě považovati za pyšného. To však je to nejnižší, co tě může potkati, a proto chceš svou pýchu znaky pokory zakrýti. Jak však můžeš býti takovým, když se stydíš takovým se objeviti? Byla by to hana a ostuda pro tebe, kdyby jiní pozorovali, že ty jen chválu a čest žádáš: proč se tedy nestydíš po tom toužiti? Zlo leží právě v tom, že ty ho žádáš, ne v tom, že druzí tvoji žádost pozorují. Stydíš-li se, když to jiní pozorují, proč se nestydíš, že to Bůh vidí a pozoruje: neboť: „V zárodku oči tvé viděly mne“, praví prorok.¹⁾

5. To všechno přichází odtud, když se nestojí na prvním stupni pokory a proto

¹⁾ Žalm CXXXVIII., 16.

ještě daleko vzdálen jest člověk od druhého stupně. My musíme s touto věcí začít od počátku. Především musíme znáti své nic a svou ubohost.

Z důkladného sebepoznání musí v nás vyrůst docela nízké mínění o nás samých, pravé sebou pohrdání a malé oceňování sebe samých. To je první stupeň pokory. Z tohoto se musíme povznést na druhý stupeň. Nesmí ti dostačiti, že se sám málo ceníš, že zle o sobě mluvíš, a sice v pravdě, z celého srdce a s nejvnitřnějším přesvědčením, nýbrž ty musíš přijíti také až tam, že se těšíš, když jiní právě tak o tobě myslí, jak ty myslíš a mluvíš, a tebou pohrdají a málo tě cení. Sv. Jan Klimakus praví:¹⁾ „Ten není pokorným, který sebe pokořuje a zle o sobě mluví: neboť kde je vůbec člověk, který by nesl hany sám od sebe? Pokorným jest ten, který v klidu se těší, když od jiných jest zneuznán a pohrdán. Dobrým jest, když někdo vždy zle o sobě mluví a vypravuje, že je pyšný, lenivý, netrpělivý, nedbalý a lhostejný. Lépe jest ale, když takové řeči zadržuje u sebe, až jiní to o něm řeknou“. Žádáš-li někdy, aby druzí o tobě tak smýšleli, tobě také vlastnosti a bytost přičítali, a těšíš se, že takové řeči o sobě můžeš slyšeti, pak máš pravou pokoru.

¹⁾ Scala Paradisi, grad. 22. De multiformi vana gloria.

XIV.

O některých příčkách, po nichž musíme vystoupiti k dokonalosti druhého stupně pokory.

1. Tento druhý stupeň pokory nachází nejčastěji v životě použití a jest také nejtěžší ve cvičení této pokory. Proto chceme v něm více oddělení učiniti a 4 mezistupně neboli příčky pevně stanoviti, abychom pozvolna krok za krokem na tomto stupni požadované dokonalosti v pokoře dosáhli.

První mezistupeň jest, že se nežádá od lidí býti ctěnu a váženu, že naopak všemu se utíká, co se jmenuje čest a pozornost. Máme dvě plné knihy příkladů svatých, kteří vzdáleni byli od vší touhy po cti a pozornosti před světem tak, že utíkali poctám a hodnostem a všem příležitostem, které jim mohly způsobiti úctu lidí, jako svému největšímu nepříteli. První příklad dal nám

Kristus Pán, náš Vykupitel a mistr. Když slyšel, že chtějí přijíti a učiniti ho králem, odešel. Stalo se to po onom slavném zázraku, kdy 5000 lidí nasyceno bylo pěti chleby a dvěma rybami.¹⁾ Pro něho nemělo žádné vyvýšení v sobě nebezpečnosti, kdyby bylo sebevětší, on chtěl tím jen nám dáti příklad. Z toho důvodu zakázal svým třem apoštolům, když jim ukázal slávu svého nejsvětějšího těla v proměnění podivuhodném, o tom mluvit až po jeho smrti a po slavném nanebevstoupení.²⁾ Když slepci dal zrak a jiné zázraky činil, naporučil jim, aby to v tajnosti chovali. To všechno konal, aby nám dal příklad, jak máme i my utíkat před úctou a vážností u lidí, poněvadž v tom velké nebezpečnosti se skrývá, ješitnosti a záhubě propadnouti.

2. V dějinách řádu sv. Františka³⁾ vypravuje se následující: Bratr Egidius slyšel vypravovati o hanebném pádu bratra Eliáše. Tento byl generálem řádu, byl velmi učený, byl však jako přivrženec císaře Bedřicha II. tohoto nepřítele církve Kristovy, z církve vyobcován jako odpadlík. Když to bratr Egidius slyšel, vrhl se na zemi a chtěl se jako

¹⁾ Jan VI., 15.

²⁾ Mat. XVII., 9.

³⁾ Markus von Lissabon -- Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder II. T., 7. B., 5 kap.

zarýti do země. Na otázku proč to činí, odpověděl: „Chci se tak co nejhlouběji ponořiti, co jen mohu, neboť bratr Eliáš padl jen proto, že tak vysoko povýšen byl“. Gerson¹⁾ uvádí zde, co básníci vybásnili o Anteovi obru, synu země. — Tento dal se jednou v boj s Herkulem. Kolikráte na zemi povalen byl, nabyl vždy nové síly a proto nemohl býti překonán. To pozoroval Herkules, proto držel ho ve výšce a usekl mu hlavu. Totéž zamýšlí ďábel chválou, poctami a pozorností světa. Chce nás do výše vyzvednouti, aby nám hlavu srazil a náš pád tím hroznějším učinil. Proto opravdu pokorný pevně se přitiskuje k zemi svého sebepoznání a bojí se a utíká před každým povznešením a pozorností.

3. Jako druhý mezistupeň označuje sv. Anselm,²⁾ aby člověk trpěl od jiných pohrdavé jednání, když ty je totiž ochotně přijímáš, kde se nějaká příležitost naskytne, která pohrdání a malou vážnost k tobě ob sahovati se zdá. Zde nemluvíme o touze po pohaně a potupě a ne o tom, že ty je vyhledáváš, abys se na nich mohl radovati a těšiti. O tom budeme později mluvit: neboť to jest něco vznešenějšího a dokonalejšího.

¹⁾ Serm. de humilitate in Coena Domini t. 3, col. 1131 ed Dupin.

²⁾ Lib. de Anselmi Similitudinibus c. 106.

Zde praví jen, že máš ochotně přijati s trpělivostí, když se nějaká okolnost naskytne, která tobě přináší pokoření, i když se z toho nemůžeš radovati, jak mudřec se vyslovuje:¹⁾ „Cokoliv na tebe dolehne, přijmi (a v bolesti buď statečný) a v tísní své měj trpělivost“. To je výtečný prostředek k dosažení pokory a k jejímu zachování. Neboť jako čest a pozornost lidí podnětem je k pýše a k ješitnosti a jak jí svatí proto utíkali, právě tak jest povržení a podceňování, které jest nám údělem od lidí, jen prostředkem k získání pokory a k jejímu zachování a vzrůstu v ní. Sv. Vavřinec Guistiani praví: „Pokora se podobá potoku, nebo lesní strouze, která v jižních krajinách v zimě mnoho vody má, v létě však velmi málo“. Tak také pokora ve štěstí se umenšuje, v neštěstí ale přibírá.

4. V této příčině máme každého dne mnoho příležitostí a můžeme se v pokoře cvičiti, když jich pozorně a pečlivě využijeme. Tomáš Kempenský praví docela výstižně:²⁾ „Co se zlíbí jiným, šťastně se podaří a co tobě, to nepůjde. Co jiní mluví budou, vyslyší se a co ty řekneš, zanic nebude. Žádati budou jiní a obdrží, požádáš ty a neobdržíš ničeho. Velebení budou jiní v ústech lidských,

¹⁾ Sirach II., 4.

²⁾ Následování Krista III., 49, str. 288.

o tobě se pak ani nehlesne, jiným svěří se to a to, ale ty nebudeš k ničemu za schopna považován. Protož přirozenost tvá mnohdy bude zarmoucena a div bude, trpělivě-li to smlčíš“. Každý uvažuj u sebe a projdi jednotlivě příležitosti, které se ti naskytnouti mohou a zkoumej se, jak by ses v nich zachoval. Uvaž jen, jak se ti daří, když někdo pánovitě a rozhodně rozkazuje. Uvaž, jak se ti líbí, když tě někdo upozorňuje na chybu a tebe opravuje. Rozvaž, jak tě to uráží, když myslíš, že tvůj představený nemá velkou důvěru k tobě, ale je příliš zdrženlivým vůči tobě. Sv. Dorotheus praví:¹⁾ „Vezmi každou takovou okolnost, která se ti naskytne jako spasný prostředek a jako lék ku spáse tvé duše před pýchou a modli se k Bohu za ty, kteří ti takové příležitosti dávají, neboť jsou lékaři tvé duše. Věř jistě, komu takové věci jsou protivné, tomu také pokora bude protivnou“.

5. Na třetím mezistupni, na který vystoupiti musíme, nemáme ani radosti ani zalíbení, když od lidí jsme chváleni a ctěni. To je ještě těžší než prvnější. Sv. Augustin praví:²⁾ „Jest lehkou věcí zřici se chvály, když ji nikdo neuděluje, ale těžkým jest netěšiti se z toho, když se nám ji dostává“. „Nehleděť

¹⁾ Doctrina 10.

²⁾ Epist. 22 ad Aurelium, c. 2, n. 8.

jsem na zářící slunce, ani na měsíc v jasů (po nebi) jdoucí: nedalo se tajně svěsti mé srdce, abych ruku si líbal svými ústy“.¹⁾ Na tato slova Jobova dělá výtečnou poznámku sv. Řehoř:²⁾ „Job zde vyznává, že se netěšil a neměl ješitné zalíbení na chvále a na poctě lidí. Neboť k slunci vzhlížeti, když září a k měsíci, když ve své jasnosti kráčí, neznamená nic jiného, než vzhledem na pověst dobrou a dobré mínění, v němž u lidí stojíme, a vzhledem na chválu lidskou míti potěšení a ješitné zalíbení v tom.

Mezi pyšnými a pokornými jest totiž, jak tentýž svatý učitel praví, ten rozdíl, že pyšní se těší, když je někdo chválí, když také to dobré, co se o nich praví, jest vylhané. Radují se, protože docela nic nepřemýšlejí, čím jsou ve skutečnosti a před Bohem. Chtějí jen úctu a pozornost u lidí míti a proto se těší z toho a jsou úplně spokojeni, jako člověk, který dosáhl vytknutého svého cíle. Když naproti tomu ten, který v pravdě a od srdce pokorným jest, zví, že ho lidé chválí, vysoce cení a dobře o něm mluví, pak se pokořuje a jest zahanbeným, jak to u proroka stojí:³⁾ „Chudák já, jenž od mládí lopotím se, snáším tvé hrůzy nevěda si rady“. A sv. Řehoř praví,

1) Job XXXI., 26, 27.

2) Moral. L. 22, c. 7.

3) Přísloví XXVII., 21.

že vším právem se bojí, protože ničeho nemá, proč by ho lidé chválili, že bude potrestán od Boha, nebo, když opravdu něco dobrého v sobě má, že touto chválou dostane již odměnu a zaplacení za to a že bude muset jednou slyšeti slova: „Rozpomeň se, že jsi dobré věci obdržel ve svém životě“. ¹⁾

6. Jako pyšným chvála lidská bývá podnětem k nadutosti a ješitnosti, právě tak pokorní berou z toho podnět k sebezahanbení a ještě k hlubšímu pokoření. To praví podle výkladu sv. Řehoře mudrlec ve slovech: ²⁾ „Stříbro lze poznati v tyglíku, zlato v peci, člověka pak v ústech, jež ho chválí“. Je-li stříbro, nebo zlato špatným, bývá ohněm stráveno. Je-li dobré, bude v ohni očištěno a vyleštěno. Právě tak dle slov mudrce bude člověk zkoušen chválou. Bude-li člověk, když uslyší o sobě chválu od lidí, na to hrdý a ješitný, co slyší o sobě, pak je to zlato i stříbro špatné. Výheň chválícího jazyka ho zničí. Bere-li však ze slyšené chvály příčinu ještě více se pokořiti a stydět se, pak jest nejčistší zlato a stříbro, právě proto, poněvadž oheň chvály nestrávil. Je tím ještě více zušlechtěn a očištěn, poněvadž ještě více pokořen a zahanben byl. To buď ti znamením rozeznávacím, zda ve ctnostech, nebo v po-

¹⁾ Luk. XVI., 25.,

²⁾ Žalm LXXXVII., 16.

koře pokroky učinils nebo ne: neboť Duch Sv. nám to za znamení dává. Pohleď jen, zda je tobě obtíží, když tě chválí a ctí, nebo zda se těšíš a zalíbení máš v tom. Zde můžeš poznati, zda jsi zlatem nebo škvarem.

O sv. Františku Borgiášovi čteme,¹⁾ že mu nic nebylo tak trpkým, než když musel viděti, že ho ctí jako svatého, nebo sluhu Božího. Když se jednou ptali, proč se nad tím tak rmoutí, když toho nevyžaduje a po tom netouží, odpověděl: „Bojím se, že se budu museti z toho před Bohem zodpovídati, poněvadž jiným jsem, než za jakého mne považují“. To samé jsme uvedli o sv. Řehoři. Musíme tedy ve svém sebepoznání tak hluboce býti zakořeněni, že všechny bouře chvály lidské a pocty nebudou v stavu z našeho nic nás vyzdvihnouti a vytrhnouti. Jak více musíme býti postiženi a hanbiti se, když vidíme, že tato chvála jest falešná, že my onu ctnost, za kterou nás chválí, nemáme a že nejsme takovými, za jaké nás svět považuje a jakými máme býti.

¹⁾ Schott, Vita S. Francisci Borg. L. 4, c. 1.

XV.

O čtvrtém mezistupni, to jest o touze po pohrdání, málo cenění a o radosti nad tím.

1. Čtvrtý mezistupeň, na který vystupujeme k dokonalosti v pokoře, jest touha od lidí býti pohrdánu a za nic považovánu a radost na pohaně, křivdě a pohrdání. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Pravdě pokorný chce býti za málo ceněn, nechce býti slaven a těší se z pohany své osoby“. Je to druhý stupeň pokory a v tom spočívá její dokonalost. Proto jest přirovnávána pokora, jak sv. Bernard²⁾ praví, k nardu, k malé a vonící rostlince, jak to stojí ve Velepísni:³⁾ „Nard můj vydává vůni svou“. Vůně tohoto nardu pokory rozšiřuje se na jiné, když ty ne jenom sám

¹⁾ Serm. 16 in Cant., n. 10.

²⁾ Serm. 42 in Cant., n. 6.

³⁾ Velepíseň I., 11.

sebe za málo ceníš, ale také chceš a žádáš, aby jiní tebou pohrdali a za nic tě považovali.

2. Sv. Bernard rozeznává dva druhy pokory.¹⁾ Jedna spočívá v rozumu a jest tam, kde člověk v pohledu na sebe, na svou ubohost a nízkost jest dokonale přesvědčen, že on opravdu ničím není, za nic se nepovažuje a uznává se hodným každé pohany a posměchu. Druhý spočívá ve vůli a jest tam, kde člověk chce býti od jiných málo vážen a žádá, aby všichni jím pohrdali a jemu se posmívali. V Kristu, našem Vykupiteli, nebyla pokora prvního druhu, který spočívá v rozumu: neboť Kristus Pán nemohl se sám nízko oceňovati, nemohl se považovati za hodného opovrhování a posměchu: neboť on poznával to dobré na sobě dokonale a věděl, že je pravým Synem Božím a s ním jedné podstaty. „Jenž jsa ve způsobě Boží, nepokládal toho za věc uloupenou, že jest rovný Bohu, nýbrž sebe sama zmařil přijav způsobu služebníka tím, že podobným se stal lidem a ve vnějším zjevu svém byl shledán jako člověk“.²⁾ V něm byla pokora druhého druhu, pokora srdce a vůle. V nekonečné lásce k nám chtěl se ponížiti a pohrdaný mezi lidmi se objeviti.

1) Ibid.

2) Filip. II., 6, 7.

Proto praví také:¹⁾ „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ V nás musí býti oba druhy pokory, praví sv. Bernard a první bez druhého jest klamným a podvodným. Klamem a podvodem jest, před jinými více se zdáti a od nich za vyššího považovánu býti si přát. Vpravdě pokorný, který si málo o sobě myslí, sebou pohrdá a málo se cení, musí se radovati, když také jiní jím pohrdají a málo si ho váží.

3. Tomu se musíme učit od Ježíše Krista. Uvaž jen, jak z celého srdce, s největší touhou a s celou vůlí z lásky k nám vzal na sebe pohrdání a posměch, jak nebyl spokojen tím, že se zmařil a ponížil stav se člověkem a přijav podobu služebníka — on, který jest pánem nebe i země, nýbrž jak on dokonce podobu a šat hříšníka na sebe vzíti chtěl. Apoštol praví:²⁾ „Poslav Syna svého v podobě těla hříchu a pro hřích“. Nevzal hřích na sebe, nebo ten nemohl v sobě skrýti: avšak vzal značku a cejch hříchu na sebe: neboť jako hříšník chtěl býti obřezán, mezi hříšníky a celníky chtěl přijati křest, jako by byl jeden z nich: on chtěl býti postaven za Barabáše, za horšího a méně hoden života chtěl býti považován, než tento loupežník.

¹⁾ Mat. XI., 29.

²⁾ Řím. VIII., 3.

Konečně byla jeho touha z lásky k nám snášeti pohanu, rouhání a posměšky a tato touha byla tak veliká, že se mu zdála ona hodina pomalu přicházeti, ve které jako druhý Noe měl býti obnažen, aby se stal na posměch lidu. „Mám však pokřtěn býti křtem, a kterak jsem tísněn, dokavad se nevykoná?“¹⁾ „S toužebností jsem žádal tohoto beránka jísti s vámi, prve než bych trpěl.“²⁾ S toužebností jsem žádal, aby ona hodina přišla, v níž se uvidí nevídané posud pohany, posměšky, poličkování a bití, jako bych byl nejbídnější otrok: kdy mne jako rouhače Boha budou bítí ve tvář, mne jako smyslů zbaveného rouchem posměchu přiodějí, purpurem jako lžikrále odějí a jako lupiče a zločince budou bičovati — ona hodina, v níž bolesti na kříži mezi zločinci trpěti budu, způsob smrti to nejhanebnější a nejpotupnější, jaký vůbec svět viděl.

4. To je to, co Kristus Pán, náš Vykupitel, s tak velkou touhou žádal. Prorok praví v osobě Vykupitele: „Utrhují mi, až mi puká srdce, nemocen jsem“.³⁾ Posměch a potupu očekával, jak člověk příjemné a radostné očekává: neboť to jest předmět naděje, jako utrpení a neštěstí jest předmětem

1) Luk. XII., 50.

2) Luk. XXII., 15.

3) Žalm LXVIII., 21.

bázně. Prorok Jeremiáš praví, že on čekal onu hodinu, aby se nasýtil pohany, potupy a rouhání, jako něčím, po čem měl největší hlad, čím že se potěší. To všechno bylo mu drahým z lásky k nám. „Dává se nasytiti potupami“.¹⁾

5. Když tedy Syn Boží takovou touhu měl po pokoření a potupě a když to z lásky k nám tak rád a ochotně na sebe zval, ačkoliv toho na žádný způsob nezasloužil, pak to jistě není mnoho, když my, kteří si zasloužíme všeho pohrdání a potupy, z lásky k němu toužíme za nic považovánu býti, když my opravdu ničím nejsme a abychom se radovali z potupy a pohanění, kterých jsme dobře zasloužili. Apoštol píše:²⁾ „Proto libuji si ve svých slabostech, v příkořích, v nedostacích, v pronásledováních, v úzkostech pro Krista, neboť když jsem sláb, tehda jsem silný“. A Filippenským píše a prosí je, kde o svém zajetí mluví, aby byli soudruhy radosti, kterou má nad tím, že jako zajatec okovy nosí pro Krista Pána.³⁾ Takovou nadmíru radosti měl v pronásledování a v utrpení, která trpěl, že mohl sdělit svým soudruhům z této radosti a zval je, aby podíl brali na ní.

1) Pláč Jeremiášův III., 30.

2) II. Kor. XII., 10.

3) Filip. I., 7.

To je mléko, které apoštolé pili na prsou Ježíšových a proto čteme o nich, že s radostí a jásotem šli tam, kde je spoutané před místodržitele a do synagog vedli a že to považovali za milost a projev přízně Boží, když byli uznáni za hodné pro jméno Ježíšovo potupu a hanu trpěti: „I šli z velerady s radostí nad tím, že byli hodni učiněni trpěti pohanu pro jméno Ježíšovo“.¹⁾ Svafí byli jejich následovníci. Když sv. Ignáce po mnohém týrání a rouhání do Říma vedli na smrt mučednickou, šel s velkou radostí a pravil: „Nyní začínám býti učeníkem Kristovým“.²⁾

6. Také my máme býti jejich následovníky dle přání sv. Ignáce. On nám to vtiskuje těmi nejdůraznějšími a nejvážnějšími slovy“.³⁾ Kteří do našeho Tovaryšstva vstupují a v něm žijí, mají před Spasitelem a Pánem svým pomysliti a uvážiti, jak jest užitečným a prospěšným pro duchovní život, docela a ne jen částečně všechno zavrhovati, co svět miluje a pevně drží a naproti tomu, pokud v našich silách jest, to voliti a po tom toužiti, co Kristus Pán miloval a pevně držel. Jak světšfí

1) Skutky ap. V., 41.

2) Surius II. 1. Febr. Vita S. Ignacii Ep. et Mart. § 10.

3) Instit. S. J. II., pag. 16 Exam., n. 44: III., pag. 4, Reg. 11 Summarii.

lidé a ti, kteří podle základů světa žijí s největší pečlivostí pocty, dobrou pověst a velké jméno vyhledávají a milují, jak je tomu svět učí: právě tak milují a hledají ti, kteří v duchu žijí a v pravdě Krista následují, z celého srdce pravý opak. Pro jeho lásku Božskou a z úcty k vůli němu chtějí jeho šat nositi a odznaky svého Pána, že by si přáli, kdyby to možným bylo i kdyby to bylo bez urážky Božského majestátu a bez hříchu bližního, všechny potupy, falešné žaloby, pohany nechali by přejíti a za blázna by chtěli drženu a považovánu býti, aniž by k tomu dali sebe menší podnět. To všechno z touhy podobati se a následovati svého Stvořitele a Pána Ježíše Krista.

7. V tomto pravidle jest zkrátka všechno obsaženo, co můžeme o pokoře říci. To znamená svět a to, po čem on nejvíce baží, totiž přilnutí a touha po cti a pozornosti, zamítnouti a povrhnouti. To znamená světu odumřítí a dobrým řeholníkem. býti. Jak totiž světští lidé čest a vážnost žádají a v tom se těší, právě tak žádáme my pohanu, povržení a těšíme se z toho. To znamená býti z Tovaryšstva Ježíšova, ze společnosti Jeho, když ne jen dle jména jsme v jeho společnosti, nýbrž zároveň společníci jeho potupy a pohany, v jeho šat se šatíme, pohanění a potupeni od světa, jako on a pro

něho a z toho všeho se radujeme a jásáme z lásky k němu. Ty, o Pane, byls veřejně za zločince prohlášen a jako takový mezi dvěma lotry na kříži přibit: nedopusť, abych byl prohlášen za ctnostného: neboť se nesluší, aby služebník více platil než jeho pán a učedník více než jeho mistr. Poněvadž tebe, Pane, pronásledovali a tupili, kéž také mne pronásledují, hanobí a tupí, abych takto tebe následoval a jako tvůj učedník a společník tebe následoval a jako tvůj učedník a společník tobě byl podobným. Sv. František Xaverský¹⁾ pravil, že se mu zdá jedno křesťana nedůstojným, při ustavičné vzpomínce na pohanu, která Kristu Pánu učiněna byla, ještě nějakou radost míti na účtě a vážnosti u lidí.

¹⁾ Tursellini, Vita S. Francisci Xav. L. 2, c. 3.

XVI.

Dokonalost v pokoře a v ostatních ctnostech spočívá v tom, že její cvičení s radostí a láskou začínáme a jak ono jest důležitým pro vtrvání ve ctnosti.

1. Filosofové učí společně, že dokonalost ve ctnosti v tom spočívá, že její úkony s radostí a láskou konáme. Za znamení udávají, že někdo dosáhl obratnosti ve ctnosti, že ji koná ochotně, lehce a s radostí. Kdo dosáhl zručnosti v umění, nebo ve vědě, ten koná díla jejich s největší snadností. Tak to vidíme při hudebníkovi. Má-li jednu zručnost svého umění, pak hraje na svůj nástroj s největší lehkostí. Nemusí se k tomu připravovati a hraje výtečně. Stejně koná dokonale cvičení, který zručnost v nějaké ctnosti si osvojil. Chceš-li viděti, zda již dosáhl zručnosti v pokoře, pak hled' především,

zda ty cvičení její s obratností a lehkostí konáš. Cítíš-li ještě nějaký odpor a nějakou těžkost při naskytnuvších se okolnostech, pak je to znamením, že jsi tuto ctnost dokonale neosvojils. Musíš-li k převzetí takového cvičení ještě přípravy činiti a raditi se, tak jsi sice na cestě získati si tužto ctnost, ale právě to je znamením, že ještě dokonalosti její nedosáhl. Je to, jako kdyby hudebník na nástroj měl hráti a vždy ještě musel přemýšleti, kam tento, a kam onen prst má dáti a ustavičně mysliti na pravidla, která jemu dána byla. Takový je sice na cestě naučiti se hudbě, ale právě to je znamením, že pohotovosti v hudbě ještě nedosáhl. Neboť kde je takový případ, totiž znalost a zručnost, tam není více zapotřebí na všechno ono mysliti, aby se dobře hrálo. Tak praví také Aristoteles: Dokonalé umění nepřemýšlí již více: tak lehkým jest jeho cvičení. A filosofové společně tvrdí: V nezvyklých případech jednáme dle případů zvyklých, to jest v náhlých a nepředvídaných jednáních se zjevuje ctnost muže. Ne v případech, kde po zralém uvážení se jde do díla, ukazuje se ctnost, nýbrž v jednáních, které bez zvláštní péče se konají.

2. Filosofové jdou ještě dále. K zodpovědění otázky, jak může někdo poznati, že

ctnosti dosáhl, udává Plutarch¹⁾ 12 znamení. Jedno z nich, které již udal velký filosof Zeno, jest vzato ze snů. Když ti také ve snu žádná hříšná hnutí a žádné hanebné a nečisté obrazy více nepřicházejí a žádné radosti a zalíbení na tom nemáš, nýbrž jsou ti více trapnými: Když ty ve spánku, jako ve bdění pokušení a rozkoši odporuješ, pak je to znamením, že ctnost ve tvé duši pevně zakořenila se a že ne jen vůle, ale i smyslnost a fantasmie rozumu poddány jsou. Jsou-li koně, do vozu zapřažené, dobře vycvičené, pak jdou, i když kočí opratě povolí nebo usne, přímou cestou a nezmýlí se. Právě tak praví filosof, žijí ti, kteří své náklonosti a zvířecí vášně docela si podmanili, i ve spánku dobře. Také sv. Augustin²⁾ učí totéž. Praví služebníci Boží mají totiž tak velkou lásku a náklonost ke ctnosti a k zachovávání Božích přikázání, zároveň však právě takový odpor před vášní a jsou navyklí tak ve bdělém stavu pokušením odporovati, že dokonce i ve spánku proti nim bojují.

O sv. Františku Xaverském³⁾ čteme, že tak statečně bojoval proti pokušení nebo

¹⁾ Moralia (edit. Wytrenbach) t. 1, pag. 1, V., Quomodo quis suos in Virtute sentiat profectus c. 12, pag. 316 sq.

²⁾ Cf. De Genesi ad litteram l. 22, c. 15.

³⁾ Tursellini, Vita S. Francisci Xav. l. 6, c. 6.

proti nečistým obrazům, které mu ve spánku přicházely, že třikráte, nebo čtyřikráte i krev chrlil. Tak musíme rozuměti výroku apoštola, kde praví:¹⁾ „Ať bdíme, ať spíme, žili jšme spolu s ním (s Kristem)“. Ne jen v životě a ve smrti chceme s Kristem býti, jak se to obyčejně vysvětluje, nýbrž jako horliví služebníci Boží musíme vždy s Kristem býti, ne jen ve bdění, nýbrž také ve spánku a ve snech.

3. Filosofové jdou ještě dále a praví: třetí vlastnost a třetí znamení vytoužené dokonalosti v pokoře jest to, že ctnost provádíme s radostí a rozkoší. Toto je hlavní znamení, a v tom spočívá jistě dokonalost ctnosti docela podstatně. Chceš-li viděti, zda dosáhl této dokonalosti v pokoře, pak se zkoumej podle pravidla v minulé kapitole podaného. Uvaž, zda ty se právě tak těšíš nad pohanou a potupou, jak se světší lidé radují ze cti a pozornosti.

4. To není jen potřebným, abychom došli dokonalosti v každé ctnosti: slouží to také zvláště k vytrvání a k vydržení ve ctnosti, což opět něco podstatného jest. Pokud jsme nedosáhli toho, že skutky ctnosti s radostí a rozkoší konáme, je vždy velmi těžkým ve ctnosti vytrvati. Sv. Dorotheus²⁾ praví, že:

¹⁾ I Thesal. V., 10.

²⁾ Doctrina 10.

jest to jednohlasným učením oněch starých poustevníků. Oni staří poustevníci vysvětlovali to jako za docela jistou a bezpečnou pravdu, že všechno to nemůže míti dlouhého trvání, co mysl nekoná ráda. Snad udržíš nějaký čas mlčení, budeš se snažiti o osamělý život a sebranost na mysli: ale pokud to nevychází z hlubin srdce, a nestalo-li se to dobrým zvykem druhou tvou přirozeností, že to konáš s radostí a láskou, nevytrváš při tom: neboť stojí to mnoho námahy a násilí. A násilí nestárne. Proto musíme se cvičiti ve skutcích ctnosti tak dlouho, až se ctnost do našeho srdce tak ponoří a zakoření, že se to do určité míry stává druhou naší přirozeností. Na této cestě přijdeme k tomu, že skutky ctnosti konáme s radostí a rozkoší, a tak můžeme dosáhnouti jakési jistoty, že v tom vytrváme a vydržíme. To je to, co praví prorok slovy:¹⁾ „Blaze muži, který v zákoně Páně má zálibu svou. Jako strom bývá štípený u tekoucích potoků, jenž dává ovoce časem svým, jehož listí neuvadá“.

¹⁾ Žalm I., 2, 3.

XVII.

Další vysvětlení dokonalosti, k níž na tomto druhém stupni pokory vystoupiti musíme.

1. K řečenému přidává sv. Jan Klimak¹⁾ ještě jedno důležité poznamenání, když praví: Pyšní milují čest a úctu tak velice, že velmi často, aby dosáhli u lidí cti a pozornosti, něco si vybásní a sobě přivlastňují, co nemají, jako na př. šlechtictví, bohatství, výtečnou zručnost a nadání, čehož však nemají. Na nejvyšším stupni pokory naproti tomu vyžaduje člověk pohrdán býti a za nic považován, že k tomu cíli vybajuje si chyby, kterých nemá a působí, aby za nic byl považován. Máme proto, praví dále, příklad na onom starém poustevníku Serapionovi.

Když uslyšel, že přijde místodržitel pro-

¹⁾ Scala Paradisi, grad. 25. De humilitate col. 998.

vincie, aby ho jako slavného a svatého muže navštívil, vzal kousek chleba a sýra do ruky, posadil se před dvěře své cely a počal jísti jako blázen. Mistodržitel uviděv ho pohrdl jím. Nad tím byl Serapion mimořádně potěšen: neboť dosáhl, po čem toužil. O jiných svatých čteme podobné příklady. Sv. František,¹⁾ aby unikl poctě od lidí mu vzdávané, šlapal bláto, a bratr Juniper při takové příležitosti a k témuž účelu houpal se jako malé děti.²⁾

2. Tito svatí uvažovali, jak svět Synem Božím, nejvyšším a nekonečným dobrem pohrdl, a věděli dobře, jak prolhaný a falešný jest svět, a jak ve své zaslepenosti tak zářící světlo, jako byl Syn Boží neuznali, úctynejhodnějšího nectili, a proto nenáviděli a pohrdali světem a jeho ctí tak velice, že všechno zavrhovali, co svět dobrým nazýval, a to nanejvýše cenili a milovali, co svět nenáviděl a čím pohrdal. A právě proto utíkali tak pečlivě před pozorností a ctí světa, který svého Boha a Pána nectil: a oni považovali pohrdání od světa pro Krista a s Kristem za jisté znamení, že od Krista jsou milováni. To je důvod, proč svatí se tolik radovali z pohany, potupy a posměchu

¹⁾ Markus von Lisabon Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder I. T. L. B. 73, Kap.

²⁾ Totéž II., T. 6, B. 32, Kap.

světa, a ze všech sil se vynasnažovali, aby jen dosáhli pohrdání od světa. Oni konali, jak praví sv. Jan Klimakus, mnohé na zvláštní pobídku Ducha Svatého, a slouží nám to více k obdivu než k následování. Když také nepřijdeme tak daleko, abychom sami vykonávali ony svaté pošetilosti, které svatí konali, tak přece se máme snažiti je následovati v lásce a ve velké touze po pohaně a potupě.

3. Svatý Diadochus¹⁾ jde ještě dále a praví: „Jsou dva druhy pokory, pokora pokročilých a pokora dokonalých“. První sice kráčí do předu, ale oni jsou stále v boji, jsou napadáni pyšnými myšlenkami a zlými rozbouráními: avšak s milostí Boží snaží se odporovati jim a zničití je, při čemž se pokořují a sami před sebou se stydí. Něco jiného jest pokora dokonalých, kterým Pán takové osvícení a sebepoznání propůjčil, že se jim zdá, že nemohou více býti pyšnými a že nemohou jim přijíti již ani hnutí pýchy a sebepovyšování. Tu pak je pokora duše zároveň její přirozeností. Když i takový člověk koná velké věci, tak se nevynáší a nepovažuje se za lepšího, nýbrž připadá si jako ten nejmenší.

¹⁾ Centum Capita de perfectinone spirituali c. 95, Pr. gr. LXV.

Mezi těmito dvěma druhy pokory jest ten rozdíl. První druh pokory jest obyčejně ještě s bolestí, smutkem a utrpením spojen a přihází se u lidí, kteří doposud žádného vítězství nad sebou nedobyli, nýbrž stále ještě v sobě pozorují něco odporujícího. To pak zapříčiňuje utrpení a smutek, když se naskýtá podnět k pokoření nebo k pohrdání, a to je důvodem, proč se pokoření nemůže přijmouti s radostí, i když se s trpělivostí přijímá. Je totiž ve vnitřku ještě něco, co odporuje, poněvadž vášně ještě nejsou dokonale přemoženy. Druhý druh pokory jest bez bolesti a zármutku. Pln radosti předstupuje takový sluha Boží před Pána v takovém pohrdání a pohaně. V malém sebecenění a v pohrdání sebou necítí již žádného odporu: neboť on již dokonale překonal vášně a neřesti protivící se a sobě je podmanil: on již dokonalého vítězství sám nad sebou dosáhl. Odtud to přichází, praví dále tentýž světec, že ti jsou zmateni a změnitelní, kteří mají první druh pokory v protivných a příhodných okolnostech a příležitostech života. Ti však, kteří dosáhli druhého druhu pokory, nejsou ani protivnými okolnostmi zmateni, ani je nedělají příznivé okolnosti ješitnými a pyšnými, ani v nich nevzniká ješitné zalíbení v sobě. Oni zůstávají vždy v témže stavu a těší se výtečnému klidu a blaženému pokoji. Ti již

dokonalosti dosáhli a stojí nad všemi těmito změnami.

Kdo žádá za málo považovánu býti a z toho se raduje, pro toho není ničeho zneklidňujícího a ničeho trpkého více. Právě to, co by mohlo býti příčinou, že je zapomenut a pohrdán, jest předmětem jeho touhy, jeho radosti a potěšení. Co by ho mohlo znepokojevati nebo mu trpkost zaviniti? Právě v tom pocítuje nejhlubší pokoj, v čem ho lidé dle zdání napadnouti mohou, proto mu nemůže nic jeho pokoj vzíti. Proto píše sv. Zlatoúst:¹⁾ „Co může býti blaženějšího nežli duše, se kterou to tak stojí!“ Kdo tak smýšlí, ten bezpečně sedí v přístavě, jest zajištěn před každou bouří a těší se se svými nebeskými myšlenkami.

4. Abychom této dokonalosti v pokoře dosáhli, k tomu se má odnášeti naše snažení. Není to pro nás nemožným: neboť s milostí Boží můžeme, jak sv. Augustin²⁾ praví následovati ne jen svatých, nýbrž samého Pána svatých, jen když chceme. To však žádá Pán sám od nás, když praví: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“.³⁾ A sv. apoštol Petr praví:⁴⁾ Neboť k tomu jste po-

¹⁾ Homil. 9, in genesin n. 6.

²⁾ Serm. 225, de Martyribus II. n. 2 (Append.).

³⁾ Mat. XI., 29.

⁴⁾ I. Petr. II., 21.

voláni, ježto i Kristus trpěl za vás, zůstává vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho“. Na slova Páně: „Chceš-li býti dokonalým“, píše sv. Jeroným:¹⁾ „Z těchto slov vychází jasně, že v naší moci to je státi se dokonalými: neboť Kristus praví: Chceš-li.“ Chceš namítnouti: „Nemám dosti moci. Ten, který zpytuje srdce, rozumí tomu“.²⁾ Pán zná naši slabost: a přece praví: můžeš, když chceš: neboť on jest vždy připraven nám pomoci, jen když chceme, a s jeho pomocí můžeme všechno. Jakob viděl řebřík,³⁾ který ze země do nebe sahal, po něm andělé Boží vystupovali a sestupovali. Na hoře na řebří byl sám Bůh všemohoucí, aby podal ruku těm, kteří vystupují, a aby nadchl ty svou přítomností, kteří s námahou vystupují. Namáhej se jen na ten řebřík vystoupiti, a sice na ten zde vyznačený stupínek: Pán sám ti podá ruku, abys vystoupil až na vrchol. Když cestující z daleka vidí vysoké horské sedlo, zdá se mu přechod přes to pohorí nemožným: když však přijde blíže, nalezne vyšlapanou cestu a je mu všechno snadným.

1) Commentar. in Math. XIX., 21.

2) Přísloví XXIV., 12.

3) Gen. XXVIII., 12.

XVIII.

O některých prostředcích k dosažení druhého stupně pokory, a obzvláště o příkladu Krista Pána našeho.

1. K dosažení mravních ctností obyčejně dva prostředky se udávají. Prvním jsou důvody a úvahy, které nás k tomu určovati a povzbuzovati mají: druhým jest cvičení a provádění díla této ctnosti, čímž pohotovosti v ní dosahujeme. Začneme s prostředky prvního druhu. Jednou z nejvýtečnějších a nejpůsobivějších úvah, která nám může pomoci k dosažení pokory, nebo dokonce nejlepší a nejúčinnější ze všech těchto úvah jest příklad Ježíše Krista, našeho Vykupitele a mistra. Ačkoliv jsme o tom již tolik řekli, tak zbývá ještě mnoho co říci o tom. Celý život Kristův od narození až k jeho smrti na kříži byl nejdokonalejší obraz pokory.

Sv. Augustin¹⁾ uvádí s velkou vřelostí zde onen příklad, který nám dal na Zelený čtvrtek při poslední večeři před samým utrpením a smrtí, když svým učedníkům umyl nohy. Nestačily mu příklady po celý život dávané, ani ty, které chtěl dáti ve svém blízkém utrpení, které nastávalo, v němž dle slov proroka Isaiáše²⁾ jako nejposlednější z lidí měl se ukázati, nebo jak David³⁾ praví: „pohanění lidí a povrhel chátvy“. „Ježíš věda, že přišla hodina jeho, aby z toho světa odešel k Otci, měv v lásce (vždy) svoje (kteří byli) ve světě, projevil jim svou lásku měrou nejvyšší“.⁴⁾ Po dokončené večeři vstal, odložil své vrchní roucho, přepásal se zástěrou, nalil vody do nádoby, vrhl se k nohám učedníků svých i samého Jidáše, a počal božskými rukama svými je umývati a osušovati tím, čím byl přepásán.

O vznešené tajemství! Pane, ty chceš mně nohy mýti? volá Petr.⁵⁾ Apoštolové nechápali, co činil. Pán však řekl Petrovi: „Co já činím, ty nevíš nyní, ale zvíš potom“. Pak se posadil ke stolu a vysvětlil jim toto tajemné jednání své v pochopitelném způsobu: „Vy

1) De sancta Virginitate c. 32.

2) Isaiáš LIII., 3.

3) Žalm XXI., 7.

4) Jan XIII., 1.

5) Jan XIII., 6, 7; 13 – 15.

mne nazýváte Mistrem a Pánem: a dobře pravíte: jsemť zajisté. Jestliže tedy já, Pán a Mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy jeden druhému nohy máte umývati. Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám“.

To znamená toto tajemství, že se máte učit, abyste sebe pokořovali, jako já jsem se pokořil. Tato ctnost pokory totiž na jedné straně tak důležitá obsahuje na druhé straně tak velké obtíže, že Pánu nestačilo těch mnoho příkladů, které nám již dal, a které ještě chtěl dáti. On, který naši slabost zná velmi dobře a tepot našeho srdce cítí a zlé šfávy jako příčiny naší nemoci nejlépe poznal, uchopuje nás právě na tomto místě zraněném a ustanovuje příkaz pokory mezi posledními návrhy svého testamentu, v poslední své vůli, aby to našemu srdci tím více bylo vtisknuto.

2. Na slova Páně: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem“ volá sv. Augustin:¹⁾ „O požehnání plné učení! O učiteli a pane lidí, u nichž smrt přístup nalezla pýchou! Co chceš, Pane, abychom se od tebe učili? Ty chceš, abych byl tichý a pokorný srdcem. Tomu však, jak pravíš, mám se od tebe učit. V tom jsou skryty

¹⁾ Sermo 77, de Scripturis c. 7.

všechny poklady moudrosti a poznání Otce, které v tobě ukryty jsou. Je to něco tak velikého, že se máme od tebe učit, který jsi tichý a pokorný srdcem? Je to něco tak velkého býti malým? Mohl by nás tomu někdo učit, když ne ty, který ve své nekonečné velikosti malým ses stal? Musí tedy něco velikého a těžkého býti pokořiti se a malým se státi? že lidé k tomu nepřišli, aby se pokořili, kdyby Bůh sám se nebyl ponížil a nebyl se malým stal: neboť nic není tak hluboko ve vnitru utkvělého, a nic není tak vryto do srdce, jako touha po poctě a vážnosti. Proto bylo toto všechno nutným, abychom my pokornými byli a mohli býti. Takového léčivého prostředku potřebuje nemoc naší pýchy, a takovou náplast žádá naše rána. Sv. Augustin¹⁾ praví: „Jestliže tento léčivý prostředek, totiž vtělení a pokoření Syna Božího za nás, naši pýchu nevyléčí, pak nevím více, co by ji mohlo vyléčiti“. Když pohled na božský majestát v tomto ponížení a pokoření není v stavu v nás nejskroušenější zahanbení vzbuditi nad naší touhou po cti a pozornosti a zároveň nejradostnější žádost po opovržení a posměchu pro něho a ve společnosti s ním, pak nevím více, co by mohlo pomoci. Po-

¹⁾ Sermo in Adventu Domini 1, n. 4.

divem překonán volá opat Guerrikus nad příkladem pokory tak výtečným: „Tys zvítězil, o Pane, tys porazil mou pýchu. Pohleď, do tvých pout kladu své ruce. Přijmi mne jako svého služebníka na věky“. Ochotně také my berme tato slova do úst a opakujme je za ním.

3. Sv. Bernard vyslovil podivuhodnou myšlenku, která se sem hodí. Syn Boží viděl, že dva tvorové krásní a vznešení a blaženosti schopni, které Bůh stvořil, touhou býti Bohu rovni, do záhuby se sřítili. Bůh stvořil anděly, a ihned chtěl býti lucifer Bohu rovným. „Na nebe vystoupím, nad hvězdy Boží vysoko postavím trůn svůj, posadím se na hoře shromáždění na nejzazším severu, vystoupím nad výšiny oblaků, budu podobný Nejvyššímu. Avšak do pekla svržen budeš, do nejzazších hlubin“.¹⁾ Tak mluvil a také jiné sebou strhl. Pán však ho svrhl ihned do pekla, a tak z andělů stali se ďábli. Bůh stvořil člověka, a ihned nakazil ho ďábel svým malomocenstvím a svým jedem. „Budete jako bohové, poznávající dobré i zlé“.²⁾ Tímto slibem byli chyceni, přestoupili zákaz Boží a stali se podobnými ďáblu. „Ale i malomocenství Naamanovo přichytiž se tebe i potomstva tvého na věky“³⁾ tak řekl Elizeus svému

¹⁾ Isaiáš XIV., 13 – 15. ²⁾ Gens. III., 5. ³⁾ IV. Král. V., 27.

sluhovi Giezimu, když on od malomocného Naamana dary přijal. To byl také ortel Boží nad člověkem. Poněvadž chtěl míti bohatství ďáblovu, totiž hřích pýchy, připojila se také vyrážka satanova, trest za tuto pýchu.

4. Nyní nahlížíš, jak člověk propadl záhubě a ďáblu se stal podobným, když chtěl býti Bohu podobným. Co učiní nyní Syn Boží, když vidí, jak věčný otec jeho jest žárlivý na svou čest a ji chce? Pro mne hynou mému Otci jeho tvorové, praví. Andělé chtěli býti jako já a sřítili se do záhuby. Člověk chtěl býti jako já a propadl záhubě. Všichni mi závidějí a chtějí býti jako já. Nyní přicházím a zjevují se jim v takovém způsobu, že každému, který mne chce následovati a namáhá se mne následovati, jeho následování ke spáse ať slouží. Žádný nemá zahynouti, nýbrž jen získati, když chce býti, jak já jsem. Proto přišel Syn Boží s nebe na zemi a stal se člověkem. Velebena a vyvýšena a oslavována budiž taková dobrota, milosrdnost, v níž Bůh naší tak velké touze, jemu býti rovni udělil, že my opravdu nyní jemu rovni býti můžeme a ne jen vylhaně a klamně, jak satan to vyličoval. Nyní můžeme býti jako Bůh a není to již pýchou a zlobou, nýbrž jest to nejhlubší pokora a nejvyšší svatost.

„Neboť dítě narodí se nám“.¹⁾ O těchto slovech praví tentýž světec:²⁾ „Snažme se, abychom se stali dítětem. Učme se od něho: neboť jest tiché a pokorné srdcem, aby velký Bůh nadarmo se nestal člověkem a dítětem“. „Neobrátíte-li se a nebudete-li jako děti nevejdete do království nebeského“.³⁾

1) Isaiás IX., 6.

2) Homil. 3 super „Missus est“, n. 14.

3) Mat. XVIII., 3.

XIX.

0 některých přirozených důvodech a úvahách k sesílení v pokoře.

1. Již na počátku tohoto pojednání uvedli jsme více důvodů a úvah, které jsou uschopněny nás přivést ke ctnosti pokory a povzbuditi nás. Prohlásili jsme ji za kořen a základ všech ctností, jako nejkratší cestu k získání jich, jako prostředek k zachování jich. Dále jsme ukázali, jak bychom všechny ostatní ctnosti dosáhli, kdybychom tuto měli atd. Aby to nedělalo dojem, že to chceme jen na cestě duchovního života předvésti, tak chceme zde několik přirozených důvodů a úvah přičiniti. Tyto jsou uzpůsobilejší a pochopitelnější pro naši slabost. Pak budeme přesvědčeni, povzbuzeni a nadšeni ne jen důvody z života ducha a dokonalosti, nýbrž také zdravým rozumem, abychom čest a pozornost od světa zavrhovali a po cestě

pokory kráčeli. To všechno jest nutným při tak těžké věci, jako je tato a můžeme zde všeho použití.

2. Především chceme s pečlivostí a pozorností uvážiti a zkoušeti, co je to ta čest a pozornost lidí, která nám tolik nepokoje činí a tolika bojů jest příčinou. Zkoumejme její objem a její váhu, abychom viděli, co na ní jest a zmužili se jí pohrdati a sebe tak bídne neklamati, jak ostatní. Seneka praví velmi dobře: „Jsou mnohé věci, které my považujeme za velké, ne proto, že jsou velké, nýbrž proto, že my jsme malí a špatní, že se nám zdá malé velkým a málo za mnoho“. Uvádí zde za příklad mravence. V přirovnání k tělu mravence jest břemeno jeho velmi velkým, samo pro sebe však je malým. Právě tak jest to i se ctí a pozorností u lidí. Nebo řekni mi: jsi ty více, když tě lidé za něco považují a jsi méně, když tě za nic nepovažují? Jistě ne. Sv. Augustin praví:¹⁾ „Chvála chvalořečníka nemůže zlé svědomí vyléčiti a pohanění rouhače nemůže dobré svědomí poraniti. Mysli si o sv. Augustinovi, co chceš, jen když mne vlastní svědomí před Bohem neobviňuje“.²⁾ Toto jediné má význam, všechno ostatní jest ješitnost, neboť nemůže nic dáti a nic vzíti. Totéž praví také Tomáš Kem-

¹⁾ Contra Litteras Petiliani L. 3, c. 7.

²⁾ Contra Secundinum Manichaeum c. 1.

penský: ¹⁾ „Oč pak jest člověk lepším, že ho lidé za většího považují?“ „Neboť čím kdo jest v očích Božích, tím jest a nic více, dí pokorný svatý František“.²⁾ Totéž však praví také sv. Pavel: ³⁾ „Neboť ne ten jest osvědčen, kdo sám se chválí, nýbrž ten, koho Bůh chválí“.

3. Sv. Augustin⁴⁾ má velmi dobrý a semhodící se příměr. „Pýcha, praví, není velikost, nýbrž jen nadutost. Nadutost zdá se sice býti velkou, ale není zdravou“. Tak je to s pyšnými, kteří od lidí za něco jsou považováni a ctěni. Zdají se býti velikými, ale nejsou. To není žádná pravá velikost, nýbrž nafoukanost. Mnozí zdraví nebo nemocní zdají se býti velice tělnatými a tlustými: avšak není to žádná zdravá tělnatost, nýbrž zlá. Je to nemoc a naduřelost. Právě tak je tomu, jak praví sv. Augustin, s pochvalou a vážností světa. Může tě nafouknouti, ale nemůže tě opravdu velkým učiniti. Když tomu je tak, když pozornost a dobré mínění světa žádné pravé velikosti nedává, nýbrž jen nafukuje a nemocným činí, proč utíkáme jak chameleon s otevřenými ústy a vdech-

¹⁾ Následování Krista III., 50, 8, str. 296.

²⁾ AA. SS. 4. October S. Bonaventura in Vita S. Francisci c. 6.

³⁾ II. Kor. X., 18.

⁴⁾ Serm. 127 (in Natali Domini 11) Append.

jeme vzduch za tím účelem, abychom byli nafouknuti a nemocní? Je daleko lepším být zdravým, i když se zdáme být nemocnými, než nemocným být a zdát se zdravým. Tak je také lepším, dobrým být i když nás mají za zlého, než zlým být a přece za dobrého být považován. Nebo co ti pomůže být považován za ctnostného a duchovního člověka, když jím nejsi? Na slova Šalomounova: ¹⁾ „Skutky ať slaví ji ve branách!“ praví sv. Jeroným: „Ne marné chvalořeči u lidí, nýbrž tvé dobré skutky musí tě chváliti a váhy dodati, když se objevíš před soudem Božím“.

4. Sv. Řehoř²⁾ vypravuje, že v klášteře v Ikoniu byl jeden mnich, který byl ve velké pověsti a svatosti u všech pro svoji střídmost a pokání. Když se přiblížila jeho hodina smrti, nechal zavolati všechny mnichy k sobě. Všichni se těšili a doufali, že od něho uslyší něco povznášejícího. On však se chvěl a byl pln úzkostí, a vnitřní nutností hnán otevřel jim stav své duše. Jsem zavržen, volal k nim, neboť po celý život jsem byl pokrytcem. Když mysleli, že se pomstím a umrtvuji, jedl jsem po taji, kde nikdo neviděl. Proto, pravil, jsem předán hroznému draku, který mne ocasem svým objímá a nohy mé spoutané drží. A již strká svou

¹⁾ Přísloví XXXI., 31.

²⁾ Dialog. L. 4, c. 38.

hlavu do mých úst, aby duši mou sebou vzal na věky. Po těchto slovech vydechl svou duši k hrůze a strachu pro všechny. Co to pomohlo tomuto bídnému člověku, že platil za světce?

5. Sv. Anselm¹⁾ přirovnává pyšné, kteří hledají čest, s dítkami, které se honí za motýlem. Jiní přirovnávají je k pavoukům, kteří při předení své sítě se zbavují svého obsahu vnitřního, aby mouchy chytali, jak také prorok Isaiáš praví:²⁾ „Vlákna pavučin setkávají“. Právě tak stravuje se také pyšný vnitřně a vystavuje tělo i život na to, aby trochu lidské chvály si vydobyl. O sv. Františku Xaverském³⁾ čteme v jeho životě, že on vždy na jevo dával zvláštní nenávisť a odpor vůči cti a uznání světa: neboť pravil: ona jest příčinou velkého zla a ničí velké dobro. Proto slýchali ho velmi často s nejvnitřnějším pohnutím a s povzdechem zvolali: „O uplatnění se a čest před lidmi, kolik jste již zapříčinily zla a kolik ještě ho naděláte!“

1) Lib. de Anselmi Similitudinibus c. 72.

2) Isaiáš LIX., 5.

3) Tursellini, Vita S. Francisci Xav. L. 6, c. 8.

XX.

O jiných důvodech přirozených k posílení v pokoře.

1. „Abys nemyslil (o sobě) více, než sluší mysliti, nýbrž abys myslil skromně“. ¹⁾ Tato slova vysvětluje sv. Jan Zlatoústý ²⁾ a vede důkaz, že pyšný a vysokomyslný nejen je zlý a hříšníkem, nýbrž že jest bláznem. A uvádí k tomu slova proroka Isaiáše: ³⁾ „Neboť nešlechtný mluví věci nešlechtné“. Z bláznovství, která mluví, poznáš, že jest bláznem. Přemýšlej o bláznovství, která mluví pyšný a vysokomyslný a uvidíš, že jest bláznem. Co mluvil onen první pyšný, Lucifer? ⁴⁾ Tys v duchu si říkával: „Na nebe vystoupím, nad hvězdy Boží vysoko postavím trůn svůj,

¹⁾ Řím. XII., 3.

²⁾ Homil. 2 in Epist. ad Rom. (XII., 3) n. 3, 4.

³⁾ Isaiáš XXXII., 6.

⁴⁾ Isaiáš XIV., 13, 14.

posadím se na hoře shromáždění na nejzazším severu, vystoupím nad výšiny oblaků, budu podobný Nejvyššímu“. „Avšak do pekla svržen budeš, do nejzazších hlubin“. Kde je větší bláznovství než toto?

V desáté hlavě líčí prorok¹⁾ některé chlubitivé a bláznivé řeči krále Assyrského, jimiž se chlubil, že mocnou svou rukou všechny krále země přemohl a sobě podmanil a řekl:²⁾ „Ruka má našla jako hnízdo poklady národů: jako bývají vybrána opuštěná vejce, tak jsem zabral všecku zemi a nebylo, kdo by hnul pérem aneb otevřel ústa a zasípěl“. Kde jsme slyšeli větší bláznovství, táže se světec. Uvádí vícero řečí pyšných, v nichž se jejich bláznovství projevuje. Vnímáme-li takové řeči, pak nemůžeme rozeznávat, zda jsou to výpovědi člověka pyšného nebo úplně rozumu zbaveného. Tak pošetilými jsou tyto řeči. Jako nás blázni svými řečmi a jednáním k smíchu přivádějí, tak dávají nám také pyšní svými vychloubavými řečmi, které jsou plné vlastní chvály, svou chvástavostí a celým svým jednáním dosti látky k smíchu a k zábavě. Ach, co všechno nedělají ze sebe, ze svých věcí, jak vysoko cení si všechno svoje jednání! Sv. Zlatouš³⁾ poznamenává ještě:

1) Isaiáš X., 14.

2) Isaiáš X., 14.

3) Homil. 29 ad pop. Antiochen.

Bláznovství pyšných jest horší, daleko hanlivější a směšnější, než skutečného blázna: neboť tento jest bez viny a hříchu, onen ale nikoliv. Z toho pak povstává ještě jeden rozdíl mezi těmito dvěma druhy bláznovství a šílenství. Od přirozenosti šílení budí účast a přivádějí každého k vnitřnímu soucitu a k milosrdenství s jejich bídou: šílenství pyšných však nebudí žádného člověka k soucitu a k smilování, nýbrž dráždí ho to jen k smíchu a k žertu.

2. Pyšní jsou blázni a proto musíme s nimi zacházeti jako se šíenci. Šíenci přisvědčíš, co říká, abys měl pokoj s ním. I když to tak není a ty to jinak víš, tak nechceš mu odporovati, poněvadž jest šílencem. Právě tak to činme i s pyšnými. Dnes je poddajnost a hloupost tak převládající, že není možno se žádným člověkem mluvit, aby se mu nelichotilo a něco docela jiného neříkalo, než ve skutečnosti jest a než se myslí. Neboť jsme již tak na to zvyklí, o sobě, o svých slavné a příjemné slyšeti, že není možno člověka na jiné cestě učiniti šťastným a spokojeným, než když se chválí. Je to jedna z oněch ješitností a hloupostí, o kterých již mudřec pravil, že je ve světě viděl.¹⁾ Viděl jsem bezbožné pohřbené (čestně): a ti také, když ještě živi byli, na místě svatém byli a

¹⁾ Kazatel VIII., 10.

chválení byli jako ze spravedlivých skutků. I to také je marnost“.

Kde se nachází větší ješitnost a bláznovství, než kde tě lidé chválí, aniž by tě poznali jako chvály hodného? Ba často chválí tě za zlo, které tys vykonal a které oni jako takové poznávají. Komickým při tom jest to, že již před jinými své skutečné mínění vyslovili. Aby tebe uspokojili, nedělají si mnoho ze lži, nebo hledají výmluvy, aby bez lhaní to chválili a dobrým nazvati mohli, co shledali zlým. Zacházejí s tebou jako s bláznem: povolují ti. Jiný tě zná jako takového, který má na tom zalíbení a jemuž poskytuje výtečný požitok po ukončení kázání, nebo jiné záležitosti nějaké slyšeti, že to šlo výborně a že všichni lidé jsou mimořádně uspokojeni. Proto s tebou jednají na tento způsob, aby tě uspokojili a dosáhli tvé přízně, poněvadž tě budou snad jednou potřebovati.

3. Takovým však jednáním dělají z tebe ještě většího blázna: neboť tím, že tě chválí pro tvoji řeč méně cennou, nebo pro tvoje převrácené jednání, utvrzují tě ve tvém mínění a uděláš to po druhé zase tak. Lidé dnes se neodvažují říci, co si myslí, poněvadž vědí, že „Pravda vzbuzuje nenávisť“. ¹⁾

¹⁾ Veritas odium parit. Terentius, Andria Acta. 1. Scen. 1, v. 42.

Znají, že pyšný jest nepřitelem každého poučení a pokárání, jako šílený a horečkou stížený odhazuje léky a po lékaři, který ho léčí, plije. Proto lidé mezi sebou jen o takových věcech chtějí mluvit, o kterých vědí, že jim nezničí žaludek: neboť nikdo nechce za své peníze nakoupiti si nepříjemnosti. Nechávací pozorovati, že se jim dokonale líbí, co ze srdce nenávidí: a na druhé straně tak se to líbí, že se tomu i věří. Z toho jest viděti zjevně, jak je to pravdivým, co jsme dokázali v hořejší kapitole, že je to velká ješitnost a bláznovství dbáti chvály lidské: neboť víme přece, že dnes jsou jen samé komplimenty a podvod a lichocení a lež, a jak pod slovem poklona se má rozuměti zdvořilá lež.

4. Ještě více! Sv. Zlatoúst ukazuje mimo to, jak pyšní jsou nenáviděni od každého. Jsou předně v nenávisti u Boha, jak mudřec praví: ¹⁾ „Ohavností jest Pánu každý zpupník“. Mezi sedmi věcmi, které Bůh nenávidí, byly „oči pyšné“ jako první poznamenány. Ale ne jen před Bohem, nýbrž také před lidmi jsou v opovržení. „V nenávisti má Bůh i lidé nadutost“ ²⁾ „Jako totiž útroby (nemocných) puch vyřihují, tak i srdce zpupných“ ³⁾ Svět

¹⁾ Přísloví XVI., 5.

²⁾ Sirach XI., 32.

³⁾ Přísloví XI., 2.

sám odplácí pyšným jejich pýchu a trestá je právě v tom, oč se snaží: neboť jde jim vše na křivo. Snaží se o pozornost a čest u všech lidí, a jsou držáni za blázny. Chtěli získati lásku všech, a následoval pravý opak: neboť celým světem jest pyšný nenáviděn: od výše stojících, kterým se chce rovnati: od sobě stejných, poněvadž se chce nad ně povýšiti: od nižších, poněvadž více žádá, než jest správné a možné. Dokonce i služebníci mluví zle o svém pánu, když je pyšným, a nemohou ho vystáti. „Kde pýcha, tam také zahanbení“. Pokorný naproti tomu jest ode všech ctěn, vážen, ode všech hledán a milován. Jako dítky pro jejich dobrotu a čistotu a prostotu od každého musí býti milovány, právě tak se děje i s pokorným, praví sv. Řehoř.¹⁾ Neboť ona jednoduchost a otevřenost ve slovech a v chování beze všeho přetvařování a dvojakosti získává srdce. Pokora jest magnetem, který srdce k sobě táhne. Všichni chtějí pokornému ve svém srdci místo přiřknouti.

5. K našemu dokonalému přesvědčení, že touha a snažení po vážnosti a cti před lidmi jest bláznovstvím, uvádí sv. Bernard²⁾ dilema a vyvádí z toho závěr tento: Buď sebezmaření a ponížení Syna Božího a jeho

1) Moral. L. 6, c. 23.

2) Serm. 3, de Nativitate Domini.

volba ponížení a pohany byla bláznovstvím, nebo jest naše touha po cti a vážnosti u lidí největší bláhovostí. Avšak dílo Syna Božího nebylo žádnou bláhovostí a nemohlo žádnou býti, ačkoliv se to světu tak zdálo, jak sv. Pavel praví:¹⁾ „My však hlásáme Krista ukřižovaného, pohoršení židům, pohanům pak pošetilost, ale těm, kteří jsou povoláni, židům i pohanům, Krista, Boží to moc a Boží moudrost“. Když toto je nejvyšší moudrost, pak je naše věc bláznovstvím, a my jsme bláhoví, když tolik o uplatnění se dbáme, a na pozornost lidí a na čest před světem.

XXI.

Nejjistější cesta k získání úcty a pozornosti u lidí jest osvojení si ctnosti a pokory.

1. Snad ti nedostačí všechno to, co dosud bylo řečeno o odložení pýchy a k potlačení vášně a touhy po cti a pozornosti. Snad myslíš vzdor tomu všemu, že je to cosi důležitého o přízeň a dobrou pověst u lidí se snažiti, vždyť to slouží mnoho ke vzdělání a k podpoře dobra, když i mudřec k tomu radí slovy:¹⁾ „Péči měj o dobré jméno“. Na to dávám ti na uvážanou, že vzhledem na způsob a druh, jak ty to chceš žádati, jsi velmi v bludu. Na této cestě nikdy nedosáhneš, oč usiluješ, nýbrž právě opaku.

Nejjistější a nejlepší cesta, na které chceš dojíti jistě k uplatnění a k vážnosti u lidí,

¹⁾ Sirach XXXXI., 15.

jest dle výpovědi sv. Zlatousta¹⁾ ctnost a pokora. Pečuj o to, abys byl dobrým řeholníkem a abys byl posledním a nejpokornějším ze všech, a takovým aby ses ukázal při všech naskytujících se okolnostech: pak budeš míti brzy u všech čest a vážnost. To je čest řeholníka, který svět opustil, kterému koště v ruce, nejchudobnější šat a nízká pokořující práce daleko lépe sluší, než rytíři jeho brnění a jeho kůň. Naproti tomu jest jeho největší hanou a potupou touha a hledání platnosti a vážnosti u lidí. Bylo by to velkou pohanou a nectí pro řeholníka z řehole vystoupiti a opět se vrátiti do světa. Tu by vším právem lidé říkali: „Člověk tento začal stavěti a nemohl dokončiti“.²⁾ To samé jest s touhou a snahou po uznání a cti u lidí: neboť to znamená se srdcem a myslí se vrátiti do světa, v němž právě otázka cti jest nejdražší klenot světa a právě tím, co tys opustil a čeho ses vzdal, když řeholi sis zvolil.

2. Chceš zjevně viděti, jak hanebnou a potupnou pro člověka jest touha po uplatnění se a po vážnosti, který se oddal životu dokonalosti? Nech jen této touze vystoupiti na světlo, takže by ji druzí takřka rukama mohli chápati, co tvá touha jest, pak uvidíš, jak velice sám sebe takovým projevem opo-

¹⁾ De Petitione filior. Zebedei contra Anomaeos VIII.

²⁾ Luk. XIV., 30.

vrženým činíš a tupíš se. Máme proto výtečný příklad v evangeliu. Evangelisté vypravují, že apoštolové byli jednou s Kristem Pánem na cestě, ale v nějaké vzdálenosti za ním. Mysleli, že je neslyší, a hádali se a přeli se mezi sebou, kdo je z nich největší a nejlepší. Když pak přišli do bytu v Kafarnaum, ptal se jich Pán: „O čem jste cestou mluvili?“ Sv. evangelium nám vypravuje, že ubozí apoštolové byli tak zahanbeni a pokořeni nad zjevením jejich domýšlivosti a ctižádosti, že nemohli ani odpověděti. Z toho vzal Pán podnět a řekl k nim: Vizte, moji učedníci, mezi světskými lidmi a mezi těmi, kteří dle světských mravů žijí, jsou za veliké považováni ti, kteří vládnou a poroučejí. V mé škole je tomu docela jinak. „Ale vy ne tak, nýbrž kdo jest mezi vámi větší, budiž jako menší, a kdo jest v čele, budiž jako služebník“.¹⁾ „Chceš-li kdo prvním býti, buď ze všech posledním a služebníkem všech“.²⁾ V domě Božím a v řeholi znamená velikým býti tolik, jako se pokořiti a ponížiti. To je čest, která v řádě platí: to, po čem toužíš, není žádná čest, nýbrž nečest. Místo pozornosti a vážnosti dosahuješ na své cestě jen opovržení a podceňování ode všech: neboť považují tě za pyšného, a to je nejhorší

¹⁾ Luk. XXII., 26.

²⁾ Mark. IX., 32.

pověst, která jest možnou. Ničím jiným nemůžeš více ztratiti, než tím, že bude zjevno, jak se snažíš po uplatnění a pozornosti lidské, jak ty hledíš na prokazování pocty, a jak ty v tomto směru dokonce v maličkostech jsi citlivý.

3. Proto praví sv. Jan Klimakus¹⁾ velmi dobře, že ješitná touha po slávě stala se lidem velmi často příčinou velké potupy, když se tito v okolnostech tak vybarvili, že stáli odhaleni v celé své ješitnosti a ctižádosti, a následkem toho se sřítili do hanby a posměchu. Pyšný nemyslí, že svým jednáním a svými řečmi, kterými docílití chce cti a své pozornosti, zároveň své nezřízené žádosti pyšné projevuje: a žne tím, čím chtěl pozornost získati, jen pohanění a posměch.

Sv. Bonaventura²⁾ přidává ještě, že pýcha zaslepuje rozum tak, že člověk tím méně se zná, čím větší jest pýcha. Mluví a jedná pyšný, jako slepý, věci, které by nemohl mluvití a konati, kdyby, nechci říci na Boha a na ctnost, nýbrž jen na čest jím vytouženou a pozornost ohled bral. Jak často se stává, že někdo to pocíťuje a naříká, že si ho lidé při té, nebo jiné okolnosti nevšimli, tam nebo jinde že mu nedali přednost před jiným. Jiný myslí, že to neb ono mu patřilo,

1) Scala Paradisi gr. 22. De multiformi vana gloria.

2) De profectu Religios. L. 1, c. 9.

že se mu stalo bezpráví, že mu to je k necti, k pohrdání a k posměchu, že to může býti nápadným a mohou se na to dělati poznámky. Takovým způsobem a pod takovou zástěrou zievuje však on sám svou citlivost a nadutost a činí se tím podezřelým opravdu. Neboť nyní ho považují za pyšného člověka, který hledí po cti a malých vyznamenáních a to je v řádě něco docela hodné nenávisti. Kdyby se při takových příležitostech přemohl, méně se o sebe staral a představeným zanechal disponovati s ním, jak se jim zalíbí, pak by právě proto velké cti a vážnosti dosáhl.

4. Nehledě na cestu duchovního života jest již dle pravidel moudrosti a zdravého rozumu, ba dokonce dle základních vět světa vážné snažení po ctnosti a pokoře pravou a jistou cestou k dosažení vážnosti, pozornosti a lásky u lidí. Již Sokrates odpověděl na otázku, která je nejkratší a nejjednodušší cesta slávy si získati.¹⁾ „Chovej se tak, abys byl tím, za jakého chceš platiti a jakým vskutku jsi“. Když jindy Agesilaus, král Lacedemoňanů, který byl velkým filosofem ve svém národě, Sokrata se tázal, jak se musí o to starati, aby ho všichni ctili a dobré mínění o něm měli, dal mu odpověď:²⁾

1) Cicero de Offic. L. 2, n. 12.

2) Plutarch Moral. t. 1. p. 2, XVI. Apophthegmata Laconica n. 65.

„Mluv vždy, co je nejlepší a konej vždy, co jest nejvznešenější“. O jiném filosofu Pindarovi¹⁾ se vypravuje, že měl výtečného přítele, který při každé příležitosti mnoho dobrého o něm mluvil. Jednoho dne mluvil k Pindarovi: „Ty jsi mi mnoho dlužen: neboť kdekoliv někoho potkám, chválím tě a oslavuji tvé ctnosti“. Na to odpověděl Pindar: „Já ti za to bohatě zaplatím, když budu tak žít, abys ty ve všem, co o mně budeš mluvit, nemusel říkat nějakou lež“.

5. Nechceme tím říci, že musíme se proto snažit o ctnost a pokoru, abychom od lidí byli ctěni a chváleni, neboť to by byla pýcha a zlá převrácenost. Říkáme tím jen: když se namáháš opravdově a od srdce pokorným býti, pak budeš vysoko ceněn a ctěn, i když to nebudeš chtít. Ba ještě více. V tom stupni, v jakém budeš unikati poctě a vážnosti a budeš toužit býti pohrdán, bude následovati pocta a pozornost jako stín tělo. Sv. Jeroným praví o sv. Pavlíně: Tím, že utíkala cti, zasloužila si ji, která jako stín následuje: neboť čest utíká těm, kteří po ní touží, a následuje ty, kteří ji nenávidí.

6. Tento prostředek dosáhnouti cti dává nám Kristus ve sv. evangeliu, když nám

¹⁾ Epist. 108 ad Eustochium n. 3.

ukazuje, jak my můžeme dosáhnouti při shromážděních nejčestnějších míst. „Když budeš pozván od někoho na svatbu, nesedej na místo přední, aby snad vzácnější než ty nebyl pozván od něho, a přijde ten, jenž pozval tebe i jeho, neřekl tobě: Postup tomuto místo: a tehda počal bys s hanbou seděti na místě posledním. Ale když budeš pozván, jdi, posad se na posledním místě, aby, když přijde ten, jenž tě pozval, řekl tobě: Příteli, posedni výše. Tehdy budeš míti čest před spolustolujícími.¹⁾ „To totiž již před tím Duch Svatý vyřkl mudrcem:²⁾ „Nedělej se před králem slavným, a na místo velmožů se nestav: lépeť, aby ti řekli: Postup sem výše, než abys ponížen byl před knížetem“. Kristus Pán zakončuje ony řeči praví: Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen. Tu vidíš, jak pokorný, který vybírá místo nízké a pohrdané, ne jen od Boha, nýbrž také od lidí jest ctěn a veleben: jako naproti tomu pyšný, který vyhledává prvních míst a vyhledává jen čestných míst, jest nenáviděn a pohrdán. Sv. Augustin volá při tomto rozjímání:³⁾ „O svatá pokoro, jak zcela ne-

1) Luk. XIV., 8–11.

2) Přísloví XXV., 6, 7.

3) Sermo 12 ad Fratres in Eremo de superbia et humiliare (App.).

podobnou jsi pýše! Pýcha, moji bratři, shodila lucifera s nebe: pokora byla však příčinou, že Syn Boží člověkem se stal. Pýcha vyhnala Adama z ráje: pokora uvedla do ráje lotra. Pýcha rozdělila a pomátla řeči pyšných při stavbě věže: pokora spojila opět rozdělené. Pýcha proměnila krále Nabuchodonosora ve zvíře; pokora učinila Josefa pánem Egypta a knížetem národa israelského. Pýcha utopila faraona v moři: pokora zachránila a vyvýšila Mojžíše“.

XXII.

**Pokora jest prostředek k dosažení
vnitřního klidu duše a nepostráda-
telnou podmínkou k jeho zachování.**

1. „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: a nalezte pokoj duším svým“. ¹⁾ Jeden z nejdůležitějších a nejpůsobivějších důvodů nás k opovrhování ctí a vážností před světem a k snažení po pokoře povzbuditi, jest ten Kristem Pánem v těchto slovech udaný, poněvadž totiž jest to jediný prostředek, vnitřní klid a pokoj duše získati, ono ode všech duchovně žijících tak vytoužené dobro, které sv. Pavel mezi dary Ducha Svatého počítá. ²⁾ K lepšímu porozumění pokoje a klidu, z nichž se těší pokorný, bude dobře, když my o nepokoji a neklidu a nespokojenosti budeme uvažovati,

¹⁾ Mat. XI., 29.

²⁾ Gal. V., 22.

kterou pyšný ustavičně ve svém srdci nosí: neboť protivou se dostává věc do lepšího světla.

Písmo sv. jest plné výpovědí, které vysvětlují, že bezbožní žádného pokoje nemají. Praví Pán: ¹⁾ „Nemají pokoje bezbožní“. „Hojí rány lidu mého lehkovážně říkáte: Zhojí se, zhojí se, ačkoliv se nehojí“.²⁾ „Všichni se (od Boha) odchýlili, všichni jsou zvrhlí, není, kdo by činil dobré, ani jednoho“.³⁾ Docela neví, co je to pokoj. Zdají se na venek, že pokoj mají, ale není to pravý pokoj: neboť uvnitř v srdci mají boj, který udržuje stále jejich vlastní svědomí v nich. „Ejhle, ve zdraví se změnila hořkost má přehořká“.⁴⁾ To platí o všech bezbožných: pyšní mají ještě docela zvláštní nepokoj, zvláštní nespokojenost v sobě. Zvláštní důvod pro to můžeme vzít ze sv. Augustina:⁵⁾ „Z pýchy, praví, vzniká ihned závist, její to právoplatné dítě, a pýcha není nikdy bez doprovodu tohoto dítky zlého. Těmito dvěma vášněmi, pýchou a závistí, byl teprve ďábel ďáblem. „Z toho možno poznati, jak tyto vášně v člověku působí. Když takový člověk,

¹⁾ Isaiáš III., 22.

²⁾ Jerem. VI., 14.

³⁾ Žalm XIII., 3.

⁴⁾ Isaiáš XXXVIII., 17.

⁵⁾ De sancta Virginitate c. 31.

plný pýchy, plný touhy po cti a vážnosti, vidí věci jíti ne podle plánů, zároveň však plný svých závistí, poněvadž tento syn pýchy vždy matku svou doprovází, když tento člověk vidí, jak jiní jsou ctěni a váženi: pak musí zjevně pln žluče a trpkosti v největším nepokoji, v hrozném nespokojenosti žíti: neboť nic nemůže pyšného více trápiti a jeho srdce více zraniti, než něco takového.

2. V onom pyšném Amanovi představuje nám Písmo sv. docela živý obraz toho. U krále Assuera byl ve větší vážnosti než všechna ostatní knížata a přední říše: při tom byl velmi bohatý, byl ctěn, vážen ode všech a mohlo by se věřiti, že neměl již na zemi žádného přání více. A při tom všem trápilo ho velice, že jediný docela obyčejný muž, onen Mardocheus, který u brány paláce seděl, se o něho nestaral, neobnažoval před ním hlavy své, ani nepovstal, ani se z místa svého nehnul, když on šel podle. Všechno, co měl, nemělo to před ním žádné ceny v přirovnání se zlostí a vztekem, který se ho při tom zmocnil. On to sám vyznává a žaluje na to před svými přáteli a před svojí ženou, když praví:¹⁾ „Ačkoliv toto všechno mám, zdá se mi jako bych nic neměl, dokud vidím Mardochea Žida seděti

¹⁾ Esther V., 13.

u dveří královských“. Z toho viděti nespokojenost pyšného, a vlnobití a bouře, které se mu v srdci zdvihají. „Bezbožní jsou však jako rozbouřené moře, které nemůže se upokojit“.¹⁾

Proto pojal ve svém srdci takovou zlost Aman, že mu nedostačilo na tomto jednom člověku se pomstíti, nýbrž poněvadž věděl, že Mardocheus jest židem, tak žádal od krále Assuera plnou moc a rozkaz, aby mohl všechny židy v říši vyhubiti. Pro Mardochea ve svém vlastním domě postavil šibenici velmi vysokou, aby ho na ní pověsil. Zatím dostal celý tento sen východ právě opačný. Židé dosáhli, že na ně určený ortel smrti byl přenešen na jejich nepřátele, a Aman sám byl pověšen na šibenici, kterou zbudoval pro Mardochea. Před tím však vytrpěl ještě velký zármutek. Jednoho rána, když s myšlenkami pomsty ubíral se do paláce královského, aby si vymohl dovolení od krále k usmrcení Mardochea, nemohl té noci král spáti a naporučil, aby mu byly předčítány dějiny, které jednaly o jeho vládě. Když se přišlo k vypravování o tom, co Mardocheus ve službě králové vykonal, a jak zradu, kterou několik dvorských služebníků vůči králi spáchati chtěli, vyzradil a odkryl, tázal se král: „Jaké odměny se dostalo muži tomu

¹⁾ Isaiáš LVII., 20.

za jeho službu a za tak velkou věrnost?“ Odpověděli mu, že žádnou. Tu pravil král: Kdo je venku? Nebo přišel někdo do paláce? Na odpověď, že Aman stojí venku, rozkázal král, aby vstoupil. Aman vstoupil, a král se ho tázal: Jak má býti poctěn muž, kterého král chce poctíti? Aman myslil, že on je to sám, který má býti od krále poctěn, řekl: Muž, kterého chce král poctíti, má býti oděn do královského roucha a na koně posazen, na němž král jezdí, a na hlavě má míti královskou korunu, a ten první mezi knížaty a prvními královskými úředníky má koně vésti ulicemi města a volati a říkati: Tak jest poctěn ten, kterého král chce poctíti. Na to řekl král k němu: „Jdi a vezmi roucho a koně a učiň Mardocheovi, židu, který před palácem sedí, to, cos řekl. Chraň se něco z toho, cos řekl, vynechati“. Nyní uvažme tu hroznou bolest, kterou ono pyšné a hrdé srdce muselo pocítiti. A přece nemohl nic jiného činiti: musel všechno do slova vyplniti. Není možno mysliti hroznější bolesti nad tuto pro tohoto člověka: a přece následovalo ještě něco horšího: neboť byl pověšen na téže šibenici, kterou nechal zhotoviti pro Mardochea. Tak obyčejně svět odplácí svým. A co k tomu dalo podnět? Že Mardocheus neobnažil hlavy své a nepovstal, když Aman šel kolem.

Tak může něco bezvýznamného pyšným takový nepokoj a nespokojenost zapříčiniti, že jsou stále plni rozčilení a trpkosti. Právě tak to vidíme i dnešního dne na lidech světských, a sice tím více, čím výše stojí. Všechny takovéto maličké projevy cti jsou pro ně jehlami, které jejich srdce poraňují a probodávají a více je bolí, než bodnutí meče. A toho se pyšným ve světě nikdy nenedostává, ať mají mnoho, nebo málo cti. Vždy jest jejich srdce trpčí než žluč: ustavičně jsou v nepokoji, ve věčné nespokojenosti. A právě tak to jde i v řádě, když někdo je pyšným. Také tam to pyšný nesnese, když je méně považován než jiný, a když jiní jsou k rozmanitým úřadům bráni, na něho se však zapomíná. Takové a podobné podněty mu zapříčiňují právě tolik nepokoje, jako lidem světským jejich náhledy na pocty a zvláštní jejich nadutosti.

3. Tím se vysvětluje velmi častá jiná zkušenost. Jest ve skutečnosti nemoc, kterou jmenujeme melancholií: ale často jest to, když někdo melancholickým a smutným jest, ne přirozená náklonnost k těžkomyslnosti a tělesná nemoc, nýbrž náladové obraty pýchy a duševní nemoc. Jsi melancholickým a smutným proto, že na tebe zapomínají, nebo tě přehlížejí, a že si z tebe ničeho nedělají. Jsi smutným a melancholickým, poněvadž

se ti to, cos chtěl se ctí provést, nepodařilo, nýbrž ty ještě více, než myslíš, posměch musíš snášeti. Nejde ti to dle přání: kázání, důkazy a zakončení nedopadly tak, jak myslels: myslíš, že tím ztratils dobrou pověst, svou vážnost, a proto jsi smutným a melancholickým. Musíš-li veřejné úkony nějaké převzít, dělají ti úzkost, zda se ti zdaří, zda při tom získáš čest, nebo ztratíš, a jsi smutným a melancholickým. To jsou případy, které člověka pyšného činí melancholickým a smutným. Kdo ze srdce jest pokorným a nežádá čest a vážnost, nýbrž se spokojuje s posledním místem, jest volným od takových úzkostí a nepokojů, a těší se z radostného pokoje, jak to Kristus Tomáši Kempenskému do úst vkládá: „Hojný pokoj s pokorným, ale v srdci pyšného panuje sama žárlivost a hněv“.¹⁾ Proto, kdyby také pokora nebyla prostředkem k pokroku v duchovním životě a v dokonalosti, i kdyby to byl náš osobní prospěch, že totiž pokoj a klid srdce máme, tak bychom museli již proto se snažiti pokornými býti: neboť jen takový život jest pravým životem, to jiné život a smrt zároveň.

4. Sv. Augustin²⁾ vypravuje o sobě samém, co se sem velmi dobře hodí, jak jemu totiž Pán slepotu a bídu, v níž vězel, poznati

¹⁾ Následování Krista I. 7, hl. 3, str. 38.

²⁾ Confess. I. 6, c. 6.

dal. Vypravuje: „Byl jsem jednou zaměstnán řečí nějakou, kterou jsem měl míti před císařem. Chtěl jsem pronésti všelijakou chválu na něho, která z větší části vylhaná byla, a za to jsem chtěl býti sám pochválen od těch, kteří to posouditi mohou. Z toho viděti ješitnost a hloupost světa. Když jsem s velkou pečlivostí na tom pracoval, svůj rozum a fantasií plně tím zaměstnával, a hoře ohněm myšlenek šel jsem právě ulicí Milána a náhodou jsem spatřil ubohého žebráka, který právě pojedl a napil se a žertoval, veselil se a docela byl radostný a veselý. Při pohledu na něho jsem vzdychl a řekl jsem ke svým přátelům, kteří se mnou byli: Veliké jsou obtíže našich hloupostí. Při všech našich pracích, kterými jsme přetíženi, neseme jho své bídy sebou na svých ramenou. Jsme raněni bodly svých tisícových žádostí, hromadíme vždy znova nová pouta ke starým a toužíme a snažíme po ničem jiném, než po dosažení nerušeného klidu. Avšak tento chudák jest daleko před námi: neboť co on již má, my nikdy nedosáhneme. Čeho tento dosáhl ubohými almužnami, to hledám já tak mnohými starostmi a potem získati, totiž radost časně blaženosti.

Tento chudák nemá sice, pravil světec dále, pravé radosti, já však hledám ve svých ctižádostivých snahách radost, která jest ještě

klamnější. Při tom tento se raduje skutečně, já byl smutným. On je bez starostí, já stojím v bázni a ve strachu. Kdyby se mne někdo tázal, zda chci raději veselý býti nebo smutný, tak bych odpověděl, že bych si přál raději veselým býti. Kdyby se mne někdo ptal dále, zda chci býti takový, jako onen chudák, nebo takovým, jak jsem, tak bych dal sobě přednost, třeba plný starostí a úzkostí. Ne právem, nýbrž z převrácenosti: neboť, praví světec, čím vynikám nad něho? Nemohu si dáti přednost před tímto ubožákem, protože mám více vědy než on: neboť tato mne neuspokojuje. Já jsem chtěl jen pomocí jí líbiti se lidem, ne abych je poučoval, nýbrž abych si je získal. Bezpochyby byl tento chudák šťastnější než já, nejen, poněvadž se uměl radovati, zatím co já pln starostí, které ztravovaly mé nitro, úzkostlivým jsem byl, nýbrž také proto, poněvadž své víno si vyžebal, a já lží snažil se po ješitné slávě“.

XXIII.

O jiných prostředcích získati si ctnost pokory, totiž cvičení se v ní.

1. Doposud jsme mluvili o prostředcích prvního druhu, které se nám obyčejně předkládají k získání pokory, totiž o božských a lidských důvodech a úvahách. Avšak naše náklonnost k pýše je tak veliká, a touha našich prarodičů Bohu se rovnati jest tak hluboce v našem srdci zakořeněna, že všechny možné úvahy nedostačují na vytrhání onoho mocného pudu a oné nemocné vášně po cti a vážnosti v nás. Jde to s námi zde jako s bázlivcem, který ti vždy odpoví na všechny důvody, kterými ty ho chceš přesvědčiti, že se není čeho báti: vidím dobře, že toto všechno jest pravda, a já bych rád byl volným od strachu: avšak při všem tom nemohu strach odložit. Tak mnozí mluví: nahlížím dobře, že všechno, cos řekl o váž-

nosti a cti před lidmi, dokonale pravdivým jest a přesvědčivým, že to všechno jest jen trochu větru a ješitnosti, avšak při všem tom nemohu pohrdnouti vlastní vážností. Chtěl bych býti prost od ctižádostivosti, ale aniž bych chtěl a aniž bych věděl, jak se to stává, strhují mne tyto věci s sebou a znepokojují mne.

Jestliže všechny důvody a úvahy nejsou s to bázlivého zbaviti strachu jeho, pak mu lidé doporučují také cvičení jako prostředek a říkají mu, že má udeřiti na strašidla, která se mu namanou, a dotýkají se jich: má v noci na nejtemnější a osamělá místa jíti, aby se přesvědčil a viděl, že tam není nic strašného, všechno jest jen v jeho fantasmii a zaujatosti. Takovým způsobem může svůj strach ztratiti. Stejným způsobem i my odložíme všechny ohledy na čest a pozornost před světem a nebudeme se o ně starati, když podle rady světců vedle těchto nedostatečných důvodů a úvah vezmeme útočiště k potřebnému prostředku cvičení v této ctnosti pokoře. Neboť to jest nejvýtečnější a nejpůsobivější prostředek, kterého ze své strany můžeme k získání této ctnosti použiti.

2. Sv. Basil praví:¹⁾ „Jako si přivlastníme vědy a umění cvičením, právě tak tomu jest

¹⁾ Reg. brev. tract. Interrog. 198.

i při mravních ctnostech. Chce-li někdo býti výtečným hudebníkem, nebo zručným mechanikem, nebo dobrým řečníkem, nebo filosofem, tak se musí cvičiti ve svém umění, a jen cvičením dosáhne svého cíle“. Abychom dosáhli pohotovosti v pokoře a v ostatních ctnostech mravních, musíme se ve skutečích cvičiti a jen takovým způsobem můžeme jí dosáhnouti. Sv. Basil praví dále: „Myslí-li někdo, že dostačují k uspořádání a ku krocení vášní a náklonností naší duše důvody a úvahy, poučování a dokazování z Písma sv. a ze sv. učitelů, ten by byl velmi na omylu“. Bylo by to tolik, jako kdyby se někdo chtěl učit stavitelství a nikdy nechtěl stavěti, nebo kdyby někdo chtěl raziti mince a nikdy jich nerazil a vůbec kdyby ve skutek neuváděl, čemu se naučil. Tak by se nestal nikdy dokonalým. Právě tak nemůže to člověk s pokorou a s ostatními ctnostmi nikam přivésti, když se v nich nechce cvičiti. K posílnění toho uvádí světec²⁾ apoštola Pavla, který praví:³⁾ „Neboť nikoliv posluchači zákona jsou spravedliví u Boha, nýbrž činitelé zákona budou uznáni za spravedlivé“. Zde neprospěje slyšeti mnoho důvodů a učení, nýbrž nutno jest cvičiti se prakticky. Cvičení působí zde více, než všechny možné theorie.

2) Reg. fus. tract. Interrog. 7, n. 4.

3) Řím. II., 13.

Musí sice všechno dobré a každá ctnost přijíti od Boha, naše síly k tomu nestačí, ale Pán sám chce, aby nám jen tenkrát přiděleny byly, když my sami tímto způsobem spolupůsobíme.

3. „Jestliže já, Pán a Mistr váš, umyl jsem vám nohy, i vy jeden druhému máte nohy umývati“.¹⁾ O těchto slovech píše sv. Augustin:²⁾ To je to, čemu Kristus Pán tímto příkladem umývání nohou své učedníky naučiti chtěl: to je to, blažený Petře, cos nevěděl, když nechtěls přivoliti k umývání. Pán však ti přislíbil, že to potom poznáš. Nyní je potom, kdy to víš. Chceme-li dosáhnouti ctnosti pokory, musíme se cvičiti ve vnějších skutcích pokory. „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám“.³⁾ Tak řekl Pán. Nejvznešenější, Všemohoucí se pokořuje, Syn Boží se ponížil a koná nejpokornější a nejnižší služby: on myje svým učedníkům nohy, slouží své matce a sv. Josefu, jest jim poddán a poslušen ve všem, co mu poručili. Naučili jsme se pokoře od Nejvyššího. Čiňme si v pokoře navzájem to, co učinil Nejvyšší pokorně. Učme se od něho. Cvičme se v nízkých a

1) Jan XIII., 14.

2) Tract. 58 in Joan. Evangel., n. 4.

3) Jan. XIII., 15.

pokořujících skutcích: tak dosáhneme ctnosti pokory.

4. Totéž praví také sv. Bernard,¹⁾ když píše: „Pokoření jest cestou k pokoře, jako trpělivé snášení bolestí jest cestou k pokoji, jak studium jest cestou k vědě. Chceš-li míti ctnost pokory, tak se neboj cesty pokořování. Neboť nemůžeš-li se pokořiti, pak nedosáhneš nikdy pokory.

5. Sv. Augustin²⁾ dokazuje to udáním důvodů, proč toto cvičení vnějšího pokořování k získání pravé pokory srdce pomáhá a k tomu podstatně jest nutným. Vnější a vnitřní člověk jsou spolu spojeni a sjednoceni. Jeden jest od druhého odvislý. Kde se tělo sklání k nohou bratrovým, tam byl vzbuzen pocit pokory buď v srdci, nebo když již tam byl, byl v něm posílněn. Jest něco nevyslovitelného v tomto pokořování se před mým bratrem, v této službě, v tomto líbání nohou. Jest něco nevyslovitelného v tomto chudičkém šatě, špatném, v tomto ponižujícím zaměstnání: neboť zdá se skutečně pokora v srdci roditi a svůj vzrůst zakládati, nebo kde již jest, ji zachovati a rozmnožiti.

To je také odpověď, kterou dal sv. Dorotheus³⁾ na otázku: jak můžeme chudým a

¹⁾ Epist. 87 ad Ogerium Can. Reg., n. 11.

²⁾ L. c.

³⁾ Doctrina 2 de humilitate, n. 8.

špatným šatem, který přece jen pro tělo jest, pokoru duše získati? Praví, že docela jistě se dělí dobrá nebo špatná nálada těla s duší. Jinak je duše naladěna, když tělo jest zdravé a jinak, když je nemocné. Jinou jest nálada duše, když tělo jest nasycené a jinou, když je hladné. A stejně se nachází duše v jiné náladě, když člověk sedí na trůně, nebo na koni nádherně vyzdobeném a v jiné jest, když sedí na zemi nebo na mezku. V jiné náladě jest duše, když tělo jest oděno do krásného šatu a v jiné, když se halí do špatných a chudobných šatů.

6. Také sv. Basil¹⁾ promlouvá o tom výtečně a praví: „Jako nádherné oblečení světským lidem srdce povznáší a v nich plodí ješitné a pyšné myšlenky a sebelásku, právě tak budí chudý a pokorný šat v srdci řeholníka a sluhy Božího pocit pokory, plodí malé cenění sebe sama a zdá se takovým způsobem člověka před sebou samým činiti opovrženým. Stejně jako světští lidé touží po krásném a drahém šatě, praví dále světec, aby k vůli němu byli váženi, ctěni a uctíváni, právě tak touží sluhové Boží a opravdu pokorní po špatném a chudém oděvu, aby od lidí byli pohrdáni a za nic považováni, a poněvadž v tom nacházejí mocný prostředek,

¹⁾ Reg. fus. tract. interrog. 22.

kterým se v pravé pokoře udržeti a v ní přibíratí mohou. Mezi všemi vnějšími pokoleními nejvýtečnější jest ono chudým a špatným šatem a proto ho tak milují opravdu pokorní“. O sv. Františku Xaverském¹⁾ čteme v jeho životě, že on vždy chudě byl oblečen, aby pokoru zachoval, poněvadž se bál, jak se obyčejně stává, aby do krásného šatu nějaká ješitnost nebo marnost se nevloudila a pevně se neusadila.

7. Že k dosažení pokory srdce a každé jiné vnitřní ctnosti vnější cvičení též mnoho prospívá, možno také z jiného důvodu ještě poznati. Jednáním jest vůle daleko silněji napjata, než pouhými přáními: neboť přítomný předmět činí silnější dojem, než vzdálený. Daleko více dráždí nás to, co vidíme, než co slyšíme. Odtud jest přísloví: Co oko nevidí, po tom srdce netouží. Tak hýbe vůlí daleko více něco vnějšího, co uvádíme ve skutek a při čem předmět je vždy před očima, než vnitřní žádosti a rozhodnutí, pro které předmět není před očima, nýbrž jen ve fantasii a v předsevzetí jest přítomen. Jedna velká pohana, kterou ty dobře a ochotně přijals a snesls, více prospěje ctnosti pokoře ve tvé duši, než množství takových, po kterých jen toužíme, ale ve skutečnosti jsme netrpěli.

¹⁾ Tursellini, Vita S. Francisci Xav. L. 6, c. 7.

A daleko více vzroste ctnost pokory ve tvé duši, když jen jediný den nízké zaměstnání nějaké budeš konati, nebo roztrhaný a chudý šat na sobě nosíš, než kdybys mnoho dní měl touhu ho nositi. Zde nabýváme denně zkušeností. Prvního dne mnohý pocítuje jen odpor k obyčejným denním umrtvováním: na druhý den nenalézá již žádných obtíží více. I kdyby před tím mnoho přání a předsevzetí někdo měl, tak nestačí k tomu, aby obtíže byly překonány.

Z tohoto důvodu také veřejně se konají v Tovaryšstvu Ježíšovu některá z umrtvování, o nichž čteme, že to byla cvičení mnohých svatých: neboť jedním takovým cvičením v takových umrtvováních získáme vládu nad sebou pro jiná cvičení, která nám před tím velmi obtížnými se zdála. K tomu ještě přistoupí, že dle učení theologů vnitřní úkon jest všeobecně daleko silnější a působivější, když s ním zároveň spojen jest vnější. Tak mnoho prospívá vnější cvičení v nízkých a pokořujících věcech při získávání si ctnosti pokory.

8. A poněvadž každá ctnost týmiž prostředky a příčinami, kterými se získává, také se udržuje a rozmnožuje, proto jest vnější cvičení pokory právě tak důležité k zachování a rozmnožení jejímu, jako k dosažení. Z toho následuje, že toto cvičení pro všechny

velmi jest důležité a nejen pro začátečníky, nýbrž také pro pokročilé a pro dokonalé, jak jsme to vysvětlili v prvních pojednáních o umrtvování se. Proto také ho odporučuje sv. Ignác ve svých Konstitucích¹⁾ a pravidlech velmi vřele, když praví: „Docela zvláště spasitelným jest, ony služby s největší oddaností prováděti, v nich obzvláště pokora a láska jest cvičena“. A jinde praví zase:²⁾ „Pokušením musí se odporovati protivnými prostředky. Je-li někdo nakloněn velice k pýše, tak se musí v nízkých věcech cvičiti, o nichž věří, že mu pomohou k pokořování. A právě tak je tomu i s jinými převrácenými náklonostmi. Opět praví:³⁾ „Z nízkých a pokořujících zaměstnání musíme se vši ochotností vybírat si taková, proti kterým máme větší odpor, kdyby nám byla naporučena“. Tak se musí tyto dvě věci navzájem podporovati, pokora a pokořování. Z vnitřní pokory, která spočívá v pohrdání sebou, v malém oceňování sebe a v touze od jiných býti málo ceněn a vážen, musí vnější sebe-pokořování přijíti, které na venek ukazuje

¹⁾ Inst. S. J. II., Constit. p. 3, c. 1, n. 22, pag. 46 et III., Reg. 19, Summar. pag. 5.

²⁾ Ibidem Constit. p. 3, c. 1, n. 13, pag. 45 et III., Reg. 14, Summar. pag. 5.

³⁾ Ibid. II., Exam. c. 4, n. 28, pag. 13 et III., Reg. Summar. 13, pag. 5.

člověka takového, jakým on vevnitř ve skutečnosti jest, t. j. jak se pokorný vnitřně ve svých očích poníží a vší cti za nehodna se považuje, právě tak musí vnější chování býti, i vnější skutky, které koná. Ve skutečích musí se ukazovati ona skrytá pokora vnitřní. Vol si proto vždy poslední místo, jak Spasitel pravil: nestyď se choditi s nejnižšími a nejchudšími, těš se z úřadů nejnižších a nejmenších: a toto vnější pokoření, které vyrůstá z vnitřního, bude vždy zavlažovati pramen, z něhož vychází.

XXIV.

Objasnění řečeného příklady.

1. Petr z Cluny¹⁾ vypravuje o jednom mnichu z řádu Karthusiánského, který se vyznamenal svatým a vyzkoušeným životem a kterého Pán zachoval tak čistého, nevinného a panického, že mu ani ve snu nikdy nenapadla nějaká nečistá představa. Při blíží se hodině smrti jeho stáli všichni bratři s převorem u jeho lože. Tu mu převor naporučil, aby řekl dle svého přesvědčení, čím nejvíce ve svém životě si získal zalíbení Pána. Odpověděl: otče, naporoučíš mi těžkou věc, o které bych nemohl mluvit, kdyby mne poslušnost k tomu nevázala. Od mládí jsem byl velmi týrán a pronásledován zlým duchem. Ale v poměru k množství bolestí a námah, které srdce mé vytrpělo, bylo také občerstvováno množstvím útěch, které mi

¹⁾ De miraculis L. 2, c. 29.

Kristus a Svatá Panna, jeho matka, posílali. Jednoho dne, kdy jsem byl velice týrán a mořen pokušeními zlého ducha, zjevila se mi Panna Maria. Při jejím zjevu prchli zlí duchové a pokušení mělo konec. Matka Boží mne potěšila a povzbudila k vytrvání a k pokračování ve ctnosti a v dokonalosti: potom pravila ke mně: Abys to lépe konati mohl, chci ti z pokladů mého Syna docela zvláštní tři druhy nebo cvičení pokory ukázati, v nichž se máš cvičiti a čímž dosáhneš zalíbení Božího ve velké míře a svého nepřítele poraziti můžeš. Pokořuj se vždy v těchto třech věcech: v jídle, v šatě a v zaměstnáních, která konáš. Při jídle ber si nejmenší jídla a pečuj o to, abys je dostal. Nos vždy nejchudší a nejhrubší oděv. Starej se o to, aby na tebe přišly vždy ty nejnižší a pokořující práce a považuj to vždy za velkou čest, můžeš-li se zabývati pracemi nejnižšími a opovrženými, kterých se jiní štítí a jim utíkají. Po těchto slovech zmizela nebes královna: já však jsem si vtiskl hluboko do srdce sílu a účinnost jejich slov, abych po celou budoucnost konal tak, jak mne poučila. A tak činila má duše velké pokroky.

2. Kassian¹⁾ vypravuje o opatovi Pafnutiovi, který byl mnichem a pak opatem

¹⁾ De Institut. coenobior. L. 4, c. 30, 31: Colat. 20, c. 1.

kláštera v Egyptě, pro své bílé vlasy a pro svůj podivuhodný život byl ctěn od mnichů jako otec a učitel. Tato pocta byla mu velmi protivná. Ve své upřímné touze býti pokřován, zapomenut a za nic považován, v jedné noci převlečen do světského šatu odešel z kláštera tajně a uchýlil se do kláštera Pachomiova. Tento byl hodně vzdálen od jeho kláštera a byl známý pro svoji přísnost mravní a svatou horlivost. Zde chtěl nikým nepoznán jako novic žíti a za nic považován býti. Více dní stál u brány kláštera a pokorně prosil o řeholní roucho, vrhl se na zemi a klekal před všemi mnichy. Tito jím pohrdali úmyslně a posmívali se mu, že nyní, když jest již nasycen světských radostí, chce ve svém stáří přijíti Bohu sloužiti, jak se zdá více z nouze, aby měl co jísti a jemu se sloužilo ve stáří, místo aby sám služby nějaké mohl konati. Konečně ho přece jen přijali, předali mu klášterní zahradu a ustanovili jiného nad ním, kterého musel poslouchati. Pafnutius konal své práce svědomitě a spolehlivě s pokorou: konal všechno rád, co jiní konati se zpechovali a co bylo v domě nejobtížnějšího. Nebyl spokojen s pracemi denními, proto vstával za noci a pracoval takové práce v domě, kde nebyl viděn. Ráno pak vždy žasli všichni, neboť nevěděli, kdo práce vykonává. Tak prožil tam 3 roky, ra-

duje se velice nad dobrou příležitostí k práci a k pohrdání sebou: neboť to bylo to, po čem tolik toužil.

Zatím snášeli mniši jeho kláštera velmi těžce jeho nepřítomnost, poněvadž si ho velmi vážili a ctili. Někteří se rozešli do různých krajů, aby ho hledali. Již se vzdali vší naděje, že ho naleznou, než konečně po 3 letech přišel jeden mnich Pafnutiův do kláštera Pachoniova, aniž by pomyslně, že svého opata by mohl nalézt. Zde však poznal světce, který právě byl zaměstnán hnojem. Mnich vrhl se mu k nohám. Nad tím žasli ti, kteří to viděli: ještě však více, až se dověděli, kdo to je: neboť pověst Pafnutia a jeho činů byla všeobecně známa. Prosili ho za odpuštění: svatý stařec plakal nad svým neštěstím, že závistí ďábla byl odhalen, a pokladu, který zde měl, že jest zbaven. Násilím pak ho odvedli zpět do kláštera. Jeho učedníci přijali ho s nesmírnou radostí a hlídali ho s největší pečlivostí. To všechno však nebylo podle jeho přání. Při své velké touze, býti pohrdánu a zneuznánu, a poněvadž na onom pokořujícím životě, jak ho trávil v jiném klášteře takovou zálibu a chuť našel, podnikl ještě jednou v noci pokus utéci z kláštera. Pojal úmysl na lodi do vzdálených krajů Palestiny se odebrati. To se také stalo, a tak přišel do kláštera Kassianova. Avšak.....

dle zařízení Páně, jehož věci jest pokorné povyšovati, byl tam od jednoho z mnichů svých poznán: neboť přišlo jich tam vícero navštívití místa posvátná. A tak byl svatý stařec ještě více ctěn a vážen.

3. V životě poustevníků¹⁾ vypravuje se o jednom mnichovi, který dlouhý čas v poušti o samotě žil v přísném pokání a v horlivé modlitbě. Jednou přišla mu myšlenka, že může již býti dosti dokonalým. Oddal se modlitbě a vzdychal k Bohu: „Pane! ukaž mi, co mi ještě schází na dokonalosti“. Bůh ho chtěl pro jeho pyšné myšlenky pokořiti a proto uslyšel hlas, který mu řekl: „Běž k tomu archimandritovi a učiň, co ti řekne“. V též čas bylo zjeveno archimandritovi, že k němu přijde mnich na rozmluvu. Má mu naporučiti, aby vzal jeho bič a pás vepře. Starý poustevník přišel a pozdravil archimandritu a pravil k němu: „Mám přání Bohu věrně sloužiti, řekni mi pro Boha, co k tomuto cíli mám činiti“. Ptal se ho, budeš činiti, co tobě rozkáží? Když stařec přisvědčil, že je ochoten všechno konati, řekl k němu archimandrita: „Tak vezmi tento bič, běž a pas mé vepře“. Stařec poslechl: neboť měl opravdovou touhu Bohu sloužiti a dosáhnouti, co mu ještě na dokonalosti scházelo. Nyní

¹⁾ Vit. Patr. L. 5, n. 52.

pásl stařec s bičem vepře. Velmi mnozí ho znali: neboť pověst o jeho svatosti byla známá v celém kraji. Tito říkali, když ho viděli pásti vepře: „Hleďte, jak onen starý poustevník, o jehož podivných skutcích jsme slyšeli vypravovati, nyní se stal bláznem a pase vepře? Mnoho postů a přísné pokání vysušilo mu mozek a učinilo ho bláznem“. Zbožný stařec, který takové řeči musel o sobě slyšeti, snášel všechno s trpělivostí a pokorou a vytrval ve svém zaměstnání několik dní. Bůh viděl jeho pokoru a ochotné snášení těchto posměchů a pohrdání a proto mu napověděl v milosti, aby se vrátil zpět na své místo.

4. V „Duchovním palouku“¹⁾ vypravuje se o jednom svatém biskupovi, který se svého biskupství a své cti zřekl a docela sám přišel do svatého města Jerusalema, s toužebným přáním, aby tam, kde ho nikdo neznal, mohl býti málo ceněn. Šatil se velice chudě, jako nádeník nechal se najati k veřejným pracem, aby se ze své práce živil. Nalézal se tam také jeden šlechtic, jménem Efrem, soucitný a rozumný muž, který měl na starosti udržování městských budov. Viděl častěji biskupa na zemi spáti a plamenný sloup od něho až k nebi vystupovati. Efrem žasl, něco takového viděti při chudém, prachem a špínou

¹⁾ Vit. Patr. L. 10, c. 35.

pokrytém muži, který nechal si vlasy a vousy růsti a v tak nízkém a opovrženém povolání žil. Jednoho dne nemohl se již zdržeti, zavolal si muže stranou a tázal se ho, kdo jest. Světec odpověděl, že jest jedním z chudých města a že se živí touto prací, poněvadž nemá, z čeho by jinak žil. Šlechtici nedostačovala tato odpověď. Bůh chtěl, aby k poctě jeho věrného služebníka jeho pokora byla zjevena. Efrem tázal se ho ještě častěji a to s takovou vytrvalostí a naléhavostí, že světec byl přinucen dáti se poznati. To stalo se pod dvěma podmínkami: za prve, že podobu jeho života nikomu ani slova neřekne, co od něho uslyší, za druhé, že se nebude ptáti po jeho jménu. Šlechtic to přislíbil a světec mu oznámil, že je biskupem a že utekl proto, aby se zbavil cti a pozornosti lidské.

5. Sv. Jan Klimakus¹⁾ vypravuje o jednom vznešeném muži z Alexandrie, který přišel do kláštera, aby do něho byl přijat. Opatovi zdál se býti člověkem tvrdým a vysokomyslným a nafoukaným ješitností světa podle podoby a jiných známek. Chtěl ho vésti cestou pokory a proto pravil k němu: „Jestliže ses opravdu rozhodl, jho Kristovo na sebe vzítí, pak se musíš ve skutcích po-

¹⁾ Scala Paradisi gr. 4. De obedientia pag. 690.

slušnosti cvičiti“. Vznešený muž odpověděl: „Jako železo se oddává ruce kovářově, aby z něho dělal, co chce, tak podrobuji se, otče, tobě ve všech věcech, které mi naporučíš“. Opat řekl: „Tak poroučím, abys šel před bránu kláštera a každému padl k nohám, který bude vcházeti a vycházeti. Zároveň máš k nim říci, aby se za tebe modlili, že jsi velký hříšník. Muž poslechl. Sedm let vydržel v tomto cvičení a dosáhl tímto způsobem vysokého stupně pokory. Nyní chtěl ho opat uvést do klášterní společnosti mezi ostatní a chtěl mu udělit svěcení, jakožto hodnému takové milosti. Ten však všemi prosbami a za pomoci sv. Jana Klimaka dosáhl na představeném toho, že ho nechal v posavadním zaměstnání, aby tam mohl dokončit svůj život. Tím chtěl naznačit, že den jeho odchodu jest již blízký. A tak tomu také bylo. Několik dnů po tom vzal ho Pán k sobě. Sedm dní po tom, vzal také vrátného kláštera k sobě Pán. Tomu slíbil ještě za života, když po smrti něco u Boha zmůže, pak bude prositi za něho, aby se stal brzy jeho druhem. A tak se vskutku stalo. Sv. Jan Klimakus poznamenává ještě, že se blaženého ptal jednou za života, když se cvičil v onom díle pokory, o čem po celý čas přemýšlí a čím se zaměstnává. Na to obdržel od něho odpověď, že jeho

cvičení spočívá v tom, že se považuje za nehodného přijetí do kláštera a styku, ba pohledu mnichů. Proto také nikdy očí svých nepozvedl, aby se kolem rozhlédl.

6. V životě starých otců¹⁾ vypravuje se dle zprávy opata Jana následující: Jeden filosof měl mladíka, který se dopustil nějaké chyby. Filosof k němu řekl: „Neodpustím ti, jestliže po tři léta nebudeš ochotně snášeti od jiných nepříjemnosti“. Mladík tak učinil a přišel pak pro odpuštění. Filosof řekl k němu opět: Neodpustím ti, jestliže po 3 léta nebudeš lidem platiti, aby ti nějaké nepříjemnosti činili. I to mladík učinil. Nyní mu filosof odpustil a pravil: Nyní můžeš jíti do Athen učiti se moudrosti. Mladík šel do Athen. Tam byl filosof, který nově nastoupilé haněl. Chtěl viděti zda mají trpělivost. Když tedy nyní filosof si dělal z něho posměch, smál se, a když se ho filosof ptal: Jak se můžeš smáti, když tě haním? odpověděl: Tři léta jsem platil lidem, aby mne haněli: jak bych se neměl smáti, když mne někdo haní bez platu? Nyní řekl filosof: Vstup, ty jsi dokonalý učedník moudrosti. Z toho uzavírá opat Jan, že trpělivost jest branou moudrosti.

7. Pater Maffei, který sepsal život sv. Ignáce,

¹⁾ Vit. Patr. L. 3, n. 84.

vypravuje následující:¹⁾ Sv. Ignác putoval jednou s P. Jakobem Lainezem pěšky z Benátek do Paduy. Oba měli starý a zalátaný oděv. Uviděl je pastýř, přiblížil se k nim a smál se jim a dělal na ně posměšky. Sv. Ignác zůstal před ním státi plný radosti. Jeho průvodce se ho ptal, proč nejde dále a nenechá mladíka o samotě. Odpověděl: „Máme tohoto mladíka zbaviti radosti a rozkoše, která se mu naskytla?“ Zůstal tedy státi, až se mladík do sytosti nadíval a nasmál a naposmíval. Toto pokoření vzal on s velkou radostí, s jakou světští lidé berou největší pocty a důkazy úcty.

8. O sv. Františku Borgiášovi²⁾ vypravuje se v jeho životě, že konal jednou cestu se svým soudruhem P. Bustamentem. Přišli do jednoho bytu, v němž úzká komůrka se slamníky ke spaní byla připravena. Oba se odebrali k odpočinku. P. Bustamente byl již starý, trpěl na zádach a kašlal celou noc a odplivoval stále. V domnění, že plije na stěnu, plil náhodou stále na P. Františka a velmi často přímo do obličeje. Tento neřekl ani slova, nepohnul se ani a neuhnul se. Když P. Bustamente ráno při světle viděl, co v noci udělal, byl zahanben a zmaten. P. František naproti tomu byl veselý a roz-

¹⁾ Maffei, Vita S. Ignatii L. 3, c. 5.

²⁾ Schott, Vita S. Franc. Borg. L. 4, c. 5.

radostněný. K jeho útěše řekl: nestarej se o to otče, ujišťuji tě, že v celé té komůrce, nebylo místa, které by bylo zasloužilo poplívání více než já.

O cvičení pokory, jak jest v Tovaryšstvu Ježíšovu.

1. Sv. Basil¹⁾ dává přednost společnému životu v klášteře před poustevnictvím. Jeden z důvodů, které proto uvádí, jest tento: Poustevnický život, nepřihlížeje k jeho nebezpečnostem nedostačuje k dosažení nutných ctností jako život v klášteře: neboť schází možnost a cvičení ve ctnostech. Nebo jak se má jeden člověk v pokoře cvičiti, když nikoho nemá, před kým by se pokořoval? Jak se má jeden cvičiti v lásce a v milosrdenství, když se žádným člověkem nepřijede do styku? Jak se má někdo cvičiti v trpělivosti, když není nikoho, který by jeho vůli odporoval? Naproti tomu může klášterník v komunitě velice snadno dosáhnouti všech

¹⁾ Reg. fus. tract. Interrog. 7, n. 1, 4.

potřebných ctností, neboť má mnoho příležitostí v nich se cvičiti: v pokoře, neboť má vždy někoho, před nímž se může pokorovati, kterému se může podrobovati: v lásce, neboť vždy jsou zde spolubratři, vůči jimž ji může cvičiti: v trpělivosti, neboť při styku s tak mnohými jistě nebude scházeti příležitosti k ní: a tak můžeme přejíti všechny ctnosti. My řeholníci jsme velkými díky zavázáni Pánu za milost, že nás do řádu uvedl, kde všechno je tak upraveno, abychom dosáhli ctností, a kde jest tak mnoho prostředků k tomu: neboť řád jest školou dokonalosti.

2. My v Tovaryšstvu Ježíšovu jsme ještě zvláště k tomu zavázáni: neboť vedle všeobecných prostředků propůjčil nám Pán ještě jiné, docela zvláštní a zvláště k získání pokory a to dle našich konstitucí a pravidel. Zachováváme-li svá pravidla, pak musíme docela pokornými býti: neboť v nich jest nám naporučeno dostatečné cvičení v pokoře. Sem spadá ono cvičení, které vyžadují pravidla a konstituce v Tovaryšstvu jako výtečné a podstatné,¹⁾ že my totiž své svědomí před představeným odhalujeme a počet z něho vydáváme a ze všech svých pokušení, vášní a zlých náklonností a ze všech svých chyb a ubohostí. To je k jinému účelu tak za-

¹⁾ Instit. S. J. II. Constit. p. 3, c. 1, n. 12, pag. 45 et III. Reg. 40 et 41 Summar., pag. 8.

řízeno, jak my později dokážeme: ale nehleď na to jest to výtečným cvičením v pokoře. K tomu náleží také požadavek pravidel, který zní:!) „K prospěchu ducha a zvláště k hlubokému sebeponížení a pokořování musí všichni s tím býti spokojeni, že všechny jejich poblouzení a chyby a všechno, co se o nich doví a tajným jest, bude zjeveno představenému a sice od každého, který se to doví mimo zpověď. Dobře jest si všimnouti udaného důvodu: „K klubšímu sebeponížení a pokoření“. To je to, co myslíme. Máš-li touhu po pravé pokoře, pak se musíš těšiti, že všechny tvoje chyby tvým představeným jsou udány. Pravý a pokorný řeholník jde sám ke svému představenému, vyzná mu své chyby a žádá za pokání za ně. On pečuje sám o to, aby představený od něho samého jeho chyby znal.

3. V Tovaryšstvu není jen toto cvičení v pokoře, nýbrž jiné ještě daleko větší. Ty vyznáváš své chyby veřejně přede všemi, aby všichni tebou pohrdali a za nic tě považovali: neboť to je účel všech cvičení v pokoře a ne, aby tě považovali za pokorného a umrtveného. Poslední by nebyl žádný úkon, žádné cvičení v pokoře, nýbrž výron pýchy. V tomže duchu musíš přijati

!) Ibid. III. Reg. 9 Summar., pag. 4 et II. Exam., c. 4, n. 8, pag. 10.

také pokárání a žádati, aby nejen mezi čtyřma očima a v tajnosti se stalo, nýbrž veřejně před očima všech. Ze své strany musíš se těšiti, že se to skutečně děje, že všichni o tobě tak smýšlí a za takového tě považují. Vůbec jest užívání a cvičení všech vnějších cvičení v pokání a v umrtvování, jak se to děje v Tovaryšstvu Ježíšovu, velmi silný prostředek, aby se dosáhlo pravé pokory a ona se zachovala. K tomu patří líbání nohou jiného, jezení na zemi, nebo kleče, vrhání se na zemi před dveřmi jídelny atd. Koná-li to v duchu, v jakém se to konati má, pak je to velmi užitečné k získání pravé pokory a k jejímu zachování.

Musíš-li na zemi sedě jísti, pak to máš konati s nejvnitřnějším přesvědčením, že nejsi hoden s bratřími u stolu seděti. Líbáš-li jinému nohy, pak máš mysliti, že nejsi hoden zemi líbati, na které on stojí. Vrháš-li se k zemi před nimi, pak si pomysli, že bys zasloužil, aby ti všichni vstoupili na tvář. Máš si zároveň přát i žádati, aby tak všichni o tobě smýšleli. Bylo by docela dobrým, kdyby každý před převzetím tohoto umrtvování vnitřně v takových úvahách se cvičil, které jsme v hořejší hlavě jako uvažování onoho mnicha poznali, který 7 let stál před klášterem. Pak by byla tato cvičení velmi prospěšná a splodila by uvnitř srdce pokoru.

Konáš-li takové věci bez oduševnění a jen navenek, pak málo prospějí. Jak apoštol praví:¹⁾ „Neboť tělesné cvičení jest užitečno k málu“. To by byla jen formalita a věc zvyku, kdybys ty jen vnější věc prováděl, ale bez ducha a bez starosti o to, abys dosáhl účelu vytknutého. Kdybys všem tvým bratřím k nohous padl a je zlíbal, aby po tobě mohli šlapati a pak mluvil bys opět tvrdá pichlavá slova, pak to není užitečným ani tobě ani jiným, a bylo by to znamením, že tvoje cvičení jest prázdný zvyk a čisté pokrytectví.

Tato a jiná cvičení pokory jsou ustanovena pravidly a konstitucemi v Tovaryšstvu Ježíšovu. Chtěl jsem je zde v paměť uvést, ačkoliv jsme o nich již mluvili při jiné příležitosti, abychom k tomu zvláště očí svých obraceli a v tom svou pokoru cvičili. Neboť řeholník musí přede vším ctnost a umrtvení v tom cvičiti a ukazovati, co nutným jest k svědomitému zachovávání pravidel a ústavy řádu svého. To je to, v čem spočívá náš pokrok a naše dokonalost. Nemáš-li síly k provedení skutků pokory a umrtvení, kterým tě pravidla a řád zavazují, pak neznamená všechno, co konáš nic. Můžeme to o každém křesťanu říci. Především potřebuje

¹⁾ I. Tim. IV., 8.

každý pokory a umrtvení k plnění Božských příkázání: nemá-li je k tomu, pak mu málo nebo nic neprospějí tyto ctnosti. Nemá-li potřebné pokory a umrtvení, aby vyznal na sebe hřích ho hanobící, zamlčí-li ho z falešného studu, nebo snad z pýchy a překročí-li tak důležitý zákon: co mu pak pomůže všechno, co má a co činí, když on jen proto záhubě propadá? Totéž můžeme říci svým způsobem o řeholníku. Nemáš-li pokory svému představenému zjeviti své svědomí, a zachovati tak důležité pravidlo, jak toto jest, co ti pak má pomoci tvá pokora a tvé umrtvení? Když nemůžeš snést, že někdo jiný tvému představenému tvé chyby oznamuje, aby tě napravil, kde je pak tvá pokora? Nemáš-li tolik pokory, abys pokárání a pokání ochotně přijal, nízké a pokořující zaměstnání vykonal a sebe na onom místě nechal upotřebiti, kde tě chce společnost míti, co ti pak pomáhá pokora a bytí bez vůle, a k čemu to žádají představení? Tak může každý řeholník všechny jednotlivosti svého řádu projíti a sebe zkoušeti ve zvláštních povinnostech svého stavu a povolání.

XXVI.

Máme se zdržovati všech řečí, které by mohly býti k naší chvále.

1. Sv. otcové a učitelé duchovního života, Basil¹⁾, Řehoř, Bernard a jiní napomínají nás, že se máme chrániti se vší starostlivostí mluvití takové řeči, které by nám mohly sloužiti ke chvále a k sebevyvyšování, když souhlasí s učením, které Tobiáš svému synu dal:²⁾ „Nedopouštěj, by panovala v mysli tvé nebo v slovu tvém pýcha, neboť z ní vzniká všechna zkáza“. Sv. Bernard užívá k tomuto cíli místa z II. listu ke Korinthským. Apoštol Pavel vypravoval o sobě, jak to bylo prospěšno pro posluchače a pro čest Boží velké věci, a mohl ještě větší o sobě říci: neboť byl vytržen až do třetího nebe, viděl a slyšel tam slova nevyslovitelná. Práví

1) Serm. de ascet. disciplina n. 2, pag. 651..

2) Tob. IV., 14. \

však: ¹⁾ „Budu-li totiž chtíti se chlubití, nebudu nemoudrý, neboť povím pravdu: uskrovňuji se však, aby někdo nemyslil o mně více, nežli co při mně vidí, aneb ode mne slyší“. Jak krásně praví apoštol. „Uskrovňuji se“, volá sv. Bernard. ²⁾ Pyšný a nadutý neuskrovňuje se. Takový nechce nechati žádné příležitosti nevyužité, kde může ukázati, že něco je, nebo něco koná. Ba mnoho ještě k tomu přidá a řekne více, než ve skutečnosti jest, aby si ho lidé více vážili a cenili. Jen vpravdě pokorný nechá takové příležitosti minouti, a mnohdy chce také ještě ukrýti to, co ve skutečnosti je, abychom ho nepovažovali za něco více, než ve skutečnosti jest. Světec ³⁾ jde dále do jednotlivostí a praví: „Nemáme ve svých řečech nic říkati takového, zač by nás někdo mohl považovati za velkého učence, nebo za znamenitého řeholníka“. Hlavně nemáš říkati, co by ti mohlo sloužiti ke chvále, ať je to cokoliv. Vždy se musíš chrániti takových řečí: neboť je to vždy nebezpečná věc. I když je to pravda a bylo by to ku vzdělání, a zdá se ti to dobrým pro prospěch bližního, tak přece jest dosti důvodů mlčeti, když se to tebe týká samého. Zde musíš býti velmi

¹⁾ II. Kor. XII., 6.

²⁾ Epist. 87 ad Ogerium, n. 11.

³⁾ Speculum monachor., n. 2.

opatrným, abys nepřišel o to dobro, které snad mělš.

2. Sv. Bonaventura¹⁾ praví: „Řeholníci nemají se chlubiti svou vědou nebo bývalým místem ve světě“. Ani nemáš mluvit o svých talentech a vědeckých poznatcích, nebo o něčem takovém, z čeho by se dalo uzavírat, že ty ve světě něčím znamenitým byl. Není to pěkným u řeholníka chlubiti se šlechtictvím nebo vysokým postavením svých: neboť šlechtictví a vysoké postavení jest něčím pozemským. Co v řádě platí, jest ctnost a pokora, kterou máš. To je to jediné, co se cení. Čím tys před tím byl ve světě, nebo nebyls, to všechno jest bezcenné. Kdo v řádě na takové věci zvláštní význam klade a kdo se takovými věcmi chlubí, ten ukazuje ješitnost svou a nedostatek pravého pojetí, a dosvědčuje tím, že ještě svět neopustil a nenaučil se jím pohrdati. Sv. Basil²⁾ praví: „Kdo podle výpovědi Pána narodil se z Ducha a dosáhl moci býti dítkem Božím, ten nechlubí se svým příbuzenstvím podle těla, ba zapomenul ho docela“.

3. Proto se nelíbí slova sebechvály. Odtud máme přísloví: sebechvála smrdí. Ještě lépe

1) Speculum disciplinae p. 1, c. 20.

2) Reg. brev. tract. 90.

to praví mudřec:¹⁾ „Ať chválí tě jiný a ne ústa tvá, člověk cizí a ne rty tvé“. V ústech řeholníka vyjímá se to ještě hůře: neboť to stojí ještě ve větší protivě s tím, co chválil: a právě odtud přichází mu toto pohrdání a malé oceňování, odkud čekal pozornost a čest. „Viz mé utrpení a vysvobod' mne“.²⁾ O těchto slovech praví sv. Ambrož:³⁾ Může někdo býti také nemocen, chudý a nízkého stavu, získá si přece, když není pyšným a nedává sobě přednost před jinými, svou pokorou lásku a uznání. Ta mu nahradí všechno. Naproti tomu může někdo velmi bohatým býti, šlechticem, mocným, velmi učeným, řádným a obratným, tak se přece poníží, když se tím chlubí a mnoho si o sobě myslí: on se sám sesazuje, činí se opovržením hodným a jest skutečně pohrdán, neboť jest považován za pyšného, a činí si svou pýchou jen zle.

4. O opatovi Arseniovi se vypravuje v jeho životopise,⁴⁾ že od něho nikdo, od té doby, co se stal mnichem, neslyšel ani slovo, co by jeho dřívější velikost mohlo prozraditi. Byl dříve ve světě tak slavným a vynikajícím ve vědách, že byl ustanoven za učitele synů

1) Přísloví XXVII., 2.

2) Žalm CXVIII., 153.

3) Expositio in Ps. 118, Serm. 20, v. 163.

4) Surius VII. Vita S. Arsenii 19. Juli, § 11.

císaře Theodosia, Arkadia a Honoria, kteří potom oba byli císaři. Na to nedbaje nedal se prozraditi, že by vědě rozuměl. S ostatními mnichy zacházel tak pokorně a prostě, jako by nerozuměl ničemu z vědeckých věcí. On ptával se na radu mnichů prostých v duchovním životě a vyznával často, že v této vědě vznešené není hoden ani jejich žákem býti a se jmenovati. Také sv. Jeroným byl dle jeho životopisu šlechtického původu a přece se nenalézá ničeho v jeho spisech, co by něco jen o tom svědčilo.

5. Sv. Bonaventura¹⁾ uvádí pro to zvláštní výtečný důvod. Praví: „Uvaž jen, že v tobě jen ztěžka něco dobrého a chvályhodného může býti, co by neprobleskovalo a od jiných nebylo pozorováno a poznáno. Zamlčuješ-li to a skrýváš-li to, pak se stáváš milejším a chvályhodnějším, jak pro ctnosti, tak pro skrývání jich. Ukazuješ-li je a vystavuješ-li je na pohled, pak se děláš směšným. Místo toho, aby se od tebe vzdělávali a tebe ctili, budou tebou pohrdati a tebe málo ceniti. S ctností se to má tak jako s mošusem. Čím více se ukrývá, tím více se prozrazuje svou vůní. Nosíš-li ho však na venku, ztratí brzy svou vůni“.

6. Sv. Řehoř²⁾ vypravuje, že svatý opat,

1) De Institut. Novicior. L. 1, c. 25.

2) Dialog. L. 3, c. 33.

jménem Eleutherius, konal jednou cestu a musel přenocovati v jednom klášteře sestřiček. Byl mu vykázán byt, v němž se zdržoval mladík zlým duchem velmi trápen, který byl přes celou noc jeho společníkem. Ráno se ho jeptišky ptaly, zda se nic nepříhodilo zlého mladíku. Když řekl, že ne, pak mu jeptišky vypravovaly, že on každou noc velmi zle je týrán zlým duchem, proto ho také snažně prosily, aby hocha vzal s sebou do svého kláštera. Stařec vyhověl jejím prosbám. Když hoch několik dní byl v klášteře a nepřítel se neodvážil ho opět napadnouti, pocítil stařec prudkou radost a ješitné sebezalíbení nad dobrým stavem mladíka. Sebou plně spokojen pravil jednou za řeči svým bratřím: Moji bratří, s oněmi jeptiškami mohl si zlý nepřítel posměch tropiti zlým trápením tohoto hochy: když však přišel do kláštera sluhů Božích, neodvážil se více ho napadnouti. Při těchto slovech byl mladík před očima všech opět zlým duchem napaden a trápen. Když to stařec viděl, počal ihned hořce plakati: neboť poznal, že jeho sebezalíbení jest příčinou tohoto zla. Když ho mniši chtěli těšiti, naporučil, že nesmí nikdo porušiti postu do té doby, dokud mladík nebude uzdraven. Všichni vrhli se na zemi a modlili se a nepovstali, až hoch byl opět zdráv. Z toho lze poznati, jak velice Bůh

takové řeči nenávidí, kterým jest připojena jen nějaká skvrna sebechvály, třebaš by to bylo jen v žertu vysloveno pro obveselení, jak tento svatý mluvil.

XXVII.

Jak se máme cvičiti v modlitbě na druhém stupni pokory.

1. Sv. Ignác staví v konstitucích ona pravidla v 15. kapitole projednávaná jako první a jako ukazovatele k největší dokonalosti.¹⁾ „S touž horlivostí, s kterou světští lidé čest a dobré jméno a vyznamenání slavné na zemi milují a žádají, musí ti, kteří duchovně žijí a Krista Pána vpravdě následují, docela opak horoucně milovati a si přát. Musí míti touhu, urážky, falešná udání a pohanění přejíti klidně, za blázny býti považovánu, aniž by k tomu v nejmenším podnět nějaký dali. Toto všechno musí býti odůvodněno v touze, abychom mohli býti podobni svému Stvořiteli a Kristu Pánu a jeho následovali dle možnosti“. K tomu naporoučí, že mají všichni, kteří chtějí vstoupiti do Tovaryšstva, dříve

¹⁾ Instit. S. J. II. Exam., c. 4, n. 44 et 45, pag. 16.

tázání bytí, zda takovou touhu mají. Zda se to poněkud silným bytí, novice vytrženého násilím ze světa, který ještě krví takřka zbrocen jde, dle takového pravidla zkoušení, které vyžaduje přísný a vysoký stupeň dokonalosti, jako toto. Z toho viděti onu velkou dokonalost, kterou Tovaryšstvo Ježíšovo vyžaduje. Ono chce lidi vpravdě sebe samých zbaviti: oni mají plně světu odumříti.

Poněvadž je to tak těžkým a tak velké dokonalosti, tak k tomu přidal sv. Ignác ještě: „Když někdo ve své slabosti lidské a ubohosti žádného tak ohnivého přání nemá, pak má bytí tázán, zda si přeje takovou touhu míti“. S tím a s ochotou, trpělivě přijati, když podobné náměty se naskytnou, byl sv. Ignác spokojen: neboť to je dobrá schopnost k učení se a k pokroku. Dostačí, když učedník s touhou svému zaměstnání učiti se nastupuje a později se toho chápe. Tak to s ním půjde kupředu. Řád jest školou ctnosti a s milostí Boží dosáhneš, po čem tvá duše touží.

2. Musíme s tímto cvičením začítí a povolna pokračovati. Praviš, že v sobě necítíš žádné touhy pohrdánu bytí a za nic považovánu. Začni toto cvičení ctnosti a pokory v modlitbě, abys s prorokem zvolal: ¹⁾ „Prahne

¹⁾ Žalm CXVIII., 20.

duše moje dychtivostí po tvých ustanoveních každou dobu“. Ach, Pane, jak daleko jsem od oné živé a hořící touhy, která ony veliké svaté a opravdu pokorné oduševňovala, totiž od světa pohrdánu býti. Přál bych si přijíti tam, abych měl správnou touhu po takové touze. Toužím po touze takové. To jsi již na dobré cestě. Je to dobrý počátek a dobrá příprava, abychom získali takovouto touhu. Drž ji a vytrvej při modlitbě několik dnů. Taková touha jest velmi milou před Pánem: on ji přijímá s velkou radostí. Pak mluv s prorokem: ¹⁾ „Žádost ubohých vyslyšíš, Hospodine, nakloníš ucho své ku přání srdce jejich“. Brzy ti dá Pán touhu, abys z lásky k němu něco trpěl a pro své hříchy nějaké pokání činil. A jak bys mohl lépe využítí, když ti takovou touhu trpěti dá? Jak bys mohl lépe pokání činiti, než že z lásky k němu a k zadosti učinění za hříchy budeš nenáviděn a málo ceněn? Když Semei Davida hanobil, řekl tento: ²⁾ „Nechte ho, ať zlořečí, jak Hospodin rozkázal! Hospodin snad popatří na soužení mé a odplatí mi Hospodin dobrým za toto dnešní zlořečení“.

3. Prokáže-li ti Pán milost, že pocítíš touhu po opovrhování a málo cenění v sobě, abys se stal Kristu podobným a jeho následoval,

¹⁾ Žalm IX., 38.

²⁾ II. Král. XVI., 11, 12.

pak nesmíš mysliti, že jsi již s touto záležitostí na konci a že již máš ctnost a pokoru. Nyní musíš povážiti, že znovu začínáš se setbou a se základem ctnosti ve své duši. Musíš se starati, abys lehkomylně nešel přes tuto touhu, nýbrž abys se vážně tím zabýval a delší čas se v modlitbě cvičil, abys byl silným a schopným ve skutek to provést. Přivedl-lis to tak daleko, že věříš, že můžeš snadno naskytující se okolnosti přijmouti, pak máš ještě ve cvičení samém mnoho stupňů a příček přejíti, abys dokonalosti v pokoře dosáhl.

Především se musíš cvičiti v trpělivém přijímání všech naskytujících se podnětů, které směřují ke tvému pohrdání a podceňování. S tím máš co dělati nějaký, ba i dlouhý čas. Pak musíš stále pokračovati a neodpočívati a klidu si nepopřáti, až tě bude těšiti pohanění a potupa a budeš přitom cítiti radost a spokojenost, jako světští lidé pocífuji při počtách, bohatství a radovánkách světa, podle výpovědi proroka:¹⁾ „Z cesty zjevení tvých raduj se, jako z veškerého bohatství“. Když po něčem vážně toužíme, pak se přirozeně radujeme, když toho dosáhneme: a jak veliká nebo malá jest naše touha, tak veliká nebo malá jest pak naše radost. To

¹⁾ Žalm CXVIII., 14.

budiž ti znamením jistým, abys poznal, zda ty opravdu toužíš po pohrdání sebou, a zda činíš pokroky ve ctnosti pokory. A právě tak je tomu také při jiných ctnostech.

4. Aby prostředek takového cvičení v modlitbě byl velmi užitečný a pomocí jeho aby ctnost našemu srdci hluboce vštípena byla, musíme se přitom do jednotlivých a těžkých případů dáti, které se nám přiházejí. Musíme se povzbuditi k tomu a musíme si je právě tak představit, jako by byly skutečně před námi, když se při nich pozdržíme a vytrváme, až nám v cestě více nic nestojí, nýbrž všechno jest překonáno. Takovým způsobem se vašeň vykoření a ctnost do srdce zapustí a vtiskne vždy více a dokonaleji. Patří sem velmi vhodný příklad nebo přirovnání ze života zlatokopů, když zlato čistí. Taví ho v ohni. Když jest roztaveno, nalejí tam trochu rtuti. Nyní začne zlato s takovou prudkostí vřítí, až rtuť se vypaří. Když se tak stalo, pak je zlato zase klidné. Pak se opět dá trochu rtuti a zlato začne znovu vřítí, ale ne již tak silně jako prve. Když se rtuť vypaří, pak je zlato opět klidné. Pak se ještě po třetí dá trochu rtuti do zlata, které již jen málo vře, když pak se po čtvrté opět dá rtuť, tu zůstane již zlato klidné, jako by se do něho ničeho nedalo: neboť nyní jest již

úplně vyčistěno a tento klid jest toho důkazem.

Tak musíme i my při modlitbě si počínati. Musíme vhoditi kousek látky očišťující, to jest, musíš si představití nějaký podnět k opovržení a k umrtvení. Začneš-li býti při tom neklidným a zmateným, tak se zdrž tak dlouho, až se tato trocha rtuti na ohni modlitby vypaří a ty opět veselý a klidný v pokoji budeš moci býti. Druhého dne dej zase něco rtuti do toho. Představ si něco těžšího, co by tě stálo mnoho umrtvení a pokoření. Bude-li se bouřiti tvoje přirozenost proti tomu a uvede-li tě ve zmatek, tak se zdrž na modlitbě, až se uklidníš a to strávíš nebo rozstavíš. Dělej to opět a opět, i když ti tato rtuť nebude činiti více neklid a zmatek, nýbrž ty při všem zůstaneš v klidu a v pokoji, co tě potká a na tebe narazí, pak je již zlato úplně vyčistěné a dokonale vyzkoušené. To pak je znamením, žeš dosáhl dokonalosti ve ctnosti.

XXVIII.

Jak to máme začítí ve zvláštním zpytování svědomí se ctností pokorou.

1. Zvláštní zpytování svědomí má se zabývati jednou jedinou věcí. Tímto způsobem jest daleko působivějším a účinnějším prostředkem, než když se zabýváme mnohými předměty zároveň. Právě proto, že se zabývá jen jedním předmětem, jmenuje se zvláštním zpytováním. To je velkého významu.

Abychom přišli k vytouženému výsledku svého snažení, musíme si nějakou chybu, nebo nějakou ctnost předsevzítí zvláště po částech, kus za kusem. Tak je tomu také s touto ctností. Chceš-li učiniti zkoušku o tom, jak vykořenils pýchu ze svého srdce a jak bys mohl ctnost pokory získati, pak to nesmíš jen tak všeobecně vzítí. Pýcha a pokora obsahují mnoho v sobě. Vezmeš-li to jen tak páté přes deváté a jen všeobecně:

„Nemám býti v ničem pyšným, nýbrž ve všem pokorným“ pak je to velmi rozšířené šetření a obsahuje v sobě více, než kdybys zároveň na dvě nebo tři věci zpytování ustanovil. S tím ničeho nedokážeš a právě proto musíš celek rozdělit v části a jedno po druhém si předsevzít. Přemýšlej, v čem obzvláště máš nedostatek pokory a uvaž znamení pýchy, a s tím začni. Jsi-li s jedním bodem hotov, pak se oddej druhému, pak třetímu, a tak poznenáhlu vášeň pýchy v sobě vykořeníš a ctnosti pokory dosáhneš. Chceme tedy zde, co sem náleží, rozložit v části a na malé kousky, abychom o této tak důležité ctnosti zvláštní zpytování - svědomí lépe a s větším užitkem vykonati mohli.

2. P r v n í m jest, že nesmíme ani slova pronášeti ke své chvále, nebo cti. Vášeň po cti a pozornosti je tak srostlá s naší přirozeností a v našem srdci tak zakořeněná, že jazyk nevědomě a nepozorovaně počíná vyslovovati slova, která přímo, nebo nepřímo směřují k sebechvále: „Neboť z hojnosti srdce mluví ústa“.¹⁾ Přihodí-li se něco čestného, pak chceme ihned na tom podíl míti. Byl jsem při tom, byl jsem příčinou, že se to stalo. Kdybych já při tom nebyl, pak by se to nebylo uskutečnilo. Hned od počátku

¹⁾ Mat. XII., 34.

se mi ta věc tak představovala atd. Docela jistě byl bys mlčel, kdyby věc špatně byla dopadla, ačkoliv jsi při tom byl a mělš na tom podíl. Jsou mnohé podobné způsoby řeči, které my teprve tenkrát za takové považujeme, až jsme je již vyslovili. Proto je dobře ve zvláštním zpytování svědomí tím se zabývat, abychom byli opatrní na tento způsob řeči a lepší si zvolili a zlý návyk odložili.

3. Za druhé jest napomenutí sv. Basila.¹⁾ Také sv. Jeroným, Augustin a Bernard dávají nám totéž. Nemáme rádi slyšeti, aby o nás jiný dobře mluvil a nás chválil: neboť i v tom spočívá velké nebezpečení. Sv. Ambrož praví: Kde nás nemůže zlý nepřítel malomyslností a zoufalstvím svěsti, tam chce nás do hříchu uvést pýchou a nadutostí. Když nás nemůže k pádu přivésti potupou, tak nás ctí a chválí, aby nás na tento způsob strhl. O sv. Pachomiovi se vykládá v jeho životopise,²⁾ že častěji chodil z kláštera na osamělá místa, aby se modlil. Při jeho návratu častěji se s ním potkali zlí duchové. Jako velké vojsko se svým vůdcem táhli ve velkém šiku před ním, a dělali velký hřmot, jako by mu chtěli místo dělati a

¹⁾ Serm. de ascent. disciplina, n. 2, col. 651.

²⁾ Vit. Patr. Vita S. Pachomii Abb. Tabennensis a S. Hieronymo conscripta.

překážky odstraňovati. Odstupte, odstupte, udělejte místo! Přichází svatý: přichází sluha Boží. Tak volali, aby viděli, zda by ho mohli pohnouti k pýše a k sebepovyšování. Pachomius však se jim smál a žerty z nich dělal. Tak čiň také ty, když uslyšíš, že tě někdo chválí, a když ti přijdou myšlenky sebezálibné. Mysli si, že přijímáš zlého ducha, který tobě tak vyvolává, a směj se tomu a dělej si vtipy z něho, pak se zbavíš takového pokušení.

4. Sv. Jan Klimakus vypravuje něco velmi nápadného.¹⁾ Zlý duch, jak on vypravuje, zjevil jednomu mnichu zlé myšlenky, kterými jinému mnichu způsobil boje, a sice k tomu cíli, aby pokoušený, když z úst jiného uslyší, co se v jeho srdci děje, toho měl za proroka a jeho jako světce slavil a chválil a tak ho pyšným udělal. Z toho vidíme, jak zlému duchu na tom mnoho záleží nasaditi do našeho srdce pýchu a zalíbení v sebe, a jaké obraty a lsti k tomu účelu vymýšlí. Proto praví sv. Jeroným:²⁾ „My spěcháme do své vlasti a musíme běžeti s hluchýma ušima vedle smrt přinášejícího zpěvu Siren, neboť tyto připravují lidi o rozum. Z chvály člověka zaznívá tak milá a kouzelná hudba do našich uší, že žádný zpěv Siren člověka tak ne-

¹⁾ Scala Paradisi gr. 22. De multiformi vana gloria.

²⁾ Cf. Commentar in Isaiam L. 6, c. 14, col. 216.

okouzluje a smyslů nezbavuje, jako tato chvála. Proto musíme býti hluší pro to a míti uši zacpané. Kde nás chválí, tam si máme před oči stavěti své hříchy, jak nám to radí sv. Jan Klimakus.¹⁾ Pak se brzy poznáme za nehodné chvály a proto se ještě více pokoříme a zastydíme. S tímto můžeme zvláštní zpytování svědomí předsevzít jako s druhým předmětem, že totiž se netěšíme, když nás někdo chválí a dobře o nás mluví. Můžeme však míti radost nad tím, když o jiném se pěkně mluví a se chválí: neboť i to jest důležitý bod. Kdybys pocítil nějaké hnutí a vzrušení závidi, že někdo jiné chválí a dobře o nich mluví a pocítíš vlastní zálibu a radost, když o tobě někdo dobře mluví a tě chválí, pak to označ za chybu.

5. Třetí předmět, jímž se musíme zabývat při zvláštním zpytování svědomí, jest ten, že nečiníme něco, aby nás lidé viděli a chválili, jak nám to ukládá Spasitel náš v evangeliu slovy: „Mějte se na pozoru, abyste nečinili dobrých skutků svých před lidmi, byste byli od nich viděni: sice nebudete míti odplaty u svého Otce, jenž jest v nebesích“.²⁾ Tuto velmi užitečnou zkoušku můžeme rozdělití opět ve více částí. Nejprve se zabýváme tím, že nic nekonáme z lidských

¹⁾ L. c. et gr. 25 de humilitate.

²⁾ Mat. VI., 1.

ohledů, potom, že všechno konáme čistě pro Boha, a konečně, že všechno konáme tak, jako bychom to před tváří Boží konali, jako služebníci Boží a ne lidí. Tak přijdeme k takovému způsobu jednání, že se zdáme více milovati než jednati, jak jsme to již dříve obšírně vyložili, když jsme jednali o čistotě a jasnosti úmyslu, který musíme míti při svých skutcích.

6. Čtvrtým předmětem zvláštního zpytování svědomí by bylo, že se nevymlouváme. Také to má svůj základ v pýše, že my ihned, když jsme chybu udělali, nebo když ji někdo na nás vidí, chceme se omluviti a opět bez dalšího jednu omluvu za druhou přednášíme. Job praví:¹⁾ „Nekryl jsem před lidmi hříchu svého, netajil jsem ve svém nitru své nepravosti“. O tom píše sv. Řehoř:²⁾ To znamená — jako člověk —, což dobře jest uvážiti, neboť jest to člověku docela vlastním, své hříchy zakrývati a omlouvati. Je to chyba zděděná od našich prarodičů. Jakmile první člověk zhřešil, ihned se chtěl schovati ve stromové ráje. Když ho Bůh pro jeho neposlušnost káral, ihned se vymlouval na ženu. „Žena, kterou jsi mi dal za družku, dala mi s toho stromu a tak jsem jedl“.³⁾ Žena se

¹⁾ Job. XXXI., 33.

²⁾ Moral. L. 22, c. 15, n. 30.

³⁾ Genes. III., 12.

vymlouvala na hada. Pán se jí ptal na její hřích, aby ten vyznala, uznala a odpuštění od něho si vyžádati mohla. Proto nedává hadu žádné otázky, jak sv. Řehoř poznamenává, neboť tomu nemohl více odpustiti. První rodičové místo toho, aby se pokořili, aby vyznali svůj hřích a za odpuštění prosili, zvětšili ještě svou vinu svými výmluvami: ba oni chtěli dokonce vinu na Boha samého přenést. „Žena, kterou jsi mi dal za družku, dala mi s toho stromu“, řekl Adam, jako by chtěl říci: kdybys mi ji nebyl dal za družku, pak by se to nebylo stalo. A Eva mínila: had, kterého tys stvořil a do ráje dovolils mu se vplížiti, mne obelhal: kdybys ho nebyl sem pustil, nebyla bych zhřešila. Sv. Řehoř¹⁾ praví: Oba z úst hadových slyšeli, že budou rovnými Bohu. Když tedy nemohli se mu rovnati v Božství, chtěli ho udělati sobě podobným v hříchu: a tak hájením se zvětšili ještě svou vinu, než byla v provedení svém. Jako děti takových rodičů, jako lidé jsme postiženi touto nemocí, touto chybou, těmito zlými návyky, takže my, sotva že z chyby jsme se dostali, ihned chceme ji výmluvou jako listím a větvemi zakrýti.

7. Velmi často nespokojíme se s jednou takovou výmluvou, chceme obyčejně vinu

¹⁾ L. c. n. 31.

na někoho jiného přesunouti. Jeden světec přirovnává ty, kteří se často vymlouvají, k ježkovi. Když ježek pozoruje, že ho někdo chce chytiti nebo se dotknouti, tak se rychle skulí. Nyní je dokola samý osten, podoben kouli, a nikdo ho nemůže chopiti nebo se ho dotknouti, aniž by se nepobodal. Uvidíš dříve téci svou krev, než se dostaneš mu na tělo. Světec praví, takovými jsou ti, kteří se vymlouvají. Chceš se jich dotknouti, předvádíš-li některému z nich jeho vinu, tak se hájí jako ten ježek. Ustavičně tě bodá: a dává ti na vědomí, že bys potřeboval takového pokárání. Jindy opět říkají takoví, že dobré mravy toho vyžadují, aby se nedělaly jinému výčitky. Pak říkají, že jiní se dopouštějí větších chyb a umí je zakrýti. Odvaž se jen k ježkovi se přiblížiti, pak uvidíš, že on tě bodne.

To všechno má svůj původ ve velké pýše, v níž jsme pohrouženi. Chceme, aby lidé naše chyby neznali, aby nás za chybuující nepovažovali. Bolí nás to více zjevovati naše chyby a tím viděti zmenšenou pozornost před námi, než dopouštěti se jich. Proto snažíme se je ukrýti nebo vymluviti, pokud jen můžeme. Mnozí jsou tak málo umrtveni, že předcházejí zjevení chyb a omlouvají se a zodpovídati se chtějí z toho, co by jim někdo teprve mohl předhoditi. Já jsem to a ono

zase proto udělal, říkají. Proč to, že tě to tak bodá? Je to osten pýchy, který uvnitř tkví: tento pudí a žene, aby se věc před časem k řeči dostala. Zjistí-li někdo tuto chybu a tento zlý zvyk v sobě, pak je velmi spásným, zaříditi o tom zvláštní zpytování svědomí, až žádné radosti více nemá v sobě svých chyb zakrývati, nýbrž právě naopak se radovati z toho, že jsme vykonali něco, zač budeme považováni za chybuující. To jest pokáním a dostiučiněním za hříchy. Když ses chyby nedopustil a předhazuje se ti, tak se nemáš také vymlouvat. Neboť, chce-li představený důvod, nebo příčinu poznati, proč to učinils, bude uměti se otázati po tom, a snad již tak ví všechno a chce jen tvou pokoru zkoušeti, jak přijmeš pokárání a domluvu.

8. Úlohou vynikající pro zvláštní zpytování svědomí bude za páté: všechny pyšné myšlenky vyplniti a potlačiti. Mnohý jest tak pyšným a tak ješitným, že mu mnoho myšlenek pyšných a ješitných přijde, poněvadž stojí na vysokém místě a důležité úřady zastává. Brzy myslíš, že ve vlasti s velkým užitkem kážeš a namlouváš si, že děláš mnoho užitečného. Brzy opět shledáváš, že držíš přednášky za velkého nadšení posluchačů, nebo učené disputace a více takových věcí. To všechno přichází od velké

pýchy, která v nás je a vždy takové myšlenky plodí a přináší sebou. Proto je velmi dobře ve zvláštním zpytování svědomí tyto pyšné a ješitné myšlenky ihned ničiti a utlumiti, právě tak, jako musíme zničiti a ubíti jiné nečisté, pomluvačné a vůbec hříšné myšlenky, kdykoliv jsme jimi obtěžováni.

9. Za šestý předmět našeho zvláštního zpytování svědomí můžeme udělati předpis naší regule, že my totiž všechny považujeme za své představené. Stojí tam: Máme se povzbuditi k pokoře, když toužíme a snažíme se všem dáti přednost, když ve své duši tak všechny ctíme, jako by opravdu našimi představenými byli a také vně jim svou úctu a pozornost ukazujeme, jakou jeden každý vyžaduje a to s upřímností a svatou prostotou“.¹⁾ Tento předpis jest vzat z učení sv. apoštola Pavla:²⁾ Na venek musíme však rozdíl dělati dle různého stavu a dle osoby: avšak vzhledem na pravé a vnitřní pokoření naší duše chce sv. Ignác, aby každý sebe za nejmenšího považoval ze všech, jak také naše Tovaryšstvo se jmenuje nejmenším, a aby každý všechny jiné za své představené a za lepší sebe považoval. To je výtečné a velmi spasitelné zpytování svědomí, když to

¹⁾ Instit. S. J. II. Constit. p. 3, c. 1, n. 4, pag. 43 et III. Reg. 29, Summar. pag. 6.

²⁾ Fil. II., 3, Řím. XII., 10.

nejen myšlenkami pojmáš, nýbrž také v praxi a ve styku s jinými snažíš se býti pokorným a klidným, jako by opravdu všichni byli tvými představenými. Považuješ-li každého jiného opravdu za svého představeného, pak nebudeš nikdy s nimi mluvit hrubými a drzími slovy a tím méně budeš užívatí výrazů, které by ho mohly urazit nebo bolest působiti. Ty si tak brzy nedovolíš úsudek nad ním pronést a nebudeš tak citlivě od něho přijímat, když on ve svých řečech nebo jednání bude proti tobě zaujatým. Co v tomto ohledu na sobě nalezneš, musíš při zpytování svědomí jako chybu uznati a polepšiti se.

10. Jako sedmý předmět našeho zvláštního zpytování svědomí v tomto ohledu jest, že můžeme přijmouti trpělivé přijetí všech nám se naskytujících podnětů k pokoře. Obyčejně býváme již citlivými, když někdo jiný nám nějaké urážlivé slovo řekne, nebo když myslíme, že nebere se na nás takový ohled jako na jiné. Umysli si při zpytování svědomí takovéto a podobné podněty, které se naskytují a mohou znamenati ponížení, s ochotností přijímat. Je to docela zvláštní a velice užitečná zkouška sebe, abychom ctnosti pokory dosáhli. Mimo to, abychom se již tím předběžně připravili na všechno, co po celý den přijde, a abychom mohli

při tomto zpytování také stále pokračovati a vystupovati po oněch třech stupních pokory, které jsme vyznačili v minulé hlavě. Taž se nejprve sebe, zda takové podněty s trpělivostí snášíš, pak, zda je ochotně a lehce přijímáš, takže ti nic více nepřipadá těžké a ty si z toho nic neděláš. Konečně můžeš se zkoušeti také z toho, zda s radostí a láskou přijímáš takové věci a skutečně se těšíš z pohrdání sebe: neboť v tom, jak jsme na hoře dokázali, spočívá dokonalost pokory.

11. Osmé, čím se můžeš zabývati při zvláštním zpytování svědomí o těchto a podobných okolnostech, jest skutečné konání několika děl a skutků v pokoře nebo v jiné nějaké ctnosti, o níž podnikáš zvláštní zpytování. Tyto vnější a vnitřní cviky konáš několikráté ráno, několikráté na večer. Začínáš se snadnými a pokračuješ vždy dále, až dosáhneš pohotovosti a zvyklosti v této ctnosti. Tak budou nepřátelé rozehnáni a snadně přemoženi: a brzy se dosáhne toho, po čem se toužilo.

XXIX.

Jak může býti spojena s pokorou skutečná úcta a pozornost od lidí.

1. Při pokoře velmi často nadhazuje se otázka, jejíž rozřešení nám velice na srdci leží, abychom věděli, jak se zde máme chovati. Říká se všeobecně a je to také učení svatých, že musíme míti touhu po pohrdání a hanění, po zanic považování a bezohlednosti vůči sobě. Na druhé straně však vzniká otázka: jak můžeme prospěti spoluobčanům, když námi mají pohrdati a nás za nic považovati? K tomu přece jest zapotřebí, abychom u nich byli ve vážnosti. Lidé musí míti o nás dobré mínění a úctu k nám. Tak se zdá, že touha po úctě a pozornosti před lidmi není nic zlého, nýbrž něčím dobrým. Tuto otázku projednávají sv. Basil,¹⁾ Řehoř²⁾ a

¹⁾ Reg. brev. tract. Interrog. 185.

²⁾ Moral. L. 22, c. 8.

Bernard¹⁾ a dávají na ni tuto výtečnou odpověď: „Musíme utíkat před poctou a pozorností světa pro velké v nich skryté nebezpečnosti a musíme se své strany vždy žádati, pokud na nás jest, aby se námi pohrdalo a my za nic byli považováni. Kde se však jedná o nějaký dobrý účel, o rozmnožení cti a slávy Boží, můžeme dovoleně a svatě po cti a pozornosti u lidí toužiti. Pokud se nás týká, praví sv. Bernard, musíme si vždy přát, aby lidé tak o nás soudili a tak nás znali, jak my sami o sobě smýšlíme a sebe známe, aby nás za to považovali, zač my samy sebe považujeme. Často však jest dobře, poznamenává k tomu, když tohoto poznání nemají. Tak mohli bychom někdy v dovoleném a svatém způsobu si přát, aby naše chyby neznali, aby tím netrpěli škodu nějakou, nebo ve svém duchovním pokroku nějak nebyli zdržováni.

2. Musíme však tomu dobře rozuměti a velice obezřetně a moudře se chovati: neboť podobné pravdy zapříčiňují u mnohého pod zdáním pravdy velké zlo, poněvadž nezná toho dobře použití. Jmenovaní svatí nám vysvětlují nauku docela dobře, že nemůže se z toho vzítí nějaký podnět k omylu. Sv. Řehoř²⁾ praví: „Mnohdy se radovali sami

¹⁾ Serm. 42 in Cant., n. 6.

²⁾ L. c.

svatí mužové, že měli před lidmi vážnost a úctu. To bylo v tom případě, když nahlédli, že je to nutným prostředkem lidem prospěti a jejich spáse duší pomoci. To pak není radost ze své vlastní vážnosti a úcty, nýbrž ze spásy a prospěchu lidí, což jest něčím docela rozdílným: Něco jiného a hříšného jest radovati se ze cti a pozornosti u lidí k vůli sobě samým a přitom zůstávati k vůli osobním ohledům a ješitné sebelásce, poněvadž ve veřejném mínění lidí jsme velkými a vznešenými: a něco jiného a dobrého jest to, když k dobrému účelu, k prospěchu bližního a ke spáse jeho duše se z toho radujeme. Tak můžeme si přátí pozornosti a cti u lidí a toužiti po tom, aby o nás dobré mínění měli, k větší slávě Boží a jako nepostrádateľný požadavek ke vzdělání bližních a k podpoře jejich spásy. To pak není radost nad vlastní poctou a pozorností, nýbrž nad pokrokem a nad spásou bližních a nad větší ctí a slávou Boží. Žádá-li někdo lék, před nímž jeho přirozenost má odpor, pak je taková touha a užití léku v základě jen láskou ke zdraví. Tak je to i se ctí u lidí, kterou máme pohrdati a jí utíkati a přece ji přijímáme, poněvadž v daném případě jest prostředkem nutným a užitečným ke cti Boží a ku spáse duší. Zde lze pak říci, že se žádá čest Boží“.

3. Nyní chceme poznati, z čeho se posoudí,

zda člověk čistě ke cti Boží a k spáse bližního se raduje, nebo jen pro sebe a ze své cti a vážnosti má radost nad ctí a vážností. Je to věc obtížná a všechna obtíž a vážnost této záležitosti zde leží. Sv. Řehoř¹⁾ odpovídá na to: „Když to neslouží ke spáse bližních, nesmí srdce naše povznášeti krásná pověst o nás, nýbrž musí nám býti protivnou. Naše srdce a naše touha, pokud se nás týká, musí býti vždy obrácena k pohrdání a k malému cenění nás. Kde se nám k tomu nějaká příležitost naskytuje, musíme ji uchopiti a radovati se z ní, jako se radujeme, když jsme dosáhli svého cíle. Smíme jen tenkrát žádati čest a pozornost pro sebe a z ní se radovati, když ke vzdělání bližních, k prospěchu jejich a k větší cti a slávě Boží nutnou jest“.

O sv. Ignáci čteme,²⁾ že často říkal, že kdyby směl následovati své horlivosti a touhy svého srdce, že by šel bez oděvu, v rouchu blázna a blátem potřísněn ulicemi, aby byl považován za člověka pomínutého rozumu. Avšak ve své lásce a ve své touze po spáse bližních potlačoval tento mocný cit pokory v sobě a nechal se sebou zacházeti uctivě, jak to jeho úřadu a osobě patřilo. Jeho náklonnost a touha toužila po pohrdání a posměchu. Kde se mu naskytla příležitost

¹⁾ L. c.

²⁾ Ribadeneira, Vita S. Ignatii L. 5, c. 3.

se pokořiti, ihned se jí uchopil a velmi často ji sám vyhledával. Jestli pak se ty těšíš ze své cti a pozornosti pro spásu bližních a pro čest Boží, nebo jen pro sebe samého a svou čest a pozornost, můžeš z následujícího dobře poznati. Chápeš-li se zároveň každé příležitosti sebe ponížiti a sebou opovrhovati a těšíš-li se z toho, pak jest to dobrým znamením pro tebe. Pak se také budeš radovati, když se tobě kázání nebo nějaká záležitost podaří a proto budeš ctěn a vážen, nad touto ctí a vážností ne k vůli sobě, nýbrž čistě k vůli z toho pocházející poctě Boží a k vůli spáse bližních. Kdybys však odporoval ochotně na sebe vzíti naskytující se příležitost k pokoření a k opovrhování a nemůžeš-li v tom zdomácněti, nebo těšil-li bys se, i když to není ke spáse bližního nutným, z oceňování a z chvály lidské a toužil-li bys po tom: pak je to znamením, že ty máš radost jen na tom, co se tebe týká, na své cti a vážnosti a ne čistě na slávě Boží a spáse bližního.

4. Tak pocta a vážnost u lidí sama v sobě není ničím zlým, nýbrž něčím dobrým, když toho dovedeme dobře užiti. Tak objevil se také sv. František Xaverský¹⁾ s velkým doprovodem a slávou před králem Bungenským.

¹⁾ Tursellini, Vita S. Francisci Xav. L. 4, c. 10.

Ba dokonce i sebechvála může dobrou a svatou býti, když se děje patřičným způsobem. To vidíme na sv. Pavlu. V druhém listě ke Korintským počíná najednou sám sebe chváliti a velké věci o sobě vypravovati. Zmiňuje se o velkých milostech, které mu Pán udělil, a praví, že více pracoval než všichni ostatní apoštolové. A začíná vypravovati o svých zjeveních a vytrženích až do třetího nebe.¹⁾ To všechno učinil, protože to bylo nutným pro slávu Boží a pro spásu těch, kterým psal, a také jim to bylo užitečným, aby ho jako jednoho apoštola Kristova přijali a ctili, jeho učení přijali a využítkovali ho ve svůj prospěch. To všechno říká se srdcem, které nejen pohrdá všemi poctami, nýbrž také ze srdce miluje pohanu a potupu pro Krista. Kde to ke spáse věřících nebylo nutným, uměl se dokonale ponižovati a za málo se ceniti. Tak řekl, že není hoden býti apoštolem, poněvadž pronásledoval církev Boží.²⁾ Jinde opět nazval se rouhačem, nedochůdčetem, největším hříšníkem.³⁾ Když se mu dostalo pohanění a potupy, to byla jeho radost a rozkoš. Takováto srdce mohou pak bezstarostně přijímati pocty a o sobě také něco mluvit, co je jim ke cti. Oni tak ne-

1) II. Kor. 5 a násl.

2) I. Kor. XV., 8, 9.

3) I. Tim. I., 13.

budou činiti, kde to není potřebným pro slávu Boží. Oni to činí vždy, aniž by na tom lpěli v nejmenším, stejně jako by to nekonali: neboť oni nemilují čest svou, nýbrž čest Boží a spásu bližních.

5. Poněvadž jest nám obtížným přijímati čest, aniž bychom se nestali pyšnými a aniž bychom neměli radost a zálibu na tom, proto utíkali svatí z bázně před velkým nebezpečenstvím před poctou a vážností, velkými hodnostmi a vysokými místy, a to ze všech sil před tím utíkali. Šli tam, kde je žádný neznal a zaměstnávali se obyčejně nejnižšími pracemi, poněvadž nahlíželi, že jim to více k pokroku a k zachování pokory pomůže, a že je to pro ně nejjistější cesta. Sv. František z Assisi uvádí pro to důvod:¹⁾ „Nejsem řeholníkem, praví, když nepřijímám s toutéž vnitřní i vnější radostí pohanění a čest. Těším-li se ze cti, kterou mi prokazují jiní pro svůj prospěch z mého kázání, nebo pro nějakou jinou službu, kterou jsem jim prokázal, tak vystavuji mou duši nebezpečenství, že budu ješitným. Musím se daleko více těšiti ze svého prospěchu vlastního a ze spásy duše své: to však jest zajištěno, když mne lidé haní“.

Zjevně jsme více povinni radovati se nad

¹⁾ Markus von Lissabon—Kurtz, Chroniken der Minderer Brüder 1. T., 1. B., 67. Kap.

svými pokroky a svou vlastní spásou, než nad jinými lidmi: neboť spořádaná láska začíná od sebe. Raduješ-li se nad prospěchem svého bližního, když tvé kázání nebo jiná práce dobře ti dopadla a ty proto jsi ctěn: proč se netěšíš nad svým vlastním ziskem, když ty při všech svých námahách za nic jsi považován? Neboť to jest ten nejlepší a nejjistější prospěch pro tebe. Raduješ-li se ze svého vynikajícího nadání, poněvadž můžeš podstoupiti velké práce ve prospěch bližních: proč pak se také neraduješ, když ti Bůh takových vloh nedal, poněvadž z toho můžeš míti prospěch a v pokoře se pocvičiti? Raduješ se ze svého zdraví a ze své síly, abys mohl pracovati ve prospěch a pro spásu jiných: proč se také neraduješ, když tě Bůh chce míti nemocného a slabého a ty k ničemu nejsi, nýbrž stranou musíš býti postaven a jsi neužitečným? Neboť to jest prospěch pro tebe, který ti daleko více k pokoře dopomůže a pro sebe zalíbení Božího více získáš, než kdybys byl slavným kazatelem. Je to jeho vůle.

6. Z toho poznáváme to popletení jiných, kteří zrak svůj obracejí jen na čest a vážnost před lidmi, pod tou podmínkou, že jest to nutným, aby se prospělo bližnímu: takoví pod různými záminkami žádají jen pocty a důležité úřady a po tom všem touží, co na-

zýváme vyvýšení, a zároveň však utíkají před vším nízkým a pokořujícím, jako by to jejich postavení škodilo. V tom leží velký blud. Právě tím, čím věří někdo získati si velké postavení, ztrácí to, a kde se bojí, že ztrácí, tam to získává. Mnozí myslí, že chudým oděvem, nízkým místem nebo pokořujícím zaměstnáním by ztratili pozornost a uznání, které jest jim nutné pro spasitelné působení pro bližního: avšak klame je jejich pýcha. Neboť právě tím získaš si na vážnosti, opakem však, po čem se snažíš, ji ztratíš.

Sv. Ignác¹⁾ nám to velmi vážně doporučil. K obrácení duší, praví, pomáhá více pravý pocit pokory, než projevení úcty, která vždy má v sobě světskou vůni. Tak činil on sám a sice nejen pro svou osobu, nýbrž on vzdělával všechny, které jako dělníky na vinici Páně vysílal, takovým způsobem. On je učil na cestě pokory a sebepohrdání nejtěžší a největší věci prováděti. Jen tak stojí dílo bezpečně, když na pokoře jest zbudováno, a to je cesta, na které Pán velké věci obyčejně vykonává. Docela v souhlase s tímto předpisem naporučil P. Františku Xaverskému a Šimonu Rodriguezovi, když je do Portugalska posílal, že mají po svém příchodu do této říše živiti se almužnou a chu-

¹⁾ Ribadeira, Vita S. Ignatii L. 5, c. 3.

dobou a sebezapření mají si otevřít dveře k další působnosti. Také P. Salmeronovi a Paschasiovi napsal, když je jako apoštolské legáty posílal do Anglie, aby tam děti a lid v křesťanské víře učili. Když též Salmeron a P. Lainez poprvé, od papeže Pavla III. jako theologové Jeho Svatosti byli určeni a ke koncilu tridentskému jeli, dal jim rozkaz, než svoje doporučení sněmu odevzdají, aby nejprve do nemocnic se odebrali a tam nemocným sloužili, a vedle toho mládež aby v základech víry cvičili: a teprve potom, až takto kořeny zapustili, měli vystoupiti a své doporučení sněmu odevzdati: neboť jen tak to bude spasitelným a prospěšným. A tak se to i stalo skrze milosrdenství Boží, jak je všeobecně známo.¹⁾

Jak bychom nyní my měli mít dlouhé ohledy a starosti a jak bychom měli uvažovati ve své lidské moudrosti, zda asi neztratíme takovým způsobem na vážnosti? Nebojte se, že stahujete dolů úřad kazatelský, když udělujete křesťanské poučování, nebo když na ulicích a v nemocnicích a v trestnicích jako kazatelé vystupujete. Neboj se ztratiti před vznešenými svou vážnost, když tě uvidí jako chudého řeholníka oblečeného. Naopak, tím získáš daleko více pozornosti,

¹⁾ Cf. Orlandini Hist. Soc. Jesu P. 1, Ignatius L. 5, n. 25.

důvěry a vážnosti a více budeš moci působiti pro spásu duší: neboť pokorné povyšuje Pán a pomocí jich koná zázraky. Zanechme však tento nejdůležitější důvod stranou a pohledme na věc dle lidské moudrosti a podle rozumových důvodů, tak shledáme: že nemůžeš použití žádného působivějšího prostředku k získání pozornosti a vážnosti u lidí a k prospěchu duší lidských, než když se cvičíš ve zdánlivě nízkých a pokořujících zaměstnáních a to tím více, čím významnější jest tvé postavení. Důvod jest tento. Právě proto, že svět drží velice na čest a pozornost a velké věci, právě proto obdivuje nejvíce ty, o kterých vidí, že tím vším pohrdají a že se zabývají nízkými a pokořujícími věcmi, ačkoliv by se mohli zabývat věcmi vysokými a úctyplnými. Před svatostí takových mužů má svět velký respekt, takové ctí a jejich učení přijímá, jako by s nebe přicházelo.

7. O sv. Františku Xaverském čteme¹⁾ v jeho životopise, že hrabě z Castanedy, který byl pověřen s vypravením loďstva, naléhal na něho, když vystoupil na loď plavící se do Indie a pro sebe nechtěl si vzít žádné zásoby potravin, aby aspoň jednoho

¹⁾ Bouhours, Vie de Saint Francois Xav. L. 1, p. 44, Paris 1825. — Tursellini, Vita S. Francisci Xav. L. 1, c. 12.

služebníka sebou vzal, který by se o něho staral: neboť že ztratí všechnu úctu a vážnost u lidí, které chce přece vyučovati. Když ho uvidí, že si sám prádlo pere a sám si vaří, jako jiní. Avšak světec mu na to řekl: „Pane hrabě! Snažení po slávě a po vážnosti po cestě vámi označené přivedlo církev Boží a její preláty do toho stavu, v němž se nyní nacházejí. Prostředek zjednati si čest a vážnost, jest právě praní prádla a připravování jídla, aniž bychom k tomu někoho potřebovali, spojené se snahou obětovati se v pracích pro spásu našich spolubližních“. Hrabě byl touto odpovědí tak zasažen a tak vzdělán, že nic více nenamítal. Takovýmto způsobem, takovými věcmi a pravou ctností musíme si získávati vážnosti a tak jen plodně můžeme působiti. Tak jednal i sv. František Xaverský, jak známo jest, v Indii. Chodil ulicemi zvoně zvonkem, shromažďoval a vyučoval děti, sloužil a těšil nemocné a přijímal mnoho nízkých a pokořujících zaměstnání.¹⁾ A touto cestou dosáhl takové vážnosti a takové úcty, že srdce všech k sobě táhl a připoutal a že ho všeobecně svatým otcem nazývali. To je ona vážnost, která nutnou jest, aby užitek plodila v duších, totiž vážnost a úcta, která přísluší pokorným, svatým a

¹⁾ Tursellini, *ibid.* L. 2, c. 2 et 3.

kazatelům evangelia. To je ona vážnost, kterou si musíme získati. Všechny jiné druhy vážnosti a všechna vyznamenání, která duchem světa zavánějí, zapříčiňují bližním více škody a pohoršení, také těm, kteří ve světě žijí, než členům řádu.

8. „Já však nehledám slávy své: jestli kdo (ji) hledá a soudí“.¹⁾ Na tato slova Páně praví vynikající učitel: „Poněvadž náš nebeský Otec slávu a čest naši hledá, tak není nutno, abychom se my o to starali. Přihlížež k tomu, a abys se pokořil a abys byl takovým, jakým máš býti: svou čest a vážnost, abys bližnímu prospěl, ponechej Bohu. Právě pokořením a ponížením povznese tebe k daleko větší cti, než ty všemi lidskými prostředky a světskou moudrostí učiniti můžeš“.

9. Právě tak málo potřebuješ se starati o čest a vážnost řádu. To je opět jiný, zbytečný výmysl, kterým se lidé rádi ohánějí: chceme tím jen okrášliti své nedokonalosti a nedostatek umrtvení. „Nečiním to pro sebe, praví mnohý, nýbrž pro vážnost řádu, jemuž jsme úctou povinni“. Nestarej se o to. Řád získá daleko více vážnosti, když lidé vidí, že ty jsi pokorný, mlčenlivý a trpělivý: neboť v tom spočívá vážnost a úcta řádu, že jeho členové jsou pokorní, umrtvení a zbavení všeho, co po světském duchu zavání.

¹⁾ Jan VIII., 50.

10. P. Maffei vypravuje ve svých dějinách¹⁾ Indie následující: Jeden z řádu Ježíšova, jménem Ferdinando, kázal jednou v Japonsku víru v Ježíše Krista, našeho Vykupitele veřejně na ulici ve Firando. Jeden pohan, který náhodou tudy šel, dělal posměch z jeho kázání, přistoupil blíže k němu a naplivil mu do tváře. Kazatel vzal svůj kapesník a utřel si slinu, aniž by ukázal při tom nějaké pobouření mysli, nebo aniž by jediné slovo řekl. Pak pokračoval v tom samém tónu ve svém kázání a při téže tvářnosti jako dříve, jako by se nic nebylo stalo. Jednomu z kolem stojících byl tento případ velice nápadným. Při spatření tak velké trpělivosti a pokory tohoto kazatele počal u sebe přemýšleti: učení, které učí takové trpělivosti, takové pokoře a takové pevnosti ducha může jen s nebe přijíti. To musí býti dílo Boží. Tato myšlenka zaujala ho takovou silou, že byla motivem jeho obrácení. Když kázání bylo u konce, šel za kazatelem a prosil ho o vyučování v učení spásy a o svatý křest.

¹⁾ Maffei, *Historiae Indicae* L. 14, pag. 306. (Viennae Austria 1752.)

XXX.

O třetím stupni pokory.

1. Na třetím stupni pokory nedovoluje člověk vzniknouti v sobě pýše, ač má vynikající ctnosti a dary Boží a velkou čest a vážnost, on si nepřipisuje ničeho, nýbrž všechno uvádí na původní pramen, na Boha samého a vyznává mu, že od něho každý dobrý dar a dokonalé dávání přichází. Sv. Bonaventura¹⁾ praví: „Na tomto třetím stupni stojí oni vynikající mužové, kteří tím hlouběji se pokořují, čím výše stojí. Když zlý a nedokonalý člověk se vyznává za takového a nahlíží, že je takovým, pak to není nic velkého. Je to dobré a chvály hodné, ale netřeba se nad tím diviti: neboť jest právě tak, jako když syn rolníka nechce platiti tolik jako syn královský, a jako když chudý

¹⁾ De profectu Religionis, L. 2, c. 32, cf. Bernardi Serm. 45, in Cant. n. 2.

má se za chudého a nemocný za nemocného, a když za takové chtějí býti také považováni. Když však boháč činí se chudým a veliký se ponižuje a k nízkým se přirovnává, aby se stal malým, pak se musíme tomu diviti. „Právě tak není třeba se diviti, když někdo, který je zlý a nedokonalý, považuje se za zlého a nedokonalého: naopak museli bychom se diviti, kdyby se jsa takovým za dobrého a dokonalého považoval. Bylo by to, jako kdyby malomocný se považoval za zdravého. Když však člověk, který velké pokroky v ctnosti vykonal a má mnoho darů Božích, opravdu velikým jest před tváří Boží, považuje se za docela malého, pak jest to velká a podivuhodná pokora. Sv. Bernard¹⁾ praví: „Zvláště velikou jest ctnost, když někdo mnoho působí a sebe za velkého nepovažuje, nýbrž za malého, když všichni ho za svatého a podivuhodného muže považují, a jen on se považuje za nic. To u mně platí více, než všechny ony ctnosti, které má“.

2. Tato ctnost pokory se dokonale nachází u nejsvětější královny andělů, která dobře věděla, že jest vyvolena za matku Boží a přece v nejhlubší pokoře nazývá se dívkou a služebnou Páně. Sv. Bernard²⁾ praví:

¹⁾ Sermo 13, in Cant. n. 3.

²⁾ Homil. 4, super Missus Est n. 9.

„Ona jest vyvolena za matku Boží a nazývá se dívkou“. A když ústy sv. Alžběty jako blahoslavenou a požehnanou mezi všemi ženami pozdravena byla, nepřipisovala si z toho všeho, z té velikosti pro sebe ničeho, nýbrž všechno odnášela k Bohu samému. Jeho vynášela, jeho velebila za tuto velikost, ona však vytrvala dokonale v pevnosti své hluboké pokory. „Velebí duše má Hospodina, a duch můj zaplesal v Bohu, Spasiteli mém, že vzhlédl na ponížení své služebnice“.¹⁾ To je nebeská pokora, jakou mají nebešťané v nebi. To nahlížel dle poznamenání sv. Řehoře²⁾ sv. Jan ve zjevení při oněch 24 starcích, kteří na tváře padali před trůnem Božím, jemu se kláněli, koruny ze svých hlav brali a na stupně trůnu kladli. Toto kladení korun svých na stupně trůnu Božího znamená, že oni svá vítězství ne sobě, nýbrž Bohu samému připisují, který jim sílu a pomoc k vítězství propůjčoval, a že oni ve všem jen jemu čest a slávu vzdávají. „Hoden jsi, Pane a Bože náš, přijmouti slávu a čest i moc, neboť ty jsi stvořil všecky věci a z vůle tvé byly a stvořeny jsou“.³⁾ To je třetí stupeň pokory, že se nevynášíme milostmi a dary, které jsme přijali od Boha,

1) Luk. I., 46–48.

2) Moral L. 22, c. 9.

3) Zjevení IV., 11.

nýbrž všechno připisujeme Bohu a na něho všechno přenášíme, který jest původce a dárce každého dobrého daru.

3. Mohl by někdo namítati: Když pokora v tom spočívá, pak jsme my všichni pokornými: neboť kdo by nenahlédl, že všechno dobré nám od Boha přichází a že my sami ze sebe ničeho nemáme, než hříchy a bídu? Kdo by neměl vyznati: Kdyby mne Bůh ze své ruky pustil, pak bych byl nejhorším člověkem na světě? Ze své strany nemáme ničeho než záhubu a hřích, jak prorok praví:¹⁾ „Bude to tvá zkáza, Israeli, toliko já bych mohl pomoci tobě“. Všechny milosti a všechno dobré musí nám jako dar štědrosti Boží přijíti. To jest katolická víra: a poněvadž my věříme této pravdě tak mnohonásobně dokázané Písmem sv., tak jsme všichni, jak se zdá, pokornými. Praví sv. Jakob:²⁾ „Všecko dání dobré a každý dar dokonalý jest s hůry, sestupuje od Otce světél, u něhož není proměny, ani z obratu zastínění“. A sv. Pavel praví:³⁾ „A co máš, abys toho nebyl dostal?“ A dále: „Ne že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti, nýbrž že způsobilost naše jest z Boha“.⁴⁾ Neboť Bůh jest to, jenž

1) Osenáš XIII., 9.

2) Jak. I., 17.

3) I. Kor. IV., 7.

4) II. Kor. III., 5.

působí ve vás i chtění a konání podle dobré (své) vůle“.¹⁾ A jakými ještě jasnějšími přirovnáními jest možno nás lépe učiti než tím, které Kristus Pán sám dal a vysvětlil v podobenství vinného kmene. „Jako ratolest nemůže nésti ovoce sama od sebe, nezůstane-li ve kmenu, tak ani vy, nezůstanete-li ve mně. Já jsem vinný kmen, vy (jste) ratolesti: kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší ovoce mnoho: neboť beze mne nemůže činiti nic“.²⁾ Co může býti plodnějšího, jako vinná réva spojená s kmenem? A co může býti neúčinnějšího a neplodnějšího než vinná ratolest oddělena od kmene? K čemu je užitečnou? táže se Bůh proroka Ezechiele:³⁾ „Synu člověkův! Jak bude naloženo se dřevem vinného kmene?“ Není to dřevo, které by mohl spravovati tesař: není možno ani kolík uřezati, aby se mohl do stěny zatlouci a pověsiti se mohlo naň náčiní. Révová ratolest oddělena od kmene nehodí se k ničemu leč do ohně. A tak je to i s námi. Nejsme-li spojeni s pravým vinným kmenem, s Ježíšem Kristem, nehodíme se k ničemu, než do ohně“. Jestliže kdo ve mně nezůstane, vyvržen bude ven jako ratolest: i uschne a seberou ji a vrhnou na oheň a bude hořeti“.⁴⁾ Jsme-li něčím, tak jsme tím milostí Boží, jak apoštol

¹⁾ Fil. II., 13. ²⁾ Jan XV., 4, 5. ³⁾ Ezechiel XV., 2.

⁴⁾ Jan XV., 6.

praví: ¹⁾ „Milostí Boží jsem, co jsem“. My jsme uvnitř všichni přesvědčeni pevně o pravdě, že všechno dobré, které máme, od Boha jest, že sami ze sebe nemáme ničeho, než hříchy, že si nesmíme nic dobrého připisovati, nýbrž za vše dobré Bohu děkovati máme, jemu čest a sláva náleží ve všem. Věřícímu nepřichází to proto tak obtížným, že z toho máme učiniti stupeň nejvyšší a nejdokonalější pokory, když to je pravdou víry. Tak se to zdá aspoň na první pohled. Kdo tuto věc jen povrchně a z venku prohlíží, zdá se mu to býti lehkým, avšak jest to cosi těžkého.

4. Kassian²⁾ praví: Samo o sobě přichází to začátečníkům lehkým, sobě ničeho nepřipisovati a nespoléhati se na své námahy a práce, nýbrž všechno na Boha odnáseti a jemu připisovati: a přece je to pro ně něčím velmi těžkým. Neboť poněvadž dle výroku apoštola:³⁾ „Jsme spolupracovníci Boží“ při dobrých skutcích také z naší strany něco konáme a spolupůsobíme s Bohem, spoléháme na sebe a důvěřujeme brzy sobě nepozorovaně: vniká domýšlivost a tajná pýcha do našeho srdce, při čemž myslíme, že to neb ono bylo vykonáno naší námahou a

¹⁾ I. Kor. XV., 10.

²⁾ Collat. 12 de castitate, c. 16.

³⁾ I. Kor. III., 9.

přičiněním. Tak se nadýváme brzy, jsme ješitnými a chlubíme se skutky, které konáme, jako bychom je mohli provést ze své vlastní síly a jako by to bylo čistě naší věcí. Není to tedy tak lehké, jak se zdá. Ostatně dostačí nám, že svatí to prohlásili za nejvyšší stupeň pokory a praví, že jest to pokora velkých, abychom z toho poznali, že je v tom více obtíží a že je to vyšší dokonalost, než se zdá. Velké dary od Boha přijímati, velká díla vykonati a přitom Bohu patřičnou čest vzdávati bez připisování něčeho sobě, nekochati se v ješitné samolibosti, to je věcí velké dokonalosti. Za světce býti považovánu a ctěnu a přitom nedbati ani trochu na čest a vážnost, jako kdybychom ničím nebyli, to je obtížnou věcí a jen málokterí toho dosahují. K tomu jest mnoho ctnosti zapotřebí.

5. Sv. Jan Zlatoúst praví: „Žítí v samých poctách, aniž by srdce ctěného k nim přilnulo jest právě tak, jako s krásnými paními se stýkati a nikdy ani jednou nepohlédnouti na ně nečistým pohledem. Poslední jest jistě něco obtížného a nebezpečného a vyžaduje se k tomu vysoký stupeň ctnosti. Bez zakolísání ve výšce jíti, to vyžaduje pevné nervy. Ne všichni mají takové nervy, že by mohli žítí ve výšce. Ani andělé v nebi to nemohli. Lucifer a jeho přivrženci dostali

závrať na své výši a padli do propasti pekla. V tom spočívá, jak se vysvětluje, hřích andělů, že oni krásní a vznešení a s mnohými přirozenými a nadpřirozenými dary od Boha stvoření byli, v Bohu nezůstali, jemu čest nevzdávali, nýbrž sami sebou chtěli státi. „On (ďábel) od počátku nestál v pravdě“.¹⁾ Nemyslíli sice, že všechny jejich přednosti mají sami ze sebe: neboť dobře věděli, že všechno od Boha přišlo a že jsou na něm závislí. Poznávali se jako bytosti stvořené: avšak byli pyšnými na svou krásu, jak praví prorok:²⁾ „Pozdvihloť se srdce tvé krásou tvou, ztratil jsi svou moudrost v nádheře své“. Chlubili se dary, které od Boha přijali a měli v nich zalíbení, jako by je měli sami od sebe. Oni nevztahovali všechno na Boha a nepřipisovali mu to, ani mu nevzdávali za to čest a slávu, nýbrž pozdvihli se a pocítili jesitné zalíbení v sobě, jako by měli všechno dobré ze sebe. Rozumem sice poznali, že čest náleží Bohu, vůlí však uloupili mu čest a připsali si ji.

Z toho vidíš, že tento stupeň pokory není něco tak lehkého. Dokonce pro anděly byl tak těžkým, že s výše, na kterou je Bůh postavil, padli dolů, poněvadž se na tomto stupni pokory nemohli udržeti. Když tedy

¹⁾ Jan VIII., 44.

²⁾ Ezechiel XXVIII., 17.

andělé nebyli tak silní, aby se udrželi žítí na této výši, nýbrž závratí pojeti padli dolů, pak máme my více důvodů báti se závratí, když jsme povýšeni a na vysoké místo postaveni: neboť my jsme ubohými lidmi, o nichž David praví:¹⁾ „Toliko bezbožníci berou za své, odpůrci Páně hned jak vysoké cti dojdou, hynou, pomíjejí jako dým“. Jako dým tím rychleji se rozpouští a mizí, čím výše vystupuje, právě tak mizí ubohý a pyšný člověk tím rychleji, čím více je ctěn a výše vynesén.

6. Výtečným jest napomenutí Kristovo, našeho Vykupitele v tomto bodě.²⁾ Když 72 učedníků rozeslal kázati a tito se vrátili spokojeni a radostni se svým posláním a pravili: „Pane, také zlí duchové se nám poddávají ve jménu tvém. I řekl jim: Viděl jsem satana jako blesk padati s nebe“. V onom vysokém postavení, v němž byl stvořen, našel ješitné zalíbení v sobě a v přijatých darech. Pánu nedal jemu patřící čest a slávu, nýbrž chtěl se s ní velikým činiti. Vám se nemá něco takového přihoditi: vy nemáte býti ješitnými k vůli zázrakům a velkým skutkům, které jste ve jménu mém vykonali. Z toho nemáte nikdy ješitnou radost míti. Také nám platí tato slova. Varuj se, abys

¹⁾ Žalm XXXVI., 20.

²⁾ Luk. X., 17, 18.

nebyl pyšným, když tebou bližnímu bude vykonáno mnoho dobra a když mnoho duší bude získáno. Chraň se ješitné sebezáliby nad nadšením a chválou lidskou a nad vážností u nich. Hleď k tomu, abys v žádné věci se nevyvyšoval a nepřilnul srdcem svým ke cti a vážnosti: neboť to by bylo to, co učinil lucifer a co z něho z anděla učinilo ďábla. Sv. Augustin¹⁾ praví: „Z toho vidíš, jakým zlem jest pýcha, která z andělů udělala ďábly“. Můžeš však také nahlédnouti, jakým dobrem jest pokora, která lidi činí podobnými andělům svatým.

¹⁾ Liber De Salutaribus Documentis c. 18 (Append).

XXXI.

Vysvětlení, v čem spočívá třetí stupeň pokory.

Doposud jsme ještě správně nevysvětlili, v čem tento třetí stupeň pozůstává. Musíme se ještě určitěji o tom vysloviti, abychom se v ní ještě více mohli cvičiti, neboť to jest naším cílem. Tento stupeň pokory spočívá podle vysvětlení svatých v tom, že umíme rozlišovati mezi zlatem, jež od Boha, jeho darů a dobrodiní přichází a mezi blátem a ubohostí, kterou my jsme, a že každému dáváme, co mu patří — Bohu, co Božího jest, nám, co naše jest, a že to všechno ve skutečném životě cvičeno jest. V tom spočívá podstata tohoto zaměstnání. Pokora totiž nespočívá ve spekulativním poznání naší bezmocnosti a naší nemohoucnosti a nutného počátku všeho dobra od Boha, že on totiž v nás chtění a počátek i dokončení působí dle své

záliby, jak sv. Pavel praví:¹⁾ „Neboť Bůh jest to, jenž působí ve vás i chtění i konání podle dobré vůle (své). „Spekulativnímu poznání nás učí víra, ono jest lehkým a my křesťané všichni to vyznáváme a věříme. Pokora spočívá v praktickém poznání a cvičení toho, že nám to tak jasným jest a my tak pevně jsme o tom přesvědčeni, jako bychom to viděli vlastníma očima, jako bychom se toho dotýkali a cítili to ve svých rukou.

Sv. Ambrož²⁾ praví, že je to zvláštní dar a velká milost Boží. Světec pro to uvádí místo:³⁾ „My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který jest z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha“. Poznati a věděti, že od Boha přijaté dary jsou cizí, jako přijaté, jako ze štědrosti a a milosrdenství Božího propůjčené, to je zvláštní dar a milost Boží. Šalomoun to nazývá největší moudrostí:⁴⁾ „Když však jsem poznal, že se jí nedomohu jinak než dá-li (mi ji) Bůh, i toť byla již moudrost, věděti, že to jest dar, přistoupil jsem ku Pánu a prosil jsem ho“. Tento stupeň pokory spočívá tedy v tom, co sv. Pavel nazývá zvláštním

1) Fil. II., 13.

2) Ep. Ambrosii ad Demetriadem (in Editione Parisiensi ep. 33) utpote spuria reiecta est.

3) I. Kor. II., 12.

4) Moudrost VIII., 21.

darem a milostí Boží, a Šalamoun největší moudrostí. „A co máš, abys toho nebyl dostal? Jestli však jsi dostal (také), proč se chlubíš, jakobys nebyl dostal?“¹⁾ Všechno dobro jest přijaté, cizí, sami od sebe nemáme ničeho dobrého. Máš-li však to jako cizí a přijaté, jak se můžeš chlubit, jako bys to neměl přijaté, a jako by to bylo tvým vlastnictvím?

2. Taková byla pokora svatých. Obohaceni dary a milostmi od Boha, který je na vrchol dokonalosti povýšil, a ve velké cti a pozornosti u lidí, cenili se ve vlastních očích za tak nepatrné, a tak zůstala jejich duše docela v jejich nízkosti a pokoře, jako by z těchto darů ničeho neměli. Žádná ješitnost se nedotýkala jejich srdce, žádná pocta a vážnost před světem nečinila na ně žádného dojmu: neboť oni uměli dobře rozlišovati mezi tím, co je cizí, a co je jejich vlastnictvím. Všechny dary, všechny pocty a pozornost pozorovali jako něco cizího, od Boha přijatého. Jemu dávali a přivlastňovali všechny pocty a všechnu chválu za to. Sami zůstali ve své poníženosti, když poznali, že sami ze sebe ničeho nemají a ničeho nezmohou. Odtud pochází, že oni, od celého světa povýšení, sebe samy nevynášejí, poněvadž se

¹⁾ I. Kor. IV., 7.

za více nepovažovali, že nic jim k srdci nepřiostlo, a že byli v pravém opaku mínění, že tyto chvály nepatří jim, nýbrž někomu jinému, kterému přísluší, totiž Bohu, neboť jen v něm a v jeho cti oni nalézali svou radost a svou rozkoš.

3. Proto nazýváme plným právem tuto pokoru pokorou velkých a dokonalých mužů. Ona předpokládá především velké ctnosti a dary Boží a všechno, co člověka před Bohem velikým činí. Pak ale musí každý také opravdu velikým býti v očích Božích a velice pokročilým ve ctnosti a v dokonalosti: musí před Bohem i před lidmi velmi vysoko státi ve cti a ve vážnosti a zároveň ve svých očích musí se považovati za nepatrného a zlého. To však vyžaduje veliké a podivuhodné dokonalosti. To je to, co sv. Jan Zlatoúst a sv. Bernard na apoštolích a na jiných tak obdivovali, že oni při své velké svatosti, při vznešených darech, kterými je Bůh zasypal, a při významných zázracích a znameních, která božský majestát pomocí jich konal, při vzkříšení tolika mrtvých a při velké vážnosti, kterou požívali ve světě, přece tak dokonale vytrvali ve své poníženosti a pokoře, jako by neměli ničeho z těchto vyznamenání, jako by ničeho nepůsobili, nýbrž někdo jiný tyto skutky konal,

jako by byla všechna pocta a vážnost a chvála jim něco docela cizího a platila někomu jinému, ne jim.

4. Sv. Bernard praví:¹⁾ „V odstrčení býti pokorným, to není nic velkého. Ale docela velkou a zvláštní ctností jest pokora v požívání cti“. Také tenkrát, když jsme ctěni a vážení a ode všech za světce považování a oslavování jako divotvůrcové, vpravdě docela své poníženosti a svého nic vědomí zůstatí, jako bychom z toho všeho ničeho na sobě neměli, to je řídká a výtečná ctnost a věc velké dokonalosti. V takových světcích září, jak sv. Bernard poznamenává,²⁾ podle rozkazu Páně jejich světlo a svítí před lidmi, aby ne je, nýbrž Otce velebili, který jest v nebesích.³⁾ Ti jsou pravými následovníky sv. Pavla a hlasatelé evangelia, kteří nekáží sebe, nýbrž Ježíše Krista.⁴⁾ To jsou dobří a věrní služebníci, kteří nehledají svého pohodlí,⁵⁾ v ničem se nepovznášejí, ničeho si nepřivlastňují, nýbrž věrně všechno Bohu připisují a ve všech věcech jemu čest vzdávají. Oni budou z úst Pána ona slova slyšeti:

1) Homil. 4 super Missus Est., n. 9.

2) Sermo 13 in Cant., n. 3.

3) Mat. V., 16.

4) II. Kor. IV., 5.

5) II. Kor. XII., 14.

„Dobře, služebníku dobrý a věrný: že jsi nad málem byl věrný, nad mnohým ustanovením tebe“.¹⁾

¹⁾ Mat. XXV., 21.

Bližší vysvětlení řečeného.

1. Jako třetí stupeň pokory jsme vyslovili, když člověk má velké ctnosti a dary Boží a požívá velké cti a vážnosti není pyšným, docela ničeho si nepřipisuje, nýbrž všechno na svůj počátek, na Boha odnáší a jemu připisuje, jemu ve všech věcech čest vzdává a tak cele ve své poníženosti a pokoře zůstává, jako by ničeho neměl a nic nepůsobil. Tím nechceme říci, že my také nepracujeme a nemáme žádného podílu na dobrých skutcích, které vykonáváme. To by byla pošetilost a blud. Zjevně se musí naše svobodná vůle účastniti a společně s Bohem dobré skutky konati. Člověk dává dobrovolně své svolení a právě proto působí člověk, když svou vlastní a svobodnou vůlí chce to, co chce a působí to, co působí, a poněvadž v jeho moci jest také nepůsobiti.

Právě to je to, co tento stupeň ctnosti pokory tak těžkým činí: neboť z jedné strany musíme všechnu svoji pilnost vynaložiti a všech nám možných prostředků použití, abychom ctnosti té dosáhli, abychom pokušení přemohli a dílu dobrý výsledek zajistili, právě tak, jako bychom to všechno sami konati mohli a z druhé strany musíme, když jsme to vykonali, na to nic nemyslet, jako bychom ničeho nebyli vykonali, musíme se za neužitečné a nehodné služebníky považovati a všechnu svou důvěru na Boha přenést, jak nás učí o tom v evangeliu Pán slovy: „Tak i vy, když učiníte všechno, co vám bylo přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme: co jsme měli učiniti, učinili jsme“.¹⁾ Abychom k tomu přišli, že bychom tak jednali, k tomu je zapotřebí ne malé ctnosti. Kassian praví:²⁾ „Kdo chce dosáhnouti plného poznání, že jest neužitečným služebníkem a že jeho všechny prostředky a jeho pilnost nestačí k tomu něco dobrého získati, nýbrž že to musí býti dáno od Pána, ten nebude pyšným, když něčeho dosáhne: neboť on dobře nahlíží, že toho ne svou pílí, nýbrž milosrdenstvím Božím dosáhl. To je to, co vyslovil apoštol ve slovech: „A co máš, abys toho nebyl dostal?“³⁾

2. Dle sv. Augustina jsme my bez milosti

¹⁾ Luk. XVII., 10. ²⁾ Cf. De coenob. institut. L. 7, c. 10. De spiritu superbiae. ³⁾ I. Kor. IV., 7.

Boží jako tělo bez duše. Jako mrtvé tělo se nemůže hýbati a pohybovati, tak nemůžeme ani my bez milosti Boží žádné skutky života konati, které by před Bohem nějakou cenu měly. Jako by to byla velká hloupost, kdyby si tělo chtělo připisovati život a pohyb a ne duše, která v něm jest a život mu dává, právě tak bylo by to velkým zaslepením se strany duše, kdyby si dobré skutky, které koná sobě připisovala a ne Bohu, který jí ducha života, to jest milost vlil, se kterou pak mohla ony skutky konati. Jinde praví onen učitel:¹⁾ Jako tělesné oči, i když jsou plně zdravé, nevidí leč za světla, právě tak nemůže člověk dobře žíti i když jest ospravedlněn, když mu nepřijde ku pomoci milost a Božské světlo. „Nestaví-li Hospodin domu, marně se lopotí, kteří jej stavějí“²⁾ praví David. O tom mluví sv. Augustin:³⁾ „O, kdyby se všichni lidé poznali a všichni, kteří se chlubí, v Pánu se chlubití mohli!“ O kéž by. Pán s nebe světlo nám seslal, abychom pomocí jeho také my temnoty zapuzovati a poznati a nahlédnouti mohli, že ve všech stvořených věcech nic dobrého, žádné bytí a žádná síla není, mimo toho, co Bůh dle svého zalíbení jim udělil a je udržeti chce.

1) De natura et gratia c. 26.

2) Žalm CXXVI., 1.

3) Confess. L. 9, c. 13.

V tom tedy spočívá třetí stupeň pokory. Avšak my nejsme v stavu svými konečnými slovy nekonečnou hloubku a dokonalost vysloviti, která v tom spočívá, my se můžeme jen pokoušeti brzy na tu, brzy na jinou stranu: neboť nejen praktické provedení, nýbrž již samo poznání jest obtížným. Je to ono od svatých učitelů duchovního života tak často doporučované sebezničení. Je to ono poznání a upřímné vyznání, že jsme neužiteční a nehodni ke všem věcem, co sv. Benedikt¹⁾ a jiní světci jako nejdokonalejší stupeň pokory prohlásili. Ona úplná nedůvěra v sebe, ono spojení s Bohem a ona závislost na Bohu, která nám tak často je doporučována v Písmě sv., ono upřímné málo sebeoceňování, které tak často slyšíme vyslovovati od jiných nebo sami vyslovujeme. O, kdyby nám to opravdu ze srdce vycházelo! O, kdybychom mohli v pravdě a živě poznati a cítiti, jak to očima vidíme a rukama hmatáme a cítíme, že my se své strany ničeho nemáme a nic nepůsobíme než záhubu a hřích, a že my všechno dobré, co máme a konáme, ne ze sebe máme a činíme, nýbrž z Boha, a že jemu čest a sláva ve všem patří.

3. Nediv se, když při všem tom dokonalost

¹⁾ Regula S. P. Benedicti c. 7, grad 6 et 12 humilit.

tohoto stupně pokory nemůžeš pochopiti: neboť jest to docela vznešená a Božská věda a právě proto jest snadno pochopitelné, že jí tak snadno nerozumíme. Jeden učitel činí výtečné poznamenání: „Ve všech uměních a vědách nacházíme, že všeobecně srozumitelné a jasné z toho každý poznává a rozumí: ale obtížné a vznešené nechápou všichni z toho, nýbrž jen ti, kteří se v tom umění nebo vědě vyznají“. Tak je tomu s každou ctností. Všeobecné a obyčejné z toho rozumí každý, ale zvláštní, těžké a vznešené nechápou všichni, nýbrž jen ti, kteří se v této ctnosti vyznamenali a velké pokroky učinili. To také praví sv. Jan Klimakus o pokoře.¹⁾ Nikdo neví, co je to pokora, než ten, který od Boha milost obdržel, býti pokorným. Odtud to přichází, že svatí, kteří nejhlubší pokoru měli, tak o sobě myslili a mluvili, že my, kteří jsme tak daleko nepřišli, ani tomu nemůžeme rozuměti, že nám to přichází jako zvětšování a přehánění, jako na př. když praví, že jsou největšími hříšníky, jaké svět zná, a jiné věci podobné, o čem my brzy budeme uvažovati. Když my to nemůžeme vysloviti, cítiti a rozuměti, to pochází odtud, že jsme ještě k tomu stupni pokory nepřišli jako oni. Namáhej se po-

1) Cf. Scala Paradisi gr. 25.

korným býti opravdu, v této vědě vždy více a více růsti a pokroky dělati: pak nahlédneš, jak oni tak pravdivě mluví mohli.

XXXIII.

**Další vysvětlení třetího stupně pokory
a odkud to přijde, že vpravdě pokorný
považuje se za menšího než všichni
ostatní.**

1. Abychom tomuto třetímu stupni pokory lépe rozuměli a abychom se v něm mohli pevněji zakořeniti, musíme ještě jednou se vrátiti. V hlavě 6. jsme řekli: Všechno své přirozené bytí a všechno své přirozené působení máme od Boha: neboť sami ze sebe nebyli jsme ničím kdysi a neměli jsme tehdy ani možnosti nebo síly sebou hýbati, viděti, slyšeti, chutnati, rozuměti a chtíti. Když nám Bůh přirozené bytí dal, dal nám také tyto přirozené možnosti a síly. Proto musíme jemu připočítávati bytí i také toto přirozené působení. Totéž ještě s větším právem musíme říci o nadpřirozeném bytí a o skutcích milosti a to tím více, čím vyšší a vynikající

ony jsou. Své nadpřirozené bytí nemáme sami od sebe, nýbrž od Boha. Je to jsoucno milosti a je to proto tak nazváno, poněvadž přirozenému bytí z milosti jest přidáno. Narodili jsme se v hříchu, jako dítky hněvu, jako nepřátelé Boží, který nás z temnoty ke svému podivuhodnému světlu povolal, jak to praví apoštol. Bůh nás z nepřátel učinil přáteli, z otroků svobodnými, z neužitečných tvorů takovými, kteří v jeho očích mají cenné bytí.

Důvodem, proč to tak Bůh učinil nebyly naše vynikající zásluhy, ani ne ohledy na námi vykonané služby, nýbrž jedině jeho dobrota a milosrdenství, jak apoštol praví a zásluhy Ježíše Krista, našeho Vykupitele a prostředníka. Jako jsme z přirozeného nebytí, v němž jsme byli, nemohli vyjít a skutky života konati, viděti, slyšeti a cítiti: jako toto všechno jest milostivým darem Božím a my mu to jedině připisovati musíme, aniž bychom sobě nějakou čest z toho dáti mohli, právě tak málo jsme mohli vystoupiti z temnoti hříchů, v jejichž zajetí jsme byli, v nichž jsme byli počati a zrozeni, kdyby Bůh ve svém nekonečném milosrdenství a dobrotě nás nebyl vytrhl. Nemohli bychom konati skutky života, kdyby nám k tomu nebyl dal svou milost: neboť cena a zásluha těchto skutků nepochází od toho, čím jsou od nás,

nýbrž od toho, co z milosti Boží mají, tak jako cena penízu není od něho samého, nýbrž od toho, který ho nechal raziti a který na něm pracoval. Proto si nesmíme žádnou čest přivlastňovati, nýbrž všechnu připisovati Bohu, od něho přirozené bytí pochází právě tak jako nadpřirozené. My musíme ustavičně míti v ústech ono slovo apoštolovo: „Milostí Boží však jsem, co jsem“.¹⁾

2. Ale ještě více! Bůh nás, jak bylo řečeno, z našeho nebytí vyvedl a bytí dal, které máme. Nyní ale, když jsme stvořeni a bytí jsme přijali, nemůžeme to bytí sami ani zachovati. Zde jest opět on, který svou všemohoucí rukou nás drží, podpírá a zachovává, abychom opět zpět nespadli do hluboké propasti nebytí, z něhož nás na počátku vyzvedl. Tímtéž způsobem také v nadpřirozeném bytí nejen že nám milost udělil, z temnosti hříchů vyvedl, v níž jsme se nacházeli, k podivuhodnému světlu milosti, nýbrž on nás ustavičně drží a zachovává, bychom znovu neupadli zpět. Kdyby Pán jen po jeden okamžik svou ruku a svou ochranu od nás odtáhl a ponechal zlému duchu moc nás pokoušeti, jak se mu zalíbí, pak bychom jistě upadli do minulých, ba ještě horších hříchů. „Mám Pána stále na zřeteli, maje ho

¹⁾ I. Kor. XV., 10.

po pravu, neviklám se“,¹⁾ praví °královský prorok o Pánu. Tvou věcí, Pane, jest vytrhnouti nás z hříchů, tvou věcí jest nás od zpětného pádu uchrániti. Povstal-li jsem, tak se stalo jen proto, žes mi svou ruku podal: stojím-li nyní, děje se to, poněvadž mne držíš, abych nepadl. Jako již to, čím jsme ze sebe byli, jsme a byli bychom, kdyby nás Bůh nedržel, dokonale stačí, abychom se za nic považovali, právě tak dostačí to, čím ze své strany jsme, byli a budeme, kdyby nás ustavičně Pán v rukou nedržel, abychom se bez přestání považovali za hříšníky a za zlé.

3. Proto praví Albert Veliký:²⁾ „Kdo chce dosáhnouti pokory, ten musí ve svém srdci kořeny pokory zasaditi, to jest, on musí svou slabost a ubohost poznati, musí dokonale uvážiti a rozjímati, ne jenom, jak ubohý a bídny jest nyní, nýbrž také, jak ubohý a bídny ještě mohl býti, kdyby ho Bůh svou všemohoucí rukou před hříchem nechránil, příležitosti nevzdaloval a v pokušeních mu neposkytoval pomoci. Do jakých velkých hříchů bych ještě byl upadl, kdybys mne svým nekonečným milosrdenstvím neuchránil! Jak mnoho příležitostí ke hříchu ode mne odvrátils, které by mne jistě ke hříchu

¹⁾ Žalm XV., 8.

²⁾ Trinum perfectissimum II. De veris perfectisque virtutibus c. 2.

přivedly, “když samého Davida ke hříchu přivedly, kdybys jich nebyl vzdálil od mne, ty znateli mé slabosti! Jak často spoutals ďáblovi ruce, že mne nepokoušel, jak to v jeho moci bylo a že nade mnou nezvítězil, když mne pokoušel! Jak často jsem byl v boji, napaden a do neklidu uveden a ty, o Pane, držels mne a podals mi svou milou, mocnou ruku, že jsem žádné škody neutrpěl! „Kdyby nebyl Hospodin pomocí mou, byla by duše má již bezmála v pekle“.¹⁾ Jak často jsem mohl plnou pravdou vyslovovati ona slova prorokova:²⁾ „Pozoruj-li, že klesá má noha, milost tvá, Hospodine, podpírá mne“. Jak často byli bychom zahynuli, kdyby Bůh ve své nekonečné dobrotě a milosrdenství nás nebyl zachránil! V takové náladě musíme se udržovati: neboť to je to, co my ze své strany jsme a máme a tím jsme byli a byli bychom také ještě nyní, kdyby Bůh svou rukou a svou ochranou nás nedržel a nezachránil.

4. Z tohoto důvodu se styděli a sebou pohrdali a se pokořovali svatí tak velice, že se nespokojovali sebe málo ceniti, za hříšníky a zlé se považovati, nýbrž se za horší považovali než všichni ostatní a za nejmenší a nejhříšnější se pokládali na celém světě.

¹⁾ Žalm XCIII., 17.

²⁾ Žalm XCIII., 18.

Tak čteme o sv. Františku,¹⁾ že Bůh ho tak vyvýšil a oslavil, že jeho soudruh jednou, když se světec právě modlil, spatřil uprostřed Serafinů trůn s nádherou a drahými kameny ozdobený, který pro něho byl připraven. Když se soudruh světce na to ptal, zač se považuje, odpověděl: „Nevěřím, že by na světě byl větší hříšník než já“. Totéž řekl sv. Pavel apoštol o sobě: „Spolehlivé jest to slovo a hodné všeho přijetí, že (totiž) Ježíš Kristus přišel na ten svět spasit hříšníky, z nichžto první jsem já“.²⁾ Tímto vyznáním napomíná také nás snažiti se po pokoře, sebe považovati za nejmenší a nejubožejší ze všech, a všechny uznávati za své představené a za lepší nás. Sv. Augustin³⁾ praví: „Apoštol nás nevede chybně a nechce nás také svést k lichocení, když Filipenským píše:⁴⁾ „V pokoře pokládajíce jeden druhého za lepší než sebe“. K Římanům:⁵⁾ „V uctivosti předcházejte jeden druhého“. Svátí nemluvili lži a nepřetvařovali se, když pravili, že jsou největšími hříšníky na světě. Oni mluvili plnou pravdu: neboť tento pocit

1) Markus von Lisabon-Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder 1. T., 1. B., 68. Kap.

2) I. Tim. I., 15.

3) De divers. Quaestionibus Octog. Trib. qu. 71, n. 5, Lib. de sancta Virginitate, c. 47.

4) Fil. II., 3.

5) Řím. XII., 10.

měli ve svém srdci. Tím nás nabádají, abychom totéž cítili a mluvili, bez lichocení a přetvařování.

5. Sv. Bernard¹⁾ následující rozjímání činí na slova Páně:²⁾ „Ale když budeš pozván, jdi, posaď se na posledním místě“. Pán nepraví, že si máš vyvoliti místo uprostřed, nebo mezi posledními, nebo předposlední, nýbrž on chce, abys na posledním místě seděl. Ty sobě nemáš dávat přednost před nikým, se žádným sebe srovnávat, s nikým se nerovnat, nýbrž ty máš na posledním místě seděti bez společníka své poníženosti: ty se máš za nejubožejšího a nejhříšnějšího ze všech považovati. Nevystavuješ se žádnému nebezpečství, když se opravdu pokoříš a všem k nohám padneš: naproti tomu může ti velkou škodu přinést, jakmile se jen nad jednoho jediného do předu tlačíš. On uvádí k tomu přirovnání ze života denního a praví: „Když ty jdeš dveřmi velmi nízkými, pak ti to nemůže škoditi, když hlavu ještě nížeji skloníš. Když se skloníš jen o trochu méně, pak si můžeš uškoditi a hlavu poraniti. Právě tak je tomu v duchovním životě. Nejhlubší pokoření a ponížení nemůže škoditi, ale jen malé opomenutí pokoření se, touha, jen před jedním jediným si přednost dáti

¹⁾ Serm. 37, in Cant., n. 7.

²⁾ Luk. XIV., 10.

nebo jemu se rovnati, jest již nebezpečná věc. Víš ty, zda onen, který právě dle tvého mínění jest horší než ty, o sobě pak myslíš, že dobře žiješ, ba nejhorším mezi nejhoršími a nejhříšnější mezi hříšnými, nemůže se státi lepším, než jiní a než ty, a zda již takovým není před Bohem?

Kdo ví, zda Bůh, jak jednou s Jakobem, nezmění a nezkříží losy, že zavržený bude vyvoleným a naopak? Jak můžeš věděti, jak Bůh od včerejška v jeho srdci působil? Jak můžeš věděti, zda on, když ruka Boží se k němu obrátila, není daleko lepší než ty a než všichni ostatní, a zda již takový není před Bohem? V jednom okamžiku může Pán z celníka udělati apoštola a z pronásledovatele své církve jejího apoštola, jak to dokázal při Matějovi a Pavlovi. „Bůh může z kamenů těchto syny vzbuditi Abrahamovi“.¹⁾ Docela zatvrzené hříšníky, kteří jsou tvrdšími než diamant, může Bůh v dítky své obrátiti. V jak velkém omylu byl onen farizeus, když Magdalenu měl za hříšnici, a jak vážně káral ho Kristus Pán, když mu dal na srozuměnou, že ona, kterou za veřejnou hříšnici považoval, jest lepší než on. Sebe sama za nejmenšího ze všech prohlašovati a takovým se cítiti, to označuje

¹⁾ Mat. III., 9.

sv. Benedikt, sv. Tomáš a jiní svatí za jeden z dvanácti stupňů pokory. Není totiž dosti vyznávatí to jen ústy: ty to musíš také v srdci cítiti. Tomáš Kempenský praví:¹⁾ „Sebe za nic považovati a o jiných vždy dobře a vznešeně smýšleti veliká jest moudrost a dokonalost“.

¹⁾ Následování Krista I., 2, str. 27, 28.

XXXIV.

Jak dobří a svatí vpravdě za nejmenší se považovati mohli a jak mohli říci, že jsou největšími hříšníky na světě.

1. Ne k uspokojení našeho důvtipu, nýbrž k našemu většímu prospěchu má sloužiti vysvětlení, jak dobří a svatí vpravdě se mohli považovati za nejmenší a mohli říkati, že jsou největšími hříšníky na světě. Již dříve jsme řekli, že se musíme namáhati než přijdeme k tomuto stupni. Mnozí svatí nechtěli o tomto bodě ani mluvit. Oni byli spokojeni tím, že tak v srdci cítili. Jednoho dne mluvil opat Zosimus, jak vypravuje sv. Dorotheus¹⁾ o pokoře. Když onu větu o pokoře vyslovil, ptal se ho jeden sofista, světa znalec, který u něho byl: „Jak se můžeš za takového hříšníka považovati, když přece víš, že zá-

¹⁾ Doctrina 2 de humilitate, n. 7.

kony Boží zachováváš?“ Sv. opat odpověděl na to: „Vím, že pravdu mluvím, neboť tak to mám v srdci. Netaž se mne dále!“ Sv. Augustin,¹⁾ sv. Tomáš²⁾ a jiní svatí mluví o tomto bodu a dávají na tuto otázku rozmanité odpovědi. Augustin a Tomáš praví: „Když někdo oči své obrací na hříchy své, které poznává na sobě a na bližním, uvažuje skryté dary, které on od Boha má nebo mítí může, pak může vpravdě říci o sobě, že jest horší a větší hříšník, než všichni ostatní. Neboť své chyby znám, ukryté dobro, které bližní od Boha má, neznám“.

Budeš na to namítati: Vím přece, že také on mnoha hříchů se dopouští a že já se jich nedopouštím. Víš však také, co Bůh způsobil v této hodině v jeho srdci? V jediném okamžiku může tajně a skrytě přijati milost a dar, na základě jich jest již před tebou. Tak se stalo také s fariseem a celníkem, kteří oba do kostela přišli, aby se modlili.³⁾ „Pravím vám: Tento odešel do domu svého ospravedlněn, onen nikoliv“, praví Pán. To by mělo býti dostatečným, abychom se z cizí škody poučili, že se nemáme nafukovati, sobě před jiným přednost dávati nebo s někým se srovnávati, nýbrž

¹⁾ De sancta Virginitate c. 47.

²⁾ II., 2, qu. 161, art. 6 ad 1, set. art. 3.

³⁾ Luk. XVIII., 14.

vždy na posledním místě zůstatí, což jest jistě bezpečnější.

2. Vpravdě a z celého srdce pokornému jest lehkou věcí za nejmenšího ze všech se považovati. Opravdu pokorný vidí na jiných jen ctnosti a dobré, které mají, na sobě však jen své chyby. Poznávání a zlepšování svých chyb dává mu tolik práce, že jeho oči se nikdy nepozdvihují k tomu, aby na cizí chyby patřily. On myslí, že oplakávání jeho vlastních chyb dává mu dosti práce a proto považuje jiné za dobré, sebe jedině za zlého. A čím světější jest nějaký člověk, tím snadnějším mu to přichází: neboť při vzrůstu v jiných ctnostech roste také v pokoře, v sebepoznání, v dokonalém sebepohrdání: neboť to všechno jest spojeno dohromady. A čím více světla a poznání od dobroty a majestátu Božího přijímá, tím větší a důkladnější poznání své bídy a svého nic má. „Vlna tvá s hukotem padajíc na vlnu volá, všechny tvé vlny a proudy valí se přese mne“.¹⁾ Dokonalá znalost dobroty a velikosti Boží otevírá nám dokonalé poznání a hloubku naší bídy a dává nám spatřiti nespočetné prášky a mračna prachu našich nedokonalostí. Myslíme-li něco sami o sobě, pak to pochází odtud, že málo poznání Boha

¹⁾ Žalm XLI., 8.

a málo nebeského světla máme. Tu ještě paprsky slunce spravedlnosti branou naší duše nezasvitly a my proto nemůžeme prášky, totiž naše malé chyby a nedokonalosti, viděti. Jsme ještě krátkozrakými nebo dokonce slepými, že my ani těžkých chyb v jejich celé tíži nevidíme.

3. K tomu přichází ještě, že Bůh pokoru tak velice miluje a že se mu tak líbí to, když člověk se za málo cení a v tomto smýšlení trvá. Právě proto zahaluje velmi často svým nejlepším služebníkům udělené jim milosti a dobrodiní a uděluje jim je tajně a skrytě, že jich ani přijímatel nepozoruje a při tom myslí, že ničeho nemá. Sv. Jeroným praví:¹⁾ „Všechna krása stánku Božího byla přikryta kůžemi zvířat a srstí“. Tak přikrývá a zahaluje krásu ctností, svých darů a dobrodiní všelijakými pokušeními, často i s mnohými chybami a nedokonalostmi, které člověku nechává, aby jeho milosti v něm lepší uchovány byly, jako se uhlí přikrývá popelem. Sv. Jan Klimakus²⁾ praví: Jako zlý duch, který chce naši záhubu, namáhá se naše ctnosti a dobré skutky před námi ukazovati, právě tak dává náš Pán, který naše nejlepší chce, obyčejně svým služebníkům

¹⁾ Praefatio in Libros Samuel et Malachim (Prologus galeatus).

²⁾ Scala Paradisi gr. 25. De sancta humilitate.

zvláštní osvícení, že své chyby a nedokonalosti poznávají. Zároveň však zahaluje a skrývá před nimi své milosti a dary tak, že přijímatel o nich ničeho neví. To je všeobecná nauka svatých. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Aby pokoru ve svých uřednících zachovala, zařizuje dobrota Boží chod věcí obyčejně tak, že člověk, čím větší pokroky učinil, tím méně na to myslí, že pokračuje. A když člověk nejvyšší stupeň ctnosti dosáhl, nechá ho Pán obyčejně ještě trpěti na nedokonalosti nejnižšího stupně, aby byl toho mínění, že ještě ani toho nedosáhl“. To samé praví sv. Řehoř²⁾ na mnohých místech.

4. Proto dělají mnozí výtečné přirovnání a praví: pokora má se k jiným ctnostem, jako slunce k jiným hvězdám. Neboť jako jiné hvězdy zmizí a se kryjí, jakmile slunce se objeví, právě tak ukrývají se jiné ctnosti, když do duše vstoupí pokora a nastává zdání, jako by pokorný žádných jiných ctností neměl. Sv. Řehoř praví:³⁾ „Dobří nevidí svého dobra, ačkoliv všem ostatním jsou vzorem“. O Mojžíšovi vypravuje Písmo sv., že když po rozhovoru s Bohem sestupoval, měl na tváři své zvláštní lesk, který viděli Israelité, ale

¹⁾ Sermo 25 de diversis, n. 4.

²⁾ Moral. L. 34, c. 9: Dialog. L. 3, c. 14 — Reg. Past., p. 4.

³⁾ Moral. L. 22, c. 6, n. 12.

on nikoliv. Právě tak nevidí pokorný na sobě žádné ctnosti. Všechno, co on na sobě vidí, zdá se mu býti chybou a nedokonalostí. Přitom věří, že je to jen část malá jeho hříchů, neboť poznává, že ještě větší jest počet jeho hříchů, které nepoznává. Tak je to lehkým považovati se za nejmenšího a za největšího hříšníka, jací mohou býti na světě.

5. A aby všechno bylo řečeno, tak jest plnou pravdou, že Pán, který své vyvolené po různých cestách vede, velmi mnohé po těchto právě vyznačených vodívá a jim své dary skrývá, když oni sami je nevidí a na ně nemyslí, že by jich vůbec měli. Mezi tím jiným je zjevuje a působí, aby je také poznali a vysoko cenili a jemu za ně děkovali. Tak praví apoštol:¹⁾ „My však jsme nepřijali ducha tohoto světa, nýbrž Ducha, který jest z Boha, abychom věděli, co nám bylo darováno od Boha“. Nejsvětější královna andělů poznala velmi dobře a velebila veliké dary a milosti, které obdržela a které jí Pán udělil. Ve chvalozpěvu praví: „Velebí duše má Hospodina . . ., protože velké věci učinil mi ten, jenž mocný jest“.²⁾ Toto však není protivné pokoře a dokonalosti, nýbrž vždy s tak vznešenou a vysokou po-

1) I. Kor. II., 12.

2) Luk. I., 46, 49.

korou spojeno, že světci právě tuto pokoru nazývali pokorou velkých a dokonalých mužů.

6. Jest však velké nebezpečství a klam, před nímž nás svatí varují. Mnozí totiž věří o sobě, že mají více darů Božích, než ve skutečnosti tomu je. V takovémto klamu nacházel se onen ubohý, jemuž Pán ve Zjevení dal říci:¹⁾ „Neboť pravíš: Jsem bohat, ano, zbohatnul jsem a ničeho nepotřebuji: a nevíš, že jsi nešťastník a ubožák, chudý a slepý a nahý“. V témže klamu se nacházel fariseus v evangeliu, který Bohu děkoval, že není takovým, jako jiní lidé. On se domníval míti, čeho neměl a proto lepším býti než jiní. Mnohdy vplíží se tato pýcha tak nepozorovaně a klidně k nám, že my, aniž bychom to pozorovali, jsme sebou zaujati a svou osobní důležitostí. Výtečným prostředkem léčivým jest proti tomu, abychom vždy měli oči otevřené k vidění ctnosti u jiných a zavřené k vlastním ctnostem, a tak ve svaté bázni abychom žili, kterou dary Boží nejlépe jsou chráněny a zajištěny.

7. Avšak Pán náš se vždy neváže na toto pravidlo, nýbrž vede své rozmanitými cestami. On chce také mnohdy, jak apoštol Pavel se vyjadřuje, svým služebníkům zvláštní dary udělití, aby poznali přijaté dary z jeho ruky.

¹⁾ Zjevení III., 17.

Tu pak bude nahoře uvedená otázka těžší. Jak mohou nyní tito svatí duchovní mužové, kteří znají ty velké od Boha přijaté dary, sebe vpravdě za nejmenší považovati a o sobě říkati, že jsou největšími hříšníky na světě? Vede-li Pán někoho po cestě, na které mu zakrývá své dary, že on na sobě žádné ctnosti, nýbrž jen chyby a nedokonalosti poznává, pak nemá žádných obtíží s tím. Jak pak je to ale možno v uvedeném případě? Docela lehce. Buď jen tak pokorným, jak sv. František¹⁾ a ty to pochopíš docela dobře. Když jeho společník se ho ptal, jak může o sobě mysliti a mluvit tak, odpověděl serafinský otec: „Já vyznávám a věřím skutečně, že kdyby Bůh některému loupežníkovi nebo největšímu ze všech hříšníků milosrdenství a dobrodiní taková prokázal, jak mně prokázal, pak by byl ten daleko dokonalejší než já a vděčnější než jsem já. Právě tak vyznávám a věřím, kdyby Bůh svou ruku ode mne odtáhl a mne nedržel, pak bych se byl větších zločinů dopustil, než všichni, a já bych byl tím nejhorším ze všech lidí“.

8. To je opravdu výtečná odpověď, nejhlubší pokora a podivuhodné poučení. Toto poznání a tato úvaha určovala svaté, aby se hluboce ponižovali, všem k nohám padali

¹⁾ Markus von Lissabon-Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder I. B., 68. Kap.

a vpravdě sebe považovali za největší hříšníky na světě. Kořen pokory, poznání své slabosti a bídy, byl hluboce zasazen v srdci a v něm pevně založen. Oni uměli docela dobře vyšetřiti a uvážiti, čím sami byli a co od sebe měli. To je utvrzovalo ve víře, že by mohli býti těmi největšími hříšníky na světě, kdyby je Bůh ze své ruky pustil a pevně je vždy nadržel. A proto se také drželi vždy za hříšníky největší. Přijatých dobrodiní a milostí neviděli a nepovažovali je za svůj majetek, když je od Boha obdrželi, jim to bylo něčím cizím a propůjčeným. Proto je také tyto dary nerušily a nezdržovaly v jejich pokoře a poníženosti zůstatí a považovati se za nejmenší ze všech. Ba naopak podporovalo to jejich pokoru ještě více: neboť věřili vždy, že oni jich nikdy dokonale nevyužítkovali. Můžeme své oči obrátiti kamkoliv, na to, co ze své strany máme, nebo na to, co jsme od Boha obdrželi, vždy nalezneme dosti důvodů sebe pokořiti a za nejmenší se považovati ze všech.

9. Sv. Řehoř uvažuje v tomto vztahu slova, která David řekl k Saulovi, když ho v jeskyni, do které vstoupil, mohl zabítí a přece ho nechal odejítí. David vzdálil se totiž od něho a zavolal na něho: „Koho honíš, králi israelský? Koho honíš? Psí mrchu honíš

a jednu blechu“.¹⁾ Na to mluví sv. učitel:²⁾ „David byl již za krále pomazán. Od proroka Samuele, který ho pomazal, se dověděl, že Bůh království Saulovi odebere a jemu ho dá. A při všem tom pokořil se, ponížil se a zničil se před Saulem, ač dobře věděl, že jest jemu před ním u Boha dána přednost a že nad ním před Bohem stál. Z toho máme se učit, jak se máme za malé považovati, ba menší než jsou jiní, o nichž víme, na kterém stupni před Bohem stojí“.

¹⁾ I. Král. XXIV., 15.

²⁾ Moral., L., 34., c. 22.

XXXV.

Tento třetí stupeň pokory jest prostředkem přemoci všechna pokušení a dokonalosti ve všech ctnostech dosáhnouti.

1. Kassian³⁾ praví, že jest to tradicí a zároveň základním učením starých otců, že nikdo nemůže dosáhnouti čistoty srdce a dokonalosti ve ctnostech, když dříve nepozná a nenahlédne, že všechna namáhání jeho, všechna píle a starosti nestačí k tomu bez zvláštní milosti Boží, který jest původcem a dárce všeho dobra. Toto poznání musí, jak on praví, nejen přesvědčením rozumu býti, nejen od slyšení nebo čtení nebo také odtud pocházeti, že nám tak víra to praví, nýbrž my musíme to míti prakticky ze zkušenosti: my musíme býti tak o této

1) De Coenob. Instit. L. 12. c. 13.

pravdě přesvědčení, proniknutí a uchvácení, jako bychom ji na vlastní oči viděli, jako bychom ji cítili v rukou.

To je totéž, co jsme označili za třetí stupeň pokory. O této pokoře musíme rozuměti ona bezpočetná místa Písma sv., která pokorným největší dobra přislubují. Proto vysvětlují svatí tento způsob pokory za nejvyšší a nejdokonalejší a říkají, že ona jest základem všech ostatních ctností a příprava a uschopnění pro všechny dary Boží. Kasian¹⁾ zabíhá zde do jednotlivostí a dokazuje to vzhledem na čistotu. Žádná snaha nestačí na dosažení této ctnosti, až zkušeností přijdeme k náhledu, že my jí nemůžeme dosáhnouti svými silami, že musíme ji obdržeti z milosrdenství a ze štědrosti Boží. S tím souhlasí svatý Augustin²⁾ dokonale. Prvním a nejhlavnějším prostředkem k dosažení a zachování daru čistoty jest jemu pokora ona, v níž nemyslíš, že bys mohl sám býti čistým, a že dostačí tvé síly k tomu, nýbrž více nahlížíš, že ty zasloužíš ji ztratiti, kdybys na to spoléhal: ona pokora, v níž nahlížíš, že to je dar Boží, a že musí přijíti shůry, nač také ty všechnu důvěru skládáš.

Proto pravil jeden z těch starých otců, že člověk tak dlouho bude pokoušen v těle, až

1) Collat. 12 de castitate, c. 4.

2) De Sancta Virginitate, c. 39.

docela jasně nahlédne, že čistota jest darem Božím a ne vlastním dílem. Palladius¹⁾ potvrzuje to příkladem o opatovi Mosesovi. Tento byl neobyčejné síly tělesné a jako lupič vedl velmi pohoršlivý život, pak se ale celým srdcem k Bohu obrátil. Na počátku byl velmi pokoušen, nejvíce proti sv. čistotě. Dle rady otců užil vhodných prostředků, aby tato pokušení přemohl. On se modlil tak, že po 6 let větší část noci prožil stoje při modlitbě bez spánku. Cvičil se v tělesných pracích, jedl jen jednou za den kousek chleba, obcházel celý starých mnichů a nosil jim vodu a prováděl ještě jiná těžká umrtvování a přísnosti. A při všem tom nemohl překonat pokušení: byl jim ustavičně vystaven a stál v nebezpečení, že padne a že zanechá poustevnického života. V tomto ubohém stavu našel ho opat sv. Isidor a pravil k němu ve jménu Božím: „Od této hodiny mají ve jménu Ježíše Krista přestatí tvá pokušení“. Tak se stalo, a vícekrát k němu nepřišla.

Světec udává ještě k tomu příčinu, proč mu Pán dříve plného vítězství nepopřál nad pokušeními. Abys ty, Mosesi, nemohl se chlubit, do pýchy upadnouti, a mysliti, žes to ty všechno provedl svou příčinlivostí, proto

¹⁾ Vita Patr. 1. 8, c. 22.

to Bůh k tvému blahu takto zařídil. Moses ještě tehdy nedosáhl daru plné nedůvěry v sebe, a aby ho dosáhl a nepropadl pyšnému myšlení, nechal ho Bůh tak dlouho v pokušení. Proto nemohl těžkými a svatými cvičeními plného vítězství dosáhnouti nad touto vášní, kterou jiní snadno překonávají.

2. Totéž se přihodilo, dle vypravování Heraklida¹⁾ opatovi Pachomiovi. Ještě jako stařec 60letý byl pronásledován nečistými myšlenkami a pokušeními. On přísežně ujistil, že od jeho 50. roku po dvě léta tak velký boj a ustavičný zápas podstoupil, že za celou tuto dobu ani jednoho dne a jedné noci nebylo, co by nebyl napaden tímto pokušením. Podjal se mnohých mimořádných věcí, aby se tohoto pokušení zbavil: ale nic to všechno nemohlo pomoci. Jednoho dne, kdy opět velice naříkal a věřil, že je od Pána opuštěn, uslyšel hlas, který mu v duši zavolal: „Věz, že příčina, proč Bůh tento boj krutý na tebe seslal, jest tato: Ty máš poznati dokonale svou slabost, svou bídu a to málo nebo raději to nic, co ze sebe máš a proto se musíš pokořiti, v žádné věci na sebe nespoléhati a sobě nedůvěřovati, nýbrž ve všech věcech útočiště bráti ke mně a mne prositi na pomoc“. Tímto poučením byl Pa-

¹⁾ Appendix ad Vitas Patrum: Heraclidis Paradisus, c. 11.

chomius tak potěšen a posílen, že již nikdy takového pokušení v sobě necítil. Bůh totiž chce, abychom celou svou důvěru v něm měli, a abychom se nespoleháli na sebe a své prostředky a svou píli.

3. To není jen nauka sv. Augustina, Kasiana a oněch starých otců, nýbrž ona pochází od samého Ducha Sv. Chceme ji zde předvésti ve slovech Písma sv. V knize Moudrosti předkládá mudřec tuto celou nauku nejenom theoreticky, to jest pro rozum, nýbrž také prakticky, to jest pro skutečné cvičení. „Když však jsem poznal, že se jí nedomohu jinak než dá-li (mi ji) Bůh — i toť byla již moudrost, věděti, či to je dar — přistoupil jsem ku Pánu a prosil jsem ho: řekl jsem z celého srdce svého“.¹⁾ Zdrženlivost jest pojem všeobecný a neobsahuje jen ovládání a na uzdě držení oné vášně, která jest proti čistotě, nýbrž zároveň také všech ostatních vášní a náruživostí, které proti rozumu bojují. Tak to stojí na jednom místě:²⁾ „Není čím vyvážiti duši zdrženlivou“, která ve všech směrech své náklonnosti a vášně tak ovládá a uzdí, že nepřekračují hráze ctnosti a rozumu. Šalomoun praví: když jsem dokonale poznal, že bez zvláštního daru Božího nemohu udržeti tuto sílu, pudy a náruživosti

¹⁾ Moudrost VIII., 2.

²⁾ Sirach XXVI., 20.

mé duše a mého těla vždy na prostřední cestě pravdy a ctnosti, aby mnohdy z kolejí nevyjely, a když již toto poznání jest velkou moudrostí, tak jsem se obrátil na Pána a prosil jsem ho z celého srdce. Tak jest to jediným prostředkem býti zdrženlivým, vášně krotiti a ovládati, udržeti je v mezích, dosáhnouti vítězství nad všemi pokušeními a dokonalosti ve všech ctnostech dojíti. To poznal docela dobře prorok, když praví:¹⁾ „Nestaví-li Hospodin domu, marně se lopotí, kteří jej stavějí. Neostříhá-li Hospodin města, nadarmo bdí, kdo je hlídají“. On je to, který nám všechno dobré dává, a když nám ho dal, také ho zachovávati a hájiti musí. Ne-děje-li se tak, tak jest naše namáhání marné.

¹⁾ Žalm CXXVI., 1.

XXXVI.

Pokora nepřičí se velkomyslnosti, nýbrž jest jejím základem a příčinou.

1. Kde sv. Tomáš pojednává o velkomyslnosti¹⁾, stanoví následující věty. Na jedné straně praví svatí a také Písmo sv., že pokora jest nám nanejvýše potřebnou. Na druhé straně jest nám, zvláště těm, kteří jsou ve vysokých úřadech a službách, velkomyslnost obzvláště nutná. Tyto dvě ctnosti zdají se býti proti sobě: neboť vysokomyslnost jest silná vůle podjati se velkých, význačných a ctiplných skutků. To všechno však jest protivným pokoře. Neboť za první zdá se již podjati se velkých věcí nesnesitelným s pokorou, když jest to jedním ze stupňů pokory, jak ho svatí uvádějí, sebe považovati za nehodného pro všechny a považovati se za

¹⁾ II. 2, qu. 129, art. 3 ad 4 cf ibid qu. 161, art. 1 ad 3.

neužitečného. Podjati se toho, k čemu se považují za neschopna, jest pýcha a nadutost. Za druhé zdá se to také protivné pokoře podnikati skutky plné cti. Neboť opravdu pokorný musí daleko býti vzdálen vši touhy po cti a pozornosti.

Na tyto věty odpovídá sv. Tomáš: Když se bere zřetel jen na zdání a znění, tak se zdá, že tyto dvě ctnosti jsou proti sobě: avšak ve skutečnosti nemůže žádná ctnost býti proti druhé. To platí také docela i o ctnosti pokory a velkomyslnosti. Vezmeme-li věc dle pravdy a dle podstaty, pak shledáme, že nejsou proti sobě, nýbrž že jsou sestrami, a že jedna od druhé je závislá. Neboť za první: velké věci podnikati a odvažovati se jich, co přísluší velkomyslnému, protiví se pokornému ne tak docela, ba právě jest to jeho věcí, a právě jemu se to hodí činiti. Podnikáme-li v důvěře ve své síly a ve své prostředky velké věci, pak jest to pýcha a domýšlivost. Neboť které velké a malé skutky můžeme podnikati v důvěře ve své síly, když my sami ze sebe nejsme v stavu, ani dobrou myšlenku mysliti, jak sv. apoštol Pavel praví:¹⁾ „Ne že bychom sami od sebe jako ze sebe byli způsobilí něco mysliti“. Pevný základ této ctnosti velkomyslnosti k podjetí velkých věcí musí

¹⁾ II. Kor. III., 5.

býti nedůvěra k sobě a k lidským prostředkům a dokonalá a bezmezná důvěra v Boha, a to jest pravá pokora.

2. Sv. Bernard vysvětluje místo ve Velepísni:¹⁾ „Kdo je ta, která stoupá z pouště, (rozkoší oplývající) opřena o svého milého?“ následujícím způsobem:²⁾ Každá naše ctnost a síla a všechny naše dobré skutky musí se opírat o našeho milého. Proto máme příklad na sv. Pavlu. V listě ke Korintským počíná vypravovati své námahy a svou velkou činnost v hlásání evangelia a ve službě církve, a přichází tak daleko, že praví, že pracoval více než všichni ostatní apoštolé. „Co to zde pravíš, svatý apoštolé?“ volá sv. Bernard. Abys toto mohl říci a přece nezahynul, musíš se na svého milého podepříti. Pohleď, ihned se opírá o svého milého, když praví: „Ne já, nýbrž milost Boží, která jest se mnou“ A k Filipinským píše:³⁾ „Všecko mohu“. A ihned se opírá o svého milého a praví: „V tom, který mne posiluje“. V Bohu můžeme všechno. S jeho milostí jsme silni ke všemu. O něho se musíme podpírat, a to musí býti základ naší velkomyslnosti, naší velikosti duše. Totéž vyslovuje také prorok Isaiáš:⁴⁾ „Ti, kteří dou-

1) Velepíseň VIII., 5.

2) Serm. 91 ex diversis, n. 6.

3) K Fil. IV., 13.

4) Isaiáš XL., 31.

fají v Hospodina, nabývají sil nových a nových“. Oni zaměňují lidskou sílu, která jest vlastně slabostí, za sílu Boží. Oni zaměňují své slabé a tělesné rámě s ramenem Božím. Tak stávají se silnými a statečnými ke všemu, neboť v Bohu mohou všechno. Proto praví sv. papež Lev:¹⁾ „Nic není pokornému příliš vysokým a nic není mírnému tvrdým“.

Vpravdě pokorný jest silným, velkodušným a statečným k přijetí velkých úkolů: nic mu není příliš vysoké a těžké: neboť on doufá ve všem Pánu, má oči své vždy na něho obrácené, a nic mu nemůže odporovati. „S Bohem budeme divy hrdinství činiti, on sám zdeptá naše nepřátele“.²⁾ V Bohu může pokorný všechno. Potřebujeme velice velké a statečné mysli a pevné důvěry v Boha, nikoliv však malomyslnosti, která nás olupuje o všechnu chuť k provedení našich úkolů. Vzhledem k sobě musíme býti pokorní, musíme poznati, že se nehodíme k ničemu, ničeho nemůžeme a nezmůžeme. Vzhledem na Boha však musíme s jeho milostí a silou stateční a odvážliví býti k podjetí se velkých úkolů.

3. To nám pěkně vysvětluje sv. Basil³⁾ při

1) Serm. 35 in Epiphan. solemn., n. 5, c. 3.

2) Žalm LIX., 14.

3) Commentar. in Isaiam, c. 6, v. 8 (Append).

výkladu slov proroka Isaiáše:¹⁾ „Aj, já, pošli mne“. Bůh ho chtěl poslati jako kazatele ke svému národu: poněvadž on chce s námi působiti s naší vůlí a s naším souhlasem, proto se nechá před Isaiášem tázati: „Koho mám poslat, a kdo nám půjde?“ Na to odpověděl prorok: „Pane, aj já, pošli mne“. On neřekl: Já chci jíti a tento úkol dobře vykonám: neboť on byl pokorným, znal svou slabost a věděl docela dobře, že by to byla domýšlivost, slibovati tak něco velikého, co jeho síly přesahovalo splniti. Proto řekl jen: Zde jsem, Pane, docela ochoten a připraven přijati, co mi uložíš. Pošli mne: neboť když ty mne pošleš, půjdu. Tím chtěl říci: Nehodím se k tak vznešenému úkolu, jako je tento: ty však mne můžeš k tomu uzpůsobiti. Ty můžeš do úst mých slova vložit, která srdce obrátí. Když mne pošleš, mohu jíti a toho se odvážiti: neboť jdu ve tvém jméně. Pán řekl: „Jdi!“ Zde vidíš, praví sv. Basil dále, jak prorok Isaiáš byl povolán za kazatele a apoštola Páně, poněvadž dovedl odpověděti správně a dobře v nauce a pokoře. On sám se neodvážil nabídnouti: neboť znal svou nemohoucnost a slabost: on vložil všechnu svou důvěru na Boha v pevné víře, že v něm bude moci všechno a že od něho poslán, také bude:

¹⁾ Isaiáš VI., 8.

moci jíti. Proto předal mu to Bůh, poslal a učinil ho svým kazatelem, plnomocníkem a apoštolem. Tak musí býti upravena také naše síla a velkomyslnost k přijetí velkých úkolů. Proto nebuď malomyslným a neodpírej k vůli své slabosti a nečinnosti. Bůh praví k Jeremiášovi:³⁾ „Neříkej: Dítě jsem já, neboť ke všemu, k čemu tě pošlu, půjdeš, a vše, cokoliv tobě rozkáži, mluvíti budeš. Nestrachuj se před nimi, neboť já jsem s tebou, abych tě vytrhl“. V tomto vztahu nepřičí se pokora velkomyslnosti, nýbrž jest více jejím kořenem a základem.

4. Druhá vlastnost velkomyslnosti jest touha vykonati velké věci, čest si zasloužiti. Také tomuto se neprotiví pokora. Neboť, ačkoliv jak praví sv. Tomáš,¹⁾ velkomyslný touží takové činy provésti, tak přece netouží po nich k vůli lidské poctě, a tato také není jeho cílem. On si ji chce sice zasloužiti, ale on nechce si ji přivlastniti a za něco cenného ji považovati. On má srdce, které všechny pocty a pohany stejně zavrhuje a nic za velké nepovažuje, než ctnost jedinou, a z lásky k ní určuje se k provedení velkých děl, zatím však poctou lidí pohrdá. Ctnost jest něco tak vznešeného, že od lidí nikdy není dostatečně ctěna a odměněna ani nemůže býti: jen po-

1) Jeremiáš I., 7, 8.

2) II., 2 qu. 129, art. 2 ad 3.

chvala a pocta od Boha jí odpovídá. Právě proto považuje vysokomyslný všechny pocty světa za nic, ony jsou mu nízkými a bezcennými: jeho snaha jde daleko výše. Jen láskou k Bohu a ke ctnosti nechává se určit k přijetí velkých úkolů, vše ostatní zavrhuje.

5. Abychom dosáhli tak velkého a šlechetného srdce, které všechny pocty a pohany před lidmi nenávidí, jaké musí mít velkomyslný, to potřebujeme k tomu mnoho pokory. Velká pokora jest nutnou, abychom onoho stupně dokonalosti dosáhli, na němž bychom s Pavlem mohli říci: ¹⁾ „Dovedu i v nouzi býti, dovedu i hojnost míti: v každém případě a ve všech okolnostech jsem vycvičen, i nasyčen býti i lačněti, i hojnost míti, i nedostatek trpěti“. Pevný základ pokory a moudrosti s nebe jest nutným, aby tak mocné a protivné bouře, jako čest a pohana, chvála a rouhání, přízeň a pronásledování žádnou změnu nezpůsobily a námi nezmítaly, abychom vždy v téže podstatě vytrvali“. Za pocty a potupy, při zlé i dobré pověsti, jako svůdcové a jsouce pravdomluvní, jako neznámí a jsouce známí, jako umírající, a hle žijeme, jako trestaní, ale nejsouce usmrcování“.²⁾ Nevím, zda v nadmíře potřebných věcí zůstaneš spokojen, jak sv. apoštol. Chudobu snášeti, žebrati, v ci-

¹⁾ Fil. IV., 12.

²⁾ II. Kor. VI., 8, 9

zině obcházení a při pokořováních a potupách pokorným zůstatí, to snad bys mohl prokázati. Zda ty však také při poctách, na kazatelnicí a na stolicí učitelské a ve vysokých úřadech pokoru zachováš, to nevím. Ach, i sami andělé v nebi nemohli to dokázati, stali se pyšnými a sřítíli se se své výše do propasti.

Boetius¹⁾ praví: „Každý stav má něco povážlivého v sobě: stav štěstí více než stav neštěstí“. Daleko těžším jest zachovati se pokorným při poctách a chválách světa, ve vysokých úřadech a hodnostech, než při potupách a posměchu, v nízkém a pokořujícím postavení: neboť tyto poslední věci mají v doprovodu pokoru, ony však mají pýchu a ješitnost. Věda a všechno vysoké nadýmá a činí ješitným. Proto praví svatí, že pokora velkých a dokonalých mužů spočívá v tom, aby uměli pokornými býti při velkých darech a milostech, které od Boha přijali, a při úctě a vážnosti světa.

6. O sv. Františku²⁾ se vypravuje o jeho jednání, které jest rozdílné od oněch jiných, kdy, chtěje uniknouti poctě lidí, která mu hrozila, dal se do šlapání blata na ulici, aby byl považován za pošetilce. Když jednou

¹⁾ De Consolatione Philosophiae 1, 2, prosa 8.

²⁾ Markus von Lissabon-Kurz, Chroniken der Minderen Brüder I. T., I. B., 73 Kap.

přišel do města, prokazovali mu tam velké pocty pro pověst a vysoké mínění o jeho svátosti. Lidé přicházeli, líbali jeho roucho, jeho ruce a nohy a on tomu neodporoval. Jeho společník podezíral, že světec má zalíbení na těchto projevech úcty, a pokušení u něho dosáhlo takové síly, že on své podezření vyslovil. Na to mu odpověděl světec: „Milý bratře, tito lidé v poměru k tomu, co by měli konati, činí tím málo“. Nad touto odpovědí se bouřil ještě více společník jeho, poněvadž jí nerozuměl. Mezi tím pravil světec: „Milý bratře, já připisuji všechnu poctu, kterou mi prokazovati vidíš, ne mně, nýbrž přenáším na Boha, jemuž všechna pocta přináleží. Já zůstávám v propasti své nicoty. Tito lidé měli při tom svou radost: neboť oni ctí Boha v jeho tvorech“. Tím byl společník jeho uklidněn a podivil se dokonalosti světce. A to vším právem: neboť býti považovánu za světce a jako takový býti ctěn, tuto velkou poctu a pozornost, která někomu může býti přidělena, na oslavení Boha přenášeti a ničeho si z toho nepřipočítati, a ani trochu medu si v ruce nenechati a při tom ještě nepocítiti ani trochu sebezalíbení, nýbrž ve své pokoře a poníženosti vytrvati, jako by z toho ničeho neměl, a jako by ta pocta nebyla jemu, nýbrž jiným prokazována — to je nejvyšší dokonalost a nejhlubší pokora.

7. K této pokoře musíme přijíti s milostí Boží, kteří jsme povoláni, ne někde v koutě se skrývati a ve skrytu pod kbelcem se ukrývati, nýbrž jako město na hoře položené a jako světlo na svícnu ve výšce státi máme, abychom svět osvěcovali a jemu světlem byli. K tomu potřebujeme pevný základ a zároveň s naší strany velkou touhu po opovržení a podceňování. Toto však vzniká z hlubokého poznání naší ubohosti, naší nízkosti a našeho nic, jak to všechno měl sv. František, když šlapal bláto nohama. Z tohoto hlubokého sebepoznání, které o sobě máme, vyrůstá touha býti pohrdánu, za nic považovánu býti. A odtud přichází, že pak on není ješitným, když ho lidé vysoko ctili a jemu šat líbali i nohy, ani se za víc nepovažoval, nýbrž vydržel ve své nízkosti a pokoře, jako by se mu vůbec čest nebyla prokazovala; když on všechno připisoval Bohu a k němu vše odnášel. Jak velice se tato dvě jednání sv. Františka zdají býti proti sobě, tak přece vyvěrají z jednoho kořene, z téhož ducha pokory.

XXXVII.

O jiných velkých dobrech a přednostech, které na třetím stupni pokory získati možno.

1. Když Král David velké množství zlata a stříbra a mnoho materiálu ke stavbě chrámu shromáždil, přinesl to všechno Bohu v obět a pravil: „Tvé je všecko: a co jsme z ruky tvé obdrželi, tobě jsme dali“. ¹⁾ Tak musíme i my konati a mluvit při všech svých dobrých skutcích. Všechny naše dobré skutky jsou tvojí věcí, o Pane, my ti dáváme jen to, cos ty nám dal. Podivuhodná jsou slova sv. Augustina: ²⁾ „Co vypočítává ten, který tobě své zásluhy vypočítává, jiného než tvé dary?“ Tvoje nekonečná dobrota a štědrost chce, aby tvoje dary a dobrodiní našimi zásluhami byly. Kde nám naše služby platíš, tam

¹⁾ I. Par. XXIX., 14.

²⁾ Confess. 1, 9, c. 13.

odměňuješ své vlastní dobrodiní: za jeden dar dáváš druhý, za jednu milost druhou. Pán se nespokojuje jako kdysi Josef tím, že nám obilí dává, on nám dává ještě k tomu i peníze a cenu, za kterou bylo obilí koupeno. „A to milost jednu za druhou“.¹⁾ „Milost a čest Pán dává.“²⁾ Všechno jest darem Božím, všechno musíme jemu připisovati a jemu opět vrateti.

2. Jedním z největších dober a zvláště veliký prospěch, kterého dosahujeme na tomto stupni pokory, jest správná a pravdivá uznání a vděčnost za přijatá dobrodiní a milosti od Boha. Všichni víme, jak velice v Písmě sv. jest doporučované a oceňované děkování. Jak často Pán svému lidu někdy nějaké význačné dobrodiní prokázal, zařizoval také vždy, jak čteme, nějakou vzpomínku, nebo slavnost k poděkování: neboť veliký vliv má vděčnost na dosažení nových darů a milostí. To se uplatňuje význačně na tomto třetím stupni pokory, která dle řečeného v tom spočívá, že člověk sobě ničeho, nýbrž všechno Bohu připisuje a ve všem jemu čest vzdává. V tom také spočívá pravá a pravdivá uznání a vděčnost, a ne v tom, že by se jen ústy řeklo: Děkuji tobě, Pane, za tvoje dobrodiní. Ostatně máme také ústy Boha velebiti a jemu

¹⁾ Jan I., 16.

²⁾ Žalm LXXXII., 12.

děkovati. Konáš-li to však jen ústy, pak to není poděkováním, nýbrž jen děkovné mluvení slovy. Aby tedy nebylo to jen děkovným mluvením před Bohem, nýbrž opravdovým díkem a aby dík ne jen slovy, nýbrž také srdcem a skutkem přednesen byl, musíme poznati, že všechno dobré, co máme, od Boha jest, že jemu to musíme připisovati a jemu vraceti, tím, že mu ve všem čest vzdáváme, aniž bychom se něčím chlubili: neboť takto zbavuje se člověk cti, o níž poznává, že jemu nepatří, a dává ji plně Bohu, kterému jedině náleží.

3. Tomu nás chce naučiti Kristus Pán v evangeliu, kde po uzdravení 10 malomocných, z nichž se jen jeden vrátil, aby poděkoval za přijaté dobrodiní, pronesl slova: ¹⁾ „Neshledal se nikdo, jenž by se byl vrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento?“ A když Bůh národ israelský vybídl, aby byl vděčným, a aby nezapomínal na přijatá dobrodiní, uvádí toto všechno na paměť Pán: ²⁾ „Varuj se bedlivě zapomenouti někdy Hospodina, Boha svého... aby se nepozdvihlo srdce tvé, že bys nebyl pamětliv Hospodina, Boha, který tě vyvedl z Egypta... abys si nemyslíl: „Má síla a moc ruky mé toto všechno mi učinila“. To by bylo zapomenutí na Boha

¹⁾ Luk. XVI., 18.

²⁾ Deut. VIII., 11, 14, 17.

a největší nevděk, kterého se můžeme dopustiti, když dary Boží připisujeme sobě. Taková myšlenka nemá ti nikdy vstoupiti na mysl, nýbrž: „Ale pamatuj na Hospodina, Boha svého, že on tě sílil, by dostál úmluvě své“. ¹⁾ Toto je uznanost a skutečný dík a obět chvály, jíž Pán, náš Bůh, za nám prokázaná dobrodiní a milosti ctěn býti chce. „V obět kdo přináší díky, ten mne uctívá“. ²⁾ „Králi pak věků, nesmrtelnému, neviditelnému, jedinému Bohu (budiž) čest a sláva na věky věků. Amen“. ³⁾

4. Z toho následuje pak druhé dobro a druhý velký užitek. Kdyby měl opravdu pokorný také ještě více milostí, kdyby byl ještě více ctěn a vážen od celého světa, tak přece na sebe více nedrží, sebe necení výše, nýbrž zůstává pevně v poznání svém o nízkosti své, jako by nebylo ničeho na něm z toho, co se mu přikládá. On totiž zná dokonale rozlišovati mezi tím, co jinému patří a co jemu samému, a on každému připisuje to, co mu patří, a proto nedívá se na přijatá dobrodění od Boha jako na své vlastnictví, nýbrž jako na něco cizí, jemu jen zapůjčené. Očí svých stále obrací na poznání své slabosti a ubohosti a na to, čím by mohl býti, kdyby

¹⁾ Deuter. VIII., 18.

²⁾ Žalm LI., 23.

³⁾ I., Tim. I., 17.

ustavičně nedržel a nezachovával. Čím více Bůh svou ruku od něho odtáhl a kdyby ho dostává od Boha darů, tím více se stydí a pokořuje se k vůli nim. Sv. Dorotheus¹⁾ praví: „Na stromech ovocem obtížených stlačuje ovoce samo větve dolů, křiví je a láme je mnohdy velkou svou tíhou, zatím, co větve bez ovoce jsou přímé a zůstávají rovnými. Jsou-li klasy naplněné zrnem, tak se nakloňují tak, že se myslí, že stéblo zlomí. Stojí-li klasy přímo, pak jest to špatným znamením a důkazem, že jsou prázdné. Tak se to má i v duchovním životě. Prázdní a neplodní krácejí nadutě a pyšně, a považují se za něco důležitého. Ti, kteří jsou naplněni ovocem a dary Božími, jdou pokorně a stydlivě kolem“.

5. Právě z přijatých dobrodiní a darů berou služebníci Boží důvod ještě více se pokořiti a hanbiti a v bázni býti k vůli nim. Svatý Rehoř²⁾ praví: „Kdo velkou sumu peněz jako zápůjčku dostal, ten se sice těší ze zápůjčky, ale vědomí povinnosti, opět je splatiti, zmírňuje mu radost nad obdrženou půjčkou. Má ustavičně starosti a trápení a myslí stále, zda bude moci v pravý čas svým povinnostem dostáti. Tak je tomu také u pokorného. Čím více darů přijal, tím větším dlužníkem se

¹⁾ Doctrin. 2, de humilitate n. 6 Cf. Climacum gr 25, de sanctissima humilitate.

²⁾ Moral 1, 22, c. 5, n. 10 – Homil. 9 in Evang., n. 1.

poznává býti před Bohem, a ví, že jest nyní povinnen jemu ještě více sloužiti. On nahlíží, že za větší dary také větší služby musí vykonati a za větší prokázanou přízeň také více vděku přinésti musí. Věří a je přesvědčen, že každý jiný, kterému by Bůh tolik prokázal, jako jemu, že by větší prospěch z toho měl a vděčnější byl než on. Proto jest jedna z úvah, která služebníky Boží velice pokoruje a zahanbuje, zůstávající vědomí, že jednou musí Bohu nejen ze spáchaných hříchů se zodpovídati, nýbrž také z obdržených dobrodiní. Oni znají výrok Páně:¹⁾ „Od každého pak, jemuž mnoho bylo dáno, bude se pohledávati mnoho, a komu bylo svěřeno mnoho, od toho bude se žádati více“. Opat Makarius praví: Pokorný hledí na dary Boží jako komorník nebo jako klíčník. On má všechn svůj majetek z ruky Boží. Tak mu nepřijde žádná ješitná sebezáliba, nýbrž více bázeň a starost k vůli zodpovědnosti, která od něho bude požadována, když něco svou vinou ztratí.

Z toho pak vyvěrá třetí dobro a nový zisk. V pravdě pokorný nepohrdá nikým, nepovažuje nikoho za tak nepatrného, i když vidí člověka do tolika chyb a hříchů upadat, a proto nebude pyšným a nepovažuje

¹⁾ Luk. XII., 48.

se za lepšího, než jiní jsou, nýbrž právě naopak při pohledu na jeho pád bere jen důvod ještě k většímu pokoření. On ví docela dobře, že on a padající z téže hlíny jest vytvořen, a že kde jeden klesá, tam jistě také druhý klesá: praví sv. Augustin:¹⁾ „Neboť každý hřích, kterého se člověk dopouští, také druhým může býti spáchán, kdyby ho nedržela pravice Boží“. Proto plakal hořce jeden z těch starých poustevníků, když uslyšel, že někdo opět padl do hříchu. „Ach, říkával on,²⁾ dnes onen, zítra já“. Jak onen padl, tak mohu padnouti i já: neboť já jsem také slabým člověkem jako on. „Nic, co je lidského, nepovažuji za něco, co by mi bylo cizím: neboť jsem také člověkem“. Že jsem nepadl, to musím považovat za dobrodiní od Pána. Tak máme podle rady svatých učitelů pokaždé, když uvidíme slepého, hluchého, chromého nebo nemocného, zbavení tohoto zla považovati za božské dobrodiní a Bohu děkovati máme, že nás nenechal slepými, nebo hluchými nebo chromými, nebo němými, jako onoho. A právě tak musíme považovati uchránění se od hříchů, do nichž jiní klesají, za čiré božské dobrodiní: neboť ve všech těchto pádech jsme mohli klesnouti, kdyby nás nechránil Bůh svým nekonečným

¹⁾ Soliloquium animae ad Deum, c. 15 (Append).

²⁾ Vit. Patr. 1, 7, c. 16, n. 3.

milosrdenstvím. Tak se zachovávají sluhové Boží v pokoře, uchrání se pohrdání spoluobčany a před každým překvapením při pohledu na mnoho chyb a hříchů jejich. Sv. Řehoř¹⁾ praví: „Pravá spravedlnost pocituje soustrast, falešná naproti tomu nevoli“, Takoví domnělí spravedliví mají uvážiti slovo apoštolovo:²⁾ Hleď (každý) sám na sebe, abys také ty nebyl pokoušen“. Bůh uchraň je, aby v tom, v čem jiné odsuzovali, nebyli pokoušeni a aby nezkusili sami na sobě, jak velká jest slabost lidská: neboť to je obyčejně trest za jejich hříchy. Jeden z oněch starých otců³⁾ praví, že ve třech případech soudil své bratry, a ve všech třech jsem sám klesl. „Aby poznali pohané, že jsou lidé“. ⁴⁾ My musíme ze zkušenosti vlastní poznati, že jsme lidé a musíme se naučiti nikoho neodsuzovati a nikým nepohrdati.

1) Homil. 34 in Evangel., n. 2.

2) Gal. VI., 1.

3) Cassianus de coenobit. insti. 1, 5, c. 30.

4) Žalm IX., 21.

XXXVIII.

O veliké přízni a milostech, které Bůh pokorným uděluje a o příčině, proč je tak vyvyšuje.

1. „Spolu s ní přišlo mi všechno dobré“.¹⁾ To praví mudřec o božské moudrosti. My můžeme totéž říci o pokoře, že nám všechna dobrodiní s ní přicházejí: neboť tentýž mudřec praví:²⁾ „Kde pokora, tam moudrost“. A královský prorok praví:³⁾ „Moudrost skýtá dětem“ to jest pokorným. Mimo to učí nás Písmo sv. Starého i Nového Zákona této pravdě jasnými slovy. Ono slibuje velká dobrodiní a milosti od Boha brzy pokorným, brzy malým, brzy chudým v duchu a označuje těmito všemi výrazy opravdově pokorné.

1) Moudrost VII., 11.

2) Přísloví XI., 2.

3) Žalm XVIII., 8.

Skrze Isaiáše praví Pán:¹⁾ „Ale na koho shlédnu? Jen na chudičkého, zkroušeného ducha, a na třesoucího se před mými řečmi“. Na takového obrací Pán očí svých, aby mu milost prokázal a dobry ho zaplnil. Sv. apoštolové Petr a Jakob ve svých listech praví:²⁾ „Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost“. A blahoslavená Panna Maria zpívá:³⁾ „Sesadil mocné s trůnu a povýšil nízké. Lačné naplnil dobrými věcmi a bohaté propustil prázdné“. Prorok velebí Hospodina:⁴⁾ „Neb ty lid ponížený zachraňuješ, avšak oči pyšných ponižuješ“. A Kristus Pán sám praví v evangeliu:⁵⁾ „Neboť každý, kdo se povyšuje, bude ponížen, a kdo se ponižuje, bude povýšen“. A v jednom žalmu se praví: „Kážeš, by prameny v údolích vyvěraly, aby mezi horami vody tekly“,⁶⁾ a právě tak stéká pramen milosti Boží na pokorné. Jako „údolí obilí plná“,⁷⁾ právě tak přinášejí a dávají ti, kteří jsou nízkými ve vlastních očích, pokorní, mnoho ovoce: neboť oni přijímají mnoho milostí a darů od Pána.

1) Isaiáš LXVI., 2.

2) I. Petr V., 5, Jak. VI., 6.

3) Luk. I., 52, 53.

4) Žalm XVII., 28.

5) Luk. XIV., 11.

6) Žalm CIII., 10.

7) Žalm LXIV., 14.

2. Podle učení sv. Augustina¹⁾ přitahuje pokora nejvyššího Boha dolů. „Vznešený jest Bůh, praví on, ty se pokoříš, a on přichází k tobě dolů: ty se povynášíš, a on utíká od tebe“. Proč? „Neboť ač vysoko Pán jest, na nízké patří, a zpupné z daleka (již) poznává“.²⁾ Jako my člověka neznáme, kterého jen z dálky vidíme, právě tak nezná Pán pyšné v tom smyslu, aby jim milosti uděloval. „Vpravdě, pravím vám, neznám vás“³⁾ praví Bůh k pyšným a zlým. Sv. Bonaventura⁴⁾ praví: „Jako měkký vosk snadno přijímá pečeť, kterou chceme vyraziti, právě tak činí pokora duše tak uzpůsobené k přijetí ctností a milostí Božích“. Při hostině, kterou Josef svým bratřím vystrojil, dostával nejmladší největší díl.

3. Nyní chceme viděti, co jest příčinou, že Bůh, pokorné tak vyvyšuje a jim tak mnoho milostí dává. Důvod jest tento: zůstane všechno doma, nic se neztratí. Neboť pokorný se nevyšuje, nepřipisuje si ničeho, nýbrž všechno připisuje Bohu, a vrací jemu dokonale vše a vzdává mu čest a slávu. Neboť: „Jeť veliká moč Boha samého, a od ponížených ctěn bývá“.⁵⁾ Bůh myslí, že takovému

1) Serm. 177 de Ascend. Dom., n. 2 (Append).

2) Žalm CXXXVII., 6.

3) Mat. XXV., 12.

4) Speculum disciplinae ad Novit., p. 1, c. 3.

5) Sirach III., 21.

může snadně dobro učiniti, své věci jemu svěřiti a své dary a bohatství sděliti: neboť takoví se nepozdvihnou proti mně a neodcizí mi to. Tak působí v nich Pán, jako ve vlastnictví svém: neboť sláva, čest zůstane jemu.

Tak to vidíme také ve světě, jak nějaký mocný pán, nebo král považuje to za něco velikého a cenného, nějakého člověka, jak se říká, z prachu pozvednouti a na něm, který ničím nebyl, svou moc ukázati. Takovým způsobem se totiž projevuje štědrost a velikost krále mnohem více, a může se pak říci: tento jest jeho dílem. Tak praví také sv. apoštol:¹⁾ „Máme však poklad tento v nádobách hliněných, aby přenesmírná moc ta jevila se jako (moc) Boží, a ne jako (moc vycházející) z nás“. Každý má věděti, že poklad patří Bohu a ne nám: neboť hliněná nádoba nemá takové ze sebe. Proto tedy Bůh povyšuje pokorné a propůjčuje jim velké milosti. A proto nechává pyšné odejítí prázdné, poněvadž pyšný mnoho na sebe spoléhá, na svou píli a svou námahu, sám sobě mnoho připisuje a ješitné zalíbení nachází v dobrém výsledku, jako by to všechno provedl svou silou a svou pilností. To všechno však ulupuje Bohu, a utíká pryč se slávou a ctí,

¹⁾ II. Kor. IV., 7.

která jedině majestátu Božímu přináleží. Sotva se začneme trochu modliti a do zbožnosti přijdeme a prolejeme nějakou slzu, již myslíme, že jsme duchovními lidmi a vycvičenými vysloužilci. Ihned také se vynášíme nad jiné a myslíme, že jiní to tak daleko nepřivedli a nestali se ještě takovými duchovními lidmi a nepokračují tak horlivě jako my.

4. To je důvodem, proč nám Pán nepropůjčuje žádných větších milostí, ba mnohdy propůjčené nám odebírání, aby se v nás nezměnilo dobré ve zlé, zdraví v nemoc, lék v jed, a aby nám přijatá dobrodiní a milosti k vůli špatnému užití nebyly k větší záhubě, jako člověku slabému a nemocnému na žaludek nepomáhá ani dobrá polévka slepičí, poněvadž nemůže ji strávit. Neboť kdyby se mu jí více dalo, pak by mu to ještě více škodilo a zmnožilo záhubné šťávy. Onen olej u proroka nepřestal téci, dokud byly nádoby na jeho přijímání. Jakmile nebylo žádné více, přestal olej téci, jak praví Písmo sv. Právě tak je tomu s olejem milosrdenství Božího: neboť sám pro sebe jest nevyčerpatelný. Se strany Boží nemají žádných hranic jeho milosti a milosrdenství.

„Aj není zkrácená ruka Hospodinova“.¹⁾
Z jeho strany není žádné změny: neboť Bůh

¹⁾ Isaiáš LIX., 1.

se nemění a nemůže se měnit, nýbrž zůstává vždy týž. On jest vždy více připraven k dávání, než my k přijímání. Jen v nás je chyba: neboť my nemáme žádných prázdných nádob, abychom zachytili olej milosrdenství a milostí Božích. Jsme plní sebe a spoléháme příliš na sebe a na své prostředky. Pokora a sebe-poznání vyprazdňuje a zbavuje člověka sama sebe, činí ho nedůvěřivým v sebe a v lidské prostředky, takže si ničeho nepřipisuje, nýbrž všechno Bohu. Takovým lidem plnýma rukama dává Bůh dary a své milosti. Proto:¹⁾ „Pokoř se Bohu a očekávej (pomocných) rukou jeho“.

XXXIX.

Jak užitečným by bylo osvojit si pokoru a jí doplniti nedostatek na ctnosti a dokonalosti a uchrániti se pokoření a trestu Božího.

1. Sv. Bernard¹⁾ praví: „Blázen jest každý, který staví na jiném základě, než na pokoře: neboť všichni v mnohých věcech padáme“. Právě tak nemáme pravých nároků na nic, leč na pokárání. Job praví:²⁾ „Kdyby někdo chtěl se s ním hádati, nezodpoví jediné věci z tisíce“. Na tisíc žalob nemůže ani jediného omluvení přednésti. Praví dále sv. Bernard: „Co nám tedy jiného zbývá, a jaký máme ještě prostředek, než útočiště vzíti k pokoře a jí doplniti, co nám v jiných věcech schází?“ A poněvadž tento prostředek jest velmi důležitý, proto nám to stále světec doporučuje

¹⁾ Serm. 26 de diversis, n. 1.

²⁾ Job IX., 3.

týmiž nebo podobnými slovy:¹⁾ „Co ti schází na dobrém svědomí, praví on, to nahraď pohrdáním sebou. Co ti schází na horlivosti a dokonalosti, to nahraď veřejným vyznáním“.

Dle zprávy sv. Dorothea²⁾ doporučoval toto opat Jan velice a pravil: Chceme se, milí bratří, kratičký čas pokořovati, abychom spásy dosáhli pro naše duše. Kde nemůžeme k vůli svým slabostem pracovati, chceme se namáhati o pokoru. Pak se nalezneme, jak doufám, mezi těmi, kteří pracovali“. Shledáš-li se pro množství hříchů svých nedostatkem zdraví neschopným k přísnému pokání, tak žij na rovné cestě pokory: neboť nenalezneš žádného jiného vhodnějšího prostředku ke spáse. Myslíš-li, že se nemůžeš oddati modlitbě, tak se obírej sebepohrdáním, a myslíš-li, že nemáš k velkým věcem žádného talentu, pak se drž pevně pokory. Pomocí jí nahradíš všechny jiné nedostatky.

2. Pomysleme jen, jak málo od nás Pán žádá, a jak s málem se spokojuje. On žádá jen, abychom se v poměru ke své nízkosti vyznali a pokořili. Kdyby Bůh po nás žádal půst přísný, těžká pokání, vysoké nazírání, pak by mohli se mnozí vymlouvati a říkati: K jednomu nemám síly, k druhému schází mi talent a schopnost. Vzhledem k pokoře

1) Serm. in Nativitate s. Joannis Bapt., n. 8.

2) Doctrin. 2 de humilitate, n. 2.

není žádné výmluvy a žádné omluvy: neboť nemůžeš říci, že ti schází potřebné zdraví a síla, abys byl pokorným, nebo že nemáš nadání a učenosti k tomu. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Nic není lehčího, než sebe pokořiti, když se chce“. To můžeme ve všech věcech činiti i v sobě samých nalezneme dosti látky k tomu. „A snížení tvé bude uprostřed tebe“.²⁾ Utíkejme se tedy k pokoře, a nahradme sebe-pohrdáním, co nám na dokonalosti schází, a pohneme srdce Boží k milosrdenství a k odpuštění. Budeš-li chudým a pokorným, jest s tím Pán spokojen. Budeš-li chudý a pyšný, pak ho urážíš velice. Tři věci nenávidí velice Pán, a mezi nimi jest, jak mudřec praví: první „Pyšný žebrák“.³⁾ Je to však i lidem protivné.

3. Ještě více! Pokořme se sami, aby nás Bůh nepokořoval. Neboť to je obyčejně jeho způsob: „Kdo se povyšuje, bude ponížen“. Chceš-li, aby tě Bůh nepokořil, pokoř se sám. Je to hlavní bod, který zaslouží dlouhého uvažování a rozjímání. Chceš-li věděti, jak velice Bůh miluje pokoru a jak nenávidí pýchu a nadutost? Sv. Řehoř praví:⁴⁾ „Oby-

1) Serm. 2 in Capite Jeiunii.

2) Micheáš VI., 14., XXX.

3) Sirach. XXV., 4.

4) Moral. L. 34, c. 15 et c. 22, n. 44. Reg. Past., p. 4. — Dialog. L. 3, c. 14.

čejně přivádí všemohoucí Bůh duše spravedlivých z většího dílu k dokonalosti, přece však nechává je v některých věcech nedokonalými, aby vždycky na svých nedokonalostech našli ošklivost, i když by v lesku podivuhodných ctností stáli, a nevynášeli se k vůli velikosti, když v boji s maličkostmi ustavičně padají. Když v posledních věcech nemohou dobýtí vítězství, neodvažují se pyšnými státi pro velká díla“. Proto musíme stále v bázni a v pokoře žíti a Pána stále prositi o pomoc a milost.

Totéž praví sv. Bernard,¹⁾ a je to společná nauka všech světců. Tak se vyslovuje svatý Augustin²⁾ na slova: „A bez něho nepovstalo nic (z toho) co povstalo“.³⁾ Tak sv. Jeroným na slova:⁴⁾ „Náhradu dám vám za roky, které sežraly kobylky, žrouti, hlodavci a hltavci, velké mé vojsko, jež poslal jsem na vás“. Aby člověka pokořil, praví on,⁵⁾ a aby jeho pýchu skrotil, stvořil Bůh tato zvířátka, tyto malé a nepatrné červíčky a tento hmyz. Pyšný lid Faraonův mohl Pán velmi snadno krotiti a tím pokořiti, že by poslal medvědy, lvy a hady na ně, avšak on chtěl skrotiti jejich

1) Serm. 25 De diversis, n. 4.

2) Tract. in Joannis Evang. 1, n. 15.

3) Jan I., 3.

4) Joel II., 25.

5) Commentar in Joel II., 25.

pýchu maličkými zvířátky, mouchami, komáry a žábami, aby je tím více pokořil. Abychom v pokoře ustavičně a v pohrdání sebou žili, nechává také nás Pán v lehčích případech padati a bojovati proti pokušením nepatrným, proti komárům a podobným maličkostem, které samy o sobě jsou maličkostmi. Kdybychom pozorně uvážili, co nás obyčejně znepokojuje a z míry uvádí, tak bychom našli, že je to, ve světle uváženo, něco docela nepatrného, nějaké slovíčko, které se řekne, nebo způsob a tón, jak se to řekne, nebo nedostatek ohledu, který jsem pozoroval. Z komára, který vzduchem letí, dělá někdo vzdušný zámek, souká jedno z druhého, znepokojuje se nad tím a přichází z míry. Jak by ti šlo, kdyby Bůh tygra, nebo lva na tebe poslal, když již komár tě ve zmatek uvede a znepokojí? Jak by to stálo s tebou, kdyby těžké pokušení na tebe přišlo? Z takových případů se musíme učit pokoře a sebepohrdání. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Získáme-li si ho, pak je to milostivým zařízením Božím nad námi, abychom nebyli zbaveni úplně takových podnětů. Tak máme dosti důvodů v pokoře vytrvati.

4. Nedostačí-li tyto malé věci, tak věz, že Bůh půjde ještě dále: ale obyčejně stává se

¹⁾ Serm. in Coena Domini, n. 5.

to, co on pak koná, na tvé nebezpečení. Bohu se protiví pýcha a nadutost tak velice a má takovou lásku k pokoře, že on, jak svatí učí,¹⁾ dle svého spravedlivého a docela tajného soudu nějakého člověka nechá upadnouti do těžkých hříchů, aby byl pokořen, a to ne jen do smrtelných hříchů vůbec, nýbrž obzvláště do tělesných hříchů, které jsou nejhanebnější a nejošklivější ze všech, aby se ještě více pokořil.

On trestá skrytou pýchu zjevnou chlípností. Oni se odvolávají²⁾ při tom na vyjádření sv. Pavla vzhledem na ony pyšné filozofy, které Pán k vůli jejich pýše pokořil. „Vydal je v žádostech srdce jejich v nečistotu, takže hanobili těla svá na sobě samých... v náruživosti hanebné“.³⁾ To připustil Bůh pro jejich pýchu, aby byli zahanbeni a pokořeni, když uvidí, že se stali nerozumnými zvířaty, jako Nabuchodonosor se zvířecím srdcem, myslí i životem. „Kdo by se nebál tebe, ó králi národů?“⁴⁾ Kdo by se neměl třásti před takovým hrozným potrestáním, nad nějž mimo peklo nemůže býti většího? Ano hřích jest ještě větší zlo, než peklo samo“.

1) Gregor. Magn. Moral L. 26, c. 17.

2) Isidorus, Libri Sententiarum Tres sive De Summo Bono L, 2, c. 39.

3) Řím. I., 24, 26.

4) Jer. X., 7.

Kdo zná tvoji přísnost, když rozhněváš se, kdo ji cení, jak žádá úcta k tobě?“¹⁾

5. Dle učení sv. otců prokazuje nám Pán dvojí milosrdenství, jedno větší a druhé menší. Jeho malé milosrdenství nám přichází na pomoc při našich malých ubohostech, jako jsou časně, které se týkají jen těla: jeho velké milosrdenství přichází nám na pomoc v našich velkých duševních potřebách, které se duše dotýkají. Když David ve své velké bídě pro spáchané cizoložství a vraždu cítí se od Boha zavržený a opuštěný, volal k Bohu hlasitě o jeho velké milosrdenství:²⁾ „Smiluj se nade mnou, Bože, dle svého velkého milosrdenství“. Stejně dle učení světců jest v Bohu malý a velký hněv. Malý hněv jest, když nás trestá protivenstvím, ztrátou majetku, naší cti, našeho zdraví a jiných dober podobných, které se odnášejí jen k tělu. Velký hněv jest, když pokárání odnášejí se k duši, jak to u Jeremiáše stojí:³⁾ „Kdyžtě, ejhle, meč přichází k duši!“ To je to, co Bůh prorokem Zachariášem praví:⁴⁾ „A hněvem velikým já se hněvám na národy v blahobytu“. To jsou národy domýšlivé a pyšné. Opustí-li Bůh člověka a nechá-li ho za jiné hříchy pokárati a po-

1) Žalm LXXXIX., 11.

2) Žalm L., 3.

3) Jeremiáš IV., 10.

4) Zachariáš I., 15.

trestati pádem do těžkého hříchu, pak je to velký hněv Boží. To nejsou rány otce, nýbrž spravedlivého soudce. O těchto ranách platí, co Jeremiáš praví:¹⁾ „Neboť ranou nepřítele udeřil jsem tebe, trestem ukrutným“. A tak také mluví mudřec:²⁾ „Jáma hluboká (jsou) ústa cizí (ženy): na koho se hněvá Hospodin, upadne do ní“.

6. Krátce, pýcha jest něco tak zlého, a Bůh ji nenávidí tak velice, že podle učení svatých pyšnému mnohdy ke spáse jest, když ho Bůh trestem kárá, aby ho tím od pýchy chránil. Tak praví sv. Augustin:³⁾ „Odvažuji se tvrditi, že pyšným jest to spasitelné upadnutí do zjevného a známého hříchu, aby sebou mohli pohrdati, kteří sebezálibou hřešili“. Tak mluví i mudřec:⁴⁾ „Pohromu předchází pýcha, a před pádem bývá duše zpupná“. Totéž tvrdí sv. Řehoř⁵⁾ a sv. Basil.⁶⁾ Řehoř prohlédaje na hřích Davidův táže se: „Proč nechává Bůh do těžkého hříchu padnouti ty, které k životu věčnému vyvolil a předurčil, a které mnohými dary a milostmi vyznamenal? Jako důvod proto uvádí: „Poněvadž mnohdy ti,

1) Jeremiáš XXX., 14.

2) Přísloví XXII., 14.

3) De Civit. Dei L. 14, c. 13, n. 2 — Serm. 354 De diversis.

4) Přísloví XVI., 18.

5) Moral L., 23, c. 16.

6) Reg. brev. tract. Interrog., 81.

kteří vznešené dary přijali, zpyšněli, kterážto pýcha jest mnohdy tak hluboce ve vnitru ukryta, že sami o ní neví. Myslí, že záliba v sebe a důvěra v sebe jest zálibou v Bohu a důvěrou v něho“. Tak se stalo Petrovi, který nevěřil, že jeho slova byla pýchou jen: „Byť se všichni pohoršili nad tebou, já se nikdy nepohorším“. ¹⁾ Naopak měl je jistě za slova statečnosti a duševní síly a za projev výtečné lásky k mistru.

7. K vyléčení takové skryté a zakuklené pýchy, do které člověk již upadl, aniž by toho poznal, nechává Pán takové lidi do zjevných a veřejných, nectných a hanebných hříchů padnouti: neboť tyto hříchy se poznávají snadněji a padají tak více do očí. Na této cestě přichází člověk k poznání jiného zla, které jest v něm, ukryté pýchy, kterou dříve neznal, pro kterou také žádného uzdravení nehledal a proto by byl šel k zahynutí. Tímto veřejným pádem poznává také toto zlo, pokoruje se před Bohem, činí pokání nad jedním i druhým a dosahuje pozdravení od obou zel. Tak to vidíme na sv. Petrovi. Zjevným veřejným pádem přišel k poznání ukryté pýchy, která v něm byla, k oplakávání této a k pokání za oba poklesky. Tak byl mu jeho pád ke spáse. Totéž se stalo také při Davidovi. Proto praví: ²⁾ „Dobře mi, žes mě ráčil po-

¹⁾ Mat., XXVI., 33.

²⁾ Žalm CXVIII., 71.

kořiti, abych se naučil ustanovením tvým“. Tu jsem se naučil, jak ti mám sloužiti, a jak nesmím sobě důvěřovati. Tak také moudrý lékař hledá, když nemoc nemůže vyléčiti, a zlé a protivné šťávy nemůže odstraniti a zlo zdolati, svéstí je na povrch a na vnější část těla, aby tím snadněji mohl léčiti. Na stejný způsob nechává Pán pyšné a odporující duše k jejich spáse padnouti do těžkých zjevných hříchů, aby se sami poznali a učili se pokořiti se. Takovým vnějším pokořením musí býti vyléčeni od zlé morové nemoci, která uvnitř byla. „Hle já učiním věc v Israeli, že každému, kdo o ní uslyší, zníti bude v obou uších“. ¹⁾ To jsou největší tresty Páně, při jejichžto slyšení se lidé třesou.

8. Ostatně používá Pán, který jest dobrý a pln milosrdenství, tohoto tak přísného pokárání, a tohoto neblahého a ubohého prostředku teprve po užití ostatních lehkých a mírných prostředků. Nejprve sesílá na nás jiné podněty, jiné léky a mírné prostředky, aby nás pokořil, brzy nějakou nemoc, brzy nějaký odpor a pomluvy zlé, brzy pohrdání nebo ztrátu místa. Když však nestačují tyto časné věci k našemu pokořování, pak přikročuje k duchovním. Nejprve dopouští lehká pokušení na člověka, pak těžší

¹⁾ I., Král., III., 11.

a silnější, ba i taková, při nichž přicházíme až k nejzazší mezi vzhledem ke svolení buď nás dokonale přesvědčují, nebo nás nechávají v pochybnosti. Tím má člověk přijíti k náhledu a ke zkušenosti, že sám ze sebe nemůže překonati ona pokušení. Zkušeností máme svou slabost poznati a naučiti se poznati, jak nutnou jest nám milost Boží. Proto si nemáme důvěřovati, ale učiti se pokořiti. Když to všechno nepomůže, pak přijde ještě jiná silná kúra. Pak nechá Bůh člověka padnouti do těžkého hříchu, poraziti ho nechá pokušením. Pak se použije pekelného ohně z výhně pekelné, jímž je člověk pálen, při čemž oči své otevře a pozná, čím jest, a nyní se konečně pokoří, když k tomu nemohl býti přiveden lehčími prostředky.

9. Z toho jest snadno poznati, jak jest pro nás nutným pokora, a nedůvěra ve všech věcech k sobě, nedomýšlivost. Každý má si zodpověděti a uvážiti, jak použil od Boha seslaných podnětů k pokoře, když Pán jako dobrý milující otec a lékař s ním jedná, aby nebylo zapotřebí oněch silných prostředků kárných. Kárej mne, o Pane, otcovskou kázní! Uzdrav mne od mé pýchy námahami, nemocemi, posměchem a hanou, a všemi vhodnými pokořeními: nenechej mne jen do hříchu smrtelného padnouti. Dovol satanovi, aby mne napadl na cti, na zdraví a ranil mne jako

Joba, ale nedovol mu zmocniti se mé duše. „Jen když mne nezavrhneš na věky a nevyhladíš z knihy života: nic mi neuškodí, ať si mne jakýkoliv zármutek zastihne“. ¹⁾ Všechno mi bude sloužiti k tomu, abych dosáhl pokory, která je tobě tak milou.

¹⁾ Následování Krista III., hlava 17, 3. str. 199.

XL.

Dosvědčení řečeného několika příklady.

1. Sulpitius Severus¹⁾ a Sirius²⁾ vypravují v životopise sv. opata Severina o jednom sv. muži vyznamenaném zázraky a ctnostmi, který uzdravoval nemocné, vyháněl ďábly a mnoho jiných zázraků konal. Z celého světa chodili k němu lidé, vysoce postavení, biskupové, a bylo považováno za velké štěstí, jen jeho roucha se dotknouti a jeho požehnaní obdržeti. V takovém rozpoložení pozoroval světec, že se do jeho srdce pozvolna vkrádá ješitnost. Jednak nemohl zadržeti, jak dobře nahlížel, přílivu lidstva: jednak se nemohl zbaviti myšlenky ješitnosti na něho doléhající. To ho rmoutilo velice. Jednoho dne dal se do modlitby a vzdychal k Pánu ustavičně, aby božský majestát dovolil satanu

¹⁾ Dialog. L. 20.

²⁾ Surius I., Vita s. Severini § 18, 8, Januarii.

k vyléčení od tohoto pokušení a k zachování pokory zmocniti se jeho těla na nějakou dobu, aby ho trápil, jak jiné trápil. Bůh vyslyšel jeho modlitbu, a zlý duch vjel do něho. Bylo to hrozným a úžasným dívati se na muže, k němuž byli přivedeni posedlí, aby je uzdravil, jak nyní sám jest posedlým a zuřícím a veden k jiným, aby nad ním provedli exorcismus, jak se činívalo s takovými lidmi. V takovém stavu byl po celých 5 měsíců. Po uplynutí této doby byl zase zdrav, jak dějiny vypravují, a to ne jen od zlého ducha, který ovládal jeho tělo, ale i od pýchy a ješitnosti, která se do jeho duše vplížila.

2. Surius¹⁾ vypravuje ještě jiný podobný příklad. Sv. Severin měl ve svém klášteře tři pyšné a ješitné mnichy. On jim předkládal jejich chybu: avšak oni setrvali v ní. Ve své touze po polepšení a pokoření těchto mužů prosil Pána se slzami, aby je napravil a pokáral trestem z jeho ruky, aby se pokořili a polepšili. A dříve ještě než od modlitby povstal, dovolil Pán třem zlým duchům, aby se jich zmocnili a hrozně je potrápili. Při tom vyznávali oni hlasitě svou nadutost a pýchu svého srdce. Byl to trest odpovídající jejich vině, že duch pýchy vešel do tak pyšných a ješitností naplněných lidí a v nich

¹⁾ Surius 1 c.

zůstal. Poněvadž Pán viděl, že je nic jiného nemůže tak pokořiti, tak zůstali po 40 dní v tom stavu. Konečně prosil světec za ně Pána, aby je opět osvobodil z moci ďábla. Jeho modlitba byla vyslyšena. Utrápení byli na těle i na duši uzdraveni a byli tou kázní Pána velmi pokornými.

Caesarius¹⁾ z Haisterbachu vypravuje, že v jednom Cisterciáckém klášteře přinesli k uzdravení posedlého. Převor přišel a vzal sebou mladého mnicha, který ve ctnosti vynikal a získal si velkou pověst, o němž věděl, že je panické čistoty. Převor oslovil zlého nepřítele takto: „Odvážíš se zůstat, když ti tento mladý mnich naporučí vyjít?“ Satan odpověděl: „Toho se nebojím, je pyšný“.

3. Sv. Jan Klimakus²⁾ vypravuje: „Jednou začali dva zlí duchové nepřátelští našeptávati srdci jednoho statečného bojovníka Kristova nějaké chvály a povznesení, který šel cestou pokory. Božským vnuknutím našel však nejkratší cestu, jak zlobu těchto duchů překonati. Napsal si na stěnu své cely jména několika výtečných ctností, jako dokonalé lásky, nejhlubší pokory, andělské čistoty, nejčistší a vznešené modlitby atd. Chtěly-li ho v pokušení uvésti ony zlé myšlenky, tak pravil k zlým

1) Dialog. Distinct. 4, c. 5.

2) Scala Paradisi gr. 2, De sanctissima humilitate.

duchům: „Dobrá! uděláme zkoušku“. Pak čte jména ctností. Nejhlubší pokora? Tuto ještě nemám. Byl bych spokojen, kdybych měl jen hlubokou. Dokonalou lásku? Něco lásky již, ale jak to stojí s dokonalou? Ach, ta není ještě dokonalou: neboť velmi často mluvím se svými bratřími pyšně a drsně. Andělská čistota? Tu nenalézám: neboť mnoho myšlenek a hnutí nečistých v sobě cítím. Nejvznesenější modlitba? O tom docela nic: neboť velmi často usnu a velmi často jsem roztržitým v modlitbě. Potom mohl k sobě samému říci: A kdybys všech těchto ctností dosáhl, musel bys přece jen říci, že jsi služebník neužitečný a nehodný, a za takového se musíš také považovati, podle slov Krista Pána; našeho Vykupitele:¹⁾ „Když učiníte všechno, co bylo vám přikázáno, rcete: Služebníci neužiteční jsme: co jsme měli učiniti, učinili jsme“. Nyní však, když ještě tak daleko jsem od toho — čím jsem?

KNIHA ČTVRTÁ.

O POKUŠENÍ.

I.

Že v tomto životě nemůže scházeti pokušení.

1. Mudřec praví:¹⁾ „Synu, chceš-li vstoupiti do služby Boží, (stůj v spravedlnosti a bázni): buď připraven, že budeš zkoušen“. Na slova Šalomounova:²⁾ „Čas boje a čas pokoje“ praví sv. Jeroným:³⁾ „Jak dlouho my zde na světě žijeme, máme čas boje: přijdeme-li do jiného života, pak budeme míti pokoj“. Žalmista praví:⁴⁾ „Neboť Salemu jest stánek jeho“. Od pokoje má jméno naše nebeské město: „Jerusalem“ značí patření pokoje. Proto praví sv. Jeroným:⁵⁾ „Nyní nikdo se nepovažuje za jistého: neboť jest válečná doba, a tu musíme bojovati a zbraně se uchopiti od apoštola

1) Sirach II., 1.

2) Kazatel III., 8.

3) Commentar. 3, 8 in Ecclesiasten.

4) Žalm LXXV., 3.

5) Řím. VII., 19.

vyznačené, abychom jednou jako vítězové mohli v klidu odpočívati“. Zde platí: ¹⁾ „Vždyť nečiním to dobré, které chci“. „Zde jest život spravedlivých bojem“ praví sv. Augustin, ²⁾ „a žádným triumfem“. Proto slyšíme povzbuzení k boji, jak se apoštol vyslovil, kde pociťoval velké protivné snažení a boj těla proti dobru a velkou náklonnost ke zlému a toužil býti od toho prost. ³⁾ Nečiním to dobré, které chci, nýbrž konám to zlé, kterého nechci... ale vidím jiný zákon v údech svých, který bojuje proti zákonu mysli mé a jímá mě pod zákon hříchu, jenž jest v údech mých“. Vyzvání k triumfu uslyšíme, když přiodějeme toto smrtelné a pomíjející tělo nesmrtelností a nepomíjejícností, jak tentýž apoštol praví. Vyzvání k triumfu, které tam budeme slyšeti, budou slova apoštolova: ⁴⁾ „Pohlčena jest smrt ve vítězství. Kde jest, ó smrti, vítězství tvé? Kde jest, ó smrti, osten tvůj?“ To všechno řekl v krátkých slovech Job: ⁵⁾ „Bojování je život člověka na zemi: jako dny nádeníka jsou dny jeho“. Jako nádeník musí celý den pracovati a se namáhati, a teprve potom následuje zaplacení a pokoj, právě tak také pro

1) Serm. 151 de Scriptur, n. 2.

2) L. c.

3) Řím. VII., 19, 23.

4) I. Kor., XV., 54, 55.

5) Job. VII., 1.

nás den tohoto pozemského života jest plný námah a pokušení, a teprve po tom bude nám přidělena odměna a pokoj v poměru k naší práci.

2. Tážeme-li se zvláště po příčině tohoto ustavičného boje, tak nám ji dává apoštol Jakob ve svém listě:¹⁾ „Odkud (vznikají) boje a pŕtky mezi vámi? Ne-li odtud, od vašich chtíčů, které bojují ve vašich údech?“ V nás tedy leží základ a kořen, totiž pozdvihnutí a odpor proti dobru, který od hříchů v našem těle jest. Panství našeho těla prokletí zasáhlo, proto přináší jen hloží a trní, které nás ustavičně bodá a trápí.

Svatí srovnávají tento stav s lodičkou v evangeliu, při jejížto vyplutí na moře ihned se bouře rozbouřila, že ji přikrývala vlnami a hrozila potopením. Tak nachází se také naše duše v těle jako v nějakém nahnílém a díravém čluně, který z jedné strany jest puklý, z druhé strany zdvihajícími se vlnami a bouří mnohých nespořádaných náklonností a vášní hrozí býti zalita a pohroužena: „neboť smrtelné tělo obtěžuje duši“.²⁾

3. Tak jest příčinou našich pokušení pokazená naše přirozenost, onen podpal hříchů a ona zlá náklonnost, která nám po hříchů zůstala. Náš největší nepřítel jest v našem

¹⁾ Jak. IV., 1.

²⁾ Moudrost IX., 15.

domě, a on je to, který zapříčiňuje ustavičný boj nám. Člověk se tedy nemá diviti, když je obtěžován pokušeními. Jsem synem Adamovým, v hříchu počat a narozen. „Nebo, hle, v nepravostech jsem počat, a v hříších počala mne matka moje“. ¹⁾ Proto se nám nebude nedostávat pokušení, zlých náklonností a vášní, které zapříčiňují boj. Kristus Pán nás učí, jak sv. Jeroným ²⁾ poznamenává, ne modliti se v Otčenáši, Bože, nenechej nás pokoušeti, neboť to by bylo něco nemožného: nýbrž aby nás nenechal padnouti v pokušení. Tak praví Pán na tom místě: ³⁾ „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení“. Sv. Jeroným praví: ⁴⁾ „V pokušení padnouti neznamena býti pokoušenu, nýbrž v pokušení podlehnouti“. Sv. patriarcha Josef byl pokoušen k cizoložství, ale on nepodlehł pokušení. Sv. Susana byla pokoušena také v tom směru, ale Pán pomohl jí, že v pokušení nepadla.

4. Právě to je to, oč v Otčenáši prosíme, abychom v pokušení nepadli a jemu nepodlehli. Nemůžeme úplně býti bez pokušení, avšak my prosíme o sílu, abychom mohli pokušení vydržeti. V listě Heliodorovi píše

1) Žalm L. 7.

2) Commentar in Math. 26, 41.

3) Mat. XXVI., 41.

4) L. c.

tentýž světec Jeroným: ¹⁾ „Jsi v bludu, můj bratře, když myslíš, že může křesťan žít, aniž by cítil pokušení. Právě tam jsi nejvíce pokoušen, kde toho nejméně pozoruješ, že jsi v pokušení“. Právě tam zvedá ďábel velký boj, kde myslíš, že jsi bez boje. „Neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltit.“ ²⁾ A ty si chceš namluvit, že máš pokoj? On se skrývá a číhá na neviného, aby ho usmrtil, a ty se chceš považovati za bezpečného? „Sedává na číhané s bohatými v skrýších, aby zabil neviného, oči jeho po chudásu slídí. Číhá v úkrytu jako lev v svém houští: číhá, aby zachvátil ubohého.“ ³⁾ Nedej se klamati: tento život jest dobou boje a války. Před pokušeními se báti, jest právě tolik, jako kdyby voják bál se dunění děl a proto chtěl utéci z boje, nebo jako kdyby se chtěl někdo vzdáti další plavby, nebo chtěl vyskočiti, poněvadž upozoroval, že se mu žaludek zdvihá.

5. Je to velký blud, praví sv. Řehoř, ⁴⁾ když mnozí ihned myslí, jakmile pokušení přijde, že je všechno ztraceno, Bůh že je docela zapomenu, a že jsou v jeho nemilosti. Tu se velice mýlíš. Máš uvážiti, že pokušení jest

¹⁾ Epist. 14 ad Heliodor, n. 4.

²⁾ I. Petr V., 8.

³⁾ Žalm IX., 29, 30.

⁴⁾ Moral. L. 24, c. 11.

něčím obyčejným ne jen u lidí obyčejných vůbec, nýbrž docela zvláště u duchovních lidí, kteří se snaží o ctnost a o dokonalost. Tomu nás učí již hořejší slova mudrcova, a témuž nás učí apoštol sv. Pavel, když píše:¹⁾ „Ale také všichni, kteří chtějí pobožně žítí v Kristu Ježíši“, kteří ve službě Boží pokroky činiti a postupovati se snaží „budou pronásledováni“. Naproti tomu mnozí ani nevědí, co jest to pokušení, oni neznamenaní půtky a boje těla proti duchu, ba mají na tom radost. Tak praví sv. Augustin,²⁾ když vysvětluje slova sv. Pavla:³⁾ „Neboť tělo žádá proti duchu“ praví: „Ve spravedlivých žádá tělo proti duchu: neboť v bezbožných nemá proti čemu by žádati mohlo“. Jen tam, kde jest duch, vzniká žádost proti duchu. Také ďábel nepotřebuje čas mařiti s pokušením takových lidí: neboť oni ho následují dobrovolně a vzdávají se mu bez těžkostí a odporu. Myslivci nehoní domácí zvířata, nýbrž jeleny a srny, které rychle běhají a na horách se skrývají. Ti, kteří rychlostí jelenů a srn na horu dokonalosti spěchají, na ty činí ďábel osidla a pokouší je: ti, kteří žijí jako domácí zvířata, ti mu bez toho náleží: na ty nemusí podnikati hon“. Sv. Řehoř praví:⁴⁾ „O takových myslí, že jsou jeho právním vlast-

1) II. Tim. III., 12. 2) Serm. 128 de Scriptur, c. 6.

3) Gal. V., 17. 4) Moral. L. 24, c. 11.

nictvím a proto je nemůže pronásledovati“. Proto nemáme se báti pokušení, ba naopak máme je považovati za dobré znamení, jak nás povzbuzuje sv. Jan Klimakus slovy: „Neni jistějšího důkazu na to, že jsou od nás zlí duchové přemoženi, než když nás nejprudčeji napadají. Neboť to dělají proto tobě, že se proti nim pozdvihuješ a jejich území právní jim odnímáš. Protože tě nenávidí, proto tě pronásleduje ďábel: kdyby toho nebylo, pak by tě netrápil“.

II.

Někteří jsou pokoušeni na počátku jejich obratu, jiní později.

1. Někteří pocíťují, jak sv. Řehoř¹⁾ poznamenává, boj pokušení hned na počátku svého obratu, kdy se právě oddělili od světa a počali se starati o ctnost. Uvádí proto příklad Krista Pána, který to chtěl ve své nekonečné moudrosti sám na sobě ukázati jako na vzoru. Teprve, když přijal křest a odebral se na poušť, aby se postil, modlil a pokání činil, nechal se od zlého ducha pokoušeti. Teprve nyní se k němu blíží ďábel, aby ho pokoušel, praví evangelium. Sv. Řehoř²⁾ praví: „Tím chtěl budoucí své členy a dítky povzbuditi, že musí býti připraveni na pokušení, když se na mysli seberou a budou se chtíti o ctnost starati: neboť právě tehdy se přibližuje ďábel nejraději“.

¹⁾ Moral. 1. c., n. 27.

²⁾ Moral. L. c.

Sotva že národ israelský vytáhl z Egypta, shromáždil Farao své vojsko a všechnu svou moc, aby je dohonil. Když Lában viděl, že se Jakob od něho oddělil, pronásledoval ho s mnohým lidem a s velkou zuřivostí. „Když duch nečistý vyjde od člověka... Tu jde a vezme s sebou sedm jiných duchů horších než jest sám, a vejdouce přebývají v něm“.¹⁾ Takový jest znovu jako rebel napaden, aby se znovu podrobil. Stejně také zlý nepřítel upadne do zuřivosti, když vidí, že někdo proti němu se zdvihá a chce uniknouti jeho moci a poddanosti. Pak jest ještě zuřivější a počíná ještě prudší boj. Sv. Řehoř uvádí jako doklad to, co sv. evangelista Marek vypravuje o onom hluchoněmém, z něhož Pán vyhnal zlého ducha.²⁾ „I vykřikl a zalomcovav jím velice, vyšel z něho“.³⁾ Světec praví: „Pozoruj dobře, že on jím nelomcuje, pokud ho nemá posedlého. Teprve tehdy, když byl přinucen Boží mocí vyjít, lomcuje jím. Z toho se máme učit, že duch zlý teprve tehdy namáhá se pokušením nás ve zmatek uvésti a obtěžovati, když se od něho oddělujeme“.

2. Bůh to dopouští a chce podle pozna-

1) Luk. XI., 26.

2) Moral. L. 33, c. 14.

3) Marek IX., 25.

menání sv. Řehoře,¹⁾ abychom na počátku svého obratu pokoušení byli, aby žádný nemyslel, že již jest svatým, poněvadž zanechal zlého života a začal dobrý život vésti: neboť takové myšlenky přicházejí velmi snadně při tomto přechodu. Bůh to také dopouští proto, aby pokušení přicházela, poněvadž jistota před nimi mohla by zapříčiniti nedbalost, a aby jistota v započatém životě dobrém neučinila člověka nedbalým a vlažným. Pokušení musí mu stále před oči stavěti nebezpečnosti, v němž jest, musí ho stále povzbuzovati, k horlivosti povznášeti a činiti ho opatrným a ostražitým.

Dle názoru sv. Jana Klimaka²⁾ přichází nový život tomu, který byl zvyklým na špatný život, obtížným. Když sáhne po ctnosti, zjeví se odpor a boj pozdvihující se vášně, jako pták teprve, když se chce zbaviti osidla, jasně poznává, že je chycen. Proto se nesmíme lekati a malomyslněti, když na počátku obtíže a pokušení shledáme, neboť to je docela něco obyčejného.

3. Když někdo svět a život hříchu zanechal a začíná Bohu sloužiti, tak cítí často pokušení, jakých nezakusil před svým obrácením. To přichází, jak sv. Řehoř³⁾ praví, ne

¹⁾ Moral. L. 24, c. 11, n. 27.

²⁾ Scala Paradisi gr. 26 De discretione.

³⁾ L. c., n. 30.

snad z toho, že před tím kořenů oněch pokušení v sobě neměl. On je měl skutečně: ale nepřišly na venek tenkrát. Nyní vystupují na světlo. Je-li člověk pln plánů a starostí, pak obyčejně sám sebe nezná a neví, co se v jeho nitru odehrává. Teprve když začne býti sebrané mysli, pak teprve počíná poznávati kořeny zlé, které v jeho srdci vyhánějí. Je to jako s bodlákem, který u cesty roste. Všichni kolemjdoucí šlapou se po něm, a nikdo se o to nestará. Nenasazuje sice bodláčí, ale kořen zůstává nepozorovaným v zemi, když kolemjdoucí přestanou se po něm šlapati, vyžene ihned i bodláčí. Tak jest kořen pokušení ve světských lidech ukryt tak, že na venku není ničeho pozorovati. Ono jest jako to bodláčí na cestě kolemjdoucími, to jest rozmanitými myšlenkami, které přicházejí, starostmi a záležitostmi, které stále se hromadí, ušlapáno a umačkáno. Jakmile se člověk od toho všeho uvolní, a chce se sebrati do služby Boží, pak není bodláčí od nikoho více šlapáno, pak se stává zjevným, co dříve bylo ukrytým. Nyní pozorujeme bodláčí pokušení, které z kořene vypučelo. To bývá také často důvodem, proč mnozí daleko více pokušení trpí při modlitbě než při jiných zaměstnáních svých nebo při vnějších věcech. Cítí-li někdo v řádě pokušení, jak je před tím ve světě nikdy necítil,

pak to nepřichází odtud, poněvadž před tím do sebe nepatřil a sebe nepoznával, nyní ale začal do sebe patřiti, sebe znáti a své zlé náklonnosti a převrácené vášně. Jeho všechna starost musí se k tomu odnášeti kořeny vytrhati a ne je přikrýti.

4. Jiní, praví sv. Řehoř,¹⁾ nebývají na počátku svého obrácení trápení takovými pokušeními: oni cítí právě naopak velký klid, radost a útěchu. Později však zkouší je Pán pokušeními. Tak to zařizuje Božská Prozřetelnost ve svých moudrých zařízeních, aby jim cesta ctnosti nezdála se příliš tvrdou a těžkou, aby nemalomyslněli a nevraceli se k tomu, co krátce před tím opustili. Tak učinil svému národu, když ho vysvobodil z Egypta. Nevedl ho sousední zemí filistínskou: myslil totiž, že by se mohl lid mrzeti, kdyby viděl, že proti němu povstávají války, a že by se mohl navrátiti do Egypta.²⁾ „Tento důvod samo Písmo sv. uvádí. Bůh naopak na počátku jim poskytl mnoho milostí a působil k vůli nim mnoho zázraků a divů. Teprve když přešli Rudé moře a octli se v poušti, odkud se již nemohli vrátiti, tam je pak zkoušel dříve než je uvedl do země zaslíbené mnohými útrapami a pokušeními. Právě tak, praví sv. Řehoř, zachovává Pán

¹⁾ Moral. L. 24, c. 11, n. 29.

²⁾ Exodus XIII., 17.

ty, kteří svět opustili, na počátku od bojů proti pokušením, aby, jsouce málo upevněni ve ctnosti velice se nelekali a do světa se nevraceli. Vodí je na počátku po nivách vonících a dává jim útěchy a radosti, aby okusivše sladkosti a laskavosti cesty Boží boj a obtíže pokušení a protiventství lehčeji potom snášeti mohli. To mohou pak tím snadněji, čím více od Boha okusili a poznali, jak velice toho zaslouží, abychom mu sloužili a ho milovali. Tak zjevil Pán Petrovi nejprve krásu a vznešenost svého Božství v proměnění, a teprve potom nechal ho pokoušeti děvečkou, která se ho tázala, zda není také z učeníků Ježíšových. Tímto pokušením měl býti pokořen, aby s pláčem a láskou význam a váhu toho, co na hoře Tábor viděl, naučil se oceňovati. Jako ho bázeň porazila, tak ho měla povznést opět sladkost a přátelství a dobrota Boží, kterou již ze zkušenosti znal.

5. Z toho se musíme naučiti poznati blud, který se objevuje u začátečníků v službě Boží. Poněvadž mnohdy prožívají tak velkého pokoje a blažený klid nacházejí, a Bůh jim uděluje milost trvati na modlitbách, a poněvadž zároveň shledávají cvičení ve ctnostech a v umrtvení tak lehkým, proto myslí, že dosáhli již dokonalosti a nemyslí, že to jsou čistě útěchy pro děti a začátečníky, a že jim Pán tyto radosti propůjčuje, aby je od věcí

světa odtrhl. Tak praví sv. Řehoř¹⁾ a pokračuje dále: Mnohdy propůjčuje se Pán méně dokonalým a ve ctnosti málo pokročilým ve větší míře, ne, že by toho snad zasloužili, nýbrž protože jim toho je více zapotřebí. Tak je tomu i na světě, otec, který všechny děti stejně miluje málo se o ně stará, pokud jsou zdravé: jakmile jest některé z nich nemocno, pak nejen že obstarává léky proň, nýbrž dává mu všechno vůbec, co mu může radost a potěšení způsobiti. Tak zalévá a pěstuje zahradník nejslabší květiny nejpečlivěji. Jsou-li jednou již silnými a dobře zakořeněnými, pak je tak nezalévá a nestará se o ně tolik. Na stejný způsob to činí božská dobrota se slabými a s dítkami a se začátečníky duchovního života.

6. Mnohdy propůjčuje Pán, jak svatí poznamenávají, těm, kteří velkými hříšníky byli, více útěch a zdánlivě více zvláštních milostí a dobrodiní než těm, kteří vždy spravedlivě žili. To činí proto, aby oni nemalomyslně a nezoufali si, a aby zase tito nebyli pyšnými. To je nám názorně podáno v Marnotratném synu. S hodováním a veselou hudbou přijal ho zpět. Nejtučnější tele nechal zabít. Slavila se velká slavnost. Staršímu synu, který po celý svůj život otci sloužil, ani jedno z jeho

¹⁾ Moral. L. c.

přikázání nepřestoupil, nebylo dáno ani ko-
zelce, aby se mohl se svými přáteli potěšiti.
Pán praví:¹⁾ „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž
chorobní“.

¹⁾ Mat. IX., 12.

III.

Proč Pán chce, aby na nás přicházela pokušení. O užitku a přednosti, která z nich vyrůstá.

1. Duch Svatý praví v 5. knize Mojžíšově:¹⁾ „Neboť zkouší vás Hospodin, Bůh váš, aby se ukázalo, milujete-li ho celým srdcem svým a celou duší svou, čili nic“. Sv. Augustin nadhazuje otázku:²⁾ Jak může Písmo sv. říci, že Bůh nás pokouší, když sv. Jakob praví:³⁾ „Od Boha jsem pokoušen“ nikdo neříkej. Jsou dva druhy pokoušení: jeden, člověka svéstí do hříchu, a na tento způsob Bůh nikoho nepokouší, tak pokouší ďábel, jemuž je to vlastním, jak praví apoštol:⁴⁾ „Zdali

1) Det. XIII., 3.

2) Tract. 43 in Evang. Joan., n. 5, 6. – Quaest. 57 in Heptateuchum.

3) Jak. I., 13.

4) I. Thesal. III., 5.

snad nepokoušel vás pokušitel“ to jest ten, jehož věci jest pokoušeti. Jest však ještě jiný druh pokoušení, aby někdo byl vyzkoušen a vytríben. Tímto způsobem nás Bůh zkouší dle Písma. Tak pokoušel Bůh Abrahama, to jest on zkoušel ho. Bůh nás zkouší ne jednou, nýbrž často, abychom poznali své síly a učili se nahlédnouti jak to stojí s naší láskou k Bohu a bázní Boží. Když Abraham napřahoval ruku po noži, aby obětoval svého syna, pravil Bůh sám:¹⁾ „Nyní poznávám, že se Boha bojíš“. To znamená podle výkladu sv. Augustina:²⁾ „Já jsem ti propůjčil toto poznání, aby ses Boha bál. Tak sesílá Pán mnohá pokušení bezprostředně, jiná našimi nepřáteli, ďáblem světem a tělem.

2. Proč pak dovolí Pán nás pokoušeti a proč tomu chce? Tuto otázku projednávají sv. Řehoř,³⁾ Kassian⁴⁾ a jiní velmi obšírně. Dle jejich nauky jest nám to spasitelným, býti pokušenu, v obtížích se nacházeti, cítiti mnohdy trestající ruku Páně: neboť kdyby se tak nedělo, nevolal by prorok k Bohu:⁵⁾ „Docela mne (tedy) neopouštěj!“ On věděl docela dobře, že Pán mnohdy své služeb-

1) Genes. XXII., 12.

2) Quaest. 58 in Heptateuchum.

3) Moral. L, 8, c. 10; L. 20, c. 22.

4) Collat. 4, c. 6.

5) Žalm CXVIII., 8.

níky opouští a svou trestající ruku proti nim zvedá, a sice k jejich spáse a k jejich prospěchu: proto neprosí Boha, aby ho docela neopouštěl a svou ruku proti němu nepozvedal, nýbrž aby ho docela neopouštěl. Jindy praví:¹⁾ „Neodchyluj se ve hněvu od svého sluhy“. Neprosí Boha, aby se od něho nikdy a na žádný způsob neodvrátil, nýbrž aby ve svém hněvu tak se od něho neoddělil, že by pak do hříchu upadl. Prosí ho často, aby zkoušel, pokušení a trápení sesílal na něho, když praví:²⁾ „Zkus mne, Hospodine, a vyzkoumej mne“. A tak mluví dokonce sám Pán u Isaiáše:³⁾ „Na maličkou chvíli jsem opustil tebe, s velkým však slitováním domů tě zavedu. Ve chvílce hněvu jsem skryl svou tvář maličko před tebou, ve věčné milosti však jsem se slitoval nad tebou“.

3. Přece chceme ještě v jednotlivostech viděti, jaká dobrodiní a přednosti nám přicházejí z pokušení. Kassian praví:⁴⁾ Bůh s námi jedná právě tak, jako s národem israelským. Nechtěl nepřátele svého národa úplně vykořeniti, nýbrž nechal v zemi zaslíbené ještě kmeny kananejské, amorhejské a jebusitské. „Tito jsou národové, kterých za-

1) Žalm XXVI., 9.

2) Žalm XXV., 2.

3) Isaiáš LIV., 7, 8.

4) Cass. ubi sup.

nechal Hospodin, aby jimi vzdělával Israele, všecky totiž, kdo neznali bojů s Kananejskými, aby potom učili se synové jejich potýkati s nepřáteli a nabyli cviku v bojování“.¹⁾ Tak chce Pán, abychom i my měli nepřátele a pokušeními byli napadáni, abychom ustavičným cvičením v boji neutrpěli škody zahálkou a dobrým bydlem. Neboť: docela docela často svádí a poráží nepřítel ty, které v boji nemůže přemoci, falešnou jistotou.

4. Sv. Řehoř praví:²⁾ „Dle své vznešené a tajné rady chce Pán, aby spravedliví a vyvolení v tomto životě byli pokoušeni a nesnázemi cvičeni: neboť tento život jest poutí, nebo více zemí zajetí, kterou máme procházeti a putovati, až dosáhneme nebeské své vlasti. Poněvadž mnozí poutníci, když cestou vidí louky a zahrady, snadno se zdrží a zbloudí v cestě, tak chtěl Pán, aby naše cesta byla plna obtíží a pokušení, abychom nepřilnuli svým srdcem a svou láskou k tomu a zemi zajetí abychom nepovažovali za svou vlast, nýbrž abychom vždy vzdychali po pravé vlasti“. Sv. Augustin³⁾ udává tentýž důvod a praví: „Pokušení a obtíže tohoto života slouží k tomu, aby ukázaly bídu tohoto života, abychom tím vroucněji toužili po svém bla-

1) Soudců III., 1, 2.

2) CF. Moral. L. 7, c. 15 et L. 8, c. 8.

3) De Trinitate L. 13, c. 16.

ženém životě a s tím větší pečlivostí a hořící touhou ho hledali“. Na jiném místě praví:¹⁾ „Poutník do vlasti spěchající nemá považovati hospodu za svou vlast a stáj za královský palác“. Chce-li kojná dítě odstavit a naučiti jísti chléb, pak si potírá prsy aloí. Právě tak ztrpčuje nám Pán věci tohoto světa, abychom se od nich oddělili a zde nehledali ničeho, po čem bychom mohli toužiti, nýbrž všechnu svou touhu a celé své srdce máme obracet k nebi. Sv. Řehoř praví: „Námahy, které nás v tomto životě obtěžují a trápí, ženou nás zároveň k tomu, abychom se obrátili k Bohu“.

¹⁾ Enarr. in ps. 40, v. 4.

IV.

O jiných dobrech a přednostech, které sebou přináší pokušení.

1. „Blahoslavený člověk, jenž vytrvá v pokušení, neboť když bude zkušěn, obdrží korunu života, kterou Pán přislíbil těm, kteří ho milují“. ¹⁾ Na tato slova praví sv. Bernard: ²⁾ „Musí pokušení přicházeti: neboť jak by mohl někdo býti korunován, když řádně nebojoval. Jak má však bojovati, když nikoho není, který by odporoval“. Všechna dobrodiní a přednosti, kterými Písmo sv. a svatí oslavují nezapočtené námahy a protivenství, měly svůj původ v pokušeních. Jedno z nejvýtečnějších dober jest vysloveno již ve slovech apoštola. Pán posílá nám pokušení, abychom my ve slávě obdrželi tím vznešenější pochvalu a korunu: „že skrze mnohá soužení musíme

¹⁾ Jak. I., 12.

²⁾ Serm. 64 in Cant., n. 1.

vcházeti do království Božího“.¹⁾ Pokušení, obtíže a protivenství jsou královskou cestou do nebe. Ve Zjevení byla ukázána sv. Janovi vznešenost svatých, a jeden ze starců řekl k němu:²⁾ „To jsou ti, kteří přišli z velkého soužení a umyli roucha svá a zbílili je v krvi Beránkově“.

Sv. Bernard³⁾ nadhazuje zde otázku: „Jak možno říci, že umyli roucha svá v krvi Beránka na bílo? Krev přece nebělí, nýbrž červení. Odpovídá: S krví proudí z boku zároveň voda: tato učinila je bílými, a tak byla roucha na bílo vyprána. Nebo řekněme raději: Byli jsme na bílo opraní, protože krev onoho mladičkého beránka byla bílou, jako mléko a zároveň červenou, jak nevěsta. Velepíseň to vyslovila:⁴⁾ „Můj milý, bílý jest a červený, jediný z tisíců jiných“. Tak vcházíme do nebeského království krví a námahami. Zde jsou kameny lámány, upravovány a leštěny, aby se hodily ke chrámu onoho nebeského Jerusalema:⁵⁾ „Když se dům stavěl, byl stavěn z kamene hlazeného a hotového: ani kladiva, ani sekery, ani jiného nástroje železného nebylo slyšeti v domě, když stavěn

1) Skutkové Ap. XIV., 21.

2) Zjevení VII., 14.

3) Serm. in Die Sancto Paschae, n. 5.

4) Velepíseň V., 10.

5) III. Král VI., 7.

byl“. Čím vyšší je místo a význačnější, na které mají býti kameny přinášeny, tím více jsou hlazeny a upravovány. Kámen v portále bývá nejpečlivěji hlazen a upravován, aby vchod byl co nejvzhladnější. Proto chtěl Kristus, náš Pán, který se stal novými dveřmi až doposud k zavřenému nebi, nejvíce býti tepán a hlazen. Nyní se musíme stydět, když máme vejíti těmi dveřmi tolika ranami, útrapami a námahami vypracovanými, aniž bychom sami před tím něco trpěli, abychom byli zpracováni a uhlazeni. Kameny, které se kladou do základů, obyčejně nejsou hlazeny. Právě tak nepotřebují ti, kteří do propasti pekelné uvržení býti chtějí, žádného spracování a hlazení. Tito mají svou radost v tomto životě přítomném: zde ukojují své náklonnosti a vášně, zde plní svou vůli a oddávají se dobrému žití. Tím však jsou také odměněni.

2. Ti, kteří jsou určeni, po padlých andělich povstala místa naplniti a nebeské trůny přijmouti, které oni pýchou svou ztratili, musí býti spracováni pokušeními a souženími. Sv. Pavel praví:¹⁾ „Jsme-li však dítkami, (tedy) i dědici, dědici Božími a spoludědici Kristovými, ačli spolu s ním trpíme, abychom s ním i oslaveni byli“. Nejprve musíme býti společníky jeho námah, pak budeme také ve

¹⁾ Řím VIII., 17.

slávě. Tak také řekl anděl k Tobiášovi:¹⁾ „A žes byl Bohu milý, bylo třeba, bys byl zkoušen“. Za to můžeš obdržeti větší odměnu, větší odplatu. A o Abrahamovi praví mudřec:²⁾ „a v pokušení nalezen byl věrný“. A poněvadž ho Pán našel věrným, pevným v pokušení, proto nabídl mu ihned odměnu a slíbil mu s přísahou, že jeho rod se rozmnoží jako hvězdy na nebi a jako písek na břehu mořském. Tak posílá na nás Pán pokušení a utrpení, aby nám mohl dáti tím větší odměnu a krásnější korunu. Proto praví svatí, že je to daleko větší prokázání milosti, když na nás posílá pokušení a zároveň nám milost uděluje, abychom ho překonali, než kdyby nás před tím chránil: neboť v tomto případě museli bychom se zříci odměny a slávy, kterou si zasloužíme pokušeními.

3. Sv. Bonaventura³⁾ přidává k důvodu tomuto ještě následující. Ve své nekonečné lásce k nám nechce jen, abychom dosáhli velké slávy, nýbrž chce také abychom ji také požívali, aniž bychom přišli do očištěnce. K tomu účelu nám sesílá utrpení a pokušení, která v nás pracují jako kladivo a oheň, aby oddělilo od nás rez a trusku, abychom tak očištění a pročištění ihned mohli vejíti k patření

¹⁾ Tob. XII., 13.

²⁾ Sirach XLIV., 21.

³⁾ De Profectu Religios. L, 2, c. 1.

na Boha. „Odluč od stříbra všeliké strusky, i vzejde kov drahý úplně čistý“.)¹⁾ Není to malým dobrodiním a milostí: když takovým způsobem zaměňuje daleko větší a obtížnější muka, která bychom na věčnosti měli trpěti, za utrpení v tomto životě, které v přirovnání s oním utrpením je nepatrné a ničím docela není.

4. Celé Písmo svaté dokazuje, že štěstí v tomto životě duši odděluje od Boha, že však protivenství a útrapy jsou podnětem duši k Bohu přivést. Co zapříčinilo u číšníka Faraonova, že tak brzy zapomenul na vykladače snů Josefa? Co jiného, než štěstí? „Avšak nejvyšší číšník, když se měl dobře, zapomenul na svého vykladače“.²⁾ Co jiného učinilo ješitným krále Oziáše, když tak dobře byl započal, než štěstí? „Ale když se zmohl, pozdvihlo se srdce jeho na vlastní zkázu: nedbal na Hospodina, Boha svého“.³⁾ Co svedlo k ješitnosti Nabuchodonosora? Co Šalomouna? Co Davida k čítání lidu. Když se národ israelský velkými milostmi a zázraky, které mu Bůh prokázal, opět povznesl, pak opět znovu propadl neřestem a zapomenul na Boha. „Miláček ztučněl a vyhazuje: ztučněv, ztloustnuv, vykrmiv se opustil Boha, svého

1) Přísloví XXV., 4.

2) Genes. XL., 23.

3) II. Par. XXVI., 16.

tvůrce, odstoupil od Boha, své spásy“.¹⁾ Naproti tomu se vrátil, jak prorok praví, opět k Bohu v útrapách.²⁾ „Naplně potupou líce jejich, ať hledají tvé jméno, Pane!“ „I volali k Hospodinu v soužení svém“. „Když je hubil, vyhledávali ho a zase z rána přicházeli k němu“.³⁾ Když Nabuchodonosor buď ve skutečnosti, nebo jen v představě proměnil se ve zvíře, naučil se Boha znáti. Oč mnohem lepší bylo pro Davida pronásledování Saulovo, Absolonovo a Semejovo, než štěstí a procházka po střeše domu jeho? Potom mluvil jako někdo, který ke své spáse poraněn a bit byl:⁴⁾ Dle počtu dní bychom plesali, v nichž jsi nás snižoval, dle počtu let, v nichž okoušeli jsme zlého“. „Dobře mi, žes mne ráčil pokořiti, abych se naučil ustanovením tvým“. O, jak mnozí jsou uzdraveni na tento způsob, kteří by jinak byli zahynuli! Když osten utrpení a pokušení hluboko poranil, pak se vracíme do svého nitra, pak se obracíme a vracíme zpět k Bohu. „Tížilať mne ve dne v noci tvá ruka, svíjel jsem se ve své bídě jako trny pobodaný“.⁵⁾ Přísloví praví, že neštěstím i blázen zmoudří.

1) Deut. XXXII., 15.

2) Žalm CVI., 6.

3) Žalm LXXVII., 34.

4) Žalm LXXXIX., 15, Žalm CXVIII., 71.

5) Žalm XXXI., 4.

A výrok Ducha Svatého skrze Isaiáše zní:¹⁾ „Jen utrpení naučí vás rozuměti tomu, co jste slyšeli“. A ještě jasněji to praví mudřec:²⁾ „Těžká nemoc činí duši vážnou“. „Metla a kárání uděluje moudrost“. Když se člověku dobře vede, bývá svobodným a neskroceným jako mladý býček, dokud se nezapřahá. Tu vkládá mu Bůh jeho utrpení a pokušení, aby byl klidným. „Potrestals mne, byl jsem potrestán, jako býček prve nekrocený“.³⁾ Žlučí uzdravil anděl Tobiáše, a přiložením bláta vrátil od narození slepému Pán zrak.

5. Pokušení posílá Pán proto, poněvadž jsou to největší utrpení a poněvadž těm, kteří duchovní život vedou nejbolestnějšími připadají. Jiná časná zla, ztráty majetku, nemoce a j. jsou pro služebníky Boží, pro něž jest nejhlavnější věcí duchovní život, jen něčím nepatrným, málo se jich dotýkající. To všechno se jen k tělu odnáší; proto si z toho málo dělají. Je-li to však vnitřní utrpení, které duši zasahuje, jako pokušení, které je chce od Boha oddělití a tomuto nebezpečství je opravdu vystavuje, pak se to dotýká jejich srdce a hlasité volání jim to vynucuje, jako sv. Pavlu, v bolestném pocitu onoho boje a půtky, kterou tělo proti duchu po-

1) Isaiáš XXVIII., 19.

2) Sirach XXXI., 2. Přísloví XXIX., 15.

3) Jeremiáš XXX., 18.

zdvihuje, když volá: „Já nešťastný člověk!
Kdo mne vysvobodí z těla smrti této?“¹⁾
Jak mne zlé stahuje! Dobro, které chci, ne-
mohu provést. Kdo mne vysvobodí z tohoto
zajetí a otroctví?

V.

Pokoušení pomáhají nám k sebepoznání a k pokoření a k užšímu spojení s Bohem.

1. Jiné dobro a větší prospěch, který nám pokušení přinášejí, pozůstává v tom, že nám vytvářejí sebepoznání. Tomáš Kempenský praví:¹⁾ „Mnohdy nevíme, co zmůžeme, a pokušení zjeví, co jsme“. Sebeoznání jest základním kamenem celého duchovního chrámu. Bez něho není možno ničeho trvalého budovati. S ním povznáší se duše jako pěna: neboť se opírá o Boha, v němž všechno může. Pokušení odhalují člověku veliké slabosti a nevědomosti, před nimiž měl doposud oči zavřeny a k vůli nimž se nemohl za nízkého považovati, když neměl žádné zkušenosti. Když nyní vidí, že vánkem nej-

¹⁾ Následování Krista I., hl. 13, 5, str. 50.

menším poražen bývá, že něco bezvýznamného docela schladí, že při blížení pokušení ve zmatek upadá a roztrpčen jest, a jak ho opouští všechna rada a všechno uvažování, a všechno kolem něho jest jen tma; pak začíná klesati na mysli a pokořovati se a nízce o sobě smýšleti.

Sv. Řehoř praví:¹⁾ „Kdyby nepřišlo žádné pokušení na nás, brzy bychom zpyšněli a domnívali se, že jsme moc silnými. Když pokušení přichází a člověk se spatřuje na okraji záhuby, že mu jen málo schází do zřícení se tam, tu se učí poznávati svou slabost a pokořovati se. Také mluví o sobě sv. Pavel:²⁾ „A abych pro nesmírnost zjevení se nevyvyšoval, byl mi dán osten pro tělo, anděl to satanův, aby mne poličkoval“. To znamená, Pán ho nechal pokoušeti, aby poznal, čím je sám sebou a aby se pokořil.

2. Z toho povstává ještě jiná přednost a ještě jiný veliký prospěch. Zná-li člověk svou slabost, pak naučí se brzy i poznati, jak nutnou jest mu milost a pomoc Páně, jak nutně musí připnouti na něho a s ním, svým záchrancem, spojen býti, jak to prorok vyslovuje:³⁾ „Na tobě duše má lpí“. — „Mým štěstím jest Bohu býti blízko“. Chce-li matka,

1) Moral. L. 23, c. 27.

2) II. Kor. XII., 7.

3) Žalm LXII., 9. Žalm LXXII., 28.

aby dítě její k ní přišlo, nechá ho jiným postrašiti, aby ho nouze do jejího klínu přivedla. Právě tak nechává nás Pán ďáblem strašiti a lekati prostřednictvím pokušení, abychom se utíkali pod jeho ochranu a štít. Gerson praví:¹⁾ „Pán s námi zachází jako orel, který nutká svá mláďata k letu, a jako matka, která nechává na chvíli dítě samo, aby tím více po ní volalo, aby pečlivě ji hledalo a tím vroucněji se k ní přitulilo, a aby ho mohla tím vřeleji zlíbatí“. Sv. Bernard praví:²⁾ „Aby duše tím větší touhou a horlivostí po Pánu volala a tím pevněji se ho držela, opouští ji Pán na čas“. Tak to učinil s učedníky na cestě do Emaus. Stavěl se jako by chtěl dále jíti, aby ho nutili a u sebe zachovali. I řekli potom:³⁾ „Zůstaň s námi, neboť se připozdívá, a den se již nachýlil“.

3. Přicházíme k vyššímu ocenění milosti a ochrany Páně, když vidíme, jak je nám nutnou. Sv. Řehoř praví:⁴⁾ „Jest pro nás spasitelným, když Pán na kratičko ruku svou od nás oddaluje: neboť kdybychom se vždy nacházeli v jeho ochraně, pak bychom si ho tak velice nevážili a za tak potřebného ne-

1) De myst. theologia pract. consideratio vel industria 6, ?.

2) Serm. 74 in Cant., n. 1.

3) Luk. XXIV., 29.

4) 1. c.

drželi. Opouští-li nás na chvíli Pán, a vidíme-li, když pád se blíží, že nám ihned ruku svou podává, pak ceníme jeho milost tím výše a jsme mu vděčnější, poněvadž jsme přišli k lepšímu poznání jeho dobroty a milosrdenství. „Kdyby nebyl Hospodin pomocí mou, byla by duše má již bezmála v peklích“. „Budu-li volati k tobě ustavičně, přesvědčím se o tom, že Bůh je při mně“. ¹⁾ V pokušeních volá člověk k Bohu. Tu cítí jeho pomoc a zakouší otcovské lásky božského majestátu v dobrém přijetí, které mu v době nouze poskytuje. Tu poznává ho jako svého otce a ochránce, jest pak tím více rozplameněn láskou k němu a propuká ve chvalo- zpěv Pánu. Tak učinil národ israelský, když již na druhém břehu Egyptany, kteří chtěli ho dohnati, v moři potopené viděl.

Tu získáváme onu pokoru, v níž si nic dobrého více nepřipisujeme, nýbrž všechno Bohu a ve všem jemu čest vzdáváme. To je velkým prospěchem a velkým užitkem z pokušení, velký spasný prostředek proti pokušení a zároveň prostředek dosáhnouti velkých milostí a darů od Pána.

1) Žalm XCIII., 17. Žalm LV., 10.

VI.

V pokušeních jsou spravedliví zkoušeni a čištěni, a ctnost tím více se zakořeňuje.

1. Dle učení svatých nechává nás také proto Pán pokoušeti, aby ctnost jednoho každého byla vyzkoušena. V bouřích a vichrech se vyzkoušívá strom, zda je pevně zakořeněn, a statečnost a udatnost rytíře a řádného bojovníka se vyzkoušívá ne v čase míru, nýbrž v čase války, v zápasech a v bojích. Právě tak zjevuje se ctnost a síla služebníka Božího ne v čase pobožnosti a klidu, nýbrž v pokušeních a v utrpení. „Připraven jsem a nedávám se másti, abych oštříhal tvých přikázání“.¹⁾ O těchto slovech praví svatý Ambrož:²⁾ „Kdo dovede řídit bezpečně loď za bouře a nepohody, když jí z jedné strany

¹⁾ Žalm CXVIII., 60.

²⁾ Expositio in ps. 118, v. 60, n. 39.

hrozí potopení a z druhé strany po vlnách do výšky vynášena jest, jest lepším lodníkem a chvály hodnějším, než jiný, který řídí loď za klidu a pěkného počasí“. Právě tak zaslouží si více chvály, který v čase pokušení tak se dovede řídit a ovládati, že ho štěstí nevyvyšuje a pyšným nečiní, ani protivenství a utrpení ho nemalomyslní a nepřivádí k zoufalství, že vždy může s prorokem volati: Hotov jsem a nedám se másti. Proto sesílá Bůh pokušení na nás, jak činil národu israelskému, když mu v zemi nechal jeho nepřátelské kmeny, aby vyzkoušel pevnost a statečnost svých v jejich lásce a ve službě své. „Ty tedy nechal, aby jimi zkoušel Israele, bude-li poslouchati přikázání Hospodinových, které dal otcům jejich skrze Mojžíše čili nic“.¹⁾ Apoštol Pavel praví:²⁾ „Neboť i odštěpenství musí býti mezi vámi, aby se stali zjevní mezi vámi ti, kteří jsou osvědčeni“. — „Bůh zkusil je a shledal, že jsou ho hodni“.³⁾ praví mudřec. Pokušení jsou rány, kterými se schopnost kovu zjevuje. Jsou kamenem zkušebným, na němž Pán své přátele zkoumá. Tam se vidí, co v každém jest.

2. Jak lidé na zemi radost mají na vyzkoušených přátelích, tak je tomu i u Boha:

1) Soud. III., 4.

2) I. Kor. XI., 19.

3) Moudrost III., 5.

proto je zkouší. Mudřec praví:¹⁾ „Nádoby hrnčířské osvědčují se v peci, a lidi spravedlivé zkouší utrpení“. — „Oheň zkouší stříbro, pec zlato, a srdce (lidí) zkouší Hospodin“. Sv. Jeroným praví:²⁾ „Pokud masa v kotle vře, není možno rozhodnouti, zda jest to zlato, nebo stříbro, nebo jiný kov: neboť tu má všechno jednu barvu, všechno se zdá býti ohnivým. Právě tak nelze rozlišiti v době útěch, kde všechno jest plno ohně nadšenosti a zbožnosti, jakým kdo jest, protože všechno jest žhavé. Vytáhni však masu z ohně a nechej ji zchladnouti, pak uvidíš, jakou je. Nechej horlivost a útěchu pominouti, nechej přijíti utrpení a pokušení, pak uvidíš, kým kdo jest. Snaží-li se někdo o ctnost v době klidu, tak se neví, zda je to skutečně ctnost, či jen dobrá přirozená náklonnost nebo zvláštní libůstka, kterou člověk na takovém cvičení má, nebo zda to odtud pochází, že právě nemá ničeho, co by mu odpovídalo. Kdo však pokušením napaden v ní vytrvá, ten dokazuje zjevně, že to dělá pro ctnost a pro lásku, kterou k Bohu má.“

3. Pokušení také přispívá k dokonalejšímu očištění člověka. Jako zlatník zlato a stříbro v ohni čistí a odděluje od něho všechny

¹⁾ Sirach XXVII., 6, Přísloví XVII., 3.

²⁾ Commentar in Epist. ad Galatas L. 3, c. 5, v. 17.

strusky, právě tak chce Pán své vyvolené pokušením čistiti, aby jeho božskému majestátu byli milejší. „Ano, ty jsi zkoušel nás, o Bože, tříbils nás ohněm, jak tříbena bývá stříbro“.¹⁾ U Zachariáše Pán praví:²⁾ „A pálení je budu jako bývá páleno stříbro, a vyzkouším je jako bývá zkoušeno zlato“. A u Isaiáše:³⁾ „Vypálím dočista trusku tvou, vyloučím všecko tvé olovo“. To je působením pokušení u spravedlivých. Ono stravuje na nich rez hříchu a lásky k věcem tohoto světa a k sobě, a činí je čistými a jemnými. Svatý Augustin praví: „Všichni nezískávají toto ovoce z pokušení, nýbrž jen spravedliví“. Mnohé věci na příklad vosk ihned měkne a rozpouští se, když je dán na oheň. Jiné věci, jako na př. bláto, stávají se v něm tvrdými. Tak stávají se spravedliví v ohni pokušení a utrpení měkkými, učí se sebe poznati a pokořovati se; zlí tím jsou ještě zatvrzelejšími. To vidíme na dvou lotřích na kříži. Jeden se obrátil, druhý se rouhal. Proto praví sv. Augustin:⁴⁾ „Pokušení jest ohněm, v němž zlato se vyčistí, sláma shoří. V tomto ohni spravedlivý stává se dokonalým, hříšník v něm bídne hyne. Ono je bouří na moři,

1) Žalm LXV., 10.

2) Zachariáš XIII., 9.

3) Isaiáš I., 25.

4) Cf. Enarr. in ps. 103, serm. 3, n. 22.

z níž se spravedlivý z vln propracuje, hříšní však se utopí. Národ israelský našel cestu prostřed vody; voda stála na pravo a na levo jako hradba: Egypťané však se potopili v téže vodě“.

4. Sv. Cyprián¹⁾ uvádí následující důvod, aby nás povzbudil v pronásledování a v utrpení, abychom je bez bázně podstupovali. Písmo sv. nás totiž poučuje, že služebníci Boží právě v utrpení a v pronásledování prospívají a množí se, jak to stojí o národu israelském, že tím více se množili a rostli, čím více je Egypťané potlačovali a pronásledovali. O arše Noemově se praví:²⁾ „Vody se rozmnožily a pozvedly archu od země do výše“. Stejně pozdvihují a zdokonalují vody pokušení a utrpení duše. Nechceš-li více pokušením býti čištěn, pak je důvod v tom, že ty nejsi zlato, nýbrž sláma. Proto zůstáváš černým a ošklivým. Gerson praví:³⁾ „Jako moře při bouři a větru vyhazuje ze sebe nahromaděné nečistoty a tím se stává jasným a čistým, právě tak duchovní moře naší duše pokušeními a utrpením jasní a čistí se od nečistoty a nedokonalostí, které se v ní shromažďují v ustavičném pokoji a utišení. A k tomu účelu je sesílá Pán“.

1) De Exhortatione Martyrii, c. 10.

2) Genese VII., 17.

3) De mystica theologia, pract. consideratio vel industria 6, ?.

5. Ještě více. Jako rozumný vinař řeže révu, aby více ovoce přinesla, právě tak ořezuje náš Pán a Bůh, který se v evangeliu porovnává s vinařem, své révy, totiž své vyvolené, aby tím více ovoce přinesli. „Každou ratolest ve mně, která nenese ovoce, odejme a každou, která nese ovoce, očistí, aby nesla více ovoce“.¹⁾

6. Na potvrzení řečeného ještě toto: Pokušení působí, že ctnost ještě hlouběji se zakořeňuje v duši, proti níž pokušení bojuje. Opat Nilus²⁾ praví: „Větry sesilují rostliny; pokušení upevňuje sílu duše“. V tom smyslu vysvětlují svatí také slovo apoštolovo:³⁾ „Neboť síla v slabosti se zdokonaluje“, to jest ona jest tím posilněna a hlouběji založena a jako pevná prohlášena. Tak tobě jde, když pravda se popírá, kterou ty hájíš. Čím více jiný shromažďuje důkazů a důvodů, aby ji potřel, tím více důkazů hledáš ty, abys ji hájil a upevnil. Tím a pozorováním, že ty námitky dobře zodpověděl a potřel, budeš sám v pravdě více upevněn. Tak to jde i služebníkům Božím. Čím více pokušení ďábel působí, aby ctnost potíral, tím více důvodů shledává onen, aby ji zachoval a pokušení přemohl. Činí nová předsevzetí a cvičí se

¹⁾ Jan XV., 2.

²⁾ De Octo Spiritibus Malitiae, c. 13 de acedia.

³⁾ II. Kor. XII., 9.

tím horlivěji v úkonech této ctnosti. Tím získává vždy hlubší kořeny, vždy více síly a krásnějšího vzrůstu. Proto se praví plným právem, že pokušení působí v duši totéž, co rány kladiva na kovadlinu. Ony ji tvrdí vždy více a činí pevnou a solidní.

7. To všechno se děje obyčejně a přirozeně. Sv. Bonaventura udává zde ještě něco zvláštního.¹⁾ Bůh těší a odměňuje totiž ty, kteří k nějakému hříchu byli pokoušeni a v pokušení zůstali věrnými, ještě zvláštním způsobem, že jim napadenou ctnost ve větším množství a ve význačnějším stupni dává. Tak vypravuje sv. Řehoř²⁾ o sv. Benediktovi, že Bůh jemu, když krutá pokušení těla překonal tím, že se bez šatů v trní a bodláčí válel, takovou dokonalost v čistotě udělil, že již nikdy nepocífoval pokušení proti sv. čistotě. Totéž čteme o sv. Tomáši Akv.³⁾ Tento zahnal ohněm osobu, která ho chtěla svést k hříchu. Ihned poslal mu Pán dva anděly, kteří mu pásem bedra opásali, na znamení, že mu dal Pán dar ustavičné čistoty. Tak propůjčuje Pán těm, dle sv. Bonaventury,⁴⁾ kteří proti víře jsou pokoušeni a rouhačnými myšlen-

1) De profectu Religiosor. L. 2, c. 6.

2) Dialog. L. 2, c. 2.

3) AA. SS. 7, Mart. Vita S. Tomae Aquin., n. 11, pag. 661.

4) L. c.

kami trápení, obyčejně výtečnou jasnost a osvětlení a horoucí lásku k Bohu. To samé platí o ostatních pokušeních. Světec zde uvádí výrok u Isaiáše:¹⁾ „I zajmou ty, od kterých byli kdysi zajati, a podmaní sobě své utlačovatele“. Je to neobyčejná útěcha v pokušení. Proto těš se a buď statečným k boji, můj bratře, Pán chce, abys zapustil pevné kořeny ve ctnosti, která je napadána, on chce tobě propůjčiti andělskou čistotu. Lev napadl na cestě Samsona. Samson uchopil ho a zabil ho a našel pak v něm plást medu. Bude-li ti na počátku pokušení připadati jako lev, tak se neboj před ním. Chop se ho a překonej ho, a nalezněš pak v tom sladkost a radost největší.

8. Z toho prosvítá také výrok. Nechá-li se člověk pokušením strhnouti a souhlasí-li s ním, tak roste pokušení jak sv. Augustin praví²⁾ se všemi svými vášněmi a je čím dále tím silnější, až neřest hluboko zakořenila a větší moc nad člověkem má. „Chybila, chybila dcera Jerusalemská, proto stala se tulačkou“³⁾ praví prorok. Hříchem bývá duše lidská nestálá, kolísavá, slabší a nakloněnější k novému pádu, jak také mudřec praví.⁴⁾ „A

1) Isaiáš XIV., 2.

2) Confes. L. 8, c. 5.

3) Pláč Jer. I., 8.

4) Sirach III., 29.

hříšník hromadí hřích na hřích“. Je to důležitá nauka pro ty, kteří pokušením přemoženi byli: neboť mnohé svede a zaslepí ďábel, jak se zdá tak velice, že myslí, že propadnou v šílenost, že pokušení přestane, když povolí. To je však největší klam.

Konáš-li to, k čemu tě pokušení navádí, pak zapouští vášeň a náruživost hlubší kořeny a bude větší. Vášeň dosáhne větší moci a panství nad tebou a opět brzy tebe povalí na zemi.

Je to takové, jako při vodnatelnosti. Čím více vodnatelný pije, tím větší má žízeň. Je tomu jako u lakomce: čím více má, tím více roste jeho lakomství. „Jak se rozmnožují peníze, tak se množí také láska k nim“. Tak je tomu také zde. Čím více se necháváš strhovati pokušením a jemu se poddáváš, tím více mu přibývá síly. Tak jsi mu více podroben a snadněji vystaven novému pádu. Odporuješ-li, činíš-li si násilí a nesouhlasíš-li s ním, pak roste v tobě stejným způsobem síla a moc. Jest tedy prostředek tento, abychom zvítězili nad pokušením a nad zlými náklonnostmi a pak v pokoji a míru žili, že se nepodáme pokušení a nenecháme ho tak nabýti síly. Tím ztratí pozvolně pokušení a vášně s milostí Boží sílu, až pak vůbec nepřipadne nám to obtížným a těžkým. To nám tedy musí dodávati odvahy k statečnému odporování pokušení.

VII.

Pokušení činí člověka pilným a horlivým.

1. Pokušení mají ještě jedno dobro a jiný ještě prospěch za svůj následek. Ona činí člověka pilným a pečlivým, a tak přichází pomocí pokušení k horlivosti a k oné náladě ducha, v níž jest vždy k boji pohotový. Tak činí také dlouho trvající mír občany zdlouhavými, bezstarostnými a těžkopádnými: válka a cvičení ve zbrani činí je silnými, otužilými a statečnými. Proto také dal Kato v římském senátě onen známý návrh, že jest v zájmu Římanů, aby Karthago bylo zachováno, nebo jak řekl: Karthago nesmí býti zničeno, aby Římané v nečinnosti a bezstarostnosti nebyli ochromeni. „Běda Římu, kdyby Karthago více nestálo!“ Tutéž odpověď dali Lacedemonští, když jejich král se rozhodl, že město, které je stále v napětí udr-

žovalo, rozboří a se zemí srovná. Tu vysvětlili totiž vládní mužové a senatorové, že nikdy nepřivolí, aby onen zkušební kámen byl rozbit, na kterém mládež Lacedemoňanů svou sílu a statečnost ustavičně ostříti a oživovati může. Město, které je tak často do boje volalo, nazývali brouskem: neboť na něm celá mládež se cvičila ve zbrani, a na něm se ukazovala statečnost a síla každého. Žítí bez boje a dobývání, považovali za velký nedostatek.

2. Stejným způsobem činí život bez pokušení lidi nedbalými a bezstarostnými, zatím co život v pokušení činí je činnými a horlivými, skládají se ruce do klínu: žádný nesaťá po dutkách a po pásu žíněném. Při modlitbě se zívá, poslouchá se nedbale. Hledá se vyražení. Přijde-li však silné pokušení, v němž potřebujeme Boha a jeho síly, tu se vzpružujeme, nabýváme odvahy a horlivosti k umrtvování a k modlitbě. Proto se také říká v přísloví: Na moři se naučí člověk modliti. Nouze a nebezpečenství naučí modliti se a u Boha útočiště bráti. Proto praví sv. Jan Zlatoústý,¹⁾ že Bůh dopouští pokušení k našemu dobru a k našemu duchovnímu prospěchu. Vidí-li, že se kloníme k dřímnutí, že zanecháváme důvěrného styku s ním

¹⁾ Homil. 14 ad pop. Antioch., n. 1.

a že se nestaráme o duchovní život více, pak nás opouští na nějakou chvíli, abychom se vrátili do kázně tím horlivěji. Na jiném místě praví tentýž světec: ¹⁾ „Když nás zlý nepřítel uvádí do hrůzy a zmatku, pak je to pro nás spasitelným: neboť tu se učíme poznati sebe a utíkáme se s větší horlivostí k Bohu.

3. Tak nejsou pro nás pokušení žádnou překážkou a žádným zdržením v našem pokroku na cestě ctnosti, nýbrž jsou více prostředkem a pomocí k tomu. Proto nenazval apoštol pokušení mečem, nebo dýkou, nýbrž bodlem, nebo ostruhou. Ostruha nezabíjí a neškodí: ona jen povzbuzuje a pobádá, aby se rychleji šlo. Právě tak nepřináší pokušení žádné škody, nýbrž jen prospěch: ono povzbuzuje a pobádá, aby se ještě rychleji běželo. Tento prospěch přichází vůbec všem, ba i těm dokonalejším. Také dobrý jezdecký kůň potřebuje ostruhy, a běží mnohem rychleji, jakmile ji cítí. Právě tak běží sluhové Boží daleko rychleji a s větší lehkostí ve službě Boží, když ostruhu a bodec pokušení cítí: neboť tu žijí ve větší pokoře a opatrnosti.

4. Sv. Řehoř²⁾ praví: „Úmysl ďábla při pokušení jest zlý, ale úmysl Pána je dobrý“. Když pijavice nemocnému pije krev, činí to

¹⁾ Oratio Adhortatoria ad Stagiriuml. L., n. 4.

²⁾ Moral. L. 2, c. 43.

v úmyslu nasytiti se, a kdyby jí to bylo možným, pak by všechnu krev vypila. Lékař však měl úmysl zlou krev dostat z nemocného a tím ho uzdraviti. Vypaluje-li se něco nemocnému, tak se oheň ho snaží popáliti, lékař však chce ho pozdraviti. Oheň chtěl by i zdravé spáliti, lékař nechá ho však jen místo nemocné páliti a dále ho nepustí. Právě tak chce ďábel pokušením naše ctnosti, naše zásluhy a naši slávu zničiti: Pán chce však a působí tím samým prostředkem podivuhodně pravý opak. To samé kamení, které vleče ďábel, aby nás rozdrtil a usmrtil, bere Pán do svých rukou, aby nám z něho udělal krásnou a nádhernou korunu. Tak čteme o sv. Štěpánu, že uprostřed útoků svých nepřátel a uprostřed kamení, které po něm házeli, viděl nebe otevřené a Ježíše Krista v jeho slávě. Tu shromáždil Pán kamení, aby z něho korunu slávy z krásných drahokamů udělal.

5. Gerson¹⁾ v tomto směru ještě předvádí zvláště potěšlivé učení potvrzené společným učení svatých otců a theologů. Kdyby se totiž v zápase s pokušeními také nějaké chyby staly, a jak se zdá jemu, my vinni byli mnohou nedbalostí a bezstarostností, ba dokonce kdybychom se poskvrnili všedními

¹⁾ Tract. de remediis contra pusillanimitatem t. 3, p. 2, pag. 579.

hříchy, tak budou zmyté na druhé straně trpělivostí prokázanou v tomto utrpení a souhlasem s vůlí Boží, ustavičnou vytrvalostí v boji proti pokušení společně s upotřebenou pílí a s prostředky k získání vítězství, nejen že tyto poklesky budou odpuštěny a nedbalosti zmyty, nýbrž přijde to tak daleko, že při tom porosteme a zásluhy a milosti a slávu zjednati si můžeme. Tak také praví apoštol: „Bůh s pokušením také učiní úspěch, abyste mohli snést“. On způsobí, že z toho máme prospěch a pokrok. Chce-li kojná, nebo matka naučiti dítě choditi, tak se trochu od něho vzdálí a volá na dítě. Dítě se třese a netroufá si jíti. Ona ho nechá státi, i když jednou a po druhé padne: neboť ona to považuje za menší škodu, než kdyby se dítě vůbec neučilo choditi. Právě tak dělá to i Pán Bůh, „pěstoun Efraimovi“, jak on se nazývá u proroka, s námi. V příměru k prospěchu, který z pokušení máš, nepovažuje za nic pády, chyby, které ty při tom uděláš.

6. O sv. panně Gertrudě vypravuje Ludvík z Blois:¹⁾ „Nad nejmenšími chybami, které na sobě pozorovala, se velmi rmoutila a kárala se, vždy plakala a prosila Pána, aby to všechno od ní vzal pryč. Na to jí odpověděl Pán docela přátelsky a laskavě: „Jak můžeš

¹⁾ Monile spirituale, c. 4, n. 1.

žádati, abych já byl oloupen o tak velkou čest a ty o velké zásluhy? Jak často tuto, nebo podobnou chybu poznáváš a umiňuješ si v budoucnosti se jí varovati, získáváš velkou pochvalu. S každým předsevzetím své chyby z lásky ke mně překonati, ctí mne člověk právě tak, jako válečník svého krále ctí, když bojuje ve válce statečně proti nepřítelům svého krále a namáhá se je poraziti“.

VIII.

Svatí a služebníci Boží nejenom že se nermoutí nad pokušenými, nýbrž se radují nad prospěchem, který z toho čerpají.

1. Pro velká dobra a přednosti, které z pokušení vyrůstají, nermoutili se svatí a služebníci Boží nad nimi, nýbrž se více z toho radovali. Tak píše apoštol Jakob:¹⁾ „Za čistou radost to mějte, bratři moji, když upadnete v rozličná pokušení“. A apoštol Pavel praví:²⁾ „A nejen to, nýbrž také se honosíme souženými vědouce, že soužení působí vytrvalost, vytrvalost osvědčení se, osvědčení naději“. Tak vysvětluje také sv. Řehoř³⁾ místo u Joba:⁴⁾ „Lehnu-li si, říkávám: Kdy vstanu?“ Pak zase

1) Jak. I., 2.

2) Řím. V., 3, 4.

3) Moral. L. 8, c. 9.

4) Job VII., 4.

večera nemohu se dočkati, neb jsem pře-
sycen bolestmi až do tmy“. Pod večerem,
kterého Job očekával, vyrozumívají světci
pokušení. To očekával Job jako něco dobrého
a užitek přinášejícího. Neboť jen šťastné jest
předmětem očekávání, neštěstí jest předmě-
tem bázně. Job uznává tím pokušení za něco
jemu příslušícího, jako něco dobrého a zisk
nesoucího, proto praví, že on v ně doufá.

2. Sv. Dorotheus¹⁾ uvádí příklad pro to,
který se vypravuje v životech svatých starých
poustevníků.²⁾ Byl jeden z těch starých otců,
který byl trápen velice duchem nečistoty.
S přispěním milosti Boží bojoval statečně
proti zlým a nečistým myšlenkám. K svému
umrtvení se postil, trval dlouho na mod-
litbách a týral tělo těžkými ručními pracemi.
Když ho viděl jeho učitel v tak těžkém utr-
pení, řekl mu: „Chceš-li, budu Pána prositi,
aby tě tohoto boje zbavil“. Napadený mu
odpověděl: „Vidím sice, otče můj, že je to
velká bída, co trpím; ale já pozoruji při všem
tom, že právě k vůli tomuto pokušení činím
velké pokroky. Já se totiž tulím pevněji
k Bohu v modlitbě, v umrtvování a v pokání.
Oč bych tě chtěl prositi, je to, že můžeš
Boha prositi, aby mi dal trpělivost a sílu,
abych vytrval v tomto utrpení a jako vítěz

¹⁾ Doctrina 13, n. 6.

²⁾ Vitae Patr. L. 5, libell. 5, n. 20.

čistý a bez poskvrny z toho vyjítí mohl. Sv. stařec radoval se velmi, když takovou odpověď obdržel a pravil: „Nyní vidím, můj synu, že na cestě dokonalosti činíš pokroky: neboť když někdo v boji proti vášni se namáhá rozmanitě odporovati, žije v pokoře a v péči a ustavičně se stará. Těmito útrapami a bolestmi jest jeho duše vždy více a více očištěna a okrášlena, až dosáhne zvláště velké čistoty a dokonalosti“. O jiném sv. mnichu vypravuje opět sv. Dorotheus,¹⁾ že se velmi rmoutil, protože Bůh vzal od něho pokušení pryč a z lásky naříkaje pravil k Bohu. „Nebyl jsem, o Pane, hodným z lásky k tobě něco trpěti a snáseti obtíže a protivenství?“

3. Sv. Jan Klimakus²⁾ vypravuje o sv. Efre-movi, že on jednou v užívání nejvyššího pokoje a blaženého klidu, kterým nazýval třetím nebem nebo zbaveností vášní, prosil Boha, aby nechal přijítí starým bojům s pokušeními, aby neztratil příležitosti zasloužití si koruny a ji zhotoviti. O jiném mnichu čteme v životě starých otců,³⁾ že přišel jednou k opatovi Pastorovi a řekl: „Nyní odňal mi Bůh boje a pokoj daroval, za které jsem se modlil“. Na to odpověděl opat Pastor: „Vrať se k Bohu a pros ho, aby nechal zpět při-

¹⁾ L. c.

²⁾ Scala Paradisi gr. 29.

³⁾ Vitae Patr. L. 5, libell. 7, n. 8.

jíti ony boje, neboť z bojů bere duše sílu“. A když se boje opět vrátily, neprosil již více Boha, aby byl jich ušetřen, nýbrž pravil: „Pane, dej mi trpělivost, abych obstál v těchto bojích“. K potvrzení toho slouží, co čteme o apoštolovi Pavlovi. On prosil Pána o osvobození od pokušení a nebyl vyslyšen. Místo toho uslyšel od Pána odpověď: ¹⁾ „Postačí ti moje milost: neboť síla v slabosti se zokonaluje“.

¹⁾ II. Kor. XII., 9.

IX.

Člověk v pokušení bývá nejen pro sebe, nýbrž také pro druhé poučen.

1. Pokušení přinášejí velké a význačné přednosti těm, kteří se zabývají spásou spolubližních: neboť v nich bývá duše poučena nejen pro sebe, nýbrž také pro jiné. Tu nejprve cvičíme na sobě, co pak také na jiných cvičiti můžeme, které máme vésti a řídit a pozorovati. Cvičíme se v duchovním boji: pozorujeme pečlivě vstup a odchod ďábla. Tak se učíme duchovnímu učitelskému úřadu ke spáse duše: neboť zkušenost naučí mnohému. Odtud přichází přísloví: „Kdo sebe zranil, jest nejlepším lékařem“. Kdož se plaví po moři, vypravují o jeho nebezpečích“. ¹⁾ Ve styku se světem stávají se praktickými a zkušenými. Toho všeho dosáhneme

¹⁾ Sirach XLIII., 26.

pokoušenými. „Kdo nemá zkušeností, co ví?“¹⁾ Nezná ani pro jiné. „Muž ve mnohých věcech vzdělaný ví mnoho. Kdo nemá zkušenosti, málo ví.“²⁾ Kdo je dobře obeznámený v duchovních bojích a vycvičený, ten jest výtečným pastýřem duší. Proto chce Pán, abychom pokušení trpěli, abychom mohli duchovním mistrovstvím duše vésti a je řídit a poučovati a zdatnými býti. Chceme se ještě jasněji vysloviti. Pán chce, abychom pokoušení byli, abychom mohli míti soucit s naším bratrem, když ho nalezneme v pokušeních a v útrapách. Již v tělesných věcech slouží to, když někdo nemoce a neduhy měl velmi k tomu soucit míti s těmi, kteří totéž trpí, abychom jim s láskou přispěli k pomoci. A právě tak je tomu také vzhledem k věcem duchovním.

2. Kassian³⁾ vypravuje, že mladý a horlivý mnich jednou trápen nečistými myšlenkami přišel k starému mnichu a předložil mu se vší otevřeností všechna svoje pokušení a zlé náklonnosti a to všechno v naději, že stařec modlitbou a dobrými radami útěchu a klid pro něho najde. Avšak našel pravý opak: neboť tento stařec měl zralost let, ale nikoliv moudrost a skromnost. Neboť jak uslyšel o pokušeních mladého muže, počal se kři-

1) Sirach XXXIV., 9.

2) Sirach XXXIV., 9, 10.

3) Coll. 2, c. 13.

žovati a býti bez sebe. Na to si vyjel na něho a tvrdými slovy ho napadl, nazval ho dítkem nešťastným, ubožákem a řekl mu, že nezaslouží toho, aby byl jmenován mnichem, poněvadž mu takové věci sdělil. Když ho svým káráním na takový způsob docela připravil o zmužilost, propustil ho. Místo aby uzdraven odtud odcházel, byl ještě více mladý mnich smutkem, nedůvěrou a zoufalstvím naplněn. Nemyslí již na prostředky spásy proti svým pokušením a nestaral se již o to, nýbrž myslil jen, na to, jak uvéstí ve skutek pokušení a s takovým úmyslem a rozhodnutím dal se na cestu k městu.

3. Na cestě ho potkal náhodou opat Apollo, jeden z velmi svatých a velmi zkušených starých otců, kteří v té době žili. Jakmile mladého mnicha uviděl, poznal již z jeho tváře a z jeho celého chování, že se nachází v těžkém pokušení. Počal se ho přátelsky ihned vyptávat, nač myslí, a co je příčinou jeho zmatku a smutku. Mladý muž byl tak pohroužen ve své myšlenky a tak do nich zahloubán, že neodpověděl ani slova. Stařec viděl, že smutek a zmatek byl tak veliký u tohoto mladého muže, že mu nedovoluje ani mluvit, a že chce důvod proto ukrýti; proto doléhal na něho s větší láskou a přátelstvím, aby se projevil. Konečně na dlouhé naléhání vy-

světlik mladík docela otevřeně, proč nemůže býti mnichem a nemůže pokušení a hnutí těla přemoci, jak mu to onen stařec opat řekl, proto je tedy rozhodnut opustiti klášter, do světa se vrátiti a oženiti se. Nyní počal opat Apollo ho těšiti a povzbuzovati. Také on trpí denně ta samá pokušení, pravil. Proto se nesmí zaleknouti a zoufati, neboť tyto věci nebývají obyčejně naší námahou, nýbrž více milostí a milosrdenstvím Božím překonány a zapuzeny.

Na konec prosil ho ještě, aby aspoň jeden den čekal, do své cely se vrátil a Boha o osvícení a pomoc v nouzi prosil. Poněvadž jen tak krátký čas žádal, tak dosáhl, po čem toužil. Na to odebral se opat Apollo do cely onoho starce, který mladého člověka tak tvrdě odkázal. Když v jeho blízkost přišel, připravil se k modlitbě, vrhl se na kolena a se zdviženýma rukama a se slzami v očích takto se modlil k Bohu: „Pane, ty znáš sílu i slabost jednoho každého. ty jsi milosrdným lékařem duší. Dej, ať ono pokušení mladého mnicha přejde na tohoto, aby aspoň ve svém stáří naučil se se slabostí a utrpením mladších míti soustrast.“

4. Sotva dokončil svou modlitbu, uviděl, jak malý ošklivý mouřenín vystřelil šíp proti cele onoho starce. Tímto šípem poraněn vyběhl ihned stařec z cely, běhal jako šílený

sem a tam, dovnitř a ven. Když nenašel žádného klidu, a ani ve své cele se nemohl uklidnit, připravil se na cestu do města, jak před tím onen mladík učinil. Opat Apollo byl na čekání, poznal z toho, co pozoroval, pokušení starce, přiblížil se k němu a tázal se ho: „Kam jdeš? jaká příčina, nebo pokušení žene tě, že zapomínáš na způsob a vážnost svého stáří a s takovou zlostí a nepokojem pobíháš? Zmaten a zahanben svým zlým svědomím, poznal stařec, že opat jeho pokušení poznal, a nemohl mu žádnou odpověď dát. Nyní uchopil opat jeho ruku a dal mu spasitelné naučení — „Vrať se opět do své cely, řekl k němu, a mysl, že ďábel tě doposud neznal, nebo se o tebe docela nestaral. Proto tě také ne- napadal, jako tomu činí, kterého nenávidí. Z toho můžeš poznati, že to s tvou ctností špatně stojí. Po tolika letech svého mnišského života nemohls ani jednomu pokušení odporovati. Ani jediný den nemohls ho snést a vyčkati, nýbrž ihned nechal ses přemoci a šel tam, abys ho ve skutek uvedl. Pohled, k tomu seslal Pán toto pokušení na tebe, aby ses ještě ve stáří naučil soucit míti se slabostmi a pokušeními jiných. Ze zkušenosti se můžeš poučiti, že je máš potěšiti a povzbuditi a ne plné zoufalství propustiti, jak to učinils s oním

mladým mnichem, který k tobě přišel. Jeho bezpochyby ďábel napadl pokušením tímto, tebe však šetřil, poněvadž ho více nenáviděl než tebe pro jeho ctnost a pokroky. On myslel, že silnou ctnost musí silnými a mocnými napadnouti. Nauč se do budoucna z vlastní zkušenosti s jinými míti soucit. Nauč se podávati jim ruku, kteří chtějí klesnouti; nauč se jim pomoci přátelskými slovy a láskyplnými, a ne je zahnatí tvrdými a nepřátelskými řečmi. Tak praví Isaiáš:¹⁾ Hospodin dal mi dovedný jazyk, abych uměl slovem podporovati toho, který unaven jest: „Následuje příkladu našeho Spasitele, o němž tentýž Isaiáš a Matouš praví:²⁾ Třtiny naložené nedolomí a knotu doutnajícího nedohasí:

Svatý stařec ukončil pak slovy: „Poněvadž nikdo nemůže potlačiti hnutí těla a zhasnouti plamen jeho ohně, leč jen s pomocí Páně, proto budeme se nyní modliti k Bohu. Chceme ho prositi, aby tě osvobodil od tohoto pokušení. Neboť on jest, jenž zraňuje a uzdravuje, pokořuje a pozdvihuje, usmrčuje a obživuje“. Na to dal se světec do modlitby, a jako Pán na jeho modlitbu pokušení poslal, tak zase na jeho modlitbu je odňal. Takto byli oba poučeni a uzdraveni mladý i starý mnich.

¹⁾ Isaiáš L., 4.

²⁾ Isaiáš XLII., 3. – Mat. XII., 20.

X.

Počátek pojednání o prostředcích proti pokušení, a sice nejprve o statečnosti, důvěře a radosti, které při tom máme míti.

1. „Nadále nechte se posilňovati v Pánu, a to mocnou silou jeho, Oblecte se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďáblovým“. ¹⁾ Sv. Antonín, dobře vycvičený a zkušený muž v duchovních bojích a půtkách, říkal obyčejně, že jedním a hlavním prostředkem k přemožení našeho nepřítele jest, že v pokušeních ukazujeme statečnost, důvěru a radost. ²⁾ Neboť v tom případě klesá nepřítel brzy na mysli a v důvěře a ztrácí naději, že by nám mohl znova uškoditi.

2. V knížečce o duchovních cvičeních udává sv. Ignác nám výtečný sem spadající

¹⁾ Efesk. VI., 10, 11.

²⁾ Vit. Patr. L. 1, Vita s. Antonii Abb., c. 8 et alibi.

základ jako pravidlo.¹⁾ Praví: „V pokušeních se k nám chová nepřítel právě tak, jako žena, která se s mužem hádá. Vidí-li ona, že muž odporuje a vážně vystupuje proti ní, pak ztrácí brzy mysl, obrací mu záda a utíká od něho. Pozoruje-li na muži nerozhodnost a lenivost, pak zuří na něho, stává se nadutou a řádí jako tygr. Tak také ďábel ihned se považuje za přemoženého a malomyslní, když při pokušeních jsme vážnými a statečnými a jeho lahůdkám udatně odporujeme. Pozoruje-li ale na nás malomyslnost a zoufalství, pak roste jeho drzost a jeho síla. Tu napadá nás jako tygr nebo jako lev. Proto praví apoštol Jakob:²⁾ „Odpírejte ďáblu, a on uteče od vás.“

Sv. Řehoř³⁾ uvádí doklad k tomu z knihy Job.⁴⁾ Tam jest zlý nepřítel označen slovem, které překladatelé překládali - mravenčí lev -. Je to lev mravenčí. Vystoupíš-li proti němu se silou lva, tak stane se pro tebe mravencem. Proto radí svatí nám, abychom v pokušeních nebyli smutnými; neboť budeme brzy lenivými a zoufalými. Musíme s radostí

¹⁾ Instit. S. J. III., Exerc. spir. Reg. 12 ad motus animae discernendos, pag. 495.

²⁾ Jak. IV., 7.

³⁾ Moral L. 5, c. 22.

⁴⁾ Job IV., 11.

zápasiti, jak vypravuje Písmo sv. o Judovi Makkabejském a jeho bratřích a jeho společnících, že vedli válku Israele s velkou radostí a proto také zvítězili.

3. Ještě jiný jest důvod pro to. Zlí duchové nenávidí nás v nejvyšším stupni pro naši spásu a proto jim dělá naše veselost bol a utrpení, náš smutek a zoufalost dělá jim radost. Kdybychom jen tento důvod měli, tak museli bychom již proto velmi se střežiti ukázati nějakou zoufalost a smutek, abychom jim žádné radosti nedělali. To jediné muselo by nás učiti ukazovati vždy statečnost a radost, abychom je do zuření uvedli. Dějiny církevní vypravují o sv. mučednících, kteří uváděli tyrany proto do zuřivosti, že ukazovali statečnost a zmužilost při všech mukách. Tím trápili tyrany více, než tyraní mohli je trápiti. Právě tak se musíme i my v pokušeních chovati vůči zlým duchům, abychom je uvedli do zuření a zahanbili. Poněvadž toto jest hlavním prostředkem k přemožení pokušení a k dosažení slavného vítězství a triumfu nad nepřátely, chceme v následující hlavě ještě něco uvést, což je schopno nás přivésti k této statečnosti a důvěře.

XI.

Jak málo zmůže ďábel proti nám.

1. Abychom dosáhli statečnosti a důvěry v pokušeních, k tomu nemálo přispěje uvažování slabosti našeho nepřítele, když my totiž uvážíme, jak málo proti nám zmůže ďábel, který není v stavu nás do nějakého hříchu uvrhnouti, když sami nechceme. Sv. Bernard praví docela správně:¹⁾ „Vizte, moji bratři, jak slabým jest náš nepřítel; poráží toliko ty, kteří chtějí býti poraženi. Jak by se radoval válečník, kdyby při svém tažení do bitvy a do války se svým nepřítelem věděl jistě, že ho přemůže a že má již v ruce vítězství! Pak by táhl se vsí důvěrou; neboť jemu je docela jisto, že chce zvítěziti a ne býti poraženu. Právě tak máme vytáhnouti do boje proti ďáblu. Jsme docela jisti, že

¹⁾ Cf. Serm. 5 in Quadrages, n. 3.

nás nemůže přemoci, když nechceme býti poraženi my sami“.

Sv. Jeroným¹⁾ poznamenává na slova, která ďábel ke Kristu Pánu řekl, když na střeše chrámu stál, kde ďábel ho pokoušel a namluviti mu chtěl, aby se pustil dolů. Jeroným praví: „To je řeč ďáblova; neboť chce, aby se všichni zřítili a padli. Namlouvati ti může, abys se vrhl dolů, ale vrhnouti tě dolů sám nemůže, když ty nechceš“. Spusť se dolů, praví ďábel, když tě pokouší. Spusť se do pekel, praví. Tu mu řekni: pusť se ty sám dolů, ty znáš cestu tam; já nechci tam sestoupiti. Nechceš-li sám jíti cestou do pekel, tak tě tam nedovede.

2. Byl jednou nějaký muž tak velice usoužen a trápen pokušeními od ďábla, že již byl téměř vysilen; neboť mu stále uvnitř našeptával, aby se oběsil. Sužovaný sdělil to jednomu řeholníkovi. Tento pravil k němu: „Bratře, musíš také se svou vůlí při tom býti. Řekni si vždy na to, nechci! a po 8 dnech mi řekni, jak se ti daří“. Takto byl prost pokušení a přišel opět ke svému zpovědníkovi, aby mu srdečně poděkoval za prostředek, který mu dal. Tohoto prostředku musíme také my používat.

3. S řečeným souhlasí dokonale následující

¹⁾ Commentar. in Matth. IV., 6.

výpověď sv. Augustina:¹⁾ Moji bratří! Dříve než se zjevil Kristus, chodil ďábel svobodně světem. Když Pán na svět přišel, spoutal jsa silnějším ďábla, který se považoval za silného, jak to v evangeliu stojí.²⁾ Jan viděl ve svém Zjevení spoutání ďábla:³⁾ „A uviděl jsem anděla, an sestupuje s nebe, maje klíč od propasti a řetěz velký v ruce své. I uchopil draka, hada starého, jenžto jest ďábel a satan, a svázav ho na tisíc roků, uvrhl jej do propasti a zavřel i zapečetil nad ním, aby nesváděl již národů, dokavad by se nenaplnilo tisíc roků. Potom musí býti rozvázán na krátký čas“. Sv. Augustin praví na to:⁴⁾ „Ďábla spoutati znamená, nenechati ho všechno zlé konati, co by on lidem mohl a chtěl svými tisícerými, nejvybranějšími pokušeními a nástrahami, kdyby byl volným ponechán. Když antikrist přijde, bude mu ponecháno více svobody. Nyní jest pevně spoután. Tu můžeš snad namítnouti: Když je spoutaný, jak může míti takovou moc a zapříčiniti tolik neštěstí? Světec odpovídá:⁵⁾ „On má skutečně takovou moc a zapříčiňuje mnoho škody, ale jen u bezstarostných a nedbalých. On je jako

1) Serm. 37 de Scripturis, n. 5 (Append).

2) Mat. XII., 29.

3) Zjevení XX., 1, 3.

4) De Civitate Dei L. 20, c. 8.

5) Serm. 37 de Scripturis, n. 6 (Append).

pes uvázaný na řetězu a nemůže žádného pokousati, výjma toho, který se chce k němu přiblížiti. Štěkati může, popuzovati může; kousati však nemůže, jen toho, který sám chce býti pokousán od něho“. Takový by byl bláznem a předmětem vtipu a žertu, který by se nechal pokousati od psa, který na řetězi byl uvázán. Tak zaslouží také vysmání a vtipu ti, kteří se nechají od zlého ducha kousati a přemoci, když je pevně spoután, jako vzteklý pes, a jen těm může něco zlého učiniti, kteří se mu chtějí přiblížiti. Takovým možno říci: „Sám to chtěls, šels k němu, aby tě pokousal. On nemohl k tomu přijíti a nic dělati, abys ty do hříchu padl, kdybys ty sám nechtěl“. Jako hoši smějí se psovi uvázanému nebo medvědu a s nimi dělají kratochvíle; tak můžeš i ty dělati blázna z ďábla, když tě pokouší. Ty ho můžeš nazvati psem a říci mu — jdi, ubožáku! ty jsi uvázaný a nemůžeš kousati, nemůžeš ničeho jen štěkati.

4. Když sv. Antonínovi zlí duchové se zjevovali v různých strašných podobách, jako divá zvíř, jako lvi, tygři, býci, hadi a draci, jeho obkličovali a svými pazoury, zuby a svým hrozným řvaním a sykotem ho strašili, jako by ho chtěli sežrati, tu posmíval se jim světec a pravil:¹⁾ „Kdybyste

¹⁾ Vit. Patr. L. 1, Vita s. Antonii Abb., c. 8.

měli nějakou moc, tak by mohl jeden jediný z vás do boje se dáti s člověkem; poněvadž však jste bezmocni, chcete se vtlupe spojití, abyste takto strachu nahnali. Když vám dal Pán moc nade mnou, tak přijdete sem a pohlďte mne. Nemáte-li žádné moci nade mnou, k čemu tyto marné pokusy?“ Tak mohli bychom i my činiti; neboť od té doby, co Bůh se stal člověkem, nemá ďábel žádné moci více, jak on sám sv. Antonínovi vyznal. Na to mu dal světec odpověď: „Pánu budiž děkováno, že ty, otec lži, zde pravdu pravíš. Neboť Kristus to samé praví ve slovech: ¹⁾ „Důvěřujte, já jsem přemohl svět“. A apoštol praví: ²⁾ „Ale díky Bohu, který nám dává vítězství skrze Pána našeho Ježíše Krista“.

1) Jan XVI., 33.

2) I. Kor. XV., 57.

XII.

Velkou statečnost a důvěru k boji v pokušeních obdržíme z úvahy, že Bůh nás vidí.

1. Velkou pomoc k povznesení naší statečnosti a důvěry v pokušeních a ke statečnému boji v nich propůjčuje nám úvaha, že Bůh přihlíží našemu zápasu. Je-li přesvědčen statečný zápasník, který v poli proti nepříteli bojuje, že panovník nebo nejvyšší velitel ho vidí a raduje se ze statečnosti, se kterou bojuje, tak se ho zmocňuje velká důvěra a nová statečnost do boje. Tak tomu však opravdu je v našem duchovním boji. Proto musíme vždy mysliti v našem boji proti pokušením, že stojíme na otevřeném poli, obklíčení a chráněni od andělů a všeho nebeského vojska, kteří na nás hledí a očekávají výsledek; nejvyšší vůdce a soudce našeho boje jest však všemohoucí Bůh.

Tento názor svatých zakládá se na slovech evangelia:¹⁾ „I opustil ho ďábel a hle, andělé přistoupili a sloužili jemu“. Při onom pokušení Páně, při onom zápase duchovním Krista s ďáblem byli andělé přihlížiteli. Jakmile vítězství bylo dobyto, počali jemu sloužiti a pěti píseň vítěznou.

2. Podobného něco čteme u sv. Antonína.²⁾ Když jednou od zlých duchů byl hrozně trápen a sužován, viděl s pozdviženým zrakem střechu své cely se otvírati a paprsek podivuhodného světla vpouštěti. Při zjevu tomto všichni zlí duchové utekli, bolest ranami zapříčiněná byla pryč, a světec pravil s vřelým povzdechem k Pánu, který se mu zjevil: „Kde byls, o dobrý Ježíši, kde byls, když jsem byl tak od nepřátel trápen? Proč nebyls na počátku boje se mnou, abys všechny tyto rány překazil nebo zadržel?“ Pán mu odpověděl řka: „Antoníne, byl jsem od počátku při tobě, ale přihlížel jsem, jak si povedeš v boji. Poněvadž ty statečně bojovals, budu vždy u tebe státi a zjednám ti slávu na celém okršku zemském“. Tak jsme my divadlem před Bohem, před anděli a před vším dvorem nebeským. Kdo by se tedy před takovými diváky nevzmužil k boji plnému důvěry a statečnému?

¹⁾ Mat. IV., 11.

²⁾ L. c., n. 9.

3. Při tom jest to přihlížení Boží pro nás skutečnou pomocí. Musíme ještě důkladně tu věc pochopiti. Bůh se na nás nedívá jako soudce nad bojem, aby nám odměnu a pochvalu přidělil, když zvítězíme; on také přihlíží jako otec a udělovatel síly, aby nám udělil síly a milosti, abychom jako vítězové z boje mohli vyjít. „Oči totiž Hospodinovy pozorují všecku zemi, aby dodávaly síly“. „Mám Pána stále na zřeteli, maje ho po právu, neviklám se“.¹⁾ Král Syrský poslal všechno své vojsko s vozatajstvem a koňstvem proti městu Dothan, v němž se zdržoval prorok Eliseus, aby ho zajali. Když Giezi, jeho sluha, který brzy z rána vstal a viděl to množství přicházeti, utekl k prorokovi křiče hlasitě a vyprávěje, co se děje. Prorok pravil:²⁾ „Neboj se, neboť více jich je s námi nežli s nimi“. Zároveň se modlil k Bohu, aby otevřel Giezimu oči, aby viděl. Bůh otevřel mu oči a viděl celou horu plnou ohnivých jezdců a vozů k jejich záchraně. Tím byl velice posílen. Tím musíme se také my povzbuzovati a s Jobem volati:³⁾ „Zaruč se, prosím, Pane, za mne u tebe; kdo jiný mohl by dáti mi na to ruku?“ „Ale Hospodin jest se mnou jako bojovník

1) II. Par. XVI., 9. — Žalm XV., 8.

2) IV. Král. VI., 16.

3) Job XVII., 3. — Jer. XX., 11.

silný; protož kteří mne stíhají, padnou a nesvedou nic“.

4. Na slova:¹⁾ „Štítem své blahovůle, Pane, takřka nás obklopuješ“, praví sv. Jeroným:²⁾ „Dobře uvaž! Zde na světě je štít něco jiného a koruna zase něco jiného. U Boha ale jsou štít i koruna totěž. Pán nás chrání štítem své milosti; sesílá nám svou ochranu a svou pomoc. Tento štít a ochrana jest naším vítězstvím a naší korunou“. „Je-li Bůh pro nás, kdo proti nám?“³⁾

1) Žalm V., 13.

2) Breviarium in Psalmos. Ps. V., 13.

3) Řím. VIII., 31.

XIII.

O dvou důležitých důvodech ke statečnému a důvěryplnému boji v pokušeních.

1. Sv. Basil¹⁾ praví: Zuřivost a nepřátelství zlého ducha proti nám jest nejenom závist vůči člověku, nýbrž zároveň také zloba proti Bohu, Pánu našemu. Poněvadž proti Bohu ničeho nesvede a svůj zuřivý hněv nemůže vůči němu uplatnit a zároveň ví, že člověk k jeho obrazu a podobenství jest stvořen, proto obrací svou celou zuřivost a svůj všecken hněv proti člověku, proti tomuto obrazu a podobenství Božímu, kterého tak velice nenávidí. Na člověku se chce pomstít; proto mu činí všechno zlo a všechny škody, které mu vůbec učiniti může. Je to právě tak, jako kdyby někdo proti králi

¹⁾ Homil. 11. De Invidia, n. 3.

byl roztrpčen a svůj hněv pustí na jeho obraz, poněvadž nemůže přijíti blízko ke králi. Nebo jako když býk, když od nějakého člověka poraněn byl, napadne jeho sochu na zápasišti, na ni svou zlost a zuřivost si vyleje a ji rozbije, aby se člověku pomstil.

2. Z toho berou světci dva důvody, aby nás povzbudili ke statečnému boji v pokušeních a k důvěřivému očekávání plného vítězství v něm. První důvod jest tento. Nejedná se jen o naši čest, nýbrž také o čest Boží. Jemu chce ďábel v nás způsobiti urážku a zlobu. To nám musí dodati statečnosti, raději náš život obětovati, než v boji poleviti, aby ďábel neprosadil své úmysly, které on na nás proti Bohu chtěl provésti, tak milovaném od Boha a ctěném obraze jeho; neboť my zde nehájíme jen svou věc, nýbrž my zároveň hájíme i věc Boží a jeho záležitost. V hájení těchto věcí musíme raději zemřítí, než souhlasiti s nějakou pohanou cti Boží zapříčiněnou.

3. Druhý důvod jest tento. Poněvadž ďábel pro Boha a z nenávisti vůči božskému majestátu nás napadá, proto můžeme důvěřivě doufati, že Pán bude za svou věcí také státi, že toto jednání vezme za své a že bude na naší straně, takže od nepřítele nebudeme poraženi, nýbrž že vyjdeme triumfující a vítězní z boje. Mnohdy některý

kníže, nebo mocný pán, vida, že někdo v jeho záležitosti, nebo z ohledu na něho přichází v utrpení a v soužení, ihned jako obhájce povstává a prohlašuje věc za svou. V knize Esther¹⁾ vypravuje Písmo sv., že Aman k vůli Mardocheovi celý národ židovský na smrt odsoudil: Mardocheus však obrátil tu věc tak, že Amana a jeho přívržence postihl týž osud, který připravoval židům. Takový obrat zná ještě lépe Pán. Proto můžeme statečně k Bohu volati:²⁾ „Povstaň. o Bože, abys vedl při svou“. „Vezmi také kopí a zastup cestu, postav se proti těm, kteří stíhají mne“.

1) Esther. c. III. a VIII.

2) Žalm LXXIII., 22. – XXXIV., 2.

XIV.

Bůh nedopustí, aby někdo více byl pokoušen, než může snést. Proto nesmíme býti malomyslnými, když pokušení stoupá, nebo déle trvá.

1. „Bůh však jest věrný, jenž nedopustí vás pokoušeti nad to, co můžete (snést), nýbrž s pokušením učiní také úspěch, abyste mohli snést“.¹⁾ To je nejvýše útěchyplné a dává velkou statečnost v pokušení. Z jedné strany víme, že zlý duch více nemůže, než mu Bůh dovolí, a že ve svém pokušení nemůže o krok dále jíti. Z druhé strany jsme jisti, že mu Bůh nedovolí více nás pokoušeti, než můžeme snést, jak se vyslovuje apoštol. Kdo by se neměl tím těšiti a vzpružiti? Žádný lékař nemísí a neodvažuje unce aloe s takovou přesností a starostlivostí,

¹⁾ I. Kor. X., 13.

které chce nemocnému v poměru k jeho nemoci dáti, jako nebeský lékař a loi pokušení a utrpení míchá a odvažuje, kterou svým služebníkům v poměru k jejich silám dává, nebo dopouští. Proto praví docela správně sv. Efrem:¹⁾ „Jestliže již hrnčír, který náčení z hlíny dělá a do peci dává, dobře a správně ví, jak dlouho ho může v peci nechati, aby bylo dobře vypálené a stvrdlé a k užitku člověku uzpůsobené; nenechá ho tam déle, než je potřeba v ohni, aby se nepřepálilo a nerozpraskalo a nenechá ho tam také krátkou dobu, aby nevyšlo příliš měkké a hned v rukou, aby se nerozbilo; jak daleko více bude s námi jednati Bůh, když je nekonečná moudrost a dobrota a láska, kterou k nám chová, tak velikou a otcovskou.

2. „A když vstoupil na lodičku, brali se za ním učedníci jeho. A hle, bouře velká povstala na moři, takže lodička se pokrývala vlnami; on pak spal“.²⁾ Na tato slova praví sv. Ambrož:³⁾ „Pohleď zde, jak dokonce vyvolení Páně, kteří byli v jeho přítomnosti, pokušeními byli napadeni. A mnohdy činí Pán, jakoby spal. Jako dobrý otec skrývá lásku, kterou ke svým dítkám má, aby se

¹⁾ Serm. de patientia, t. 2, p. 2 (gr. et lat.), pag. 328

²⁾ Mat. VIII., 23, 24.

³⁾ Expositio Evang. sec. Luc. I., 6, n. 39.

tím vroucněji k němu přitulili. Avšak on nesmí a nezapomenul na tebe“. Prorok Habakuk praví:¹⁾ „Bude-li prodlévati, čekej, neboť jistě přijde, dostaví se“. Tobě se zdá, že se opozdí, ale neopozdí se. Nemocnému se zdá noc příliš dlouhou a den otálí; a přece není tomu tak. Den neotálí, přichází v pravý čas. Právě tak neotálí Bůh, i kdyby se to tobě jako nemocnému zdálo. Zná dobře okolnosti a příčiny a přijde v čase potřeby k pomoci.

3. Sv. Augustin uvádí zde odpověď, kterou dal Kristus Pán sestřím Lazarovým, Marii a Martě.²⁾ „Nemoc ta není k smrti, nýbrž k slávě Boží“. Ony mu vzkázaly, že Lazar je nemocen. A přece zdržel se ještě dva dny a nechtěl ihned jíti, aby zázrak byl tím význačnější. Tak to dělá Pán velmi často se svými služebníky, praví světec. Nechává je delší čas v pokušeních a v utrpení, takže se zdá, jakoby na ně zapomenul. Avšak on na ně nezapomenul; on dělá to jen proto, aby je vedl pak ve vznešenějším triumfu a ve větší slávě z boje. Tak nechal Josefa dlouhý čas v žaláři, aby ho pak s větší poctou a slávou z něho vysvobodil a ho za vládce celé země egyptské ustanovil. Tak si to musíš představovati, když Pán nějaké

¹⁾ Habak. II., 3.

²⁾ Jan XI., 4.

pokoušení nebo utrpení nechává dlouho trvati; činí tak proto, aby tě z něho s tím větším ziskem a prospěchem vysvobodil.

Sv. Zlatoúst totéž poznamenal na slova: „Ty, jenž mne vyzdvihuješ ze bran smrti“. ¹⁾ Prorok zde nepraví: ty, jenž mne vysvobodils ze bran smrti, nýbrž, ty, jenž mne vyzdvihuješ, poznamenává sv. učitel. ²⁾ Neboť Pán nechce jen své služebníky vysvoboditi z jejich pokoušení, nýbrž jde dále, když je za to vyznamenává a více podporuje. Můžeš se ještě ve větších pokoušeních nalézati a mysliti, že již přišels až k branám pekla, přece máš vždy zachovati důvěru, že tě Pán opět vytáhne. ³⁾ „Hospodin život bere i dává, uvádí do pekel a zase vyvádí“. Proto praví Job: ⁴⁾ „Byť mne také zabil, nebojím se“.

4. Když Jonáš myslil, že jest již ztracen, a že není žádné záchrany pro něho již více, byl do moře hozen; „Hospodin pak připravil rybu velikou, aby pohltila Jonáše“. ⁵⁾ To zařídil Pán tak, aby ho v rybě, jako v jisté lodičce na životě zachoval a opět ho na zemi vyvedl. O tom praví sv. Jeroným: ⁶⁾

¹⁾ Žalm IX., 15.

²⁾ Expositio in Ps. 9, v. 15, n. 7.

³⁾ I. Král. II., 6.

⁴⁾ Job. XIII., 15.

⁵⁾ Jonáš II., 1.

⁶⁾ Commentar. in Jon. II., 1.

„Viz, jak právě k záchraně bylo, co bylo považováno za záhubu. Lidé myslili, v rybě nalezne jistou smrt a našel zachránění svého života“. Tak to jde i s námi často. Myslíme, že jest všechno ztraceno a je to jen úspěch pro nás a co my považujeme za smrt, je čistý život. Když kejklíř skleněnou nádobu, kterou v ruce drží, do výšky vyhodí, tu myslí diváci, že musí na zemi spadnouti a na kusy se rozbíti. Když však ji tak dvakrát, třikrát vyhodí, pak zmizí u diváků obava všechna. Poznají kejklíře jako obratného umělce a obdivují se jeho zručnosti. Právě tak to jde služebníkům Božím, kteří velmi dobře ví, jak obratným umělcem jest Pán. Ví ze zkušenosti, jak moudře s námi hrá, když nás brzy vyzdvihuje, brzy pokořuje, brzy usmrcuje, brzy obživuje, hned raní a opět uzdravuje. Proto nemají žádného strachu v protivenstvích a v nebezpečnostech, když se i sami za křehké považují jako sklo; neboť vědí dobře, že jsou v dobrých rukou a že Pán sklenici nedopustí padnouti ani na zemi ani rozbíti. „Ve tvých rukou jsou moje osudy“. ¹⁾

5. V životě svatých poustevníků uvádí se následující výrok opata Isidora:²⁾ „Čtyřicet

¹⁾ Žalm XXX., 16.

²⁾ Vit. Patr. L. 5, libell. 4, n. 23.

let jsem byl vášní jednou napadán a nikdy jsem nepovolil“.

Také o mnoho jiných svatých poustevníků čteme podobné příklady o ustavičném a dlouhotrvajícím pokušení, v němž bojovali s velkou statečností a s velkou důvěrou. „Tam byli oni slovutní obři, umějící bojovati“.¹⁾ Ty musíme následovati. K povzbuzení uvádí sv. Cyprián²⁾ následující místo z Isaiáše:³⁾ „Neboj se, neboť vykoupil jsem tebe; nazval jsem tě tvým jménem: „Můj jsi ty“. Když půjdeš vodami, budu s tebou, nebo řekami, nepřikryji tě; když budeš choditi v ohni, nespálíš se, plamen nebude hořeti na tobě. Neboť já jsem Hospodin, Bůh tvůj“. Jak laskavými a přátelskými jsou slova, která Bůh tím samým prorokem praví:⁴⁾ „U prsů chování budete, na klíně budete laskáni. Jako když matka někoho těší, tak já potěším vás“. Jak laskavě a jemně bere matka své dítě, když se něčeho bojí a k ní se tulí. Jak ho objímá a uklidňuje! S neporovnatelně větší láskou a přátelstvím přijímá Pán ty, kteří v pokušeních a v nebezpečenstvích útočiště u něho hledají. To proroka, jak sám to vyznává, v jeho poku-

1) Baruch III., 26.

2) De Exhortatione Martyrii, c. 10.

3) Isaiáš XLIII., 1–3.

4) Isaiáš LXVI., 12, 13.

šeních a utrpeních velice těšilo a povzbuzovalo. Praví:¹⁾ „Pamatuj na slovo své sluhovi svému, kterým jsi mi naději dáti ráčil. To jest útěchou mi v soužení mém, že mne výroky tvé obživují“. To musí také nás těšiti a povzbuzovati. To musí velkou zmužilost a důvěru v nás probuditi, když budeme pokoušeni:²⁾ „v nichž klamati Boha nelze“ praví apoštol.

1) Žalm CXVIII., 49, 50.

2) K Židům VI., 18.

XV.

Nedůvěřovati v sebe a plnou důvěru míti v Boha jest důležitým prostředkem k přemožení pokušení, poněvadž Pán pomáhá těm, kteří v něho důvěřují.

1. Jeden z nejvýtečnějších prostředků a nejpůsobivějších k získání vítězství a triumfu v pokušeních jest nedůvěra v sebe a pevné zakotvení vši naší důvěrou v Boha. Pán neuvádí, jak na mnohých místech Písma sv. vidíme, žádného jiného důvodu, proč člověka v době pokušení a utrpení chrání a osvobozuje, než že v něho doufal, jemu důvěřoval. „Protože lne ke mně, vysvobozuji ho“.¹⁾ „Učiň div milosti, spáso doufajících“.²⁾ „Obráncem je všech, kteří doufají v něho“.³⁾

1) Žalm. XC., 14.

2) Žalm XVI., 7.

3) Žalm XVII., 31.

Na toto se odvolává prorok a předkládá Bohu, aby ho přiměl dle jeho milosrdenství s ním jednati. „Smiluj se nade mnou, Bože, smiluj se nade mnou, neboť ty jsi útočiště mé duše, do stínu tvých křídel utíkám se, dokud nepřestane bezbožnost řádití“. ¹⁾ To činí také Daniel, když praví: ²⁾ „Neboť nebývají zahanbeni, kteří doufají v tebe“. Písmo sv. jest plno takových výpovědí. My jsme mnohé nahoře uvedli, ³⁾ proto nepotřebuje se při tom déle zdržovati.

2. Chceme nyní vyšetřiti důvod, proč je to tak působivým prostředkem k dosažení milosti Páně, a proč Pán těm tak mocně pomáhá, kteří sobě nedůvěřují a všechnu důvěru v něho skládají. My jsme se toho základu již častěji dotkli. Pán ho udává sám v žalmu devadesátém. Tam stojí: ⁴⁾ „Protože lne ke mně, vysvobozuji ho“. A zároveň jest uveden i důvod proto: „Ježto zná mé jméno“. O tom podává sv. Bernard ⁵⁾ výtečné vysvětlení. Důvod jest, jak praví, tento: „poněvadž si ničeho sobě nepřipisuje, nýbrž všechno přivlastňuje Bohu a jemu ve všem vzdává čest a slávu. Bůh proto bere

1) Žalm LVI., 2.

2) Daniel III., 40.

3) III. oddíl 35. a 38. hl.

4) Žalm XC., 14.

5) Serm. in ps. 90. Qui habitat, n. 6.

to do svých rukou a činí onu věc věci svou, přejímá všechno a všechno obrací ve svou čest a slávu.

Kde naproti tomu člověk v důvěře v sebe a ve vlastní prostředky a svou píli všechno sobě připisuje, a Bohu patřící čest a slávu loupežně sobě bere, pak nechá ho Bůh jeho slabosti, že nemůže ničeho vyřídit: „Nemá zalíbení v síle koně, v holeních mužových si nelibuje. Líbí se Pánu ti, kdo se ho bojí, a ti, kdo doufají v milosrdenství jeho“.¹⁾ Nemá zalíbení na těch, kteří na svou námahu a svou píli spoléhají, nýbrž na oněch, kteří nedůvěřují všem těmto prostředkům a svou celou důvěru přenášejí na Boha. Těmto sesílá své nejbohatší a nejhojnější milosti a pomoci.

3. Sv. Augustin praví:²⁾ „Bůh váhá mnohdy se svými dary a milostmi, ponechává nás v pozůstatcích našich dřívějších chyb a zlých náklonností a nenechává nás zvítěziti dokonale a ovládnouti je, ne abychom upadli v záhubu a ve zkázu, nýbrž abychom pokornými byli. Činí to dále proto, aby nás naučil znáti velkou cenu svých milostí, abychom si jich více vážili, je jako své vlastnictví poznali a sobě ničeho si nepřipisovali, co náleží Bohu. To by byl zlý zmatek a

¹⁾ Žalm CXLVI., 10, 11.

²⁾ De peccator. meritis L. 2, c. 19.

stálo by to v největším odporu s křesťanským náboženstvím a s dětinou láskou k Bohu. Kdybychom mohli všeho snadně dosáhnouti, pak bychom si toho velice nevážili, nýbrž raději myslili, že jsme toho již dosáhli sami a to naší pilností“.

Na slova Jobova:¹⁾ „Ejhle, pomoci mi není ve mně“ praví sv. Řehoř:²⁾ Dosti často přináší nám větší záhubu osvojení ctnosti než její nedostatek; neboť když osvojení ctnosti ducha pozdvihuje k důvěře sobě, přináší duši smrtelnou ránu pýchy, a když posilováním zdá se znovu obživovati, usmrcuje ji sebepovyšováním; to jest osvojení si ctnosti táhne ji do záhuby, poněvadž důvěrou v sebe olupuje duši o vnitřní důvěru v sílu Boží. Často tak špatně užíváme darů Božích a ctnosti, že by lepším bylo, kdybychom ničeho neměli. Jsme nad tím ihned pyšnými, spoléháme příliš na sebe a připisujeme své síle a své pilnosti, co je čistou milostí a milosrdenstvím Božím. Proto odebírá nám Bůh často své milosti a nechává člověka, aby se tisíckrát přesvědčil o svojí nemožnosti v rozmanitých dobrých skutcích, ve velkých i malých. On to zařizuje tak, že člověk dokončiti to nemůže, když to právě chce, a nechává jeho slabost dlouho trvati,

¹⁾ Job VI., 13.

²⁾ Moral. L. 7, c. 22.

aby se pokořil a v sebe nedůvěřoval, aby si sám sobě ničeho nepřivlastňoval, nýbrž všechno Bohu připisoval a pak pěl a říkal:¹⁾ „Luk silných bývá překonáván, slabí však opasují se silou“.

¹⁾ I. Král: II., 4.

XVI.

O modlitbě jako o spasném prostředku. Udání několika střelných modliteb pro dobu pokušení.

1. Vždycky musíme odporučovati modlitbu jako správný prostředek; neboť jest to všeobecný prostředek a jeden z nejhlavnějších, který Písmo sv. svatí nám podávají k tomuto cíli. Kristus Pán nás sám učil v evangeliu:¹⁾ „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení“. Avšak nejen slovy, nýbrž také svým vlastním příkladem chtěl nás učiti v noci před svým utrpením, jak se připravoval na onen zápas dlouhou a vroucnou modlitbou. On toho nepotřeboval; ale nás chtěl učiti, že my tak činiti máme v pokušeních našich a protivěnstvích.

Opat Jan²⁾ pravil, řeholník musí býti jako

¹⁾ Mat. XXVI., 41.

²⁾ Vit. Patr. L. 3, n. 209, 208.

člověk, který v levé ruce oheň a v pravé ruce vodu nosí, aby kde oheň chytne, ihned vodou uhasiti mohl. Začne-li hořeti oheň nějaké škodlivé a zlé myšlenky, pak musíme ihned poruce míti prostředek hasící modlitbu, abychom ho uhasili. Tentýž opat má ještě jiné přirovnání. Práví, mnich se rovná člověku, který pod velikým stromem sedí a zároveň na strom leze, když vidí množství hadů a divoké zvěře na něho se hnáti, aby se tak zachránil. Tak musí také řeholník a každý, kterému záleží na jeho duchovním pokroku, jakmile vidí hrnouti se na sebe pokušení, ihned na výšinu modlitby vystupuje a k Bohu se utíká. Na tento způsob nalezne záchranu a osvobození od pokušení a z osidel ďáblových. „Neboť nadarmo síť rozstírají před očima okřídlenců“.¹⁾ Marně rozprostírá svá osidla na nás nepřítel, když se na křídlech modlitby povznášíme a do výšky letíme. „Oči mé na Pána stále upřeny jsou, neboť on vyprostí z léčky nohy moje“.²⁾

2. V prvním díle jsme obšírně pojednávali o prostředku modlitby. Zde chceme shromáždit jen několik střelných modliteb, kterými bychom si mohli posloužiti v takových časech. Písmo sv. obzvláště Žalmy jsou plny vhodných modliteb sem se ho-

¹⁾ Přísloví I., 17.

²⁾ Žalm XXIV., 15.

dících: ¹⁾ „Probud' se, ó Pane, proč bys měl dřítat? Povstaň a nezavrhuj na věky nás! Proč odvracuješ tvář svou a zapomínáš na bídu naši a soužení naše?“ ²⁾ Rač se chopit puklíře a štítu, pozdvihni se, abys pomohl mi. Vezmi také kopí a zastup cestu, postav se proti těm, kteří mně stihají a rci duši mé: „Spása tvá jsem já!“ ³⁾ „Dlouho-li, Pane, budeš mne dokonce zapomínat, dlouho-li budeš odvracetí ode mne tvář svou, dlouho-li bude mít starosti duše má, denně bol srdce mé, dlouho-li bude se vypínat nade mne nepřítel můj. Shlédni a vyslyš mne, o Hospodine, můj Bože, vyjasní oči moje, abych snad neusnul do smrti, abych snad neřekl nepřítel můj: „Zdolal jsem ho“.“ ⁴⁾ „Proto jest Hospodin útočištěm chudého, pomocníkem v dobách utrpení“. „Do stínu tvých křídel utíkám se“: ⁵⁾ „Neboť tys byl mým pomocníkem a já v stínu tvých křídel plesám“. Jako kuřátka se skrývají pod křídla svých matek, když jestřáb přichází, tak jsme i my ochráněni a v bezpečí pod tvými křídly o Pane. Sv. Augustin nachází velkou radost

1) Žalm XLIII., 23, 24.

2) Žalm XII., 1–5.

3) Žalm IX., 10.

4) Žalm LVI., 2.

5) Žalm LXII., 8.

v tomto rozjímání a praví Pánu:¹⁾ „Jsem kuřátkem; jestliže ty mne nezachrániš, pak mne uchvátí ostríž“.²⁾ „Ve stínu svých křídel uschovej mne“. Docela podivuhodná síla spočívá na počátku žalmu 67:³⁾ „Bůh se zdvihá, i rozptylují se odpůrci, prchají před ním jeho nenávistníci“. Ne svou sílu, nýbrž sílu Boží postavme proti pokušení nedůvěřujícíce sobě po milosti Božského majestátu volejme proti němu. Proto zeslábnou pokušení a pomínou, když uvidí, že Bůh pro tu věc vystoupil k našemu prospěchu a proti nim. Sv. Athanáš svědčí,⁴⁾ že mnoho služebníků Božích ve svých pokušeních vyslovováním tohoto slova zakusili velké pomoci Boží.

3. Mnohdy si můžeme posloužiti těmito, nebo podobnými místy z Písma sv., kterážto místa vždy zvláštní sílu mají. My však můžeme mluvit slovy, která nám právě naše bída vnuká, která také stejně jsou silná. Povždy musíme uchopiti se tohoto spásného prostředku, že se totiž dáme do modlitby a v ní budeme hledati útěchu u Boha. Proto říkával blažený Avila: „Pokušení přichází k tobě, ty přicházíš k Bohu“. „Pozdvihuji

1) Enarr. in ps. 62, v. 8, n. 16.

2) Žalm XVI., 8.

3) Žalm LXVII., 2.

4) Quaest. 14 ad Antiochum (spur.).

oči své k horám, odkud přijde mi pomoc. Pomoc moje od Hospodina, Tvůrce nebes i země".¹⁾ Máme se jen o to starati, abychom toto volání a vzdychání nevypouštěli jen z úst, nýbrž aby z hlubin srdce vycházelo, jak to prorok vyslovuje:²⁾ „Z hlubin volám k tobě Hospodine!“ Na tato slova píše sv. Zlatoúst:³⁾ „On nepraví jen: z úst, nebo z jazyka; neboť někdy jsou také slova pronášena, zatím co duch bloudí sem a tam. On praví: „Z hlubin srdce, s velkou horlivostí a s velkou radostí ducha, z vroucnosti svého ducha volá“.

1) Žalm CXX., 1, 2.

2) Žalm CXXIX., 1.

3) Expositio in Ps. 129, v. 1, n. 1.

XVII.

O dvou jiných prostředcích proti pokušení.

1. Sv. Bernard¹⁾ praví: „Když ďábel nějakého člověka chce svést, tak zmocňuje se nejprve jeho přirozené nálady, jeho temperamentu, jeho náklonnosti, a kde nějakou náklonnost na něm shledá, tam ho chytá. Tiché a jemného temperamentu napadá pokušeními k nečistotě a k ješitné chvále. Kterí jsou temperamentu strohého, přepadá je pokušením k hněvu, k pýše, k nepřátelství a k netrpělivosti“. To samé poznamenává také sv. Řehoř²⁾ a vyslovuje to v podobenství. Jest hlavním pravidlem pro myslivce vyzkoumati, jakého druhu potravu potřebují ti ptáci, na které se chystá lov. Tím, co nejraději požírají, jsou chytáni. Právě tak

1) De interiori domo, c. 26.

2) Praefatio in Moral., c. 4.

pozoruje nás náš nepřítel, zlý duch, aby vyšetřil, který jest předmět obzvláštní naší náklonnosti a našich radostí, aby nám z této strany nalíčil osidlo a u nás přístup našel.

2. Tak napadl a pokoušel ďábel Adama ženou; neboť on poznal jeho velkou náklonnost k ní. Stejně přepadl a přemohl Samsona, že odkryl jeho tajemství a poznal, v čem leží jeho síla. Jako zkušený válečník zkoumá a pozoruje s velkou pilností slabé stránky naší duše, v nás převládající náklonnost, to, k čemu máme největší sklon, aby nás z této stránky napadl. Proto musí také naše opatrnost a obhajoba v tom spočívat, že my z naší strany postavíme se proti této lsti nepřítel, když dobře vyšetříme, které jest nejslabší místo naší duše, kde má nejméně mravní síly, kam naše přirozená náklonnost, nebo vášně, nebo zlý zvyk nás vede. A na to pak musíme největší péči vynaložiti a z této strany se nejvíce brániti.

3. Svatí otcové a učitelé duchovního života udávají ještě jiný prostředek. Praví, že máme pokaždé, když jsme napadeni pokušením, ihned upotřebiti protivný prostředek a tím se hájiti. Tak léčí lékaři tělesné nemoci. Protiva protivou jest zrušena. Pochází-li nemoc od zchlazení, pak se užívá prostředků zahřívajících. Pak-li ze sucha, pak se užívá ovlažujících prostředků. Tak šťávy se na

pravou míru uvedou a ukonejší. Právě tak musíme léčiti i nemoce a pokušení duše. To je to, co chce také sv. Ignác:¹⁾ „Pokušení musí se předcházeti tím, co jest jim protivné“. Pozoruje-li někdo, že je nakloněný k pýše, tak ať se cvičí ve věcech ponižujících, o nichž se může mysliti, že jemu nápomocné budou k pokořování. Totéž platí o všech ostatních zlých náklonnostech.

¹⁾ Inst. S. J. II. Const. p. 3, c. 1, n. 13, pag. 45 et III. Reg. 14, Summar. pag. 5.

XVIII.

**O dvou jiných hlavních prostředcích,
totiž na počátku odporovati a nebýti
nikdy nečinným.**

1. Označují svatí učitelé za výborný prostředek, ba jako hlavní starost, aby se hned na počátku kladl odpor. Sv. Jeroným praví:¹⁾ „Pokud nepřítel jest malým, zabij ho; zloba musí býti hned v zárodku zničena“. Později to již nepůjde. Pokušení jest jako oheň; začal-li jednou, tak bude vždy větší a spálí všechno kolem sebe.²⁾ „Jedna jiskra rozmáhá se v oheň“. Proto praví římský básník Ovid:³⁾ „Odporuj z počátku; pozdě se lék připravuje, nedbalostí když síly zloba již nabyla“. Ještě lépe poučuje nás Duch sv. sám Šalomounem:¹⁾ „Lišky nám zlapejte,

¹⁾ Epist. 22 ad Eustochium, n. 6.

²⁾ Sirach XI., 34.

³⁾ Ovid. Remed. Am. 91, 92.

maličké lišky, ničít nám vinice, vinice v květu již“. Pokud lišky pokušení jsou malými, pokud nelaskavé úsudky a myšlenky pýchy, nemístné náklonnosti, přátelství, zvláštního přilnutí ve svém počátku jsou, můžeš je snadno na pevné skále, kterou jest Kristus, ubíti rozjímáním jeho příkladu, aby nevyrostly a vinici tvé duše nezničily. Nemůžeme překaziti, aby nepřišla pokušení a zlé myšlenky; ale sláva tomu, který je ihned na počátku umí vypuditi z mysli, když tam sotva vnikají. Mnoho na tom záleží, aby se ihned na počátku kladl odpor, kdy nepřítel jest slabým ještě a málo má sil. Tu je odpor snadný, později je velmi těžkým.

2. Sv. Zlatoúst²⁾ vysvětluje to přirovnáním. „Přijde-li nemocnému chuť na nějaké jídlo jemu škodící, a přemůže-li tuto chuť, tak se zachrání od škody, kterou by mu onen pokrm způsobil, a on se tím rychleji pozdraví z nemoci. Jí-li však, aby měl požitek malý, z této jemu škodící stravy, pak zhorší si nemoc, a buď na ni zemře, nebo ještě mnoho vytrpí v jejím ošetřování. To všechno mohl předejít, kdyby hned na počátku měl dosti odvahy postaviti se na odpor vášni požívačnosti ke škodlivému jemu jídlu. Právě

1) Velepíseň II., 15.

2) Opusc. „contra eos, qui apud se habent virgines subintroductas“, n. 2.

tak osvobozuje se člověk, když ihned, jak mu nějaká zlá myšlenka, nebo všetečná žádost přijde, krotí pohled a zlou myšlenku potlačí, od obtížných a zlých pokušení, které se z nich vyvinouti musí, a od škod, do nichž by upadl svým svolením na počátku. Jestliže tato myšlenka zlá na počátku nebude přemožena a ukázněna, pak nalezneme k vůli této malé bezstarostnosti a k vůli mrské radosti na všetečném pohledu nebo na zlých myšlenkách smrt duši, nebo nejméně daleko větší námahu a utrpení v odpírání. Co na počátku pokoušeného málo nebo nic nestálo, přijde mu nyní draho. Proto mnoho na tom záleží, abychom hned na počátku odporovali, praví světec.

3. V životě sv. Otců se vypravuje,¹⁾ že zlý nepřítel se jednou zjevil opatu Pachomiovi v podobě velmi krásné ženy. Když mu světec vyčítal, že si pomáhá takovou zlobou, aby lidi svedl, odpověděl mu ďábel: „Jakmile dopřejete našim pokušením přístupu, přicházíme ihned s většími dráždidly, abychom vás k hříchu svedli. Vidíme-li však, že odporujete hned na počátku a nepřipouštíte si ony vjemy a myšlenky, které vám my vnukáme, zmizíme jako dým.

4. Důležitým prostředkem proti pokušení jest, abychom nikdy nezaháleli. Ďábel nás

¹⁾ Vit. Patr. L. 1, Vita s. Pachomii Abb., c. 49.

nemá nikdy naléztí v zahálce. To byl první základ, jak nás poučuje Kassian¹⁾ u oněch poustevníků egyptských, který zachovávali jako odkaz předků a odporoučeli ho svým učedníkům jako největší spasný prostředek. Tak poučil Bůh sám sv. Antonína a dal mu tento prostředek, aby mohl v poušti vydržeti a obhájití se proti pokušení. Také sv. Augustin mluví o tom a praví:²⁾ „Ani sv. Antonín, ačkoliv to byl velký světec, nemohl vždy vytrvati na modlitbě a byl mnohdy všelijakými myšlenkami napadán a docela od nich unaven. Tu se modlil k Pánu: Co mám začítí, o Pane? „Chci býti dobrým, a moje myšlenky mi nedají pokoje“. Na tuto modlitbu obdržel odpověď hlasem, který k němu řekl: „Antoníne! Chceš-li se Bohu líbití, tak se modlí; a když se nemůžeš modlití, tak pracuj. Pečuj o to, abys byl vždy něčím zaměstnán a vždy něco činils, co v tvé moci jest, pak ti nebude nikdy milost Boží scházeti“. Jiní říkají, že se mu anděl v podobě mladíka zjevil, který chvíli kopal, pak opět chvíli kleče s rukama rozpiatýma se modlil. Zahálka jest kořen a počátek všech pokušení a mnohých zel. Proto mnoho na tom záleží, aby nás ďábel nikdy nenašel zahálející, nýbrž vždy v práci.

1) De instit. coenob. L. 10, c. 24.

2) Serm. 17 ad Fratres in eremo.

XIX.

O pokušeních, která přicházejí pod zdáním dobra. Výtečným prostředkem proti pokušení jest za takové ho poznati a s ním tak jednati.

1. Sv. Bonaventura²⁾ dává nám všeobecné, ale velmi potřebné ponaučení. Máme sobě dobře pamatovati, že ďábel dobré lidi a takové, kteří se snaží dosáhnouti dokonalosti, vždy pod rouškou dobra napadá, když se představuje jako anděl světla. „Jed a arsenik dává se vždy jen v cukru, nebo v něčem jiném, co dobře chutná, zabalený, aby se to nepozorovalo; a lovec ukrývá osidlo pod potravu lákající“ praví sv. Jeroným.³⁾ Právě tak to dělá ďábel. „Na cestě, po které mi jíti, osidlo tajně mi položili“.¹⁾ Napadl-li by

²⁾ De profectu Religios., L. 2, c. 5.

³⁾ Epist. 107 ad Laetam., n. 6.

¹⁾ Žalm CXXXI., 4.

je, kteří ctnost milují a Bohu sloužiti touží, otevřeně a nezahaleně něčím zlým, pak by utekli ihned, a on by nevyřídil ničeho. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Tak také nikdy nebyl dobrý a ctnostný člověk jinak sveden, než pod rouškou něčeho dobrého“. Nepřítel zlý jest tak prohnáný, že ví velmi dobře, kde má u každého hledati přístup. Aby tedy svého úmyslu tím lépe dosáhl, navlíká na sebe docela jinou podobu.

Nejprve nám předkládá věci, jak praví sv. Bonaventura,²⁾ které jsou v sobě dobré. Brzy však je zaměňuje za zlé, konečně však nám nabízí nepravá dobra a pravé zlo. Má-li však nějakého člověka tak již v osidle, že se jen z těžka mohl by odpoutati od něho, pak mu ukazuje svůj jed nezahalený a způsobuje, že on do zjevných hříchů padá. Jak mnozí uzavřeli styk a přátelství s osobami pod dojmem ducha, v tom mínění, že všechna jejich zábava se bude odnášeti k Bohu a k duchovním věcem; a jaký zisk z toho měla jejich duše? Na počátku mohlo tomu tak býti. Ale právě to je válečná lest ďáblova, kterou chceme odkrýti právě:³⁾ „Neboť nejsou nám neznámy jeho úmysly“. Jeho úskoky, vchody a odchody jsou nám

1) Serm. 66 in Cant., n. 1.

2) L. c.

3) II. Kor. II., 11.

dobře známy. S dobrými věcmi se začíná; brzy následují zábavy a rozhovory delší, také sice o Bohu a o velké lásce, kterou k němu máme. Nad to si dáváme památky a dary na znamení lásky, abychom si jeden na druhého vzpomínali. Takovéto věci již vysvětluje sv. Jeroným¹⁾ jako znamení ne-svaté lásky. Nyní míchá již ďábel zlo s dobrem, a pak přijdou dobra falešná a skutečné zlo. Tak svádí zlý nepřítel mnohé k vášni nečistoty a k mnoha jiným zlům, když nám je závojem ctnosti zahaluje, abychom nepozorovali a nepoznali, čím vlastně jsou.

2. Satan svádí právě tak, jak někdo vůči jinému přátelství předstírá, aby k němu měl přístup a mohl ho zabít, kdy toho nejméně se nadál. Tak učinil Joab Amasovi, tak Jidáš Kristu, našemu Vykupiteli, když ho prodal a pod polibkem míru vydal. Proto musíme se chrániti proti těmto pokušením, která se k nám blíží pod rouškou dobra, a varovati se jich; neboť ona jsou tím nebezpečnější, čím méně je známe. Proto prosí prorok Pána:²⁾ „útoků zloducha o polednách“, aby ho chránil. Zlý nepřítel se nespokojuje tím, jak apoštol Pavel praví:³⁾ „že satan se přepodobuje v anděla světla“, on se přeměňuje

1) Epist. 52 ad Nepotianum, n. 5.

2) Žalm XC., 6.

3) II. Kor. II., 11.

ve světlo nejjasnějšího poledne, on dává temnotě a noci největší jasnost a oslepující zář. On způsobuje, abychom věřili, že zde není ani pomýšlení a žádné nebezpečnosti, nýbrž že všechno jest dobrým, co zjevně jest zlým a v sobě nebezpečným. Jsou zloději, kteří obcházejí v hedvábném rouchu, takže je nikdo nemůže poznati, nebo ani na myšlenku nemůže přijíti, že by taková zloba mohla se krýti v tak zdánlivě vznešených mužích, až je najednou chytíme s ukradenou věcí v rukou. Pak se teprve divíme, že tito mohli býti zloději a říkáme: „Kdo by to řekl nebo myslil?“ Právě tak je tomu s pokušeními, která na nás přicházejí v rouchu dobra.

3. Dle společného učení sv. otců a učitelů duchovního života jest poznání počínajícího pokušení za pokušení výtečným prostředkem proti pokušení. Tak slouží to také výtečně k uvarování se před nepřítelem, když ho jako takového ihned poznáváme. Proto jsme řekli na hoře:¹⁾ Sebepoznání jest nejúčinnější prostředek k překonání všech pokušení. Význam takového prostředku spasného jest snadno poznati; neboť když ty při blížení se pokušení, nějakého hříšného hnutí a nějaké zlé vášně ošklivého a hrozného

¹⁾ III. oddíl, 11. hl.

ďábla před sebou vidíš, který tě chce přemluvit ke svolení, co bys dělal? Tu by ses pokřižoval a volal na jméno Ježíš. Potřebuješ jen poznati, že je to ďábel, co tě přemluvit chce, že to je svádění a pokušení, aby tě před tím strach pojal. Tak je tomu však při našem pokušení do slova.

4. Každý z nás má anděla strážného, jak se vyslovil Kristus Pán:¹⁾ „Hleďte, abyste nepohrdli nikým z těchto maličkých, neboť pravím vám, že andělé jejich v nebi stále patří na tvář Otce mého“. Na tato slova praví sv. Jeroným:²⁾ „To je velká důstojnost duší, že každá od počátku svého zrození ke své ochraně anděla má v doprovodu“. Jako vysocepostavený otec svému synu vychovatele dává, který se o jeho tělesné dobro stará a jemu vzdělání má dáti, právě tak má takovou lásku a péči o nás Bůh, že každému z nás anděla dává za vychovatele. Stejně také, abychom k svému předmětu přišli, každý z nás má ve svém doprovodu také ďábla, který vždy hledí a pracuje k tomu, aby nás sváděl ke zlému, vzbuzuje v nás zlé myšlenky a ještě horší hnutí a číhá na příležitosti a vhodné okamžiky. Neboť on nespí nikdy, on pozoruje naše náklonnosti a to, co nám působí radost a potěšení, aby

¹⁾ Mat. XVIII., 10.

²⁾ Commentar. in Math. 18, 10.

nás za to chytl a k nám se přitlačil. Za prostředek, aby nám škodu učinil, slouží mu naše tělo a naše smyslnost. Proto pravil Bůh k satanovi:¹⁾ „Viděl jsi služebníka mého Joba?“ Totiž jako někoho, který ho vždy následuje. „Ať stoje po jeho pravici.“²⁾ Vždy nám na blízku jest nepřítel zlý. Přichází-li na tebe nějaké rozrušení nebo myšlenka, která tě povzbuzuje k nějakému hříchu nebo nedokonalosti, tak uvaž, že je to pokušení zlého nepřítele; poznamenej se znamením sv. kříže a buď na stráž, jako bys sám zlého ducha viděl, který tobě praví: „Máš tohle učiniti!“

5. Sv. Řehoř³⁾ vypravuje případ, který se stal sv. Benediktu a jednomu z jeho mnichů, který tuto naši záležitost velmi názornou činí. Jeden mnich byl pokoušen v záležitosti svého povolání do kláštera. Myslil, že nevydrží přísnost řádu a proto chtěl opět jít zpět do světa. S tímto pokušením přišel vícekrát k sv. Benediktovi. Světec mu řekl, že je to pokušení od zlého ducha a dal mu pokaždé spasitelnou radu. To se stalo častěji, ale nepomohlo to nic. Novic zůstal při svém rozhodnutí vystoupiti z řádu. Konečně byl také

1) Job II., 3.

2) Žalm CVIII., 6.

3) Dialog. L. 2, c. 25. (apud Migne t. 66 in Prolegom. ad vitam S. P. Benedicti).

světec roztrpčen obtížnou dotěrností. Nechal ho ve jménu Božím odejít a světský šat opět vydati. Bylo to však věrnému otci příliš bolestným a začal se modlit za propuštěného. Když tento vešel do klášterní brány, aby opět do světa vykročil, viděl velikého draka sápadícího se na něho, který hrozil pohltiti ho. Chvěje a třese se počal volati mladý muž: „Přispějte mi ku pomoci, přispějte mi ku pomoci, moji bratři! Tento drak chce mne pohltiti“. Mniši se sešli na tento křik, neviděli žádného draka; našli však mnicha, zápasícího jako se smrtí a třesoucího se a uvedli ho zpět do kláštera. Nyní učinil slib, že nikdy více z kláštera nepůjde, což také věrně zachoval, aniž by byl více pokoušen tímto pokušením. Sv. Řehoř poznamenává zde, že to vyžádal sv. Benedikt, aby novic draka viděl, který ho chtěl pohltiti. Před tím ho neviděl a proto ho poslouchal, poněvadž ho nepovažoval ani za draka ani za zlého ducha. Teprve až ho viděl a poznal, počal křičeti a o pomoc volati, aby ho od něho zachránili. Není toto jen vymyšleno, nebo naším rozumem sestrojeno, nýbrž něco, co ve skutečnosti se nachází, když říkáme, že ďábel je to, který nás v pokušení napadá. Proto nám dává apoštol Petr, jako dobrý pastýř vážné napomenutí, které nám naše matka, církev,

jako něco velmi důležitého denně předkládá, když praví:¹⁾ „Střízliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel obchází jako lev řvoucí hledaje, koho by pohltil. Jemu odpírejte silni ve víře, vědouce, že totéž utrpení děje se bratrstvu vašemu na světě“.

XX.

Jak se máme zachovati v pokušení ke zlým a nečistým myšlenkám. Prostředky proti tomu.

1. Musíme zde nějaké poznámky předeslati. Jest mnoho lidí, kteří se trápí a které to bolí, když se vidí napadeni zlými, rouhačnými, nebo proti víře myšlenkami, nebo také neslušnými a nečistými. Věří dokonce, že je Pán docela opustil a zapomenul a že jsou u něho v nemilosti docela, když takové věci se jim přiházejí. To je veliký klam. Gerson vypravuje o jednom mnichu, který vedl na poušti čestný život a trápen byl myšlenkami rouhačnými a jinými neslušnými a špatnými myšlenkami pokoušen. Dvacet let vydržel na poušti v pokušení, aniž by je někomu sdělil, poněvadž myslel, že je to něco neslýchaného, jak ještě nikdo nezkusil a nad čím by každý bral pohoršení, který

by o tom slyšel. Konečně po dvaceti letech přišel k jednomu velmi starému a zkušenému poustevníkovi, neosmělil se však ani slova o tom říci ústně, nýbrž všechno napsal na papír a podal to mnichu — starci. Stařec četl a počal se smáti a řekl mnichovi: „Polož ruku na moji hlavu! Když mnich to učinil, řekl stařec: „Všechny tyto tvé hříchy беру na sebe; nedělej si žádného svědomí v budoucnu z toho!“ Mnich byl pln údivu a pravil: „Jak to? Já myslím, že jsem již v pekle a ty pravíš, že to nic neznamená?“ Kmet mu odpověděl: „Měls někdy zalíbení na těchto zlých a neslušných myšlenkách?“ „Ne“, odpověděl mnich, „vždy jsem měl jen utrpení a bol přítom“. Na to řekl kmet: „Pak je docela jasno, že ty přítom ničeho nekonals, jen trpěls proti své vůli, za to ďábel se namáhal, aby tě takovým způsobem uvedl v zoufalost. Tak vezmi, můj synu, ode mne radu a když v budoucnosti takové myšlenky opět by měly přijíti, tak řekni svému nepříteli: „Na tebe ať padne toto rouhání, tato hanebná myšlenka, ty bezbožný duchu. Já nechci žádný podíl na tom, nýbrž já pevně věřím a zachovávám, co svatá církev, moje matka, pevně zachovává a věří a raději chtěl bych svůj život obětovati, než Boha svého urazit“.

Tak byl mnich vyléčen a následkem toho

nikdy již na něho nepřišly takové myšlenky. Jest příležitostné poučení pro ty, kteří zapomenují své pokušení zjeviti, poněvadž jim připadalo velmi těžkým. Vidí z toho, jak zatajení jest větším trápením a soužením, než projevení, jak ještě později ukážeme. Dvacet let žil onen mnich v těžkém trápení a soužení, poněvadž nezjevil svého pokušení a jakmile ho zjevil, byl spokojeným a klidným. Jaké utrpení by si byl uspořil, kdyby byl hned na počátku těch 20 let učinil to, co udělal na konci? Takový způsob pokušení není ničím neslýchaným a proto nemusíme se tomu podivovati.

2. Musíme nyní udati, jak se máme chovati v podobných pokušeních myšlenkami neslušnými a zlými. Mnozí si nevědí rady v této věci. Dělají si násilí a namáhají se tyto myšlenky zapuditi a odporovati jim. Tisknou si spánky, třou čelo, potřásají hlavou, oči zavírají, jako by chtěli tím vším říci: „nemáš zde co dělati!“ Myslí, když neříkají, nechci!, že by snad mohli souhlasiti. Tak si mnohý člověk více škodí, než by mu pokušení uškoditi mohlo. Onen služebník krále Saula křičel v nejbližší přítomnosti krále a domlouval Davidovi, který v dálce volal, že krále probudí a znepokojí. „Kdo jsi ty, který křičíš a znepokojuješ krále?“¹⁾ Právě tak

¹⁾ I. Král. XXVI., 14.

znepokojuješ sebe a rmoutíš se nad pokušením, které je venku, z dálky přichází. Pamatuj si to dobře; neboť je to něco, nad čím si velmi mnozí, obzvláště úzkostliví hrozně hlavu lámou. Ne modlitba, ne duchovní cvičení nedělají těmto lidem tak velké lámání hlavy a neničí jejich zdraví, nýbrž jejich úzkostlivost a nerozum jejich. To však chce zlý nepřítel, který docela dobře ví, že jsi daleko ke svolení v pokušení. Z toho má on nemalý, nýbrž velký prospěch. Není to práce, která lámáním hlavy provedena býti může.

5. Jak máme těmto pokušením odporovati a je zahnati? Dle učení svatých otců a učitelů duchovního života nespočívá správný způsob odpírání v tom, že bojujeme, abychom je zahnali, při čem se však unavíme, zeslábneme a fantasií činíme násilí, nýbrž jedině v tom, že se na to nemyslí. Vysvětluje se to přirovnáními, která se berou z obyčejných věcí, přece však mnoho světla v sobě obsahují. Mnohá štěňátka, která na lidi skáčí a na ně štěkají, ihned se vrací, když si jich nevšímáme. Pozorujeme-li je a obracíme se k nim, pak štěkají ještě více. Právě tak tomu je se zlými myšlenkami. Prostředkem proti nim jest, nedbati na ně, pak nás ihned opustí. Nebo to musíme činiti jako muž, který jde po ulici, kde mu vítr množství prachu při-

hání. On na to nedbá, nýbrž zavře oči své a jde dále svou cestou.

K větší útěše těch, kteří těmito pokušeními jsou trápeni a aby se rozhodli tohoto prostředku použití, říkají svatí: Čím horší tyto myšlenky jsou, tím méně máme na ně mysliti, ba právě na ty nejhorší nemáme vůbec mysliti, neboť ony jsou nejméně nebezpečné. Nejsou myšlenky proti Bohu a jeho svatým, proti víře a proti náboženství ze všech nejhorší? A přece jsou nejméně nebezpečné; neboť čím horší jsou, tím dále stojí dle milosti Boží od tvé vůle a tvého souhlasu. Proto ti to nemá žádnou bolest připravovati, když přijdou. Nemáš na tom žádné viny, nemáš je také ve své moci, nejsi přítom činým, nýbrž proti své vůli to trpíš. Dábel je to, který tebe tím chce učiniti malomyslným a do zoufalství nebo do smutku a velkého soužení uvrhnouti.

4. O sv. Kateřině Sienské se vypravuje,¹⁾ že se jí zjevil Kristus Pán právě v době, kdy byla od takových myšlenek velice trápena a soužena a ihned všechny tyto obrazy zmizely. Ona si pak svému ženichu stěžovala a naříkala: „Kde byls, můj Pane, když takové myšlenky šly mým srdcem?“ Pán odpověděl: „Má dcero, byl jsem v tvém

¹⁾ AA. SS. 30. April. Vita s. Catharinae Sen., p. 1, c. 7, n. 110.

srdci“. Ona ale zvolala: „Můj Ježíši, tys byl uprostřed tak zlých a neslušných myšlenek?“ On řekl: „Řekni mi, má dcero, zda mělas nějakou radost při tom, když takové myšlenky přišly?“ „O můj Pane, ty myšlenky přišly do mé duše a já nevím, co bych byla měla radší než je“. Na to řekl Pán: „Kdo jiný však to způsobil, že tobě byly protivnými než já, který jsem byl ve tvé duši?“ Mohou tedy myšlenky, které tobě přijdou, ještě horšími býti a hanebnějšími, tak tě proto nikdy Pán neopustí, dokud ty nebudeš míti zalíbení v nich, nýbrž naopak utrpení a bol budeš pocílovati, můžeš to dokonce vzíti za znamení, že v tobě dlí a bydlí. Neboť on jest to, který odpor tento před hříchem a tuto bázeň Boha ztratiti v tobě povzbuzuje. „Jsem při něm v tísní.“¹⁾ „Tam zjevil se mu Hospodin v plameni ohně (šlehajícího) z keře“.²⁾

5. Sv. Bernard praví:³⁾ „Obtížným jest boj, ale užitečným; neboť právě proto, že utrpení zapříčiňuje, přináší korunu. Cítění neškodí, dokud nepřistoupí k tomu svolení. Právě to, co bojujícímu obtíže činí, přináší vítězi korunu“. Toto potvrzuje, praví Ludvík z Blois:⁴⁾

1) Žalm XC., 15.

2) Exod. III., 2.

3) De interior. domo.

4) Speculum spirituale, c. 6, § 4.

„Ješitné zalíbení v sobě, a ať je jen jedinkráte, zjevuje se před očima Božíma daleko více odporným, než když člověk dlouhá léta podobná hnutí, i kdyby byla nevylečitelná, trpěti musí, aniž by v nich souhlasil“. Proto nemáš býti příliš úzkostlivým na takové myšlenky a pocity, nýbrž se při tom tak zachovati, jako by šlo o někoho jiného při tom a ne o tebe. Smíš pevně věřiti, že jsou mimo tebe; neboť taková myšlení jsou jen tak dalece v tobě, pokud vůle s tím souhlasí, a nic více, praví světec. Nesouhlasíš-li s nimi, tak vůbec do tvého domu nepřišly, nýbrž lomozí a klepají jen venku na dvěře.

6. Učitelé duchovního života poznamenávají zde, že velký strach a pozornost na tyto nápady není netoliko nic dobrého, nýbrž naopak něco zlého a škodlivého. Tím získává pokušení na síle, jak zkušenost a přirozený rozum a dokonce i filosofové světští učí. Strach totiž podněcuje tvořivou sílu. Když na nějakou věc delší dobu myslíme a dále se s ním zabýváme, tak se vtiskuje v paměť hlouběji, a tím získává pokušení na vzrůstu a životě.

Po lávce ležící na zemi jde každý jistě. Je-li lávka ve výšce, nedovolí strach člověku s touže jistotou, nýbrž vždy jen s nebezpečím padnouti, přecházeti ji. Strachem totiž se vhání krev k srdci, údy jsou oloupeny o svou

sílu, a tak jde člověk s velkou nejistotou, a konečně padne. Totéž působení má strach a zoufalost v pokušeních. Právě proto nesmíme s nemírnou bází zde do díla se dávat a nesmíme si všimati toho mnoho, pak se brzy zapomíná všechno. Gerson a jiní činí zde poznámku a praví: Když i velká obava zde ničeho nedociluje, tak přece strach před hříchem jest docela dobrým a spasitelným, a my máme se zaň stále modliti: „Nenech mne odděliti od tebe, Pane!“ Ba musíme v sobě častěji rozhodnutí vzbuditi, raději tisíckrát zemřít, než jednoho smrtelného hříchu se dopustiti; při tom však nemáme nijak obzvláště mysli na dorážející na nás pokušení a velice si jich všimati.

7. K řečenému ještě přidávám jeden bod, který svatí velice doporučeli, a který jako hlavní prostředek proti všem druhům pokušení vnitřním slouží. My se musíme namáhati, když taková myšlenka přijde zlá, rozum svůj obrátiti na dobrou myšlenku a nebo na spasitelné rozjímání, na př. smrti ukřižovaného Spasitele, nebo na něco podobného. To se však nemá tak státi, že bychom si museli činiti násilí fantasií a úzkostlivě se namáhati, nýbrž jen tak, že my zlé myšlence ukážeme záda a na místo ní se obrátíme na myšlenku dobrou. Děláme to tak, jako by jeden s druhým chtěl mluvit,

ten ale nemá čas ho poslouchati a nedá mu ani příležitosti ke slovu; nebo jako opatrný muž, který, když se mu nějaká hrubost řekne, obrátí hlavu někam a na to neodpovídá a nedbá.

To je nejlepší, nejsnadnější a nejjistější způsob takovým pokušením odporovati. Neboť jak dlouho se zabýváme dobrou myšlenkou, tak jsme daleko vzdáleni od toho, abychom souhlasili se zlými. Dobrým prostředkem k tomu může býti také při modlitbě se do něčeho pohroužití, co je nám milým a co nás rozněcuje k dobrému. Tam nalezneme zároveň útočiště, když nás taková pokušení znepokojují a souží. Proto má míti každý taková útočiště, do nichž by se utíkal v takových obtížích, jako člověk, který ke své záchraně utekl do kostela. Mnozí berou útočiště k ranám Páně, obzvláště k jeho ráně v boku a nacházejí tam záchráněni. „V roklích hory, v trhlinách skály“.¹⁾ Jiní se zachraňují myšlenkou na smrt, na soud a na peklo. „Kéž bys na onom světě uschoval mne, skryl mne (tam), dokud nepomine hněv tvůj“.²⁾ Každý se chápe toho, co mu více pomáhá a více ho dojíká; a jeden každý ať se namáhá pohroužití se do nějakého takového předmětu, aby mohl k němu snadno

¹⁾ Velepíseň II., 14.

²⁾ Job. XIV., 13.

se utéci a u něho útočiště nalézt, kdyby opět mělo pokušení přijíti.

8. Opat Smaragdus vypravuje veselou, ale velice poučnou sem se hodící událost.¹⁾ Jeden mnich uviděl jednou dva ďábly ve společném rozhovoru. Jeden se ptal druhého: „Jak ti to jde s tím mnichem? Mně to jde s mým velice dobře. Já mu předvedu nějakou myšlenku, on to ihned zpozoruje a začíná ji chápati; pak přemýšlí opět o tom, jaká to byla myšlenka, zda se při ní zdržel a zda zhřešil; zde odporoval, nebo přivolil, odkud mu přišla, zda sám k tomu dal podnět, zda učinil, co v jeho silách bylo. Tak ho vodím stále do kola a činím z něho polovičního blázna“. Satan dělá vždy dobré obchody, když se někdo pouští do příčin pokušení, dává si otázky a odpovědi; neboť pokušiteli nikdy neschází na důvodech a protidůvodech. Druhý ale vysvětloval: „Mně jde to s mým mnichem docela zle. Předvedu-li mu nějakou zlou myšlenku, tak se ihned obrátí k Bohu nebo k jiné dobré myšlence nebo vstane ze svého místa a uchopí se nějaké práce, aby na to nemyslel a nedbal a tak nemohu k němu nalézt žádného přístupu“. Toto je nejlepší způsob odporu proti pokušením a myšlenkám, totiž

¹⁾ Lib. de gemma animae.

jim žádného přístupu nedáti, nic na to neodpovídati, žádné důvody proti pokušení nevyhledávati, nýbrž hlavu obrátiti, utéci a nemysleti na to. Ještě lépe jest, když obrátíme pozornost na dobrou myšlenku, jak jsme právě řekli. Nestačí-li to, pak je dobrým vnější práci se oddati.

XXI.

Je rozličný druh pokušení, proto musíme rozmanitých prostředků proti nim užívatí.

1. V pojednání o správném rozlišování praví sv. Jan Klimakus,¹⁾ že musíme dle různosti pokušení také různý způsob odporu na se vzítí. Jsou vášně, které dle své přirozenosti jsou protivné a nechutné, jako na př. hněv, závist, kyselost, nenávist, pomstychtivost, netrpělivost, nevrlost, trpkost srdce, smutek, zarytost atd. Potom jsou zase hříchy, které mají za následek něco radostného, jako na př. tělesné prohřešení, nemírné požívání jídla a pití, karban, rozpustilost, marné tlachání a jiné smyslové požitky a kratochvíle. Čím více pozorujeme tyto hříchy druhé třídy, tím více naše srdce přitahují a

¹⁾ Scala Paradisi gr. 26. De discreta discretione in fine.

podmaňují. Proto spočívá náš boj proti nim v útěku před nimi, to jest, musíme co nejrychleji příležitost pomíjet, pohled odvracet, vzpomínku a představu o tom zapuditi. Proti hříchům prvního druhu jest boj docela jiný. Tu musíme přirozenost, zlobu a škodlivost dobře uvážit, abychom tím lehčeji je přemoci mohli. Toto nemá takové nebezpečí v sobě, poněvadž není to tak nakažlivé. Ovšem musíme také hněvu a pomstě unikati tím, že na to nemyslíme, co by nás k tomu mohlo podnítiti.

2. Totéž naučení dávají také Kassian¹⁾ a sv. Bonaventura.²⁾ Oni ještě přidávají k tomu, co se týká hříchů prvního druhu, že možno jest míti touhu cvičiti se v boji proti nim; možno také dokonce vyhledávati příležitost k boji proti nim. Tak možno styk hledati s pronásledovateli, s těmi, kteří nás urážejí, abychom se trpělivosti učili. Právě tak můžeme, abychom se naučili poslušnosti a pokoře, podříditi se člověku, pod nímž musíme svou vlastní vůli plně zapřít. Vzhledem však k tělesným hříchům byl by nerozum a velmi nebezpečným by to bylo, kdybychom toužili po takových pokušeních a vystavovali se takovým příležitostem. Tak se nenechal Kristus

¹⁾ Collat. 19, c. 16, cf. de Instit. coenob., L. 6.

²⁾ De profectu Religios. L. 1, c. 25–39: ibid 1, 2, c. 6.

Pán, náš Vykupitel, vzhledem na tyto hříchy pokoušeti, aby nás poučil, že my sami se také nemáme vystavovati takovým pokušením, kdyby se tak i dalo v naději na velkou pochvalu a na vznešený triumf. Neboť tento hřích jest s přirozeností lidskou docela srostlým a vplíží se pro spojenou s ním rozkoš docela snadno a velmi nebezpečně ne jen do vůle, nýbrž také do těla.

Aby toto blíže vysvětlil, uvádí sv. Bonaventura výtečné přirovnání. Má-li nepřítel ve městě samém, kterého chce dobýti, nějaké přátele, pak se snadno dostane do města a zmocní se ho. Právě tak nepřítel při tomto pokušení má v nás zvláštního příznivce, totiž naše tělo, které jest mu po vůli pro velké rozkoše, které z toho má, jak apoštol praví:¹⁾ „Každý hřích, který člověk učiní, jest kromě těla“. Při jiných hříších nemá tělo tak veliký podíl, a proto musíme utíkati před příležitostí a myšlenkám a představám, které nám o takových věcech přicházejí. Proto také apoštol dokládá: „Utíkejte smilstva!“ Jen útekem musíme odporovati takovým pokušením a je přemáhati. Tak vysvětlují Kassian a sv. Tomáš toto místo.

3. V dějinách řádu sv. Františka²⁾ se vy-

¹⁾ 1 Kor. VI., 18.

²⁾ Markus von Lissabon – Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder 2. T., 6. B., 33. Kap.

pravuje, že bratr Egidius se jednou tázal, když on a bratr Rufinus a bratr Simon z Assisi a bratr Juniper sešli se k duchovnímu rozhovoru: „Bratři! jakých zbraní a jakého odporu užíváte v pokušeních smyslnosti?“ Bratr Simon odpověděl: „Já uvažuji sprostotu a škodlivost hříchu a jak jest v nenávisti nejen u Boha, ale i u lidí. Neboť i ti nejhorší se skrývají a halí, aby jich nikdo neviděl, když se dopouštějí tělesného hříchu. Po takovém rozjímání dostavuje se velká nenávist a odpor k hříchu, a tak utíkám pokušení.“ Bratr Rufinus ale pravil: „Já vrhám se na zemi a s pláčem vzývám milosrdenství Boží a naši milou Paní, až se cítím úplně volným od pokušení.“ Bratr Juniper pravil: „Když já takové ďábelské pokušení pozoruji a jeho vchod do smyslů cítím, tak uzavřu dveře srdce docela pevně a postavím k jejich ochraně řadu myšlenek dobrých a svatých žádostí. Přijdou-li pak tato našeptávání nepřátelská ke dveřím a chtějí-li boj začít, pak jim neotvírám, nýbrž dám se do nich ze vnitřku: Seberte se a vzdalte se! Byt jest již obsazen. Tak nemožou dovnitř. Tak nedovolují přístup této luze, a tak musí vždy zahanbena pryč a přemožena.“

4. Když bratr Egidius všechny vyslechl, řekl: „K tobě se přidávám, bratře Junipeře, neboť proti tomuto hříchu nejlépe člověk bojuje útekem.“ A tak je to nejlepší způsob

tomuto pokušení odporovati, zlé myšlenky nepouštěti do srdce a takovému pokušení vůbec nedati přístupu žádného. To je to nejjednodušší. Vniknou-li takové myšlenky jednou dovnitř, pak již není lehké, nýbrž velmi těžko jich se zbaviti. Zavřené dveře jest snadno brániti; jsou-li pak otevřené, pak nám buď Bůh milostiv. V třetím díle, v pojednání o čistotě, budeme obšírně o tomto pokušení a o prostředcích mluvíti, které musíme proti němu použíti. Tytéž prostředky však mohou nám dobře posloužiti také při všech ostatních pokušeních.

XXII.

Několik důležitých ponaučení pro dobu pokušení.

1. Mnoho prostředků proti pokušení jsme již doposud uvedli; avšak kdybychom jich sebe více uvedli, tak přece nemůžeme říci všechny. Již tělesných nemocí a prostředků proti nim je tolik a tak rozmanitých, že je všechny nemůžeme popsat a naučiti se jim. Mnoho musíme ponechat názoru lékařovu a jeho dobrozdání, že on onen prostředek nalezne pro nemocného a jeho zvláštní okolnosti, který se osvědčí. Právě tak je tomu i při duchovních nemocech. Jako všeobecný a jako hlavní prostředek proti pokušení uvádějí svatí a učitelé duchovního života vyzvání, aby je duchovnímu lékaři zjevil a odkryl. O tom budeme v třetím díle obšírně jednat. Zde chceme uvést jen poznámku sv. Basila.¹⁾ Světec praví totiž: Jako tělesné ne-

¹⁾ Reg. brev. tract. Interrog. 229.

moce nezjevujeme každému, nýbrž jen lékaři, který je má vyléčiti, právě tak nemáme pokušení, tato onemocnění duchovní všem, nýbrž jen těm zjeviti, které Bůh jako lékaře pro ně ustanovil. To jsou naši představení a zpovědníci, jak to naznačuje apoštol, když píše: ¹⁾ „Máme však my silní snášeti slabosti nesilných.“ Také naše regule ²⁾ předpisuje, že se máme v takových případech obracet na prefekty duchovních záležitostí nebo na zpovědníky nebo na představené.

2. Tento předpis jest mnohem důležitější, než mnozí myslí; neboť když skrýváme svá pokušení před těmi, před kterými mají býti zjevena a zjevují se někomu, jemuž se zjevovati nemají, pak škoditi můžeme jemu i sobě. Jiný může trpěti, totiž těmi samými slabostmi a pokušeními a pak budou oba jen v tom utvrzeni.

Proto a poněvadž ještě jiná všelijaká zneužití z toho následovati mohou, jest nutným, abychom slabosti a pokušení jen těm duchovním lékařům zjevovali, kteří za povinnost mají je léčiti a o nich jednati. Pak může býti každý jistým, že nikomu neškodí a pro sebe jen získává. Proto praví mudřec: ³⁾ „Ne

¹⁾ Řím. XV., 1.

²⁾ Inst. S. J. II. Const., p. 3, c. 1, n. 12, pag. 45 et III., Reg. 41 Summar., pag. 8.

³⁾ Sirach VIII., 22.

každému člověku srdce své zjevuj, aby se ti snad zle neodměnil.“ Jinde praví: ¹⁾ „Měj mnoho těch, s nimiž v přátelství žiješ, ale důvěrného měj v tísní jediného.“

3. Svatí dávají ještě druhé, velmi důležité naučení pro dobu pokušení. V takových dobách se máme namáhati v pokračování svých duchovních cvičeních a se vší pilností v nich vytrvati. Máme se velmi chrániti před nějakým zkrácením nebo vynecháním jich; neboť může-li nás zlý nepřítel v takovou dobu jen odzbrojiti, pak již mnoho získal a za svou námahu jest dobře zaplacen. Tu je tedy nutným co nejdéle vytrvati v duchovních cvičeních; tu je třeba je prodloužiti, ne zkracovati. Neboť jestli nám uloupí nepřítel duchovní zbraň, čím se budeme hájiti a jemu odporovati, tak by nás snadno dostal tam, kam nás chce dostat. Proto musíme v době pokušení Pánu zůstatí věrnými, a to je to, po čem se poznávají praví služebníci Boží. Vytrvá-li člověk v duchovních cvičeních jen tak dlouho, pokud v nich pocifuje sladkosti a pobožnost, pak to není ničím velkým. Vytrvá-li však v bouřích a v pokušeních, suchoparu a bezútěšnosti, pak zasluhuje chvály. Neboť to je výtečným znamením pravé lásky a důkaz, že člověk jen proto Bohu slouží, poněvadž je Pánem.

¹⁾ Sirach VI., 6.

4. Třetí poučení žádá, abychom se v době pokušení měli přesně na pozoru něco měniti, nebo k něčemu novému se rozhodnouti; neboť k tomu není nyní pravý čas. V zakalené vodě není ničeho viděti. Nechej ji nejprve se ustáti a vyjasniti, pak budeš viděti kaménky a písek, který v hlubinách leží. Pokušením bývá člověk rozčilen, jeho vnitřek jest zakalen; není možno poznati, co jest pravým. Prorok praví:¹⁾ „Stihly mne pokuty za mé hříchy, že očí nemohu pozdvihnouti.“ Zde není pravý čas k uvážení a k rozhodnutí; zde se není možno rozhodnouti pro něco nového. Nech pokušení přejíti. Až budeš opět v klidu a v pokoji, pak poznáš lépe, co je tobě spasitelným. Sv. Ignác uvádí v knížce o duchovních cvičeních mezi pravidly ty, které jsou pro rozeznání různých duchů a tam také uvádí důležitý důvod pro to, když praví: „Jak člověk v čase útěch od Boha k dobrému jest veden a povzbuzován, právě tak v pokušení od zlého ducha veden jest a pobádán a na jeho popud nemůže nic dobrého přijíti.“²⁾

5. V době pokušení musíme za čtvrté velmi činnými býti ve využitkování označených spasných prostředků a nikdy nesmíme ruce

¹⁾ Žalm XXXIX., 13.

²⁾ Inst. S. J. III., Exerc. spir. Reg. 5 ad discern. spir., pag. 493.

v klín složití v tomto rozpoložení. Tento předpis bude osvětlen z následujícího příkladu, který se vypravuje v životě svatých otců.¹⁾ Jeden mnich byl velice proti sv. čistotě pokoušen. V touze své, aby byl tohoto pokušení zbaven odebral se do pouště k jednomu starému a osvědčenému mnichu a pravil k němu s vnitřní bolestí svého srdce: „Obrať ctihodný otče, svou péči a svou lásku ke mně a pros Boha, aby mi byl milostiv; neboť duch nečistoty mne trápí v hrozném způsobu.“ Jakmile to sv. poustevník slyšel, prosil den a noc Pána, aby jemu byl milostiv. Po několika dnech přišel opět onen mnich ke starci s pokornou prosbou, aby se za něho ještě horlivěji modlil, neboť jeho pokušení ještě nepřestalo. Poustevník modlil se ještě horlivěji za něho k Pánu, aby mu dal síly. Silné vzdechy a horké slzy vysílal k Božskému majestátu za něho. Mnich opět přišel k němu a řekl mu, že jeho modlitby neměly posud výsledku. Nyní byl poustevník docela bez útěchy a divil se, že ho Pán nevyslyšel.

Zatím, co se poustevník s těmito myšlenkami zabýval, zjevil mu Pán v následující noci; příčina, proč ho nevyslyšel jest nedbalost a slabé napětí sil k odporu onoho mni-

¹⁾ Vit. Patr. L. 5, n. 19.

cha. Toto zjevení bylo mu v následujícím způsobě předvedeno. Viděl, jak mnich docela nečinně a záhalčivě sedí, zatím co duch nečistoty v rozmanitých představách a v rozmanitých tvářích žen před ním stál, pohrával si a všelijaké tváře dělal. Na to všechno se mnich díval a měl z toho radost. Také viděl, jak vedle něho stál anděl strážný, velmi rozlobený na mnicha, že nepovstal a k Pánu nevzal útočiště, nevrhl se k modlitbě, nýbrž stále se těšil svými myšlenkami.

Nyní poznal zbožný stařec, že tato nedbalost mnichova jest příčinou, proč ho Pán nevyslyšel. Jakmile tento k němu zase přišel, pravil k němu stařec: „Ty jsi vinen, můj bratře, že Bůh mne nevyslyšel; neboť ty máš radost na zlých myšlenkách“. Nemůže od tebe zlý duch nečistoty utéci, kdyby se ještě více lidí modlilo, pokud ty na sebe nevezmeš námahy a obtíže dlouhého postu a modlení a bdění a za vzdechů a slz nebudeš sám k Bohu úpěti, aby poslal své milosrdenství a svou milost, aby tě posílil, abys těmto zlým myšlenkám mohl odporovati. Lékaři mohou nemocnému všechny nutné léky předepsati a může mu je také přesně dávat, tak přece to všechno nic nepomůže, dokud bude požívati škodlivého pokrmu. Právě tak je tomu s nemocemi duševními. Ctihodní otcové, tito lékaři duší, mohou s celou sebraností a z ce-

lého srdce se modliti za ty, kteří se do jejich modliteb odporoučejí; také tito lékaři ničeho nesvedou, když pokoušený sám nebude se cvičiti v duchovních skutcích, v modlitbě, v postě a ve vzetí jiných bohumilých prací. Když to mnich slyšel, bylo jeho srdce plno lítosti, následoval pro budoucnost rady zbožného mnicha, oddal se postu, bdění a modlitbě a stal se hodným milosrdenství Pána. Nyní ho opustilo také pokušení. Tak musíme i my se chovati v pokušeních. Musíme činiti totéž v pokušeních. Musíme se přičiniti kolik síly máme, abychom užili příslušných prostředků; neboť jen takto nám chce Pán vítězství udělit.

6. A poněvadž v tomto odporování pokušení jest více a méně uplatněno, tak se nesmíme spokojiti s nějakým odporem, nýbrž toho nejsilnějšího musíme užiti. V životě sv. Františka¹⁾ jest následující vypravování: „Pán zjevil jednomu velikému služebníkovi Božímu, mnichu tohoto řádu, jménem Jan Alvernský rozličné chování mnichů při představách hlavně nečistých myšlenek. Tento mnich viděl nespočetné množství zlých duchů, kteří na služebníky Boží bez přestání vysílali šípy. Některé z těch šípů se vrátily zpět na zlé duchy, kteří za velkého křiku a zahanbení ihned utekli. Některé z těchto šípů poranily

¹⁾ Waddingus, Annales Minorum VI., n. 45, pag. 329.

mnichy, ale ihned spadly na zemi, aniž by nějakou větší škodu způsobily. Jiné vnikly do těla a jiné dokonce proletěly tělem. Následkem toho jest ten první způsob odporu nejlepší, když my svého nepřítele týmiž pokušeními a šípy, kterými nás chce poraniti, jeho poraňujeme a zaháníme. To však činíme jen tehdy, když pokušení, kterým nám nepřítel škoditi hrozí, obrátíme ke svému zisku, když totiž z pokušení k pýše a ješitnosti, kterým nás napadá, větší pokoru a sebezahanbení bereme, nebo když z nečistého pokušení ještě větší odpor a hnus před nečistotou máme a větší lásku ke sv. čistotě, když jsme opatrnějšími a horlivějšími a vroucněji se k Bohu přitulíme. Proto praví sv. Augustin¹⁾ na slova:²⁾ „Tam se probíhají vodní obři, leviatan v něm si hraje“. Služebníci Boží pohrdají tímto leviatanem, poněvadž do té samé smičky jest lapen, do které chtěl jiné chytiti, jak praví prorok:³⁾ „V osidle, jež pohlédli, chytli se za nohy.“ — „Léčka, kterou skryli, ať polapí je a do té jámy ať sami padnou!“ On přichází pro vlnu, a vrací se ostříhaný zpět.⁴⁾ „Boh jeho vrací se na jeho hlavu, padá mu na téměř jeho špatnost.“

1) Enarr. in ps. 103, v. 26.

2) Žalm CIII., 26.

3) Žalm IX., 16 – XXXIV., 8.

4) Žalm VII., 17.

KNIHA PÁTÁ.

O NEZŘÍZENÉ LÁSCE K PŘÍBUZNÝM.

I.

Jak důležitým jest pro řeholníka vyhýbati se návštěvám u příbuzných a cestám do vlasti.

1. Vzhledem k lásce a náklonosti, kterou máme míti vůči příbuzným, dává sv. Ignác¹⁾ pravidlo, které zavazuje všechny členy řádu: „Každý z těch, kteří do řádu vstoupí, má následkem rady Kristovy“: „A každý, kdo opustí otce atd.“²⁾ míti za to, že musí opustiti otce, matku, bratry a sestry a co vůbec ve světě má: ba má považovati také ono slovo za řečené pro něho:³⁾ „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého a matky své i manželky a dítek a bratrův i sester svých, ano i života svého, nemůže býti mým uče-

1) Inst. S. J. II. Exam., c. 4. n. 7., pag. 10 et III., Reg. Summar., pag. 4.

2) Mat. XIX., 29.

3) Luk. XIV., 26.

níkem“. A tak má pečovati o to, aby všechnu připoutanost na pokrevní příbuzné odložil a proměnil ji v duchovní: a má vůči nim jen takovou náklonost míti, jakou vyžaduje dobře uspořádaná láska, jako ten, který odumřel světu a samolásce pro Krista, našeho Pána, aby jedině žil a jeho se zmocnil na místě rodičů, bratrů a všech jiných věcí.

- Nestačí jen svět dle těla opustiti: musíme ho plně opustiti z celého srdce a odumřítí všem jiným závislostem, které ze světa přicházejí a k věcem tohoto světa tíhnou. Není hříchem příbuzné milovati, poněvadž jsou příbuznými: ba pro příbuzenství musíme je více milovati, než někoho jiného, který s námi příbuzným není. Když se však tato láska zakládá jen na krvi a tělu, pak to není láska křesťanská, tím méně řeholní. Neboť všichni lidé i ti nejdivočejší a nejhrubší přejí rodičům svým a také těm, se kterými jsou spojeni krví. Křesťan však a ještě více řeholník, musí, jak praví sv. Řehoř¹⁾, ještě o jeden stupeň výše vystoupiti než jest přirozená láska: on ji musí očistiti ve výhni božské lásky a své nemilovati jen proto, že ho krev a tělo pudí milovati je, nýbrž, že Bůh mu lásku k nim naporoučí. Co jeho lásku k nejvyššímu dobru zeslabuje nebo odnímá, musí vzdá-

1) Homil. 27 in Evangelium n. 1.

liti a příbuzné jen proto milovati, že je Bůh miluje a chce, abychom je také milovali.

To také žádá naše regule. Máme odumřítí všem náklonostem tělesným a proměnití je v duchovní a samolásku ve svatou lásku a tělesnou vyvýšiti v duchovní. Regule také udává důvod pro to a praví: „Řeholník musí odumřítí samolásce vší a světu. V něm nesmí žítí více láska světa, nýbrž jedině láska ke Kristu.“ Sv. Ignác odůvodňuje toto pravidlo doklady z Písma sv., co při jiných pravidlech a konstitucích nečiní, ačkoliv to snadně mohl učiniti: neboť učení konstitucí jest vzato z evangelia. On nám chtěl dáti toto učení v té samé jednoduchosti a čistotě, jak ho od Boha přijal. Naproti tomu ale, když přichází mluvit o chování se našem vůči příbuzným, dokládá svá slova místy z Písma sv., jak vidíme ze zařízení, v němž mluví o přenechání jmění příbuzným:¹⁾ Tu uvádí ihned místo:²⁾ „Plytvá bezmála jak rozdává chudým.“ A radu Kristovu:³⁾ „Prodej co máš a dej chudým.“ Kristus Pán nepraví zde — dej příbuzným, nýbrž dej chudým. Sv. Ignác dobře věděl, jak jest toto všechno nutným, poněvadž náklonost k příbuzným jest naší přirozeností a my se s ní rodíme, poněvadž

1) Inst. S. J. II. Exam., c. 4, n. 1 et 2, pag. 8 sq.

2) Žalm CXI., 9.

3) Mat. XIX., 21.

je tak hluboce zakořeněna v našem nitru a velkou moc nad námi má.

2. Tento bod jest pro řeholníka něco na nejvýše důležitého. Proto projednávají svatí: Basil, Řehoř, Bernard a jiní ho obšírně. My chceme hlavní věci zkrátka podati. Sv. Basil¹⁾ ukazuje velmi jasně, jak velice řeholníkovi sluší pomíjeti zábavu a styk s příbuznými a návštěvy a cesty do vlasti opomenouti. Uvádí mnohé důvody, které jasně ukazují, jak jsou nevhodné. Praví, že jim nepřinášíme tím žádného užitku, svůj však život vystavujeme křiku a zmatku a při tom přicházíme často a snadno do příležitostí zhřešiti. Neboť z takového styku a obcování s příbuznými probouzejí se především vzpomínky na náš dřívější způsob života. To není malá příležitost hřešiti: neboť tu bývají obyčejně staré rány obnovovány a krev se rozehřeje. Vzpomeneme si na ten nebo onen dům, na to nebo ono místo, té nebo oné procházky: jedno táhne a volá, druhé odpuzuje: jde se stále dále, jsme pak nespokojení a utrpíme velké škody.

Jak škodlivými jsou pro nás takové zpětné vzpomínky, můžeme poznati z rady učitelů duchovního života, stejně s tím nemáme ani velice vzpomínati svých minulých hříchů, i když chceme vzbuditi lítost nad hříchy těmi.

1) Reg. fus. tract. Inerrog. 32.

Máme jich jen všeobecně vzpomenouti a jaksi do jednoho balíku svinouti, aby nás znovu nenapadly. Jak mnohem více škodlivým by nám muselo býti bez potřeby vydávati se v takové okolnosti! Tu bys pak nesměl naříkati na nepokoj a škodu, kterou utrpěls: neboť ty sám vyhledals ji a svou zaslouženou odměnou obdržels.

3. Ti, kteří mají radost ze styku a z obcování s příbuznými, přibírají, jak praví sv. Basil,¹⁾ poznenáhlu od nich zlé zvyky a náklonosti do svých duší. Když pak je duše zaměstnána těmito světskými věcmi a myšlenkami, pak ochladá brzy v horlivosti duchovní, ztrácí pevnost a statečnost ve svých předsevzetích dřívějších, zesvětačí a vrací se do světa zpět, aniž by pozorovala, jak prorok o Israelitech praví:²⁾ „Ale smísili se s těmi národy a jejich skutkům se naučili: byli služebníky jejich model! a ty staly se jim osidlem.“ Čím jiným mohli býti nakaženi Israelité za svého pobytu mezi Filištinskými, než modlářstvím? To jim bylo k zavržení a k pádu. Ve tvém styku s příbuznými zavěšuje se na tebe světská mluva: ty nežiješ již v pravdě, nýbrž obíráš se představami a poklonami, jak je to ve světě zvykem. Modly světa, ctižádost a sebeláska jsou tvými přátely. Brzy jsi plný

¹⁾ Constit. monast., c. 20, n. 1.

²⁾ Žalm CV. 35, 36.

domýšlivosti a sebelásky a touto nákazou stal
jsi se částí světa.

4. Sv. Basil¹⁾ uvádí ještě jeden nejvýše dů-
ležitý doklad, proč máme vyhýbati se styku
a zábavám s příbuznými, totiž velkou škodu,
kterou nám přináší přirozený soucit a přiro-
zená jemnost. Z takového styku a z obco-
vání s příbuznými následuje docela přirozeně
radost z jejich štěstí, zármutek z jejich proti-
venství a utrpení, obtížení s jejich plány a
starostmi. Staráme se, zda všechno potřebné
mají, co jim snad schází, zda se jim tento
nebo onen podnik podaří, zda jim jejich
práce čest a peníze přinesou a pod. Takov-
véto myšlenky a starosti seslabují a zmenšují
cnost a duchovní sílu tak, že každé pokušení
může člověka povaliti na zemi. Tak pomalu
stává se člověk sochou, nosící roucho řeholní,
ale nemající ducha řádu a pravdy. Jen tělo
patří řádu, srdce náleží světu a příbuzným.

Kassian²⁾ vypravuje o jednom mnichu, který
si zvolil svůj pobyt blízko svých příbuzných,
kteří ho vším potřebným zásobovali, že se
mohl jen modlitbě a čtení věnovati. Tím byl
zcela spokojen. Myslí, že to bude život plný
pokoje a klidu. Jednou navštívil sv. Antonína
Velikého, tento se ho ptal, kde se zdržuje.
Mnich odpověděl, že bydlí v blízkosti svých

1) Constit. monast., c. 20, n. 2.

2) Collat. 24, c. 11.

příbuzných, kteří ho zásobují vším potřebným. Nemá žádného jiného zaměstnání než zcela pro Boha žítí. Antonín řekl k němu: „Řekni mi, můj synu, byl bys velmi zarmoucen, kdyby protivenství a utrpení postihlo tvé příbuzné? A těšíš se z jejich štěstí?“ Jistě, odpověděl mnich, jinak to nemůže být. Vyznal docela jasně, že mu obě věci na srdci leží. Na to pravil světec: „Tak věz, můj synu, také v druhém životě budeš připočten do řady těch, jejichž společníkem v radostech a bolestech v tomto životě si byl.“ Světským lidem bude připočten v jiném životě, který se zabýval v tomto životě jejich starostmi a záležitostmi.

Z tohoto důvodu, praví sv. Basil, jest na nejvýše nutno vyhýbati se styku a zábavám s příbuznými: neboť na konci zůstane pravdou, že co nevidím, to mi nedělá bolesti. Skutečně opuštění našeho majetku, jak se to stává ve slibu chudoby, pomáhá nám dle učení svatých k tomu, že se zbavujeme závislosti na majetku světském. Právě tak vede nás skutečné opuštění našich příbuzných, vyhýbání se styku s nimi a obcování k plné svobodě ode všech tělesných nákloností. Tím se uchováme před velkými nebezpečnostmi, které z takové náklonosti pocházejí. Je to potřeba, abychom skutečně byli svobodni, aby také srdce bylo úplně volným. Je-li to první,

tak následuje i to druhé. I když jsme daleko od nich, srdce jest jim blízko: jak to musí býti, když se s nimi stýkáme a bavíme?

5. Proto je nám v našem řádě, jak jest známo všeobecně, cestování do vlasti k příbuzným přísně zakázáno. Aby tento tak spasný příkaz mohl býti zachováván, musíme sami se přičiniti o to. Kdyby příbuzní tvoji prosili představeného, aby ti dovolil cestu k nim, musíš býti prvním, který tomu bude odporovati, bude se snažiti je přemluviti a jim to vymluviti, že se to pro tebe nehodí. Důvodů proto nalezneš dostatek, když budeš chtíti. Ty to pak všechno vyjednáš s příbuznými, oni budou spokojeni: ty se budeš radovati z toho a oni také. To si přejí také představení a je to pro ně velká útěcha, když ty řekneš, že to není zapotřebí a ty že si to s nimi vyjednáš sám. Představení nemohou vždy uspokojiti prosebníky a jejich přímluvce, když ty sám se do toho nevložíš. Jinak by povolili a dovolili by něco vynuceného. To pak není rozkaz pod poslušností, nýbrž toliko dopuštění a představenému bylo by mnohem milejším, kdybys ty zůstal doma. Tato vzpomínka nehodí se jen pro tento případ, nýbrž také pro jiné případy.

Prosí-li tě totiž tvojí příbuzní nebo přátelé, nebo jiní oddaní lidé něco učiniti nebo zaopatřiti, co se s naším povoláním a s naším

pořádkem nesnáší, pak nesmíš všechno na představené přesunouti, tak aby buď povolili nebo zamítli, co se žádá. Nikdy nenech věc až tam dojíti. Mírní lidi v jejich neskromných požadavcích dobrými slovy, dej jim na srozuměnou, že se to nebo ono nehodí pro naše povolání. Tak činí praví řeholníci. Jiní ale chtějí, aby od sebe každou nepříjemnost oddálili a vždy celou obtíž nechají představenému.

Na slova Kristova:¹⁾ „Budte opatrní jako hadové“ praví sv. Jeroným:²⁾ „Představuje se nám příklad hada. Tento přikrývá celým tělem hlavu, aby zachránil to, v čem je život“. Tak musíme i my vždy hlavu, to jest naše představené krýti. Opak by byla hloupost, když totiž nechali bychom hlavu nekrytou k vůli tomu, abychom odvrátili od těla ránu a abychom se omluvili, vždy chybu na představeného přesunuli. To se musí v uvedených případech zachovati.

Zde a v mnohých podobných případech hlavně to připadá na nás. Když chceme, tak zmizí těžkosti ihned. Moje rada, kterou bych dal v tomto obzvláštním případě svému spolubratru, který by chtěl vyvoliti pravé, je tato: 1. odkáže takové cesty a návštěvy, pokud jen může, 2. nemůže-li je odkázati, pak ať se

¹⁾ Mat. X., 16.

²⁾ Commentar. in Evang. Math., c. 10, v. 16.

k nim jen poslušností dá určití, 3. vidí-li v tom nějaké nebezpečí pro sebe, ať to zjeví svému představenému, 4. při všem tom podnikne cestu se spásitelnou bází a neopomene nutnou přípravu k tomu.

6. O poustevníku Theodorovi vypravuje Surius,¹⁾ že k němu přišla jeho matka s mnohými doporučujícími listy od biskupů a prelátů, aby ho navštívila. Sv. poustevník Pachomius, jeho představený, dovolil mu návštěvu přijati. Theodor však pravil k němu: „Můj otče, zajist' mi, že nebudu museti Pánu u soudu počet vydávati z této návštěvy, jinak ji nepřijmu.“ Na to mu řekl Pachomius: „Jestliže to, milý synu, považuješ pro sebe za nehodící se, tak tě k tomu nezavazují“. Nechtěl ho ujistiti a Theodor nechtěl návštěvy přijati, jen když to představený vezme na sebe, a tak zůstala věc. Mělo to přece jen dobrý výsledek. Matka se rozhodla v blízkém ženském klášteře zůstatí, který tito mniši obstarávali. Tak doufala matka syna svého mezi jinými mnichy spatřiti. Theodor docela správně jednal. On chtěl návštěvu jen z poslušnosti přijati a pokud si to představený vezme na svědomí. Tak má každý řádný řeholník do své vlasti jíti, když se tak musí státi. Pomyšleme, co se při takové cestě může státi,

¹⁾ Surius V., 14. Mai. Vita s. Pachomii § 33.

pak toho se budeme báti a budeme se snažit ji oddáliti s největší pečlivostí a zapuditi. Životy poustevníků jsou plny takových příkladů, jak se mniši ze svých cest vrátili zničení. Máme se ochotně z cizí škody učit, abychom nemuseli hlavou svou naraziti a tak se teprve moudrosti přiučiti.

7. Sv. Basil¹⁾ praví: „Jestli s Kristem odumřels svým příbuzným podle těla proč žádáš znovu s nimi míti styk? Stavíš-li opět k vůli tvým příbuzným, cos k vůli Kristu strhl, pak se činíš viníkem. Proto neopouštěj svého místa k vůli příbuzným: neboť ty můžeš s místem ztratiti i své mravy.“ — Ježíš se nenalézal mezi příbuznými. O tom praví sv. Bernard:²⁾ „Jak mohl bych tě, o dobrý Ježíši, naléztí mezi svými příbuznými, když ty ses nenalézal mezi svými?“ Chceš-li Ježíše naléztí, pak ho nehledej mezi příbuznými, nýbrž hledej ho v chrámě, v modlitbě, v sebranosti, tam ho nalezneš. O blaženém P. Fabrovi čteme, že na jedné cestě své šel poblíž svého rodiště a ačkoliv jen 5 mil byl od něho vzdálen, tak se tam přece nezastavil. Sv. Ignác, když musel přijíti do Loyily, nikdy nebydlel u svého bratra, nýbrž vždy v nemocnici.

1) Epist. 42 ad Cholonem, n. 2.

2) Epist. 117, n. 13 et epist. 412, n. 1.

II.

**Řeholník má zanechati nejen přijímání
návštěv svých příbuzných, nýbrž i
písemného styku pokud je
to možným.**

1. Pravý řeholník, který opravdu Bohu slouží, snaží se o pokrok v duchovním životě a chce dosáhnouti cíle, pro který vstoupil do kláštera, musí svědomitě zanechati nejen návštěv u svých příbuzných a cest do rodiště svého, pod jakoukoliv záminkou se žádají, nýbrž má také snažiti zameziti každému styku a obcování s příbuznými. On nemá jen je navštěvovati, nýbrž také jejich návštěvy nepřijímati. Máme, jak sv. Efrem praví,¹⁾ své příbuzné přesvědčiti a požádati, aby nás často nenavštěvovali, tak jednou, dvakráte do

¹⁾ De Humilitate conservanda Capita centum c. 53 tom. I., gr. et lat.

roka. Můžeme-li však všeho neužitečného styku s nimi se vystříhati, pak je to ještě lepší. Plným právem nazývá styk s nim neužitečným. Také sv. Ignác užil toho slova v konstitucích: neboť opravdu to neprospívá. Styk ten není užitečným, nýbrž škodlivým, jak jsme nahoře řekli.

2. Abychom nahlédli jak milou Pánu jest taková lhostejnost, oddálení a odtržení od příbuzných, chtěl Pán sám zázrakem dosvědčiti a posílniti. V „Duchovním palouku“ vypravuje se o jednom mnichu, jménem Cyriakovi,¹⁾ že jeho rodiče a příbuzní jednou přišli k němu ho navštívit a že klepali na jeho dveře cely. Mnich věděl již, kdo k němu přichází. Oddal se modlitbě, aby ho Pán zachránil před návštěvou a tak to zařídil, aby ho neviděli příbuzní. Po své modlitbě otevřel dveře a vyšel ze své cely, aniž by byl uviděn od svých. Oni ani nepozorovali, že vyšel ven. Vzdálil se daleko od nich, šel až do pouště a nechtěl se vrátit, až bezpečně zvěděl, že odešli pryč. Podobné vypravuje Surius²⁾ o opatu Pachomiovi. Když jednou přišla sestra ho navštívit, nechtěl vyjít, ji vidět a od ní viděnu býti, nýbrž zkázal jí po vrátném: „Nyní slyšelas, že žiji, tak běž zase zpět.“ Tato odpověď činila na ní, jako

1) Vit. Patr. L. 10, Pratum spirituale, c. 53.

2) Surius V., 14. Mai Vita s. Pachomii § 28.

na matku Theodorovu velký dojem. Odešla do blízkého ženského kláštera a zůstala tam.

3. Nejenom návštěvy, nýbrž také písemný styk musí řádný řeholník s příbuznými jak možno jen obmeziti: neboť i tím přicházejí jen rušení a nepokoj. Zanech návštěv u nich, pak se osvobodíš také od jejich návštěv. Nepiš jim, tak budeš také ušetřen dopisů od nich. Tomáš Kempenský praví výtečně:¹⁾ „Umíš-li ponechati lidi vůli jejich, nechají tebe oni vůli tvé, abys konal, co ti náleží“. Všechno záleží na vůli. Chceš-li vážně, pak najdeš vždy prostředek ke všemu, co chceš. Pro Boha jsme opustili rodiště, dům i příbuzné. Přinesme tuto oběť úplně a zapomeňme na ně, abychom docela volně a bez překážky tím více mohli mysliti na Pána, abychom ho vroucněji milovali a věrněji jemu sloužiti mohli.

4. Kassian²⁾ vypravuje o jednom sv. mnichu, který byl horlivě oddán modlitbě a rozjímání a mimořádně se namáhal zachovati čistotu a nevinost srdce, jak se to vyžaduje k duchovnímu životu. Patnáct let se již v poušti zdržoval. Nyní najednou přišel balík dopisů z jeho vlasti v provincii Pontus od jeho rodičů a ode všech jeho příbuzných a přátel. Uchopil balík listů a přemýšlel a uvažoval

¹⁾ Následování Krista I., 21, n. 2, str. 75.

²⁾ De Instit. Coenob. L. 5, c. 32.

u sebe takto: Budu-li čísti tyto dopisy, kolik myšlenek ve mně povstane! Jak mnoho rozmanitých hnutí zároveň v mém srdci se probudí! Jaká ješitná radost, když se dozvím, že se jim dobře vede! Jaká neužitečná a škodlivá zarmoucenost se mne zmocní, když shledám, že příbuzným se špatně daří! Kolik dní mne bude myšlenka zabíratí vzpomínkou na ty, kteří mi psali a mne bude olupovati o klid a pokoj k modlitbě a nazírání na Boha. Jak mnoho dní budou obletovati představy, výrazy tváře, tím vyslovena slova, sdělené záležitosti mého ducha! Kdy zapomenu docela všechny ty jednotlivosti a kdy je vymaži z paměti své! S jakou námahou budu vydobývati stav klidu a pokoje, který nyní mám a zapomenutí na světské věci? Co mi to pomůže opustiti dle těla své příbuzné, když bych se k nim opět vracel vzpomínkami a srdcem? Tu vzal balík dopisů, jak mu přišel, a vhodil ho do ohně se slovy: „Prchněte ode mne myšlenky těla a krve! Zhořte v ohni a neodvažujte se opět ke mně přijíti, před nimiž jsem já utekl“. Nechtěl ani jednoho listu čísti, ba dokonce ani balík otevřítí a ani jméno a pečeť písčících viděti: ba ani nadpisy neviděl. Pohled na rukopisy by mu byl písčící před oči představil a o klid a pokoj srdce připravil.

O sv. Ignáci se vypravuje jiný podobný

příklad. Pozorujeme u mnohých tu zvláštnost, že se nespokojují s jedním přečtením listu, nýbrž že ho pilně uschovávají a druhým a třetím čtením se radují a vzpomínky na své příbuzné obnovují. Když nespálils dopisy před čtením, proč ho nespálíš hned po přečtení a s ním zároveň všechny myšlenky těla a krve, aby tě dále neznepokojovaly?

III.

Také z toho důvodu, že bude se jim kázati, nemá řeholník s příbuznými se stýkati a do rodiště jezdit.

1. Mnohým přichází pokušení, že by měli do vlasti jíti a příbuzné navštívit a s nimi se stýkati z toho důvodu, poněvadž chtějí jim kázati a duchovní užitek pro jejich duše zjednati. Přijde-li pokušení v takovém způsobu zahaleno ve zdání dobra, pak jsou ještě nebezpečnějšími. Pak je nepovažujeme za pokušení, nýbrž za něco dobrého a dobře odůvodněného:¹⁾ „Lišky nám zlapejte, maličké lišky: ničít nám vinice, vinice v květu již!“ O těchto slovech píše sv. Bernard:²⁾ takové lišky přicházejí se svůdným zdáním dobra a ničí a kazí mnohé. Světec, jak sám praví, znal některé, kteří tím zahynuli. Oni

¹⁾ Velepíseň II., 15.

²⁾ Serm. 64 in Cant., n. 2.

mysleli, že jiné získají a sami zahynuli. Hlavní důvod tohoto varování jest tento: Duchovní užitek u příbuzných vytvořiti, k tomu obyčejně nejsou způsobilými duchovní příbuzní. Ještě před nedávnem je znali dobře, s nimi si hráli: proto nemají k nim úcty a před nimi respektu, který hlasateli evangelia jest nutným. Kristus Pán sám vyslovil slovo:¹⁾ „V pravdě pravím vám: Žádný prorok není příjemný ve své otčině!“

2. Když Bůh Abrahama chtěl vyvoliti za velkého kazatele a otce věřících, naporučil mu, odejít z vlasti, od svých příbuzných, přátel a známých a odebrati se do Mezopotamie, kde nikomu nebyl znám. Podivuhodným jest příkladem také sv. Pavel. Když se nalézal v chrámě Jeruzalémském na modlitbě, naporučil mu Bůh odejít a pohanům kázati: neboť pravil k němu Pán:²⁾ „neboť nepřijmou mého svědectví o mně“. On mohl nadhoditi: Pane, zde mne znají, že jsem byl vychován u nohou Gamaliele: zde vědí, že jsem pronásledoval ty, kteří v tebe věřili a že jsem já hlídal šaty jejich, když kamenovali Štěpána. Avšak Pán pravil: Běž nerozumíš tomu: jdi z této země, v níž jsi znám:³⁾ „Jdi, neboť pošlu tebe daleko mezi pohany“. Chci tě

¹⁾ Luk. IV., 24.

²⁾ Skutky XXII., 18.

³⁾ Skutky XXII., 21.

udělati kazatelem pohanů. Tam, kde tě neznají, mnoho ovoce přineseš. A ty myslíš, že bys ovoce přinesl ve své vlasti? Jaký výsledek bys měl mezi svými příbuznými? Jak budeš jim pohrdání světem kázati, namlouvati, aby žádostem nepovolovali, když ty ses sám ve světě u svých příbuzných radoval a bavil?

3. P. Petr Ribadeneira vypravuje ve svých rukopisných Hovorech jeden pěkný příklad o jednom knězi Tovaryšstva Ježíšova, který se nechal pohnouti něžnou láskou ke své matce, aby odejel do své vlasti do Messiny. Přišel jednoho dne k tomu, když kněz v kostele před velkým množstvím lidu zlého ducha chtěl z ubohé ženy vyhnati. Jesuita chtěl mu ku pomoci přispěti a začal zlému duchu hroziti a jménem Božím naporoučeti, aby vyšel z ní. Zlý duch odpověděl na to slovy: matka, matka! Tato odpověď rozveselila všechny přítomné: neboť oni znali kněze a znali také důvod jeho přítomnosti. On však tím byl velice zasažen a zahanben... Tutéž odpověď bychom mohli také tobě dáti, když chceš ve svém rodišti lidem kázati, aby se umrtvili a odpírali si světských radovánek a požitků.

4. Sulpitius Severus¹⁾ vypravuje jiný sem

¹⁾ Dialog. I., 22.

hodící se příklad, který není tak veselý, nýbrž hrozný. V Asii žil muž, bohatý na statky pozemské a ze vznešeného rodu, ženatý a měl již synáčka. Zároveň byl tribunem v Egyptě a jako takový musel často cestovati. Tak musel jednou cestovati pouští, kde žili poustevníci a kde viděl mnoho klášterů a cel poustevnických. Tam přišel do řeči s jedním opatem Janem a mluvil s ním o záležitostech své duše a o svém spasení. Tato řeč udělala na něho tak mocný dojem, že se nevrátil více domů. Zřekl se světa, počal v oné poušti tak podivuhodný život a vzal si k srdci cvičbu ve cnostech, že v krátké době předstihl mnohé staré poustevníky. Zatím co tak krásné pokroky činil přišlo mu pokušení, že by bylo lepší, kdyby nyní po svém obrácení vrátil se zpět do světa a staral se o svou ženu a dítě, než aby tak sám zůstal. Po čtyřletém pobytu v poušti vydal se opět na cestu do světa pod záminkou otcovské lásky. Na cestě přišel ke klášteru jednomu. Navštívil mnichy a vyložil jim svůj záměr. Všichni to vysvětlovali jako pokušení od ďábla a pravili, že již mnozí na takový způsob od něho byli pokoušeni a podvedeni. Nevěřil jim, nýbrž zůstal umíněně na svém předsevzetí. Když se rozloučil s mnichy, chtěl opět dále jíti. Sotva však opustil klášter, připustil Bůh, že ho podsedl ďábel a strašně ho trá-

pil. Dábel ho tak trápil, že zuby se kousal a z úst pěnu vypouštěl. Nešťastník byl na ruku přinesen do kláštera. Tam ho museli dáti do vězení k vůli zuřivosti a spoutati ho na ruku a nohou. To byl zasloužený trest pro uprchlíka. Mnichové se modlili k Pánu za něho a zapřisahávali zlého ducha: avšak Bůh ponechal ho dvě léta v tomto stavu. Po skončení tohoto času byl zase volným od ducha zlého. Nyní se vrátil, když poučen byl vlastní škodou, na své prvotní místo a k mnišskému životu. Stal se pro všechny výstražným příkladem, aby při počatém životě vytrvali a nenechávali se svést pod zástěrou otcovské nebo dětinské lásky. Z toho vidíme, jak se musí řeholník chrániti od takových cest domů a návštěv u příbuzných. Neboť dle učení svatých návštěvy nevyklučují nepřiležitosti a nebezpečnosti ani tehdy, když konány jsou na základě toho, že tam se bude kázati a duchovní prospěch přináseti: což teprve, když se dějí, abychom sobě nebo jim radost udělali?

IV.

Řeholník má se obzvláště chrániti plésti se do záležitostí svých příbuzných.

1. Především se musí varovati řeholník bráti na sebe záležitosti svých příbuzných a jimi se zabývati pro velké nepřiležitosti a nebezpečí, které v tom spočívá. Sv. Řehoř praví:¹⁾ „Mnozí zanechali vezdejší statek a všechno, co měli a co ještě více jest, sebe za nic považovali a sebou pohrdali a se stejnou pevností přijímali štěstí i neštěstí: avšak poutem přátelství a lásky k příbuzným upoutáni jsou. Hnání nerozumnou touhou vyplniti jakousi povinnost, obracejí se na své příbuzné s tělesnou náklonností a spojitostí a opět tak k opuštěným světským věcem se vracejí. Zabývají se vnějšími záležitostmi a

¹⁾ Moral L. 7, c. 29, n. 40.

věcmi, zastupují je před soudem ve sporech a zamotávají se do procesů a intrik pro časné věci. To pak je pryč vnitřní klid a pokoj. A tak se ponořují znova k nebezpečnosti své duše do světských záležitostí“. Totéž praví sv. Isidor:¹⁾ „Mnozí z mnichů z lásky ke svým míchají se do světských starostí a nejen do nich, nýbrž docela do soudního jednání k vůli dobru příbuzných a k vlastní škodě své“.

2. To je jedna z nejtěžších těžkostí a nebezpečností v tomto směru, když tělesná láska řeholníka tak se zmocní, že myslí, že musí obstarávat záležitosti svých příbuzných a tu tíhu na sebe vzíti. Pro naše hříchy vidíme a zakoušíme toho více, než jest nám to milým. Sv. Basil praví,²⁾ že to přichází od zlého ducha, který při pohledu na nebeský život, který některý člověk na zemi ještě v těle vede a při tom volným jest od tělesných nákloností a získává ono zlým nepřítelem ztracené dědictví, nejtrpčí závistí pracuje k tomu, aby mnichy pod rouškou lásky a povinnosti do takových starostí zamotal, aby přišli o pokoj a klid duší svých a ochladli v dřívější lásce k Bohu a v horlivosti, s níž doposud na cestě dokonalosti šli. Zde možno snadně nahlédnouti, jak ďábel

1) Sententiarum L. 3, c. 21, n. 4.

2) Constit. monast., c. 20, n. 2.

tuto věc horlivě provádí. Nejprve mu musí příbuzní jako nástroj sloužiti. Tito neví ničeho potřebnějšího, jak se zdá, než ve všech svých záležitostech, pletichách a sporech, při sňatcích a nesnázích, utíkati se ke svému příbuznému do kláštera. On se musí od nich nechatí vléci na popraviště. Lidé myslí, že řeholník je nejlépe vhodným k tomu, že má čas, že nemá co mysliti jiného a že se může tedy jejich záležitostem věnovati. Kartusian Ludolf¹⁾ praví, když o prelátech a světských kněžích mluví: „Bůh ušetřil kněze od dětí, ale ďábel podstrčil jim synovce“. Uvádí následující verše:

Cum factor rerum privaret semine clerum,
Ad Satanae votum succesit cura nepotum.

3. Tu ti představuje nepřítel záležitost nějaké neteře, zaopatření synovce a chce tě do této záležitosti vtahnouti, aby tě odcizil tvému povolání a tvému místu. To je jeho úmysl. Ne dobro tvých příbuzných, nýbrž tvou škodu a záhuby chce. Ubohý řeholníku! Svůj majetek, čest ve světě, své příjemnosti a svůj radostný život opustils, aby ses uvolnil od těch starostí a obtíží: a nyní se chceš zamotati do cizích věcí, k vůli tělu a krvi máš

¹⁾ Ludolphus Saxon. O Carth. Vita Jesu Christi, p. 1, c. 68, pag.: 299.

to za povinnost a při tom se zbavíš ovoce svého povolání.

Případnou odpověď v tomto ohledu dal, jak vypravuje Kassian,¹⁾ opat Apollo. Když byl ve své celi, přišel jednou v noci jeho bratr s prosbou, aby vyšel a s ním šel a pomohl mu vytáhnouti vola z bařiny a bahna, poněvadž sám to učiniti nemohl. Na to se ho tázal opat Apollo: „Proč nevoláš druhého bratra, který zůstal ve světě?“ Bratr odpověděl: „Ten již před pěti lety zemřel“. Na to řekl opat Apollo: „Hleď, bratře, já jsem již dvacet let odumřel a jsem v této cele pochován. Nemohu vyjít a tobě pomoci“. Tak se má zachovati řeholník v podobných věcech. On je přesvědčen, že utrpí velkou škodu na své duši, když nedovede setřásti ze sebe starosti a záležitosti svých příbuzných, i když to hledí ospravedlniti povinnou láskou nebo jakýmkoliv jiným důvodem.

4. S tím souhlasí výtečně výrok sv. Jeronýma:²⁾ „Jak mnozí mniši ve svém soucitu k otci a matce své vlastní duši ztratili“! Tomu nás učí denní zkušenost. Jest velká řada příkladu z řeholníků, které zahubila klamná soustrast vůči svým příbuzným. Jak mnozí se odcizili svému povolání a přestali býti řeholníky, tím že se zamotali do jejich hmot-

¹⁾ Collat. 24, c. 9.

²⁾ Reg. monachor., c. 18.

ných starostí nebo do jejich zaopatření? Jak mnozí vystoupili z kláštera, aby mohli býti oporou rodičů a neprospěli jim, než že majetek jejich strávili a starosti plné stáří jim zapříčinili svým nevázaným životem! Proto nazývá sv. Basil¹⁾ touto soucitností zbraní nebo šípem ďáblovým, kterému vyhnouti se musíme: neboť on si tím jen posluhuje jako prostředkem a nástrojem, aby nám uškodil. „Když známe těžké škody této lásky k příbuzným, pak musíme utíkat před starostí o ně jako před zbraní zlého ducha k naší záhubě s velkou horlivostí“, praví světec.

5. Žádný ať se nepovažuje za vyjmutého nebo jistého z tohoto ohledu. Žádný ať nemyslí, že všechno jest posvěceno a že jeho jednání jest poslušností vedeno a povzneseno. Co jsme na hoře řekli o návštěvách vlasti a svých příbuzných, to všechno platí také zde. Velmi často si přejí představení tvojí, aby ses nemíchal do záležitostí tvých příbuzných, poněvadž to považují za lepší: avšak oni ti dovolují, poněvadž nedůvěřují tvé síle v odporování tomu. Dávají proto dovolení, avšak za povinnost ti to neukládají pod poslušností. Představený se snižuje ke tvé slabosti. On činí podle tvé vůle, nikoliv ty dle jeho vůle. Když řeholník nechce

¹⁾ Constit. monast., c. 20, n. 3.

navštívit svou matku, poněvadž to představený nechce vzít na své svědomí, oč více by ses ty měl toho chránit, aby ses nepouštěl a neprohluboval do záležitostí svých příbuzných, které mají tak mnoho nebezpečného, když se nedějí čistě z poslušnosti a když představený neprohlašuje, že to bere na své svědomí? Byla by to však chyba, z řečeného uzavírat, že nikdy nepřicházejí takové případy, které by řeholníka povinností vázaly, aby svým rodičům, když by v těžkých neštěstích žili za souhlasu představených vhodným způsobem ku pomoci přispěl.

V.

Objasnění řečeného příklady.

1. Oni poustevníci vypravují o sv. opatovi Pömenovi následující:¹⁾ Přišel jednou soudce do Egypta a dověděl se o slávě a cti tohoto světce. V touze viděti světce poslal posla k němu s prosbou za laskavé přijetí, když ho v nejbližší době navštíví. Pömen byl nad tímto poselstvím velice smutným a nepokojným. Myslí, když začnou ho tak vznešení lidé navštěvovati, pak přijdou také mnozí z lidu a budou ho rušiti v jeho samotářství a v jeho cvičeních. Také ďábel mohl by ho o milost pokory připraviti a tento poklad mu oloupiti, který za pomoci Boží od mládí s velkou námahou dobýti a zachovati se snažil a tak by mohl na konec padnouti do osidel marné ctižádosti. V takových myšlenkách se rozhodl, návštěvu odkázati a nepří-

¹⁾ Vit. Patr. L. 3, n. 20.

jímati. Nad tím byl soudce velice smutným a pravil k jednomu ze svých úředníků: „Mým hříchům dávám vinu, že nesmím tohoto svatého muže navštívit“. Od té doby žádal za každou cenu světce viděti a nastoupil cestu, která se mu zdála býti vhodnou. Pömena přinutiti, aby ho rád přijal nebo sám z pouště k němu přišel a ho jako soudce navštívil. Nechal syna od sestry chytiti a do žaláře zavřiti. Mezi tím řekl úředníkovi, aby se světec netrápil nad zavřením svého příbuzného, aby mu sdělil, že když Pömen k němu přijde na návštěvu, že ihned bude propuštěn na svobodu. Žaloba je prý velmi těžká a zlá a vyžaduje mimořádného těžkého potrestání.

Když matka zatčeného se o tom dověděla a zároveň zvěděla, že syn její bude ihned propuštěn, když její bratr soudce navštíví, šla ihned na poušť, volala a vzdychala u dveří cely svého bratra v mnohých slzách a prosila ho, aby šel k soudci a za jejího syna se přimluvil. Sv. Pömen ji slyšel, ale neřekl ani slova a nechtěl také dveře otevřít, aby ji vpustil do cely. Když to sestra viděla rozhněvala se a počala spílati a pravila: „Tvrdý a ukrutný muži! máš srdce z ocele. Ani má největší bolest a nářek se nedotýká tvého srdce a nepřikloní ho k milosrdenství, když slyšíš, že můj jediný syn v nejbližším ne-

bezpečnosti smrti jest!“ Pömen, který toto slyšel, řekl ke svému spolubratru, který mu sloužil: „Běž ven a řekni jí: Pömen nemá žádných dětí, proto nemá také žádné bolesti“.

Sestra se vrátila domů bez útěchy. Soudce se mezitím dověděl, co se v poušti stalo a viděl, že návštěva v poušti jest nemožností. Řekl k některým ze svých přátel: „Přemluvte ho, aby žádost na mne napsal, abych dal svobodu zavřenému.“ S touto zvěstí odešlo jich více k Pömenovi a prosili ho, aby soudci psal. Přinucen jejich prosbami napsal konečně následující list: „Naporuč, aby záležitost tohoto mladého muže pečlivě byla vyšetřena a jestliže něčeho smrti hodného se dopustil, tak ať zemře, aby tímto životem zaplatil pokutu za hřích a tak věčnému trestu unikl“. O sv. opatovi Pastorovi vypravuje se v životech světců podobný příklad.¹⁾ Toho však nemohli přimět, aby za svého synovce, který k smrti byl odsouzen, se přimluvil. Nechtěl se vůbec míchat do záležitostí, které se týkaly jeho příbuzných.

2. O sv. Ignáci čteme,²⁾ že se nechtěl nikdy zajímati o svou neteř, dědičku a paní jeho domu. Ani jediný dopis jí nepsal v této věci, ač byl žádán od velkých pánů o to, od vojedy z Najany a Albuquerque. Těmto od-

1) Vit. Patr. L. 5, libell. 8, n. 13.

2) Maffei Vita s. Ignatii 13, cl.

pověděl, takové záležitosti se ho netýkají více a nesnášejí se také s jeho povoláním. Již mnoho let se takových věcí odřekl a světu odumřel. Nesluší se pro něho opět se zabývatí tím, co již dávno opustil a zabývatí se záležitostmi, které jsou tak vzdáleny jeho povolání. „Já jsem svůj šat odložila: jak bych ho mohla opět obléci? Já jsem nohy své umyla: jak bych si je mohla znova ušpinit?“ praví nevěsta ve Velepísni.

3. O sv. Františku Borgiášovi čteme¹⁾ v jeho životě, že se nedal nikdy pohnouti prositi o dispens Jeho papežskou svatost pro svého syna Alvareza z Borgias, aby se s dcerou jeho sestry Johany z Arragonie, mohl zasnoubiti. Ona zdělila markisát z Alcanizes a synovi velmi na tom záleželo získati tak krásný erb a dědictví. Mimo to dobře se vědělo, že by mu papež s velkou radostí vše udělal. Něco podobného se stalo s císařem, nad čím se císař potěšil a v čem našel důkaz toho, co se o jeho oddělení od dítek vypravovalo. On se choval k nim tak, jako by jich neměl.²⁾ Uvažme jaké to byly záležitosti, kterým unikali světci a které mohli rychle provésti. A uvažme na druhé straně, co jsou to za záležitosti, do kterých mnozí mniši zaplétají se v naší době.

¹⁾ Schott, Vita s. Francisci B. L. 4, c. 6.

²⁾ Ibid.

Když oni vynikající mužové tak velké svatosti se báli velice zamotati se do takových záležitostí, proč nemáme my takové bázně, kteří nejsme tak svatí a proč se řítíme do takového nebezpečství? Důvod, proč my se nebojíme, leží v tom, že nejsme tak svatými: neboť, kdybychom s opravdovou vážností po svatosti a dokonalosti se snažili, pak bychom se tak velkých nebezpečství báli, která s takovými věcmi jsou spojena a my bychom před nimi utíkali, jak vidíme, že svatí utíkali.

VI.

O jiných škodách a zlech, která zaviňuje přílnulost k příbuzným: a jak nás učí Spasitel jí uniknouti.

1. Tato náklonost a přirozený soucit s příbuznými přivádí, jak sv. Basil praví,¹⁾ řeholníka často tak daleko, že se dopustí krádeže, když okrádá řád, aby příbuzným pomohl. I když nebere přímo řádu něco, co dává příbuzným, tak bere jim to, co by hodní lidé řádu byli dali. On žebrá zde a tam, u těch, které zpovídá, u přátel, aby to mohl dáti svým a to se děje na ujmu jeho úřední činnosti, když se takovým způsobem takřka lidem zavazuje, že je pak nemůže s takovou otevřeností nutnou vésti a řídit. Také musí z toho povstati výčitky ve svědomí vzhledem ke slibu chudoby: neboť častěji musí vzniknouti

¹⁾ Constit. monast., c. 20, n. 2.

otázka, zda se to jemu dává nebo jiným, nebo zda on to dává nebo jiní.

K tomu ještě přistupuje, že tato přilnulost docela oslepuje, že se pak o takovéto věci vůbec nestará, že považuje za dovolené, co není dovoleno a že považuje něco slučitelné se slibem chudoby, co není slučitelným ve skutečnosti. A když někdo nic jiného, než čas řádu krade, který obrací na záležitosti svých příbuzných, pak by byla krádež a podvod dosti velikým. Ty nepatříš více sobě, nýbrž řádu, praví sv. Basil,¹⁾ jemu slíbils své tělo a všechny skutky a práce za oběť přinést. Proto se řád nestará jen o tvou duši, ale také o tvé tělo a poskytuje ti potřebné věci. Ty však bereš vydržování od řádu a zaměstnáváš se věcmi pro tvoje příbuzné. To je krádež a k tomu ještě pohoršení pro všechny ty, kteří tě vidí na svých příbuzných tak viseti a tak k nim přilnouti.

2. Ne bez důvodů důležitého řekl Kristus Pán ve svém evangeliu:²⁾ „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého a matky své i manželky a dítek a bratrův i sester svých, ano i života svého, nemůže býti mým učeníkem.“ Sv. Řehoř³⁾ poznamenává zde: Právě tak, jako dle jeho rozkazu musíme

¹⁾ Ibid., n. 4.

²⁾ Luk. XIV., 26.

³⁾ Homil. 37 in Evang., n. 2.

sebe nenáviděti, musíme také své rodiče a příbuzné nenáviděti. Jako musíš míti svatou nenávist vůči sobě, sebe umrtvovati, sobě odpírati musíš všechno, co tělo proti duchu žádá a proti rozumu, a jako nesmíš povolití, poněvadž je to tvůj největší nepřítel, právě tak musíš míti svatou nenávist vůči rodičům a příbuzným. Ty jim nesmíš uhýbati, nýbrž musíš jim všechno odepříti, co by ti mohlo býti překážkou na cestě ke spáse, pokroku a dokonalosti: neboť také oni jsou částí tebe a jsou právě tak tvými nepřáteli.¹⁾: „Nepřátelé člověka jsou domácí jeho“.

V dějinách řádu sv. Františka²⁾ se vypravuje: že k sv. bratrovi Egidovi přišel člověk, který za každou cenu chtěl býti mnichem, jak se k tomu rozhodl.

Sluha Boží dal mu odpověď: „Jsi-li k tomu rozhodnut, pak běž a usmrť všechny své příbuzné!“ Muž ho prosil, aby mu za povinnost neukládal tolika hříchů se dopustiti. Bratr Egidius mu odpověděl: „Byl bys tak nešikovný a nerozumný! Myslím, že je máš usmrtiti ne materiálním mečem, nýbrž duchovním: neboť dle slov Spasitelových nemůže nikdo býti jeho učeníkem, který nenávidí otce svého, matku a příbuzné.“

¹⁾ Mat. X., 36.

²⁾ Markus von Lissabon – Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder, 2. T., 7. B., 20 Kap.

3. Je pozoruhodno, jak často Spasitel tuto nauku ve sv. evangeliu vždy opět a opět připomíná. Toto pozorování také činí sv. Basil¹⁾ a uvádí dva příklady, které u něho čteme. První jest o mladíkovi onom, který chtěl Pána následovati a Pána prosil, aby směl urovnati své majetkové poměry a práva. Jemu odpověděl Pán:²⁾ „Nikdo, jenž položil ruku svou ke pluhu a ohlíží se nazpět, není způsobilý ke království Božímu.“ Jestliže jednou přiložíš ruku k pluhu evangelických rad, pak je to odpad a krok zpět, když se chceš zabývati věcmi již opuštěnými a světskými. Boj se výpovědi Kristovy, že se nehodíš pro království Boží.

Druhý příklad jest opět o mladíkovi, který také chtěl Pána následovati, ale prosil o dovolení, aby směl nejprve pochovati svého otce. Také toto zaměstnání docela řádné a krátké, nebylo mu dovoleno, nýbrž Pán k němu řekl:³⁾ „Pojď za mnou a nech ať mrtví pochovávají své mrtvé.“ Theofilaktus praví o těchto slovech:⁴⁾ „Když tomuto nebylo dáno dovolení ani ku pochování otce, pak běda oněm řeholníkům, kteří se obracejí k světským záležitostem!“

1) Constit. monast., c. 20, n. 3.

2) Luk. IX., 62.

3) Mat. VIII., 22.

4) Enarr. in Evang., Math. 8, 21.

4. Kristus Pán nechtěl nás jen slovy poučiti a příklady jiných, nýbrž také vlastním příkladem nám doporučuje odklonění se od svých příbuzných. Vidíme to z více míst sv. evangelia. Jeho největší tvrdost a přísnost vůči své matce vidíme zdánlivě v onen den, když ho našla v chrámě a kdy jí řekl:¹⁾ „Co jest, že jste mne hledali? Zdaliž jste nevěděli, že já musím býti v tom, co je Otce mého?“ Potom na svatbě, když se nedostávalo vína, řekl k ní:²⁾ „Co mně a tobě ženo?“ Tím chtěl Pán, jak sv. Bernard praví,³⁾ chtěl nás učiti způsobu a míře, jak se musíme od svých příbuzných odloučiti, když nás chtějí odvrátiti od našeho cíle v řádě. „Musím býti v tom, co je mého Otce.“ Tak máme jim odpověděti. Když jednou někdo řekl ze zástupu: „Mistře, řekni mému bratru, ať se rozdělí se mnou o dědictví.“ On pak řekl jemu: „Člověče, kdo pak mne ustanovil nad vámi soudcem a dělitelem?“⁴⁾ Takové spory vyrovnati a vyčistiti, to není mé poslání. Tím chtěl Pán nás poučiti, že máme takovým záležitostem unikati jako nehodícím se k našemu povolání.

1) Luk. II., 49.

2) Jan II., 4.

3) Serm. 2, Domin. 1 p. Epiph., n. 5.

4) Luk. XII., 13, 14.

VII.

Toto pokušení na nás doráží nejen pod zdáním lásky, nýbrž také pod těžkou povinností. Prostředky proti tomu.

1. Toto pokušení získává sílu a oprávněnost nejen pod zdáním povinnosti lásky, nýbrž také pod těžkou povinností. Právě to jsou ta nejtěžší pokušení. Aby velké škody, které našemu Tovaryšstvu vzrůstí mohly z toho, odvrátil, naporučil sv. Ignác v konstitucích: ¹⁾ „Všichni, kteří do Tovaryšstva vstupují, mají býti tázáni, zda se plně podrobují Tovaryšstvu a jeho představeným, když by nastala pochybnost o povinnosti svým rodičům a příbuzným pomoci a zříkají se následovati svého úsudku v té věci“. Ve věcech příbuzných a ve vlastních záležitostech sebeláska

¹⁾ Instit. S. J. II. Exam., c. 3, n. 3, pag. 5.

zaslepuje a způsobuje různé poblouznění a proto nemohou postižení ve vlastní věci býti soudci. K uklidnění všech a k uchránění se od škrupulí předeslal tuto starost sv. Ignác a tak je každý povinen se uklidniti, co mu Tovaryšstvo v této věci praví: neboť v něm jsou lidé zbožní a učení, kteří rozhodují dle vědy a svědomí. To se staví každému, kdo chce vstoupiti do řádu, před oči a táže se, zda je s tím spokojen. Jen když s tím souhlasí, jest přijat. Proto má každý Bohu děkovati, že se může všech těchto starostí zříci a tím vážněji o svůj pokrok a zdokonalení se starati.

2. Z toho důvodu opět naporoučí sv. Ignác, ¹⁾ že musí býti záležitost, když se jedná o rozdělení jmění vstupujícího do řádu na chudé příbuzné, předána úsudku dvou nebo tří učeníých a svědomitých mužů. Tyto volí každý s dovolením představeného a oni pak musí rozhodnouti, zda příbuzní jsou skutečně chudými a v nouzi se nacházejí. Přílnulost ke krvi a tělu nemůže zde ničeho zlého zapříčiniti. Vzhledem na rozdělení jmění chudým cizím není zapotřebí žádného radění. Jen kdyby se jednalo o chudé příbuzné, jest nutným raditi se k vůli nebezpečí, kterému vystavuje člověka přirozená láska a náklonost.

¹⁾ Ibid. c. 4, n. 3, pag. 9.

3. Sv. Řehoř¹⁾ činí následující poznámku k příkladu, v němž Kristus Pán zakazuje mladíku pochovati svého otce. Pán zakazuje zde vzhledem k otci, co vzhledem k cizímu nezakazuje, nýbrž jako skutek milosrdenství radí. Z toho máme se učit, že můžeme konati něco vzhledem k cizímu, což nemůžeme konati vzhledem k příbuzným svým, jednak k vůli nebezpečí s tím spojenému, jednak k vůli pohoršení, které z toho povstává, když lidé vidí řeholníka v takových věcech zapleteného, které se odnášejí ke krvi a tělu. Zjevně konáme jinak záležitost cizího, než záležitosti svých příbuzných a přátel. V prvních není rušen a znepokojován: zde však povstává, jak zkušenost učí, velké znepokojení, a najednou jest pokoj duše pryč. To však je velkou překážkou v duchovních cvičeních. Někdy se stane nutností, že musí svým příbuzným někdo k pomoci přispěti, pak je ale daleko lépe a jistěji a vzdělavatelným pro bližního, když ne příbuzný, nýbrž jiný kněz je tou věcí pověřen. V Tovaryšstvu jest zřízení, že se to má tak díti a sv. Basil²⁾ jest téhož názoru.

Stará-li se někdo sám o takové záležitosti, tak jest jeho přáním, když ještě v něm jest něco ze světa a těla, aby příbuzní jeho ne-

1) Moral. L. 7, c. 29, n. 41.

2) Reg. fus. tract. Interrog. 32.

museli bídy trpěti a chudými býti. Bůh však chce, aby byli chudými a nouzi trpěli, poněvadž jim to více slouží ke spáse, řeholníkovi více k pokoření. Mnohdy zvětšuje to ještě jiná ješitnost a bláhovost. Někteří chtějí a namáhají se, aby jejich rodičové a příbuzní nyní, když oni vstoupili do řádu, více měli a většími byli, než byli před jejich vstupem do řádu. Takoví dokazují, že jsou více jen podle jména řeholníky, nikoliv ve skutečnosti: neboť místo toho, aby se pokořili, tím více vystupují výše k ješitnosti a nadutosti. Neboť čím více by se měli pokořovati, tím větší ješitnost a nadutost mají.

4. Krátce, kdo chce dosáhnouti účelu svého vstupu do řádu, ten musí všechny záležitosti svých příbuzných odložit a k sobě jich nepřipustiti: ¹⁾ „Oni pravili otcům svým a matkám: „Neznám vás“, a svým bratřím: „Nevíme o vás“, ani k svým synům se neznali“. Jest výrok sv. Bernarda a společným učením svatých, že řeholník musí býti druhým Melchisedechem, o němž sv. Pavel praví: ²⁾ „Jenž jest bez otce, bez matky, bez rodokmenu.“ Ne jako by tohoto neměl vůbec: neboť jako pravý člověk nemohl bez těchto věcí býti: nýbrž to praví se proto, že byl bez toho všeho, poněvadž Písmo mluví o něm jako

¹⁾ Deut. XXXIII., 9.

²⁾ K Židům VII., 3.

o knězi a proto nevzpomíná jeho začátku ani konce, aby nás upamatovalo, že kněží a tím více řeholníci musí býti od tohoto všeho volní, jako by z toho ničeho neměli. Oni musí býti zasvěceni duchovním a božským věcem tak cele, jako by s nebe přišli. Vnitřně musí býti jako Melchisedech, volní ode všeho, co na tomto světě je a co by je mohlo zdržovati, poutati v jejich spěšném pokroku k Bohu. Zakončeme s požadavkem sv. Bernarda:¹⁾ „Posaď se jako hrdlička sám. Neměj nic společného s luzou. O množství ostatních se nestarej...“ Zapomeň na svůj národ a domov, aby král zatoužil po tvé kráse.“²⁾ O těchto slovech prorokových praví sv. Jeroným:³⁾ Velká musí býti odměna, která jest určena pro zapomenutí na rodiče a příbuzné, poněvadž Bůh po této kráse touží.

5. V dějinách Františkánů se vypravuje⁴⁾ následující: V Paříži vstoupil učitel theologie do řádu. Než do řádu vstoupil vyžívala ho jeho matka sbíráním almužny. Když slyšela, že její syn se stal řeholníkem, přišla do kláštera a žádala svého syna v mnohých slzích zpět. Obnažila svou hrud' a mluvila o námahách, s jakými ho vychovala. Pak mu

1) Serm. 40, in Cant., n. 4.

2) Žalm XXXIV., 12.

3) Epist. 54 ad Furiam, n. 3.

4) p. 2, c. 32.

představila bídu, ve které ji zanechal. Těmito slzami byl přinucen změnit své rozhodnutí. Rozhodl se tedy příští den odejít z kláštera. V duši jeho se rozbouřil velký zápas. Dle svého zvyku oddal se modlitbě, padl na kolena před obrazem Ukřižovaného a mluvil v úzkosti svého srdce: Můj Pane! nechci tě opustiti. Nedopust toho také. Chci jen své matce pomoci, která ve velké bídě jest. Zatím, pozvedl zraků svých k obrazu a viděl z boku Kristova vytékati krev. Zároveň uslyšel hlas, který mu pravil: Ty mne stojíš více, než tvou matku. Já jsem tě stvořil a svou krví vykoupil. Ty mne nesmíš opustiti z lásky ke své matce. Zasažen tímto pokáním, cenil lásku ke Kristu více, než přirozenou lásku k matce, která by ho ve své nouzi byla přiměla, aby opustil svůj stav. Zůstal v klášteře a ukončil tam život s velkou chválou.

Toto pojednání, zdá se, že platí jen řeholníkům. Přece však mohou se z toho mnohému naučiti i světští lidé, aby řeholníky více do svých záležitostí nestrhovali a sami se nemísili do správy řádu tím, že hledí prosaditi, aby jejich příbuzný byl přeložen tam nebo jinam. Kdyby toto naše přání se splnilo, pak by to bylo velkým ziskem jak pro nás, tak pro ně.

KNIHA ŠESTÁ.
O ZÁRMUTKU A RADOSTI.

I.

O dvou velkých zlech, které povstávají ze smutku.

1. „Zasmušilost zapuď daleko od sebe! Mnohé totiž zasmušilost zahubila a užitku z ní není.“¹⁾ Kassian²⁾ napsal celou knihu o duchu zasmušilosti. Práví, že k vyléčení tohoto zla a této nemoci právě tolik pečlivosti a pílě jest zapotřebí, jako k vyléčení jiných pokušení a duševních nemocí, kterými býváme v tomto životě navštěvováni. Uvádí ve spise mnoho a velkých škod, které z ní pocházejí, pojednává o ní obšírně a dokazuje všechno z Písma sv. Práví: „Varuj se před zasmušilostí“. „Nenechej jí vniknouti do svého srdce; neboť dovolíš-li jí vstup, pak se zmocní vlády, pak ztratíš chuť k modlitbě. Případne ti každá hodinka modlitby

¹⁾ Sirach XXX., 24, 25.

²⁾ De Instit. Coenob. I., 9, c. 2 et 1.

příliš dlouhou a nevydržíš v ní do konce. Přivede tě tak daleko, že zůstaneš bez modlitby vůbec a bez duchovního čtení. Při všech cvičeních vzniká v tobě odpor a nechť, že nemůžeš více při tom vydržeti“. Prorok praví:¹⁾ „Umdlévá duše má roztrpčením.“ Kassian vysvětluje tento verš²⁾ o škodách, které ze zasmušilosti pocházejí. Nepraví se: tělo mé umdlévá, nýbrž duše umdlévá. Neboť ve smutku a v duchovní lenosti dostává duše odpor a roztrpčenost takovou ke všem duchovním cvičením a ke všem skutkům ctnosti, že je jakoby uspalá, neschopná a ochromená pro všechno dobré. Mnohdy má člověk takou roztrpčenost k duchovním věcem, že jsou mu protivní i lidé, kteří se o ctnost a dokonalost snaží a on se jim vyhýbá. Ba, dokonce se snaží je zdržeti od duchovních cvičení a překážeti jim v tom.

2. Smutek má však, jak Kassian poznamenává, také záhubnou působnost, že činí lidi proti svým spolubratrům tvrdými a neuzitečnými. Sv. Řehoř praví:³⁾ „Smutek má za nejbližší následek hněv“. O tom se přesvědčíme sami. Když jsme smutnými, rozehřejeme se a rozpálíme se ihned pro každou maličkost. Ještě více! Zasmušilost činí člověka

¹⁾ Žalm CXVIII., 28.

²⁾ Ibid., L. 10, c. 4.

³⁾ Mor., L. 31, c. 45, n. 89.

netrpělivého v jeho záležitostech; činí ho hněvivým a nepřátelským a mnohdy ho tak pomate, že se zdá, že mu odnímá všecken rozum a uvádí ho z míry, jak praví mudrlec: ¹⁾ „Není rozumu, kde je hořkost.“ Takový člověk, kterého zasmušilost a melancholie ovládá, má často tak podivuhodné nápady, tak bezdůvodná podezření a neodůvodněnou bázeň, že se jiní, kteří jsou zdravých smyslů, tomu smějí a mluví o tom, jako o hloupostech. Viděli jsme vysoce postavené lidi, velmi vzdělané a velmi nadané, kteří touto vášní tak byli strháni, že pohled na ně hýbal k soustrasti. Oni mohou plakati jako děti a na to opět vybuchnouti, že se zdají, jako by zuřili a řvali. Pozorují-li při zdravých smyslech, že provedli hloupost, neboť jinak se to nemůže nazvati, tak se uzavřou do světnice, aby tam sami plakali a vzdychali. Oni to činí, aby u jiných, kteří je takto vidí, neztratili úctu a pozornost.

3. Chceš-li toto působení a škody, které smutek zapříčiňuje dokonale poznati, tak poučuje nás o tom, dle poznamenání Kassiana ²⁾ Duch Svatý mudrcem, který praví: ³⁾ „Jako mol rouchu a červ dřevu, tak škodí smutek lidskému srdci!“ Roucho od molů prožrané

¹⁾ Sirach XXI., 15.

²⁾ De Inst. Coenob., L. 9, c. 2.

³⁾ Přísloví XXV., 20.

nevydrží a nehodí se k ničemu, deska červem vyhlodaná nehodí se ke stavbě a není možno nějakou váhu na ni dáti, neboť by se ihned přelomila. Právě tak člověk plný melancholie, smutku a zasmušilosti jest k dobrému nepůsobilý. Tím však ještě není její zlo u konce. Následuje ještě horší. Smutek srdce jest příčinou a kořenem mnohých pokušení a rozmanitých hříchů. Již mnohé smutek zničil, to jest do hříchů uvrhl. Proto někteří nazývají smutek zlodějem, peklem a sice z dobrých důvodů. Uvádějí při tom místo z Joba, které on o ďáblu vyslovil:¹⁾ „Pod lotosovými trsy spává.“ V mlze a temnotě tohoto zmatku, v němž se nacházíš při smutku, ďábel ukrývá se a spí. Tam je jeho hnízdo a jeho stanoviště. Zde tropí své hanebnosti. To je ta nálada, kterou on očekává, aby pak všemi svými pokušeními mohl se pustiti na tebe. „Přivádíš tmu, i ustává doba noční; v té se hýbají všecka zvířata lesní.“²⁾ Jako hadi a divoká zvěř vyčkává noci temné, kdy ze svých ložisk vylézaje, právě tak očekává ďábel, tento starý had, temno a noc smutku a pak teprve útočí pokušeními všeho druhu. „Neboť hle, hříšníci luk již natahují, kladou střely svoje na tetivu, by z temna stříleli na lidi upřímných srdcí.“³⁾

¹⁾ Job. XXXX., 16. ²⁾ Žalm CIII., 20.

³⁾ Žalm X., 3.

4. Sv. František praví: ¹⁾ „Dábel se raduje velice, když vidí srdce člověka smutným; neboť docela snadně ho přivede do zasmušilosti a zoufalství nebo ho svede k světským rozkošem.“ To je dobře poznamenati, neboť je to největší důležitostí. Mnohého zasmušilce a melancholika strhne ďábel do největší beznadějnosti a zoufalství, jak to učinil Kainovi a Jidášovi. Zpozoruje-li, že se mu to na této cestě nepodaří, pak ho svádí ke světským rozkošem, předváděje mu, že se musí takto odškodniti za vytrpěné útrapy a smutek. Odtud přicházejí pokušení vzhledem na povolání ve smutku; neboť nepřítel člověku představuje, že by ve světě mohl žíti radostněji a lépe, a tak smutek a melancholie mnohého již z řádu vyhnala. Někdy zase představuje nepřítel zasmušilému člověku tělesné a nečisté myšlenky a žádosti a způsobuje, že se s nimi obírá, poněvadž mu našeptává, že na tento způsob přejde zasmušilost a jeho srdce se rozveselí.

Před tímto nebezpečenstvím musí se báti smutní a melancholičtí; neboť taková pokušení jsou u nich docela něco obyčejného. Na to upozorňuje obzvláště sv. Řehoř. ²⁾ Každý člověk dle své přirozenosti touží po radosti

¹⁾ Tommaso da Celano — *Amoni Vita s. Francisci Assis.*, p. 3, c. 65.

²⁾ *Moral. L. 18, c. 9.*

a potěšení. Nenalezne-li je v Bohu a v duchovních věcech, tak mu představuje ďábel ihned, který dobře zná náklonnosti naší přirozenosti, smyslné a nečisté věci a nabízí mu v nich radost a potěšení. Člověk myslí tím tlačící zasmušilost a melancholii zmírniti a ulehčiti. „Bez radosti nemůže duše býti; buď se raduje na nízkých věcech nebo na vysokých“, praví světec. Nemáš-li žádné radosti na Bohu a rozkoše ve věcech duchovních, pak musíš je hledati v nízkých věcech a smyslných; neboť bez radosti vůbec nemůže člověk žíti.

5. Zkrátka, je tolik zla a škody, které jsou následkem smutku, že mudřec praví:¹⁾ „Největší rána jest zármutek srdce“. A na jiném místě:²⁾ „Neboť ze zármutku přikvačívá smrt“. Smutek následuje věčná smrt, peklo. Tak vysvětluje sv. Augustin³⁾ výpověď Jakobovu⁴⁾ k synům svým: „Přivedli byste zármutkem šediny moje do hrobu.“ Vzhledem na latinský text Písma sv., který za hrob nebo podsvětí má význam — peklo — činí svatý církevní učitel následující poznamenání: Jakob se bál, že zármutek nad ztrátou jeho syna Benjamina mohl by míti takový dojem na

1) Sirach XXV., 17.

2) Sirach XXXVIII., 19.

3) De Genesi ad litteram L. 12, c. 3, n. 64.

4) Genese XXXII., 38.

něho a jemu tolik zla a zármutku zapříčiniti, že jeho spása byla by v nebezpečí a on by měl býti pak předán peklu zavržených. Proto varuje nás apoštol Pavel: ¹⁾ „Aby nějaký kořen hořkosti vzrůstaje nepřekážel a mnozí skrze něj se neposkvřnili.“ Poněvadž škoda a nebezpečnost, která ze smutku pocházejí, jsou tak velká, proto nás Písmo sv. a svatí upozorňují svým varováním, abychom se měli na pozoru před ním. Neděje se to proto, abys měl radost a útěchu; neboť kdyby se jednalo jen o to, tak by na tom málo záleželo, zda jsi smutný nebo veselý; důvod je, poněvadž ďábel ustavičně se namáhá a k tomu pracuje, abys ty smutným zůstal; neboť on ví, že smutek jest příčinou a kořenem mnohých zel a hříchů.

¹⁾ K Židům XII., 15.

II.

Několik důvodů, proč máme Bohu sloužiti s radostí.

1. Apoštol Pavel píše:¹⁾ „Radujte se v Pánu vždycky, opět pravím, radujte se.“ A královský pěvec opakuje tuto výzvu velmi často:²⁾ „Těšte se z Pána, plesejte, spravedlivci, jásejte všichni upřímného srdce!“ — „Ať jásá a plesá z tebe každý, kdokoliv hledá tebe.“ — „Jásej Bohu všecka země, služte Hospodinu s veselím, předstupujte před něho s plesáním.“ — „Honoste se svatým jménem jeho, vesel se srdce těch, kdo hledají Pána.“ Ještě na mnoha jiných místech nás vyzývá, abychom s radostí Bohu sloužili. „Měj vždycky radost.“³⁾ To byl pozdrav anděla Tobiášovi. Sv. František říkával:⁴⁾ „Dáblovi a jeho spo-

1) Filip. IV., 4.

2) Žalm XXXI., 11, Ž. LXIX., 5., Ž. IC., Ž. CIV., 3.

3) Tob. V., 11.

4) Cf. Vit. s. Francisci Ass. supra cit, p. 3, c. 65 et 68.

lečníkům přísluší, aby byli smutnými; pro nás se patří, abychom se vždy radovali v Pánu“. „Zvuky plesu a jásotu vítězného rozléhají se ve stanech spravedlivců.“¹⁾ Pán nás do svého příbytku přijal, vyvolil nás z tisíců, my bychom měli býti smutnými?

2. K porozumění důležitosti této radosti mělo by již stačiti rozjímání tolika míst, kterými Písmo sv. opět a opět odporoučí ji, na druhé straně ale také úvaha o škodách, které ze smutku pocházejí, jak jsme ukázali. Však nic méně, abychom tím více se snažili veselými býti, když na vlastní oči vidíme užitek toho, chceme ještě některé důvody uvést, abychom na základě jich ve službě Boží vždy veselí byli. Prvním důvodem jest, že to Bůh tak chce. Apoštol praví:²⁾ „Nikoli se zármutkem aneb z donucení, neboť veselého dárce miluje Bůh.“ A mudřec praví:³⁾ „Při každé dávce ukazuj veselou tvář svou.“ Již zde na světě vidíme, že každý pán chce, aby mu služebníci jeho s radostí sloužili. Vidí-li je s hlavami svěšenými kolem choditi a smutně a bezradostně službu konati, pak mu není jejich služba příjemnou, nýbrž protivnou. Právě tak má Pán, náš Bůh, radost

1) Žalm CXVII., 15.

2) II. Kor. IX., 7.

3) Sirach XXXV., 11.

na tom, když mu ochotně sloužíme a s radostí a ne zarmouceně a smutně.

3. Písmo sv. vypravuje,¹⁾ že národ israel-ský mnoho zlata a stříbra snesl ke stavbě chrámu. „I veselil se lid, když dary dobrovolně odevzdal.“ A král David děkoval Bohu, když viděl, že lid s velkou radostí dary přináší v obět. To je to, co má cenu před Pánem. Ne dílo, které konáme, ale vůle, se kterou ho konáme, má cenu před Bohem. Také my říkáme: Dobrá vůle, se kterou něco konáme, má větší cenu, než všechno ostatní. Vůli ceníme vysoko, i když služba jest malá docela. Naproti tomu může býti služba sebevyšší, když není konána s radostí a s dobrou vůlí, tak ji neceníme; jest nám více protivná, než milá. Je to tak, jako kdyby někdo dobré jídlo podával ve žluči, která všechno učiní nechutným.

4. Druhý důvod jest, že to více slouží ke cti a slávě Boží, když mu s radostí sloužíme. Tu ukazuje člověk, že ochotně koná a že se mu to jen málo zdá v příměru s tím, co by si přál konati. Kteří Bohu se smutkem slouží, zdají se tím naznačovati, že mnoho konají, že jsou tíhou toho tlačeni a že to sotva stačiti mohou, poněvadž je to tak těžkým a velkým. To však jest Bohu nemilé a

¹⁾ I. Par. XXIX., 9.

urází ho to. To byla také jedna z příčin, proč sv. František nechtěl ve tváři svých bratří viděti zármutek, poněvadž je to znamením, že je ve vůli nechuf a v těle lenost k dobrému. Ti druzí ale chtějí ihned říci svým veselým a radostným životem, že ničím není jejich konání v přirovnání s tím, co by chtěli konati. Tak mluví také sv. Bernard: ¹⁾ Mé dílo trvá sotva jednu hodinu a kdyby déle trvalo, nepozoroval bych toho pro lásku. To těší Pána, proto praví v evangelium: ²⁾ „Když však ty se postíš, pomaž hlavu svou a tvář svou umyj, aby nebylo zjevno lidem, že se postíš, nýbrž Otci tvému, jenž jest ve skrytě.“ Když se postíte, nebuďte jako pokrytci zasmušilí, kteří to všem ukazují, že se postí a na srozuměnou dávají, že něco dělají. Musím zde příležitostně učiniti poznámku. Jsou lidé, kteří myslí, že skromnost a sebranosť žádá, aby odcházel se svěšenou hlavou a smutni: avšak to je blud. Sv. papež Lev praví: ³⁾ „Skromnost řeholníkova není smutnou, nýbrž svatou“. Řeholník má míti vždy veselou skromnost a zachovávatí má veselost skromně. Obě spojeny jsou největší ozdobou a slávou řeholníka.

5. Třetí důvod jest tento: Radostné slou-

¹⁾ Serm. 14 in Cant., n. 4.

²⁾ Mat. VI., 17, 18, 16.

³⁾ Serm. 42, n. 4.

žení slouží k větší cti Boží, k prospěchu a ke vzdělání bližního a k upevnění ctnosti. Ti, kteří takovým způsobem Bohu slouží, přesvědčují svým příkladem lidi, že to není na cestě ke ctnosti tak zdlouhavým a obtížným, jak si to zlí vymýšlejí, když je vidí s radostí a veselostí po této cestě jíti. Tím bývají lidé, kteří od přirozenosti jsou nakloněni k veselosti a radosti, odzbrojováni, aby se ctnosti věnovali. Z tohoto důvodu musíme zachovati docela zvláště ve svých službách veselost, poněvadž máme tak mnoho co dělati se svými spoluobčany a poněvadž je to účelem řádu našeho získávati duše Pánu. Takovým způsobem bývají mnozí získáni a přivedeni, nejen ke ctnosti, nýbrž také k dokonalosti a k řádovému životu. Víme skutečně o některých, že proto opustili svět a zvolili si řeholní život, poněvadž viděli, s jakou radostí a veselostí řeholníci žijí. Snaha lidí nese se k tomu, aby tento život s radostí byl prožit. Kdyby poznali radost, která pravého řeholníka oduševňuje, pak by se svět brzy vylidnil a všechno by spěchalo do klášterů. Avšak to je ukrytý nebeský pokrm, který Pán ukryvá a uschovává těm, které vyvoliti chce. Tobě odkryl Pán tento skrytý poklad, ne však tvému bratrovi; proto onen zůstal ve světě, tebe však přitáhl sem, proto mu povinen jsi nekonečným díkem.

6. Považme čtvrtý důvod, proč máme radostně žít. Každé dílo, které jest vykonáno s radostí a ochotností, je tím záslužnějším a cennějším, když se koná v lepší a dokonalejší způsobě. Již Aristoteles praví:¹⁾ „Radost činí dílo dokonalým, zármutek ho ničí“. Známe ze zkušenosti velký rozdíl mezi člověkem, který s radostí koná své dílo a jiným, který ho nerad koná. Poslední chce jen říci, že dílo vykonal; prvnímu však na tom záleží, aby ho dobře vykonal a namáhá se, aby nejlepším způsobem vykonal, co konati má. K tomu přichází ještě, co sv. Jan Zlatoust²⁾ o veselosti a radosti duše praví, že ona propůjčuje sílu a statečnost k práci. Proto praví David:³⁾ „Po cestě tvých přikázání běžím, neb ty uvolňuješ mému srdci“. Pokoj rozšiřuje a zvětšuje srdce. Necítíme více žádné námahy. Proto praví prorok:⁴⁾ „Nabývají sil nových a nových, dostávají křídla jak orli, běží a nemdlí, jsou bez únavy“. Smutek naopak proti tomu srdce zužuje a činí ho malým a stlačuje ho dolu. Smutek neloupí jen radost k práci, nýbrž také sílu. Činí těžkou obtíž, co dříve bylo lehkým. Takovou slabost vyznal velekněz Aron. Bůh mu odňal najednou dva

1) T. 2 Ethicorum L. 10, c. 4 et 5.

2) Homil. 41 in Genes., n. 6.

3) Žalm CXVIII., 32.

4) Isaiáš XXXX., 31.

syny smrtí. Jeho bratr Mojžíš ho káral, že Pánu žádnou oběť nepřinesl. Aron však dal v odpověď: ¹⁾ „Kterak jsem mohl Hospodinu se zalíbiti při bohoslužbě, jsa smutné mysli?“ Israelité však volali v zajetí babylonském: ²⁾ „Jak bychom mohli Hospodinu píseň zpívat v cizí zemi!“? Denní zkušenost nás přesvědčuje, že nás, když jsme smutnými, neopouští jen duševní síla, jak mudrlec praví: ³⁾ „Duše truchlí-li, zklíčena jest mysl“, nýbrž také mizí tělesná síla a ruka, noha zdají se nám jako centy těžké. Proto nás varují tak vážně svatí před smutkem v pokušeních; neboť smutek bere srdci hbitost a činí člověka lenivým a malomyslným.

7. Z dosavadního můžeme pátý důvod odvoditi. Tento důvod, pro který každý sluha Boží a zvláště řeholník radostně má žíti, jest následující: Vidíme-li na cestě k ctnosti a řádu radostné žíti, pak to tvoří velkou spokojenost a budí naději, že se v započatém vytrvá a pokroky učiní. Vidíme-li člověka smutného, tak přijde podezření a obava, že nevydrží. Vidíš-li člověka s velkou nůsí dřeva na zádech utýraného se vzdechem a naříkáním se ubírat, pak opět klidně státi a jak mu tu a tam kusy padají, pak myslíš hned:

¹⁾ Levitik. X., 19.

²⁾ Žalm CXXXVI., 4.

³⁾ Přísloví XV., 13.

tento nemá dosti síly pro tu tíhu, on cestou podlehne. Vidíš-li však jiného s jeho nůši docela lehce za zpěvu a veselosti vykračovati, pak myslíš hned: tento mohl ještě více nésti. Právě tak je tomu i zde. Vidíš-li člověka smutného a zasmušilého ve cvičení ctnosti a řehole a zdá-li se pod tíhou svého břemene vzdychati a téměř klesati, tak máš podezření, že dlouho nevydrží; neboť vždy proti proudu veslovati a plovati jest práce otrocká a násilné namáhání. Chová-li se člověk docela vesele v pracích nízkých a v ostatních cvičeních řádových, ať jsou to tělesné nebo duchovní a přichází-li mu to všechno snadným a příjemným, pak poskytuje dobrou naději, že bude pokračovati a že vytrvá.

III.

**Denní malé chyby, do nichž padáme,
nejsou žádným důvodem vzdáti se
této radosti.**

1. Takový život ve statečnosti a veselosti cení svatí tak vysoko, že my podle jejich nauky nemáme malomyslněti a zanechávati práce k vůli chybám, ba ani smutnými a melancholickými nemáme býti. I když hřích jest vždy něčím takovým, že k vůli němu právem měli bychom býti smutnými, tak musí tato smutnost býti přiměřená dle výzvy apoštola a spojená s nadějí na přislíbení a milosrdenství Boží, aby nezapříčinila zoufalost a nedůvěru. „By přílišným zármutkem nestrávil se ten, jenž je takový.“¹⁾ Tak káral také sv. František,²⁾ který takový smutek na svých bratřích nemohl snést, jednoho ze

¹⁾ II. Kor. II., 7.

²⁾ Avila-Schermer, Rudifilia, 23. pag.

svých společníků, který šel smutný, slovy: „Služebník Boží nesmí býti smutným vyjma, že se dopustil hříchu. Dopustils-li se hříchu, tak ho lituj a vyznej se, pros Boha za milosrdenství a za milost a volej s prorokem¹⁾ k Pánu: „Navrať mi radost z ochrany své a duchem statečným posilni mne.“ To znamená dle výkladu sv. Jeronýma:²⁾ „Dej mi opět onu radost, kterou jsem měl v Kristu, dříve než jsem zhřešil“.

2. Blažený Avila³⁾ kárá právem ty, kteří po cestě Páně ubírají se v nevylečitelném smutku, se srdcem plným žluče, bez radosti na božských věcech, sobě samým a bližním nenesitelní, bez síly a bez naděje. Mezi nimi jsou také takoví, dle jeho pozorování, kteří těžkého hříchu se nedopustili, nýbrž toliko Bohu neslouží, jak mají a jak by si přáli a právě proto a k vůli všedním hříchům věří, že to tak musí býti. To však je velký blud. Škody, které z tohoto zármutku a trápení následují, jsou daleko větší, než ty, které z hříchu přicházejí. Co by mohli moudrostí a silou zničit, to živí a podporují a tak padají z jednoho zla do druhého. To je právě úmysl ďábla při tomto smutku, totiž člověku

1) Žalm, L. 14.

2) Breviar. in Psalmos, Ps. 50, 14.

3) Avila-Schermer a. a.

uloupiti svěžest a sílu k činnosti, aby to k ničemu řádnému nepřivedl.

3. Čemu se musíme ze svých hříchů a chyb naučiti, jest za první, že se musíme pokořiti a svou slabost vyznati, která je větší, než sami věříme; za druhé, že prosíme Pána za rozmnožení milosti, které my tolik potřebujeme; za třetí, že my do budoucnosti budeme opatrnější a pozornější, z jednoho pádu vezmeme poučení pro druhý, příležitostí předejítí a jich se varovati musíme. Tím získáme více, než těžkým smutkem a zoufalostí. Blažený Avila praví zde velmi dobře: „Kdybychom museli pro denní poklesky, kterých se dopouštíme, býti poraženi, smutní a bezmocní, pak by nemohl žádný člověk více v pokoji a míru žíti: neboť my klesáme všichni. „Budeš-li Pane, hříchy míti na zřeteli, Hospodine, kdož obstojí?“¹⁾ Snaž se Pánu sloužiti pilně, neučiníš-li všechno správně a upadneš-li do chyb, tak se neza-lekej nad tím a nezoufej; neboť takovými jsme všichni. Ty jsi člověk a ne anděl, slabý a ne světec.

4. Bůh zná naši slabost a naši bídu docela dobře a nechce, abychom proto si zoufali, nýbrž abychom ihned povstali a o větší sílu k Pánu volali. Máme to dělati jako dítě,

¹⁾ Žalm CXXIX., 3.

které padá, ale opět vstává a utíká odtud, jako před tím. Sv. Augustin¹⁾ praví: „Padání dětí nečiní otce nemilostivého, nýbrž přivádí ho k soucitu.“ Tak se chová Bůh k nám. „Jako se slitovává nad dětmi otec, tak Pán nad těmi, kteří se ho bojí. Neboť ví on, jaké stvoření jsme, na paměti má, že prach jsme“.²⁾ Tak mluví prorok. Bůh zná naše nemoce a bídu a miluje nás jako slabé, nemocné děti. Tyto naše slabosti a chyby nutí ho více k soustrasti než hněvu.

Největší útěchou pro nás jest, kteří jsme tak slabí ve službě Boží, poznání velkého bohatství lásky a milosrdenství Božího, které jest tak veliké, že nás snáší a miluje, když mu i neodpovídáme, jak by to mělo býti. „Bůh jest však bohat v milosrdenství“.³⁾ Jeho milosrdenství daleko převyšuje naše hříchy. Jak vosk se rozpouští na ohni, právě tak se rozpouštějí všechny naše hříchy a chyby jeho milosrdenstvím. To nám musí dodati mysli, abychom vždy žili v radosti a veselosti, když víme, že Bůh nás miluje a chce nám dobro a že my těmi všemi hříchy, kterých se dopouštíme, neztrácíme ničeho na milosti a lásce Pána.

1) Cf. De vocatione gentium, L. 2, c. 10 (Append).

2) Žalm CII., 13, 14.

3) Efes. II., 4.

IV.

O kořenech a příčinách smutku a o prostředcích proti tomu.

1. Chceme nyní poznati kořeny a příčiny smutku, z nichž obyčejně povstává, abychom pak mohli použítí nutných léčivých prostředků. Kassian¹⁾ a sv. Bonaventura²⁾ praví, že smutek může z mnohých kořenů povstati. Mnohdy má svůj základ v nemocné náladě melancholického temperamentu. V tomto případě přináleží léčení více lékaři než theologu. Ostatně takový temperament melancholický se tvoří a sílí melancholickými myšlenkami, kterým se člověk oddává. Proto musíme s velkou pozorností dbáti na to, aby takové myšlenky melancholické a smutné k nám neměly přístupu a sebou nás ne-

¹⁾ XXX. De instit coenob. L. 9.

²⁾ XIII. De profectu Religios. L. 2, c. 2 et VI., p. 1. De pugna spirituali c. 13.

strhovaly, jak vzhledem k myšlenkám proti sv. čistotě, tak proti víře a to k vůli škodám velkým, které, jak řečeno bylo, z toho pocházejí.

2. Někdy může býti člověk bez zvláštní příčiny, která by k tomu působila, tak smutným a melancholickým, že nemá na ničem radost, ani ne na zábavě a radovánkách, které mu dříve radost působily. Všechno ho zlobí, všechno jest mu protivné. Nechce se stýkati se žádným ani baviti se. Jestliže se dává do řeči nebo do zábavy, pak to není tím milým a srdečným způsobem, jak obyčejně, nýbrž je při tom kousavý a uštěpačný. Z toho můžeme poznati, jak Kassian praví, že naše netrpělivost, naše tvrdé a nepřátelské řeči nemají vždy podnět v našich spolubratřích, nýbrž v nás samých důvod mají. V nás samých jest tedy důvod toho. Že naše vášně ještě nejsou umrtveny, to je kořen, z něhož všechno vychází. Proto není prostředkem zachovati pokoj utíkání před stykem a obcováním s lidmi. Bůh nám to také nepřikazuje, nýbrž abychom trpělivost zachovali a vši vážností umrtvovali vášně. Neumrtvíme-li je, pak můžeme kamkoliv odejítí a utéci, důvod pokušení a zmatku nosíme sebou.

3. Všeobecně jest znám příklad o mnichu, který vypravuje Simon Metafrastres.¹⁾ Mnich

¹⁾ Vitae Sanctorum, Vita s. Euthymii, 20. Januar, c. 51.

tento byl obtíží sobě i jiným pro svoji horkokrevnost a neovládanost ve hněvu. Rozhodl se opustiti klášter sv. opata Euthymia, v němž posud žil. Dle jeho mínění měl hněv, když nebude míti styku s jinými a sám bude žíti, přestati, poněvadž prý nebude míti žádných podnětů více. Učinil tak a zavřel se do cely. Jen džbáněk s vodou si vzal sebou. Dábel mu lstí vodu vylil. Nabral si znova vody. Avšak i po druhé se nádoba převrátila a voda se vylila. Šel po třetí a naplnil ho vodou a postavil pevně. Než i po třetí se voda vylila. Nyní ve hněvu vzal nádobu a uhodil s ní o zem až se na kousky rozbila. Teprve nyní přišel k přemýšlení a poznal, že ne styk s mnichy byla příčina, proč propadl netrpělivosti a hněvu, nýbrž nedostatek jeho umrtvení. Na to se vrátil zpět do kláštera. Tak je důvod neklidu a netrpělivosti v tobě samém a ne ve tvých bratřích. Umrtvi své vášně, praví Kassian,¹⁾ pak budeš míti pokoj i s divokými šelmami, jak praví Job:²⁾ „A zvěř divá pokoj zachová k tobě“. Tím více budeš míti pokoj se svými bratřími.

4. Sv. Bonaventura praví: „Mnohdy přichází smutek z utrpení, které tě zrovna přepadlo, nebo od nedosáhnutí toho, co žádals“.

¹⁾ L. cit., c. 9.

²⁾ Job. V., 23.

Také sv. Řehoř,¹⁾ sv. Augustin²⁾ a jiní svatí upozorňují na tento kořen a praví: „Smutek světa povstává z přilnulosti ke světským věcem; neboť opravdu musí býti smutným ten, který se vidí těchto věcí oloupen, které miluje. Kdo však jest prost lásky a přilnulosti k věcem tohoto světa a všechnu svou touhu řídí k Bohu, ten bude zbaven smutku světa“. Blažený Avila praví výtečně: „Zcela jistě přichází všechen smutek a utrpení od touhy a proto je utrpení tím větší, čím větší je touha. Čím méně touhy, tím méně také utrpení, a kde není žádné touhy, tam je plný klid a pokoj. A tak jsou naše toužící žádosti našimi mučiteli. Ony jsou buřiči, kteří nás trápí a sužují“.

5. Jděme do jednotlivostí a obraťme to na sebe. Velmi často leží důvod smutku některého řeholníka v tom, že mu všechno není stejným docela, co mu pod poslušností naporučeno býti může. To ho činí snadno a lehce smutným. Tu pak si myslí s třesoucí se úzkostí a s pobouřením: kdyby mi tak nyní vzali, čím se cítím nyní tak spokojeným, nebo kdyby mi naporučili, čeho se tak obávám! Sv. Řehoř³⁾ praví: „Smutek přichází

1) Mor. I. L. 22, c. 16.

2) Enarr. in Ps. 7, v. 15: Tract. 14 in Evang. Joannis, n. 2.

3) Moral. L. 22, c. 16.

odtud, poněvadž toužíme míti, co nemáme, nebo že se bojíme obdržené ztratiti“. A poněvadž doufáme v protivenstvích v příjemné a v užívání příjemného bojíme se protivenství, tak jsme jako na vlnách sem a tam zmítáni a nestálostí proměnlivých věcí rozmanitým způsobem jsme házeni sem a tam. Avšak řeholník, kterému všechno jest stejným, co mu poslušnost naporučí a který všechnu svou radost má ve vyplnění Boží vůle, jest vždy spokojený a plný radosti a nic mu nemůže jeho klid vzíti. Představený může ho z úřadu, nebo z kolegia vzdáliti, ale nemůže mu vzíti radost, kterou má při tom.

Neboť pravý řeholník nemá svou radost v tom, že je zde, nebo tam, že tento neb onen úřad zastává, nýbrž že plní vůli Boží. On nosí právě proto svou radost sebou ustavičně, kamkoliv jde a čímkoliv se zabývá. Chceš-li také vždy v radosti a ve spokojenosti žíti, tak založ svou radost na plnění Boží vůle ve všech věcech. Nevkládej tuto radost do té, nebo oné věci, také ne do vyplnění své vůle; neboť to není prostředkem k zachování radosti, nýbrž může ti to jen tisícírá nepříjemnosti a obtíže přinést.

6. Chci se ještě jasněji vysloviti. Základ a kořen naší melancholie a smutku jest obyčejně ne melancholický temperament, nýbrž pýcha, která ještě mocnou vládu v našem

srdci provádí, jak jsme nahoře v nauce o pokoře řekli.¹⁾ Věř pevně, že ti nebude nikdy scházeti na smutku a melancholii, pokud tato vašeň ve tvém srdci bude vládnouti; neboť k tomu jest vždy dosti podnětů. Tu povedeš vždy úzkostlivý a utrpení plný život. Můžeme také sem přivést, co jsme právě řekli, že totiž musí býti docela stejným, co se nám pod poslušností naporoučí. Neboť často není to námaha a obtíž úřadu, co si představujeme, poněvadž velmi často vyšší úřady a místa, kterých si žádáme a po nichž toužíme, daleko více námah a obtíží sebou přinášejí, nýbrž je to jen pýcha a žádostivost. Tato činí nám námahy plné lehkým a nejlehčí těžkým a činí nás při tom smutnými a melancholickými. Ba již myšlenka a obava, že by se mohlo něco takového poručiti, stačí k tomu.

7. Prostředek spasný proti smutku spočívá tedy v tom, jak snadno pochopíme, že musíme býti pokornými a spokojenými s nízkým postavením. Kdo takovým je, ten zůstane volným od smutku a každé zasmušilosti a těší se blaženému pokoji a velkému klidu. Ježíš Kristus praví:²⁾ „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem: naleznete pokoj duším svým“. Sv. Augustin

¹⁾ III. pojednání, 22. hlava.

²⁾ Mat. XI., 29.

vysvětluje tato slova a praví:¹⁾ „Když Krista v pokoře následujeme, pak nenalezneme ve cvičení této ctnosti žádných obtíží a těžkostí, nýbrž jen snadnost a příjemnost. Neboť, co toto cvičení těžkým dělá, je samoláska, svévůle a pohodlnost. Všechny tyto překážky odstraňuje a urovnává pokora; neboť ona způsobuje, že člověk se cení za málo, zapírá svou vůli a svůj úsudek a pohrdá ctí a pozorností a všemi časnými statky a radostmi. Jsou-li tyto překážky pryč, pak necítí se ve cvičení ctnosti žádná obtíž a těžkost, nýbrž jen větší radost a nebeský klid.

¹⁾ Enarr. in Ps. 93, n. 15.

V.

Výtečným prostředkem proti smutku jest útočiště k modlitbě.

1. Výtečný prostředek proti smutku, ať povstává na jakékoliv cestě a z jakýchkoliv důvodů, jest dle učení Kassiana,¹⁾ oddání se modlitbě, na Boha myslíme a na naději nám přislíbeného života věčného. Tu se ztratí všechna mlha a vyjasní se, odletí duch smutku, jako kdysi zlý duch od Saula odletěl a opustil ho, když David na harfu hrál a zpíval. Tento spasný prostředek také udává apoštol Jakob ve svém listě:²⁾ „Strá-dá-li někdo z vás, modli se“. Také prorok David si pomáhá tímto spasným prostředkem:³⁾ „Nechce dát se potěšit má duše. Vzpomínám-li na Boha, musím vzdychati“.

1) De instit. coenob. L. 9, c. 13.

2) Jak. V., 13.

3) Žalm LXXVI., 3, 4.

Vzpomínka na tebe, o Pane, a na tvé příkazy a na tvé sliby jest mně radostný zpěv; ten osvěžuje a těší mne v mém zajetí a na mé pouti, ve všech mých námahách a v bezútešnosti. Jestliže styk již s přítelem nás vytrhuje z naší melancholie a obveseluje, co musí teprve styk s Bohem působiti? Sluha Boží a pravý řeholník nepotřebuje k zapuzení smutku utíkati se k prostředku, aby se řečí zapomenul, smysly svými se rozptýlil, nebo aby světské a ješitné věci četl nebo stejně zpíval; on potřebuje jen k Bohu vzítí útočiště a sebrati se k modlitbě; to musí býti jeho útěchou, jeho uklidněním.

2. Sv. Otcové uvádějí zde k úvaze, co Písmo sv. vypravuje o Noeovi. Čtyřicátého dne po opadnutí vody otevřel Noe okno archy a vypustil krkavce, aby se dověděl, zda země je suchá a on může z archy vyjít. Krkavec se však více nevrátil. Po něm vypustil holubici. „Ta nenalézajíc, kde by mohla nohou stanouti, vrátila se k němu do archy“.¹⁾ Poněvadž se krkavec nevrátil, našel, jak svatí praví, kde by jeho noha spočinula. Proč praví Písmo, že holubice nenalezla, na čem by její noha spočinula? Odpověď: Krkavec snesl se na mrchy, na mrtvá těla; holubice ale ve své prostotě,

¹⁾ Genes. VIII., 9.

bělosti a kráse neživí se mrchami, neseďá si na něco nečistého, proto se vrátila zpět do archy, poněvadž nenalezla, kde by její noha spočinula, kde by mohla odpočinouti si.

Tak nenalezne také pravý služebník Boží, pravý řeholník žádné radosti a žádného potěšení na těchto mrtvých věcech, na ješitných zábavách světa. Proto se vrací jako holubice zpět do archy svého srdce a všechn její klid a pokoj a útěcha ve všech námahách a smutku spočívá v tom, že se utíká o pomoc k Bohu, na Boha myslí, Nejsvětější svátost navštěvuje, tam u Krista se těší, jemu vypravuje svá utrpení a říká: „Jak mohu býti smutným, o Pane, když jsem ve tvém domě a v tvé společnosti?“

3. „Kdo nám dá dočkati se blaha?“ Na tato slova královského proroka¹⁾ praví sv. Augustin:²⁾ Svatý prorok zde nás učí, že musíme hledati radost ne ve vnějších věcech, nýbrž ve vnitřních, ve skryté cele svého srdce, kde se máme dle vybídnutí Kristova k věčnému Otci modliti.

Sulpitius Severus³⁾ vypravuje o sv. biskupovi Martinovi, že jeho občerstvením po pracích a námahách byla modlitba. Jako kováři k vůli osvěžení při své práci obyčejně

1) Žalm I., 7.

2) Enarr. in Ps. 4, v. 7.

3) Vita s. Martini Episcopi, n. 26.

nechají několik ran dopadnouti na kovadlinu, tak se oddával, když byl již opravdu znaven, modlitbě. Jiný sluha Boží, Jindřich Suso¹⁾ vypravuje o sobě, že jednou seděl ve své cele naplněn nejtěžším smutkem a neuvěřitelným soužením, kterým ho Bůh občas navštěvoval. Tu uslyšel nebeský hlas, který v hlubinách duše k němu řekl: „Jak můžeš tak nečinným býti? Povstaň a rozjíměj mé umučení!“ Ihned povstal Suso a počal s horlivostí rozjímání tajemství umučení Páně. I ihned byl smutek pryč. Byl potěšen a povzbuzen, pokračoval v tomto rozjímání dále a nepocítoval nikdy více pokušení takového po celý život.

¹⁾ Büchlein von der ewigen Weisheit, 13. Kap.

VI.

O nepořádnosti ve službě Boží jako o obyčejném kořenu smutku a o velké radosti z dobrého svědomí.

1. Jedním z hlavních a nejplodnějším kořenem smutku a melancholie bývá ten, že nežijeme správně a dobře před Bohem a nečiníme, co bychom mohli a měli konati dle stavu a slibů svých. Víme ze zkušenosti, a každý zkusí to na sobě samém, že velmi radostně a spokojeně žijeme, pokud se s horlivostí a pečlivostí staráme o své pokroky a že jsme naproti tomu smutnými a bezútěšnými, když nekonáme to, k čemu jsme zavázáni. Mudřec praví:¹⁾ „Srdce tvrdé zatěžuje sebe bolestmi, a hříšník hromadí hřích na hřích.“ — „Srdce úlisné působí zármutek.“ Tuto zvláštnost hříchu oznámil Bůh Kainovi,

¹⁾ Sirach III., 29, XXXVI., 22.

když zhřešil; a jakmile závist choval proti bratru svému Abelovi, praví Písmo sv. o něm: ¹⁾ „Kain se tak rozhněval, že mu až hlava sklesla.“ Hněv a vnitřní zuřivost způsobila, že smutný a s hlavou svěšenou obcházel. Již na jeho obličejích bylo možno pozorovati vnitřní trpkost a trápení jeho duše. Tu se ho ptal Bůh: „Proč se rozhněvals a proč hlava tvá sklesla?“ Když Kain na to nedal odpověď, dal Bůh sám, že je to vlastnost hříchu, aby tak bylo. Nechceš vzítí odměnu, když dobře činíš? Nebo jak jiný překlad zní: nepozdvihneš hlavy své, když dobro konáš? Konáš-li však zlo, pak je hřích hned přede dveřmi a klepe, aby byl vpuštěn a aby tě mohl sužovati. To se však zjevuje ihned také na venek v rysech obličejích. Jak ctnost, jako něco rozumu přiměřeného dle své přirozenosti velkou radost v srdci působí, právě tak vášně a hříchy zapřičiňují dle své přirozenosti velký smutek. Neboť zde zápasí člověk sám proti sobě a proti přirozenému nároku svého rozumu a zároveň bodá uvnitř červ svědomí a rozkousává a rozhlodává vnitřek duše.

2. Sv. Bernard ²⁾ praví: „Není těžšího utrpení nad zlé svědomí; zlé svědomí jest svým vlastním ostnem rozplameňováno. Neod-

¹⁾ Genese IV., 5.

²⁾ Cf. Serm. 71, in Cant. n. 2.

soudí-li tě veřejné mínění, tak přece tě zavrhne tvé vlastní svědomí; neboť před sebou samým nemůže nikdo utéci“. To znamená, že největší obtíž a utrpení jest zlé svědomí. I když jiní nevidí tvé chyby a neznají je, je dosti na tom, že ty je znáš. V tobě samém jest svědek, který tě bez přestání obviňuje a sužuje. Sám před sebou se nemůžeš uschovati, sobě nemůžeš utéci. Můžeš činiti cokoliv, můžeš hledati zábavu a rozptýlení kde chceš, neuchráníš se od výčitek a hryzení svědomí. Proto praví také filosof Seneka:¹⁾ „Největší trest, který se za hřích může dáti, jest dopustiti se ho a velké trápení, kterým vlastní svědomí sužuje ty, kteří zlo činí“. Plutarch²⁾ přirovnává utrpení a soužení s horkem a zimou horečky. Jako nemocní daleko více jsou trápeni horkem z nemoci pocházejícím a zimou, než zdraví, když následkem změny roční trpí zimu a horko, právě tak vzbuzuje z vlastní viny zapříčiněný smutek a melancholie, která přichází z výčitek svědomí, daleko větší trápení a soužení, než když náhodou upadne do neštěstí bez naší viny. To se stává obyčejně při těch, kteří rozkoše u Boha okusili, a s nadšením a pečlivostí pravou cestou jíti začali, a kteří potom opět toho nechali a propadli vlažnosti.

¹⁾ II. Epist., 97.

²⁾ Epist ad Pacium?

Neboť upadne-li do chudoby, který již jednou bohatý byl, pak má daleko utrpení plnější a ubožejší život, než ti lidé, kteří nemají ani představy o bohatství. Pozoruje-li člověk, jak dříve sloužil Pánu ve zbožnosti a v nadšení, a jaké milosti jemu Pán prokázal, a jak on nyní jest chladným a lhostejným vůči všemu, tak mu to musí zapříčiniti velké těžkosti a silný nepokoj srdce.

3. Chceš-li všechn smutek odstraniti a vždy veselým býti a spokojeně žíti, pak jest pro tebe jen jeden prostředek, totiž bohabojně žíti a všechny povinnosti svého stavu plniti. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Nechceš-li býti smutným, žij správně!“ Přemýšlej o chybách, které tě smutným činí, a odlož je; pak smutek zmizí a radost se vrátí. „Dobrý život má vždy radost, vědomí viny jest vždy trápení a soužení“.²⁾ Jako není žádného většího utrpení a trápení, než výčitky a hryzení svědomí, právě tak není žádné větší rozkoše a radosti v tomto životě, než vysvědčení dobrého svědomí. Mudřec praví:³⁾ „Není rozkoše nad radostnou mysl“. „Klidná však mysl jsou takřka stálé hody“. Jako se radujeme při hostině z rozmanitých jídel a z přítomnosti hostů, právě tak se raduje

¹⁾ Cf. Serm. 71, in Cant., n. 3.

²⁾ Cf. Serm. 11, in Ps. „Qui habitat“, n. 2.

³⁾ Sirach XXX., 16. — Přísloví XV., 15.

služebník Boží, který své povinnosti koná z dobrého svého svědomí a z rozkošné přítomnosti Boží, od níž tak velké záruky a ujištění ve své duši nosí, jak sv. Jan píše:¹⁾ „Neobviňuje-li nás srdce naše, máme důvěru k Bohu“. Apoštol Pavel praví:²⁾ „Neboť to je naše chloubka; svědectví našeho svědomí“.

Sv. Jan Zlatoústý³⁾ praví: „Dobré svědomí, které má svůj základ v dobrém životě, vzdaluje a zahání všechnu temnotu a trpkost srdce právě tak, jako vycházející slunce zahání mlhu; neboť zde všechna nadbytečná smutnost, která dobré svědomí by napadla, bude strávena jako jiskra, která padá do hlubokého moře. Sv. Augustin k tomu poznamenává: Jako med není jen sám pro sebe sladkým, nýbrž také nechutná jídla, do kterých jest zamíchán, činí je sladkými, právě tak jest dobré svědomí nejen samo pro sebe něco radostného a rozkošného, nýbrž ono obveseluje celého člověka uprostřed jeho námah, a činí mu je milými a příjemnými. Tak také praví prorok:⁴⁾ „Výroky Páně jsou jen právo, všechny jsou spravedlivé. Vzácnější jsou než-li zlato, než množství drahokamů. Ano, sladkost jejich je nad med, který vytekl z plástu“.

1) I. Jan III., 2, 21.

2) II. Kor. I., 12.

3) Homil. 25, ad populum Antioch.

4) Žalm XVIII., 10, 11.

Bohu sloužití není jen pro sebe sladkým, nýbrž ono oslazuje všechny námahy a těžkosti tohoto života.

4. Pronásledovatelé víry, jak dějiny církve vypravují, činili něco neslýchaného, čemuž podobného se v dřívějším čase nestávalo. Vrhali často ty, kteří byli vyslýcháni a na skřípec natahováni, když zapřeli víru, do žaláře se svatými mučedníky. Aby však neměli ani ve smrtelných bolestech žádné útěchy, nebyli již více jako křesťané souzeni, nýbrž jako zločinci a buřiči. Bylo pak možno ten rozdíl mezi pravým vyznavačem Kristovým a těmi, kteří ho zapřeli, hned na zevnějšku pozorovati, v chování a na očích. Svatí mučení šli s radostí k výslechu a ke skřipci, z jejich tváře zářilo něco nepopsatelného, něco božského. Pouta svá si zdobili jako nákrčníky z perel. Ze zápachu vězení vycházeli jako líbá vůně pro Krista, pro anděle a pro sebe, jako by ne ze žalářů, nýbrž z vonných zahrad přicházeli.

Odpadlíci však přicházeli docela smutní se svěšenou hlavou, se šerednou tváří a vůbec oškliví. Těmto zapříčinilo svědomí daleko větší bol a utrpení, než pouta a řetězy a puch vězení, zatím co věrným dobré svědomí a očekávání blaženého pokoje a nebeské slávy jejich bolesti umírňovaly a jim působily občerstvení. Tutéž zkušenost činili

obyčejně všichni hodní; neboť radost z dobrého svědomí jest velice veliká. I když se hodný člověk nachází ve smutném a ubohém postavení, a nevidí-li odnikud, kamkoliv oči obrátí, žádné útěchy, tak dosahuje přece jen síly a útěchy, když do svého nitra popatří a pokoj svého svědomí a jeho vysvědčení uvidí. On nahlíží dokonale, že všechno ostatní, ať se děje co děje, nemůže mu ničeho dáti a vzíti, jen když toto si zachová.

5. Z toho pak plyne něco velmi potěšitelného. Je-li dobré svědomí a žití před Bohem příčinou radostí, pak je také tato duchovní radost znamením a měřítkem, že člověk dobré svědomí má, upřímně před Bohem žije a v jeho milosti a v přátelství se nachází. Sv. Bonaventura praví:¹⁾ „Duchovní radost jest znamením nejvyšším působící milosti“. A prorok praví:²⁾ „Světlo vzešlo spravedlivému a lidem přímého srdce radost.“ — „Zpozdilí jsou, bez rozumu, ve tmách chodí.“

Hlavní důvod, proč sv. František na svých bratřích požadoval vždy duchovní radost, byl tento, poněvadž to bral za znamení, že Bůh v nich zůstává a že se nacházejí v jeho milosti a v přátelství. „Plodem ducha však jest

1) *Speculum disciplinae*, p. 1, c. 2.

2) Žalm LXXXVI., 11. — Žalm LXXXI., 5.

radost“,¹⁾ praví apoštol Pavel. Tato duchovní radost, která prýští z čistoty srdce a z nevinosti života jako z pramene, jest ovoce Svatého Ducha a proto také znamením, že on v srdci bydlí. Sv. František²⁾ radoval se velice, aby své bratry v takové radosti viděl; že častěji říkával: „Když mne zlý nepřítel mnohdy pokoušel zasmušilostí a smutkem ducha, tak jsem pozoroval a díval se na radost mých spolubratří; a ihned při pohledu na ně byl jsem prost pokušení, jako kdybych anděle byl viděl.“ Pohled na služebníky Boží, kteří v milosti a v přátelství Božím jsou, je jako pohled na anděle na zemi. Tak praví také Písmo:³⁾ „Viděla jsem tě jako anděla Božího.“ — „Vím, že dobrý jsi ty, před očima máma jsi takřka anděl Boží.“

1) Gal. V., 22.

2) Markus von Lissabon — Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder 1. T., 1. B., 26. kap.

3) Esther XV., 16. — I. Král. XXIX., 9.

VII.

Že je také dobrý a spasitelný smutek.

1. Máme býti vždycky veselými? Nemáme příčiny býti smutnými? Není také chvályhodný smutek? Na tyto otázky zní odpověď: Jest opravdu dobrý a spasitelný smutek; neboť jedno z osmi blahoslavenství, které Kristus Pán v evangeliu předvádí, zní následovně: ¹⁾ „Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.“ Sv. Basil ²⁾ a sv. papež Lev ³⁾ a s nimi Kassian ⁴⁾ praví: „Jsou dva druhy smutku: světský, když člověk rmoutí se nad něčím ve světě, na př. nad neštěstím a utrpením, a to je smutek, který služebníci Boží nemají míti.“ O sv. Apolloniovi se čte v ži-

1) Mat. V. 5.

2) Reg. brev. tract. Interrog., 192.

3) Serm. 95, c. 4.

4) De coenob. instit., L. 9, c. 9.

votě poustevníků,¹⁾ že kázal svým učeníkům, že se nesluší smutek pro služebníky Boží, kteří mají své srdce u Pána a jejichž naděje se odnáší na nebeské království. Pohané, židé a ostatní nevěřící mohou býti smutnými a bez přestání mohou plakati nad hříchy svými; spravedliví ale, kteří živou vírou očekávají požívání oněch věčných dober, mají se radovati a jásati. „Těšte se z Pána, plesejte, spravedlivci, jásejte všichni upřimného srdce!“²⁾

Když milovníci pozemských a pomíjejících věcí radují se z dobrého výsledku jejich a nad tím jásají, čím větší příčinu máme my se radovati a jásati v Bohu a ve věčné slávě, ve kterou doufáme? Apoštol chce, abychom se i nad smrtí našich přátel a příbuzných velice nermoutili. „Nechceme však, bratři, abyste byli v nevědomosti o těch, kteří zesnuli, byste netruchlili (nad nimi) jako ostatní, kteří nemají naděje.“³⁾ Nepraví přímo, že nesmíme docela nic se rmoutiti; neboť bolest svou ukazovati nad smrtí, jest něco přirozeného a není nic zlého, nýbrž něco dobrého a znamením lásky. Kristus Pán zjevil svůj bol. On plakal nad smrtí svého přítele Lazara a okolostojící řekli:⁴⁾ „Hle, kterak jej

1) Vit. Patr., L. 8, Historia Lausiaca, c. 52.

2) Žalm XXXI., 11.

3) I. Thesal. IV., 13.

4) Jan XI., 36.

něný, když se těšíme tím, že se jednou uvidíme u Boha spojeni v nebi. Mrtvý jde před námi, my ho budeme brzy následovati. Co se týká přítomných případů života tohoto, tak jako lidé nesmíme býti vzhledem k nim bezcitní; avšak my se nesmíme při nich dlouho zdržovati, nýbrž je přijímati jako mimochodem:¹⁾ „A ti, kteří pláčí, jakoby neplakali a kteří se radují, jakoby se neradovali.“

2. Jiným jest smutek duševní podle vůle Boží. Tento jest dobrý a spasitelný a sluší služebníkům Božím. On povstává, jak praví sv. Basil a Kassian, rozmanitým způsobem a z mnohých důvodů. Prvním jest smutek pro naše hříchy spáchané proti Bohu. K tomu se odnáší, co praví apoštol:²⁾ „Nyní se raduji, nikoliv, že jste byli zarmouceni, nýbrž že jste se zarmoutili ku pokání. Zarmoutili jste se totiž podle Boha, abyste v ničem nevzali z nás škody. Zármutek totiž, který jest podle Boha, působí pokání ke spáse.“ Pláč nad hříchy, smutek a bolest nad urážením Boha jest dobrý a bohumilý smutek. Sv. Zlatoúst³⁾ uvádí docela zvláštní důvod. Žádná ztráta ve světě nenahradí se bolestí, utrpením a smutkem, než jen ta, kterou hříchem utr-

¹⁾ I. Kor. VII., 30.

²⁾ II. Kor. VII., 9, 10.

³⁾ Homil. 18 ad populum Antioch, n. 3.

píme. Proto jest bolest a smutek ve všech jiných věcech špatně užita, jen zde ne. Neboť všechny jiné ztráty nebudou pláčem a smutkem zlepšeny, nýbrž budou tím jen ještě zvětšeny a rozmnoženy. Jen hříchem zapříčiněná ztráta jest zlepšena smutkem a bolestí, proto musíme hříchy oplakávati.

3. Tento svatý smutek má za druhé svůj původ a základ v hříších jiných, když vidíme, že Bůh jest uražen, neoslavován a jeho zákon přestupován. Také tento smutek jest dobrým; neboť vzniká z lásky a z horlivosti pro čest a slávu Boží a pro spásu duší. Tak vidíme ony svaté proroky a velké přátele Boží docela nemocnými a jako ztrávenými smutkem a bolestí při pohledu na hříchy a urážky, které byly spáchány vůči majestátu Božímu a které nemohli odvrátiti. „Jimá mne zmalátnělost pro hříšníky, kteří opouštějí zákony tvé.“¹⁾ Tak veliký byl smutek, který z toho důvodu prorok David pocítoval, že bolest duše oslabovala tělo a ničila krev. „Jsem až zvadlý, jak se rozhorluji, že zapoměli tvých slov moji nepřátelé.“²⁾ „Patřím na věrolomce a chřadnu, protože nevšímají si tvých řečí.“³⁾ Krev se zastavovala a rozkládala v něm při pohledu na urážky a nezpůsoby, které spáchány byly

1) Žalm CXVIII., 53.

2) Žalm CXVIII., 139.

3) Žalm CXVIII., 158.

miloval!“ Sv. Pavel praví jen, že se nemáme rmoutiti jako nevěřící, kteří v žádný jiný život nedoufají; náš smutek musí býti umír-proti Bohu. Také prorok Jeremiáš je pln takových nářků a vzdechů. Tento smutek se hodí pro nás velmi dobře; neboť účel našeho řádu jest posvěcení a oslavení jména božského v celém světě. Proto musí býti naším největším bolem viděti, že tomu tak není, nýbrž že pravý opak se děje.

4. Tento dobrý smutek může také za třetí povstati z touhy po dokonalosti. Když nám velice na tom záleží, abychom v dokonalosti prospívali, proto pláčeme a naříkáme, poně-vadž nejsme lepšími a dokonalejšími, pak náležíme k těm, o nichž Kristus Pán praví:¹⁾ „Blahoslavení, kteří lačnějí a žíznějí po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.“ Pán Bůh vyplní jejich touhu.

5. Svatý smutek může za čtvrté povstati ve služebnících Božích z úvahy o slávě a z touhy po nebeských dobrých, když vidíme, že jsme ještě daleko od nich a jejich zmocnění jest oddáleno. Tak plakali Israelité v babilonském zajetí:²⁾ „U řek babilonských tu sedíce lkáme na Sion vzpomínajíce.“ A jiný se modlí:³⁾ „Běda mně, pobyt v cizině se

¹⁾ Mat. V., 6.

²⁾ Žalm CXXXVI., 1.

³⁾ Žalm CXIX., 5.

dlouží! K tobě voláme vyhnaní synové Evy, k tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém údolí.“ Tak se modlíme, a tyto vzdechy jsou výtečná a milá hudba v uších našeho Boha.

6. Kassian udává znamení,¹⁾ po kterých se může poznati dobrý a bohumilý smutek a zlý od ďábla vzbuzený. První jest poslušný, milý, pokorný, klidný, laskavý a trpělivý. Poněvadž vyvěrá z lásky k Bohu, má všechny ony dary Ducha Svatého v sobě, které sv. Pavel o svaté lásce vypočítává,²⁾ totiž: „Láska, radost, pokoj (trpělivost), přívětivost, dobrotivost, shovívavost (tichost), důvěra, mírnost, zdrženlivost (čistota).“ Zlý smutek však, který vyvolává zlý nepřítel, jest tvrdý, netrpělivý, plný žluče a nevylečitelné trpkosti. On nás vede k nedůvěře a k zoufání a zdržuje nás ode všeho dobrého. Dobrý a bohumilý smutek naproti tomu jest, jak Kassian poznamenává, v jistém smyslu sám radostným a má útěchu a velkou sílu a statečnost ke všemu dobrému za následek, jak se to dá dokázati o všech čtyřech druzích smutku.

Také ten, který své hříchy oplakává, jest ve svém soužení a bolu nad hříchy svými plný božské útěchy. Víme ze zkušenosti, jak jsme uspokojeni a klidni, když jsme srdečně

¹⁾ De coenob. instit., L. 9, c. 11.

²⁾ Gal. V., 22, 23.

oplakali svých hříchů. Důležitý bod, v němž velký rozdíl a nekonečnou přednost duchovního života služebníků Božích před životem světa poznati můžeme, jest tento: že my daleko více rozkoše a radosti i tehdy ve své duši nacházíme, když hříchů své oplakáváme, než světští lidé při všech světských slavnostech a zábavách najíti mohou. To oceňuje vysoko sv. Augustin a praví:¹⁾ „Když již první dílo bohumilé, kterým začínáme Bohu sloužiti, totiž pláč ospravedlněného, když již tento jeho smutek tak na radost bohatý jest, co to bude za rozkoš a radost, kterou okusí, když je Pán v modlitbě útěchou naplní a jim zachová jásoť ducha, kterého svým vyvoleným sděluje? Co to teprve bude. A setře všelikou slzu s očí jejich a smrti nebude již: ani zármutku, ani křiku, ani bolesti nebude již, neboť první věci pominuly.“²⁾

4. Jak ustavičné oplakávání hříchů jiných radost a rozkoš a klid v duši působí, jest lehkou pochopit; neboť jest to znamením dítek Božích, že jsou plné horlivosti pro čest jejich Otce. A co může býti milejšího a sladšího, než touha a vzdechy po dokonalosti, ona žádost nacházeti se již v nebeské vlasti? Sv. Augustin³⁾ praví: „Co je krásnějším a radost-

1) Cf. Enarr. in Ps. 145, n. 1.

2) Zjevení XXI., 4.

3) Lib. Meditationum, c. 37 (Append).

nějším, než uprostřed temnot tohoto života a ve mnohých trpkostech toužiti po sladkostech božských, po věčné blaženosti vzdychati a tam v duchu již žíti, kde docela jistě pravé radosti budou?“

7. Z toho vidíme dále, že radost, kterou chceme viděti na služebnících Božích, není žádnou ješitnou nebo marnou radostí, pozůstávajíc ve smíchu, v řečech veselých, v vtipech a žertech, nebo v tom, že s každým se bavíme, kterého potkáme. To by nebyla radost dítek Božích, nýbrž rozpustilost, nevázanost a rozptýlenost. Co chceme, jest vnější radostnost, která z hlubin srdce vychází, jak mudřec praví:¹⁾ „Srdce radostné vyjasňuje líce, naproti tomu ale duch smutný vysušuje kosti.“ Tak čteme také o mnohých svatých, že na jejich tvářích zářila radost a veselost, která dávala vysvědčení o vnitřní radosti a o klidu v duši. To je radost, která jest nám tak nutnou.

¹⁾ Příklad XV., 13–XVII., 22.

KNIHA SEDMÁ.

O JEŽÍŠI KRISTU
A O ROZJÍMÁNÍ JEHO SVATÉHO UTRPENÍ
A O JEHO OVOCI.

I.

O pokladu a velkých dobrech, které v Kristu máme.

1. „Když však přišla plnost času, Bůh vyslal Syna svého, učiněného z ženy, podřízeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří byli pod zákonem, abychom obdrželi přijetí za syny“. ¹⁾ Všechny dřívější časy byly do jisté míry bez milosti. Konečně přišel čas plný milosti a duchovních dober a proto právem jmenujeme ho zákonem milosti; neboť v něm byla nám dána milost ona, která je pramenem, počátkem a původem všech milostí. Bůh poslal svého jednorozeného Syna jako člověka, aby nás od hříchu vykoupil, aby nás vykoupil a osvobodil z moci a z otroctví ďábla, v němž jsme se nacházeli. „Nyní bude kníže tohoto světa ven vyvržen“. ²⁾ Bůh

¹⁾ Gal. IV., 4, 5.

²⁾ Jan XII., 31.

poslal svého Syna, aby nás s Bohem smířil a aby nás Bůh opět za dítky přijal, aby nám otevřel branu nebes, která hříchem byla zavřena.

Ve svém žalostném pádu ztratili naši prarodičové pro sebe a pro své potomstvo blažený stav prvotní spravedlnosti, do kterého je Bůh postavil a byli pak s celým svým potomstvem vystaveni nekonečné bídě. „Bůh učinil člověka správného, ale on že zapletl se do nesčíslných nesprávností“. ¹⁾ Jen jediná útěcha v tak velikých obtížích jim zůstala. Bůh totiž ihned, když Adam zhřešil, prokletí nad hadem pronesl a slíbil, že v čas pošle svého jednorozeného Syna, aby přijal lidskou přirozenost, za nás trpěl a nás vykoupiti měl od zel, do kterých jsme hříchem upadli: „Nepřátelství ustanovuji mezi tebou a ženou, mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím; ona rozdrtí hlavu tvou, kdežto ty budeš úklady činiti patě její“. ²⁾

2. Toto zaslíbení bylo velkou útěchou pro prarodiče. Cinili pokání, poučovali své děti o blaženém stavu, v němž byli a jak ho ztratili hříchem; dále, že Vykupitel přijde, jehož mocí budou zachráněni. Bůh potvrzoval toto přislíbení potom častěji, obzvláště těm, na kterých měl zalíbení, jako Abra-

¹⁾ Kazatel VII., 30.

²⁾ Genese III., 15.

hamovi, Jakobovi a Davidovi, zvláštním způsobem, když jim přislíboval, že Vykupitel přijde z jejich kmene, a celý národ israel-ský znal toto přislíbení zjevně. Proroci oznamovali podivuhodné věci z jeho příští a očekávali ho s voláním, vzdycháním a modlitbou:¹⁾ „Pošlete berany pro zeměpána“. — „O bys protrhl nebe a sestoupil“. — „Rosu dejte nebesa s hůry, mraky deštěte spravedlivce! Otevři se země a vypuč spasitele a spolu vzejdi spravedlnost!“ Nevěsta ve Velepísni mluví plná touhy:²⁾ „Budiž (nyní) mojí bratrem, ježž prsy mé matky kojily! Když tě venku potkám, zlíbám tě a nikdo mnou nepohrdne!“ Tento Vykupitel byl také očekávání národů. Oni na něho čekali, jako otroci na vykoupení a tato naděje je udržovala. V síle toho, který měl přijíti, byly jim hříchy odpouštěny. Jako my nyní věříme, že přišel, tak oni tenkrát věřili, že přijde a proto ho nazývali „ten, který přijíti má“. Tuto otázku dali také Janu Křtiteli:³⁾ „Ty-li jsi ten, který přijíti má, či-li jiného čekáme?“

3. Když však plnost času nadešla, když hodina uhodila, v níž dle božského úradku toto velké milosrdenství světu mělo býti za podíl, poslal Bůh svého jednorozeného Syna.

¹⁾ Isaiáš XVI., 1, LXIV., 1, XLV., 8.

²⁾ Velepíseň IX., 1.

³⁾ Mat. XI., 3.

Bůh ho nechtěl ihned poslati. Lidé měli nejprve svou bídu poznati a po spáse toužiti, aby si ji více mohli ceniti, když jim dána bude. Často nám Bůh nechce ihned poslati pomoc a útěchu, abychom svou nedostatečnost a nutnost od něho se pomoci dovolávati dokonale poznali a neodvažovali se něco sami sobě připisovati. Konečně dle úradku Božího mělo se nám pomoci. Blažený a dlouho čekáný čas nadešel. Nikdo nemohl onen pád a škody vyléčiti důstojným a patřičným způsobem, než Bůh sám. Nedostačila síla lidí k nápravě; také síly andělské nedostačovaly k této obnově. Božská síla byla nutnou. Vykoupení mělo býti provedeno zadostučiněním za hříchy a toto zadostučinění mělo býti plné utrpení. Poněvadž Bůh ve své bytosti a přirozenosti je neschopen trpěti, tak našla nekonečná moudrost Boží prostředek, totiž podivuhodné vtělení Syna Božího a spojení obou přirozeností, božské a lidské v jedné osobě a tato vykonala vznešené dílo vykupitelské.

4. To byl vynález plný moudrosti a dobroty, který projevoval nekonečnou velikost a moc Boží vznešeněji, než všechna jiná díla, která ve světě Bůh vykonal. Proto se modlí prorok:¹⁾ „Vzbuď sílu svoji a nám ku

¹⁾ Žalm LXXIX., 3.

pomoci přispěj!“ On prosí, aby tímto svým příchodem svou moc zjeviti ráčil; neboť to bylo dílo největší moci, kterou Bůh ve světě mohl projeviti. Sv. Augustin¹⁾ praví: „Velikým dílem bylo stvoření světa, stvoření tak dokonalých bytostí; bylo to znamením jeho moci a proto pěje církev: Věřím v Boha, otce všemohoucího, stvořitele nebe a země. Avšak v přirovnání s vykoupením jest dílo stvoření jen písmenou jedinou. Proto nazývá Dávid stvoření dílo prstů Božích:²⁾ „Hledím-li na nebesa tvoje, jež jsou dílo tvých prstů, na měsíc, na hvězdy, které jsi upevnil“. Kde však je řeč o vykoupení lidského pokolení, tam se to nazývá dílem ramene:³⁾ „On učinil mocné věci ramenem svým“. Tentýž rozdíl, jako mezi ramenem a prstem, jest také mezi vykoupením a stvořením.

Toto dílo nezjevilo jen moc a velikost Boží, nýbrž také velikost člověka a cenu, kterou v očích Božích má. To je nám zde daleko zjevnější, než při stvoření. Proto se modlí církev: „O Bože, který jsi důstojnost lidské přirozenosti podivuhodně stvořil a ještě podivněji obnovil.“ Bůh dal člověku mnoho, že ho stvořil, ještě více však, že ho

1) De Civitate Dei L. 10, c. 29.

2) Žalm VIII., 4.

3) Luk. I., 51.

vykoupil. Sv. papež Lev praví:¹⁾ K vznešené bytosti Bůh člověka povýšil, když ho dle obrazu a podobenství svého stvořil; ale ještě více ho vyvýšil a vyznamenal, když Bůh se stal nejen obrazem a podobenstvím člověka, nýbrž skutečným člověkem.

5. Tak mnohé a veliké statky podílem se nám staly ze Vtělení Božího k našemu vykoupení, že my pro tento užitek hřích Adamův štěstím pro svět uznati musíme, jak církev v sobotu svatého týdne přemírou lásky v duchu přeplněna, jásá a velebí Krista, svého ženicha, zpěvem: „O šťastná vino, která zasloužila takového a tak vznešeného Vykupitele nalézt!“ O pravdě nutný hřích Adamův, který smrtí Kristovou smazán byl! Apoštol praví:²⁾ „Avšak ne tak jest to s milodarem, jako s proviněním.“ Větší dobrodiní byla milost, kterou Kristus světu udělil, než škody hříchu Adamova. Sv. Bernard³⁾ praví na hořejší slova apoštolova: Velmi mnoho nám uškodil jeden jediný člověk a jedna jediná žena; ale Bohu díky, jest všechno opět jediným mužem a jedinou ženou (totiž Kristem a Marií) opět dobrým učiněno a sice ne bez bohatého zisku na milostech. Neboť

¹⁾ Serm. 24 (in Nativ. Dom. 4), c. 2.

²⁾ Řím. V., 15.

³⁾ Serm. de septem praerogativis B. V. (Domin. infr. Octav. Assumptionis), n. 1.

dar milostí není rovným přestoupením, nýbrž velikost milostí vystupuje daleko nad ocenění škod.“

6. Nespočetné a nevyslovitelné jsou velké statky a poklady, které máme v Kristu. Sv. apoštol Pavel praví, že jemu propůjčil Bůh milost pohanům zvěstovati tyto nekonečné poklady a bohatství a je vysvětlovati. Této milosti potřebovali bychom i my nyní velice. „Kdybys znala dar Boží a kdo jest ten, jenž ti praví: Dej mi píti.“¹⁾ Tak mluvil Kristus k Samaritánce. Tento výtečný dar, který Bůh slíbil dáti, totiž svého Syna, toho již opravdu dal. On jediný zaslouží slovo — dar; neboť s ním nám dal Bůh všechno. O kéž bychom tento dar a všechny velké dary, které v něm máme, poznati a pochopiti mohli! Že nám otevřel Pán tuto vznešenou žílu a ukázal zlatodol s drahocným pokladem! Jak bychom byli šťastní a bohatí. Sv. Augustinu prokázal Pán tuto milost, proto praví: „Kdo tobě neslouží pro dobrodiní stvoření, zaslouží peklo; kdo ti však nemůže sloužiti pro dobrodiní vykoupení, pro toho jest nutným nové peklo.“

7. O blaženém Avilovi se vykládá,²⁾ že se tak do tohoto tajemství ponořil, že každému

¹⁾ Jan IV., 10.

²⁾ José Fernand. Montaña, Nueva Edicion de las obras del B. Juan de Avilla t. IV., c. VII., p. 348.

dal za odpověď, kdo se podívoval nějakému daru od Boha jemu prokázanému: „Nediv se tomu, nýbrž podiv se a ustrň nad nekonečnou láskou Boží, v níž on za tebe člověkem se stal.“ — „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného dal.“ Sv. apoštol Jan mohl vysoký stupeň lásky, kterou Bůh k nám choval, jen tím vysloviti a vysvětliti, že on tuto lásku měřil darem. Ze vznešenosti daru, který nám dal, můžeš poznati lásku, kterou k nám měl. Jak veliký dar, tak velkou jest láska. Bůh tak miloval svět, že svého jednorozeného Syna dal, a on se stal člověkem, abychom my jeho smrti života dosáhli. Církev píše: „O podivuhodná milost tvého milosrdenství vůči nám! O necenitelný důkaze milosrdné lásky! Abys otroka vykoupil, obětovals svého Syna!“ Kdo si může něco takového představit? Který člověk by se odvážil svého krále prositi, kdyby byl mezi divochy jako otrok držen: Pane pošli svého syna jediného sem, aby mezi nevěřícími k mému vysvobození zemřel. Co se neodvažuješ vysloviti, co nemůžeš mysliti a si představit, co by nikdy nepřišlo na mysl, to učinil Bůh pro tebe.

8. Ale Pán ještě více učinil. On nás nejen vykoupil z našeho zajetí, nýbrž pozdvihl nás k důstojnosti dítek Božích. On vzal naši přirozenost, aby nás své přirozenosti účastnými

učinil. Bůh se stal člověkem, aby nás dítkami Božími učinil. Sv. Jan praví:¹⁾ „Vizte, jakou lásku Otec nám prokázal, abychom dítkami Božími sluli.“ A svatý Pavel praví:²⁾ „Z té příčiny nestydí se nazývati je bratry řka: „Zvěstovati budu jméno tvé bratrům svým.“ Ba, zdá se, že si z toho čest dělá; neboť často užívá tohoto vyjádření a nazývá je bratry. Co by měl si ještě člověk přát, který má Boha za otce a Ježíše Krista, v jehož ruce jest všechna moc na nebi i na zemi, za bratra?

Jak radostní a veselí byli a plni důvěry bratři Josefovi, když svého bratra Josefa na trůně egyptském viděli a věděli, že nad celou zemí vládne, že farao všechno skrze něho zařizovati nechává, když říká: „Jděte k Josefovi“, když jim odňal všecken strach k vůli učiněnému ublížení a všechno nutné jim nabídl, když pravil:³⁾ „Nebojte se, já budu živiti vás i děti vaše“. Zavolal je všechny k sobě, poslal jim vozy, na kterých by mohli svůj majetek přivésti a řekl:⁴⁾ „Přijďte ke mně; dám vám, co dobrého v Egyptě.“ Právě tak jedná také s námi Kristus, náš Vykupitel. On jest naším bratrem a miluje

1) Jan III., 1.

2) Žid. II., 11, 12.

3) Genese L. 21.

4) Genese XV., 18.

nás více, než Josef své bratry miloval, a chce nás všechny k sobě vzíti. On se modlí ke svému Otci:¹⁾ „Otče, chci, aby, kde jsem já, byli se mnou i ti, které jsi mi dal“. Posílá nám vozy, na kterých můžeme k němu přijeti, totiž sv. svátosti a všechny cenné prostředky spásy, kterých potřebujeme.

9. Ať se ti před oči postaví urážky a hříchy, kterých ses proti němu dopustil, aby tebe učinily nedůvěřivým a zoufalým, tak jich již zapomenul k vůli pokání. A nejenom to; on jest při tom našim prostředníkem a přímluvcem u věčného Otce, aby nám vyžádal milosrdenství a odpuštění. Tím nás povzbuzuje apoštol a evangelista Jan, když praví:²⁾ „Dítky moje, toto vám píši, abyste nezhřešili. A zhřeší-li někdo, máme přímluvce u Otce, (totiž) Ježíše Krista, spravedlivého“. A apoštol Pavel píše:³⁾ „Ježíš vešel do samého nebe, aby se ukázal nyní před Bohem za nás“. Dle rozjímání sv. Bernarda představuje Spasitel věčnému Otci svému své rány a upomíná ho, že je pro nás přijal podle vůle svého Otce; proto nemůže zahynouti, co mu tak drahým je. Jako nejsvětější královna andělů svému požehnanému synu ukazuje prsy své, kterými ho kojila, a

¹⁾ Jan XVII., 24.

²⁾ I. Jan II., 1.

³⁾ K Židům IX., 24.

tímto způsobem se za nás přimlouvá, tak právě ukazuje Syn věčnému Otci rány a jizvy, které za nás přijal. To je dle pojetí svatých jedna z příčin, proč chtěl, aby zůstaly, ba ještě se prohloubily ony rány po jeho slavném z mrtvýchvstání.

10. Po smrti Jakobově přišli jeho synové k bratru svému Josefovi. Byli plni strachu, že by mohl pomstít na nich spáchané bezprávy, které on za života otce nepomstil a řekli k němu:¹⁾ „Tvůj otec, než umřel, uložil nám, bychom ti jeho slovy řekli: Prosím, zapomeň na zločin svých bratří, na hřích a na zlobu, které se proti tobě dopustili; také my prosíme, abys služebníkům Boha svého otce nepravost tuto odpustil.“ Vzpomínka na jejich společného otce, jehož prosbu přednesli, měla Josefa přivést k odpuštění. Tak také Kristus ve své nekonečné lásce k nám naše chyby a hříchy na sebe vzal; neboť vzal je na sebe a byl naším rukojmím. „I složil Hospodin na něj nepravosti všech nás..., neboť on jejich hříchy na sebe vezme.“²⁾ Obraťme se také s tímž návrhem a s toutéž prosbou, jako bratři Josefovi, na věčného Otce a řekněme mu: Věčný Otče! odpusť tyto moje hříchy svému Synu Ježíši Kristu; neboť v hodině smrti jeho byla to jeho

¹⁾ Genese L. 16, 17.

²⁾ Isaiáš LIII., 6, 11.

prosba: ¹⁾ „Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí“.

Kdo by mohl ještě pochybovati o jeho milosrdenství? My jsme pokropeni krví Kristovou, která lepší jest, než krev Abelova. Neboť ona volala o pomstu, krev Kristova však volá o milosrdenství pro ty, pro jejichž spásu vylita byla, ba dokonce i pro ty, kteří ji prolili. Předvádí-li ti zlý duch množství tvých hříchů a tvou bídu, aby tě udělal zoufalým a malomyslným, tak pozdvihni svých očí k Ježíši Kristu. Mysli si, že tě bere za ruku, vede tě před svého Otce, on mluví a odpovídá za tebe jako tvůj obhájce a správce a přikrývá tvou hanbu zásluhami a dílem, které pro svého Otce vykonal. Tu opět tvé srdce znovu se vzchopí a tvá zoufalost se promění v důvěru a smutek tvůj v radost. „Který jest nám učiněn od Boha moudrostí a spravedlností a posvěcením i vykoupením.“ ²⁾

11. Sv. Ambrož ³⁾ praví: „Všecko máme v Kristu a Kristus jest nám všecko. Chceš uzdravení pro svou ránu, tak je lékařem. Hoříš horečkou, je občerstvujícím pramenem. Obtěžuje tě tvá nespravedlnost, on je spravedlnost. Potřebuješ pomoci, on je silou. Bojíš se smrti, on je životem. Chceš do nebe,

¹⁾ Luk. XXIII., 34.

²⁾ I. Kor. I., 30.

³⁾ Lib. de Virginitate, c. 16, n. 99.

on je cestou. Chceš utéci temnotě, on je světlem. Toužíš po jídle, on je pokrmem. Cokoliv jen žádáš a potřebuješ, nalezneš vždy v něm.“ Na jiném praví: „Řítí-li se na tebe vlk, drž se skály. Skálou jest Kristus“. Utíkáš-li ke Kristu, utíká také vlk a nemůže tě více děsiti. Touto skálu žádal Petr, když klesal ve vlnách; našel, co hledal, neboť uchoпил pravici Kristovu a tak byl zachráněn.

12. „Nadále nechte se posilňovati v Pánu a to mocnou silou jeho. Oblecte se v plnou zbroj Boží, abyste mohli čeliti úkladům ďábovým.“¹⁾ Na tato slova praví sv. Jeroným:²⁾ z následujícího a ze všeho, co Písmo sv. praví o Kristu, našem Vykupiteli, vychází docela jasně na jevo, že Kristus Pán sám jest touto zbrojí Boží, kterou nám apoštol naporoučí obléci. „Oblecte se v plnou zbroj Boží“, jest proto to samé, jako kdyby řekl: „Oblecte se v Ježíše Krista.“ On ukazuje jen, jak Kristus jest naším brněním, naší helmou, naším plným výzbrojem, náš štít a náš oboustraně ostrý meč a naše všecko. Síla Kristova jest zbrojí, kterou obléci musíme, abychom odpírali všem pokušením ďábovým, abychom se hájili proti všem jeho podvodům a nástrahám a vyšli vítězně z tohoto boje s ním. Proto je Kristus naším vším a

¹⁾ Efes. VI., 10, 11.

²⁾ Commentar. in Epist. ad Ephes. L. 3, c. 6, v. 11.

my máme všechno v něm. Aby toto k pravému porozumění přivedeno bylo, dává mu Písmo sv. bezpočetná jména a názvy. Ono ho nazývá králem, mistrem, pastýřem, knězem, lékařem, přítelem, otcem, bratrem, biskupem, světlem, životem, pramenem atd.

Apoštol praví: ¹⁾ „V němž jsou všechny poklady moudrosti a vědomosti skryty“. Všechny naše poklady a bohatství jsou v něm; neboť v něm jest všechna naše dobrota a naše všechna spása uzavřena. Mají-li naše díla nějakou zásluhu vůbec, pak ji mají jen skrze něho; v jeho krvi zmočeny mají cenu, jak to sv. Janovi ve Zjevení o onom velkém množství ukázáno bylo, kteří před trůnem Božím stojí a které nelze spočítati. „Oděni v roucha bílá a mají palmy v rukou svých... To jsou ti, kteří přišli z velkého soužení a umyli roucha svá a zbílili je v krvi beránkově.“ ²⁾ Všechna naše dobra jsou přebytky z bohatství Kristova. Všechna dobra a dary, které se nám udělují, přicházejí jen jím a skrze jeho zásluhy. Jím jsme osvobozeni od pokušení a nebezpečností. Jím dosahujeme ctností. Zkrátka, všechno, co máme, máme od něho a všechno musíme žádati skrze něho a všechno musíme Kristu připisovati.

Proto končí a uzavírá církev všechny svoje

¹⁾ Kolos. II., 3.

²⁾ Zjevení VII., 9, 14.

modlitby a prosby slovy: Skrze Ježíše Krista Pána našeho. A prorok se modlí:¹⁾ „Strážce náš, popatři, Bože, a pohleď na tvář svého pomazaného!“ Udělal nám tohoto skrze Ježíše Krista, tvého Syna! Odpuť naše hříchy pro lásku, kterou k němu máš; neboť on zemřel na kříži pro ně. Obrať oči své na rány, které on pro nás trpěl a měl milosrdenství s námi. Bůh uděluje často dobrodiní pro spravedlivé, jak říká:²⁾ „Pro svého služebníka Jakoba, pro Israele, vyvolence svého.“ — „Pro mne a pro mého sluhu Davida.“ Když zásluhy Abrahama, Jakoba a Davida před tváří Boží dostačují k usmíření jeho a k zadržení jeho ruky před potrestáním národa; když Bůh z ohledu na ně svému národu mnoho milostí a darů prokázal; jak mnohem více bude věčný Otec činiti k vůli svému Synu, Ježíši Kristu, když na něm své zalíbení měl? A Kristus Pán sám nám praví a ujišťuje nás:³⁾ „A začkoliv budete prositi (Otce) ve jménu mém, učiním to, aby oslaven byl Otec v Synu.“

13. Vším právem zvolal anděl při narození Páně pastýřům a v nich také nám:⁴⁾ „Nebojte se, neboť hle, zvěstuji vám radost

1) Žalm LXXXIII., 10.

2) Isaiáš XXXXV., 4 – IV., Král. XIX., 34.

3) Jan XIV., 13.

4) Luk. II., 10, 11.

velikou, která bude všemu lidu. Narodil se vám dnes Spasitel, to jest Kristus Pán v městě Davidově.“ Není to jedna radost, nýbrž jsou to mnohé radosti a mnohá dobra. Origenes nadhazuje otázku, proč Isaiáš praví: ¹⁾ „Který zvěstuje pokoj, hlásá blaho,“ a proč apoštol Pavel toto místo podává v množném čísle. ²⁾ „Jak milý jest příchod těch, kteří zvěstují pokoj, kteří zvěstují věci dobré!“ Na to odpovídá ³⁾ — „Ježíš Kristus není jen jediným dobrem, nýbrž souhrnem všech dober. Jest naší spásou, naším životem, naším zmrtvýchvstáním, světlem světa, pravdou, cestou, dveřmi k nebi, moudrostí, mocí, pokladem všech dober. Pro nás vstal z mrtvých, abychom i my mohli vstáti z mrtvých; pro nás na nebe vstoupil. On sám praví: ⁴⁾ „Jdu, abych vám připravil místo.“ — „Jest vám užitečno, abych já odešel.“ Odtud posílá nám Ducha Svatého. Tam sedí na pravici Otce, uděluje nám ustavičně milosti a dary.

Také proto zůstávají rány otevřené, jak praví sv. Cyprian, aby nám ukázal, že ustavičně proudícími kanály poklady a milosti nám plují, které z nekonečné štědroty vyvěrají a nemohou býti nikdy vyčerpány.

1) Isaiáš LII., 7.

2) Řím. X., 15.

3) Commentar. in Ep. ad Rom., L. 8, n. 5.

4) Jan XIV., 2, XVI., 7.

„Ruce má jak zlaté válce, plné hyacintů.“¹⁾ Z jeho probodaných rukou proudí ustavičně dary. Uzavíráme nyní se slovy apoštola:²⁾ „Majíce tedy velekněze velikého, který pronikl nebesa, Ježíše, Syna Božího. — Přistupme tedy s důvěrou ke trůnu milosti, abychom došli milosrdenství a našli milost ku pomoci příhodné.“

14. O sv. Bernardu čteme,³⁾ že ve své těžké nemoci byl vytržen a v ekstasi se mu přihodilo, že byl veden ke soudní stoličce Boží, satan ho obviňoval a přednášel všechny své žaloby proti němu a pravil, že není slávy hoden. Světec odpověděl: „Připouštím, že věčné slávy nejsem hoden, ale mému Ježíši Kristu a Pánu přísluší. On ji má v nebi dvojím právem: za první jako jednorozený Syn věčného Otce a dědic nebeské říše a za druhé, poněvadž si ji svou krví vydobyl v poslušnosti vůči svému Otci až k smrti. Jemu dostačí ten první nárok a druhého nepotřebuje. Tento druhý daruje mi a následkem toho mám právo do nebe. V tom leží má důvěra.“ Tím byl bezbožný žalobce zahanben. Vise u soudu a soudní stoličce pomínula a světec přišel k sobě. V to musíme

1) Velepíseň V., 14.

2) K Židům IV., 14. 16.

3) Alanus auctor Vitae secundae S. Bernardi, c. 13, Migne t. 185.

i my doufatí a na tom musíme zakládati celou svoji naději. Přioděn šatem svého staršího bratra obdržel Jakob otcovské požehnání. Odějme se také my v Ježíše Krista, našeho staršího bratra; přikryjme se tukem tohoto neposkvrněného beránka, zajistěme si zásluhy jeho utrpení, pak obdržíme požehnání věčného Otce.

II.

Jak užitečným a bohumilým jest rozjímání utrpení Ježíše Krista, našeho Vykupitele.

1. Sv. Augustin praví:¹⁾ „Není ničeho spasitelnějšího pro nás, jako denní rozjímání toho, co Bohočlověk za nás trpěl“. Sv. Bernard se táže:²⁾ „Co by mohlo tak účinným býti, rány našeho svědomí vyléčiti a hlubiny naší duše očistiti, než časté rozjímání ran Kristových? Proti všemu pokušení, také proti nečistým, je to nejlepší prostředek k rozjímání utrpení Kristova se sebrati a do jeho ran se schovati.“ Tak učí světci. Zkrátka pro všechno nalezneme spasný prostředek a pomoc v utrpení Kristovu. Sv. Augustin³⁾ praví: „Ve všech věcech nenalezl jsem pů-

1) Serm. 32 ad Fratres in eremo.

2) Serm. 62. in Cant., n. 7.

3) Manuale, c. 22 (Append).

sobivějšího prostředku, než rány Kristovy.“ „Kdo se cvičí v sebranosti a v pobožnosti rozjímati život a utrpení Kristovo, ten nalezne v tom všecko, co jemu jest užitečno a potřebno, v nejbohatší míře, a on nemá potřebu mimo Ježíše ještě něco hledati.“ Tak vysvětluje sv. Bonaventura.¹⁾ Nacházíme také, že svatí a služebníci Boží ustavičně tohoto cvičení užívali a právě tímto prostředkem přišli ke své vynikající svatosti a dokonalosti.

2. I když se neděje v tomto cvičení nic jiného, než že na Boha myslíme a vzpomínáme na dobrodiní od něho obdržená a je uvažujeme, pak by to bylo nejvíce bohumilým a cenným před Pánem. Neboť je to jedno působení lásky docela zvláštní, že žádá a vysoko cení, aby milovaná osoba často si vzpomínala a přechoasto myslila na obdržená dobrodiní a vždy myslila a ráda o tom mluvila a vypravovala. A vpravdě milující má daleko větší radost a rozkoš, než když milovaná osoba jemu mnoho darů ze svého majetku by poslala. Můžeme to pozorovati na vznešené a bohaté matce, která ke svému vzdálenému synu zvláštní lásku chová. Vypravují-li jí, jak její syn tak často na ni vzpomíná, tak často o ní mluví, tak rád o jejím vychování mluví, o jemu prokázá-

¹⁾ XIII. Collat., 7.

ných dobrodiní a skutků lásky a o námáhách, které pro něho musela vytrpěti, tak si toho daleko více váží a má větší radost a rozkoš, toto slyšeti o synu, než kdyby jí hedvábné šaty mnohé s drahokamy a zlatem poslal, aniž by tak vděčným způsobem na ni nepamatoval. Náš Pán a Bůh pozoruje v každé věci to nejvlastnější, zákony lásky a platí u něho totéž, co vlastním je všem milujícím. Proto žádá a cení vysoko, abychom na něho stále vzpomínali a jeho nám prokázaných dobrodiní a vykonaných divů pro nás vzpomínali a to docela zvláště proto, poněvadž při myšlence na dobrodiní nikdy mnoho času nemůže uplynouti, aniž bychom se neprobudili v žádosti, jemu, jako našemu Pánu, za to věrně sloužiti.

3. Ludvík z Blois¹⁾ vypravuje o sv. panně Gertrudě, že od Pána přijala následující zprávu: „Jak často člověk obraz Ukřižovaného Krista se zbožností pozoruje, tak často bude sám spatřen nejlepším milosrdenstvím Božím v lásce“. Naučme se z toho aspoň tolik: Když on se nezdráhal z lásky k nám tolik trpěti, pak se nemáme i my zdráhati vzpomínati tohoto jeho utrpení pro nás. O sv. Františku²⁾ se vypravuje, že šel jednou hla-

1) Monile spirituale, c. 2, n. 4.

2) Markus von Lissabon – Kurtz, Chroniken der Minderen Brüder, I. T., 1. B., 86. kap.

sitě pláče a nařikaje kolem kostela Panny Marie v Portinkule. Potkal ho tam vznešený muž a věrný služebník Boží, který ho znal. Když viděl světce tak pláčícího a nařikajícího, myslil, že se mu nějaké neštěstí přihodilo nebo nějaké utrpení potkalo; obrátil se tedy na něho s otázkou, co se mu stalo, že je tak smutným. Světec odpověděl s mnoha slzami a vzdechy: „Jsem smutným a pláči pro muka a utrpení, která mému Ježíši docela nevinně učinili a poněvadž vidím, jak hanebně my lidé, kteří přece jsme příčinou jeho utrpení, těchto největších dobrodiní zapomínáme.

III.

Jak máme rozjímati utrpení Krista Pána a jak máme vzbuditi při tom soucit.

1. Tentýž způsob, který učitelé duchovního života vůbec pro modlitbu doporučují, máme také zachovávat i v rozjímání utrpení Krista Pána. Nemáme se omezovati, jak si vzpomínáme, na rozjímání a úvahu dějinného, nýbrž docela zvláště svou vůli povzbuditi k svatým pocitům a žádostem, které se nejprve v srdci tvoří a pak později projevují se skutkem. To je to, nač nejvíce v modlitbě musíme dbáti, a čím se musíme nejvíce zabývat.

Kdo zemi vykopává a odhazuje, aby pramen vody, nebo poklad odkryl, ten kope tak dlouho, až narazí na hledané. Když ty prostřednictvím rozjímání a uvažování rozumu zlato a poklad hledané pravdy a vytouženého

pocitu odhalíš, a na živou vodu přijdeš, po níž duše tvá žízni a touží, pak nemusíš svým rozumem dále kopati, nýbrž při pocitech a žádostech vůle pozdržeti se, až budeš touto vodou napojen, tvá žízeň ukojena a ty docela uspokojen budeš. Neboť to je cílem, o který se snažíme v modlitbě; to je ovoce, které z ní musíme vyzískati. K tomuto cíli musí se obracet všechna rozjímání, úvahy a vyšetřování rozumu. To musíme také zachovávat při rozjímání utrpení Páně. Chceme udati ony pocity, které získáváme z tohoto rozjímání, a u kterých máme hlavně se zdržeti, při čemž spojíme s tím některé úvahy, které nás k tomu povzbuzují.

2. Mnoho je pocitů, s nimiž se zde máme obírat a v nichž se máme zdržeti s velkým prospěchem. Ti, kteří se tímto předmětem zabývají, obyčejně uvádějí 7 druhů. Prvním je pocit soucitu. Soucit s jiným míti znamená přejímati utrpení z jeho utrpení a bolest z jeho bolesti, při čemž ho v jeho soužení s vnitřní účastí a srdečnými slzami doprovázíme. Tímto způsobem jest utrpení a bolest jakýmsi způsobem rozdělena. Co já soucitě na sebe беру, to je ulehčením pro druhého; tento má pak méně bolesti a útrap. To vysvitne ještě lépe z protivy. Když někdo nad neštěstím a utrpením bližního ukazuje radost, posmívá se tomu a žerty si z toho dělá,

pak dělá bolest druhého ještě větší a citlivější. Nyní nemůžeme na tento způsob zmírniti bolesti a utrpení Kristovo, které již pomínulo, avšak nic méně jest mu naše účast a soucit nejvýše milým a my jsme učinili jakýmsi způsobem jeho muka a utrpení svými. Proto praví apoštol: ¹⁾ „Jsme-li dítkami, (tedy) i dědici, dědici Božími a spoludědici Kristovými, ačli spolu s ním trpíme, abychom s ním i oslaveni byli.“

3. K vzbuzení tohoto soucitu slouží zvláště rozjímání velikosti bolestí, útrap a těžkostí, které Ježíš Kristus trpěl. Tyto byly, jak theologové a svatí říkají, daleko větší, než je můžeme v tomto životě trpěti, jak to stojí u proroka Jeremiáše: ²⁾ „Ó, vy všichni, kteří (kolem) jdete cestou, pohleďte a vizte, je-li bolest jako bolest má.“ Již na těle jeho nebylo místa, kde by netrpěl nevýslovná muka a utrpení. Prorok volá: ³⁾ „Od paty do temene nic není zdravého na tobě; samá rána, modřina a oteklina, jež nemá obvazku, léčení, oleje hřejivého.“ Ruce a nohy jsou hřeby probodané, hlava jest probodaná trnovou korunou, tvář poplvaná a spoličkovaná; celé tělo zbičované a křižováním z kloubů vytrhané. „Mohou sčítat všecky moje kosti.“ ⁴⁾

4. A nejenom na těle trpěl muka, nýbrž

¹⁾ Řím. VIII., 17. ²⁾ Nářek I., 12. ³⁾ Isaiáš I., 6.
⁴⁾ Žalm XXI., 18.

také na duši. Neboť ačkoliv lidská přirozenost vždy spojena byla s božskou osobou, tak cítila přece trpkost utrpení právě tak, jako kdyby spojení nebylo. Aby tato bolest ještě větší byla, chtěl býti Pán bez vší útěchy. Vyslovil to na kříži: ¹⁾ „Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“ Svatí mučeníci byli ve svých bolestech občerstvováni nebeskou a božskou útěchou. Ta jim pomáhala utrpení nejen zmužile snášeti, nýbrž dokonce s radostí trpěti. Aby ještě více z lásky k nám trpěl, uzavřel každý způsob občerstvování a útěch s nebe i ze země pro nižší část své duše. Proto nebyl jen od svých přátel a učeníků, nýbrž i od svého Otce nebeského opuštěn: ²⁾ „Počítají mne k těm, kteří do hrobu klesli, jsem jako člověk vysílený. Jako již mezi mrtvými opuštěn jsem.“ On jediný byl mezi těmi, kteří propadli smrti, bez hříchu a nezasloužil ani smrti ani trestu.

Abychom rozuměli velikosti těchto bolestí Kristových, dostačí uvažovati, že sama představa a úvaha o nich Kristu v zahradě krvavý pot v tak bohatém množství vynutila, že stékal na zemi. Co teprve musela muka sama býti, když jen myšlenka na ně mu takový bol a smrtelné úzkosti zapříčinila? Jeho utrpení a bolesti byly takového druhu a síly, že nikdo

¹⁾ Mat. XXVII., 46.

²⁾ Žalm LXXXVII., 5, 6.

bez zázraku v nich by nemohl na živu zůstat, jak světci vypravují. Proto musel Kristus od svého Božství stále pomoc přijímat, aby v nich nezemřel; avšak Božství nepůsobilo necitelnosti pro utrpení, nýbrž jen to, že nesmírná bolest a její pocíťování jeho život neukončilo, aby ještě více mohl trpěti. Při tom můžeme milosrdenství a štědrotu Boží rozjímat a uvažovati, která divy dělala, aby svatí mučeníci necítili tak bolestně svá utrpení, pro sebe však žádného zázraku neučinil, aby z lásky k nám mohl ještě více trpěti bolestí a útrap.

5. Mimo tyto vnější bolesti, které Pán trpěl na těle a zároveň na duši, postihly ho ještě jiné, vnitřní bezprostředně jeho duši svatou. Tyto byly daleko větší než ony jiné. Neboť již od prvního okamžiku svého početí až do hrobu měl před očima ustavičně všechny hříchy lidí, které spáchány byly od počátku světa a které spáchány budou až do konce světa. A když na jedné straně s nekonečnou láskou Boha miloval a hříchy jako urážku a pohanu jeho majestátu uznával, na druhé straně však také duše tak horoucně miloval a viděl, jak jim ony ke škodě a k záhubě jsou a jak nepovšimnuta zůstává jeho obět umučení a smrti k spáse duší, z níž velký počet nechce míti žádného užitku, takže raději chtějí smrt než život, tak to byl

pro něho dvousečný meč — totiž na jedné straně urážka Boží, na druhé straně ztráta a zavržení duší. Právě proto není možno ony mimořádné bolesti, které pocítila jeho nejsvětější duše, ani si představit ani vysloviti.

Toto všechno zároveň s utrpením, s bolestmi a s pohaněním, jejichž představy jemu při modlitbě v zahradě již krvavý pot v tak bohatém množství vynutily, že k zemi stékal a všechno ostatní, co ve svém svatém životě trpěl, měl stále před očima, od prvního okamžiku počítí až ke svému poslednímu vydechnutí na kříži, jak u proroka se vyslovuje:¹⁾ „Ježto svou bolest stále cítím“. Z toho můžeme poznati, že jeho celý život byl jako den utrpení. A k tomu je docela často očekávání nějakého protiventství a utrpení ještě daleko bolestnější a útrap plnější, než utrpení samo. Tak byl celý jeho život mořem nesmírných bolestí, které nevýslovně dnem i nocí jeho nejsvětější duši trápily.

9. Kdo nyní toto všechno v jednotlivostech rozjímá a při tom uvažuje, že to je Syn Boží sám, který to trpí a že to pro nás z čisté lásky k nám trpí, ten by musel míti srdce z kamene, kdyby nebyl k soucitu pohnut. Proto praví sv. Bernard:²⁾ Země se

¹⁾ Žalm XXXVII., 18.

²⁾ Serm. de Passione Domini (in fer. 4. Hebdom. Sanctae), n. 1.

třese, skály pukají, hroby se otvírají, opona chrámová se trhá, slunce, měsíc se zatemňují nad jeho mukami. Je pak přirozeno, že také my s ním soucítíme, co pro nás Pán trpěl. Měli bychom býti tvrdšími než kamení, bezcitnější než nerozumní tvorové? Naše srdce má puknouti bolestí a naše nitro má býti otřesené. „Synu můj, Absolome, Absolome, synu můj! Kéž bych mohl zemřítí místo tebe, Absolome, synu můj, synu můj Absolome!“¹⁾ Když král David v bolesti nad smrtí svého syna, který otce pronásledoval a jemu trůn uloupit chtěl, tak mluvil, jak mnohem více my máme v bolesti nad smrtí Syna Božího tak mluvit, neboť umírá ten, který nás z otroctví ďábla osvobodil a získal říši věčného svého Otce pro nás.

¹⁾ II. Král. XVIII., 33.

IV.

O pocitu bolesti a lítosti nad našimi hříchy, který musíme vzbuditi v rozjímání utrpení Krista Pána.

1. Bolest a lítost nad našimi hříchy jest druhý pocit, který máme vzbuditi v rozjímání utrpení Krista, Pána našeho, a z něhož máme se snažiti vyzískati. Jest to jedno z ovoce, které my docela zvláště z umučení Krista Pána můžeme vyzískati; neboť v tom se zjevuje nejvíce tíha a zloba hříchu. Uvažování prostředku léčivého musí nám oči otevřítí, abychom mohli poznati tíhu nemoci. Sv. Bernard praví:¹⁾ „Poznej, o člověče, jak těžkými jsou tvé rány, když pro ně musel býti Kristus zraněn.“ Nic, ani ne na věky přisouzené peklo, nevysvětluje těžkost hříchu tak, jako skutečnost, že pro hříchy, pro toto

¹⁾ Serm. 3 in Nativit. Dom., n. 4.

veliké zlo, Bůh člověkem se musel stát, aby pokutu za ně zaplatil, poněvadž na žádný jiný způsob nemohla býti pokuta zaplácena a přísné spravedlnosti nemohlo býti zadost učiněno. Neboť navždy by byla zůstala spravedlnost Boží neuspokojena. Urážka byla v jednom směru nekonečná. Hřích byl urážkou nekonečného Boha. Proto nemohl obyčejný člověk za hřích dosti učiniti. Neboť vzdálenost pouhého člověka od Boha jest příliš veliká. Osobnost nekonečné důstojnosti, stejné podstaty s uraženým a právě tak dobrý jako on, musel toto zadostiučinění na sebe vzíti.

2. Bohoslovci to vysvětlují příkladem. Pastýř, venkovan, člověk sprostého a nízkého původu dal by králi pohlavek, nebo by ho zbil. Zde je jasným, že by král dostatečného zadostiučinění neobdržel, kdyby mu dal několik ran, nebo pohlavků, nebo sto ran, nebo ho nechal pověsiti. Vzdálenost od sprostého člověka ke králi jest velká. Mezi uhozením a pohaněním, které králi se stalo, a mezi uhozením a trestem smrti, který obdrží pastýř, není žádného poměru. Jak by mohlo býti králi zadostiučiněno? Kdyby byl urážející také králem, nebo jemu rovným rodem a kdyby on takové zadostiučinění nabídl, mohl by býti s ním spokojen král. Právě tak je to i s námi. Člověk ve své

nízkosti, ubohosti a ve svém nic, který prach a popel jest, urazil krále nebes, krále slávy a jeho pohanil. On Boha udeřil do tváře; neboť to činí člověk vždy ze své strany, když padá do hříchu smrtelného. Kdyby i ubohý a nízký člověk za to zemřel, tak by to nebylo zadostiučinění za pohanu učiněnou. Jak se tedy může zadostučiniti? Kdyby byl člověk Bohem, stejné přirozenosti s uraženým, a kdyby on jako takový trpěl, pak by mohl zadostiučinění za pohanu dáti. Jak má býti nyní pomůženo, když jen jeden pravý Bůh je a mimo něho žádný?

3. Nekonečné milosrdenství Boží učinilo podivuhodný vynález a stvořilo Božské mistrovské dílo, jímž člověku odpuštění přiděleno mohlo býti bez újmy spravedlnosti. Když Bůh byl uražený, a když žádného jiného Boha není, který by mohl zadostučiniti, tak se stal Bůh člověkem, aby za člověka trpěti a umříti mohl, když člověk Boha urazil a jeho pohanil. A aby toto utrpení nekonečnou cenu mělo, když urážka a vina v jednom směru nekonečnou byla, tak převzal Bůh, jehož skutky jako nekonečného Boha nekonečnou cenu měly sám toto utrpení. To byla tedy nutnost utrpení Kristova, čímž tíha a zloba hříchu v nejjasnějším světle jest postavena.

Sv. Jan Damascenský praví:¹⁾ „Kdyby Bůh všechny lidi, kteří na světě žili a až do jeho konce žítí budou, pro vždy a na věky zavrhl do pekla, pak by nebylo tím božské spravedlnosti tak zadost učiněno a náhrada dána, jako vtělením Boha a jeho smrtí“. Tím není příliš mnoho řečeno, není to přehnané, nýbrž je to plná pravda; neboť celé peklo se všemi jeho věčně trvajícím tresty není žádný vyrovnávací peníz za utrpení a smrt Kristovu. Jeho smrtí však bylo spravedlnosti povinné, ba nadměrné dostiučinění dáno, poněvadž ten, který ho poskytl, byl Bohem. V pekle nemohlo býti provedeno dokonalé zadostiučinění ani za jeden hřích.

4. Proto pravím: jeden z nejvýtečnějších užitků, které máme mít z rozjímání utrpení Kristova, musí v tom spočívat, že my své hříchy, které Ježíši Kristu tak draho přišly, upřímně opláče a nenáviděti budeme. Rány od trnů a bičů zapříčinily mé hříchy; já jsem tebe, o Pane, do tohoto utrpení uvrhl.²⁾ „Já jsem ten, kdo zhřešil“, já jsem nesprávně učinil: „Nechať obrátí se, prosím, ruka tvá proti mně a proti domu otce mého“.³⁾ „Vezměte mě a uvrzte do moře, i přestane moře (se bouřiti) proti vám; neboť

¹⁾ De fide orthodoxa L. 1, c. 5.

²⁾ II. Král. XXIV., 17.

³⁾ Jonáš I., 12.

já vím, že pro mne bouře tato veliká přišla na vás“. Tento kříž, o Pane, jsem já zavinil. Já jsem ten, který měl býti poplván, bičován a pohaněn.

5. U sv. Bernarda¹⁾ nacházíme výtečné sem patřící rozjímání. Hrál jsem si se společníky na náměstí, a v královské komoře byl vynesena nade mnou ortel smrti. To uslyšel králův jediný syn. Ihned sňal svou korunu s hlavy, odložil své královské roucho a vyšel ven zahalen v kající roucho, hlavu popelem posypanou, bosýma nohama, pláče a naříkaje, že jeho služebníka k smrti odsoudili. Náhle vidím ho tak vycházeti, byl jsem ohromen tímto novým pohledem, ptal jsem se po příčině a dověděl jsem se, že chce za mne zemřít. Co jsem měl v tomto rozpoložení činiti? Jak mohl bych tak pošetilý a nezpůsobný býti, že bych se opět ke hře vrátil? Neměl bych ho následovati a s ním plakati? S takovými a podobnými úvahami musíme se v modlitbě obírat; musíme plakati, vnitřně zarmoucení býti nad svými hříchy, které příčinou jsou utrpení Krista Pána. Proto staví nám sv. Ignác²⁾ ve cvičeních o utrpení Krista Pána jako předmět naší prosby: „Bolest, smutek a zahanbení,

1) Serm. 3, de Nativ. Dom., n. 4.

2) Instit. S. J. III., Exerc. spir. hebdom. 3: Contempl. I., Praelud. 3, pag. 476.

poněvadž Pán za mé hříchy tolik trpěl“. Prosba, kterou sv. Ignác jako přípravu ke cvičení udává, obsahuje vždy ovoce, které z toho vyzískati máme.

6. Toto cvičení jest velice doporučováno od sv. otců, a my máme dosti příčiny, na toto cvičení nikdy nezapomínati, nýbrž vždy znova obnovovati. Ono je jak pro začátečníky, tak i pro pokročilé; neboť v něm leží velký prospěch. Za první slouží toto cvičení docela zvláště k zachování pokory a bázně Boží. Uvažování našich hříchů a bolest a smutek nad nimi jest jistě nejsilnější a nejpůsobivější rozjímání, abychom vždy v pokoře a ve zkroušenosti žili. Jakou pohanu, pokoření a opovržení by na sebe nevzal ten, který svého Stvořitele a Pána urazil a pro věčné peklo vždy zasloužil, jako náhradu a dostiučinění pro tyto urážky, kterých se vůči majestátu Božímu dopustil?

Za druhé je to cvičení, které nám zajišťuje vzhledem k odpuštění jistotu. Co může člověka docela zvláště upokojiti o odpuštění hříchů ze strany Boží, jest vědomí lítosti a bolesti nad nimi. Máš-li své hříchy před očima, máš-li lítost a bolest nad nimi, pak na ně více nebude Bůh hleděti, nýbrž jich docela zapomene. Proto byli svatí tak často pamětliví svých hříchů, a předváděli si je stále před oči. „Nebo svou nepravost já

poznávám, a hřích můj přede mnou je vždycky“.¹⁾ Tak se modlí prorok a volá pak: „Odvrať obličej svůj od mých hříchů, a vymaž všechny mé nepravosti“.²⁾ Sv. Jeroným³⁾ poznamenává k tomuto verši: „Když ty své hříchy před sebe stavíš, tak je nestaví Bůh před sebe“. Nic nedojímá Boha tak, aby odvrátil oči svých od našich hříchů, jako když vidí, že my plní lítosti a zahanbení je před očima máme. To náleží k těm věcem, které nás v hodině smrti nejvíce útěchou a radostí naplní; proto se musíme k tomu pilně cvičiti. Není to jen spasný prostředek pro spáchané hříchy, nýbrž za třetí zároveň ochranný lék proti budoucímu pádu do hříchu. Neboť kdo v sobě uchová vždy lítost a zahanbení nad urážkou Boha, jest zajištěn před novými hříchy.

Za čtvrté jest to prostředek útěchy a jistoty, že jsme nesouhlasili v pokušeních a pochybnostech, kterými jsme byli obtěžováni; neboť kdo stále úkony lítosti, vážné oškli-
vosti nad hříchem a pevného předsevzetí
vzbuzuje, raději život obětovati, než ve smrtel-
ný hřích souhlasiti, ten může býti docela
ubezpečen, že nebude souhlasiti s pokuše-
ními a pochybnostmi, které na něho přijdou.

1) Žalm L. 5.

2) Žalm L. 11.

3) Breviarium in Ps. L. 11.

Co nenávidíme velice, k tomu tak snadno souhlas nedáme. Ba ještě více! Přijetí tohoto cvičení jest zároveň cvičením lásky Boží; neboť pravá lítost vyvěrá z lásky k Bohu, poněvadž jsme tak dobrého, vší lásky a vší služby tak hodného Pána urazili. Čím více člověk Boha svého poznává a miluje, tím bolestněji pocífuje, že ho urazil.

7. O slavném apoštolu Petrovi vypravuje sv. Klement,¹⁾ že při vzpomínce na zapření Krista vždycky plakal, že slzy mu tváře rozbrázdily. Při prvním zazpívání kohouta v noci pokaždé vstal k modlitbě a již více té noci nespal. Tento zvyk zachoval po celý svůj život. Vůbec jest nejspasitelnějším prostředníkem v modlitbě i mimo modlitby úkony lítosti, vážné ošklivosti nad hříchy a pevné předsevzetí vzbuzovati, raději život, ba tisíc životů obětovati, než dopustiti se jediného smrtelného hříchu, s ustavičnou prosbou k Pánu, aby nikdy nepřipustil ani jediného hříchu, „Neodlučuj mne od sebe!“ Neboť k čemu chci žíti, když ne, abych tobě sloužil? Nemohu-li tobě sloužiti více, tak nechci také více života. Vezmi mi ho, o Pane, dříve, než tě urazím.

¹⁾ Recognition 1, 2.

V.

O pocitu lásky k Bohu.

1. Třetí pocit, který rozjímání tajemství umučení cvičí a z něho užitek získati můžeme, jest láska k Bohu. Nic nepovzbuzuje více k lásce, než když se vidíme milování. Ani okovy, ani pouta nemohou ruce a nohy tak spoutati, jako láska. Rozjímá-li a uvažuje-li duše delší čas se zbožnosti nekonečnou lásku Kristovu, která zde v takovém světle září, tak bude rozplameněna a rozohněna láskou k tomu, který ji tak velice miloval.¹⁾ „V tom se ukázala na nás láska Boží, že Bůh poslal Syna svého jednorozeného na svět, abychom živi byli skrze něho.“ Tuto tak velikou lásku nazývá evangelista Lukáš, dle vysvětlení několika latinských vykladačů Písma, nadmírou lásky. Když Pán před třemi svými učeníky

¹⁾ I. Jan IV., 9.

se proměnil, objevili se tam Mojžíš a Eliáš a mluvili o naplnění, které v Jeruzalémě se mělo provést, to jest o jeho umučení a smrti. Plným právem nazývá to přílišnou láskou, a sice za první, že za své nepřátele umřel. Velkou jest láska, která k tomu vede obětovati život za přátele: ¹⁾ „Větší lásky nemá nikdo nad tu, aby kdo položil život svůj za své přátele.“ Avšak láska Syna Božího šla ještě dál, že on svůj život dal za nepřátele své: ²⁾ „Bůh však ukazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme byli ještě hříšníky; mnohem spíše tedy nyní, byvše ospravedlnění krví jeho.“ Tím projevil Bůh svou lásku nejvznešenějším způsobem.

2. Za druhé nazývá se ona láska přílišnou poněvadž jediná kapka krve z tak mnohých, které on vycedil při svém obřezání, při krvavém potu v zahradě, a nejmenší dílo, které vykonal k našemu vykoupení, byla by dostičila pro celý svět a pro tisíce světů a dle vši přísnosti spravedlnosti byla by se stala nejspravedlivějším zadostučiněním, když, jak theologové praví, dílo nekonečného Boha nekonečnou cenu má. Avšak ve své nekonečné dobrotě a milosrdenství nespokojil se tím, nýbrž všecku krev svou a svůj život

¹⁾ Jan XV., 13.

²⁾ Řím. V., 8, 9.

chtěl za nás obětovati. Apoštol praví:¹⁾ „Pro velikou lásku, kterou nás miloval.“ Neboť tato láska předčí nekonečně všechno, co říci nebo mysliti se může. Prorok Zachariáš, otec Jana Křtitele, mluvil o tomto dobrodiní a řekl při tom ne jenom, že přišlo od milosrdenství našeho Boha, nýbrž on přidal:²⁾ „Pro srdečné milosrdenství Boha našeho, ve kterém vzhlédl na nás vycházející s výsosti...“

3. Kdo by neměl nyní toho milovati, který ho tak miloval? Proto píše učeník lásky:³⁾ „My tedy milujeme Boha, neboť on první miloval nás.“ Přinesme mu tedy protilásku a snažme se ve způsobě ji ukázati, jak on ji ukázal k nám. On projevil ji skutky, nejvyšše cennými činy; neboť tím se může láska nejlépe projevit. Proto praví sv. Ambrož:⁴⁾ „Více děkuji já tvému utrpení bolestnému, kterým jsem byl vykoupen, o Pane Ježíši, než dílům, kterými jsem stvořen byl.“ Velké dobrodiní bylo naše stvoření, avšak toto nestálo žádné námahy:⁵⁾ „Neboť on řekl a (všecko tu) bylo; on dal rozkaz a (všecko tu) bylo.“ Avšak naše vykoupení stálo nevyslovitelnou cenu, ono stálo krev a život:⁶⁾

1) K Efes. II., 4.

2) Luk. I., 78.

3) I. Jan. IV., 19.

4) Commentar. in Evang. sec. Luc.

5) Žalm XXXII., 9.

6) I. Jan III., 18.

„Dítky, nemilujme slovem, ani jazykem, nýbrž skutkem a v pravdě.“

Syn Boží zjevil svou lásku k nám tím, že pro nás byl posmíván a ponížen. Ukazujme tedy svou lásku k němu touhou po ponížení a opovržení pro něho, radostí nad každou naskytující se příležitostí k pokoření a k umrtvení. On zjevil lásku svou k nám dokonalým odevzdáním sebe sama svému věčnému Otci jako oběť na kříži a sice tak daleko, že ničeho nezůstalo, co by nebyl z lásky k nám v oběť přinesl. Ukažme tedy svou lásku k němu plným odevzdáním se jemu a obětí sebe sama, přenecháním celého srdce svého jemu, s nejsrdečnější touhou, aby se ve všem jeho vůle dala s námi a ne naše vůle. Tím objevuje se láska, ne že my ústy říkáme: „Pane, miluji tě vřele.“ Tak vysvětlují svatí onen výrok apoštola:¹⁾ „Výtrvalost však buď v díle dokonalá.“ Kdo totiž utrpení, umrtvování a pokořování na sebe bere a ochotně snáší, ten tím dokazuje, že jeho láska nepozůstává ve slovech, nýbrž že je účinná a pravá. Neboť ona nepřestává také ani v soužení a v pokušení. To však je právě čas, v němž praví přátelé jsou zkoušeni.

4. To je výtečné ovoce, které my z rozjí-

¹⁾ Jak. I., 4.

mání utrpení Ježíšova máme snažiti se přisvojití si. A právě proto musíme zde v modlitbě se pilně cvičiti, docela zvláště v dokonalé odevzdanosti Bohu z celého srdce, aby s námi činil, co chce, jak on chce a kdy chce a na jaký způsob chce. Musíme zde v jednotlivosti a v těžkosti nastoupiti, které nám mohou překážeti. Nesmíme zanechatí žádného místa, žádné záležitosti, žádného stupně, také toho nejnižšího a nejvíce opovrženého, abychom ho pro něho nepodnikli. Právě to je cvičení, v němž můžeme nejkrásnější pokroky konati a největší dokonalosti dosáhnouti. A právě zde se projevuje pravá láska nejvznešeněji.

VI.

O vděčnosti a díkůčinění.

1. Čtvrtý pocit, v němž se máme cvičiti při modlitbě a při rozjímání umučení, pozůstává v díku. Sv. Augustin píše:¹⁾ „Co můžeme v duchu lepšího uvážiti, ústy vysloviti a pérem napsati, než „Bohu díky“! To je nejkratší, co říkáme, nejmilejší, co slýcháme, nejvznešenější, čemu rozumíme a nejplodnější, co konati můžeme.“ Tento dík a tato vděčnost platí u Boha tak mnoho, že on vždy, když svému národu prokázal výtečné dobrodiní, ihned žádal, aby mu za to byl zapěn chvalozpěv:²⁾ „Přinášel v oběť Bohu díky.“ Písmo sv. jest plným chvalozpěvů, které svatí a národ israelský zpíval k díku za milosti a dobrodiní, která z ruky Pána přijali. Sv. Jeroným³⁾ poučuje nás, že

1) Epist. 41 ad Aurelium, n. 1.

2) Žalm L., 14.

3) Commentar. in Isaiam Proph., L. 11. (c. 39, v. 1).

dle tradice Hebreů měla ona nemoc krále Ezechiáše, která ho až na pokraj hrobu přivedla, v tom svůj základ, že on po podivuhodném a výborném vítězství, které mu Bůh nad Assiřany dal, Pánu žádný chvalozpěv nezapěl, jak to bývalo zvykem děkovati při jiných dobrodiních. Tam totiž anděl Boží jedné noci 180.000 nepřátel pobil.

Sv. Augustin¹⁾ poznamenává, kde mluví o deseti malomocných, které Kristus uzdravil, právem, že Vykupitel světa pochválil toho, který se vrátil a za prokázané dobrodiní děkoval; a pokáral ostatní, kteří se prokázali neuznalými a nevděčnými:²⁾ „Zdali nebylo jich deset uzdraveno? A kde je jich devět? Neshledal se nikdo, jenž by se byl vrátil a vzdal chválu Bohu, jedině cizozemec tento?“ My nechceme býti nevděčnými za dobrodiní, která jsme z ruky Boží přijali, a především za ta největší z těchto dobrodiní, totiž za vtělení Syna Božího a pro jeho smrt na kříži z lásky k nám“:³⁾ „Na dobrodiní ručitele nezapomínej, neboť obětoval se za tebe“. Kristus byl ručitel za nás a zaplatil za nás, když obětoval svou krev a život svůj. Takovou milost a dobrodiní nemáme snadně zapomínati, nýbrž vděčnými býti za to.

1) Serm. 176, c. 2. 2) Luk. XVII., 17, 18.

3) Sirach XXIX., 20.

2. Vděčnost dle nauky sv. Tomáše může býti¹⁾ trojí. První jest vnitřní, v srdci, a pozůstává v uznání a v oceňování velkých dobrodiní a v tom, že se dobrodinci cítíme býti zavázáni. Za druhé spočívá ve chválozpěvech a díkučinění slovy. Třetí ve skutečném oplácení dobrodiní skutky. Všechny tyto tři druhy vděčnosti máme cvičiti při každém tajemství umučení. 1. Nejprve musíme velikost tak mnohých a vznešených dobrodiní, která v každém tajemství ukryta jsou, z celého srdce uznati a nade všechno ceniti. Musíme povážiti v jednotlivostech všechny okolnosti jejich a všechna dobra, která nám odtud pocházejí a ustavičně přicházejí a sebe uznati musíme jako za povinné, pro ně ustavičně a ze všech sil Pánu sloužiti. 2. Pak musíme Pána také ústy chváliti za ně a velebiti, s nejvnitřnější touhou, aby všichni tvorové nám pomáhali, jemu chválu a dík přináseti, jak píše sv. apoštol:²⁾ „Skrze něho tedy přinášejme Bohu vždycky oběť chvály, to jest ovoce rtů velebících jméno jeho“. 3. Musíme však také skutky odpovídajícími tak velikým dobrodiním, když mu celé své srdce odevzdáme a za oběť přineseme, jak bylo ukázáno v minulém pojednání.

3. Sv. Bernard praví, že musíme při každém

¹⁾ II. 2, qu. 107, art. 2.

²⁾ K Židům XIII., 15.

tajemství, které rozjímáme, slova našeho Pána pronešena k apoštolům po umývání nohou k srdci si vzíti, totiž: ¹⁾ „Víte-li, co jsem vám učinil?“ Chápete toto tajemství? Chápete dobrodiní stvoření, vykoupení, povolání? Ach, jak málo známe a chápeme, co Bůh pro nás učinil! Kdybych to poznal a opravdu si to k srdci vzal, že ty, o Pane, který jsi Bůh, pro mne člověkem ses stal a pro mne se nechal ukřižovati na kříži, pak bych nepotřeboval žádného jiného důvodu více, abych se v lásce k tobě roztavil a celé mé srdce tobě v obět dal. A to by byl pravý dík.

4. Velmi dobrým jest připomínka sv. Zlatoústa.²⁾ Praví, že to leží v lásce a v pocitu věrného služebníka, že on všechna dobrodiní svého pána si cení a za ně děkuje, jakoby jemu samému byla prokázána, jakoby on sám byl dlužníkem a povinnen za všechny k zadostučinění, jak se vyslovuje apoštol: „Kristus, jenž mně si zamiloval a sebe sama vydal za mne“.³⁾ S dobrým důvodem tedy řekl to, a my právě tak, jak poznamenává sv. Zlatoúst:⁴⁾ „Neboť tato dobrodiní prospívají mně právě tak, jako by pro mne samého byla prokázána“. Tak svítí mi světlo

¹⁾ Jan XIII., 12.

²⁾ De Compunctione ad Stelechium L. 2, n. 6.

³⁾ Gal. II., 20.

⁴⁾ Commentar. in Cap. 2, v. 20. Epist. ad Galat.

sluneční, jakoby slunce jen pro mne samého svítilo a svícení jiným nezmenšuje tento dar v nejmenším, nýbrž zvětšuje to ještě, když já tímto světlem pro jiné společníky obdržím, kteří mi jsou k útěše a k pomoci a kteří mi dobrodiní prokazují. Že Bůh se stal člověkem a trpěl smrt na kříži, prospívá mi právě tak, jako kdyby tento čin pro mne jen vykonal. Že to také jiným prospívá, nezmenšuje to můj prospěch; naopak, zvětšuje ho, neboť dává mi společníky, kteří mne milují, mne těší a mně zasloužiti slávu a rozmnožiti pomáhají. Ba, láska Boží vůči každému z nás byla tak velikou, jakoby on jen jednoho jediného miloval a ne druhého. A vzhledem na svou vůli a svou lásku byl Kristu připraven, kdyby potřeba byla, za každého jednotlivého trpěti a tatáž tajemství působiti, jak pro všechny učinil. Praví sv. Zlatoúst:³⁾ „A vskutku byla láska Kristova tak veliká, že by se nebyl spečoval pro každého jednotlivce činiti to, co pro celý svět vykonal“. A ve vší pravdě byl Bůh pamětliv mne obzvláště a měl mne před očima, když se stal člověkem a na kříži zemřel, jak on sám každému volá:⁴⁾ „Láskou věčnou miloval jsem tebe“. Smrt jeho zdála

³⁾ L. c.

⁴⁾ Jeremiáš XXXI., 3.

se mu dobře býti zaplacenou, poněvadž mi život dal.

Tak musí každý tajemství a dobrodiní Pána rozjímati, jakoby jemu samému byla prokázána. A tak musí každý lásku, z níž dobrodiní přichází, tak pozorovati, jako kdyby ho samého Bůh miloval a musí se sv. Pavlem vyznati: „Jenž si mě zamiloval a sebe sama vydal za mne“. ¹⁾ Uvažujme dobrodiní a lásku, z níž vyvěrají, na tento způsob, pak vzbudí v duši velký dík a vřelou lásku vůči tomu, který nás vždy věčnou láskou miloval.

5. Svatí otcové přidávají ještě k tomu: ²⁾ „Přání Boha, abychom byli vděčnými pro jeho dobrodiní, má svůj důvod ne v tom, že by našeho díku potřeboval, nýbrž že to všechno jest k našemu spasení a užitku, abychom tímto způsobem nových dobrodiní stali se hodnými“. Sv. Bernard praví: ³⁾ „Jak nevděk a zapomenutí přijatých darů důvodem jest, proč Bůh člověka jich zbavuje, — neboť nevděčnost jest suchým větrem, který vysušuje pramen dobroty a rosu milosrdenství jako vlny milosti nevnímá, právě tak jest vděk vůči Bohu, děkování Bohu za jeho dobrodiní důvodem, proč Bůh je udě-

¹⁾ Galat. II., 20.

²⁾ Chrysost. Homil. 25. in Gense, n. 7.

³⁾ Serm. 27, contra pessim. vitium ingratitude et Serm. in Capite Jejunii, n. 4.

luje a rozmnožuje. Jako řeky stékají do moře, které zároveň jejich pramenem jest, aby opět z něho vyvěraly, právě tak proudí, když přijatá dobrodiní s díkem Bohu přinášíme v oběť, opět nové dary a dobrodiní k nám zpět“.

VII.

O pocitech podivu a naděje.

1. Pátý pocit, v němž se můžeme cvičiti při modlitbě a v rozjímání utrpení Kristova, jest užasnutí. Žasneme v úvaze, že Bůh, který jest nesmrtelným a neschopen trpěti, trpěl a umřel. Žasneme, že on právě za ty trpěl a umřel, kteří ho zabíjeli a každého dobrodiní docela nehodnými byli. Žasneme, že tak veliké a hrozné bolesti a utrpení trpěl, jak ještě žádný smrtelník jich netrpěl. Divíme se nekonečné lásce a otcovské dobrotě Boží, jeho moudrosti nevyzkoumatelné, jeho nejvyššímu úradku, který z oné moudrosti vyšel, která tak odpovídající prostředek zvolila k záchraně člověka, v něm právě tak jeho milosrdenství, jako jeho spravedlnosti dostiučinění uděleno bylo. Delší uvažování těchto a podobných okolností, které zde v nádherném světle vystupují, s úžasným rozjímáním jich

a nekonečné dobroty Boží, která tolik působila pro zavržené, nehodné a nevděčné tvory, jest výtečnou modlitbou.

Ba, považuje se to za zvláštní nazírání, když při rozjímání a uvažování podivuhodných děl Božích v němém úžasu pohroužení a docela vytržení jsme. A čím více poznání a světla tohoto tajemství člověk získá a čím déle je uvažuje, tím více bude žasnouti a tento úžas obsahuje v sobě důkladné poznání a vřelé uznání božských dobrodiní s hlubokým sebezahanbením. Proto se musíme velmi často v tomto pocitu cvičiti, když z toho máme tak veliký užitek. V hebrejských žalmech často stojí po jednotlivých verších slovo — sela —, které znamená: pauza, úvaha a podivení nad tajemstvím a napomíná nás v rozjímání tajemství se při tomto pocitu zdržeti.

2. Za šesté můžeme z rozjímání umučení Ježíše pocit naděje a velké důvěry k Bohu nabýti. Duše uvažuje, jak mnoho pro ni Bůh udělal, aniž by toho zasloužila, ba naopak ona se stala nehodnou a uvažuje, jak velkou touhu a žádost ukazuje Ježíš Kristus, náš Vykupitel, aby nás zachránil. To je totiž ona žízeň, kterou byl trápen na kříži, jak to vyslovil. Při této úvaze se duše pozdvihuje k naději na dobrotu a milosrdenství Boží, které jí všechno chce dáti ke spáse potřebné

a užitečné. „Ten, jenž ani vlastního Syna neušetřil, nýbrž za nás všechny jej vydal, kterak s ním nedá nám všechno?“¹⁾ ptá se apoštol Pavel. To všechno učinil pokud jsme ještě nepřátelé jeho byli; co nám učiní jako přátelům svým? Apoštol praví:²⁾ „Neboť jestli byvše v nelásce, byli jsme smířeni s Bohem smrtí Syna jeho, tím spíše byvše smířeni, budeme zachováni v životě jeho.“ Jak nás bude milovati a vážiti si nyní, který nás již ve špíně hříchu tak velice miloval a tolik dobrodiní prokázal, když nás na čisto a bílo umyl ve své drahocenné krvi! Když nás jako uprchlíky před ním a v našem odporu proti jeho vnuknutím na každý způsob hledal a zval a když bez ustání do svého domu nutil, jak může nás opustiti a nás zapomenouti, které k sobě tak přitáhl?

3. Hlubší vniknutí do velkého milosrdenství Božího bude nám velmi nápomocno vzbuditi pocit důvěry. Proto zpívá církev: „O, Bože! jehož vlastností jest vždy se smilovati a odpouštěti.“ Bůh zůstává vždy spravedlivým a jeho spravedlnost je právě tak veliká, jako jeho milosrdenství; neboť v Bohu jest všechno jedno a totéž. Ale obzvláště vlastní dílo Boží jest to, co on sám ze sebe a nejraději koná, a Božská síla, kterou nej-

1) Řím. VIII., 32.

2) Řím. V., 10.

častěji cvičí, jest milosrdenství. Proto praví královský prorok:¹⁾ „Dobrotivý jest Hospodin ke všem, soucit má se všemi tvory svými.“ To jest v nejvýznačnějším smyslu jeho dílo; proto právě ho nazýváme dílem Božím. Apoštol nazývá Boha „bohatým v milosrdenství“.²⁾ Tento způsob mluvy označuje vyznamenání v určitém vztahu.

Jako říkáme o rolníkovi, že je bohatý na stáda, právě tak jest Bůh bohatým tím, co nejvíce má a v čem se jeho bohatství zjevuje s předností a zvláštním vyznamenáním — totiž milosrdenstvím. O, Bože! který svou všemohoucnost velmi rád ukazuješ odpouštěním a milosrdenstvím... zpívá církev. Odpouštěním a milosrdenstvím zjevuje se všemohoucnost a velikost Boží nejlépe a to u něho platí za nejvyšší. Tak zakládá si obyčejně také šlechtic, který mnoho dobrých vlastní má na jedné z nich docela zvláště, jeden na spravedlnosti, druhý na štědrosti. Bůh však nejvíce si zakládá na tom, že jest milosrdným.

4. „Milosrdenství cvičiti, jest něco, co našemu Bohu jest docela vlastní; a on to činí ze své nejvnitřnější bytosti; neboť dle své podstaty rozplývá se vždy v milosrdenství a v činění dobra“, praví sv. Bernard.³⁾ K tomu

1) Žalm CXLIV., 9.

2) Efes. II., 4.

3) Serm. 5 in Nativ. Dom., n. 3.

nepotřebuje našich zásluh; od těchto to nezávisí, že nám milosrdenství prokazuje. Na-proti tomu jest mu trestání cizím; neboť k tomu ho musíme přinutiti teprve svými hříchy. Tak jest přirozenost včely připravovati med. Ona má sice žihadlo, avšak ona ho neužívá jindy, než když je obtěžovaná a drážděná. Jen násilím a vydrážděná ublížením přichází k bodání. Tak také Bůh, když nás trestá a zatracuje, jest jen násilím k tomu doveden, vyprovokován a vydrážděn našimi hříchy. A i tenkrát, když jest velice vyprovokován a téměř přinucen trestati, zjevuje ještě jasně dosti svého milosrdenství, když svůj bol a svůj zármutek nad tím projevuje, jak z mnohých míst Písma sv. viděti můžeme. Když zloba lidí vrchu nabyla, chtěl Bůh potopu poslati. Tam stojí:¹⁾ „Zelel, že učinil na zemi člověka. V hloubi srdce jsa bolestí jat, pravil: „Vyhladím člověka, jehož jsem učinil, s povrchu země; člověka i zvířata, od plazů až do nebeských ptáků; jest mi líto, že jsem je učinil“. Jak z toho vidíme, šlo mu spustošení světa velice k srdci. A Kristus Pán plakal, když předpovídal zkázu Jerusalema.²⁾ A u Isaiáše praví Pán:³⁾ „Hoj, utěším se nad svými odpůrci, vymstím se

1) Genes. VI., 6, 7.

2) Luk. XIX., 41.

3) Isaiáš I., 24.

nad nepřáteli“. Mluví jako soudce, který nemůže jinak než ortel smrti podepsati, a potvrzuje to slzami.

5. A nejen to. Když nám i Pán trestem a soudem hrozí a nás ve strach uvésti chce, zjevuje ještě svou nekonečnou lásku a milosrdenství a svou nejvnitřnější touhu po našem spasení. Toto poznamenání činí sv. Zlatoúst na slova žalmu:¹⁾ „Jistě, že zase již meč svůj brousí, lučiště svá napjal a míří, přichystal si nástroje smrti, svoje šípy opatřil ohněm“. Praví světec:²⁾ „Je to velká dobrota láska Boží, že nám hrozí a straší nás lučištěm a slovy trest zvětšuje, abychom do toho neupadli. Bůh jedná s námi jako otcové se svými nejmilejšími dětmi. Tito ukazují svou nelibost v přehnaných slovech, říkají, co budou dělati a konati, aby se dítě toho bálo a se polepšilo, aby nemuseli sáhnouti k trestu. Meč poraňuje v blízkosti, luk z dálky. Abychom mečem poranili, potřebujeme jen ho vzíti a uhoditi. Abychom lukem poranili, musíme ho nejprve napnouti, pak šíp vzíti z toulu a do něho položit. Toto napínání a střílení dělá hluk a právě proto hrozí Pán lukem, abychom měli času pokárání uniknouti a před ním se uvarovati, jak to praví

¹⁾ Žalm VII., 13, 14.

²⁾ Expositio in Ps. 7, n. 12.

prorok:¹⁾ „Dal jsi (však) svým bohabojným prapor, aby měli před lukem kam se utéci, by tvoji miláčci byli vysvobozeni“. Sto let před tím oznámil, že svět bude zahuben potopou, jako člověk, když pouští zdivočelého býka, oznamuje kolemstojícím, aby se před ním chránili. Všude vidíme jen lásku a touhu netrestati, kde jen to je možným.

6. V jedné homilii o trestu Božím nad hadem, protože Evu svedl, praví sv. Zlatoúst:²⁾ „Uvažuj zde to velké milosrdenství Boží! Jako otec se nespokojuje potrestati toho, který jeho nejmilejšího syna zabil, nýbrž také meč a kopí, kterými byl ubit, bere a na tisíc kousků rozbíjí, právě tak jedná Pán s hadem, tímto mečem a nástrojem smrti zloby ďábelské; také jeho potrestal věčným trestem“. Bůh nechce smrt hříšníka a neraduje se ze záhuby lidí. Kdyby tomu tak bylo, tak tys mu dal již dosti příležitosti k tomu; neboť kdybys byl zemřel v oné hodině jisté, pak bys byl již mnoho let v pekle. Avšak jeho nekonečná dobrota a milosrdenství nechtěla ani smrti ani ďáblu moc nechat. Bůh mluví prorokem Ezechielem:³⁾ „Zdáli vůle má jest smrt bezbožného, praví Pán Bůh a ne (spíše) aby se obrátil

1) Žalm LIX., 6.

2) Homil. in Gen. 17, n. 6.

3) Ezechiel XVIII., 23.

od cest svých a živ byl?“ On nechce, abys ty byl zavržen, protože ho tolik stáls. Krev jeho a život stáls ho. On nechce, aby taková cena drahá ztracena byla. Všichni se mají obrátiti, jak apoštol praví:!) „Jenž chce, aby všichni lidé byli spaseni a přišli ku poznání pravdy“. Takovými a podobnými rozjímáními, jichž Písmo sv. a spisy světců obsahují množství, máme se povzbuditi k velké důvěře a k milosrdenství Božímu a obzvláště tím, že útočiště vezmeme k zásluhám Ježíše Krista.

VIII.

O následování Krista, které si musíme osvojit jako ovoce z rozjímání jeho umučení.

1. Sedmé, co z rozjímání a z modlitby k umučení Krista Pána získati máme a v čem se máme cvičiti, jest následování ctností, které nám z Krista září. Jsou dle učení církve hlavně dva hlavní důvody, proč Syn Boží na svět přišel, člověkem se stal a svatá tajemství naplnil. První a hlavní byl důvod, aby lidí svou smrtí a utrpením vykoupil. Druhý důvod byl, aby lidem dán byl dokonalý obraz ctností a je určoval následovati ho v nich. Když proto při poslední večeři onen skutek nejvyšší pokory vykonal a před svými učedníky kleče svými Božskými rukama jim nohy umyl řekl zároveň k nim:¹⁾ „Příklad

¹⁾ Jan XIII., 15.

zajisté dal jsem vám, abyste i vy činili tak, jako jsem já učinil vám“. A co on vzhledem k tomu žádal, to musíme také o všech jeho ostatních věcech rozuměti, jak nám to apoštol Petr naznačuje slovy:¹⁾ „Kristus trpěl za nás, zůstává vám příklad, abyste následovali šlépějí jeho“. Proto praví sv. Augustin:²⁾ „Kříž Kristův není jen toliko lůžko umírajícího, nýbrž také zároveň stolicí učícího Syna Božího“.

2. Byl sice celý život Kristův dokonalým obrazem a příkladem ctností, tak přece se zdá, že měl právě ve svém utrpení vůli ještě jednou krátce všechno shrnouti, co po dobu celého svého žití slovem a příkladem učil; neboť zde nechává všechny ctnosti zalesknouti se v nejvyšším lesku. Proto musíme z rozjímání umučení jeho získati cit po následování jeho ctností. Musíme jednotlivé ctnosti delší čas rozjímati se zbožností a k srdci si vzíti. Ve vůli musíme náklonnost a velkou touhu po nich a pevné rozhodnutí a předsevzetí učiniti úkony a cvičení těchto ctností uskutečniti činy, abychom největší nenávisť a odpor měli před vášněmi jim protivnými. Uvažujme pokoru Kristovu, jak se on jako Bůh ponížil, jak se vydal ochotně těm nejhorším posměchům a pohaněním lidí, tak

¹⁾ I. Petrův II., 21.

²⁾ Tract. 119 in Evang. Joann, n. 2.

musíme sebou sami pohrdati a za málo se ceniti, od srdce si žádati, aby nás lidé nevážili a nikde nám před jinými přednost nedávali. Musíme si umíniti všechny pohany a opovržené lidí, kde se nám to naskytne, ochotně přijati a těšiti se, že máme příležitost Krista Pána následovati a jemu se státi alespoň trochu podobnými.

Rozjímejme trpělivost Kristovu, pak si musíme umíniti ochotně a rádi všechna protiventství, která na nás přicházejí, přijati a snášeti. Musíme si přát, aby takové podněty přišly a aby na nás Bůh v tomto životě posílal utrpení a soužení, abychom mohli následovati Ježíše Krista, Pána našeho. Sv. Bonaventura praví: „Nechci bez ran žíti, když tebe, o Pane, vidím tak zraněného.“ Takovýmto způsobem musíme všechny ostatní ctnosti projíti, poslušnost, lásku, mírnost, čistotu, chudobu, sebranost; neboť ony všechny svítí nám z utrpení Pána; proto musíme se cvičiti v touze Krista v nich všech následovati.

3. Vzpomínáme zde také opět, co jsme již nahoře řekli,¹⁾ že se musíme pustiti do jednotlivostí, které nás mohou postihnouti. Musíme je přijati z lásky k Bohu a z nich se musíme radovati. To nám prospívá více

¹⁾ III. oddíl, 27 hlav.

a jest nám nutnějším, než jen rozjímání všeobecně. Zaměstnávej se se ctností pokory, musíš si představit zvláštní ony okolnosti, které tě obyčejně potkávají, nejprve ty lehčí, pak těžší, které ti více srdce se dotýkají, když se dostaví. Musíš se v tom právě tak cvičiti a z toho se radovati, jako kdyby se skutečně již staly. Právě tak, když sis zvolil k rozjímání stejnomyslnost, trpělivost umrtvování, souhlas s vůlí Boží za předmět. Na tento způsob se vtiskuje ctnost všemožně do duše, protivné vášně ochabují, náruživost protivná odumírá. Tak ti pak bude lehkým, když se příležitost naskytne, ctnosti cvičiti; neboť ty jsi již na to připraven a v tom zacvičen a všechny tvoje žádosti a předsevzetí při modlitbě směřují jen k tomu.

4. Tím jsme dotkli se velmi bohatého materiálu, který je pro nás nanejvýše užitečný a prospěšný, abychom se zabývali při modlitbě a při rozjímání utrpením Krista Pána a jeho tajemstvími svatého života. Nikdo nemůže říci, že nic neví, jak má začíti a jak by se v tom měl zachovati. Označili jsme tak mnohé pocity, v nichž můžeme se pozdržeti při každém jednotlivém bodě. Mimo toho můžeme při každé příležitosti a při každém pocitu, abychom se ještě více povzbudili, následující věci rozjímati a uvažovati. 1. Kdo jest, který trpí? 2. Co je to, co

trpí? 3. Jak trpí? Tu myslíme na trpělivost, pokoru, mírnost, lásku, kterou tato utrpení a rouhání snášel a přijímal. 4. Za koho trpěl? 5. Jak trpěl? 6. K jakému cíli trpěl? To jsou jednotlivé body, jak je světci všeobecně postavili a podle nichž svá rozjímání konali. I my můžeme s velkým užitekem jich se držeti.

5. Kdybychom neměli již ničeho více, tak nalezneme v posledním pocitu následování dosti látky pro náš celý život, jak to můžeme ukázat ve dvojím vztahu. Za první můžeme projít všechny ctnosti, neboť jsou nám všechny nutnými a všechny je nalezneme v Kristu. Za druhé, když při každé ctnosti jednotlivé případy uvažujeme, které se přiházejí a přijít mohou a když my si je všechny uděláme předem snadnými a běžnými, že je nejen s trpělivostí, nýbrž také, jak nahoře bylo řečeno, s radostí sneseme, pak máme dosti látky, kterou se můžeme po celý život zabývat. — Již vzhledem na jednu jedinou ctnost a tím více vzhledem na všechny. Proto pravím: „Ačkoliv jiné pocity jsou nejvýše důležité, tak jest pocit následování ze všech nejdůležitější a ze všech nejnutnější; neboť on obsahuje v sobě pocit lásky Boží a objímá všechna cvičení ctností.“ Následování není tak jediným pocitem, nýbrž pojem a summa všech svatých pocitů, v nichž

křesťanský život a jeho dokonalost spočívá.

Proto musí býti naším zaměstnáním při modlitbě vždy s utrpením Kristovým a jeho svatým životem se zabývati. To také musí býti hlavním ovocem, které z toho máme získati. Tu musí se každý oddati následování v oné ctnosti, která je mu nejvíce potřebnou. Tam se musí zdržeti, jinde prohloubiti a kopati a cvičiti se, až ji má vtisknutou ve svém srdci a zakořeněnou a zdomácnělou a až vášeň a náruživost, která se té ctnosti protiví, nepůsobí již žádného rozbouření a obtěžování. Pak se jde k jiné ctnosti a pak zase k jiné postupně. To je daleko lepší a užitečnější, než v modlitbě mnoho začati a pak snadno to přejíti.

IX.

Potvrzení několika příklady, jak užitečným a bohumilým jest roz- jímání utrpení Krista Pána, našeho Vykupitele.

1. Silvester¹⁾ vypravuje o sv. Marii Magdal-
ské, že se odebrala po nanebevstoupení Páně
do pouště, v níž 32 roků se zdržovala. Pán
sám chtěl ji poučiti, kterým cvičením by se
měla v této samotě zabývat a čím by mu
byla milejší a příjemnější. K tomu účelu
poslal jí hned na počátku archanděla Mi-
chaela. Tento měl nádherný kříž ve své ruce
a postavil ho před dveře jejího příbytku, aby
ho světice vždy měla před očima a aby ho
nemohla ztratiti z očí. Tak mohla také svatá
tajemství, která představoval a která na něm

¹⁾ Surius VII., 22. Juli. De Beata Maria Magdalena.
§ 8, sqq.

byla vykonána, stále míti v mysli. Nyní rozjímal po celý ten čas, co žila v poušti, ustavičně tajemství utrpení a smrti svého Vykupitelele a mistra. To zjevila světice jednomu služebníkovu Božímu z řádu sv. Dominika, jak nám to tento Silvester obšírně vypravuje.

2. Kartusián Ludolf¹⁾ vypravuje o jednom služebníkovu Božím, který v poušti velice svatý život vedl a velkou měl touhu Pánu věrně sloužiti. Obzvláště žádal věděti, jaká díla a služby Bohu byly by nejmilejší, aby se v nich mohl cvičiti z lásky k Bohu. Prosil za to velmi horlivě a ustavičně Pána, až se mu zjevil. Když jednou v modlitbě své prosby přednášel, zjevil se mu Kristus plný ran, docela obnažený a třesoucí se, s těžkým křížem na ramenou a pravil mu: „Jedna z věcí, která se mi nejvíce líbí a kterou mi lidé největší službu prokazují, pozůstává v tom, že mi pomáhají tento kříž nésti. To konají, když mne následují v rozjímání ve všech mých utrpeních a mukách a tato si hluboce k srdci berou.“ Když tato slova řekl, zmizel Pán.

3. Surius vypravuje o životě sv. Edmunda, arcibiskupa Canterburského v Anglii, následující:²⁾ Když tento světec jako mladý hoch

1) Vita Jesu Christi p. 2, c. 58, pag. 600.

2) Surius XI., 16. Nov. Vita s. Edmundi Archiep. Cantuariensis, § 3.

šel do města Oxfordu učit se základům gramatiky, zjevil se mu jednoho dne, když byl pohroužen do svatých myšlenek a polemsel, náhle hoch Ježíš, bíle a červeně oblečený, jak nám ho maluje nevěsta. Dal se hochovi poznati a počal s ním rozhovor nanejvýše laskavý. Mezi jiným radil mu a odporoučel mu velice, aby v budoucnosti tajemství jeho svatého života, utrpení a smrti denně rozjímal s ujištěním, že mu to bude velkou pomocí a ochranou proti ďáblu a jeho nástrahám a zároveň nejpůsobivější prostředek dosáhnouti každou ctnost a ji zachovati, a jednou, že bude moci šťastnou a blaženou smrtí zemřít. Když Spasitel tuto spasitelnou radu mu dal, zmizel. Mladý Edmund byl velmi potěšen ve svém srdci a od té doby rozjímal pilně dnem i nocí vždy některé tajemství ze života nebo z utrpení Krista Pána. Tímto rozjímáním získal velkou zbožnost, nejlepší pomoc a podporu ve všech svých záležitostech.

4. V dějinách řádu Dominikánského¹⁾ jest psáno o jednom mnichu německé národnosti a velké svátosti a ctnosti, že měl již od malička neobyčejnou zbožnost k utrpení Krista. S největší bolestí a se slzami vzpo-

¹⁾ Fern. del Castillo—Bottoni, Storia di san Domenico e dell suo ordine di Predicatori, L. 1, p. 1. c. 6.

míval velmi často tohoto utrpení a uctíval svaté rány Páně. Při tom říkal vždy slova církve: „Kláníme se tobě, Pane Ježíši Kriste a dobrořečíme tobě, neboť si svatým křížem celý svět vykoupil.“ Když to pronášel, poklekl pětkrát na zemi a po každé se modlil otčenáš s pokornou prosbou k Bohu, aby mu daroval svatou bázeň a lásku. Jak milou a zálibnou tato pobožnost Pánu byla, ukázal udělením zvláštní milosti a vyznamenání, když se mu zjevil Kristus Pán neobyčejně milý a přátelský v modlitbě a povzbudil ho, aby se bez bázně k němu přiblížil a z jeho ran se těšil. S nejhlubší pokorou a úctou blížil se bratr a přiložil ústa na svaté rány a zakusil při tom takovou sladkost a rozkoš ve své duši, že mu pak všechno, co nebylo Bůh, jako trpkost a nepopsatelné útrapy přicházelo.

5. Surius vypravuje o sv. opatovi Palemonovi,¹⁾ učiteli sv. Pachomia, následující: On pojídal po celý rok každodenně obyčejně jen zeleninu se solí. Na Velkou noc nechal mu Pachomius obvyklou zeleninu s olejem a solí připravit, poněvadž to byl svátek. Když kmet tuto přípravu s olejem viděl, počal plakati a slzy stékaly po jeho tváři; uvažoval umučení Páně a pravil: „Můj Pán byl na

¹⁾ Surius V., 14. Mai. Vita s. Pachomii Abb. § 9.
– Vit. Patr. Vita s. Pachomii Abb., c. 8.

kříž přibitý a já se mám odvážiti olej používatí? To neučiním na věky.“ Učedník Pachomius odpověděl mu, že je svátek a k vůli tomu, že si může dopřáti lepšího jídla. Ale jakkoliv se učedník namáhal, aby toho okusil, tak toho přece nemohl dosáhnouti.

6. O sv. Kláře z Falkenbergu vypravuje se následující:¹⁾ Po celý svůj život konala výtečnou pobožnost k utrpení Kristovu. Po její smrti našli v jejím srdci, na jedné straně obraz Ukřižovaného Krista s třemi hřeby, s kopím, s houbou a třtinou, docela dokonale z masa světice vytvořené; na druhé straně byly pětiprovázkové dutky, sloup a trnová koruna. Tyto podivuhodné věci ještě dnes se ukazují v italském městě Monte Falcone.

¹⁾ AA. SS. 18. Augusti. Vita b. Clarae de Cruce prope Montem Falconic., pag. 672.

KNIHA OSMÁ.

○ SVATÉM PŘIJÍMÁNÍ A NEJSVĚTĚJŠÍ
OBĚTI MŠE SV.

I.

O neocenitelném dobrodiní a velké lásce, kterou nám ukázal Pán ustanovením této Božské svátosti.

1. „Zvěstujte národům, co učinil“.¹⁾ To platí docela zvláště o dvou skutcích, které Pán vykonal, nejvíce vynikajících, které ve svém podivuhodném umění rozum každého člověka v úžas a podivení uvádí. Jsou to ony skutky, při kterých se Pán sám se sebou raditi se zdá, jak by se měl objeviti soucitným a milosti rozdávajícím. První z těchto dvou skutků bylo Vtělení. V něm spojil a sjednotil on Slovo Otce v tak pevném spojení a sjednocení s naší přirozeností, že Bůh a člověk byli jedna osobnost. Je to všemu rozumu světa nejasné, toliko Bohu jedinému jasné spojení; všem jiným jest to temnota

¹⁾ Isaiáš XII., 4.

a neproniknutelnost, jemu jedinému jest to jas a světlo. Je to spojení nerozlučitelné; neboť co jednou přijal, to více nevrátil a nevrátí. Sv. Dionysius¹⁾ praví: „Láska jest spojující síla; ona činí z milujícího milovaného a činí ze dvou jednoho“.

Co ještě nikdy láska na zemi nemohla, to učinila láska Boží k vůli lidem. Nikdy pod nebem nebylo viděno, že láska dělá milujícího s milovaným jedno. Nahoře v nebi ovšem nazíralo se to; neboť tam jest podstata Otce a podstata Syna, ony jsou jedno. Avšak pod nebem se takové spojení nikdy nestalo. Nyní byla láska Boha k lidem tak veliká, že on se s člověkem spojil a sjednotil a sice na ten způsob, že Bůh a člověk byla jedna osoba. Toto spojení je takového druhu, že člověk se stal pravým Bohem a Bůh se stal pravým člověkem a to všechno, co Bohu jest vlastního skutečně a vlastně může se říci o člověku. A naproti tomu můžeme všechno, co vlastním jest člověku, také o Bohu říci. Tak byl ten, kterého lidé viděli, Bohem; kterého mile mluvíti viděli, byl Bůh, kterého viděli jísti, choditi a zemdleným, ten byl Bůh. On měl skutečnou lidskou přirozenost, konal lidské skutky a který je konal, byl Bůh. Prorok Isaiáš zvolal:²⁾

¹⁾ De divinis nominibus c. 4, § 12., 13.

²⁾ Isaiáš LXVI., 8.

„Kdo slyšel kdy co takového? Nebo kdo viděl co tomu podobného?“ Bůh dítě! Bůh v plenkách zavinutý! Bůh pláče, jest slabým, unaveným, snáší bolesti a utrpení! Jednou pravil královský prorok:¹⁾ „Učiniv Hospodina svým útočištěm; nepřihodí se nic zlého tobě, rána se nepřiblíží k tvému stánku“. Nyní ale vidíme, o Pane, že se k tobě blíží bičování a hřeby a trny, a že tě na kříž přibíjejí, co všechno od Boha jest tak daleko. „Podivné jest to dílo“,²⁾ volá Isaiáš. Lidský a andělský rozum může jen žasnouti a podivovati se.

2. Ale ještě jiné dílo, jeho nekonečné lásky vlastní vynález Bůh učinil, totiž ustanovení nejsvětější svátosti. V prvním díle zakryl svou Božskou podstatu závojem lidského těla, abychom ho mohli viděti. Zde zahaluje nejen svou Božskou ale i lidskou podstatu závojem způsobu chleba a vína, abychom ho mohli požívat. V prvním díle přijal Bůh člověka do své bytosti, když lidskou přirozenost s Božským Slovem spojil; tu vešel člověk do vnitřku Božství. V druhém díle chce, abys ty ho přijal do svého nitra. Před tím byl člověk spojen s Bohem; nyní chce Bohočlověk spojit se s tebou. V prvním díle bylo to spojení a sjednocení s jednou

1) Žalm XC., 9, 10.

2) Isaiáš XXVIII., 21.

přirozeností lidskou, totiž s nejsvětějším lidstvím Kristovým, které s Božským Slovem v jednu osobu spojeno bylo; v druhém díle spojuje se s každým, který ho přijímá, zvláště a jest jedno s ním. Neděje se to v hypostatickém spojení, tak aby Bohočlověk a přijímatel jedna osoba byli, neboť to se nesluší; stává se to přece v nejtěsnějším spojení a nejvnitřnějším, které mimo hypostatického je. „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm.“¹⁾ Sv. Tomáš²⁾ praví, že jest to největší zázrak, který Kristus učinil. Je to jako souhrn všech jeho zázraků. „Ustanovil památku na své divy, milosrdný a milostivý Pán jest. Pokrm dává těm, kdož se ho bojí.“³⁾

3. O králi Assuerovi vypravuje Písmo sv., že vystrojil velkou a slavnostní hostinu, která trvala stoosmdesát dní, „aby ukázal bohatství a slávu království svého.“⁴⁾ Také náš veliký král, Kristus, náš Vykupitel, chtěl královskou hostinu vystrojiti, aby při ní velikost jeho pokladů a bohatství a moc a majestát jeho slávy se ukázal. Pokrm, který nám při této hostině dává, jest on sám, náš Bůh — dílo to, nad ním svět neméně do podivu a

1) Jan VI., 57.

2) Officium Corporis Christi. Lect. 4.

3) Žalm CX., 4, 5.

4) Esther I., 4.

úžasu upadá, než nad prvním dílem — Vtělením. Již nad předobrazem tohoto podivného tajemství, nad mannou, žasl národ israelský a volal: „Manhu! Co je to?“ Později pravili: „Kterak může tento dáti nám tělo své k jídlu?“¹⁾ Tato hostina netrvala jen 180 dní, jako hostina Assuerova, nýbrž trvá již přes 19 století a bude trvati až do konce světa. Stále požívaná a stále trvající. Právem volá prorok plný podivu: „Pojďte a vizte skutky Hospodinovy, úžasné divy, které na zemi učinil.“²⁾ Úžasuhodné jest umění a moudrost úradků Božích ke spáse lidí. O tomto druhém díle budeme nyní mluvit. Bůh dej k tomu svou milost; neboť potřebujeme jí velice.

4. Slavný apoštol a evangelista Jan začíná, kde naznačuje ustanovení této velebné svátosti, následujícími slovy: „Měv v lásce (vždy) svoje (kteří byli) ve světě, projevil jim svou lásku měrou nejvyšší.“³⁾ Ke konci prokázal jim největší dobrodiní. Tu předal jim největší záruky své lásky. Nejvýtečnější mezi nimi byla velebná svátost, v níž zanechal svůj božský majestát opravdově a skutečně. Zde projevil velikost své lásky, kterou nás miloval. Neboť leží to v podstatě právě

1) Jan VI., 53.

2) Žalm XLV., 9.

3) Jan XIII., 1.

lásky přáti si býti přítomnu milujícím, aby ustavičně mohli užívatí jeho styku; neboť láska nesnese vzdálenost milujícího. Když tedy Kristus, náš Vykupitel, měl jíti k Otci svému se světa, chtěl jíti v takovém způsobu, aby nebyl docela od nás vzdálen. On chtěl tak odejítí, že také zůstal. Jako s nebe sestoupil, aniž by nebe opustil. „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět; opět opouštím svět a jdu k Otci.“¹⁾

V podstatě lásky také leží touha ve vzpomínkách milujícího žití a chtítí, aby on si stále na to vzpomínal. Proto si dávají milující, když se rozcházejí upomínky a záruky, které mají vzbuzovati tuto vzpomínku. Abychom tedy na něho nezapomenuli, zanechal nám zde jako upomínku tuto velebnou svátost, v níž se sám zanechává osobně. Podle jeho vůle neměla mezi ním a námi býti žádná menší záruka k buzení této vzpomínky, než on sám. Proto řekl ke konci ustanovení této svátosti nejsvětější: „To čiňte na mou památku.“²⁾ To znamená: Jak často budete slaviti toto tajemství, máte si připomínati, jak velice jsem vás miloval, jak veliký dar jsem vám zůstavil, kolik jsem pro vás vytrpěl.

5. Mojžíš za veliké vyznamenání národa

¹⁾ Jan XVI., 28.

²⁾ Luk. XXII., 19.

israelského považoval to, že žádný národ nemá tak blízko Boha jako Israel. „Není jiného národa tak velikého, jehož bohové byli by mu tak blízko, jak je blízko Bůh náš všem prosbám našim.“¹⁾ A Šalamoun po vystavění chrámu volá pln úžasu: „Smíme tedy se domnívati, že v pravdě Bůh sídlí na zemi? Nebo nemůže-li nebe a nebesa nebes tebe obsáhnouti, čím méně dům tento, který jsem vystavěl?“²⁾ S daleko větším právem bychom mohli my to říci; neboť my nemáme jen pouhý stín a předobraz, nýbrž Bůh sám jest uprostřed nás. „A hle, já jsem s Vámi po všechny dni až do skonání světa.“³⁾ Veliká útěcha a velká milost to byla, že Kristus Pán chtěl zůstatí v našem středu, aby nás na naší pouti těšil a občerstvoval. Jestliže nás již na zemi těší společnost přítele v našem utrpení a soužení, jaká útěcha to musí býti, pro nás Ježíše Krista míti samého ve své společnosti a viděti, jak Bůh sám našimi dveřmi vstupuje, našimi ulicemi kráčí, nechá se nositi sem i tam, že ho ustavičně ve svých kostelích přítomného máme, že ho můžeme tam každé hodiny ve dne i v noci navštívití, s ním se raditi o všech svých záležitostech osobně, jemu přednáseti

1) Deut. IV., 7.

2) III. Král. VIII., 27.

3) Mat. XXVIII., 20.

svá utrpení a naříkati si na pokušení; že ho konečně smíme prositi o pomoc a milost ve všech svých potřebách s tou jistou důvěrou, že nebude daleko s pomocí svou ten, který nás tak velice miluje a tak blízko nás chtěl býti. „Postavím stánek svůj mezi vámi... Budu choditi mezi vámi, budu Bohem vaším a vy budete mým lidem.“¹⁾ Kam mne ponese, tam půjdu, po vašich ulicích budu choditi a vás chrániti. Které srdce by nemělo býti dojata a rozplameněno, když vidí, že Bůh jest docela naším domácím společníkem?

6. Pán však nechce jen, abychom ho měli jen ve svých chrámech a domech; on chce, abychom ho v nitru svém měli. Do našeho srdce chce vejíti. On chce, abys ty byl chrámem, kalichem, tabernakulem, monstrancí, kde tato nejsvětější svátost by se měla přechovávat. „Milý můj jest mi myrtovou kytičkou, na prsou spočívající.“²⁾ Neposkytuje se jenom k líbání, jako pastýřům a mudrcům, nýbrž k přijetí do našeho nitra. Ó, nevyslovitelná lásko! Ó, štědroto neslýchaná! Do svého srdce, do svého nitra mohu Boha samého osobně přijati, mohu samého Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka přijati. Toho můžeme přijati do srdce, kterého nejsvětější královna andělů přijala a po devět měsíců

1) Leviticus XXVI., 11, 12.

2) Velepíseň I., 12.

ve svém nejčistším životě nosila! Když již sv. Alžběta, matka sv. Jana Křtitele slavného při návštěvě panenské matky, v jejímž životě tys odpočíval, úžasla a naplněna Duchem sv. zvolala: „A odkud mi to, aby Matka Pána mého přišla ke mně?“¹⁾ — co mám teprve říci já, když vidím, že ty také dveřmi mého pozemského domu netoliko vstupuješ, nýbrž do mého těla duše vstoupáš — ty sám, můj Pane, Syn Boha živého? Jak s větším právem říkám: „Odkud mi to?“ mně, který tak dlouhý čas byl příbytkem zlého nepřitele, tebe tak často urážel, vůči tobě tak neuznalý a nevděčným byl? Odkud mi to přichází, než jedině od velikosti tvého milosrdenství, poněvadž ty jsi, který jsi, tak dobrým a tak plným lásky vůči lidem? Odkud mi to přichází, když ne z tvé nekonečné lásky?

7. Svatí ještě plným právem přidávají k tomu následující úvahu. Kdyby Pán toto dobrodění jen neviným a čistým duším byl prokázal, byl by to neocenitelný dar. Co však máme teprve k tomu říci, že on, aby se jim mohl sdělit, sám prochází rukama mnohých zlých služebníků? Jako se totiž z lásky k nám rukama oněch bezbožných katanů nechal na kříž přibít, právě tak nechává se nyní rukama zlých bezbožných

¹⁾ Luk. I., 43.

kněží obsluhovati a přijímati nečistými a zlem páchnoucími rty a tělem mnohých bezbožných a hříšníků, aby své přátele navštívil a potěšil. Tomu všemu se vydává Pán. Opět a velmi často chce znovu býti zrazen, posmíván, ukřižován a mezi zločince počítán, jak sv. Pavel praví: „Poněvadž Syna Božího si znovu křižují a v posměch vydávají.“¹⁾ To všechno snáší, aby se tobě dal za podíl. Pohleď jen, jak jsme povinni velice vděčnými jemu býti a jemu sloužiti. V úžasu zpívá církev v ambrosiánském chválozpěvu: „Nehrozil si se panenského života“.²⁾ Přirovnej nyní tuto čistotu Panny a naši nečistotu a nalezněš, že máme více důvodu žasnouti, že se nehrozí vejíti do srdce hříšníka.

1) K Židům VI., 6.

2) Te Deum.

II.

O vznešenosti a zázračnosti, kterým věřiti máme, jak nás víra učí, o této božské svátosti.

1. Katolická víra učí nás vzhledem na působení konsekračních slov mnoho podivného. Zaprvé musíme věřiti, že pravé tělo Ježíše Krista jest přítomno, jakmile kněz ona konsekrační slova nad hostií pronese. Je to tentýž Kristus, který se narodil z panenského života nejblahoslavenější Panny, který na kříži visel, který z mrtvých vstal, který dnes ještě sedí po pravici otce svého. A jakmile kněz vyslovil konsekrační slova nad kalichem, jest tam pravá krev drahocená. A kdyby v téže hodině tisíc mši sv. v církvi bylo slouženo, tak působí Bůh v onom okamžiku každém, kdy kněz ona slova vyslovil dokonale, toto podivuhodné přeměnění, a na všech těchto oltářích jest tělo a krev našeho

Vykupitele opravdově a skutečně přítomno. Tam jest přijímání, jinde jest proměňování; všude jest však jen jeden.

2. Druhý zázrak, kterému zde musíme věřiti, jest ten, že po slovech konsekračních není zde více chléb a víno, ačkoliv se to tak zdá naším očím, našemu hmatu, naší chuti a vůni. Víra nás učí, že tomu tak není. Když Jakob k dosažení požehnání a prvorozenství své ruce kozími kůžemi pokryl, aby se svým bratrem Esauem podobnost měl, řekl jeho otec Isák k němu: „Hlas je sice Jakobův, ale ruce jsou Esauovy.“¹⁾ Tak se to zdá i zde, čeho se rukama dotýkáme a svými smysly vnímáme, chlebem a vínem býti; avšak hlas, to jest víra, praví nám jinak. „Nůže víra z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova.“²⁾ Víra zde doplňuje, co smyslům uchází. Tak tomu bylo i při manně, tomto stínu a předobrazu velebné svátosti. Ona měla chuť všech jídel; jednomu chutnala jako křepelka a křepelkou nebyla, jinému jako pstruh a pstruhem nebyla. Tak má také tato nebeská manna chuť chleba a přece není chlebem, chuť vína a přece není vínem. Při jiných svátostech se hmota nemění v něco jiného; křestní voda zůstává křestní vodou, olej pro sv. biřmování a pro poslední pomazání zůstává

1) Genese XXVII., 22.

2) Řím. X., 17.

olejem; ale v této svátosti mění se látka. Co se zdá býti vínem, není více vínem; nýbrž podstata vína mění se v jeho drahocenou krev.

Sv. Ambrož¹⁾ praví: Který z ničeho mohl něco stvořiti, stvořil pak nebe a zemi, ten také bude moci z něčeho něco jiného udělati a jednu podstatu v druhou změnit. Ještě více! Vidíme, jak chléb, který každého dne požíváme, následkem přirozené teploty v docela krátkém čase promění se v naše maso. Tím více bude moci všemohoucí síla Boží v jednom okamžiku tuto podivuhodnou změnu provést. Jeden zázrak překonává druhý. Veliký jest zázrak, že Bůh stal se člověkem, aniž by přestal býti Bohem a jest větším, než aby chléb přestal býti chlebem a proměnil se v tělo. V té samé božské moci, v níž Syn Boží člověkem se stal, proměňuje se chléb a víno v tělo a krev Kristovu. „Neboť nemožná není u Boha nižádná věc.“²⁾ Tak řekl anděl blahoslavené Panně.

3. Třetí zázrak při tomto proměňování pozůstává v tom, že zde tomu tak není, jako při jiných přirozených přeměnách; neboť při těchto zůstává vždy, když se něco mění v něco jiného, z toho, co se měnilo. Tu totiž zůstává látka a mění se jen forma, jako na

¹⁾ Liber de mysteriis c. 9.

²⁾ Luk. I., 37.

př. když se země mění ve stříbro nebo voda v krystal, neboť když z hlíny nebo z vosku lva činíš. Avšak při této podivuhodné změně nezůstává po konsekraci v hostii nic z podstaty vína, ani co se týká formy ani látky, nýbrž celá podstata chleba promění se v tělo Kristovo a celá podstata vína mění se v krev Kristovu. Proto církev dobře a šťastně, jak Tridentinum říká,¹⁾ zvolila slovo k označení tohoto celého přeměnění transsubstanciace (přepodstatnění). Jako totiž přirozená přeměna se jmenuje transformace, poněvadž v ní se forma mění, právě tak možno, poněvadž v této svátosti se celá podstata chleba a vína v celou podstatu těla a krve Kristovy mění, nazvatí tuto přeměnu plným právem transsubstanciací.

4. Tak nezůstává ve svátosti ničeho z podstaty chleba a z podstaty vína, nýbrž zůstává jen barva, vůně, chuť a ostatní náhodné vlastnosti chleba a vína, které jmenujeme svátostnými způsoby. A toto je další veliký zázrak, který nám září z této svátosti, že tyto nahodilé vlastnosti jsou zde, aniž by měly nějakou podstatu nebo předmět, vždyť přece nahodilé vlastnosti vždycky jen spojeny jsou s nějakou podstatou a s ní spojeny se objevují, jak učí filosofie. Tak nemůže na př.

¹⁾ Sess. 13 De Eucharistia c. 4.

běl dle své přirozenosti objeviti se leč ve spojení s nějakou podstatou. Právě tak je tomu i s chutí a vůní. Zde však zůstávají, povznešené nad každý řád přírody, nahodilé vlastnosti chleba a vína, když nadpřirozeným způsobem samy od sebe jako ve vzduchu visící a plující zachovány jsou. Neboť podstata chleba a vína, jak řečeno, není více zde, a na těle a krvi Kristově, která na jejich místo nastoupily, nemohou tyto nahodilé vlastnosti se držeti. Tak drží a zachovává je Bůh sám jako takové ustavičným zázrakem.

5. Mimo to máme ještě věriti, že v této nejsvětější svátosti pod způsoby chleba a vína nejen tělo Kristovo, nýbrž celý Kristus, jako pravý Bůh a pravý člověk, jest ukryt, tak, jak jest v nebi. Tak jest v hostii zároveň s tělem také krev Kristova a jeho nejsvětější duše a jeho nesevětější božství. A stejně je v kalichu pod způsobem vína nejen krev Kristova, nýbrž také jeho tělo, jeho duše, jeho božství. Theologové poznamenávají zde, že to všechno není stejným způsobem přítomno, nýbrž [něco silou a následkem konsekrace, něco však následkem doprovodu nebo spojitosti. Silou a následkem konsekrace jest v této svátosti to, co slovy samými, formou to svátosti naznačeno a vysloveno jest.

Na tento způsob není více v hostii, než

tělo Kristovo; neboť slova působí, co značí a znamenají právě jen toto, totiž: „Toto jest tělo mé“. „Toto jest krev má“. Mocí doprovodu nebo souvislosti s tím, co ve slovech jest naznačeno a vysvětleno. Poněvadž však tělo Kristovo není nikdy samo, nýbrž vždy jest spojeno s krví, s duší jeho a božstvím. proto také v hostii jsou krev, duše a božství. A poněvadž krev také nikdy není sama, nýbrž vždy spojena s tělem, s duší, a s božstvím, právě proto jsou v kalichu krev, tělo, duše a božství. To musíme správně pochopiti. Theologové praví: Když Petr nebo jiný apoštol po tři dny, co Kristus Pán byl v hrobě, tuto velebnou svátost konsekroval, tak by nebyla duše Kristova ve svátosti přítomna, poněvadž nebyla s tělem spojena, nýbrž bylo by toliko mrtvé tělo přítomno, které v hrobě bylo, když také spojeno s božstvím, které ho nikdy neopustilo. Tak to také bylo na Zelený čtvrtek, když Kristus Pán konsekroval, Kristus, náš Vykupitel, byl jako Bůh a pravý člověk přítomen, avšak schopen utrpení a smrtelný, jak právě byl tehdy. Nyní však jest ve svátosti jako živý, slavný z mrtvých vstalý, nesmrtelný a neschopný trpěti, jak jest v nebi.

6. Ačkoliv se věc tak má, že totiž v hostii také krev a v kalichu také tělo Kristovo jest, tak musí nehledě k tomu obě konsekrace každá pro sebe se státi, aby na tento způsob

utrpení Kristovo tím věrněji představen byl, když krev od těla oddělena byla. A proto při konsekraci krve se zvláště uvádí: „Která za vás a za mnohé vylita bude.“ Když dále tato svátost k výživě a k zachování naší duše ustanovena jest, proto ustanovena býti má nejenom jako pokrm, nýbrž i jako nápoj; neboť úplný pokrm těla sestává z jídla a pití. Z toho můžeme k útěše pro ty, kteří nejsou kněžími, ještě následující poznamenati. Nepřijímají-li, jako kněz, který slouží mši sv. pod obojí způsobou, nýbrž z nanejvýše důležitých příčin, které církve přiměly k takovémuto zařizení, jen pod způsobou chleba, tak přijímají nehledě na to v hostii s tělem Kristovým zároveň také jeho krev, jeho duši a jeho božství; neboť toto vše jest pod každou způsobou celé a nezkrácené. Theologové a svatí praví: Laikové přijímají, když s toužou přípravou se ke stolu Páně blíží, právě tak velké milosti jako kněží, kteří pod obojí způsobou přijímají. Sv. Hilarius praví: Jako po slovech Písma při manně, tomto předobrazu nejsvětější svátosti ten, který více sbíral, neměl více a ten, který méně sbíral, neměl tím méně, právě tak přijímá při této božské svátosti ten, který pod způsobou chleba a vína přijímá, ne více a ten, který pod jednou toliko způsobou přijímá, nepřijímá méně. Všichni jsou zde stejní.

7. Ještě jiný zázrak jest v této nejsvětější svátosti. Kristus Pán není jen v celé hostii přítomen celý a právě tak v kalichu, nýbrž také v každé části hostie a v každé částce vína celý Kristus přítomen a sice tak celý, jak jest v nebi, jakkoliv maličká ta částka může býti. To poznáváme docela jasně z evangelia. Kristus Pán nekonsekoval totiž každou onu částku, kterou apoštolům podával, nýbrž on konsekoval najednou všechnu chléb a pak ho dělil a podával, aby všichni přijímali. O kalichu praví sv. evangelium docela zřetelně, že ho Kristus svým učedníkům podával se slovy: „Vezměte (to) a rozdělte mezi sebe.“¹⁾ A nejen, když hostie je zlomena nebo kalich rozdělen, nýbrž také před lámáním a dělením jest celý Kristus v celé hostii a celý Kristus v každé částce její.

Jsou také v přírodě některé příklady a přirovnání, která by zde mohla nějaké světlo podati. Tak jest celá duše v celém těle a v každé jeho části. Sv. Augustin praví:²⁾ „Slovo, které vyslovuji, jest celé ve tvých uších a právě tak v uších všech posluchačů.“ Vezmeš-li zrcadlo, tak vidíš v něm celý svůj obraz, malý ovšem, jaké vždy zrcadlo jest. Rozdělíš-li ono zrcadlo na několik částí, pak

1) Luk. XXII., 17.

2) Epist. 137, c. 1, n. 7.

vidíš v každé části svůj obraz a ne více a ne méně, než v celém zrcadle viděls.

Tyto a jiné podobné příklady a přirovnání uvádějí učení a světci, aby tato tajemství srozumitelnými učinili. Ačkoliv žádné dokonalé podobnosti nemá, tak přece jen užitečnými jsou a šíří poněkud světlo.

8. Ještě je zde jiné tajemství. Je-li hostie lámána nebo víno děleno, tak jsou jen způsoby chleba a vína, které jsou lámány a děleny. Kristus není lámán ani dělen, nýbrž zůstává celý v každé části i v nejmenší. Proto nekoušeš o nerozděluješ Krista, když koušeš. Sv. Jeroným¹⁾ praví: „O klame lidských smyslů! Lámáno jest to, co lidským smyslům objevuje se tobě jako případek a přece ty, o Pane, nejsi zmenšen ani lámán. Zuby zdají se tebe jako hmotný chléb kousati a přece nejsi kousán. Dokonalý a nezkrácený jsi pod každou i nejmenší částičkou přítomen.“

Církev pěje:

„Od beroucích nerozdvojen,
nerozlámán, nerozpojen,
v celosti se požívá...
A když svátost ta se drobí,
každá částka sobě sobí
celou svátost přesvatou;

¹⁾ Eusebius de morte Hieronymi, c. 49.

způsobu se jenom láme,
svátost ale celou máme
s převelebnou podstatou.“¹⁾)

Sušil.

9. Při této hostině stává se právě opak toho, co se děje při zemských hostinách. Při těchto pokrmu drobíš, ale mísy a jiné nádoby nerozbíjíš. Při božském stole mísy a nádoby, to jest případky jsou lámány, pokrm však sám a podstata zůstává celá. U jiných stolů jíš maso a jiná jídla, ale nejíš mísy a nádoby; při tomto nebeském stole ale jíme pokrm a tento jest tak vzácný, že my s ním i mísy jíme.

10. Musíme se nyní spokojiti všechny tyto věci, kterým nás učí víra, věřiti a v úctě míti, aniž bychom zvědavě chtěli zkoumati je. Vždy musí nám základní věta sv. Augustina²⁾) platiti za pravidlo: „Musíme připustiti, že Bůh něco může, o čem my vyznáváme, že to nemůžeme oddůvodniti.“ Díla Boží nebyla opravdu ničím velikým, jak se vyslovují svatí, kdyby náš rozum a náš um je mohl pochopiti. Proto spočívá zásluha víry v tom, že věříme, co nevidíme. V tajemství nejsvětější svátosti jest ještě něco docela zvláštního, co při tajemstvích ostatních víry

¹⁾ Církevní hymnus.

²⁾ Epist. 137, c. 2, n. 8.

nepřichází. V ostatních tajemstvích věříme totiž, co nevidíme a to jest velice chvályhodno; neboť „Blahoslavení, kteří neviděli a uvěřili“.¹⁾ Zde máme věřiti nejen, co jsme neviděli. Neboť našim smyslům zdá se něco jako chléb a víno a my musíme věřiti, že to není chléb a víno.

Naše víra v toto tajemství jest podobna víře Abrahámově, kterého sv. Pavel tak velice oslavuje. V jeho víře zvítězila nadpřirozená naděje nad přirozenou beznadějností vzhledem k tomu, co oči viděly. „On proti očekávání v naději uvěřil.“²⁾ V odporu ke všemu, co přirozená naděje mu dala očekávati, věřil a doufal, že obdrží syna. Přirozeně nemohl již žádné naděje míti, protože jeho manželka byla již stará. A když na rozkaz Boží chtěl obětovati svého syna, věřil při všem tom ještě, že Bůh učiněné mu příslibení vyplní, že rozmnoží jeho pokolení. Právě tak věříme při této Božské svátosti v odporu s tím, co nám přirozené naše smysly říkají a proto je tato víra velké zásluhy. Bůh pravil k národu svému:³⁾ „Večer budete jísti maso, ráno pak budete nasyceni chlebem.“ Ráno jest přítomný život. Zde se nám podává Bůh v podobě chleba a vína; Když jednou večer

¹⁾ Jan XX., 29.

²⁾ Řím. IV., 18.

³⁾ Exodus XVI., 12.

přijde, kterým jest naznačena sláva nebeská, pak budeme tělo Kristovo viděti a jasně poznáme, jak a kterým způsobem jest zde. Závoj bude roztrhán, záclony budou vyzdviženy a my budeme všechno v jeho jasnosti viděti tváří v tvář.

11. K potvrzení řečeného mohli bychom mnoho pověřených zázraků uvést; neboť listy a životopisy svatých jsou plné toho. Chci zde jen jeden vypravovati, který nám vypravují dějiny řádu sv. Jeronýma.¹⁾ Jeden mnich Petr z Kavannuelas, který později byl převorem v Guadeloupe, byl napaden pokušeními proti víře, obzvláště vzhledem k nejvyšší svátosti oltářní. Přicházela mu totiž myšlenka: jak je to možným, aby svatá krev byla v hostii? Pánu se zalíbilo zbaviti ho pokušení zázrakem. Jednou v sobotu sloužil mši sv. o Panně Marii. Po konsekraci odříkával si modlitbu nakloněn k oltáři, která začíná slovy: „Pokorně tě prosíme.“ Najednou vidí mrak s výše sestupovati, který zahalil celý oltář, na němž sloužil mši sv. V temnu toho mraku neviděl ani hostii ani kalich. Úžasný nad tímto případem a naplněn strachem velkým před tváří toho, co viděl, prosil Pána s mnoha slzami, aby ho z tohoto nebezpečí zachránil a jemu zjevil,

¹⁾ Petrus de la Vega, Chronicon Pratr. Hieronymitani ordinis Compluti 1539.

proč jej takový trest zastihl. Jak tak plakal a pln strachu byl, počal se mrak ztráceti a oltář byl ve světle, jako na počátku. Když však pohlédl na oltář, pozoroval, že konsekrovaná hostie scházela a že kalich jest odkryt a prázdný. Krev svatá, která v něm byla, ztratila se. Ve velkém úžasu a ve strachu při pohledu na to byl celý bez sebe a jako mrtvý a když opět k sobě přišel, začal ve velkém bolu svého srdce za prolévání slzí opět se modliti k Pánu a Panně Marii, jejíž mši sv. sloužil, aby mu vyprosili odpuštění, jestliže jeho vinou tato příhoda se stala. Oni mohli ho z takového nebezpečí vytrhnouti. Zatím, co se tak v úzkosti modlil, uviděl na nádherné pateně snášeti se hostii, která umístnila se na otevřeném kalichu. A ihned počaly krůpěje krve stékati do kalicha a nateklo do něho tolik, kolik tam před tím bylo. Když krev přestala stékati, pozvihla se palla z korporálu a přikryla kalich, hostie však zůstala na tom místě, kde byla před tím na oltáři. Docela polekaný pohledem na tak vznešené věci tajuplné a nerozhodnut, co by měl konati, uslyšel kněz hlas, který k němu řekl: „Ukončí nyní svou svatou službu a všechno, co zde viděls, zachovej v tajnosti.“ Od této hodiny necítil více ničeho z bývalého pokušení. Akolyta a kostelník neviděli ničeho z toho ani hlasu

neslyšeli; ale pozorovali slzy knězovy a že déle sloužil, než jindy. Všechno, co se zde vykládá, našlo se po smrti kněze toho vlastní rukou sepsané a přiložené k jeho generální zpovědi. To učinil na znamení, že tajemství zachoval, jak mu naporučeno bylo.

III.

Počátek poučení o přípravě, kterou žádá vznešenost a důstojnost této božské svátosti.

1. Výtečnost této božské svátosti spočívá před jinými v tom, že v ní Ježíš Kristus jako pravý Bůh a pravý člověk jest přítomen. Proto jest nejvznešenější mezi všemi svátostmi a tou, která největší milost a účinky v našich duších působí. V jiných svátostech máme podíl na milostech, které jsou nám jimi udělovány; v této přijímáme pramen všech milostí. V jiných svátostech pijeme jako z malého praménku, který vytéká ze zřídla; v této svátosti však pijeme přímo ze zřídla; neboť přijímáme Krista samého, jako pravého Boha a pravého člověka. Proto nazývá se tato svátost Eucharastií, to jest dobrá milost; neboť všechno dobré a počátek všech milostí jest v něm. A poněvadž se nám zde Syn

Boží sám sděluje, který v pravdě tajemstvím Vtělení lidskému pokolení jest milostí danou a darem se nazývá, proto nazývá se také svátost tato přijímáním, to jest sdílením, jak to sv. Lukáš o prvních věřících vypravuje: „Trvali pak v učení apoštolském a v obcování lámání chleba i na modlitbách,“¹⁾ Neboť když my přijímáme tuto svátost, dosahujeme společenství s největším a nejvyšším dobrem, s Bohem samým a s ním podíl na všech duchovních dobrech a milostech.

Když nám podává své tělo a krev, činí nás také účastnými všech oněch pokladů, kterých nám získal nejsvětějším tělem svým a krví. Také proto se nazývá přijímáním, společenstvím, poněvadž sjednocuje věřící mezi sebou. Neboť když my všichni jeden pokrm u jednoho stolu přijímáme, vstupujeme do společenství a sjednocujeme se navzájem a co se týká víry a náboženství činíme se jedno a stává se z nás jedno tělo, jak praví sv. Pavel:²⁾ „Poněvadž (to jest) jeden chléb, jsme my mnozí tělem jedním; neboť všichni jsme účastni jednoho těla.“ Praví sv. Augustin:³⁾ „Proto ustanovil Kristus Pán tuto svátost pod způsobami chleba a vína, aby nám naznačil, že z množství věří-

1) Skutkové II., 42.

2) I. Kor. X., 17.

3) Serm. 229.

cích, kteří přijímají a na této svátosti podíl berou, stává se tajemství plné tělo, jako z mnohých zrn obilních jen chléb a z mnohých hroznů jen víno se stává.“

2. Sv. Jan Damascenský přirovnává tuto svátost onomu žhavému uhlí, kterým jeden ze Serafínů měl očistiti rty proroka Isaiáše a všechny jeho nedokonalosti vzdáliti. Praví: ¹⁾ „Právě tak stravuje tento nebeský pokrm, poněvadž jest spojen s božstvím, s tímto stravujícím ohněm, všechny naše nedokonalosti a chyby, čistí a naplňuje nás duchovními dary a dobry.“ Je to ona hostina v evangeliu, kde Bůh pozvaným nechal říci: „Hle, oběd svůj připravil jsem; volové moji a dobytek krmný pobiti jsou a všecko jest připraveno.“ ²⁾ Když praví, že všechno jest připraveno a hotovo, naznačuje nám, že my při této hostině všechno obdržíme, co jen můžeme žádati. Tak mluví také prorok David o tomto pokrmu: ³⁾ „V dobrotě své je chudému spravuješ, Bože.“ Nepraví, co toto jest, co nám připravil; neboť dobro, které v tom jest obsaženo, jest tak velikým, že ho ani slovy nemůžeme vypověděti.

Proto volá církev právem: „Ó sv. hostino v níž se Kristus sám přijímá, památka jeho

¹⁾ De fide orthodoxa L. 4, c. 14.

²⁾ Mat. XXII., 4.

³⁾ Žalm LXVII., 11.

umučení se slaví, mysl naplněna jest milostí a záruka věčné slávy se nám uděluje.“ Ó, svatá hostino! při které přijímáme Boha. Již označení „hostina“ značí nám radost a rozkoš, nadmíru a plné nasycení, které obsahuje. Svatá hostina, v níž vzpomínka na utrpení Pána, na jeho přenesmírnou lásku, kterou Bůh nás miloval v odevzdání se na smrt, na smrt kříže, znovu se obnovuje. Svatá hostina, v níž se nám záruka slávy dává a sice taková, která není rozdílná od toho, co nám jednou dáno bude, jako pozemské záruky jsou tím, nýbrž to je Bůh sám, který jest naše odměna a pochvala. On sám se dává za záruku při této nebeské hostině. Rozdíl spočívá v tom jen, že zde si posloužíme mísami pokrytými, naproti tomu při oné hostině ve slávě, posloužíme si odkrytými mísami.

3. Vznešenost této nejvyšší svátosti a majestát tak velikého Pána, kterého máme přijati, žádá také odpovídající velké přijetí a přípravu. Před stavbou chrámu v Jeruzalemě pravil královský prorok:¹⁾ „Dílo však toto je veliké, nebo ne člověku připravován je příbytek, ale Bohu.“ A když David velké množství zlata, stříbra, drahých nádob a kamení připravil, zdá se mu to ničím býti.

¹⁾ I. Par. XXIX., 1.

A to všechno bylo pro chrám, v němž Archa a v ní manna, předobraz této Božské svátosti, umístněna bývala. Jaká musí býti příprava na onen chrám a onen příbytek, v němž samého Boha ve vlastní osobě přijati máme? Ona musí býti o to větší, jak předobraz obraz a život sám malbu předčí.

4. Avšak mimo to, čím jsme povinni maje-
státu tak velkého Pána, žádá již náš vlastní zájem, abychom se řádně připravili k přijetí této nejsvětější svátosti. Neboť jaká bude příprava a přijetí, taková bude milost, kterou přijmeme. Kdo jde do pramene pro vodu, čerpá tolik, kolik nádoba obsáhne. Aby se to lépe vysvětlilo, co zde pravíme, činí theologové následující poznamenání: Věřící přijímá tím větší milost, čím větší jest zásluha cvičení a dobrých skutků, kterými se k přijetí svátosti připravoval. Tuto milost, která jest založena v přípravě přijímatele (*ex opere operantis*). Ale také svátostná milost, kterou mimo to svátost následkem božského zařízení a ustanovení propůjčuje a kterou nazýváme ve svátosti ležící milost (*ex opere operato*)¹⁾ je o to větší, čím větší jest příprava, se kterou se k ní blížíme; neboť Bůh působí díla milosti vždy ve shodě s díly přírody. V přírodě vidíme však, že všechny

¹⁾ Concil Trid. sess. 7, can. 8.

věci odpovědně působí přijetí, kterého dosáhly v podmětu. Tak zapaluje oheň velice rychle suché dřevo; není-li však suché, pak ho zapaluje pomalu. Podle stupně suchosti řídí se působnost ohně. Tak se to má i při této božské svátosti. Proto na každý způsob mnoho na tom záleží, abychom dobře připraveni k ní se blížili.

IV.

O čistotě a nevinnosti, se kterou máme přistupovati k svatému přijímání.

1. Zde budeme projednávati tři hlavní body. 1. Schopnost a přípravu, která se žádá k přijetí této Božské svátosti. 2. Co se má dělati po přijetí jejím a jak má býti naše děkování upraveno. 3. Jaký prospěch a zisk můžeme čerpati ze sv. přijímání. Začneme prvním. Žádá se větší příprava a úprava než k ostatním svátostem; neboť čím vznešenější jest svátost, tím větší přípravu a čistotu vyžaduje, abychom ji přijati směli. Jsou svátosti, k jejichž přijetí dostačí bolest a pravá lítost nad hříchy, aniž by byla zpověď nutnou. Ale tato svátost Božská, poněvadž samého Boha v sobě obsahuje, jest tak vznešená a důstojná, že vyžaduje jinou svátost, když se upadne do těžkého

hříchu, totiž zpověď. Nedostačí přibližovati se k ní bolestí a lítostí, nýbrž musí zpověď předcházeti, jak koncil tridentský v souhlase s vybídkou apoštola určil:¹⁾ „Zkusiž však každý sám sebe a tak z toho chleba jez a z kalicha pij.“²⁾ Tato slova vysvětluje koncil v ten smysl, že musí každý býti vyzkoušen a poznán ve zkoušce a v soudu zpovědi. Tato příprava jest všem křesťanům nutnou a sice pod těžkým hříchem. Stačí však také, abychom ve svátosti milost přijali.

2. Pro všední hříchy a jiné chyby a nedokonalosti, které nedosahují smrtelného hříchu, není člověk zbavován ovoce této svátosti, přijímá, jak theologové říkají rozmnožení milosti; ale uchází mu mnoho bohatého a nezměřitelného ovoce milostí a ctností a jiných podivuhodných působení, která Pán působívá v duších docela čistých a zbožných. Neboť ačkoliv všední hříchy svatou lásku neusmrcují, tak přece zeslabují horlivost a zmenšují zbožnost, tuto zvláštní přípravu, která se vyžaduje ke svátosti. Chceme-li míti podíl na bohatém ovoci, které okoušejí ti, kteří přistupují k sv. přijímání v pravé přípravě, tak musíme nejen od smrtelných hříchů býti volnými, ale musíme se namáhati, abychom byli čisti od prachu

¹⁾ Concil Trid. sess. 13, c. 7.

²⁾ I. Kor. XI., 28.

všedního hříchu. Ježíš Kristus sám nám tuto péči připomíná a naporoučí tím, že on svým učedníkům, dříve než jim dal sv. přijímání, umyl nohy. Tím naznačil, jak sv. Bernard praví¹⁾ čistotu a nevinnost, s nimiž se máme blížit k této svaté svátosti; neboť všední hříchy jsou prachem, který se obyčejně na nohou usazuje.²⁾ Tak naporučil jednou Nabuchodonosor, aby vybráni byli čistí, neporušení a krásní hoši, na kterých se žádná chyba neshledala, a mělo se jim dávatí jídlo z jeho stolu. Oč mnohem více musíme my, kteří se blížíme k tomuto královskému a božskému stolu, se namáhati, abychom v největší čistotě a nevinnosti přistupovali? Je to chléb andělský, proto se sluší, abychom ho přijímali s čistotou, která se blíží andělské.

3. Petr, opat z Cluny,³⁾ vypravuje o jednom knězi z Německa, který na počátku vedl život velmi zbožný a svatý, pak ale neuvěřitelným způsobem upadl do hříchu proti sv. čistotě. Hromadil hřích na hřích a odvažoval se k oltáři jíti a mši sv. sloužiti bez polepšení a bez zpovědi. Stává se dosti často, že ti, kteří dříve zbožně žili, neodvažují se ke sv. zpovědi, když jich něco pokořujícího potkalo a nehledíce na to ne-

1) Serm. in Coena Domini, n. 4.

2) S. Tom. III., q. 83, art. 5 ad 1.

3) De miraculis L. 1, c. 2.

ustávají od sv. přijímání, aby neztratili svou dobrou pověst. Zaslepuje je totiž pýcha. Tohoto kněze chtěl Bůh jako otec v pravdě otcovským způsobem jednou příhodou pokárati, která by mu oči otevřela. Když jednou chtěl přijímati a Krista již ve svých rukou držel, zmizela mu náhle hostie z ruky. Také krev z kalicha mu zmizela. V ten den zůstal bez přijímání sv. a byl velmi ustrašený. To samé se mu ještě dvakráte stalo, když na to opět sloužiti mši sv. chtěl, aby viděl, zda Bůh toto znamení jeho nemilostí opět ukáže, jako po prvé. Tím přišel k náhledu, jak těžkými jeho hříchy byly a jak velice svolával hněv Boží na sebe. S pláčem vrhl se svému biskupovi k nohám a vypravoval mu se srdečnou bolestí, co se mu přihodilo; vyzpovídal se mu a dostal od něho za pokání přísný půst, bičování a jiné skutky pokání.

V těchto kajících cvičeních vytrval delší čas, aniž by se odvážil k oltáři se přiblížiti, až konečně církevní představený a duchovní správce mu to naporučil a dovolení mu k tomu dal, když on totiž myslel, že již vykonal dostatečné pokání za své hříchy. Docela podivným bylo, co se mu při této mši sv. první stalo, kterou opět sloužiti mohl. Když za pláče a s velkou lítostí větší část mše sv. měl již odslouženo a právě chtěl

přijati sv. přijímání, objevily se ony tři hostie, které k vůli jeho nehodnosti byly zmizely a také v kalichu bylo tolik svaté krve, jako by nynější a tři předcházející konsekroval najednou. Tímto viditelným znamením chtěl jemu Pán ukázati, že mu jeho hříchy odpustil. Kněz byl plný díky za toto milostivé milosrdenství Pána, požil s největší radostí také ony tři hostie a vytrval po celý život svůj ve velké dokonalosti. Tento případ vypravoval dle zprávy Petra z Cluny biskup z Clermontu v přítomnosti mnoha osob. Caesarius¹⁾ vypravuje ve svých Dialozích podobný příklad.

¹⁾ Dialogus miraculorum, Distinct. 2, c. 5.

V.

O jiné zvláštní vlastnosti a přípravě se kterou se máme blížit k této božské svátosti.

1. Abychom mohli požívatí podivuhodné ovoce, které tato božská svátost v sobě obsahuje, dokonale, žádají svatí otcové a učitelé duchovního žiyota od nás ještě jinou přípravu, totiž skutečnou zbožnost. Chceme se zde o tom vysloviti, jaká musí býti ona zbožnost, a jak ji máme vzbuditi. Dle učení svatých musíme se přibližovati ke sv. přijímání 1. s nejhlubší pokorou a uctivostí, 2. s vřelou láskou a důvěrou, 3. s velkým hladem a touhou po tomto nebeském chlebě. Na tyto tři hlavní body můžeme uvéstí všechny ostatní pocity všech druhů, které můžeme vzbuditi v osobní zbožnosti, jak před přijetím této velebné svátosti, tak také po dobu přijetí a po sv. přijímání. Jsou celé

knihy plné rozjímání, které velmi dobře a obšírně probírají tuto okolnost. My zde chceme jen některé z těch obyčejných uvést, které jsou obzvláště užitečné. Při tom ukážeme cestu, na které by každý sám dále stavěti mohl; neboť toto cvičení dle vlastní potřeby hýbe a prospívá nejvíce a souhlasí také s učením, které nám jest dáno v knize duchovních cvičení.¹⁾

2. Nejprve se musíme k této nejsvětější svátosti blížiti s nejhlubší pokorou a uctivostí. Tato jest v naší duši vzbuzena na jedné straně rozjímáním vznešeného majestátu a velikosti Boží, který v této svátosti vpravdě a skutečně přítomen jest, který týmž Pánem jest, který svou pouhou vůlí nebe a zemi stvořil, je udržuje a řídí, a který touže samou vůlí všechno ve své nic uvésti může; před nímž andělé a nejvznešenější Serafové křídla sklání a v nejhlubší pokoře se chvějí a třesou, jak se Job vyslovuje:²⁾ „Sloupy nebeské se třesou, trnou, jakmile počne žehrat“. Tato zbožnost jest zbuzena, když my na druhé straně naše oči na sebe samy obrátíme na svou nízkost a ubohost. Tak můžeme přistupovati s tím pocitem v srdci, jako celník v evangeliu, který se neodvážil přistoupiti k oltáři a oči pozdvihnouti k nebi,

¹⁾ Inst. S. J, III., Exerc. spir. Annot. 2, pag. 449.

²⁾ Job. XXVI., 11.

nýbrž v nejhlubší pokoře daleko zůstal státi, v prsa se bil a říkal:¹⁾ „Bože, buď milostiv mně hříšnému“. Nebo můžeme se blížiti k svaté hostině se slovy marnotratného syna:²⁾ „Vstanu a půjdu k otci svému a řeknu jemu: „Otče, zhřešil jsem proti nebi a před tebou: již nejsem hoden slouti synem tvým. Učiň mne jako jednoho ze svých dělníků“. Nebo můžeme zvolati se sv. Alžbětou:³⁾ „A odkud mi to?“ Docela výtečnou jest úvaha oněch slov, která církev nařídila pro udílení sv. přijímání, totiž:⁴⁾ „Pane, nejsem hoden, abys vstoupil pod střechu mou, ale toliko rci slovo, a uzdravena bude duše má“. „Nejsem hoden, ó Pane, když ty mne neučiníš hodným. Jsem slabým a nemocným, a přicházím právě proto, abys mne posilnil a uzdravil. Tys řekl sám:⁵⁾ „Nepotřebují zdraví lékaře, nýbrž chorobní“, a právě k vůli nim jsi přišel“.

3. Ve zprávě o smrti sv. Jeronýma píše Eusebius, jeho žák, který při tom byl přítomen, následující: Před přijetím nejsvětější svátosti uvažoval umírající na jedné straně nesmírný majetát a dobrotu Boží, na druhé straně ale sebe sama a zvolal:⁶⁾ „Jak můžeš

1) Luk. XVIII., 13.

2) Luk. XV., 18, 19.

3) Luk. I., 43.

4) Mat. VIII., 8.

5) Mat. IX., 12.

6) Eusebius, de morte Hieronymi, c. 45.

se tak velice ponížiti, že chceš sestoupiti k celníkovi a hříšníkovi, a nejen s ním žádáš jísti, nýbrž jemu docela naporoučíš, aby tebe požíval!“ David řekl jednou k Mifibosetovi, synu Jonathanovu:¹⁾ „Neboj se, neboť jistě prokáži ti milosrdenství pro Jonathana, otce tvého; navrátím ti všechny pozemky Saula, otce tvého, a ty budeš jísti za stolem mým vždycky. Kterýžto pokloniv se pravil: „Kdo jsem já, služebník tvůj, že jsi shlédl na psí mrchu, jakou já jsem!“ Jestliže Mifiboset při pozvání ke stolu královskému tak mluvil, co má teprve člověk říci, když jest pozván ke stolu Božímu? Poněvadž se nikdy nemůžeme blížit k této božské svátosti s pocity odpovídajícími, tak chceme nedostatek nahraditi pokorou a uctivostí a s královským prorokem zvolati:²⁾ „Co je člověk, že si ho všímáš, nebo smrtelník, že o něj pečuješ?“ Nebo s Jobem:³⁾ „Co je člověk, že si ho tak vážíš, a že pozornost takovou mu věnuješ?“ Právem zpívá církev plna úžasu: „Ó, věc předivoucí, chudým sluhům dává v stravu Pán se všemohoucí“.

4. Za druhé musíme se blížit k této nej-světější svátosti s nejuvřelejší láskou a důvěrou. Abychom tento pocit v sobě dobře

1) II. Král. IX., 7, 8.

2) Žalm VIII., 5.

3) Job VII., 17.

oživili, musíme nekonečnou dobrotu a milosrdenství a lásku Boží uvažovati, jak nám zde září. Kdo by neměl milovati toho, který nás tak velice miloval? Kdo by neměl tomu důvěřovati, který nám tak mnoho dobra prokázal? Který se nám daroval, co nám odepře? Sv. Zlatoúst praví:¹⁾ „Který pastýř živí své ovečky vlastní krví? Co mluvím o pastýři? Jsou dokonce mnohé matky, které po bolestech porodu cizí kojné své dítě předávají. To však Pán nečiní, nýbrž svou vlastní krví nás živí, a cele se s námi spojuje“.

5. Za třetí žádá tato nejsvětější svátost, abychom s velkým hladem a touhou k ní se blížili. Sv. Augustin praví:²⁾ „Tento chléb žádá hlad vnitřního člověka“. Jako tělesná strava jen tenkrátě člověku prospívá, když s hladem jí, tak prospívá i tato duchovní strava jen tenkrátě, když duše velký hlad po ní má a toužebně žádá s Bohem býti spojena a nějakého zvláštního daru nebo milosti nabýti:³⁾ „Že naplnil hladovou duši sladkostí.“ To samé praví také královna andělů ve svém chválozpěvu:⁴⁾ „Lačné naplnil dobrými věcmi“. K vzbuzení tohoto

1) Homil. 82 in Matheum, n. 5.

2) Tract. 26 in Joannem, n. 1.

3) Žalm CVI., 9.

4) Luk. I., 53.

hladu a touhy v našich duších slouží docela zvláště uvažování naší veliké ubohosti na jedné straně a podivuhodného působení této nejsvětější svátosti na druhé straně. Za svého života pozemského uzdravoval Pán všechny, kteří se k němu blížili ode všech nemocí. Ani o jediném se nečte, že by byl prosil za uzdravení a nebyl vyslyšen. Žena, která trpěla krvotokem, se k němu blížila, dotkla se podolku jeho roucha a ihned byla uzdravena. Hříšnice vrhla se mu k nohám a vstala omilostněna. Malomocní se k němu blížili a byli očistěni. Posedlí, slepí, dnou trápení přišli k němu a všichni byli uzdraveni: ¹⁾ „Neboť moc vycházela od něho a uzdravovala všechny“. Právě tak jedná i v této nejsvětější svátosti, když s hladem a touhou po něm se k němu přibližujeme; neboť on jest vždy tentýž a svou podstatu nezměnil.

¹⁾ Luk. VI., 19.

VI.

Ještě jiná a užitečná rozjímání a způsoby přípravy k sv. přijímání.

1. Mezi jinými úvahami, kterými se můžeme připravovati ke sv. přijímání, jest jedna docela zvláště příhodná upomínka na utrpení Páně. Uvažujeme onu nekonečnou lásku, v níž se Syn Boží za nás na kříži v obět dal. Jeden z hlavních důvodů, proč Kristus Pán ustanovil tuto svátost, byl ten, aby upomínka na jeho utrpení stále a živě nám zůstala. Proto naporučil nám, pokaždé toho vzpomínati, kdykoliv celebrujeme. „To číňte na moji památku.“¹⁾ A apoštol praví:²⁾ „Kdykoliv totiž jíte chléb tento a pijete kalich, smrt Páně zvěstujete, dokavad nepřijde“. A sv. Bonaventura nám³⁾ odporučuje velice

¹⁾ Luk. XXII., 19.

²⁾ I. Kor. XI., 26.

³⁾ T. VI., pars. I. De praeparatione ad Missam, c. 6: fascicular., c. 8.

tuto pobožnost; máme totiž pokaždé, kdykoliv jdeme k sv. přijímání, tajemství utrpení Krista Pána rozjímati. Praví o sobě, že používal tohoto cvičení tak, že jeho duše se v lásce k Bohu rozplývala. Sv. Zlatoúst praví: „Kdo chce jíti k sv. přijímání, má si mysliti, jako by přikládal ústa na drahocennou ránu v boku Krista Pána a jako by pil jeho krev, bera podíl na všem, co nám krví svou Pán vymohl. Sv. Kateřina Sienská byla pokaždé, kdykoli přistupovala ke sv. přijímání tak rozradostněna, jako kdyby malé dítě vinulo se k prsu matčinému.

Poněvadž tato svátost jest památkou umučení Kristova, představují si mnozí Krista na kříži živě před sebou a myslí na své srdce jako na Kalvarii, na níž jest zasazen kříž Páně. V duchu upevňují tento kříž a shromažďují v sobě krůpěje krve, které stékají. Jiní si myslí, že se nacházejí při oné večeři, kterou slavil Kristus, náš Vykupitel, v noci před svým umučením se svými apoštolů. Oni se radují, jakoby seděli mezi apoštolů a přijímali z ruky Pána jeho nejsvětější tělo a jeho krev. Ona svátost není jen rozjímáním a představou oné večeře, nýbrž jest v plné pravdě a skutečnosti tatáž hostina. Tentýž Pán, který tehdy svým apoštolům své tělo a svou krev podával, dává

také nám totéž službou kněze. A činí to s toutéž láskou, jako to tehdy činil.

2. Při této přípravě bude dobře, když následující body si připomeneme. 1. Kdo jest onen Pán, který k nám přichází? Je to stvořitel všech věcí, pán a král nebe a země, Bůh nekonečného majestátu a dokonalosti. 2. Ke komu přichází? Ke mně, který jsem prach a popel, a jehož jsem již tolikráte urazil. 3. K čemu přichází? Aby mne učinil účastným ovoce svého umučení a nádherných darů jeho milosti. 4. Co ho nutí, aby přišel? Ne jeho zájem, neboť pán všech věcí nepotřebuje ničeho, nýbrž čistě láska a touha, aby moje duše zachráněna byla a vždy jeho milostí vedena. 5. Musíme také cvičení třech Božských ctností, víry, naděje a lásky si umínniti a nejméně s jedním z těchto úkonů se zaměstnávat.

3. A poněvadž se nikdy nemůžeme dosti důstojně připravit k přijetí Pána tohoto, když on nám toho nedá, tak musíme ho prositi, aby naši duši pokorou a čistotou a potřebnou láskou a uctivostí naplnil a ozdobil. Uvádíme zde jen všeobecný důvod pro to; Můj Pane! Kdyby musel nějaký mocný a bohatý král přenocovati v domě chudé vdovy, tak by nečekal, až ona mu pokoj, v němž má bydlet, upraví, nýbrž on by poslal svá zavazadla a své sluhy předem, aby oni

všechno připravili. Učiň tak také s mou ubohou duší, když přicházíš k ní přebývati. Pošli, ó Pane, tvá zavazadla a tvé anděly před tebou, aby tento příbytek zařídili a ozdobili. Ach, ona jest ještě tak nečistá a tak plna pavučin hříchu! Tvoji andělé ať ji připraví za příbytek důstojný tvé velikosti. Pak se obraťme k blahoslavené Panně a ke sv. patronům a prosme je pokorně, aby nám nápomocní byli svou přímluvou.

4. Mimo tyto přípravy chceme ještě jednu přidati, která pro všechny jest velmi lehká, užitečná a plná útěchy. Jestliže v sobě ne-nalezneš onoho ohnivého nadšení a oné vřelé touhy, jak si přeješ a k přijetí tak vznešené svátosti míti máš, tak vzbud' v sobě pevnou vůli a velkou touhu po této horlivosti a žádosti. Tím doplň, co ti schází; neboť Bůh dívá se na srdce, a po čem toužíš, to bere tak, jako bys to měl, jak to prorok vyslovuje:¹⁾ „Žádost ubohých vyslyšíš, Hospodine, nakloníš ucho své ku přání srdce jejich“. Této zbožnosti a přípravě učil Bůh sám sv. Mechtildu, jak vypravuje Ludvík z Blois:²⁾ Pán řekl k ní jednou: „Když chceš přijati sv. přijímání, tak žádej ku poctě mého jména všechny touhy a všechnu lásku míti; neboť na tuto

¹⁾ Žalm IX., 38.

²⁾ Monile spirituale c. 6, n. 6.

lásku se obrací mé oko, a já ji беру v tom stupni, v jakém ty si ji přeješ míti“. To samé čteme o sv. Gertrudě.¹⁾ Tato světice chtěla jednoho dne přijati nejsvětější svátost a byla velice smutnou nad tím, že se jí nedostávalo pravé přípravy. Prosila blahoslavenou Pannu Marii a všechny svaté, aby za ni Pánu obětovali všechny své zásluhy a přípravy, jak se kdysi připravovali k přijetí Pána. Tu pravil Pán k ní: „Nyní se objevuješ před celým nebeským dvorem v drahokamu, po kterém toužilas.“ Jest proto výtečnou přípravou, když se připravujeme k přijetí nejsvětější svátosti s oným velikým nadšením a s onou láskou, kterou velicí svatí k ní přistupovali, a když žádáme a Boha prosíme, aby doplnil zásluhami Ježíše Krista a všech svatých, co nám schází. Právě tak si máme pomáhati při děkování, jak ukážeme v následujícím pojednání. Také v pojednání o modlitbě jsme již mluvili o prostředku nahraditi naše nedostatky.

5. Těmito a podobnými úvahami musíme v sobě vzbuditi onu skutečnou zbožnost, se kterou podle učení svatých máme přistupovati k sv. přijímání. Můžeme brzy tu, brzy jinou úvahu zvoliti, jak se každému nejlépe hodí. Musíme ještě poznamenati, že

¹⁾ Ibid. n. 7.

je třeba nějaký čas na to obětovati, když chceme své povinnosti vykonati. Sv. František Borgiaš¹⁾ žádá ve svém pojednání o přípravě k sv. přijímání tři dny k přípravě a opět tři dny k díkučinění. Podává nám mnoho úvah a cvičení, kterými se můžeme zabývati po tento čas. To by byl vynikající prostředek, celý týden a celý život v ustavičné zbožnosti a sebranosti prožiti. Tu by nás zaměstnávala jednak naděje na přijetí tohoto tak vznešeného Pána, jednak vzpomínka na přijatá dobrodiní. Neboť již myšlenka, že mám zítra přijímati, nebo vzpomínka, že jsem dnes, nebo včera přijímal, musí srdce v sebranosti zachovati.

Nemusí právě čas k přípravě zrovna tak dlouho trvati, ale musíme přece aspoň ráno před přijímáním modlitbu, nebo část její na jeden, nebo více udaných úvah obrátiti. Docela dobře jest večer před sv. přijímáním, před spaním zabývati se starostí a myšlenkou na ranní přijímání, abychom s touto myšlenkou se vždy probudili. Jakmile ráno oči otevřeme, musíme se ihned těch myšlenek chopiti. Když již sv. Ignác²⁾ ve své poznámce k modlitbě toto žádá pro modlitbu každého

1) Lib. 8, Pia quaedam Opuscula, tract. 4. De praeparatione ad sacram Eucharistiam.

2) Inst. S. J. III. Exerc. spirit. hebdom. I., addit. 1, 2, pag. 461, squ.

dne, jak mnohem více se to musí státi pro ten den, kdy máme tuto nejsvětější svátost přijímati!

VII.

Co máme konati po přijetí této božské svátosti, a jakým má býti naše děkování.

1. Před jídlem jest tělesný pohyb prospěšný, neboť oživuje přirozenou teplotu. Právě tak před přijímáním jest velmi užitečným cvičení v rozjímání, neboť ono oživuje žár duše, zbožnost a lásku, o čem jsme právě mluvili. Po jídle jest také velmi prospěšnou krátká zábava. Tak je tomu také po Božské hostině. O tom budeme nyní mluvit. Je to nejlepší čas, s Bohem se zaměstnávat a v hlubinách svého srdce ho objímat. Ochotně máme využítí tohoto času a nenechat ani nejmenší částku jeho nevyužitou. Tak mluví také mudřec:¹⁾ „Nezbavuj se dne dobrého, a uděl dobré radosti ať nemíjí tě“. Tento

¹⁾ Sirach XIV., 14.

čas musíme obrátiti na rozjímání a povzbuzení, jak již promluveno bylo před sv. přijímáním.

Nejprve se musíme zabývati chválořečením a díkůčiněním za přijatá dobrodiní, a zvláště za neocenitelné dobrodiní našeho vykoupení, a za dobrodiní, které nám Pán prokázal tím, že se nám sám podává a v našem nitru přebývá. A poněvadž za tak vznešené dobrodiní neumíme a nemůžeme důstojně poděkovati, tak musíme k doplnění našeho nedostatečného díku Pánu obětovati všechnu chválu a díkučinění, které všichni Serafíni a všechny kůry andělské od počátku světa a všichni svatí a blažení po dobu svého života na zemi jemu přinesli a přinášejí, a ještě mnohem více ono, které mu bude přinášeno po celou věčnost. Musíme své hlasy sloučiti s jejich a jeho chváliti se snažiti srdcem a jazyky všech blažených. Všechny tvory máme pozvati, by nás v tomto podporovaly. „Zvelebujte Hospodina se mnou, vyvyšujme jméno jeho společně“.¹⁾ A poněvadž všechno toto se nerovná tomu, co jsme povinni Bohu, když je nad vší chválu povznešený; musíme si přátí a ho prositi, aby se sám miloval a velebil. Neboť on sám jedině může se dostatečně chváliti a milovati.

¹⁾ Žalm XXXIII., 4.

2. Za druhé musíme tento čas věnovati na úkony lásky Boží. Zde je na místě zaměstnání s oněmi svatými povzneseními mysli, které nejsou ničím jiným, než úkony lásky a nejsrdečnější touhy po onom nejvyšším dobru, jak to nacházíme u proroka, když praví:¹⁾ „Chci tě milovat, Pane, má sílo“. — „Jako prahne jelen po bystřinách, tak dychtí duše moje po tobě, Bože“. To jest, jako myslivci postřelený jelen touží po pramenu vody, tak touží duše moje láskou poraněná po tobě.

3. Za třetí musíme tento čas docela zvláště věnovati modlitbě; neboť to je nejvhodnější čas k přednášení našich záležitostí Bohu a k žádaní od něho milostí. O královně Esther vypravuje Písmo sv.²⁾ Ona nechtěla ihned svou prosbu králi Assuerovi přednésti, nýbrž pozvala krále jako hosta a teprve potom se vyslovila. To se stalo, a ona dosáhla všeho, zač prosila. Tak dosáhneme i my všeho při této hostině, při které král králů sám jest naším hostem, nebo lépe my jsme jeho hosty, zač budeme prositi: „Neboť v den dobrý přicházíme“³⁾ a pravý čas. Zde můžeme říci, co řekl Jakob v zápase s Bohem:⁴⁾ „Ne-

1) Žalm XVII., 2, XXXI., 2.

2) Esther V., 8, VII., 3.

3) I. Král. XXV., 8.

4) Genese XXXII., 26.

pustím tě, leč dáš-li mi požehnání“. Když do domu Zacheova vstoupils, řekls:¹⁾ „Dnes stalo se spasení domu tomuto“; mluv nyní totéž slovo o domě, do kterého vešels, o Paně. Také moje duše dnes může zažítí spasení. Řekni duši mé:²⁾ „Spása tvá jsem já“.

Musíme prositi Boha za odpuštění hříchů, za sílu k přemožení vášní a k odporu pokušením; za milost dosažení ctností, pokory, poslušnosti, trpělivosti, vytrvalosti. A ne jen sám za sebe máš se modliti k Bohu, nýbrž také za potřeby církve, za všeobecné a zvláštní, za papeže, za vládce a za všechny, kteří křesťanstvo spravují, ať jsou to vrchnosti duchovní ať světské, pak za jednotlivce, za které jsme povinni se modliti a jim jsme slíbili modlitbu, jak se to stává při Memento u mše sv. O tom bude ještě později řeč.

¹⁾ Luk. XIX, 9.

²⁾ Žalm XXXIV., 3.

VIII.

O jiném druhu díkůčinění.

1. Někteří vykonávají díkůčinění po sv. přijímání následujícím způsobem. Představují si Krista Pána v hlubinách své duše, jako by na trůně v nich seděl, uvažují o něm zde a povzbuzují všechny mohutnosti a smysly své, aby jemu jakožto Pánu a králi své uznání projevili a poctu vzdali, jako ve světě se děje, když nějaká osobnost knížecí zavítá do některého domu jako host, tu se svolají všechny děti a příbuzní, aby prokázali oné osobě úctu a uznání. Vzhledem na každý smysl a mohutnost troje cvičení se provádí. 1. Děkují za tento jim propůjčený smysl, za tuto jim darovanou mohutnost. 2. Žalují na sebe a litují, že vždy neužívali k tomu cíli jich, k čemu jich jim Pán propůjčil. 3. Prosí o pomoc a milost, aby se mohli v budoucnosti polepšiti. To je výborný

a užitečný způsob díkučinění. Je to jedna ze tří způsobů modlitby, které nás učí sv. Ignác ve své knize o duchovních cvičeních.¹⁾

2. Jiní myslí si, že všechny jejich smysly a mohutnosti jsou nemocné a zvou Krista jako lékaře. „Uzdravuje všechny neduhy tvé“²⁾ a provádějí ho jako v pokoji nemocných kolem ke všem svým mohutnostem a prosí ho:³⁾ „Pojď a viz“. Viz mé nemocné oči, můj nemocný jazyk . . ., měj smilování se mnou a uzdrav mne. „Slituj se, Pane, neboť jsem schřadlý; uzdrav mne, Pane, neboť chvějí se kosti mé“.⁴⁾

3. Abychom taková a podobná cvičení v tomto čase si předsevzali, není zapotřebí představovati si nějaké určité místo, nebo mimo sebe nějaké hledati; neboť máme uvnitř sebe Ježíše Krista přítomného, je v našem srdci nejen ve svém Božství přítomen, jak je na všech místech přítomen, nýbrž my máme také přítomnost nejsvětějšího člověčenství. Toto jest jistě v našem nitru, jak dlouho zůstávají v nás svátostné způsoby neztráveny, to jest dokud podstata chleba, kdyby ona požita byla, není strávena.

1) Instit. S. J. III. Exercit. spir. Primus orandi modus., pag. 482.

2) Žalm CII., 3.

3) Jan XI., 34.

4) Žalm VI., 3.

Když již pohled na kříž k modlitbě určuje, jak mnohem více bude působiti pohled na samého Krista, který zde ne v obraze, jak na kříži, nýbrž v celé své osobnosti přítomen jest? Proto má každý svůj pohled na sebe obrátiti; ve svém nitru musí rozjímati o Kristu, jako nejsvětější královna andělů činila, když ho ve svém životě nosila a s ním se v rozhovoru bavila slovy nevěsty:¹⁾ „Našla jsem toho, jež miluje duše má, chopila jsem jej a nepustila“.

4. Abychom se povzbudili k delšímu díkučinění může nám posloužiti učení theologů.²⁾ Praví: Jak dlouho svátostné způsoby a skutečná přítomnost Kristova v našem srdci trvá, dosahuje člověk tím více milostí, čím více se cvičí v podobných úkonech. Toho dosahuje nejen pro větší zásluhy, které v okruh působnosti člověka připadají (ex opere operantis), nýbrž také pro působení, které od Boha mají (ex opere operato) to jest pro skutečné působení svátosti samé, jak jsme nahoře řekli, když jsme o přípravě mluvili.

5. Z toho jest jasným, jak špatně ti jednají, kteří tuto dobu, v níž tolik mohou získati, nechají marně uplynouti, kteří tomuto hostu hned po jeho přijetí do domu záda

¹⁾ Velepíseň: III., 4.

²⁾ Suarez tom. 3, p. 3, disp. 63, sect. 7.

obracejí a ho zase ihned přenechávají jiným, sotvaže k jejich dveřím přišel. Oni ho propouštějí, jak přísloví praví, když ještě mluví k nim. Když již ve světě za nezdvořilost platí, přijati nějakého vznešeného hosta do domu a po přijetí s ním nemluvití a žádnou lásku mu neukázati, jak bychom měli pak označiti takové chování vůči tak vznešenému hostu, jakým on jest? O sv. Margaretě panně, uherské královské dceři, vypravuje Surius,¹⁾ že ona vždy den před sv. přijímáním požívala jen chléb a vodu z úcty k vytouženému nebeskému pokrmu a jídlu. Celou noc prodlela na modlitbách. Po sv. přijímání prožila celý den na modlitbách ústních i vnitřních až do večera, kdy něco málo pojedla.

¹⁾ Surius II. ex 26. Januar. Vita s. Margaritae Virg. § 2.

IX.

O užitku, který musíme získati ze sv. přijímání.

1. Svatými oslavované podivuhodné síly a působení této Božské svátosti mají nám nejen její vznešenost a nekonečnou dobrotu a lásku Boží odhalovati, nýbrž ony mají zároveň naše oči a naše srdce k tomu vésti, abychom tento užitek ze sv. přijímání získali. Proto budeme o tom mluvit k tomuto účelu. Tato Božská svátost má působení všem ostatním svátostem společné, že hodnému přijímateli milost uděluje. Má však ještě jiné jí vlastní působení, kterým se od jiných svátostí líší, a které se nazývá od theologů „duchovní občerstvení“. Je to pokrm duše, kterým se ona osvěžuje, sílí a statečnou stává vůči náruživostem a k odevzdání se ctnostem.

Proto vysvětlují svatí a učitelé theologie

slova Kristova:¹⁾ „Neboť tělo mé jest vpravdě pokrm a krev má vpravdě jest nápoj“ v tom smyslu:²⁾ Co působí tělesný pokrm v těle, to působí tento Božský pokrm duchovním způsobem v duši. Proto chtěl Kristus Pán, jak to z uvedených důkazů vysvítá, tuto nejsvětější svátost ustanoviti ve způsobě pokrmu, aby již podobou, ve které ji ustanovil, naznačovala působení a nutnost její pro naši duši. Jako totiž tělesná strava udržuje tělo, jeho síly obnovuje a vzrůst podporuje do určitého stáří, právě tak udržuje tato svatá svátost duchovní život, obnovuje duševní síly, občerstvuje ctnosti umdlené, posiluje člověka proti pokušením nepřítelů a propůjčuje mu vzrůst až k dokonalosti odpovídající jemu. To je pokrm, „Chléb pak, by srdce lidí posiloval“.³⁾ V síle tohoto pokrmu musím kráčet jako kdysi Eliáš až k hoře Boží Horeb.

2. Tělesný pokrm má ještě jednu vlastnost. Působí tomu, který jí, chuť a lahodu a sice tím více, čím je lepší a vzácnější a čím citlivější jsou naše zažívací orgány pro tento pokrm. Také tento pokrm Božský nepůsobí jen udržováním, zachováváním a sílením,

¹⁾ Jan VI., 56.

²⁾ Maldonat. Commentar. in Joann. 6, 56, Cf. Concil Trident. sess. 13, c. 2 et 8.

³⁾ Žalm CIII., 15.

nýbrž on zapřičiňuje také duchovní rozkoš a sladkost. Toto naznačil prorok Jakob ve svých prorockých požehnáních, které v hodině své smrti nad svými syny vyslovil, když již tehdy zvěstoval, co se má naplnit pod zákonem lásky. Když přišel na svého syna Asera, pravil: „Aserův chléb bude tučný, pamlsky bude dodávati králům“.¹⁾ Kristus jest tímto chlebem nejtučnějším, nejsladším a nejchutnějším. Sv. Tomáš praví:²⁾ „Tento nebeský pokrm působí v těch, kteří ho požívají s čistou chutí duše, tak velkou rozkoš a radost, že to nelze slovy vysloviti; neboť oni zde okouší duchovní sladkost v samém prameni jejím“. Tímto pramenem jest totiž Kristus, náš Spasitel, pramen vši sladkosti a život všech věcí, který prostřednictvím této svátosti sám do duše přijímajícího přichází. Často jest tato sladkost tak veliká, že nejen občerstvuje ducha, nýbrž přelévá se také do těla, jak se prorok vyslovuje:³⁾ „Srdce i tělo mé jásotem tíhnou k Bohu, který žije“.

3. Odtud to přichází, že, jak sv. Bonaventura⁴⁾ poznamenává, často nějaký člověk docela slabý a zemdlený k sv. přijímání při-

1) Genese II., 20.

2) Opp. omn. XIX. Opusc. 19, Offic. de Corpore Christi lect. IV.

3) Žalm LXXX., 3.

4) Lib. de perfectione ad Sororem.

stupuje a tímto pokrmem tak velkou radost, útěchu a sílu dostává, že tak sesílí, jakoby žádné slabosti necítil, opět od této hostiny povstává. V životě poustevníků čteme o jednom mnichovi Janovi, že útěcha a síla, kterou dostával sv. přijímáním tak neobyčejně veliká byla, že on jen jím byl živ, aniž by jiného pokrmu přijímal. Toto sv. přijímání bylo pokrm pro jeho duši i tělo.¹⁾ Některým dokonce podal sv. přijímání anděl. Tak vypravuje svatý kněz a mnich Makarius, zvaný egyptský, že, zatím co on uděloval mnichům sv. přijímání, jeden z jeho spolubratrů od anděla přijal,²⁾ zatím, co Pafnucius z úst poustevníka Onufria přejal, že on každou neděli nebo sobotu přijímal od anděla sv. přijímání.³⁾ V chronice řádu cisterciáckého vypravuje se o jednom mnichu, že on po každé, když přijímal, domníval se, že přijímá plást medu a tato sladkost trvala po tři dny.

4. Dle toho musí býti ovoce, které musíme ze sv. přijímání míti, statečná mysl, jejíž silou stále pokračujeme na cestě Boží, dále musí to býti velká síla k umrtvování našich vášní a k odporu a k přemáhání všech pokušení. Vystrojuješ hostinu před mou tváří,

1) Vit. Patr. L. 8 Historia Lausiaca, c. 61.

2) Ibid., c. 20.

3) Vit. Patr. L. 1 Vita s. Onuphrii Eremit ae., c. 11.

navzdor mým protivníkům“.¹⁾ K tomuto účelu Pán tento stůl připravil. Kdo má nepřátele, ten je ve strachu, když u stolu sedí a neodvažuje se dlouho u něho seděti. U tohoto stolu dostává člověk sílu a moc k překonání všech nepřátel. Tak praví také sv. Zlatoúst:²⁾ „Od tohoto stolu musíme odcházeti jako ohněm sršící lvové, jako postrach pro ďábla“. Toto působení nám naznačuje Kristus Pán sám, když svým apoštolům sv. přijímání podal a pravil k nim: „Vstaňte, pojděte“.³⁾ Jako by chtěl říci: „Nyní jste přijímali, tak povstaňte, pojděme, abychom trpěli!“ Tak to nacházíme také v první církvi. Dokud se tato svátost častěji přijímala, neměli křesťané jen sílu k plnění Božského zákona, nýbrž také k odporu proti moci a zlobě tyranů a k vydání své krve a svého života pro Krista.

1) Žalm XXII., 5.

2) Homilia 46 in Joann., n. 3.

3) Jan XIV., 31.

X.

Sv. přijímání jest výtečným prostředkem proti pokušení, a obzvláště k zachování čistoty.

1. Podle učení svatých otců jest přijímání této Božské svátosti výborným prostředkem proti všem pokušením; neboť ono nedává jen velkou sílu, nýbrž ono seslabuje také vášně, hříšné náklonnosti a zvyklosti, ono mírní oheň žádostivosti, tento kořen všeho zla, a činí nás ochotnými k plnění Božské vůle.

2. Podle učení sv. Tomáše¹⁾ jest důvod, proč nám tato Božská svátost ochranu a záštitu před pokušeními a hříchy poskytuje ten, poněvadž jest památkou utrpení Kristova, kterým zlí duchové přemoženi byli.

Pozorují-li v nás tělo a krev Kristovu, tak dají se na útěk a andělé Boží stojí nám

¹⁾ III. qu. 79, art. 6.

po straně a jsou nám k pomoci. Z téhož důvodu radili sv. Ignác, mučedník¹⁾ a sv. Cyril,²⁾ arcibiskup Jerusalémský, častější přijímání této nejsvětější svátosti, abychom zlé duchy od sebe zahnali. Sv. Zlatoúst³⁾ praví: „Když krev velkonočního beránka, tohoto předobrazu nejsvětější svátosti, kterou dvěře byly potřeny, obyvatele zachránila od trestu a usmrcení prvorozených, čím více bude toto působiti tato Božská svátost?“

3. Podle učení svatých jest tato svátost nejpůsobivější prostředek k překonání nečistých pokušení a k zachování čistoty. Ona zeslabuje hnutí těla, dusí, jak poznamenává sv. Cyril, podnět hříchu a uhasíná oheň a žádostivost smyslnosti, jako voda hasí oheň. Tak vysvětlují sv. Jeroným⁴⁾ a jiní svatí výpověď proroka Zachariáše:⁵⁾ „Nebo co lepšího může míti a co krásnějšího nežli obilí vyvolených a víno plodící panny?“ Tato zvláštní síla a působení tohoto nebeského pokrmu vytváří panny, praví oni. Jak tělesná strava, když je dobrá, plodí dobrou krev a dobré šťávy, právě tak působí tento Božský pokrm v nás čistotu a

1) Ep. ad Ephes., c. 13.

2) Cateches. 22, Mystagogica 4, c. 7.

3) Homil. 46, in Joann. n. 3.

4) Commentar. in Zachar. IX., 17.

5) Zachariáš IX., 17.

nevinnost pocitů. Proto posvěcuje tato Božská svátost nejen, jak praví sv. Cyril, duši, nýbrž i tělo, a stává se skutečně, oč církev se modlí při mši sv. — „Budiž nám (toto sv. přijímání) ku spáse duše i těla“. Je to ona mouka Eliášova, která všechn jed hrnce odnímá a všechno chutným činí. Když jednou žena ona v evangeliu se dotkla podolka roucha jeho, ihned přestal prvtok. A když archa úmluvy vstoupila do Jordánu, zastavily se vody na hoře, a spodní odtekly. Jakmile přišel k nám Kristus, mizí pokušení a přestává oheň a palčivost žádostivosti. Právem volají světci: O blažené ovoce v bohaté plnosti, z něhož panenství vyrůstá! Pravdu mají ti, kteří praví, že není tak působivého prostředku k zachování čistoty než častější a zbožné přijímání sv. svátostí.

4. Niceforus Kallisti¹⁾, sv. Řehoř z Toursu²⁾ a jiní věrohodní spisovatelé vypravují o zázraku, který se stal v Cařihradě. V řecké církvi dle velmi starého zvyku se konsekruje tělo našeho Krista Pána v obyčejném chlebě, jak se obyčejně k jídlu připravuje. Tento svatý chléb věřící přijímají, a když nějaké zbytky pozůstanou, tak zavolají kněží některé z nejlepších dětí, které do školy chodí. Ony musí býti lačné a musí míti dobré vysvěd-

¹⁾ Nicephorus Callisti, *Histor. eccles.*, L. 17, c. 25.

²⁾ *Miraculorum* L. 1, de gloria Martyrum, c. 10.

čení o své nevinosti. A těmto se dávají ony zbytky posvěceného chleba. Niceforus vypravuje, že jemu se tak stalo několikrát, když byl hochem a ve službách kostela se vzdělával. Když tyto děti jednou se tam sešly, byl mezi nimi také židovský hoch, syn továrníka na zrcadla a přijímal s nimi. Tím se opozdil a nepřišel v čas domů. Na otázku otcovu, kde byl, odpověděl, že přichází z kostela křesťanů, a že jedl z onoho chleba, který se dával dětem. Žida se zmocnil hrozný hněv proti dítěti, uchopil ho bez dalšího vyptávání a hodil ho do ohnivé pece a zavřel dvěře pece.

Když matka svého syna nikde nenalezla a viděla, že delší dobu není o něm zmínky, vyšla do města, aby ho s velkou úzkostí hledala. Když ho nenašla nikde a nemohla nalézt po něm ani stopy, vrátila se plna úzkosti opět do svého domu. Po třech dnech stála nedaleko pece v slzách a ve vzdychání, rvala si vlasy a počala svého syna jménem jeho volati. Tento slyšel hlas, poznal hlas své matky a odpověděl jí z pece, v níž se nacházel. Otevřela dvěře pece a viděla svého syna uprostřed ohně zdravého a neporušeného, že ani vlasek na hlavě nebyl porušen. Hoch vyskočil a na otázku, jak mohl býti zachráněn, odpověděl, že paní oděna v šarlatě častěji k němu přišla a vodou

ohně uhasila, kterou sebou přinesla. Mimo to mu přinášela jísti, když měl hlad. Císař Justinián uslyšel o tomto zázraku. Naporučil pokřtiti matku i syna, kteří si křtu přáli. Nešťastného otce, který se nechtěl obrátiti, jako vražedníka dětí, nechal pověsiti na stromě. Tak vzal bolestný konec. Jako tato nejsvětější svátost na těle tohoto hochy působila, kterou přijal, tím, že ho uprostřed ohně zachovala od upálení, tak působí na duše v duchovním způsobě těch, kteří ji důstojně přijímají. Ona je chrání a zachovává neporušené uprostřed ohně pokušení.

XI.

O jiném výborném užitku, který máme získati ze svatého přijímání, totiž spojení s Kristem a přetvoření se v něho.

1. Jedním z hlavních působení a hlavní účel, proč Kristus, náš Vykupitel, tuto Božskou svátost ustanovil, jest dle učení svatých, aby se s námi spojoval, k nám se přivtělil a s námi se jedno učinil. Jako při konsekraci této svátosti silou slov konsekračních to, co před tím chlebem bylo, se proměňuje v podstatu těla Kristova, právě tak silou tohoto sv. přijímání ten, který doposud člověkem byl v podivuhodném způsobu duchovně v Boha se proměňuje. Proto praví Kristus Pán sám ve sv. evangeliu:¹⁾ „Neboť tělo mé vpravdě jest pokrm a krev má vpravdě

¹⁾ Jan. VI., 56, 57.

jest nápoj. Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“. Jako tělesný pokrm silou přirozené teploty v podstatu toho se přeměňuje, který ho požívá, a jedno s ním je, právě tak ten, který tento andělský chléb požívá, spojuje se a sjednocuje se a jedním se stává s Kristem. Ale Kristus se neproměňuje v něho, který ho požívá, nýbrž on přeměňuje toho, který ho přijímá v sebe a utváří ho podle svého obrazu. K sv. Augustinovi¹⁾ řekl jednou Pán sám: „Jsem pokrmem pro veliké. Vyrůstej, pak budeš mne požívat. Nebudeš však mne, jako tělesný pokrm v sebe obracet, nýbrž ty budeš ode mne přeměněn ve mne“. A sv. Tomáš praví:²⁾ „Vlastním působením této svátosti jest přeměna člověka v Boha, když se Bůh sám lidem podobným činí. Když již oheň, tento tak vznešený prvek, všechno v sebe mění, co se s ním spojuje, když nejprve na věcech to spaluje, co jest mu protivným, a potom jim svou formu a dokonalost sděluje, jak mnohem více ona propast nekonečné dobroty a důstojnosti stráví všechno zlo, které se nachází na nás a sobě nás učiní podobnými.

2. Zanechme zatím tohoto skutečného a pravdivého spojení Krista s přijímatelem,

1) Confess. L. 7, c. 10.

2) In 4, Sent. dist. 12, qu. 2, art. 1.

které chce Pán naznačiti slovy: „Zůstane ve mně a já v něm“, a které od svatých rozmanitými, vždy výše vstoupajícími přirovnáními vysvětleno jest. Chopme se obzvláště praktického. Ovoce, o které se musíme námáhati ze sv. přijímání získati, jest duchovní spojení s Kristem, duchovní přeměna a přetvoření v něho, to jest podobnost s ním v životě a v mravech. Musím býti pokorným jako Kristus, trpělivý jako Kristus, poslušný jako Kristus, čistý a chudý jako Kristus. To je to, co apoštol praví slovy:¹⁾ „Oblect se v Pána Ježíše Krista“. „Obléci člověka nového“. V konsekraci se proměňuje podstata chleba v podstatu Krista, a zůstávají jen podoby neztrávené. Ve sv. přijímání stává se naopak. Zůstává podstata člověka a jen jeho nahodilé vlastnosti se přeměňují. Z člověka pyšného stává se pokorný, z nezdrženlivého čistý, z hněvivého trpělivý. Takovýmto způsobem se přeměňuje v Krista.

3. Slova Žalmu:²⁾ „Plná má číše jak vzácná jest“ rozumí sv. Cyprián³⁾ o nejsvětější svátosti a poznamenává k tomu: „Jako opojení člověka přivádí z míry a v jiného člověka mění, právě tak uvádí tato Božská svátost člověka mimo sebe a způsobuje, že

1) Řím. XIII., 14. Efes. IV., 24.

2) Žalm XXII., 5.

3) Epist. 63, ad Caelium 11.

on světských věcí zapomíná a obírá se vždy více jen nebeskými věcmi“. Jak docela jinými byli učeníci v Emauzích, když byli přijali tuto Božskou svátost? Z pochybovačů stali se věřící, z bázlivých stali se stateční:¹⁾ „a kterak ho poznali v lámání chleba“. Také my musíme odcházeti od sv. přijímání docela změnění a přeměnění, jak jednou Bůh k proroku Samuelovi řekl:²⁾ A proměněn budeš v jiného člověka. Máme „v muže dospělého“³⁾ vyspěti, jak sv. apoštol Pavel se vyjadřuje. Totéž praví sv. Basil⁴⁾ a uvádí k tomu výrok apoštola:⁵⁾ „Aby ti, kteří jsou živi, nežili již sobě, nýbrž tomu, jenž za ně zemřel a z mrtvých vstal“.

4. Blažená Anděla z Foligno⁶⁾ praví o tom něco docela základního a duchaplného. Mluví o požadavcích a znacích, po kterých lze poznati, že je duše přeměněna v Boha. Jeden z těchto znaků jest, když člověk žádá, ode všech tvorů býti opovrhovaný, zavržený a posmíváný; když žádá a chce, aby všichni ho za posměchu hodného považovali, a aby žádný člověk s ním neměl soucitu; když

1) Luk. XXIV., 35.

2) I. Král. X., 6.

3) Efes. IV., 13.

4) Reg. brev. tract. 172.

5) II. Kor. V., 15.

6) AA. SS. 4. Januar., Vita B. Angelae de Fulginio Auctore Arnaldo O. S. Fr., c. 15, n. 177 sq.

nechce žít v žádném lidském srdci, nýbrž jedině v Bohu žít chce; ba když nejenom žádným způsobem nechce být ctěn, nýbrž za velkou čest má být pohrdaným, aby se stal podobným Kristu Vykupiteli; neboť jeho následovati jest velkou ctí. Taková duše mluví s apoštolem:¹⁾ „Ode mne však daleko budiž, abych se honosil leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista“. Tak se musíme přetvořiti v Krista; toto ovoce musíme získati ze sv. přijímání.

5. Sv. Zlatoúst²⁾ vysvětluje povinnost, kterou nám sv. přijímání ukládá, když praví: „Jsme-li obtěžováni hněvem, nebo jinou nějakou chybou, nebo pokušením, tak uvažme, jakého dobra bychom byli hodni, a taková úvaha budiž nám pak pokáráním pro naše nerozumné hnutí“. Jazyk, kterého se dotknul Kristus, musí ihned posvěcen být, nesmí více lehkomyšlně mluvit, aniž by se neodsvětil. Srdce, které přijalo Boha samého a stalo se monstrancí a tabernakulem pro nejvyšší svátost, nesmí být více zašpiněno špínou ješitných žádostí, nesmí na nic myslit, ničím se více nezabývat, co není Bůh. Tys požil tuto Božskou přelíbezně vonící stravu, nebeskou vůni a líbeznost všech ctností, ba

¹⁾ Gal. VI., 14.

²⁾ Homil. 46, in Joann., n. 4.

samo Božství v sobě obsahující; kterouž to vůní neměl bys zaváněti?

6. O jedné panně čteme následující vyznání: „Jak často přijímám, tak zachovám celý den s největší pečlivostí své srdce. Představuji si, že Pán ve mně bydlí jako ve svém domě. Proto se namáhám, všemožnou pokoru zachovati v řeči, v pohledech, v chůzi a v celém vnějším chování. Jsem jako člověk, který prst na ústa klade a tím naporoučí mlčení a zakazuje všecken hluk, aby se spící nevzbudili“.

XII.

O úplném obětování a odevzdání se v ruce Boží, a o přípravě a díkuči- nění, které přiměřeně máme si umíniti.

1. Hlavní věcí, kterou musíme získati ze sv. přijímání, jest nutná a dokonalá odevzdanost sebe v ruce Boží. Jako trochu hlíny v ruce umělce, tak musíme se jemu odevzdati, aby s námi činil, co chce, jak chce, kdy a na jaký způsob chce, bez výjimky a beze všeho předstírání. Syn Boží se odevzdal věčnému Otci v oběť na kříži docela, když svou krev a svůj život za nás obětoval. A po všechny dny se obětuje znova v této svátosti nejsvětější — své tělo, svou krev, svou duši, své božství. Ochotně musíme také my docela a dokonale sebe jemu obětovati a odevzdati se. Toto obou-

stranné se sdělení, praví svatí, jest vlastně přijímání, totiž vůči Bohu činiti to, co Bůh vůči mne koná. On dává a sdílí s tebou všechno, co má; dej mu také ty, co máš.

2. V tom také musí spočívati naše díkůčinění po sv. přijímání:¹⁾ „Čím se odplatím Hospodinu za všechno, co prokázal mi?“ Víš, co Pán chce, abys mu v oběť přinesl? Chceme ti to říci:²⁾ „Dej mi, synu můj, své srdce“. Výtečně to vysvětluje Tomáš Kempenský, když praví:³⁾ „Což více žádám od tebe, nežli abys se mi docela vzdal? Cokoliv mimo sebe mi podáváš, toho nic nedbám; nechci darů tvých, ale tebe. Jako by nic nedostačovalo tobě, by si všechno měl, ale neměl mne; tak se ani mně nic nelíbí, dej si mi co dej, nedáš-li mi sebe. Obětuj se mně a obětuj se celý pro Boha, a ta oběť bude mi příjemná“. Sv. Augustin⁴⁾ praví, důvod, proč se Kain Bohu nelíbil, když svou oběť přinášel, a proč Bůh jeho oběť nepřijal, jako jeho bratra Abela, byl ten, poněvadž se správně s Bohem nedělil. „Jen něco ze svého dal Bohu, svou vlastní bytost ponechal sobě“, to jest, on obětoval jen něco ze svého majetku Pánu, sebe sama

1) Žalm CXV., 3.

2) Přísloví XXIII., 26.

3) Následování Kr. IV., 8, hl., str. 363, 364.

4) De Civitate Dei L. 15, c. 7, n. 1.

však jemu neodevzdal. Právě tak činí i ti, kteří něco Bohu v oběť přinášejí, svou vůlí však mu neobětují.¹⁾ „Království nebeské se nekupuje za jinou cenu, než za sebe“. Má takovou cenu, jako ty. Dej sebe sama a dosáhneš ho.

3. S tímto plným odevzdáním se do rukou Božích musíme se zabývatí po sv. přijímání a při tom vytrvati. To však nesmí jen tak všeobecně se státi; musíme pustiti se do jednotlivostí. Naše odevzdanost a stejnomyslnost s vůlí Boží musí se vztahovati na nemoc jako na zdraví, na smrt jako na život, na pokušení jako na útěchy. Musíme se dáti do těch jednotlivostí, které nám zapříčiňují nejvíce těžkostí a obtíží, a právě to musíme Pánu v díkučinění obětovati. Tu nesmíme přehlédnouti žádné místo, žádnou službu, žádný ani ten nejnižší stupeň. Nic nesmí před naše oči předstoupiti, v čem bychom svou vůlí cele nesjednotili a nespojili s vůlí Boží. Výtečnou k tomu a zbožnou jest ona modlitba, kterou nám odporučuje v knize Duchovních cvičení sv. Ignác.²⁾ „Vezmi, ó Pane, všechnu moji svobodu, mou paměť, můj rozum a celou

¹⁾ Serm. 209, de omn. Sanctis, n. 4. (Append) – Manuale, c. 16. (Append.)

²⁾ Inst. S. J. III., Exerc. spir. Comtempl. ad amor. spir. excitandum, pag. 481.

moji vůli. Všechno, co mám a čím vládnu, dals mi, ó Pane! To všechno Tobě vracím a odevzdávám cele tvé sv. vůli k užití. Dej mi jen tvou lásku a milost, pak jsem bohatým a více nad to nežádám“.

4. Zde se musíme také ještě v jiných úkonech ctností cvičiti, nejlépe v těch, které nám jsou právě nejnutnějšími. Neboť ke všemu, co člověk chce a potřebuje, dává mu tato Božská manna chuť:¹⁾ „Způsobilý, aby jakoukoli rozkoš skýtal, jakékoliv chuti přiměřený“. Proto máš se brzy s tou, brzy s jinou ctností zabývat, sebe v ní cvičiti a vždy pozornost obracet na to nejpotřebnější. Cítíš-li, že je ti nejpotřebnější pokora, tak se přičiň, aby ti tato manna chutnala jako pokora. Tu nalezněš výtečné zrcadlo o ní a její pravé chuti; neboť zde se právě Syn Boží v podobu chleba zahalil. Tyto podoby jsou ještě ubožejší a nižší, než jesle a plénky, do nichž ho jeho nejsvětější matka v Betlémě zavinula. Nebo jakou větší pokoru a ponížení jest možno si mysliti ještě, než že Bůh se proměňuje v obyčejné jídlo, obychom ho mohli požívat? Že my pro něho na onom oltáři prostíráme, jako servit korporal, jako talíř patenu, jako nádobu na pití kalich? Že se ho rukama dotýkáme, ho do svých úst

¹⁾ Moudrost XVI., 20.

bereme a do žaludku přijímáme? Kde jest ještě hlubší pokoření pro Boha, větší vyvýšení pro člověka? V určitém smyslu září nám zde pokora ještě jasněji, než ve Vtělení. Proto cvič se zde v úkonech pokory, až pocítíš, že ona do hlubin tvé duše zapadla. Přines Pánu opovrhování vší ctí a pozorností světa za oběť díků, a měj svou radost z lásky k němu nad opovrhováním a neceněním svým.

5. Také zde je dobře jíti do jednotlivostí a maličností a tyto Pánu jako oběť díků přinést. Každý zná více nebo méně své chyby a ví, co ho zdržuje v jeho pokroku, a na čem obyčejně klopýtá. Hleď tedy při každém sv. přijímání některou z těchto záležitostí svému Bohu jako děkovnou oběť přinést. Miluješ-li bohatý stůl a pohodlí, a chceš-li, aby ti nikdy nic nescházelo, tak přines Pánu umrtvení v této věci za oběť, dnes v tom, zítra zase v jiné věci. Máš-li radost na povídání a rozprávkách, tak se umrtvuj v tom a oběťuj toto Pánu při nejbližším sv. přijímání. Držíš-li se pevně své vůle, když se každého umrtvení bojíš, nemůžeš-li svému bratru žádnou radost a žádnou laskavost prokázati, a mluvíš-li kousavě a odmítavě, tak se namáhej v tom se přemoci, a oběťuj toto Pánu při nejbližším sv. přijímání.

Jak jsme nahoře v pojednání o modlitbě¹⁾ řekli, že jest dobrým právě pro ten den něco určitého si předsevzíti, tak bude také při sv. přijímání dobrým, když učiníme předsevzetí, právě v tento den v některé věci se přemoci a umrtviti, a když ty toto umrtvení Pánu obětuješ jako oběť díků. Pomysli si, právě toto jest to, co Pán za přijatá dobrodiní a milosti po tobě žádá. Bůh nechce také ničeho jiného, žádné jiné záplaty, než abychom se my v životě zdokonalovali, a abychom se vší vážností to zlepšili, co jsme poznali, že se nelíbí očím Božím. A proto také jest to nejlepší díkučinění, které konáme po sv. přijímání, a bohumilá služba, kterou mu obětovati můžeme. Nahoře již jsme řekli²⁾ o třech druzích díkučinění. První jest vnitřní uznání dobrodiní z celého srdce. Druhé jest hlasitý chvalo zpěv na dobrodince a dík ve slovech. Třetí jest dík skutkem a ten jest nejvýtečnější. O tom budeme také zde mluvíti. Nesmíme se ztráceti jen v samých rozjímáních. I když tato jsou velmi dobrá, tak přece jen skutky jsou ještě lepší a rozjímání mají právě to poslání, aby přešla do skutků.

6. V tomže způsobu mluvím také o přípravě k sv. přijímání. Docela výbornou jest

¹⁾ I. 5, od. 16 hl.

²⁾ VII., 6, kap.

ona příprava ke sv. přijímání, která spočívá v rozjímání o něm, a nesmíme ji vynechávat; neboť úcta k tak vznešené svátosti to žádá, aby každý v tom ohledu činil, co jen vůbec může. Avšak nejlepší a nejhlavnější přípravou musí býtí bohumilý život a denní polepšování se a zdokonalování se v našem konání dobrého a opouštění zlého. Jen se přibližujeme s pravou čistotou a nevinností k této nejsvětější svátosti, jak sv. otcové a učitelé církevní Ambrož¹⁾ a sv. Augustin²⁾ se vyslovili: „Žij tak, abys byl hodným denně přijímati tuto svátost nejsvětější“. Tak píše také blahoslavený P. Avilla³⁾ jednomu zbožnému muži: „Příprava ke sv. přijímání musí v dobrém řádu pozůstávati, který pak po celý týden ve svém celém žití zachováváme“. Uvádí příklad služebníka Božího, který o sobě vyznal, že se zvláště nepřipravuje ke sv. přijímání, neboť on po všechny dny dělá, co může. To je nejlepší příprava, daleko lepší, než když se čtvrt hodinky před a čtvrt hodinky po sv. přijímání sebereme na mysli, a pak tak vlažnými a neumrtvenými a nedokonalými zůstaneme, jak obyčejně před tím.

7. Toto jest tedy nejhlavnější příprava a

1) De Sacramentis L. 5, c. 4, n. 25.

2) Serm. 84, de Verbis Domini, n. 3. (Append.)

3) Avila – Schermer Briefe I., 57.

nejhlavnější díkučinění, a to musí také býti hlavním ovocem, které získati máme ze sv. přijímání. Co jsme řekli o modlitbě,¹⁾ že hlavní přípravou k ní musí býti umrtvení našich vášní, sebranost našich smyslů a bdělost nad naším srdcem; a musí to také býti ovocem, které máme z toho míti, takže jedno druhému napomáhá, právě tak říkáme i zde, že bohumilý a svatý život a dokonání všech děl našich, abychom jimi Bohu milými byli, tak dobře, jak právě můžeme, musí býti hlavní přípravou k přijetí sv. přijímání. To musí také býti hlavní zisk, který z toho máme. Také zde pomáhá jedno druhému, a každé sv. přijímání musí býti zase přípravou na druhé. Jak jsme tam řekli, že bohumilá modlitba a pokrok v ní pozůstává ne v požitku útěch a zbožných pocitů, také ne ve vznešeném rozjímání, nýbrž v tom, že člověk se tím stává pokornějším, trpělivějším, odevzdanějším, umrtvenějším, právě tak musíme měřiti bohumilé sv. přijímání a ovoce jeho ne dle množství rozjímání, která vykonal přijímatel, i kdyby sebe vytečnějšími a svatými byla, ani ne dle radostí a útěch, nýbrž dle umrtvení vášní a podle většího odevzdání se a stejnomyslnosti s vůlí Boží, kterou z toho vyzískává.

¹⁾ I. 1 hl.

8. Z toho plyne nyní něco velice útěchy plného, totiž, že můžeme vždy bohumile přijímati a mnoho užítku ze sv. přijímání vyzískati. Neboť odevzdanost Bohu, umrtvení a polepšení nás samých v tom, co jsme shledali nemilým před očima Božíma, jest vždycky v našich rukou s milostí Boží. Ciň toto, a získáš mnoho ze sv. přijímání; přemáhej sebe po všechny dny v nějaké věci, umrtvuj se v tom a polepši se. Modla Dagon musela padnouti před archou úmluvy. Tato modla cti, modla blahobytného života, modla své vůle musí z úcty před tímto Pánem padnouti k zemi. Ach, kdybychom tak přijímali, že bychom se vždy aspoň v jedné věci i malé umrtvili a polepšili, jaká by to byla vzpruha pro naši duši!

9. Sv. učitel ctihodný Beda,¹⁾ vysvětluje v tomto ohledu výrok mudrce o statečné ženě:²⁾ „Pátrá, co v domě se děje, chleba bez práce nejí“. To první potahuje na nutné sebezkoumání a přípravu, když se chceme přiblížiti k tomuto Božskému stolu. Druhé odnáší k ovoci ze sv. přijímání; neboť kolidkrátkoliv získáme užitek ze sv. přijímání, nejíme chléb bez práce a marně. Přijde to požívajícímu k dobru skutečně. Běda tomu,

1) In Parabolas Salomonis Expositio Allegorica. De Muliere forti 31, 27.

2) Přísloví XXXI., 27.

který tento chléb léta požíval, aniž by jednu jedinou vášeň v sobě zkrotil, aniž by se v nějaké převrácenosti umrtvil! Těžce nemocným je takový, a co požívá není mu to k dobrému. Tak to nesmí déle zůstat! Každý se vrať do svého srdce a zkoumej cesty své duše, pozoruj vášně, žádostivost a náklonnost, které nám nejvíce škodí, nejvíce nás zdržují, a pracuj na vykořenění a umrtvení jich, až budeš moci s apoštolem říci:¹⁾ „Žiji pak již nikoliv já, nýbrž žije ve mně Kristus“. Sv. Jeroným vysvětluje tato slova takto:²⁾ „Nežije více ten, který kdysi v zákoně žil a jako takový pronásledoval církev. V něm žije Kristus, to jest žije v něm moudrost a síla, žije v něm slovo, pokoj a radost se všemi ostatními ctnostmi. Kdo jich nemá, ten nemůže říci: ve mně žije Kristus“.

1) Gal. II., 20.

2) Commentar. in Ep. ad Gal. II., 20.

XIII.

Proč nezakoušejí mnozí těchto podivných působení v sobě, kteří tuto Božskou svátost přijímají.

1. Možno jest otázku obrátiti, proč pak při všem tom bohatství na milosti a podivuhodné účinky této svátosti tak mnozí, kteří tak často slouží mši sv. a přijímají, nezakoušejí ve svých duších zmíněnou radost a rozkoš, ale vždy v tomže stavu zůstávají. Někteří odpovídají na to, že důvěrný styk zapříčiňuje malé cenění. Oni totiž myslí, že časté přijímání jest příčinou, proč se nepřibližují s patřičnou úctou a náladou duše k této svátosti a nemají z toho tolik prospěchu. Avšak tito nemají žádné pravdy; neboť toto slovo neplatí o duchovních věcech a o styku s Bohem. Ba ani o styku rozumných a moudrých mužů to neplatí; neboť čím déle se s nimi stýkáme, a čím důvěr-

nějšími s nimi jsme, tím lépe učíme se jejich moudrost a ctnost poznati, a tím větší bude naše úcta k nim.

Přece připouštíme, že uvedené slovo platí vzhledem na moudré tohoto světa. Nemůže to přece v tomto ubohém životě nikdo přivésti k té dokonalosti, že by žádných chyb více neměl. Tyto však přicházejí na světlo vždy více, čím déle a důvěrněji se s nimi stýkáme. A tak může býti delší důvěrnost příčinou, že dobré jméno a mínění člověka se ztrácí. Vzhledem však na styk s Bohem a důvěrnost s ním nemá platnosti toto slovo. Neboť čím déle se stýkáme s Pánem nekonečné moudrosti a dokonalosti, a čím lépe ho poznáváme, tím větší bude úcta a vážnost před ním. Vidíme to na andělich a na svatých. Mají nejlepší poznání Boha a žijí s ním v největší důvěrnosti. Přesvědčujeme se o tom již na zemi. Čím více člověk se stýká s Bohem v modlitbě, tím větší úctu má k němu. To nám bude jasným ve vypravování o Samaritance v evangeliu.¹⁾ Na počátku považovala Krista za obyčejného žida. „Kterak ty jsa žid žádáš ode mne píti, ježto já jsem žena samaritánská?“ Tak se ho na počátku tázala. Na to pak brzy pravila: „Dej mi píti“. Za rozmluvy přicházela vždy

¹⁾ Jan IV., 9.

dále a pravila: „Pane, vidím, že jsi prorok“. Konečně ho poznala jako Mesiáše. Právě tak to jde při častém přijímání svátosti. Každé sv. přijímání jest přípravou na následující. Je to velký blud, když se myslí, že čím řidší jest přijímání, tím výtečnější jest příprava a úcta, kterou se k němu přibližujeme. Proto praví sv. Augustin¹⁾ a sv. Ambrož²⁾ plným právem, že kdo není hoden všechny dny přijímati, ten také prý není hoden jednou za rok přijímati.

2. Chci nyní bod o častém sv. přijímání blíže vysvětliti. Za první jsme obyčejně sami vini, když z častého sv. přijímání nepocítíme odpovídajícího ovoce, poněvadž se nepřibližujeme k němu s potřebnou přípravou a náladou duše, poněvadž my jen ze zvyku a ledabylo ke stolu Páně přistupujeme, jako bychom chtěli při tom říci: já přijímám, protože také jiní přijímají, nebo poněvadž jsem si na to zvykl. Je to jen vnější zbožnost, aniž by předcházela pravá srdečnost a správný pocit zbožnosti vzhledem k tomu, co před sebou máme. To je základ, proč my tak málo prospěchu při tom nalézáme. Pozoruje-li člověk, že při častém sv. přijímání nedosahuje duchovního zisku a pokroku, pak musí nahlédnouti a se zkoumati, zda

1) Serm. 84, de Scripturis, n. 3.

2) De Sacramentis L. 5, c. 4, n. 25.

mu neschází na přípravě. Nalezne-li tam chybu, pak se musí snažiti ji napravit.

Za druhé pochází to odtud, že člověk docela vědomě žije ve všedních hříších. Jsou totiž dva druhy všedních hříchů. Jedněch se dopouštíme nepozorovaně, když také s jakousi bezstarostností a nedbalostí se páchají, druhých se dopouštíme úmyslně a s rozvahou. Ony všední hříchy, do kterých padají i osoby bohabojné a ve službě Boží horlivé nepozorností, nepůsobí žádné velké škody. Ty však, kterých se dopouštějí vlažní a ve službě Boží nedbalí lidé s rozvahou, vědomě a umíněně, zdržují a zmenšují Božské účinky této nejsvětější svátosti z velké části.¹⁾ Totéž můžeme říci o chybách, kterých se řeholník vědomě dopouští v zachování řehole a domácího řádu. Jako otec svého syna, když se nějaké chyby dopustil, vážně pozoruje a pohlédne na něho, aby ho tím pohledem pokáral a vtiskl mu větší pozornost do budoucnosti, právě tak činí to i s námi Bůh ve sv. přijímání a při modlitbě. Chceme-li míti podíl na bohatém ovoci, z kterého se vždy jen ti těší, kteří se správným způsobem k této svátosti blíží, tak se musíme o to starati, abychom nikdy vědomě a dobrovolně chyb se nedopouštěli. To si

¹⁾ Cf. Ludov. Blosium in Speculo spirituali, c. 6, § 3.

mají pamatovati obzvláště bohobojní lidé; neboť to je velkého významu, když mnoho milostí od Boha dostati chceme.

4. Za třetí není to následkem hříchu, když v sobě necítíme účinků této Božské svátosti, i v tomto případě přijímáme bohaté ovoce ve své duši, když také ničeho z toho nepocítujeme. Tak je tomu také často i při modlitbě. Tu si mnozí stěžují. Nepocítují při tom žádné vytoužené radosti a útěchy, kterou jinak zakoušejí, a přece mají z toho velký užitek. Tak slouží nemocnému velmi často pokrm, který mu nechutná, k zachování a k posílení. To všechno náleží do kraje Božské Prozřetelnosti, která tímto způsobem zkouší své služebníky, cvičí, pokořuje a zatím jim ještě jiná dobrodiní uděluje, která jen jí jsou známá. Při tom tato svátost působí tak skrytě, že to člověk sotva pozoruje; neboť milost působívá obyčejně jako přirozenost pozvolna. Tak také na rostlině nevidíme, jak roste, ale my pak přece vidíme, že porůstla. „Jako tělesný pokrm člověka udržuje na životě a vzrůst mu uděluje, ačkoliv to nevidíme, právě tak sílí a posiluje tato Božská svátost duši rozmnožením milosti, ačkoliv my to nepocítujeme“, praví sv. Vavřinec Justiniani.

5. Za čtvrté musíme uznati nejen pokrok, nýbrž také zachování před pádem a krokem

zpět za užitek. Léků, které před nemocí chrání, nesmíme si méně vážit, než oněch, které zdraví podporují. To si musíme dobře pamatovati; neboť je to velkou útěchou pro ty, kteří ovoce této svátosti znatelně v sebe nevnímají. Obyčejně vidíme, že ti, kteří často tento nebeský pokrm přijímají, v bázni Boží žijí, a že oni celý rok, ba celý život tak přežijí, aniž by smrtelného hříchu se dopustili. Jedno z ovoce a z hlavních účinků této svátosti jest, že chrání člověka před hříchem, jako tělesný pokrm zachovává život těla před smrtí. To poznamenává Tridentinum slovy:¹⁾ „Je to hlavní prostředek, kterým se od denních chyb osvobozujeme a před smrtelnými jsme ochraňováni“. Proto věřící nezůstane bez užitku, když i bez onoho duchovního nasycení a útěchy zůstane a po sv. přijímání žádné síly a svěžesti k dobrým skutkům nedostane, jako jiní obyčejně dostávají, nýbrž místo toho v sobě nalézá jen vypráhlost a znavenost. Padá-li při častějším sv. přijímání do chyb některých, tak by jistě do více jich a větších padl, kdyby nechodil k sv. přijímání. Snažme se jen, pokud na nás je, s onou vyloženou již pokorou a uctivostí přistupovati, pak bude naše duše docela jistě velký užitek míti z častějšího sv. přijímání.

¹⁾ Ses. 3, c. 2.

6. Tillmann z Bredembachu¹⁾ vypravuje o známém vojvodovi Wittkindovi ze Saska, že on ještě jako nevěřící ze zvědavosti vedral se do katolického vojska Karla Velikého, aby tam vyzvědače dělal. Přišel tam v plášti poutníka ve svatém týdnu před Velkou Nocí, kdy právě všechno vojsko šlo ke sv. přijímání. S největší pozorností pozoroval všechno. Mezi jiným spatřil, když kněz vojínům podával, v každé hostii překrásné zářící pachole. Když vstupovalo do úst jedněch, bylo tak radostné a veselé, jako by samo od sebe spěchalo. U jiných se mu zdálo, že to dítko jde nerado, jako přinucené. Ono odvracelo svou tvář a ručky zdvihlo, jako by se bránilo, aby do těch úst nemuselo. Po tomto zázraku se kníže obrátil a přijal křesťanství s celou svou zemí.

7. O Seefeldu v Tyrolsku se vypravuje následující událost.²⁾ Když Osvald Mülser, šlechtic ze Seefeldu u Innomostí, na Zelený čtvrtek v r. 1384 k velkonočnímu sv. přijímání chtěl jíti, přišla mu pyšná myšlenka, aby mu kněz místo malé hostie dal velkou. Když vykonal svou zpověď velkonoční v domě duchovního správce, řekl k němu: „Já jsem zde první osobou: Vy jste zde pánem v du-

¹⁾ Collationes sacrae L. 1, c. 2.

²⁾ Katechetisch – homiletisches Repertorium von Schmid – Schwarz V. S. 394.

chovním a já ve světském. Když vy požíváte při mši sv. tělo Kristovo pod velkou hostií, chci také já ve velké hostii přijímati. Přichystejte také na zítřek pro mne velkou hostii, jako pro sebe; lidé to musí pozorovati také při sv. přijímání, že jsem více, než drvař, nebo uhlíř“. Kněz činil různé námitky proti tomu a pravil: „Vznešený pane, to se nemůže státi. Já bych musel psát biskupovi. Biskup to nedovolí. Je to něco neslýchaného. Ani arcivejvoda rakouský Leopold, pod jehož mocí jste, na něco takového ani nepřijde. U stolu Božího jsou si rovnými chudák i boháč, vysoký i nízký docela. Kněz má při mši sv. jen proto větší hostii, aby mohla býti viděna při sv. pozdvihování snadněji“. Avšak Osvald se nedal ničím od své pyšné myšlenky odvrátiti. Hrozil knězi, že nebude vůbec přijímati, jestliže jeho přání nevyhoví, že při mši sv. dříve než jiní lidé ke sv. přijímání přistoupí, že bude přede všemi v kostele křičeti a řekne, proč on z ruky tohoto protivného kněze nechce Pána Boha přijati. Obzvláště naléhala na něho Emma, jeho manželka, aby neustupoval od své žádosti. Konečně se nechal kněz pohnouti, aby hradnímu pánovi při sv. přijímání podal velkou hostii. Sám u sebe si pravil: „Neboť jinak povstane veřejné pohoršení, k čemu zběsilost pyšného muže podnět mohla by

dáti“. Skutečně podal kněz pyšnému hradnímu pánu, který při sv. přijímání, s helmou na hlavě docela přímo zůstal státi, velkou hostii. Když to lid viděl, divil se tomu velice. Avšak hle, sotva měl pyšný muž sv. hostii v ústech, zmizela okamžitě mramorova dlažba, na níž klečel, pod jeho nohami. Země se zdá, jakoby ho chtěla pohltiti. Třesoucí a chvějící se natahuje ruku po kamenu oltářním; ale bylo to, jakoby chytal po rozehrátém vosku a prsty zanechaly hluboké známky v kamenu. Nyní byla pýcha zlomena; úpěnlivě prosil kněze padající, aby mu ihned sv. hostii z úst vzal zpět. Kněz to učinil a nyní litující více nepadal. Všichni přítomní žasli a jako se dříve chvěli, ruce zalamovali a v každém okamžiku věřili, že rouhač se propadne a zmizí jejich očím v hloubce, tak se obrátila jejich hrůza v dík a chválu Bohu. Mnozí volali: „O jak veliký jest Bůh v nejsvětější svátosti oltářní!“ Kněz pokynul lidu, aby se utišil a pravil, při čemž velkou hostii držel v ruce: Viděli jste dnes zázrak. Ale vidím tu nový zázrak. Tato velká hostie, která v ústech ohnuta byla, objevuje se červenou. Jak krásně nám zde ukazuje Spasitel, že jest opravdově s tělem i krví, s Božstvím a lidstvím pod způsoby chleba v oltářní svátosti skryt. Tu padli všichni přítomní na kolena při pohledu na to a byl nepopsatelný

klid úžasu a klanění. Pak udělil sv. přijímání všem, kteří toho dne tělo Páně přijati chtěli a ještě nikdy nebyla nejsvětější svátost přijímána s takovou vírou a s takovou úctou v tomto kostelíčku, jak v té hodině. Mezi tím čekala Emma s netrpělivostí na svého muže. Konečně přišlo několik služebníků domů a vypravovali jí, co se stalo. Ona stála právě při svých rozmarinech, které s jinými květinami ve vlašné světnici měla. Ve velkém květináči stál růžový keř, na který se dívala jako na uschlý. Když to podivné vypravování slyšela, řekla pohrdlivě: „Tomu všemu věřím tak málo, jako kdyby někdo řekl, že tento uschlý keř růžový růžemi rozkvete“. A hle, najednou byl keř plný růží vonících, bílých. Osoby, které přitom stály, padly na kolena a klaněli se Bohu, který svou dobrotu ukázal v krásných květinách. Avšak srdce Emmy bylo zatvrzelým vůči milosti Boží. Strašný hněv, který v jejím pyšném srdci proti Všemohoucímu povstal, hořel jako výheň v její zahanbené tváři; zuřivě otrhala ony růže z keře a hodila na zemi. Sotva však viděla u svých nohou ony růže Emma, ztratila najednou rozum a počala zuřiti. Nešťastnice odskočila od květin, jakoby byly žhavými a běhala po pokojích zámku zuřic a křičic. Všichni v zámku byli překvapeni a nevěděli, co si s ní mají počítí.

Konečně utekla ze zámku a letěla do hor, které se táhnou směrem k Šarnici k hranicím Tyrolským. Lidé spěchali za ní, ale marně, zuřivost dodala jí rychlosti. Běžela jako divoké zvíře houštinami lesů až únavou padla a náhle zemřela.

Osvald Mülser činil však opravdové pokání, rozdělil všechno, co měl, mezi chudé a vedl blízko kláštera Stamsu život poustevníka, až v roce 1388 klidně v Pánu zemřel. Jeho poslední prosba spočívala v tom, aby jeho tělo pohřbeno bylo při vchodu do kaple, která dříve se nazývala kaplí nejsvětější svátosti. Privil v uchvacujícím tónu pokory nejhlubší: „Tam mne pochovejte, aby všichni vcházející mne ubohého hříšníka nohami šlapali“. Tato prosba bohumilého kajícíka byla také skutečně vyplněna. Hrob jest ještě dnes malým křížem označen, který je vtesán do kamene dlažby. V kapli ještě dnes je viděti malbu od Schöpse, slavného umělce, představující, jak Mülser na Zelený čtvrtek od Boha pokořen byl, aby k pravé velikosti přišel.

Velká hostie však jest ještě nyní docela krvavá v kostele velmi četně navštěvovaném v Seefeldu, kam mnozí putují. Tak viděti tam ještě dnes propadnutí, které učinil padaje na zemi a v kameném oltáři jsou znaky prstů onoho šlechtice vtisknuty.

XIV.

O mši svaté.

1. Doposud jsme mluvili o tomto Božském tajemství a jeho podivných účincích a síle, pokud jest svátostí. Nyní musíme ho jako oběť uvažovati. Ono jest něčím, o čem koncil Tridentský naporučil kazatelům a duchovním správcům, aby ho ovečkám svým vysvětlovali, aby všichni ten veliký poklad pochopiti mohli, který Kristus náš Vykupitel zařízením této oběti své církvi zanechal, a aby se jím posilovati mohli. Od počátku světa, nejméně od času prvního hříchu, byla oběť i pod přirozeným zákonem vždy. Oběti byly potřebné Boha usmířiti a uznati jeho nekonečnou vznešenost a majestát a úctu a pozornost mu věnovati. Proto Bůh ve Starém Zákoně kněze a oběti ustanovil. Tyto oběti byly však jako zákon sám nedokonalé. Obětovalo se mnoho zvířat a zabíjelo se,

ale tyto oběti nemohly obětující k dokonalosti pozvednouti. Kněžstvo Aronovo a jeho oběti nestačily lidi posvětit a od hříchů zbaviti: „Neboť jest nemožno, aby krev býků a kozlů shladila hříchy“.¹⁾ Musel jiný kněz přijíti podle řádu Melchisedechova. Tímto je Ježíš Kristus. On musel jinou oběť, totiž sebe sama obětovati, poněvadž tato jediné dostačovala lidi s Bohem smířiti, je posvětit a k dokonalosti přivésti.

2. Proto praví sv. Augustin:²⁾ Všechny oběti Starého Zákona byly jen naznačeními a předobrazy této oběti. Jako jedna a táž věc rozmanitými slovy a v rozmanitých řečech naznačena a vyjádřena může býti, právě tak tato jediná a pravá oběť oněmi mnohými oběťmi dávno již před tím naznačena a předobrazována byla, aby na jedné straně často byla oceňována a na druhé straně rozmanitostí a růzností chránila od ošklivosti, kterou časté opakování téže věci zapříčiniti může. Proto neporučil Bůh, aby tyto oběti byly přinášeny s čistými zvířaty, která neměla chyb tělesných a poskvrn a bez chyb musela býti, abychom z toho mohli poznati, že ten nesmí míti na sobě žádného hříchu, který se bude chtíti

1) K Židům X., 4.

2) Contra Adversarium Legis et Prophetarum L. 1, c. 18.

za nás obětovati. Tyto oběti byly jen tak dalece Bohu milými, když lidé jimi vyznávali a vyslovovali, že musí Spasitel a Vykupitel přijíti, který bude pak pravou obětí, a silou této oběti měly také ony nějakou cenu. Když však Vykupitel a Spasitel náš přišel, nelíbily se více tyto oběti Bohu, jak se vyslovil apoštol:¹⁾ „Proto vcházeje na svět praví: Obětí (krvavých) ani darů jsi nechtěl, ale tělo připravil jsi mi; oběti zápalné a zahříšné nelíbily se tobě. Tu jsem řekl: „Hle, přicházím (jakož) v závitku knihy psáno jest o mně, abych vykonal vůli tvou Bože“. Tělo dal Bůh svému jednorozenému Synu, aby vůli svého Otce mohl vykonal, když se sám sebe bude obětovati na kříži za nás. Když nyní tento předobrazovaný ve světě se objevil, prchly stíny a předobraz, a ony staré oběti přestaly Bohu býti milými.

3. Toto jest nyní oběť, kterou máme pod zákonem lásky, a kterou denně ve mši sv. obětujeme. Ježíš Kristus sám, pravý Syn Boží, jest naše oběť. „Vydal sebe sama za nás v žertvu, a to v oběť krvavou Bohu k vůni líbezné“.²⁾ To nejsou jen zbožná přání, jsou to pravdy, kterým nás učí víra. Mše jest sice vzpomínka a představa utrpení a smrti Kristovy; proto pravil při ustanovení

¹⁾ K Židům X., 5–8.

²⁾ Efes. V., 2.

této vznešené oběti: „To čiňte na mou památku!“¹⁾ Ale my musíme dobře uvážiti, že nejenom vzpomínka, představa jest oné oběti, v níž se Kristus Otci svému věčnému obětoval, nýbrž že to je ta sama oběť, kterou tehda za naše hříchy přinesl, a že má touž cenu a totéž působení. Ba, není to jen ta sama oběť, nýbrž i ten, který nyní tuto oběť mše sv. obětuje, jest týž, který onu na kříži přinesl. Jako v době svého utrpení Kristus sám kněz i obětí byl, tak jest také nyní ve mši sv. Kristus sám nejen obětí, nýbrž i knězem a veleknězem, který po všechny dny ve mši sv. službou kněze sebe sama věčnému Otci obětuje. Tak představuje sloužící kněz mši sv. osobu Kristovu a přináší jako jeho služebník a nástroj v jeho jméně tuto oběť. To je viděti jasně ze slov konsekračních; neboť kněz neříká: „Toto jest tělo Kristovo“, nýbrž: „Toto jest tělo mé“. On mluví zde v osobě Kristově, který jako vlastní kněz a velekněz tuto oběť obětuje. Proto nazývají ho prorok David a sv. Pavel: „Ty jsi knězem na věky jako byl Melchisedech!“²⁾ „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova“.³⁾ „Přisáhl Hospodin a nebude toho želeť: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova“.⁴⁾

Kdyby byl jen jednou oběť přinesl, tak

1) Luk. XXII., 19. 2) Žalm CIX., 4.

3) K Židům VII., 17. 4) K Židům VII., 21.

by ho nebyli nazývali věčným veleknězem. Jest nazván věčným veleknězem, poněvadž rukama kněží ustavičně oběť přináší, a poněvadž nikdy nepřestane a nepřestává obětovati až do konce světa. „Takový zajisté příslušel nám velekněz, svatý, nevinný, neposkvrněný, oddělený od hříšníků a vyvýšený nad nebesa, jenž nemá potřebí každého dne, jako velekněží, konati oběti nejprve za hříchy svoje, potom (za hříchy) lidu; toto učinil najednou, obětovav sebe sama“.¹⁾

Takového kněze, praví zde sv. apoštol Pavel, jsme potřebovali a takového velekněze, který ne jako jiní kněží, kteří nejprve příčinu a potřebu mají, Boha prositi za své proviny a pak teprve za hříchy lidu, nýbrž „On obětoval za času pozemského života svého s křikem silným a se slzami prosby a modlitby tomu, jenž mohl jen vysvoboditi ze smrti a byl vyslyšen pro svou uctivost“.²⁾ Potřebujeme velekněze, který ne cizí krví, nýbrž svou vlastní nás s Bohem smíří.

4. Chceme vážně uvážiti zde toto nové dílo Boží, umění a moudrost jeho úradků, které pojal ke spáse lidí, a co on učinil, aby tuto oběť vždy příjemnou, milou a nejpůsobivější učinil, podle výtečné úvahy sv.

1) K Židům VII., 26, 27.

2) K Židům V., 7.

Augustina.¹⁾ Při oběti musíme pozorovati 4 body: 1. Komu se obětuje? 2. Kdo jest obětující? 3. Co se obětuje? 4. Za koho se obětuje? Božská moudrost zařídila tuto obět v takovém způsobu a s takovým uměním, že ten, který tuto obět k našemu usmíření s Bohem přináší, ten samý je, kterému se obětuje a že on sám je to, co se obětuje. Proto má tak vysokou cenu a takové působení, že dostačuje k zadostičinění a k usmíření Boha nejen pro naše hříchy, nýbrž za hříchy celého světa a za sto tisíců světů, kdyby jich tolik bylo, jak sv. Jan praví: „A on jest obětí smírnou za hříchy naše, ale nejen za hříchy naše, nýbrž i (za hříchy) celého světa“.²⁾ Proto praví theologové a svatí, že tato obět není jen dostatečným, nýbrž docela přesahujícím zadostičiněním a zaplacením za naše dluhy a hříchy; neboť co zde bylo dáno a obětováno, jest daleko více, než naše hříchy obnášejí a má tato obět zalíbení věčného Otce v nekonečně vyšším stupni, než učiněné urážky jeho ne-libost měla.

5. Proto nepřestává obět, poněvadž kněz jest zlý a ve hříších, pro ty bez užitku a zásluh býti, pro které se obětuje, a proto na své ceně a síle neztrácí ničeho. Neboť

¹⁾ De Trinitate L. 4, c. 14.

²⁾ I. Jan II., 2.

Kristus není jen obětí, nýbrž i knězem a veleknězem, který ji obětuje. Tak neztrácí také tvoje almužna docela ničeho na své ceně a zásluze, že ty ji necháváš udělovati zlým a hříšným služebníkem. Tridentinum praví: ¹⁾ „Jest jednou a touž obětí a je jeden týž, který ji pomocí kněze obětuje, který na kříži ji jednou přinesl. Jen způsob obětování jest jiný“. Na kříži byla to obět krvavá s prolítím krve. Tam byl Kristus, náš Vykupitel, jako utrpení schopný a smrtelný obětí. Zde jest nekrvavá, to jest bez prolévání krve; neboť zde jest oslavený, zmrtvýchvstalý Kristus, který více neumírá a nemůže trpěti také obětí. „Kristus vstal z mrtvých, již neumírá, smrt nad ním již nepanuje.“ ²⁾ Sněm a evangelisté vysvětlují, že Vykupitel neměl úmysl tím, že se pro naše vykoupení na kříži obětoval a zemřel, že by jeho obět měla míti konec. Neboť On byl knězem na věky. Proto chtěl, aby církev svou obět měla vždy a aby jí zůstala. A poněvadž byl veleknězem podle řádu Melchisedechova, který chléb a víno obětoval, proto musel nám sebe v oběti pod způsobami chleba a vína zanechat.

6. „Pán Ježíš v té noci, ve které byl zrazen, vzal chléb a učiniv díky, rozlámal jej“ ³⁾ a

¹⁾ Sess. 22, c. 2. De Sacrificio Missae.

²⁾ Řím. VI., 9.

³⁾ I. Kor. XI., 23, 24.

dal svým učedníkům. Když lidé tím se zabývali, aby ho na smrt vydali, zabýval se on tím, aby nám život dal. Chtěl své nevěstě, viditelné církvi, viditelnou obět zanechat, jak to přirozenost lidská vyžaduje. Tato neměla jen představovati onu krvavou na kříži a na paměť uváděti, nýbrž tu samou sílu a působení jako ona měla míti, k odpuštění hříchů a k zadostiučinění před Bohem a k našemu smíření s ním. Měla to ve skutečnosti ona obět býti. Proto konsekroval a své nejsvětější tělo a svou nejsvětější krev pod způsobami chleba a vína, při čemž chléb ve své tělo a víno ve svou krev přeměnil. A pod těmito dvěma způsobami se obětoval věčnému Otci. To byla, jak bohoslovci vysvětlují, první mše sv., která na světě slavena byla. Zde posvětil své učedníky na kněze Nového Zákona a naporučil jim a jejich nástupcům v kněžství tuto obět přinášeti, slovy: „To čiňte na mou památku“.¹⁾ Proto vysvětlují mnozí, že svátek nejsvětější svátosti jest největším ze všech, které církve o Kristu, našem Vykupiteli, slaví. Ty ostatní jsou jen vzpomínkou a představou jeho Vtělení, jeho narození, jeho zmrtvýchvstání a nanebevstoupení. Při těchto slavnostech nestává se člověkem Syn Boží, nerodí se,

¹⁾ Luk. XXII., 19.

nevstává z mrtvých, nebo nevstupuje na nebe. Tato však slavnost není jen vzpomínkou a představou, nýbrž Kristus přichází a jest přítomen pod těmito způsobami svátostnými, jak často kněz vyslovuje konsekrační slova. A v každé mši sv. se obětuje táž obět znovu, která tehda byla obětována, když Kristus, náš Vykupitel, na kříži zemřel.

7. Uvažujme zde ještě velkou lásku Kristovu k lidem, a jak jsme mu za to povinni díkem. Jemu nebylo dosti jen jednou se obětovati na kříži za naše hříchy; chtěl býti stálou obětí, abychom měli nejen jednou, nýbrž často a po všechny dny až do konce světa bohumilou obět, kterou bychom věčnému Otci přináseti mohli a tak vznešený a cenný dar, který nemůže býti cennějším a vznešenějším, aby mohl býti obětován na usmíření za naše hříchy. Co by se již nebylo stalo z křesťanského lidu, kdyby této oběti nebyl měl, aby s ní usmiřoval Boha? „Bylo by nám jako Sodomě, podobně jako Gomorze“.¹⁾ Bůh by nás musel zničiti a zahubiti, jak to naše hříchy zasloužily. Vlastní působení této oběti spočívá v tom, dle učení sv. Tomáše,²⁾ že Bůh je jí usmířen, jak se vyslovuje apoštol Pavel:³⁾ „Vydal sebe sama za nás v žertvu

1) Isaiáš I., 9.

2) III. qu. 49, art. 4.

3) Efes. V., 2.

a to v obět krvavou Bohu k vůni líbezné“. Jako člověk nějakým darem, nebo přineseným podarováním usmířen bývá a odpouští jemu učiněné zlo, právě tak jest tato obět a dar tak příjemný milý Bohu, že dostačuje k jeho usmíření, že před ním znovu se můžeme objeviti, a že on na nás s očima otcovské lásky shlíží.

Kdybys na Velký Pátek, když Vykupitel světa ukřižován byl, se mohl postaviti k patě kříže, a kdyby kapky jeho vzácné krve na tebe stékaly; jak velkou útěchu by pocítovala tvá duše, jakou sílu bys byl nabyl, jaké jisté naděje své spásy bys byl dosáhl! Lotr, který po celý svůj život jen lupičství rozuměl, měl takovou odvahu, že z loupežníka stal se světec a z kříže přešel do ráje. Nám však se obětuje tentýž Syn Boží, který na kříži se obětoval, v každé mši sv. za tebe; tato obět má tu samou cenu a působení jako ona, a církev se o tom vyslovuje takto:¹⁾ „Jak často bude slavena vzpomínka na tuto obět, tak často se dokoná dílo našeho vykoupení“. Ty nadmíru svaté účinky oné krvavé oběti plynou stále a přidělují se nám touto nekrvavou obětí.

8. Tato obět jest tak vysoká a vznešená, že ji jen Bůh mohl přinésti. Tridentinum

¹⁾ Secreta Dom. 9 p. Pent.

praví: ¹⁾ „Ačkoliv církev jest zvyklou ke cti a na památku svatých ji slaviti, tak přece neučí, že jim se obět přináší, nýbrž jedině Bohu, který jim korunu dal. Proto nepraví kněz také: Obětuji tobě obět, Petře nebo Pavle, nýbrž když Bohu děkuje za jejich vítězství, přivolává jejich ochranu, aby ráčili za nás v nebi prositi, jejichž památku my na zemi slavíme“.

9. Toto Božské tajemství není jen svátostí, jako jiné svátosti, nýbrž také zároveň obětí. Mezi tímto tajemstvím jako svátostí a jako obětí jest dvojí velká rozdílnost. Jako obět jest obětování knězem ve mši sv. Dle všeobecného mínění theologů pozůstává podstata této oběti v konsekraci obou způsobů, s ní a v ní se obět dokonává. Jako krvavá obět, v níž se Kristus věčnému Otci za nás na kříži obětoval, v tom okamžiku dokonána byla, kdy Pán duši vypustil, právě tak jest ve mši sv. tato obět, která pravou podobou oné oběti a s ní nerozlučně touž jest dle podstaty se dokonává v tom okamžiku, ve kterém se vyslovují konsekrační slova nad chlebem a vínem; neboť silou a působením těchto slov jest nyní v hostii tělo a v kalichu krev Kristova. V konsekraci krvi po provedené konsekraci těla Kristova jest prolití

¹⁾ Sess. 22, c. 3.

krve Kristovy a následkem toho také oddělení duše od těla mysticky znázorněno, které následovalo po prolití krve a oddělení duše od těla. A tak není konsekračními slovy oběť zapříčiněna, nýbrž zároveň dokonána. Podstata svátosti zůstává po konsekraci ustavičně, pokud způsoby chleba zůstávají, možno ji pak buď v tabernakulu přechovávat, nebo k nemocným nésti, nebo někomu sv. přijímání podati. Ale zde nemá již více význam a sílu oběti.

Druhá různost jest tato. Jako svátost jest užitečna, jako ostatní svátosti, jen přijímateli, když mu uděluje milost a ovoce s ní spojené. Jako oběť neprospívá jen přijímateli, nýbrž všem těm, za které jest obětována. Podle poznamenání Tridentina¹⁾ ustanovil Kristus právě z těchto dvou důvodů a k těmto dvěma cílům toto Božské tajemství. Za první má býti jako svátost pokrmem duší, čím se jim duchovní život zachovává, sílí a obnovuje. Za druhé má míti církev ustavičnou oběť k odpuštění a k zadostiučinění za naše hříchy, jako spasný prostředek pro nás v nouzi, k uznání a k díkům za přijatá dobrodiní, k dosažení nových darů a milostí od Pána. A nejen pro živé má ona býti

¹⁾ Sess. 21, c. 2, de Communionem et sess. 22, c. 3, de Sacrificie Missae.

spasitelným prostředkem, nýbrž také pro zemřelé, kteří ve stavu milosti zemřeli a v očištění jsou. Všem prospívá tato oběť.

10. V tom leží něco opravdu potěšujícího. Kde sloužící kněz mši sv. obětuje tuto oběť pro sebe nebo pro jiné, tam obětují také všichni, kteří jako posluchači jsou přítomni, ve spojení s ním tuto oběť za sebe a za jiné. Je to zde, jako by obec svému pánu dar přinášela. Obyčejně přijdou tři nebo čtyři lidé, a jen jeden mluví s pánem; všichni však mají podíl na daru, a všichni ho obětují. Když kněz sám mluví a svými rukama tuto oběť obětuje, tak obětují ji všichni, skrze ruce kněze. Není to ovšem všechno tak, jako v uvedeném přirovnání. Neboť dle něho jest jeden zvolen, ale každý z nich mohl by to provést tak dobře jako on. Při mši sv. není tomu tak. Zde může kněz sám, který od Boha k tomu jest vyvolen, konsekrovati a činiti to, co při mši sv. jest nutno konati. Ale i přes to přinášejí všichni ostatní, kteří při tom posluhují, nebo jsou přítomní, také tuto oběť. Proto praví kněz ve mši sv.: „Modlete se, bratři, aby moje i vaše oběť Bohu, všemohoucímu Otci, příjemnou byla“. A v kanonu praví: „Za které my tobě oběť přinášíme, nebo kteří ji tobě přinášejí“. To má ve všech vzbuditi velkou

touhu, obcovati mši sv. a při ní spoluobětovati. V následující hlavě chceme to obšírněji vysvětliti.

XV.

Jak máme býti přítomni mši sv.

1. Právě řečené ukládá nám povinnost o tom mluvit, jak máme býti přítomni při mši sv. a co máme činiti po dobu jejího trvání. Promluvíme o třech věcech, do určité míry o třech pobožnostech, které při mši sv. můžeme předsevzítí. Každá z nich je pro sebe výbornou, my můžeme však také všechny tři dohromady spojit. Tato cvičení nejsou od nás vynalezena; ona jsou od církve, naší matky, a právě proto mají býti v úctě a ve vážnosti. Za první musíme pevně držeti učení, že mše sv. jest vzpomínka a představa utrpení a smrti Krista. Vykupitel světa chce, aby tato oběť byla pomníkem jeho lásky a jeho utrpení, které pro nás vytrpěl. On předvídal, že vzpomínka na to, co pro nás trpěl, bude ustavičným napomenutím a mocnou pohnutkou pro nás, abychom ho milovali a jemu sloužili.

Nám jest nemožno, abychom takovými byli, jako onen jiný národ Boží, který svého Pána a osvobození z Egypta tak brzy opět zapomenul. „Zapomněli na svého Spasitele, na Boha, jenž věci velké učinil v Egyptě“.¹⁾ Následkem toho jest pro nás výbornou pobožností při mši sv., když tajemství umučení, které se v ní představuje, rozjímáme a z toho úkony lásky a opravdového předsevzetí získáme Bohu horlivě sloužiti.

K tomuto účelu jest velmi dobrým, když my rozumíme významu toho, co se ve mši sv. děje a mluví. Pak budeme vznešenými tajemstvími, které se v ní představují, daleko více uchváćeni a více z nich okusíme. Není totiž v celé mši sv. žádného slova, žádného znamení, žádného obřadu, v němž by nebyl velký význam nebo hluboké tajemství. Všechna církevní roucha a celý úbor, do něhož se kněz obléká ke sloužení mše sv., představuje nám utrpení Ježíše Krista. Humeral představuje pokrývku, kterou na hlavu Vykupitele našeho hodili, když ho poličkovali a pravili: „Hádej, kdo jest, jenž tě udeřil?“²⁾ Alba nám představuje ono roucho bílé, v němž před Herodesem a jeho dvorem byl pohaněn a potupen a pak opět k Pilátovi přiveden zpět. V cingulum vidíme buď pro-

1) Žalm CV., 21.

2) Luk. XXII., 64.

vazy a pouta, kterými ho spoutali při zajmutí, nebo biče, kterými ho na rozkaz Pilátův bičovali. Manipul znamená druhá pouta, kterými byl za ruce ke sloupu přivázán, když ho bičovali. Bere se manipul na levou ruku, která je blíže k srdci, aby se tím větší láska ukázala, kterou k nám ukázal Pán při onom hrozném bičování za naše hříchy a zároveň abychom myslili na onu druhou lásku, kterou máme my splatiti tak velkou jeho lásku a dobrotu. Štola nám připomíná na třetí pouta, totiž onen provaz, který mu na krk hodili, když nesl kříž k ukřižování. Roucho mešní nám připomíná ono roucho červené, do kterého byl oblečen, aby se mu posmívali a rouhali. Dle jiných jest to také obraz nesešivaného roucha, do kterého ho oblekli, aby ho ukřižovali.

Vstup kněze do sakristie, aby se odě kněžským rouchem, naznačuje nám vstup Kristův do světa, v nejsvětějším lůně své panenské matky Marie, kde šat naší lidské přirozenosti na se vzal, aby oběť na kříži slavil. Při vyjítí ze sakristie zpívá chor introit (vstup) mše sv. Tento značí v adventě velkou touhu a těžké vzdychání, kterým sv. patriarchové Vtělení Syna Božího očekávali. „Ó bys protrhl nebe a sestoupil“.¹⁾ Vstup mše sv.

¹⁾ Isaiáš LXIV., 1.

se opakuje, aby se naznačilo ono volání a touha nekonečná, kterou sv. patriarchové toužili spatřiti Krista na světě oděného naším tělem. Konfiteor, které se kněz jako hříšný člověk modlí, naznačuje, že Kristus všechny naše hříchy na sebe vzal, aby za ně zaplatil a že on jako hříšník se objevil, a že chtěl býti za hříšníka považován, abychom my ospravedlněni a svatí byli. Kyrie eleison, Pane, smiluj se nad námi! značí největší bídu, ve které jsme se všichni před příchodem Kristovým nacházeli.

Trvalo by to dlouho, kdybychom všechna tato tajemství jednotlivě chtěli projíti. Dosti je věděti, že ve mši sv. nic nepřichází, co by nebylo plné tajemství. Všechna znamení a kříže, které kněz nad hostií a nad kalichem dělá, mají nám představití mnohá, rozmanitá muka a bolesti a v paměť uvéstí, co Kristus pro nás na kříži trpěl. Pozdvižení hostie a kalicha po konsekraci má za účel nejbližší, aby lid přítomný kláněl se Spasiteli; avšak také nám znázorňuje, jak ho na kříž povýšili, aby všichni ukřižovaného mohli viděti. Každý může při rozjímání jednoho tajemství nebo dvou se zdržeti, které ho nejlépe připravují ke zbožnosti. Z nich může užitek pro sebe získati a umíniti si za tak velkou lásku a dobrotu splatiti. To je daleko užitečnější, než kdyby někdo mnoho tajemství

v rychlé vzpomínce jen proletěl. To je první pobožnost, kterou si máme osvojit při mši sv.

2. Druhá pobožnost a způsob mše sv. se účastniti není méně vynikající a slavné oběti docela přiměřený. Již jsme ji uvedli v hořejší hlavě. Co tam v porozumění toho bylo řečeno, to zde musíme předpokládati. Jsou to dvě věci. 1. Mše sv. není jen upomínka a představa utrpení Kristova a ona oběť, v níž se on na kříži obětoval věčnému Otci za nás, nýbrž je to ta sama oběť, která tenkrát přinesena byla, a je té samé ceny a téhož působení. 2. Mluví sice při tom kněz sám a přináší svýma rukama oběť; přece však všichni přítomní obětují s ním zároveň. Toto předeslav pravím: nejlepší způsob býti účasten mši sv. jest ten, když my spojeni s knězem přinášíme oběť, pokud jest nám to možno, činíme, co on činí v ustavičné úvaze, že my všichni dohromady nejen jsme účastni mše sv., nýbrž zároveň s knězem oběť přinášíme; neboť to je plná pravda a skutečnost. Proto jest zařízeno, aby kněží ony části, které lid má slyšeti, jasnějším hlasem a vyšším pronášeli, aby se lid mohl přenést do té nálady a duševní sebranosti, aby tato oběť společně s knězem tak připravena mohla býti obětována, jak to církev s velkou moudrostí a pečlivostí zařídila.

Neboť všechno, co při tom jest mluveno a konáno, jest pro kněze i přítomné vypočtená příprava, aby s tím větší zbožností a úctou tato nejvznešenější oběť byla obětována.

3. Abychom toto cvičení lépe provést mohli, musíme dobře pozorovati, že mše sv. má 3 hlavní části. První jest od vyznání hříchů až k obětování. Tato celá část jest přípravou pro lid k důstojnému obětování této oběti. První jest vyznání hříchů s oněmi verši ze žalmů, které kněz mluví, dříve než se přiblíží k oltáři. Pak přijde Kyrie, toto naznačení velké bídy, ve které jsme se, jak řečeno již, nacházeli před příchodem Kristovým. Zde si připomínáme, že každý, který s Bohem má něco dělati, nesmí se odvolávat na přísnou spravedlnost, nýbrž na jeho milosrdenství. Nyní následuje gloria (Sláva Bohu na výsostech!). Bůh se oslavuje pro Vtělení a pro poznání tohoto tak vzácného dobra a těchto tak velkých dobrodiní. Pak následuje církevní modlitba. Kněz praví, což je třeba si pamatovati: Modleme se! a ne já se chci modliti; neboť všichni se modlí s ním, a on se modlí za ně. A aby se to s větším oduševněním dalo, modlí se o přispění Ducha sv., když se kněz k lidu obrací a praví: „Pán s vámi!“ a lid mu odpoví: „i s duchem tvým“. Epištola znamená učení Starého Zákona a Jana Křtitele, tuto před-

cházející přípravu a katechesi na učení sv. evangelia.

Po epištole pronešené graduale označuje pokání, které lid konal po kázání Jana Křtitele. S gradualem spojené Alleluja ukazuje na radost, která duši bude podílem, když si pokáním vyprosí odpuštění hříchů. Evangelium jest učení, které Kristus Pán ve světě hlásal. Kněz dělá kříž nad knihou, z které bude čísti; neboť on nám má hlásati Krista ukřižovaného. Pak však také znamená své čelo, ústa a prsa křížem, a lid činí totéž. Tím naznačujeme, že v srdcích svých nosíme Krista ukřižovaného, že my ho ústy a hrdým čelem vyznáváme, a že my v tomto vyznání žítí a zemřítí chceme. Při čtení evangelia v mnohých kostelích se rozsvěcují světla; neboť nauka tato jest světlo, které osvěcuje naše duše, a které Syn Boží na svět přinesl. „Světlo k osvětlení pohanův a k slávě lidu svého israelského“.¹⁾ Evangelium se vyslechne stoje, abychom projevili ochotu poslouchati ho a kdyby bylo zapotřebí i hájiti ho. S odkrytou hlavou se mu naslouchá, abychom naznačili, jakou úctu jsme povini Slovu Božímu. Potom následuje kredo, toto ovoce z učení evangelia osvojené; neboť v něm vyznáváme hlavní články a tajemství naší

¹⁾ Luk. II., 32.

víry. To je první část mše sv. Jmenuje se mší katechumenů, poněvadž až potud nepokřtění katechumeni a nevěřící, židé a pohané směli zůstat, aby slovo Boží slyšeli a v něm vyučování mohli býti.

4. Druhá část mše sv. sahá od obětování až po Pater noster. Jmenuje se tato část mše obětí. Při ní mohli býti jen křesťané přítomni, proto dříve jáhen s kazatelny katechumeny vyzval, aby se vzdálili. V dřívějších časech bylo zde *Ite missa est* zpíváno. Tím bylo naznačeno: Jděte, nyní začíná mše, to jest obět, při které vy nesmíte býti přítomni. To je hlavní část mše sv. Zde se dokonává konsekrace a obětování konsekrovaných způsobů. Proto nyní se modlí kněz potichu modlitby, by je okolostojící neslyšeli. Přibližuje se již více k oběti. Když se čas utrpení přibližoval, odebral se Kristus Pán, náš Vykupitel, podle zpráv evangelia poblíž pouště, do města Efrem a nezjevil se více veřejně. Kněz se nyní přibližuje k obětování darů, tak si umývá ruce, aby nám tím naznačil, s jakou čistotou a nevinností máme přistupovati k této oběti. Obracejí se k lidu a vyzývá ho, aby společně s ním se modlil, aby tato obět Božímu majestátu byla příjemnou a milou. Když se nějaký čas tiše modlil, tak přerušuje ticho opět *praefací*. Toto je docela zvláštní výzva na kněze sa-

mého i na lid, aby se k této sv. oběti důstojně připravili. Napomíná všechny, aby pozdvihli srdce svá k nebi a Pánu děkovali, že s nebe sestoupil, aby tělo naše na se vzal a pro nás zemřel. „Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosana na výsostech!“ To jsou ony chvály a zpěvy, kterými ho lid na palmovou neděli v Jerusalemě přijal. „Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů“. Ti jsou hlasy chvály, kterými obyvatelé nebe ustavičně Pána chválí, jak to Isaiáš a Jan ve svých zjeveních popisují.

Začíná kanon mše sv. V něm prosí kněz nejprve věčného Otce, aby ráčil pro zásluhy Ježíše Krista, svého jednorozeného Syna, našeho Pána, tuto oběť v milosti přijati za církev, za papeže, za biskupa a za vládce. Pak se modlí potichu za jednotlivé věřící, za které oběť přináší. Je to první Memento za živé. Přináší tuto oběť zvláště za přítomné, proto je s velkým užitkem spojena přítomnost při mši sv., kteří jsou přítomni mají větší podíl na darech Božích. Jsou to ti, kteří za stolem královským sedí, kteří ho při jeho vjezdu do města přijali, kteří na úpatí kříže stáli, Jan, matka Boží, Magdalena a lotr na pravici. Opat Rupert z Deutz, výtečný mystik dvanáctého století, praví:¹⁾ „Býti přítomen

¹⁾ De divinis Officiis L. 2, c. 10.

mši sv. jest tolik, jako býti při pohřbu Kristově, našeho Vykupitele“. Na to pak následuje konsekrace. V ní, jak jsme dokázali v hořejší hlavě, spočívá oběť mše sv. Obětuje se za všechny, jichž při Mementu bylo vzpomenuť.

5. Pravím, nejlepší cvičení zbožnosti, kterou uplatniti můžeme při mši sv., jest ve zbožné pozornosti na všechno, co kněz praví a činí a ve společném obětování s ním této oběti, když pokud můžeme děláme to, co on dělá a tak se účastníme na tomto velice důležitém díle, které se zde koná a slaví. Když kněz vzpomenuť živých, tak má každý na sebe mysliti a prositi za živé. Právě tak má každý při Memento za mrtvé s knězem vzpomenuťi mrtvých. Sv. František Borgiáš činil Memento následovně. Po předcházející úvaze, že tato oběť jest tatáž, která na kříži za nás přinesena byla činil Memento dle pěti ran. Do rány pravé ruky odporoučel Pánu papeže, kardinály, všechny biskupy a preláty, duchovní a celý duchovní stav. Do rány levé ruky odporoučel krále, všechny úřady a hlavy světské moci. Do rány pravé nohy poroučel všechny řády a zvláště Tovaryšstvo Ježíšovo. Do rány levé nohy odporoučel své příbuzné a známé, přátele a dobrodince a všechny, kteří se do jeho modlitby poroučeli. Ránu v boku zachoval si

pro sebe, do ní se skryl jako „v rozsedlinách skalních a děrách ohrady“. Prosil Pána za odpuštění svých hříchů a za pomoc ve všech potřebách a bédách. Tak přinášel tuto oběť pro společnost i pro jednotlivce, i když ji jen pro jednotlivce obětoval. Pak ji obětoval zvláště pro ty, za které mši sv. sloužil buď z povinnosti nebo z lásky. Jeho vůle byla, aby jim z této oběti patřičný díl připadl, aniž by se cítili zkráceni o to, co za jiné obětoval.

Právě tak dělal i Memento za zemřelé. Nejprve myslel na toho, nebo na ty, pro které zvláště sloužil mši sv., pak vzpomínal duší svých rodičů a příbuzných, na to zemřelých z řádu, po nich vzpomínal na přátele a dobrodince, jemu doporučené a za ty, za které se měl modliti. Na konec se modlil za duše opuštěné, které nikoho nemají, který by jich byl pamětliv na modlitbách a pak za ty, kteří jsou nejbližší vysvobození z očistce; konečně za ty, jejichž větší láska a Bohu větší služba touto obětí prokázána by byla. Podobně se také my musíme zachovati při tomto Mementu, jak se to každému nejlépe hodí. Hlavně tři body musíme mít na zřeteli při obětování této oběti, k čemuž jsme mimo jiné nejvíce zavázáni, a které jsou nám také nejbližší. Totiž 1. poděkování za velká z ruky Boží ob-

držená dobrodiní jak všeobecná, tak zvláštní, 2. zadostiučinění a náhradu za naše hříchy, 3. prosbu o pomoc v našich potřebách a slabostech a za dosažení nových milostí před Pánem.

6. V tomto trojím směru má každý nejen pro sebe, nýbrž také pro bližního Pánu oběť tuto přinášeti. Nemáme ji obětovati jen pro dobrodiní, která jsme přijali, nýbrž také pro mnohé a velké milosti, které Bůh jiným lidem udělil a denně uděluje. Také nejen za dostiučinění a náhradu za své hříchy, nýbrž také za hříchy celého světa máme ji obětovati; neboť ona jest více než dostatečnou k zadostiučinění za všechny a k usmíření věčného Otce. Také nejen pro sebe máme prositi za pomoc ve svých ubohostech a potřebách, nýbrž také za všechny potřeby církve. Tím získáváme větší podobnost s knězem, který to skutečně tak činí. Ostatně vyžaduje to již láska a horlivost pro duše, abychom nejen na své blaho, nýbrž také na blaho celé církve myslili. Všeobecně jest dobrým obětovati mši sv. za všechno to, zač ji obětoval Ježíš Kristus na kříži. Také sebe samy musíme ve spojení s Kristem při mši sv. obětovati věčnému Otci denně cele bez jakékoliv výhrady. I když jsou naše skutky samy pro sebe docela malé ceny, tak přece posvěceny krví Kristovou a

ve spojení s jeho zásluhami a s jeho utrpením mají vysokou cenu a jsou milými před očima Božíma.

7. Sv. Zlatoúst¹⁾ praví: Hodina, v níž se tato Božská oběť přináší, jest nejpríhodnější čas s Bohem se stýkati. Tu mají andělé nejkrásnější možnost ke spáse lidského pokolení vyprošovati milosti. Poněvadž tento čas jest nejpríměřenější, proto přimlouvají se horlivěji za nás u Boha. Nebeské zástupy andělů, cherubínů, serafínů jsou zde, jak on píše, přítomni na kolenou s největší uctivostí před majestátem Božím. A jakmile oběť jest přinesena, odletí tyto zástupy nebeské k očistci a tam provedou, co pro ně vyzískaly. Proto si máme vážiti tohoto času příhodného a dobře využiti tak vzácné příležitosti. Velmi často máme choditi na mši sv., abychom obětovali s větší důvěrou tuto Božskou oběť a jí hněv věčného Otce umírnili, dluhy za naše hříchy splatili a dosáhli milostí a dobrodiní, za které prosíme.

8. Třetí pobožnost odnáší se docela zvláště na třetí díl mše sv., který od Pater noster až do konce sahá. Tu přijímá kněz sv. přijímání. Všechny modlitby, která se říkají po sv. přijímání jsou díkůčinění za přijatá dobrodiní. Všichni přítomní mši sv. mají

¹⁾ Homil. 3. De Incomprehensibili Dei natura, n. 7.

v děkování dle možnosti následovati kněze. Všichni nemohou při každé mši sv. přijati svátost oltářní; avšak můžeme tak činiti duchovně. Toto duchovní sv. přijímání jest třetí pobožností při mši sv. a jest dobrým a spásným, aby po každé všichni přítomní při mši sv. duchovně přijímali, když kněz přijímá. Duchovně přijímatí znamená vnitřní touhu míti po přijetí nejsvětější svátosti oltářní, jak to u Joba stojí:¹⁾ „Nesměli říci lidé stanu mého: „Ó bychom mohli se nasytiti masa jeho!“ Jako oči hladového se obracejí k pokrmu pozemskému, tak se musí oko i srdce služebníka Božího obracet na pokrm duchovní; a když kněz ústa otvírá k přijetí svátosti, musí se otevřítí také ústa duše naší v horoucí touze po přijetí tohoto Božského pokrmu a to nám musí býti vzácným požitkem. Pak uklidní Bůh touhu srdce našeho novým přírůstkem milostí a lásky, jak slíbil prorokem: „Rozevři ústa svá a já je naplním“.²⁾

9. Koncil Tridentský³⁾ poznamenává; má-li býti tato touha po přijetí velebné svátosti duchovním přijímáním, pak musí vycházeti ze živé víry posílené láskou. Kdo tuto touhu má, musí se nacházeti ve stavu lásky a mi-

1) Job. XXXI., 31.

2) Žalm LXXX., 11.

3) Sess. 13, c. 8. De Eucharistia.

losti Boží; pak obdrží užitek duchovní, spojuje se úžeji s Kristem. Pro toho, který se nachází ve smrtelném hříchu, není tato touha po duchovním sv. přijímání, on by se dopustil ještě nového hříchu, kdyby v takovém stavu chtěl přijímati. Touží-li po něm s tím úmyslem, že se z hříchů vyzpovídá, pak by to byla touha dobrá, ale nebylo by to duchovní sv. přijímání; neboť poněvadž se nenachází ve stavu milosti, nemůže ovoce milosti přijati. Musíme tedy býti ve stavu milosti a touhu tuto vzbuditi, pak je to duchovním přijímáním. Neboť pro touhu přijati velebnou svátost máme podíl na všech duchovních statcích a milostech, kterých jsou účastni ti, kteří skutečně přijímají Krista.

Mnohdy může ten, který duchovně přijímá, větších milostí přijati, než onen, který svátostně přijímá ve stavu milosti. Neboť ačkoliv svátostně přijímání samo o sobě větší prospěch a více milostí zjednává, než duchovní přijímání, protože první jest svátost a proto má přednost z božího ustanovení a působení milosti udělovati, což u duchovního přijímání není, tak přece může věřící s takovou pobožností, uctivostí a pokorou po přijetí svátosti toužiti, že při tom získává větších milostí, než ten, který svátostně přijímá, ale ne s těmi samými pocity. Duchovní sv. přijímání má ještě něco pro

sebe. Zůstává utajeným, lidé nevidí ničeho; proto není nebezpečností marnivé cti, která při svátostném přijímání, když se děje veřejně, vzhledem na přítomné není vyloučena. Ono má ještě tu zvláštní přednost, kterou svátostné nemá, totiž že se může vícekrát přijati. Svátostné přijímání možno jednou přijati v týdnu, nebo nanejvýše jednou za den; duchovní nejen každého dne, nýbrž častěji za den. Proto mají mnozí ten krásný zvyk, že nejen při mši sv., nýbrž také při návštěvě velebné svátosti a i jinak častěji duchovně přijímají.

10. Někteří služebníci Boží měli velmi dobrý způsob duchovního sv. přijímání, který chceme zde uvést, aby každý dle libosti mohl ho použít. Při mši sv. nebo při návštěvě chrámu, nebo kolikrátkoliv chceš duchovně přijímati, vzbud' ve svém srdci vřelou touhu po přijetí velebné svátosti a říkej: „Kéž bych měl, ó Pane, onu čistotu a nevinnost, která jest nutnou k přijetí tak vzácného hosta! Kéž bych byl hoden každodenně tebe přijímati a uchovati tě v hlubinách svého srdce! Jak bych byl bohatým, ó Pane, kdybych byl hoden tebe přijímati a ve svém domě přijímati! Jak šťastným by byl můj úděl! Není potřebí, abys ty, ó Pane, ke mně svátostně přišel a mne obohatil. Již tvá svatá vůle, můj Pane, dostačí k tomu. Rozkaž jen, ó Pane,

a budu ospravedlněn!“ Na znamení toho říkej jen slova církve. „Ó Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale řekni jen slovo a bude uzdravena a spasena duše moje. Když pohled na dřívějšího hada dostačil k uzdravení pokousaných, pak jistě pro mne dostačí, když živou vírou a ohnivou touhou popatřím na tebe“. Dobrým jest také při tom antifonu se modliti: „O svatá hostino při níž Kristus se požívá . . .“ a verš: „Chléb s nebe dal jsi jim“ s modlitbou k nejsvětější svátosti: „O Bože, který jsi nám v předivné svátosti památku svého utrpení zanechal; dej nám, prosíme, abychom tajemství těla a krve tvé tak ctili, že bychom vykoupení tvého užitek v sobě vždycky cítili“. Kdo svých těžkých hříchů dokonale lituje, smí v tomto smyslu duchovně přijímati.

XVI.

**Několik příkladů pobožnosti denně
sloužiti mši, nebo se jí účastniti a
o potřebné k tomu uctivosti.**

1. Svatý učitel církevní, ctihodný Beda, vypravuje ve svých dějinách církevních anglického národa pozoruhodnou událost,¹⁾ která se dle jeho názoru nemá pomíjeti, poněvadž doufá, že její vypravování mnoho ke spáse prospěje. Ve válce, kterou vedli dva angličtí králové proti sobě Eckfried a Aelred, padl mladý muž jménem Imma, který mezi mrtvolami celý den a následující noc ležel, pak ale přišel k síle, že se mohl posaditi a své rány, jak mu to bylo možno, obvázati. Když si trochu odpočinul, povstal a hledal své přátele, kteří by se ho ujali. Byl však při tom od vojínů nepřátelských

¹⁾ Historia ecclesiastica gentis Anglorum L. 4, c. 21, 22.

zajat a předveden veliteli jejich. Na jeho otázku, kdo je, nechtěl se jako vojín hlásiti, nýbrž prohlásil, že je chudým a ženatým rolníkem, a že s jinými přišel sobě rovnými, aby vojínům na jejich tažení přinesl potraviny. Velitel ho přijal a nechal ho léčiti, a když se jeho rány začaly hojiti, vsadil ho do žaláře, aby nemohl utéci. To se však nepodařilo; neboť brzy na to, když ti, kteří ho spoutali, se vzdálili, uvolnila se pouta.

Měl bratra, jménem Tunna, který byl knězem a opatem kláštera. Když tento uslyšel, že v boji padl jeho bratr, přišel jeho mrtvolu hledati, našel jednoho, který mu velice byl podoben a považoval ho za mrtvého svého bratra, převezl ho do kláštera a pochoval ho slavně a sloužil častěji za něho mši sv. Odtud se stalo, že ho nikdo nemohl do vězení tak vložit, aby nebyl ihned osvobozen. Tomu se podivil velitel a vyzvídal, proč ten muž nemůže býti uvězněn a ptal se ho, zda nějaké čáry u sebe nemá, o nichž se bájilo. Avšak on popřel to a jen řekl: „Mám bratra knězem, který za mne nechává mnoho mší sv. sloužiti, poněvadž mne považuje za mrtvého a kdybych byl na jiném světě, tak jeho přimluvami bych byl od trestů osvobozen“. Zatím, co ještě u velitele v zajetí byl držen, viděli ti, co ho pozorně pozorovali na jeho vnějším zjevu a jeho řečech,

že nepatří, jak řekl, k ubohému lidu, nýbrž, že je to vznešený pán. Následkem toho vzal ho velitel stranou, ptal se ho pozorně, odkud je a slíbil mu, že mu nic zlého neučiní, když mu otevřeně a upřímně řekne, čím byl. Když mu pak řekl, že byl královským ministrem, odpověděl mu na to: „Že nejsi rolníkem, to jsem poznal při každé tvé odpovědi. Ty zasloužíš nyní smrt, poněvadž všichni moji příbuzní a bratři v bitvě padli, ale přece nechci tě nechati odpraviti a své přípovědi se státi nevěrným“.

Když se pozdravil, prodal ho do Londýna jakémusi Fresusovi; ale ani tam nemohl býti spoután, ačkoliv použito bylo všelijakých pout. Jeho pán mu tedy dovolil se vykoupiti, bude-li mu to možno. Zajatec se zavázal pod přísahou, že buď opět přijde zpět, nebo pošle peníze jako výkupné za sebe, a přišel do Kentu ke králi Hlotherovi, obdržel od něho výkupné a poslal ho dle svého slibu.

Na to se vrátil do své vlasti ke svému bratru, vykládal mu po řadě všechny svoje smutné i radostné zážitky a poznal z jeho vyjádření, že jeho pouta právě tehdy z něho spadla, když byla sloužena za něho mše sv. Poznal však také ještě jiné přednosti a dobrodiní, které prostřednictvím bratra a mše sv. byly mu uděleny. A mnozí, kteří to od jmenovaného muže slyšeli, byli ve víře a

ve zbožnosti posílení a cítili se přinucenými almužnu dávat i mše sv. sloužiti nechávati za spásu svých, kteří z tohoto světa již odešli. Neboť oni poznali, jaký spásonosný vliv na věčnou spásu duše i těla mše sv. má.

Ke konci přidává Beda k tomu: „Tuto událost mi vypravovali někteří z oněch mužů, kteří to slyšeli od toho, jenž to sám na sobě zakusil; proto jsem myslil, že je musím jako z dobrého pramene pocházející bez rozmýšlení do církevních dějin pojeti“.

2. Podobný příklad vypravuje papež Řehoř Veliký.¹⁾ Muž jeden byl zajat od nepřátel a jako otrok do vzdálené krajiny zaveden. Tam byl delší čas ve vězení. Nikdo nemohl o něm podati zprávu. Když se jeho manželka dlouhou dobu ničeho o něm nedověděla, považovala ho za mrtvého a nechala každý týden za něho sloužiti mše sv. To bylo tak milým v očích Pána, že po každé, kdy se sloužila za něho mše, byl zbaven svých pout. Nějaký čas na to byl ze zajetí propuštěn a mohl se svobodně vrátiti domů. Zde vypravoval své manželce mezi jiným také o zázraku, nad nimž vždy ještě žasl a se podivoval, že totiž v určité dny a určité hodiny každého týdne byl zbaven pout, jak již řekl. Žena přemýšlela a shledala, že to

¹⁾ Homil. 37, in Evangel. et Dialog. L. 4, c. 57.

právě ty dny a ty hodiny byly, kdy nechala za něho sloužiti mši sv. Sv. Řehoř přidává k tomu: „Z toho můžete, moji bratři poznati, jakou sílu tato oběť, když za nás bude obětována, bude míti při osvobození naší duše od pout jejich“.

3. Následující zázrak¹⁾ dokazuje, že my přítomností při mši sv. dosahujeme pomoci v našich pracích a štěstí ve svých podnikáních. Sv. Isidor, který od města Madridu jako patron jest ctěn, byl rolnickým pacholkem. Byl ve službě u šlechtice a obdělával jeho pole a pečoval o ně. Isidor byl velmi pobožným a vstával denně záhy, aby mohl před prací obcovati mši sv. Proto musel od svých spoluslužebníků mnoho vtipů snášeti; ba tito ho dokonce pomluvili u pána, kterému řekli, že Isidor zanedbává polní práce pro svou denní návštěvu kostela. Když to pán jemu domlouval, pravil: „Milý pane, prosím, račte se přesvědčiti, zda něco zanedbávám, a kdyby se zjistil ten případ, račte si svou škodu od mé služby odečísti“. Pán přišel jednoho dne sám na pole a prohlížel práci Isidorovu. K svému úžasu viděl vedle něho dva anděle. Také se přesvědčil, že Isidor více při své práci koná než jiní. Od toho času měl ho pán velice rád a

1) AA. SS. 15, Mai. Vita s. Isidori Agricolae pag. 516.

jednal s ním jako s bratrem svým; onen zjev ho poučil, že zbožný služebník se těší zvláštní ochraně a pomoci Boží. Až do své smrti zůstal Isidor ve službě svého šlechtického pána a zemřel ve stáří 60 let. Čtyřicet let po jeho smrti našli lidé na hřbitově sv. Ondřeje v Madridě jeho tělo docela neporušené, a přenesli ho ve slavném průvodu do městského kostela sv. Ondřeje v Madridě, kde v rakvi zachován a velice ctěn byl.

4. Surius¹⁾ vypravuje ze života sv. Jana, almužníka, následující událost. V jedné vesnici žili dva řemeslníci, jako sousedé provozovali společně obchod s kůžemi. Jeden byl ženatý, měl děti a také jeho rodičové bydleli u něho. Všechny tyto živil prací rukou svých, aniž by zanedbával služby Boží a shromáždění povinná. Druhému, ač byl sám, obratný v řemesle a pilný v práci, nepodařilo se přece získati ani pro sebe samého potřebných prostředků k živobytí. Proto nenáviděl svého společníka a záviděl mu, a když to nemohl již vydržeti, řekl mu, když ho samého potkal: „Zapřisahám tě při Bohu, neskrývej mi, nýbrž řekni mi otevřeně, odkud to pochází, že ty se máš dobře, aniž by ses prací přetěžoval, zatím

¹⁾ Surius I., 23. Januar. Vita s. Joannis Episc. Eleemosynarii § 30.

co u mně pravý opak je; jsem sice pilným a pracovitým, nacházím se však v bídě“. Chtěl ho, poněvadž byl nedbalý návštěvník kostela, k pilnějšímu chození pohnouti na služby Boží a pravil: „Také mně to šlo velmi špatně. Ale od té doby, co jsem se rozhodl pilně chodit do kostela, nacházím na té cestě zlato; odtud přichází můj blahobyt. Jestliže chceš mne poslechnouti, tak mne následuj na mých cestách, a budeš mít zvláštní útěchu“. Tento ho následoval, přicházel s ním na služby Boží a cítil požehnání, které jeho domu z toho vyrůstalo, a děkoval svému sousedu za jeho dobrou radu. Pak mu však odkryl celou pravdu a vysvětlil mu, že nikdy na cestě nenašel zlato; ale pravil: „Poněvadž jsem tě chtěl povzbudit k návštěvě služeb Božích, proto jsem vymyslel ono nacházení zlata“.

5. O sv. Bonaventurovi čteme¹⁾ v jeho životě, že si po několik dní netroufal přistoupiti k oltáři v rozjímání vznešeného majestátu Božího, který jest přítomen v nejsvětější svátosti oltářní a v úvaze své vlastní ubohosti, ze strachu, že by nepřijal Pána s potřebnou disposicí. Jednoho dne, když byl na mši sv., přišel, když kněz rozdělil hostii, jeden díl vznesl se k němu a položil se mu

¹⁾ AA. SS. 14. Julii. Vita s. Bonav. Ep. et Card., pag. 827.

do úst. Světec děkoval Bohu za toto neočekávané dobrodiní a usuzoval z toho, že Bůh má větší zalíbení na těch, kteří k němu s větší láskou a touhou přicházejí a ho přijímají, než na těch, kteří z bázně před ním se vzdalují a vynechávají sv. přijímání, jak světec později sám učil. To je také učení sv. Tomáše.

6. Sv. Augustin vypravuje o smrti své matky sv. Moniky následující: ¹⁾ „Když jsme v bolu pohroužení stáli kolem lože jejího smrtelného, pravila: „Pochovejte mé tělo, kde chcete; nedělejte si s tím žádných starostí; jen o jedno vás prosím, abyste, kdekoliv budete, na mne vzpomínali u oltáře Páně“. Ona tedy nemyslila na to, aby její tělo bylo krásně oblečené, nebo balsamované; ani nežádala nějaký pomník drahý, také se nestarala, zda ve své vlasti bude pochována. Nic takového nám nenapověděla, nýbrž žádala ohnivě jen to, abychom jí u oltáře pamětliví byli, aby jí byl Bůh milostiv, kde se každého dne nacházela, neboť ona věděla, že tam se obětuje oběť smíru, kterou se odpouští dluh, který máme“. Tak srdečnou důvěru kladla tato sv. matka na nejsvětější oběť smírnou Nového Zákona.

7. O sv. Petru Celestinovi, pozdějším pa-

¹⁾ Confess. L. 9, c. 11 et 13.

peži vypravuje Surius,¹⁾ že byl velmi pozorným na denní mši sv. a sv. přijímání. Myšlenka na velký majestát Boží, který v této svátosti jest přítomen, a na svou vlastní ubohost a nehodnost to způsobila. Zároveň si vzpomínal na sv. Pavla, prvního poustevníka, sv. Antonína, sv. Františka a na jiné světce, kteří si netroufali oběť mše sv. přinášeti, nebo denně přijímati. Z obavy a ze strachu a z uctivosti před tak vznešeným Pánem zdržoval se několik dní od sloužení mše sv. s tím rozhodnutím, že se dá na cestu do Říma k papeži, aby se ho na to otázal, zda by nebylo lepším několik dní se vůbec zdržovati od této oběti. Když nastoupil cestu v tomto úminku, zjevil se mu na cestě zemřelý již opat, který ho oděl řeholním rouchem a pravil k němu: „Kdo by mohl, můj synu, i kdyby byl andělem, hodným býti této oběti? Avšak přes to radím ti s bázni a s úctou často obětovati oběť nejvyšší“. Po těchto slovech zmizel blažený opat.

8. Sv. Zlatoúst²⁾ praví: „V době, kdy kněz oběť přináší, stojí andělé kolem něho, a k počtě toho, který se obětuje, jest oltář obklíčen anděli“. On vypravuje dále, že mu věrohodná osoba sdělila, že jeden starý, cti-

1) Surius V., 19. Mai Vita s. Petri Coelestini § 8.

2) De Sacerdotio L. 6, n. 4.

hodný sluha Boží viděl velký zástup andělů náhle sestoupiti a oltář obklíčiti, všichni v zářícím oděvu, že nebylo možno blíže si je prohlédnouti pro lesk, a pokorně tak stáli, jako vojíni před králem. „A tomu věřím, praví světec, neboť kde je král, tam jsou také jeho sluhové“. Sv. Řehoř¹⁾ praví: „Kdo by mohl pochybovati, že v té hodině, když se obětuje tato oběť, na slovo knězovo nebe se otvírá, a oni blažení obyvatelé nebe spojení s Kristem sestupují, takže místo jest plné zástupců andělů, kteří jako věrní sluhové vždycky v doprovodu svého krále jsou?“ V tomto smyslu vysvětluje mnoho světců slovo sv. Pavla, kde on poroučí ženám objevovati se v kostele s přikrytou hlavou „pro anděly“,²⁾ poněvadž před nejvyšší svátostí andělé stojí, kteří mu prokazují svou úctu a klanění. Sv. Nilus³⁾ píše o sv. Zlatoústě, svém učiteli: „Kolikráte vstoupil do chrámu, viděl množství andělů v bílém rouchu, bosýma nohama, s velkou uctivostí se skláněti, v nejhlubším mlčení a plni úžasu nad přítomností Kristovou, našeho Boha a Pána v této svátosti“. V souhlase s tím praví sám Zlatoúst:⁴⁾ „Stojíš-li před

1) Dialog. L. 4, c. 58.

2) I. Kor. XI., 10.

3) Epist. 294, ad Anastasium Episc.

4) De Sacerdotio L. 3, n. 4.

touto svátostí Božskou, pak nemysli, že nacházíš se mezi lidmi na zemi. Nebo neznamenal bys blízkost oněch nebeských zástupců cherubínů a serafínů . . . kteří před tímto velkým Pánem nebes a země stojí?“ Proto také praví:¹⁾ „Jako serafové před Božským majestátem svou tvář a své nohy v uctivosti zahalují, tak máme i my s bázní a strachem obcovati mši sv.; neboť my se díváme na oltáři na toho, jehož přítomnost žádným prostorem nemůže býti ohraničena. Mysleme na to, jak služebníci před svým králem stojí, jak pokorně, jak radostně, jak plni úcty. Žádný si nedovolí ani slovo pronésti, nebo se rozhlížeti. Učme se od nich, jak se máme chovati před Bohem.

¹⁾ Homil. I. In Illud: Vidi Dominum, n. 3.

ÖBSAH.

	<i>Stránka</i>
Předmluva autorova	3
Předmluva překladatelova	4

S v a z e k II.

KNIHA I.

O umrtvování.

<i>Hlava</i>	<i>Stránka</i>
I. – Jest třeba s modlitbou spojovati umrtvování a tyto dvě ctnosti se navzájem musí podporovati	9
II. – V čem spočívá umrtvení a jak jest potřebno	22
III. – K největším trestům Božím náleží to, když člověka vydá jeho vášním a žádostem a nechá ho běžeti za nimi	31
IV. – O svaté nenávisti sebe sama a z toho pramenícím duchu umrtvení a pokání	35
V. – Náš pokrok a naše dokonalost jest v umrtvení	40
VI. – Umrtvení zvláště jest velmi potřebno řeholníkům, když se s jinými stýkají	45
VII. – O dvou druzích umrtvování a pokání. Jak oba Tovaryšstvo plní	50

<i>Hlava</i>	<i>Stránka</i>
VIII. – Umrtnení není nenávisť, nýbrž láska, nejen k duši, nýbrž i k tělu	68
IX. – Kdo se neumrtvuje, ten nežije nejen duchovním, nýbrž ani ne rozumným životem	73
X. – Zanechati umrtvení stojí více námahy než je konati	78
XI. – Počíná poučení o tom jak umrtvování prováděti	86
XII. – Jak se musí cvičení v umrtvování ve skutek uvésti	93
XIII. – Jak se musíme umrtvovati v dovolených a potřebných věcech	99
XIV. – Musíme především onu vášeň a naruživost umrtvovati, která více v nás převládá a do větších hříchů nás strhuje	109
XV. – Také v malých věcech nesmíme zanechati umrtvování. Jak užitečným a bohumilým jest toto umrtvování v maličkostech	113
XVI. – O zlu a škodě, která pochází z podceňování umrtvování v maličkostech	119
XVII. – Troje velmi důležité poučení o tomto předmětu	125
XVIII. I když jsme učinili velké pokroky ve ctnosti, přece se musíme stále umrtvovati	135
XIX. – O dvou prostředcích, které usnadňují cvičení v umrtvování a je příjemným činí. – Milost Boží a jeho svatá láska	142
XX. – O jiném prostředku, který činí lehkým a příjemným cvičení v umrtvování, totiž o naději na odměnu . .	150

<i>Hlava</i>	<i>Stránka</i>
XXI. – Objasnění řečeného v minulé kapitole několika příklady	156
XXII. – O jiném prostředku, který nám lehkým činí a posiluje nás ve cvi- čení umrtvování, totiž příklad Kristův	162
XXIII. – O třech stupních umrtvení	168

KNIHA II.

O mírnosti a mlčenlivosti.

I. – Jak potřebná jest skromnost k vzdě- lání a prospěchu našeho bližního	179
II. – Jak potřebná jest skromnost k na- šemu vlastnímu prospěchu	187
III. – O omylu těch, kteří si z těchto věcí málo dělají a říkají, že v tom ne- spočívá dokonalost	192
IV. – O mlčenlivosti a o velkých dobrech, jež obsahuje	199
V. – Mlčení jest výtečným prostředkem, abychom se stali muži modlitby .	205
VI. – Mlčenlivost jest hlavní prostředek k duchovnímu pokroku a k dosažení dokonalosti	211
VII. – Žít vážně, mlčenlivě a sebraně není smutné, nýbrž je to velmi veselý život	217
VIII. – O okolnostech, na které při řeči máme dbáti	220
IX. – O neřesti nactiutrání a o pomluvě	234
X. – Že nesmíme poslouchati zlých řečí	241
XI. – Že se musíme každého druhu lži vyvarovati	248
XII. – Máme se varovati také šprýmů a vtipů a řečí smích budících . . .	254
XIII. – Naše řeči a zábavy mají se obí-	

- rati Bohem. Některé prostředky, které nám k tomu pomáhají 260
- XIV. – O jiném nanejvýše důležitém důvodu, proč naše řeči a zábavy s bližním mají míti za předmět Boha . 269

KNIHA III.

O pokoře.

- I. – O výtečnosti pokory, a jak by nám tato ctnost potřebnou byla 279
- II. – Pokora jest základ všech ctností . 285
- III. – Bližší vysvětlení, jak pokora jest základem všech ctností s výpočtem nejvýznačnějších 290
- IV. – Jak tato ctnost obzvláště těm jest potřebna, kteří jsou povoláni k tomu, aby pracovali o spáse bližních . . 299
- V. – O prvním stupni pokory, na němž se za málo považujeme a málo o sobě myslíme 316
- VI. – Sebepoznání jest kořen a jediný a potřebný prostředek k dosažení pokory 321
- VII. – Výtečný prostředek sebe poznati a pokory dosáhnouti jest uvažovati o svých hříších 326
- VIII. – Jak se musíme chrániti málomyslnosti, když se cvičíme v sebepoznání 334
- IX. – O dobrech a velkých přednostech, které jsou ve cvičení sebepoznání . 341
- X. – Sebepoznání nezapříčiňuje málomyslnost, nýbrž statečnost a sílu . . 348
- XI. – O jiných dobrech a velkých přednostech, které získati můžeme ve cvičení sebepoznání 353

*Hlava**Stránka*

- XII. – Jak důležitým jest cvičení v sebe-
poznání 358
- XIII. – O dvou stupních pokory. Vysvětlení,
v čem tyto stupně pozůstávají . . . 367
- XIV. – O některých příčkách, po nichž mu-
síme vystoupiti k dokonalosti dru-
hého stupně pokory 375
- XV. – O čtvrtém mezistupni, to jest o touze
po pohrdání, málo cenění a o ra-
dosti nad tím 383
- XVI. – Dokonalost v pokoře a v ostatních
ctnostech spočívá v tom, že její cvi-
čení s radostí a láskou začínáme a
jak ono jest důležitým pro vytrvání
ve ctnosti 391
- XVII. – Další vysvětlení dokonalosti, k níž
na tomto druhém stupni pokory vy-
stoupiti musíme 396
- XVIII. – O některých prostředcích k dosažení
druhého stupně pokory, a obzvláště
o příkladu Krista Pána našeho . . . 402
- XIX. – O některých přirozených důvodech
a úvahách k sesílení v pokoře . . . 409
- XX. – O jiných důvodech přirozených k po-
sílení v pokoře 414
- XXI. – Nejjistější cesta k získání úcty a po-
zornosti u lidí jest osvojení si ctnosti
a pokory 421
- XXII. – Pokora jest prostředek k dosažení
vnitřního klidu duše a nepostráda-
telnou podmínkou k jeho zachování 429
- XXIII. – O jiných prostředcích získati si ctnost
pokory, totiž cvičení se v ní . . . 438
- XXIV. – Objasnění řečeného příklady . . . 448
- XXV. – O cvičení pokory, jak jest v Tova-
ryšstvu Ježíšovu 459

<i>Hlava</i>	<i>Stránka</i>
XXVI. – Máme se zdržovati všech řečí, které by mohly býti k naší chvále	465
XXVII. – Jak se máme cvičiti v modlitbě na druhém stupni pokory	472
XXVIII. – Jak to máme začíti ve zvláštním zpytování svědomí se ctností pokorou	478
XXIX. – Jak může býti spojena s pokorou skutečná úcta a pozornost od lidí	490
XXX. – O třetím stupni pokory	504
XXXI. – Vysvětlení, v čem spočívá třetí stupeň pokory	514
XXXII. – Bližší vysvětlení řečeného	520
XXXIII. – Další vysvětlení třetího stupně pokory a odkud to přijde, že vpravdě pokorný považuje se za menšího než všichni ostatní	526
XXXIV. – Jak dobří a svatí vpravdě za nejmenší se považovati mohli a jak mohli říci, že jsou největšími hříšníky na světě	535
XXXV. – Tento třetí stupeň pokory jest prostředkem přemoci všechna pokušení a dokonalosti ve všech ctnostech dosáhnouti	545
XXXVI. – Pokora nepřiči se velkomyslnosti, nýbrž jest jejím základem a příčinou	551
XXXVII. – O jiných velkých dobrech a přednostech, které na třetím stupni pokory získati možno	561
XXXVIII. – O veliké přízni a milostech, které Bůh pokorným uděluje a o příčině, proč je tak vyvyšuje	569
XXXIX. – Jak užitečným by bylo osvojiti si pokoru a jí doplniti nedostatky na ctnosti a dokonalosti a uchrániti se pokoření a trestu Božího	575

- XL. – Dosvědčení řečeného několika příklady 587

KNIHA IV.

O pokušení.

- I. – Že v tomto životě nemůže scházeti pokušení 593
- II. – Někteří jsou pokoušeni na počátku jejich obratu, jiní později 600
- III. – Proč Pán chce, aby na nás přicházela pokušení. O užitku a přednosti, která z nich vyrůstá 608
- IV. – O jiných dobrech a přednostech, které sebou přináší pokušení 611
- V. – Pokušení pomáhají nám k sebepoznání a k pokoření a k užšímu spojení s Bohem 621
- VI. – V pokušeních jsou spravedliví zkoušeni a čištěni, a ctnost tím více se zakořeňuje 625
- VII. – Pokušení činí člověka pilným a horlivým 634
- VIII. – Svatí a služebníci Boží nejenom že se nermoutí nad pokušeními, nýbrž se radují nad prospěchem, který z toho čerpají 640
- IX. – Člověk v pokušení bývá nejen pro sebe, nýbrž také pro druhé poučen 644
- X. – Počátek pojednání o prostředcích proti pokušení; a sice nejprve o statečnosti, důvěře a radosti, které při tom máme mítí 650
- XI. – Jak málo zmůže ďábel proti nám 653
- XII. – Velkou statečnost a důvěru k boji v pokušeních obdržíme z úvahy, že Bůh nás vidí 658

<i>Hlava</i>	<i>Stránka</i>
XIII. – O dvou důležitých důvodech ke statečnému a důvěryplnému boji v pokušení	662
XIV. – Bůh nedopustí, aby někdo více byl pokoušen, než může snést. Proto nesmíme býti malomyslnými, když pokušení stoupá, nebo déle trvá .	665
XV. – Nedůvěřovati v sebe a plnou důvěru míti v Boha jest důležitým prostředkem k přemožení pokušení, poněvadž Pán pomáhá těm, kteří v něho důvěřují	672
XVI. – O modlitbě jako o spasném prostředku. Udání několika střelných modliteb pro dobu pokušení . . .	677
XVII. – O dvou jiných prostředcích proti pokušení	682
XVIII. – O dvou jiných hlavních prostředcích, totiž na počátku odporovati a nebyti nikdy nečinným	685
XIX. – O pokušeních, která přicházejí pod zdáním dobra. Výtečným prostředkem proti pokušení jest za takové ho poznati a s ním tak jednati . .	689
XX. – Jak se máme zachovati v pokušení ke zlým a nečistým myšlenkám. Prostředky proti tomu	697
XXI. – Je rozličný druh pokušení, proto musíme rozmanitých prostředků proti nim užívatí	708
XXII. – Několik důležitých ponaučení pro dobu pokušení	713

KNIHA V.

O nezřízené lásce k příbuzným.

- I. – Jak důležitým jest pro řeholníka

- vyhýbati se návštěvám u příbuzných
a cestám do vlasti 723
- II. – Řeholník má zanechati nejen přijímání návštěv svých příbuzných, nýbrž i písemného styku pokud je to možným 734
- III. – Také z toho důvodu, že bude se jim kázati, nemá řeholník s příbuznými se stýkati a do rodiště jezdit 739
- IV. – Řeholník má se obzvláště chrániti plésti se do záležitostí svých příbuzných 744
- V. – Objasnění řečeného příklady 750
- VI. – O jiných škodách a zlech, která zaviiňuje přilnulost k příbuzným: a jak nás učí Spasitel jí uniknouti . 755
- VII. – Toto pokušení na nás doráží nejen pod zdáním lásky, nýbrž také pod těžkou povinností. Prostředky proti tomu 760

KNIHA VI.

O zármutku a radosti.

- I. – O dvou velkých zlech, které povstávají ze smutku 769
- II. – Několik důvodů, proč máme Bohu sloužiti s radostí 776
- III. – Denní malé chyby, do nichž padáme, nejsou žádným důvodem vzdáti se této radosti 784
- IV. – O kořenech a příčinách smutku a o prostředcích proti tomu 788
- V. – Výtečným prostředkem proti smutku jest útočiště k modlitbě 795
- VI. – O nepořádnosti ve službě Boží jako

- o obyčejném kořenu smutku a o velké radosti z dobrého svědomí 799
 VII. – Že je tak dobrý a spasitelný smutek 807

KNIHA VII.

O Ježíši Kristu a o rozjímání jeho svatého utrpení a o jeho ovoci.

- I. – O pokladu a velkých dobrech, které v Kristu máme 817
 II. – Jak užitečným a bohumilým jest rozjímání utrpení Ježíše Krista, našeho Vykupitele 835
 III. – Jak máme rozjímati utrpení Krista Pána a jak máme vzbuditi při tom soucit 839
 IV. – O pocitu bolesti a lítosti nad našimi hříchy, který musíme vzbuditi v rozjímání utrpení Krista Pána . 846
 V. – O pocitu lásky k Bohu 854
 VI. – O vděčnosti a díkůčinění 859
 VII. – O pocitech podivu a naděje 866
 VIII. – O následování Krista, které si musíme osvojiti jako ovoce z rozjímání jeho umučení 874
 IX. – Potvrzení několika příklady, jak užitečným a bohumilým jest rozjímání utrpení Krista Pána, našeho Vykupitele 880

KNIHA VIII.

O svatém přijímání a nejsvětější oběti mše sv.

- I. – O neocenitelném dobrodiní a velké lásce, kterou nám ukázal Pán ustanovením této Božské svátosti. . . . 887

*Hlava**Stránka*

- II. – O vznešenosti a zázračnosti, kterým věřiti máme, jak nás víra učí, o této Božské svátosti 897
- III. – Počátek poučení o přípravě, kterou žádá vznešenost a důstojnost této Božské svátosti 911
- IV. – O čistotě a nevinnosti, se kterou máme přistupovati k svatému přijímání 917
- V. – O jiné zvláštní vlastnosti a přípravě, se kterou se máme blížit k této Božské svátosti 922
- VI. – Ještě jiná a užitečná rozjímání a způsoby přípravy k sv. přijímání . 928
- VII. – Co máme konati po přijetí této Božské svátosti, a jakým má býti naše děkování 935
- VIII. – O jiném druhu díkůčinění 939
- IX. – O užitku, který musíme získati ze sv. přijímání 943
- X. – Sv. přijímání jest výtečným prostředkem proti pokušení, a obzvláště k zachování čistoty 948
- XI. – O jiném výborném užitku, který máme získati ze svatého přijímání, totiž spojení s Kristem a přetvoření se v něho 953
- XII. – O úplném obětování a odevzdání se v ruce Boží, a o přípravě a díkůčinění, které přiměřeně máme si umíniti 959
- XIII. – Proč nezakoušejí mnozí těchto podivných působení v sobě, kteří tuto Božskou svátost přijímají 969
- XIV. – O mši svaté 980
- XV. – Jak máme býti přítomni mši sv. . 994

- XVI. – Několik příkladů pobožnosti denně
sloužiti mši, nebo se jí účastniti a
o potřebné k tomu uctivosti . . 1011

